ئورووپاییەک لە وڵاتی کورداندا

نەسرین قاسملوو

وەرگێڕ: ناهید حسێنی

کوردستان ٢٠١٤

ناوی کتێب: **ئورووپاییەک لە وڵاتی کوردانداا**
نووسینی: **نەسرین قاسملوو**
وەرگێڕ: **ناهید حسێنی**
گرافیک و دیزاین: **هۆزان**
نۆرەی چاپ: **یەکەم ٢٠١٤**
تیراژ: **١٠٠٠ دانە**
چاپخانە: **سەردەم**
نرخ: **٧٠٠٠ دینار**

لە بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی کتێبخانە گشتییەکان ژمارە سپاردنی (١٦٩٥)ی
ساڵی ٢٠١٤ی دراوەتێ

سپاس و پێزانین

سپاسی هاوڕێم خاتوو ژوولیێت مانس «Juliette Mince» دەکەم کە ئەرکی چاپی ئەم کتێبەی لە ئەستۆ گرت. ئەو خاتوونە بە بەردەوامی لە ڕەوتی نووسینی ئەم کتێبەدا هاوکاریی کردم و بە بێ یارمەتیی ئەو، ئەم کتێبە هەرگیز بەم شێوەیە کە دەیبینن، چاپ نەدەبوو.

هەروەها ئەمەکداریی خۆم بۆ بەڕێز ژرار شالیان «Gerard Chalian» دەردەبڕم کە سەرەڕای هەموو ئاستەنگەکان، شێلگیرانە هانیدام بۆ نووسین و بەردەوام بوونم لە نووسینی ئەم کتێبە.

نووسەر

پێشکەشە بە

ئەم کتێبە پێشـــکەش دەکەم بە هەموو منداڵەکانمان، نەوەکانمان و بە هەموو بنەماڵە کوردەکانمان و هەروەها بە هەموو هاوڕێیانی ئێرانیمـــان، کورد و غەیری کورد و هیوادارم بەشـــێک لە مێژووی خۆیانی تێدا بەدی بکەن.

نووسەر

ناوەرۆک

پێشەکیی کاک مستەفا هیجری ٨
پێشەکیی دوکتور خەسرەو عەبدوڵڵایی مەندوولکانی ١٢
پێشەکیی نووسەر ١٥
ناساندن: ورەبەرزیی ژنێک ٢٠
ئوروووپاییەک لە وڵاتی کورداندا ٣٢
پاشکۆ ٣٨٦

پێشەکیی کاک مستەفا هیجری

تۆ کە ڕۆژانە مێشکت بەبیستنی خەبەرەکان و وێنەکانی خولقاندنی جینایەت بەدەستی ئەو جینایەتکارانەی، سەودای مەرگ و خوێن بژیوی ژیانیانە، بۆمباران دەکرێ، ئەسەدی کوندەپەپوو دەبینی کە وڵاتێکی خاپوور کردووە و بە هەزاران منداڵی لەژێر وێرانەکاندا بێگیان کردووەو لە کۆشکەکەی خۆیدا سەرخۆشانە بەسەر ئەو وڵاتە کاولکراوەدا دەخوێنێ، کاتێک بیر لە حاڵی ئەو کچۆڵە قوتابییە منداڵکارانەی نیجریە دەکەیتەوە کە دڕندەکانی بوکۆحەرام لە قوتابخانەکاندا وەکوو دیل ڕەپێچیاندان و لەگەڵ خۆیان بردیانن، یان خەلافەتی ئیسلامیی سوننی چ ڕۆژە ڕەشییەکیان بۆ ژن و منداڵی ئێزدییەکانی شەنگال پێکهێنا بۆ ئەوەی بە پاداشی ئەم دڕندەییە بەهەشتی بەرینیان بە نسیب بێت و، خەلافەتی ئیسلامیی شیعە لە ئێران لە قوتابخانەکانی ئێران بەپێی بەرنامە کار دەکەن بۆ ئەوەی مێشکی قوتابییەکان لە مرۆڤایەتی بەتاڵ کەنەوە و بیانکەن بە کەرەسەی دەستی خوێناویی خۆیان و، لە زیندانەکاندا وەکوو ئەرکێکی ئایینی کەرامەتی کچان پێش لە ئێعدام کردنیان دەشکێنن بۆ ئەوەی لە ڕۆژی قیامەت ئەو کچانە نەچنە بەهەشت نەکا جێگەی

خۆیـــان بەرتەنـــگ بێتەوە و دەیان و ســـەدان خەبـــەری دیکەی لەو چەشنە چرکە بە چرکە بیر و هۆشت داگیر دەکەن. ناحەقت نییە کە لە ژیان و مرۆڤایەتی بێزار و بێهیوا بی.

بـــەڵام لایەکی دیکـــەی ئەم ژیانە گـــەش و ڕەنگینـــەی مرۆڤایەتی دەبینی کە چەندە بەرز و درەوشـــاوەیە، ئەوانەی لەوپەڕی دونیاوە دەچن بە فریای لێقەوماوانی دەســـتی داعشەکان و بوکۆحەرامەکان بکـــەون و لەو ڕێگەیەدا گیانی خۆیان بە ســـەخاوەتەوە دەبەخشـــن. مرۆڤگەلێکـــی خـــاوەن ئیرادەی بـــەرز کە بە زانیـــاری و ئاگاهییەوە ئامادەن هەموو شـــتێکی خۆیان بکەنە قوربانـــی و گیان بکەنەوە بە گیانی ئەو مرۆڤایەتییەدا کە لەسەرە مەرگدایە.

نموونـــەی ئەو مرۆڤانە کە زۆربەشـــیان بێ ناو و نیشـــانن زۆرن و هـــەر ئەوەش هیوامان بـــەرز ڕادەگرێ کە مرۆڤایەتی زیندووە، با ئێمەش بۆ بەهێزتر کردنی، ئەرکی مرۆیی خۆمان بەجێ بگەیەنین.

ئێـــوە یەکێـــک لـــەو نموونانە لە کتێبـــی «ئورووپاییـــەک لە وڵاتی کوردانداا» دەدۆزنەوە.

نووســـەری ئەم کتێبە و قارەمانەکەشـــی خانمـــی هێلێن کرۆلیش.. هاوســـەری ڕێبەری شـــەهید دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملوویە کە لەنێو کوردەکاندا بە نەســـرین خانم ناســـراوە. من ســـاڵانێکی دوور و درێـــژە لەگـــەڵ ئـــەو خانمە ئاشـــنام و لەو بیـــر و بۆچوون و ئەو خۆشەویستییەی کە لەدڵیدایە بۆ کورد ئاگادارم، بێجگە لە پێوەندییە تەلەفۆنییەکانـــی کـــە لەگەڵ ئەو بەڕێزە هەمە، هـــەر کاتێکیش ڕێگەم کەوتۆتە پاریس بە خزمەتی گەیشتووم و گوێم لە قسەکانی گرتووە. هەمیشە دڵی بۆ کورد و بەتایبەت بۆ حیزبی دێموکرات لێ دەدا، بۆیە هەر کات ڕووداوێکی تاڵ لە کوردستان بێتە پێش ئەو نیگەرانە.

بـــەڵام ڕاســـتییەکەی هەتـــا کتێبەکەیـــم نەخوێندبـــۆوە، قـــەت بـــە زەینیشـــمدا نەدەهات کە ئەو خانمە ئەوەندە خۆبەخش، بە تەحەمول

و فیــداکار بووبێ و لە پێناو خۆشەویســتیی کــورد و ڕزگاربوونی کــورد لە چەنگ ســتەم و، وفاداری بە هاوســەرەکەی، ئەو ژیان و بەســەرهاتە تاڵ و پڕ لە کوێرەوەرییەی قبووڵ کردبێ، چونکە قەت باسی ئەم بیرەوەرییە تاڵانە و ئەوەی لەپێناو بیروباوەڕیدا بەسەری هاتــووە ناکا، قەت ئــەو زەحمەتانەت پێ نافرۆشــێتەوەو بە چاوتدا نایانداتەوە.

لــە ئاخر ســەفەرمدا بــۆ پاریس ڕۆژی ٢٢ی مانگــی jun (جوون) لــە شــوێنی نوێنەرایەتیــی حیزب لە پاریــس میوانم بــوو، لە نێوان قســەکانمدا گوتم نەسرین خانم دوای خوێندنەوەی بەسەرهاتەکەت لــە کتێبی ئورووپاییەک لە وڵاتی کورداندا ڕاســتیی ئەو ژیانە پڕ لە ژانــەت لەپێنــاو کورد و دوکتور قاســملوومدا بــۆ دەرکەوت، بەڵام پێشــتر قەت لە دانیشتنەکاندا باســی ئەو ڕووداوانەت نەکردووە، لە وەڵامدا گوتی «جا بۆچی باســم کردبــا»، ئەوە ڕێگەی هەڵبژاردەی خۆم بووەو بە زانیاری و شــارەزاییەوە هەڵمبژاردووە، چ پێویست بوو لێرەو ولەوێ باسی بکەم.

ئــەو کتێبە بێجگە لەوەی کە پەردە لەســەر بەشــێک لە ڕاســتییە شــاراوەکانی ژیان و تێکۆشــانی نهێنیی دوکتور قاسملوو لە تاران و هێندێــک لە کەســایەتییەکانی دیکــە لا دەدات، ئیــرادەی بەهێزی نەسرین خانم وەک ژنێک بۆ تەحەمولی ئەو هەموو ناتەبایی، هێندێک تێنەگەیشــتوویی کەسانیکی دیکە، ژیانە نهێنییەکەی لە ئاوارەییدا بۆ هەموو کەس جێگەی لێ فێربوونە.

نەســرین خانم لە ڕیزی ئەو ژمارە لە هاوسەرانی پێشمەرگەدایە، کە بە درێژایی ســاڵانی خەباتی پڕ لە ســەروەری و لە هەمانکاتدا پــڕ لــە خوێــن و فرمێسکدا بــاری قــورس و تاقــەت پڕووکێنــی پێشــمەرگایەتییان لەگەڵ هاوســەرەکانیان دابەش کــردووە و زۆر جاریش بەشــی قورســتریان بەرکەوتووە، کە بەو حاڵەش کۆمەڵگە

کەمتــر بــە بارگرانی و زەحمەتە لــە تاقەت بەدەرەکانــی ئەو ژنانە دەزانێ.

نەسرین خانم بەهۆی غەریب بوونی و بێگانە بوونی، زەحمەت و بارگرانییەکەی چەند قات بووە. خۆشــحاڵم کە یەکێک لە هاندەرانی پێداگری نەســرین خانم بووم بۆ نووســینی ســەربردەی ژیانی لە دووتوێی کتێبێکدا.

مستەفا هیجری

پێشەکیی دوکتور خەسرەو عەبدوڵڵایی مەندوولکانی

ســاڵێک لەمەوبەر، کاتێک کتێبەکەی خاتوو نەسرین قاسملوو، لە ژێر نێــوی «ئوروووپاییەک لە وڵاتــی کوردانـدا»، بە زمانی فەرانســەوی لە پاریــس چاپ و بڵاو کرایەوە، بە ســەرنجدان بەوەیکــە بۆخۆم یەکێک لە هاوکارانی ناوبراو لە نووســینەوەی بەســەرهات و بیرەوەرییەکانیدا بووم، ســەرەڕای ئەوەش کە تەندرووســتیم باش نەبوو، بڕیارمدا ئەو کتێبــە وەربگێڕمە ســەر زمانی فارســی بۆئەوەی بکەوێتە بەردەســت هاووڵاتییە فارســەکانم بە هەمــوو نەتەوەکانییەوە و لەم ســۆنگەیەوە هەمــووان ئاگاداری چۆنیەتی ژیانی دوو خەباتکار بن کە هەموو ژیانی خۆیان لە ڕێگای ئازادی و بە تایبەتی ڕزگاریی نەتەوەی کورددا بەخت کرد. هەربۆیەش بابەتەکەم لای خاتوو نەســرین باس کرد. بەڕێزی، بە خۆشــییەوە پێشوازیی لە پێشنیارەکەی من کرد و بەم شێوەیە بوو کە شــانازیی وەرگێڕانی ئەم کتێبە بۆ ســەر زمانی فارسی بە من بەخشرا و ئێســتاش کــە وەرگێڕانەکــەم تەواو کردووە، هەســت بە خۆشــی و شــادومانی دەکەم و لــەو ڕووەوە کە بۆخۆم ماوەی حەوت ســاڵ، لە بەشی پەیوەندییەکانی دەرەوەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێراندا، شانازیی هاوکاریی نەمر دوکتور عەبدولڕەحمان قاسملووم هەبووە و لە دیدار و کۆبوونەوەکانی لەگەڵ ڕۆژنامەنووسان، کەسایەتییە فەرهەنگی،

کۆمەڵایەتی و سیاسی و دەسەڵاتدارانی وڵاتە ئوروووپاییەکاندا ئامادە بووم و لە نزیکەوە شاهێدی تێگەیشتوویی و لێهاتوویی ئەم پیاوە مەزنەی مێژووی خەباتی نەتەوەی کورد و باوەڕی قووڵی ئەو بە پێکەوە ژیانی نەتەوەکانی ئێران لەسەر بنەمای مافی بەرانبەر لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکراتیکدا بووم، بەوپەڕی شانازییەوە، وەرگێڕانی ئەم کتێبە بە ڕۆحی پاکی نەمر، دوکتور عەبدولڕەحمانی قاسملوو، دیپلۆمات و گەورە پیاوی مێژووی خەباتی نەتەوەی کورد پێشکەش دەکەم.

بەڵام سەبارەت بە وەرگێڕانی کتێبی «ئوروووپاییەک لە وڵاتی کورداندا» بە پێویستی دەزانم سەرنجی خوێنەرانی بەڕێز بۆ چەند خاڵێک ڕابکێشم:

١. پێشەکیی نووسەر بۆ چاپی فارسیی ئەم کتێبە، لەگەڵ پێشەکییەکەی بۆ چاپە فەرانسەوییەکەی جیاوازیی هەیە کە دەگەڕێتەوە بۆ بڕیاری نووسەر سەبارەت بە ئاڵوگۆڕ لە هەندێ لە بەشەکاندا.

٢. لە چاپی فارسیی کتێبەکەدا، نووسەر هەندێ هەڵەی وردی نێو چاپە فەرانسەوییەکەی ڕاست کردۆتەوە.

٣. نووسەر پێشەکییەکی بۆ چاپە فارسییەکەی نووسیوە.

لە کۆتاییشدا سپاسی هاوسەرم گوڵناز و منداڵەکانم هەژار و شیلان دەکەم کە سەرەڕای هەموو گرفتەکان، شێلگیرانە بۆ وەرگێڕان و بەردەوامبوونم لەم ئەرکە، هانیاندام. هەربۆیەش بەشێوەیەک لە شێوەکان لەم وەرگێڕانەدا بە بەشداریان دەزانم.

خەسرەو عەبدوڵڵایی مەندولکانی

مامۆستای زمانی کوردی لە ئەنستیتۆی زمان و کولتوورە ڕۆژهەڵاتییەکان (پاریس)

پاریس ٢٠١٢/٩/٢٧

پێشەکیی نووسەر

خوێنەرانی بەڕێز!

لە ڕێی گێڕانەوەی ژیانی خۆمەوە، ویستم شاهێدی بۆ ژنان و پیاوانێک بدەم کە بە ئیرادەیەکی پتەوەوە لەبەرانبەر نادادپەروەریدا هەستانەوە و بەگژیدا چوون و هەربۆیەش، شیاوی نازناوی شۆڕشگێڕن.

هەڵگرتنی بەرپرسایەتیی نووسینەوەی ژیانی مرۆڤێک، هەردەم هەڵگری ئەو ئەگەرەیە کە مرۆڤ نەتوانێت دەرەقەت وردبینییەکی مێژوویی بێت، چونکە دەبێت هەم سەرنجی پێویست بە ناوەرۆک و پانتاییەکەی بدرێت و هەم لە پێوەندی لەگەڵ ڕووداوەکان و زەمەندا، کورتبێژی هەڵبژێریت. پەرتەوازەیی و ئاڵۆزیی ڕەوتی ژیانی پیاوێک یان ژنێک، کارەکە بە سانایی ناباتە پێشەوە. هەموو ژیانێک وەکوو مووزاییکێکی ڕەنگامەیە و ڕەوتەکەی بە بەردەوامی و بێ وەستان لە ڕێی پێشهاتەکان و ڕووداوە چاوەڕواننەکراوەکانەوە دەپچڕێت و دەرتانی بەردەوامبوونێکی یەک نەوایان نییە. ژیانی من و عەبدولڕەحمانیش پڕ هەوراز و نشێو و تەژی لە ڕەنگە جیاوازەکان بوو.

ئێمێ سێزێر «Amie Cesaire» دەڵێت:»ئەو مرۆڤانەی کە ئامانجیان ڕزگاریی مرۆڤ لە هەرچەشنە کۆت و زنجیرێک بێت، بەلایانەوە هەڵەکردن لە بێهەڵوێستی شایستەترە. ژیانی مرۆڤگەلێکی ئەوتۆ

لـە لمە خزۆکـەکان دەچێت. ئەوان بـۆ مانەوە و سـەقامگیرییان دەبێ خۆڕاگربن. من و عەبدولڕەحمان، هەردووکمان لەسـەر لمە خزۆکەکان و لە سووچێکی ئەم گۆی زەوییە لەدایک بووین.

مرۆڤگەلێـک وەکـوو عەبدولڕەحمان کە لە شـێوە ژیانێکی ئاسـایی دەردەچـن، دەکەونـە بـەر سـەرنجی وردی لایەنگـران و هەروەهـا ڕکەبەرەکانیـان و کەسـایەتی و چالاکییەکانیان لە لایەن ئەو لایەنگر و ڕکەبەرانەوە دەکەوێتە ژێر هاوێنە و هەر گرووپێک بە پێی توانا فیکری و زەینییەکانیـان، ئـەم مرۆڤە هەڵکەوتانە دەنەخشـێنن. هەر گرووپێک بەپێی خواسـتی خۆی هەڵسوکەوت دەکات و ئەوەش دەتوانێت بە پێی چلۆنایەتیی خواسـتی ئەو گرووپە لەسـەر بنەمـای پێداهەڵگوتن و یان سـووک کردن و بچووک کردنەوەی کەسـایەتیی بەرانبەریان گۆڕانی بەسەردابێت.

ئـەم وێنایە سـەبارەت بـە عەبدولڕەحمان و دواجـار هەردووکمان، ڕاسـت و جێگرە. هەر ئەوەش یەکێک لەو هۆکارانەیە کە بۆ نووسـین هانـدەرم بـوو. چونکوو بیرەوەرییـەکان لەگەڵ تێپەڕینـی زەمەن کاڵ دەبنەوە و دەژاکێن و جگە لەوەی لە بیر و زەینی هەندێ لەو کەسانەدا کە لـە جەرگەی ئـەو ڕووداوانەدا ژیـاون دەمێنێتـەوە، چیدیکەی لێ نامێنێتـەوە و ئەگەر ئەو ڕووداوانە بە لێکدانەوە و شـرۆڤەی خەڵکانی دیکە بسپێردرێن، ڕەنگە ڕاستییەکان چەواشە و خەوشدار بکرێن.

مەبەسـتم لـە گێڕانەوەی ژیانـم ئەوەیە کە خوێنەر لە ڕاسـتییەکانی ژیانمان نزیک بکەمەوە. هەوڵمداوە سەبارەت بە کەسایەتیی ڕاستەقینەی عەبدولڕەحمـان بەئینسـافەوە هەڵسـوکەوت بکـەم و ئـەوەش بـەو مانەیەیە کە نەمویسـتووە هەندێ تایبەتمەندیی نەرێنی ئەو بشارمەوە. عەبدولڕەحمان مرۆڤێک بوو، نەک فریشتە و یان بوونەوەرێکی ئاسمانی و سـەروو مرۆیی. ئەوەی لە ژیانی ئەوەدا گرینگە، هەر ئەو شـتەیە کە مـرۆڤ وەکـوو ڕێنوێـن و ڕێگەچارە بۆ بەرەکانی پـاش خۆی بەجێی دەهێڵێـت. گومان لەوەدا نییە کە عەبدولڕەحمان لە زەین و تێگەیشـتنی

هاونیشـتمانەکانی خۆیـدا ئاڵوگـۆڕی دروسـت کـرد و ڕوانگەیانی بە نیسـبەت دنیا گۆڕی و هەسـتی خەباتکاریی و ئۆگریـی ژیانی ئازادی لەوانـدا بەهێزتر و زیندووتر کردەوە و ئەوەش هەمان دەسـکەوتە کە وەک میراتێک لەو بەجێما.

لـە گێڕانـەوەی ژیانمدا، خوێنـەر چۆنیەتی ژیانی ئێمـە دەدۆزێتەوە، نەک لێکدانەوەیەکی مێژوویی. سەرەڕای هەموو ئەوانەش، هەبوون ئەو کاتانەش کە شاهێدی تێپەڕینی بەپەلەی ڕەوتی ڕووداوە کۆمەڵایەتییەکان بووم.

لە سـەردەمی دەسـەڵاتداریی محەممـەد ڕەزا پەهلەویدا، بەشـداریم لـە خەباتی نهێنیدا کـردووە و لەو کاتانەش‌دا کـە خەڵکی کورد لەگەڵ سـوپای خومەینی شـەڕیان دەکرد، لە کوردستان بووم. لە ڕەوتی ئەو دابڕانانـەش‌دا کە لە حیزبی دێموکراتـدا ڕوویدا، لەوێ بووم. بەڵام لە نووسـینەوەی ژیانمدا ئەو ململانـێ نێوخۆییانە ڕەنگیـان نەداوەتەوە، لەبـەر ئەوەی منیان لەو پرس و گرفتانـە دوور ڕاگرتبوو، هەربۆیەش نەمدەتوانی سەبارەت بەو بابەتانە بەدرووستی بۆچوونی خۆم دەرببڕم. بەپێچەوانـەوە، لە گێڕانەوەی ژیانمـدا توانیم لە ڕێی ئەزموونەکانمەوە، باسـی ڕۆژەڕەشـی و نەهامەتیی ئەو خەڵکانە بکەم کە لەم ناوچەیەدا دەژیـن و هەروەهـا بارودۆخی نالەبار و تەژی لـە نادادپەروەریی ئەو ژنانـەی کە لەگەڵ ئەو دۆخـە بەرەوڕوون. لە پێوەنـدی لەگەڵ پێگەی کۆمەڵایەتیـی ژنـان لـە هەمـوو وڵاتانی ناوچـە، وەک ژنانـی ئێرانی، عێراقـی، تـورک و یان هـەر نەتەوەیەکی دیکە و لەوانـە، ژنانی کورد، بـە ڕاسـتبێژییەکی بێبەزەییانەوە هەڵوێسـتم گرتووە و شـاهێدیم بۆ بێبایەخیـی ژنانی نێو ئەو کۆمەڵگا دژەژنانـە، لە ڕوانگەی قورعانەوە، داوە. پێگـەی کۆمەڵایەتـی و ئـەو هەژاریـی و نەهامەتییانەی کە ژنان لەگەڵی بەرەوڕوون، بەڕاستی جێگەی بێزارییە.

عەبدولڕەحمان بەقووڵی بڕوای بەوە هەبوو کە شـەڕ، چارەسـەری کێشـەکان نییـە و دێـر یـان زوو دەبێ لـە دەوری مێزێک کـۆ ببنەوە

و پرسەکان لە ڕێی وتووێژێکی ڕاستگۆیانەوە چارەسەر بکرێن و هەربۆیەش بانگهێشتی کۆماری ئیسلامیی سەبارەت بە دانوستانی قبووڵ کرد. بە پێی بەرنامەی ڕاگەیەندراو، کۆتایی هێنان بە شەڕی نێوان دوو لایەنی دژبەر و هەروەها خودموختاریی کوردستان دەبوو دانووستانی لەسەر کرابا.

عەبدولڕەحمان هەوڵی دەدا ڕێگاچارەیەک بدۆزێتەوە کە ببێتە هۆی هێورتر کردنەوەی ئەو دۆخە نالەبارەی کە خەڵکی کوردی تێدا دەژیا و ڕەنگە هەر ئەم هەوڵ و تێکۆشانانەش بۆ دۆزینەوەی ڕێگا چارەیەکی گونجاو، بووبێتنە هۆی ئەوە کە چاوپۆشی لە هەندێ شت بکا و ئەو خاڵە لەبیربکات کە تێرۆریستەکانی سەر بە ئاخووندەکان، سەرەتا دەست دەکەن بە چەواشەکاری و دواتر هەوڵی لەناوبردن ئەدەن. عەبدولڕەحمان کە بە پێی سرووشتی خۆی لە سیاسەتدا، مرۆڤێکی بیرتیژ و دووربین بوو، پێی وابوو دەتوانێ بیرکردنەوەی مەلاکان بگۆڕێت و هەر ئەو بیرکردنەوەش بە نرخی لەدەستدانی گیانی تەواو بوو. بە کوشتنی عەبدولڕەحمان ڕێژیمی مەلاکان نەیتوانی نەتەوەیەک لە خواستی مافەکانی پاشگەز کاتەوە. ئەوان توانییان مرۆڤێک لەناوبەرن، بەڵام هزر و ئازادی و دیرۆکی ئەو وەکوو ڕێبەری حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران وەکوو خۆی ماوەتەوە.

تا هەنووکە کتێبگەلێکی زۆر سەبارەت بە کوردەکان و کوردستان بڵاو بۆتەوە. هەندێ لەم کتێبانە ناوەرۆکێکی شیاویان هەیە.

پاش کوشتنی عەبدولڕەحمان قاسملوو، گەلێک کتێبی دیکەش چاپ و بڵاو کرانەوە کە یان سەبارەت بە مێژووی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانن، یان شرۆڤەی کەسایەتیی سکرتێری گشتی ئەم حیزبەیان کردووە. هەر بۆیەش، سەرەڕای ئەوەی زۆرێک لە هاوڕێکانم داوایان لێدەکردم بیرەوەرییەکانم بنووسمەوە، ماوەیەکی زۆر سەبارەت بە نووسینەوەی بیرەوەریگەلێکی ئەوتۆ لە شک و گوماندا بووم. پرسۆک بوون سەبارەت بە ژیانی ژنێکی ئورووپایی کە لەگەڵ

پیاوێکی ڕۆژهەڵاتی ژیانی هاوبەشــی پێکهێناوە و مێردەکەی ڕێبەرێکی ناودار بووە، جێی تێگەیشــتنە. ســەرەڕای ئەمەش، نووســینەوەی ئەم بیرەوەرییانە گرێدراوی شرۆڤەی مێژووی کوردستانی ئێران و حیزبی دێموکراتــی کوردســتانی ئێرانیــش بــوون. چونکە خودی نووســەری بیرەوەرییەکان لەو خەباتەدا بەشدار بووە. بەڵام بە بۆچوونی من، ئەم کارە لە ڕێی کەســانێکی دیکەوە کە لە من باشــتر بەسەر ئەم بابەتانەدا زاڵن، نووسراوەتەوە.

بەوحاڵــەش، پــاش ئــەوەی کە درکم بــەوە کرد کە ژیانــی ئەم دوو کەســەمان، بۆتە هــۆی هەڵێنجانــە ناڕاســتەکان، بڕیــاری گێڕانەوەی ژیانی خۆمم دا. هەندێک لەم هەڵێنجان و تێگەیشــتنانە زەم و هەندێکی دیکەشــیان پێدا هەڵگوتن و وەســف کردنێک بووە کــە گەورەکردنەوە و زێدەڕۆیــی پێوە دیار بووە. ئــەم گێڕانەوانە لە ژیانمان هەردووکیان دوور لە ڕاستین.

بۆ ئەوەی بتوانم وەکوو تاکێک، بە ڕوانگەیەکی عەینی و ڕاستبینانەوە، لە دەرەوە ســەیری خۆم و بنەماڵەکەم بکەم، نووسین لە زمانی سێهەم کەسەوەم هەڵبژارد.

هەروەها ناوی «لینا»م بۆ ئەو سێهەم کەسە هەڵبژارد، کە لە ڕاستیدا کورتکراوەی چوار ناوە. هەربۆیەش ئەوەی دەنووسرێت، تەنیا بیرەوەری نییە، بەڵکوو لەگەڵ ئەو بابەتانەی کە خەڵکانی دیکەش لەوبارەوە پێیان گوتــووم، گردم کردوونەتــەوە. بە تەواوییش ئاگام لــەوە هەیە کە لەو ڕووەوە کە ڕۆڵگێڕان و هەروەها شاهێدەکانی ڕووداوێک، زۆربەی جار هەڵێنجانی ناتەبا لەیەکتریان هەیە، هەربۆیەش لەم گێڕانەوەی ژیانەمدا، هەبوونــی چەنــد هەڵەیەک ڕێــی تێدەچێت. بەڵام لە نووســینەوەی ئەم ژیاننامەیەدا، هەم کەڵکم لە یادداشتە جۆراوجۆرەکانی خۆم وەرگرتووە و هــەم لــە بیری بەردەنگەکانــم و بە بۆچوونی خۆم، ئــاوا زیاتر جێی متمانە پێکردن بوون.

ژیانی خەباتکاران، هەم هەڵگری بڕگەگەلی مەترسیدارە و هەم لێوانلێوە

لە ساتە بەختەوەرەکان و خۆشی و هەروەها چەرمەسەرییەکانی ژیانی شەخسـیی و پرس و گرفتە ئاسـاییەکانی ژیانی ڕۆژانە. هەندیجار وا هەسـت پێدەکرێـت کـە ڕووداوێک لەگـەڵ ڕووداوەکـەی پێش خۆی پەیوەندییەکـی ڕاسـتەوخۆی نییە، بـەڵام دەبێ درک بـەوە بکرێت کە ئەو ڕووداوەش بەشـێکە لە تانوپـۆی لۆژیکیی پێکهاتەیەک کە ژیانێک دروسـت دەکـەن. ئەگەر بمویسـتبایە کـۆی ئەو ڕووداوانـەی کە لەم ژیاننامەیـەدا هاتـوون بـە وردی بگێڕمـەوە، بێگومان شـرۆڤەی هەر ڕووداوێک دەیتوانی لەخۆیدا هەڵگری کتێبێک بێت. بەڵام مەبەسـتی من لـە گێڕانەوەی ئەم کتێبە، تەنیـا وێناکردنی ژیانی خەباتکارانە، و ژیانی ڕۆژانە و هەروەها ئەو دۆخەیە کە ئەو ژیانەی پێدا تێپەڕیوە.

ناساندن: ورەبەرزیی ژنێک

ئەم کتێبەی لەبەردەستی ئێوەدایە، چیرۆکی ژیانی ژنێکی ورەبەرزە، لەو چەشنە ورەبەرزییانەی کە کەس باسی ناکات، چونکە هەوڵی نەداوە بیکاتە هەرا و وتەی بریقەدار و مەبەستی ئەو، ورەبەرزیی و خۆڕاگریی ڕۆژانەی ژنانێکە کە دەکەونە دۆخێکەوە کە خۆیان هەڵیان نەبژاردووە. هەربۆیەش، لەپێشدا خاوەنی ئەو تایبەتمەندییە نەبووە کە دواتر تێیدا ئاشکرا دەبێت، ڕەنگیشە بووبێت و...

لێنا لە کاتێکدا کە تەمەنی تەنیا شەش ساڵ بووە، دایکی دەکوژرێت و هەر ئەوەش سەردەمی منداڵیی ئەو تێکدەشکێنێت. باوکی زۆر لەخەمی ئەودا نییە و نەنکی، واتە دایکی باوکی بە گشتی ژنێکی ڕقئەستوورە و حەزی لە شکاندنەوەی خەڵکە(دایکی لێنا هیچ پەیوەندییەکی بە دنیای ئەم نەنکەوە نەبوو). بەختەوەرانە، لێنا پوورێکی(خوشکی دایکی) هەبوو کە هەرچەند بە هۆی هەژارییەوە نەیدەتوانی بیباتە لای خۆی(مێردی پووری لەو کرێکارانە بوو کە لە قووڵایی کانگا ژێرزەوینییەکانی بەردەخەڵووز لە یەکێک لە ناوچە بەردەڵانییەکانی چێکۆسلۆڤاکی کاری دەکرد)، بەڵام لە لێنا تێدەگەیشت و هەردەم هەوڵی دەدا باری سەر شانی ژیانە پڕ لە نەهامەتییەکەی لێنا سووک بکات و بە سۆزێک دڵی بداتەوە.

هێـزی ڕاکێشـان و بەتایبـەت ئۆگریی لینـای بچکۆلە بـۆ فێربوون، سـەرنج و مێهرەبانیـی ڕاهێنەرەکانی هەتیوخانە و مامۆسـتاکانی ئەو قوتابخانانـەی بۆ لای لینا ڕاکێشـا بـوو کە لێی دەخوێنـدن. بێگومان، ئـەوەش لەخۆیدا، تا ڕادەیەک ببووە هۆی دڵخۆشـیی لینا. سـەردەمی منداڵیی لە لایەک، دەبێتە هۆی شکڵ گرتنی پێویستییەکی حاشاهەڵنەگر لە ناخی لینادا، پێویسـتیی بەوەیکە خۆی بۆ خەباتێک تەرخان بکات کە لـە پێنـاوی وەدیهاتنی دادپەروەریدا بێت و لە لایەکی دیکەشـەوە، ئەو دەکاتە خاوەنی تایبەتمەندییەک کە دواتر لە سەردەمی ژیانی پڕ شەپۆلی لەگەڵ کوردەکاندا، خۆشەویستی و ڕێزی ئەوانی بۆ بگەڕێنێتەوە و ئەو تایبەتمەندییانـەش بریتی بوون لە: ورەبەرزی، ڕژد بوون، ڕێزدانان بۆ دیتران، خۆڕاگری لە بەرانبەر ئاستەنگەکاندا، کە گرێدراوی چەشنێک لە فیداکاری و لەخۆبوردوویی بوو.

ماوەیەکـی کورت پاش جەنگی جیهانیی دووهەم، کۆمۆنیسـتەکان لە چێکۆسـلۆڤاکی دەسـەڵات دەگرنـە دەسـت و درگای دواناوەندییەکان و زانکـۆکان بـەڕووی منداڵـی کرێـکارەکان و هەتیوگەلێـک وەک لینا دەکەنەوە. لینا هاوکات، هەم کار دەکات و هەم شەوانە، سەرەتا دەچێتە دواناوەنـدی و دواتریـش زانکـۆ. بـەڵام وەک دەڵێن: ڕەوتـی ژیان بە شـێوەیەکی دیکە دەچێتە پێشـەوە و ئەو ناتوانێت خوێندنی باڵا تەواو بکات، چونکوو عەبدولڕەحمان قاسملوو دەناسێت و لەگەڵ ئەودا ژیانی هاوبەش پێکدەهێنێت.

لینـا لـە جـەژن و بۆنەیەکـی زانکـۆدا عەبدولڕەحمـان دەناسـێت. عەبدولڕەحمـان زمانـی چێکییەکەی تـا ڕادەیەکی زۆر پـاراو بووە و هەربۆیـەش لینـا پێی وا دەبێ کە خەڵکی سـلۆڤاکە. بـەڵام ئەو کوردە و موسـوڵمان و خۆی بە نیسـبەت دین و ئایینەوە بە بێباوەڕ پێناسـە دەکات. سـەرەڕای هەمـوو ئەوانـەش لینا بـۆ ئـەوەی بتوانێت لەگەڵ عەبدولڕەحمان ژیانی هاوبەش پێک بێنێت، ناچار دەبێت لە سـەفارەتی ئێـران زەماوەند بکات، لینـا ناچار دەبێت ئایینی ئیسـلام قبووڵ بکات.

هەرچەنـد لـە سـەفارەت پێیـان گوتبوو کە ئەو ئیسـلام هێنانـە تەنیا بەشێوەی «فۆرمالیتە»یە.

لە هاوڕێیەتیی لەگەڵ عەبدولڕحماندا کە سـاڵانێکی زۆر سـکرتێریی گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانی لە ئەستۆ بووە و دواتریش بـوو بە یەکێک لە خۆشەویسـتترین ڕێبەرانی بزووتنـەوەی کورد لەم وڵاتەدا و لە هەموو ناوچە کوردنشینەکاندا، لینایش بەو پەڕی خواستی دەروونـی خۆی پشـتیوانیی لە دۆزی کـورد کـرد. عەبدولڕەحمان لە سـاڵەکانی کۆتایـی تەمەنیـدا ببـووە کەسـایەتییەکی نێونەتەوەیـی و توانیی بە شـێوەیەکی گونجاوتر و بنەڕەتی‌تـر «دۆزی کورد» بە دنیا بناسێنێت.

عەبدولڕەحمـان پیاوێکـی گەلێک زیرەک، هەڵگـری کولتوورێکی باڵا، تێکەڵەیەک لە کولتووری ڕۆژهەڵاتی و ڕۆژئاوایی(ئەو بەشـێکی زۆری خوێندنی خۆی لە پاریس و پراگ تێپەڕاندبوو) و لە ڕاکێشانی سەرنجی خەڵکـدا هێزێکـی بێ هاوتای هەبوو. سـەرەڕای ئـەوەش، ئەو هەرگیز لەو توانایەی خۆی بۆ سـەپاندنی بۆچوونە سیاسییەکانی خۆی کەڵکی وەرنەگرت. ئەو کە بە چەند زمان قسەی دەکرد و لە ڕووی سیاسییەوە، دیپلۆماتێکی زگماک بوو، بە بەکارهێنانی کاریگەرترین لێکدانەوەکان، چ بۆ شـرۆڤەی خەباتەکەی چ بۆ وروژاندنی لایەنگرەکانی، هەوڵی دەدا بەرانبەرەکەی تێبگەیەنێت و ڕازیی بکات. ئەو هەروەها سیاسەتمەدارێکی زیـرەک و کارامـە و پابەند بە بنەماگەلێکی خـەوش هەڵنەگر بوو. ئەو قبووڵـی نەدەکـرد کـە بـۆ دەسـتەبەرکردنی ئامانج، دەکرێـت لە هەر ئامرازێـک کەڵک وەربگیرێت و دژی بەکارهێنانی کردەوەی دژەمرۆیی، وەکـوو ڕفاندن یان بە بارمتەگرتنـی مرۆڤەکان بوو، ئەو کردەوانە لەو سەردەمەدا لە نێوان هەندێ لە بزووتنەوە سیاسییەکاندا باو بوو، بەڵام ئـەو هەمیشـە حیزبەکەی خۆی لە تێـوەگلان لـە کردەوەگەلێکی وەها دوور دەگرت. دیارە تایبەتمەندیگەلێکی ئەوتۆ بۆ ڕاکێشـانی سـەرنجی ژنێـک وەک لینـا، کاریگەریـی هەبووە. ئەم ژن وپیاوە گەنجە، لەسـەر

بناغــەی بنەماگەلێکــی وەها یەکدەگرن و هەرکام بە شــێوازی خۆی و لە ڕێگەی جیاوازەوە بۆ دەســتەبەرکردنی لائیسیتە و دادپەروەرییەکی گشتگیر خەبات دەکەن.

لینا تایبەتمەندییەکی دەگمەنی دیکەشــی هەیە و ئەویش عەشقی ئەوە بۆ کوردســتان و دیمەنــە جوانەکانی ئەم وڵاتە کــە هەرگیز فەرامۆش ناکرێــن و هەروەها ئەو خۆشەویســتیی و ئۆگرییەیە کە بۆ کوردەکان هەیەتی. دیارە ئەم خۆشەویســتی و ئۆگرییە هەنگاو بە هەنگاو و پاش ئاشــنا بوونی لەگەڵ کوردەکان دروست بوو. لە ڕاستیدا، ئەم خاتوونە ڕۆژئاواییــە کە لە وڵاتێکی ژێر دەســەڵاتی حکوومەتێکی پاوانخوازەوە هاتبــوو، لــە ڕۆحی خۆیــدا دەبێتە کــورد، دیارە بە هەســت کردن بەو پێویستییە کە پەیوەندیی نێوان ژن و پیاو، دەبێ بۆ بەرابەرییەکی یاسایی، ئاڵوگۆڕی بەسەردابێت و لەو ڕێگایەدا نابێت لە خەبات پاشەکشە بکرێت و ئەو لە گێڕانەوەی چیرۆکی ژیانی خۆیدا، ژنانی وڵاتە نوێیەکەی خۆی لەبیر نەکردووە و بۆ ســاتێکیش لە بایەخی دیموکراســی بۆ دەستەبەر کردنی ئەم بەرابەرییە خافڵ نەبووە.

چیرۆکــی ژیانی لینا، چیرۆکــی فێربوونی شارســتانییەتێکی دیکەیە، شارســتانییەتێک کە لەودا، ژنان بە نیسبەت ئەمڕۆ ئازادتر بوون. ژنان فێری بەشــێک لەم شارســتانیەتییە، بە تایبەت لە بواری چێشت لێنان و ڕاهاتــن لە داب و نەریتە باوەکانی دەکــەن. لە فێربوونی داب و نەریتە باوەکانــدا، لینا گوێڕایەڵــی ئەوان دەبێت، چونکوو ئــەو نایهەوێت ببێتە هۆی ڕاچڵەکانی ئەو کەسانەی کە ئیتر ئەندامانی بنەماڵەی ئەو بوون. لە هەمان کاتدا، هەرکاتێک کە بۆی بلوایە و پێی بکرایە، بە کەڵک وەرگرتن لە چەشــنێک پەروەردە کردن و ڕاهێنــان بۆ یارمەتیدانی هاوڕێکانی لە ڕەوتی دەســتەبەرکردنی کۆمەڵگەیەکی دیموکراتیک سڵی نەدەکردەوە. ســەرەڕای ئەوەش، لینا بــە بێ ئەوەی هەوڵی شــاردنەوەی بدات، لەو بــوارەدا دان بە شکســتە زۆرەکانی خۆیدا دەنێت، بــە تایبەتی لە نێوان پیاوەکاندا.

لێنـا بە نیسـبەت وڵاتە نوێیەکەیەوە خەمسـارد نییـە و هەربۆیەش، هەرکاتێـک کە هەلێکی بۆ بڕەخسـێت، هەوڵ دەدات بەو گەڕەکانەی کە لێی دەژیا ئاشنا بێت، و وەهایە کە بە بێ ئاگاداریی مێردەکەی سەردانی گەڕەکەکانی باشـووری تاران دەکات و بینینی هەژاریی لەڕادەبەدەری ئەو گەڕەکانە، دەبێتە هۆی سەرسووڕمانی، یان بینینی گوندە هەژار و بێئیمکاناتەکان گەلێک خەمباری دەکات. لە ڕاسـتیدا، لێنا لەوێ ئەوەی بە جیهانی سێهەم ناوبانگی دەرکردبوو دەبینێ و ئەوەش کاریگەرییەکی قووڵی لەسـەر دادەنێت. ئەو کەشفە، دەبێتە هاندەرێک بۆ بەهێز کردنی مەیلی، بۆ خەبات لە نێوان کەسـانێکدا کە چیدیکە خۆی ببووە بەشـێک لەوان.

لێنا، زۆرێک لە سـاڵەکانی ژیانی خۆی بە شـێوەی نهێنی لەو ناوچە تێپـەڕ کرد. ئەو بە کەڵک وەرگرتن لەو کاتە زیادییانەی کە ئەو شـێوە ژیانە بەسەریدا سەپاندبووی، هەوڵی فێربوونی زمانی فارسی و کوردی دەدات. مەبەسـتی لـە فێربـوون ئەوە بوو کـە لەوانی دیکـە تێبگات و ئەوانیش لە خۆی تێبگەیەنێت و بە تایبەتی، دەستی بەو دوو کولتوورە دەوڵەمەند و سەرنجڕاکێشە ڕابگات.

ئـەو هێزێکی خۆگونجاندنی لەڕادەبەدەری لە خۆی نیشـان دەدا، کە عەشـق و خۆشەویستی بۆ هاوسـەرەکەی بۆ هەڵسەنگاندنی ئەو هێزە نەیدەتوانی تاکە هۆکاری بێت. ئەم هێز و توانایە لە ڕاستیدا سەرچاوەکەی دەگەڕایەوە بۆ ئەو ڕێزە قووڵەی کە لێنا لە پەیوەندی لەگەڵ مرۆڤەکاندا لە خۆی نیشـانی دەدا. لێنا لە بڕیاردان و پێشـداوەریی سـەبارەت بە مرۆڤـەکان خـۆی دوور دەگرت. ئەو هەوڵی دەدا لـە گرفتەکان تێبگات و درکیـان بکات، ئاریشـەگەلێک وەک تێکـەڵ نەبوونی ژن وپیاو(دوور خسـتنەوەی ژنان لە پیاوان)، دۆخـی ژنان(کە دیارە حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران هەوڵێکی بێوچانی بۆ چارەسەری ئەو دۆخە دەدا)، نەریتە کۆنەکان، بەتایبەت لە گوندەکان و یان لە گەڕەکە هەژارنشینەکانی شـارەکان، نابەرابەرییە کۆمەڵایەتییـە تاقەتپڕووکێنەکان کە جەوهەر

و ڕۆحی دێموکراتیک نەیدەتوانی بەیەکجاری بیانسـڕێتەوە. سەرەڕای ئەمـەش، لینا لە هەر بارودۆخێکدا وەکـوو ژنێک بوونی دەبێت، ژنێکی خاوەن سـەربەخۆیی فیکری کە هەوڵ دەدات بیرکردنەوە و کردەوەی وەک یەک بێت.

لەم بوارانەدا، مێردەکەی ئەوەندەی پێی بکرێت یارمەتیدەریەتی و بە وەرگێڕانی وشـەکان و بەتایبەتی شیکردنەوەی ئەو هێماگەلەی کە لینا هێشتا ناتوانێت لێیان تێبگات یارمەتی دەدات.

پاش ئەوەی گەیشتنە کوردستانی ئێران، هاوسەرەکەی، لینا دەبات بۆ لای بنەماڵەکەی خـۆی. بنەماڵەی عەبدولڕەحمان هەر زۆر زوو لەگەڵ لینا ڕادێن و وەریدەگرن(لینا ژنێکی جوان، ڕووخۆش و دەم بەپێکەنین بوو). بۆ یەکەمین جار لە ژیانیدا، لینا هەسـت بە بەختەوەرییەکی قووڵ دەکات. بنەماڵـەی مێردەکـەی، بنەماڵەیەکی سـاماندار و تێکەلەیەک لە نەریتی کۆن و دابی مودێڕن بوون(هەموو کوڕەکانی بنەماڵە بە مەبەستی خوێنـدن ڕەوانـەی دەرەوەی وڵات کراون). لینا لـەم کۆمەڵگە ئاڵۆز و گەورە و لە هەمان کاتدا تەژی لە خاکەڕایی و خۆشەویستییەدا، هەوڵ دەدات فێـر بێت چۆن خۆی بگونجێنێت. ئـەو بە وردی و کارامەییەکی تایبەتەوە لەگەڵ خەم و شـادییەکانی ئەو کۆمەڵگەیە خۆی ڕێکدەخات. لەو بوارەشـدا، عەبدولڕەحمان بە مەبەستی پێشگرتن لە ئەگەری هەڵە، بـە بێ ئەوەی داوا لە لینا بکات خۆی لەگەڵ نۆرمەکانی ئەو کۆمەڵگەیە بگونجێنێـت، بە هانایەوە دێت و سـەرەداوەکانی ئەو ژیانەی بۆ ڕوون دەکاتەوە. مەبەسـتی ئەو لەو هاوکارییـە، ملکەچ بوونێکی کوێرکوێرانە بۆ داب و نەریتەکان (کە زۆربەشیان لە نەهی کراوە ئاینییەکان دەچن) نەبووە، بەڵکوو ویسـتوویەتی لینا لەگەڵ ڕۆح و کاکڵەی وجوودیی ئەو کۆمەڵگەیە ئاشنا بکات.

لە ڕاسـتیدا، ڕووخۆشـی، دڵفراوانی و خاکی بوونی لینا، دەبێتە هۆی ئەوە کە هەموو خۆشیان بوێت و ڕێزی لێ بگرن.

بـەڵام دەورانـی خـۆش و بەشـکۆی ژیانـی لینا لـە نێـو بنەماڵەی

عەبدولڕەحماندا زۆر ناخایەنێت. پێویستییەکانی خەباتی هاوسەرەکەی، دەبێتە هۆی ئەوەی لینا لەو ژیانە تەژی لە سۆز و خۆشەویستییەی کە بۆ یەکەمین جار بوو لە ژیانیدا ئەزموونی دەکرد دابڕێت. هەرچەند کە لەو بنەماڵەیەدا، هێماکان شوێنی وشەکانیان گرتبووەوە، بەڵام ئەوەندە ڕوون و ڕاشکاوانە بوون کە دواجار، ژنەکان لێک تێدەگەیشتن و پیاوەکانیش لە بوونی ژنێکی بێگانە و کاریگەریی لەسەر ژنەکانی خۆیان نیگەران نەبوون. هەرچەند لەو سەردەمەدا، پێشگرتن بە ژنان، بە نیسبەت چوونەدەرەوە و هەڵسوکەوت لەگەڵ پیاوان کەمتر بوو. سەرەڕای ئەوەش، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، حیزبێکی لائیکە و لە گێڕانەوەی ژیاننامەی لیناشدا، ئێمە زۆر بەدەگمەن ئاماژە بۆ سەرچاوە ئاینییەکان دەبینین. لینا کە ساویلکانە دڵی بە هێنانەدی خەونەکانی کچێکی گەنج کە بە هەتیوی گەورە بووە و حەزی لە پێکهێنانی بنەماڵەیەکی ڕاستەقینەیە خۆش کردبوو، ناچار دەبێت پاشەکشە لە حەز و ئاواتەکانی بکات و پاش ماوەیەک تێدەگات کە بۆ کەسێک کە شەو و ڕۆژی خۆی بۆ خەباتەکەی تەرخان کردووە، خەباتکارێک کە ڕۆژ بە ڕۆژ ئاستی بەرپرسیارییەتەکەی بەرز دەبێتەوە، بنەماڵە واتە ڕێکخراو و حیزبەکەی، ئەگەر بەربەستێکیش، تەنانەت ئەگەر هاوسەر و منداڵەکانیشی بن بێتە سەر ڕێی خەباتەکەی، دەبێت وەلا بنرێت.

نەبوون و دوورکەوتنەوە بەردەوامەکانی مێردەکەی، دەبێتە هۆی ئەوەی لینا بە تەنیا هەردوو کچەکەی گەورە بکات. جگە لەوەش، ژیانی نهێنی مێردەکەی، لینا و منداڵەکانیش ناچار دەکات مل بۆ ئەو شێوە ژیانە ڕاکێشن. لە ڕاستیدا، خەباتی مێردەکەی، هۆکارێک دەبێت بۆ ئەوەی لیناش لە هەمان ئاستدا تێکەڵ بەو خەباتە بێت. بە تایبەت کە ڕێژیمیش هەر بەو چاوەوە لێی دەڕوانێ. هەربۆیەش چالاکییەکانی هاوسەرەکەی، لیناش دەخاتە مەترسیگەلێکی زۆرەوە. بۆ نموونە، ئاماژە بە چوونی لینا بۆ بەڕێوەبەرایەتی پۆلیس و ڕووبەڕووبوونەوەی تۆقێنەر لەگەڵ ساواک، پۆلیسی سیاسیی تۆقێنەر و بێبەزەیی ڕێژیمی

شــا بکەین کــە لە کۆتاییشــدا لینا بــە نیســبەت دەربازبوونی خۆی و کۆرپەلەکــەی ئەمەکداری میهرەبانیی ئەفســەرێک دەبێــت. بەهەرحاڵ، هاوســەری خەباتکارێک کە بە شــوێنیەوەن، بەقەدەر ئەو خەباتکارە لە ژێر هەڕەشە و مەترسیدایە. بەڵام لینا، لە گێڕانەوەی ژیانی خۆیدا تەنیا باســی ئەمە دەکات. دیسانەوەش، لینا بە وردبینییەکی تایبەتەوە پەنجە لەسەر ئەو پارادۆکسانە دادەنێت کە لەو سەردەمەدا حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەگەڵی بەرەوڕوو بووە. یەکێک لە ئامانجەکانی حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران، ســەرەڕای دابین کردنی دێموکراســی، بەرابەریی ژن و پیاوە. لەو بوارەدا، لە ڕاســتیدا حیزب بەنیازی جێگیر کردنــی نۆرمگەلێکــە کە بە تــەواوی دژ بە نەریتــە زاڵەکانە و لە ژیانی ڕۆژانەدا، باوەکان بەسەر ئوسوول و تیئۆرییەکاندا زاڵ دەبن. هەر لەو ڕووەشــەوەیە کە دەبینین ســەرەڕای ئەوەی کە لە شاری تاران یازدە خەباتکار لە ژێر میچێکدا دەژین، هیچکام لە هاوڕێیانی پیاو تەنانەت بە بیریشیاندا نایەت کە لە ماڵدا دەست بدەنە کارێک و یارمەتیی لینا بدەن و ئەوەش دواجار ناڕەزایەتیی لینای لێدەکەوێتەوە. ســەرەڕای هەموو ئەوانەش پێویستە هەژاریی درێژخایەنیشی لێ زیاد بکەین.

پاش ئەوەی حیزب بڕیار دەدات کە پێویســتە لینا بۆ هەمیشــە و بە شێوەیەکی نهێنی، لە ڕێی عێراقەوە، ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست بەجێبهێڵێت، لینــا بــە تێپەڕاندنــی مەوداگەلێکــی دوور و درێــژ و خۆڕاگــری لــە بەرانبــەر گەرمــا و تینوویەتی، ترس و ماندوویەتــی تاقەتپڕووکێن و نەبوونی خواردەمەنی پێویســت بۆ منداڵەکانی، لە ڕێی ڕەوەز و شاخە تووشەکانی کوردستانەوە ســەفەر دەکات. کاتێکیش کە دەگاتە عێراق، هیچ ئاســەوارێک لەو پارە، بلیتی فڕۆکە و پاســپۆرتانەی کە بڕیار بوو سەفەرە دەسبەجێکەی ئەو و منداڵەکانی مسۆگەر کەن لە ئارادا نییە. لینا و منداڵەکانــی وێڕای چاوەڕوانی بۆ وەرگرتنی بەڵگەنامە پێویســتەکان، ناچار دەبن ژیانێکی نهێنی لە حەشارگە جۆراوجۆرەکاندا بەسەر بەرن، وەک کۆشــکێکی تۆقێنــەر، تاریک و نیــوە ڕووخاو لە دڵــی بیاباندا. لە

ترسـی ئەوەی نەکا حەشـارگەکەیان کەشـف بێت، ئـەوان نەدەبوو بە هیچ شـێوەیەک لەو کۆشـکە بێنە دەرەوە. هەربۆیەش، بۆ ئارام کردن و بێدەنـگ کردنـی منداڵەکانـی، لینا بیـری داهێنەری خـۆی بۆ یاریی منداڵەکانـی دەخاتە گەڕ و هەموو هەوڵیشـی ئەوەیـە کە منداڵەکانی لە شـۆکە چارەسەر هەڵنەگرەکان بپارێزێت. بەڵام خودی لینا لەو کۆشکە تۆقێنەرەدا تووشـی زمان گیران دەبێت و ساڵانێکی زۆر دەخایەنێت تا چاک دەبێتەوە.

بـە بۆچوونی من، ئەوە تەنیا ژنە کـە دەتوانێت ئەوە بکات کە لینا بۆ پاراسـتن و پارێـزگاری کردن لـە منداڵەکانی لە بەرانبـەر هەموو ئەو چەرمەسـەری و نەهامەتییانەدا کردی. ئەم ژیانە سـەختەی ڕۆژانەیان کـە زۆربەی کاتیش بە نهێنی بووە، سـەرەڕای ئەوەی کە دەبێتە هۆی ئاشـنا بوونی لینا لەگەڵ هاوڕێیانێکی وەفادار و هەمیشـەیی، بۆ خودی ئەو، لێکەوتەی قورسی بەدواوە دەبێت. بۆ نموونە، کچەکانی سەرەڕای تێپەڕینـی زەمـەن، لەوەی لینـا لەگەڵ ئـەوان و بۆ ئـەوان ئەزموونی کردووە تێناگەن. ئایا منداڵەکان، پاش پێگەیشـتنیان، دەتوانن لە دایک و باوکیان کە ئامانجەکانی خەباتیان بەسەر ئەواندا فەرز کردووە، تێبگەن؟ دیـارە دەبێت وەبیر بهێنینەوە کە لینا هەرگیز کچەکانی بێسەرپەرشـت نەهێشـتۆتەوە. بەو حاڵەشـەوە، تێنەگەیشـتن لەم بابەتە وەکوو خۆی ماوەتەوە و ئەوان تەنیا لینا بە بەرپرسی خۆیان دەزانن.

لینا کە کوردەکان بە «خوشکە نەسرین» ناوی دەبەن، لانیکەم ڕێزێکی یەکجـار زۆری هەیە لای بنەماڵەکەی، واتە کوردەکان. ڕاسـتە کە لینا، سەرەڕای هەموو ئاستەنگەکان و بە تەنیا مانەوەی کچەکانی، بە نۆرەی خۆی لەو خەباتەدا بەشدار بووە و هەرگیزیش وازی لێ نەهێناوە، بەڵام دەبـێ ئەو ڕاسـتییە بزانین کـە عەبدولڕەحمانیش گیانـی خۆی لە ڕێی ئـەو خەباتەدا فیدا کردووە. ئەو لە ڕەوتی ئەو داوەدا کە نێردراوەکانی ڕەفسـەنجانی، یەکێک لە جێگرەوەکانی خومەینی، بە شـێوەی نهێنی و لە ژێرناوی دانوسـتان بە مەبەستی ئاشتی لە ڤییەنی پێتەختی ئۆتریش

نابوویانەوە، تێرۆر کرا. لینا ئێستاش بەردەوام پرسیار لەخۆی دەکات کە چۆن بوو ئەو پیاوە زیرەک و بیرتیژە، سەرەڕای بەئاگابوون لە فێڵ و فەند و چەواشەکاری و دووڕوویییەکانی ڕێبەرانی ئێران، متمانەی بە وادە و بەڵێنییەکانی ئەوان کرد!

لینا ئەوجارەشیان دەست دەداتەوە خەبات، خەباتی ئەم جارەی بۆ ئەوەیە کە لەو جینایەتەدا کە هەروا بێئەنجام ماوەتەوە، بەرپرسایەتی حکوومەتی ئەو کاتی ئۆتریش بە فەرمی وەربگیرێت و پەردە لەسەر تێرۆریسمێک لابدرێت کە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران بە بەردەوامی، لە دژی دژبەرانی خۆی، بە تایبەت لە دژی کوردەکان کە ڕاشکاوانە و بە ورەوە خوازیاری مافە ڕەواکانی خۆیانن، کەڵکی لێ وەردەگرێت.

ژوولییێت مانس Juliette Minces
فونتنێ ـ لوکونت، ژانوییەی ٢٠١١

ـ لەبیری بکە، ئەو دەبێتە هۆی چارەڕەشیی تۆ. ئەو موسوڵمانە و تۆ شـــارەزای ڕۆژهەڵات نیت! لەگەڵ ئێمە بمێنەوە، منداڵەکەشت بۆ گەورە دەکەین. ئەم منداڵە پێویســـتی بە بنەماڵەیە و ئێمە بە عەشقەوە ئاگامان لێی دەبێت...

ـ بـــەڵام پـــووریَ گیان(خوشـــکی دایکـــی)، ئەو هاوســـەری منـــە! ئەو پیاوێکی لائیکە. ســـاڵانێکی زۆر لێرە ژیاوە و شـــارەزای ژیانی ئێمەیە. جگـــە لەوەش من نامەویَ منداڵەکەم لە بوونـــی باوک بێبەش بکەم. من باش دەزانم بێباوکی مانای چییە، تۆش باشـــتر لە هەموو کەســـێک ئەو ڕاستییە دەزانیت کە من بەو دەردەوە چەند ئازارم کێشاوە.

ـ دیـــارە بۆ گوێگرتن لـــە ئامۆژگارییەکانـــم زۆر گەنجیت و گەلێکیش عاشـــقیت. ئێســـتا کە ئاوا بێقەراری پەیوەســـت بوون بەویت، بڕۆ و من هیوای بەختەوەریت بۆ دەخوازم.

بەو شێوەیە بوو کە لینا بەمەبەستی ژیان لە ئێران، ڕێی ئەو وڵاتەی گرتەبەر.

■ سەرەتا

هەموو شتێک، بە سەردەمی منداڵی، پەروەردە، ڕاهێنان و بنەماڵەوە، ئەم دوو لاوەی لێک جیاواز دەکرد.

عەبدولڕەحمان لە بنەماڵەیەکی ساماندار و فیئۆداڵدا گەورە ببوو. باوکی، کوردێکی ڕۆشنبیر، خاوەنی چەند گوند و دەربەندێک بە خاکێکی بە پێزەوە لە کوردستانی ئێران بوو و ماوەیەکیش ڕاوێژکاری شازادەی جێنشینی ئێران بوو. باوکی کە پیاوێکی خۆشڕوو و لە هەمانکاتدا، بەزاکوون بوو، بایەخی پێویستی بە پەروەردە و بارهێنانی منداڵەکانی دابوو. عەبدولڕەحمان لە بنەماڵەیەکدا گەورە ببوو کە ئەندامەکانی خۆشیاندەویست و تێگەیشتن لە نێوانیاندا هەبوو.

عەبدولڕەحمان، جگە لەساڵی کۆتایی دواناوەندی، هەموو سەردەمی خوێندنی سەرەتایی و ناوەندیی خۆی لە شاری زێدی خۆی تێپەڕاندبوو. دواساڵی دواناوەندی لە پێتەخت تێپەڕاندبوو. قوتابییەکی سەرکەوتوو بوو، فووتبۆڵی دەکرد، یان لە شاخەکانی ئەو دەورووبەرە شاخەوانیی دەکرد. هەرچەند بالابەرز و پتەو بوو، بەلام ئۆگرییەکی ئەوتۆی بۆ وەرزش نەبوو. ژیانی گەنجییەتی ئەو لە خۆشبژیوی و ساماندارییدا تێپەڕیبوو، وەکوو ڕووبارێک کە بە ئارامی بەرەو زەریا دەخوشێت.

هێشــتا گەنج بوو(لە تەمەنی چواردەســاڵیدا) کە وەکوو کۆمۆنیستێک چووبــووە ڕیــزی خەباتکارانی ڕێگای ئازادییــەوە، باوکی کە خۆی بۆ کشــانەوە لە ژیانی سیاسی ئامادە دەکرد، کاتێک ئەو هەواڵە دەبیسێت، لــە دیدارێکدا، نارەزایەتیی خۆی لەگەڵ بڕیاری کوڕەکەی ڕادەگەیەنێت. لەو دیدارەدا باوک بە کوڕەکەی دەڵێت: «ئێســتا کە وایە، تەنیا دەتوانم بڵێــم، ئەگــەر بڕیــارت دا کارێک بکەیت، بەباشــی بیکــە و هەرگیز لەو ڕێبازەی کــە هەڵتبــژاردووە، دوور مەکەرەوە». ڕەنگیشــە، هۆکاری ئــەوەی دوایین کوڕی ناردبووە پێتەخت بۆ ئــەوەی لە قوتابخانەیەکی تــەواو وەختی ســەختگیردا دەرس بخوێنێت، هیوایــەک بوو بۆ ئەوەی کوڕەکەی گیرۆدەی سیاسەت نەبێت.

بەڵام ژیانی لینا هیچ لە ژیانی عەبدولڕەحمان نەدەچوو. لینا، لە ماوەی قەیرانە گەورەکەی ســاڵەکانی ١٩٣٠، لە پراگ، پێتەختی چیکۆسلۆڤاکی لــە دایــک و باوکێک کە زۆر زوو لێک جــودا ببوونەوە لەدایک ببوو. لە تەمەنــی ٦ ســاڵیدا، دایکی کۆچی دوایــی دەکات و لینا هەتیو دەبێت. لە ڕاســتیدا ئــەو لە ئۆرووپایەکــی خاپوور کراوی پــاش جەنگی جیهانیی دووهەم و لە نێوان کەســانێکدا گەورە ببوو کە یان نەیدەناسین یان بە باشی نەیدەناسین. هەربۆیەش کەسێکی نەبوو کە چاوەدێریی پەروەردە و ڕاهێنانــی بکات. تەنیا چەند مامۆســتایەک بایەخیان بەو بابەتە دابوو و هانیــان دابوو و هەوڵیان‌دابوو هەســتی باوەڕبەخۆبوونی تێدا بەهێز بکەن. لە هەموو ســەردەمی منداڵی، مێرمنداڵی و لاویەتیدا، بەردەوام لە شــارێکەوە بۆ شــارێک و لە قوتابخانەیەکەوە بــۆ قوتابخانەیەکی دیکە ڕادەگوێزرا. ئەو لە ماوەی خوێندنی ســەرەتایی و ناوەندیدا، یازدەجار لە قوتابخانەیەکــەوە بۆ قوتابخانەیەکی دیکە ڕاگوێزرا. لەو ڕووەوە کە کەسێکی نەبوو هەتا یارمەتیدەری بێت، ناچار بوو خوێندنی ناوەندی لە قوتابخانەیەکی شــەوانەڕۆژی بەرێتەسەر. هەربۆیەش، بۆ دابین کردنی پێداویســتییەکانی ژیانــی ناچار بوو هاوکات کاریــش بکات. ئەو گەلێک کاری جیاواز و قورســی تاقی کردبووەوە. ســەردەمێک وەک کرێکار،

کۆکردنەوەی ئەو وردەئاســنانەی پێ ڕاســپێردراوە کــە لە مەکینەکان دەڕژانە خوارەوە. سەردەمێکیش وەکوو کرێکاری قاڵبگیر، نموونەکانی ســرپی بۆ پیشەسازییە ســووکەکان، دەڕژاندە قاڵبەکانەوە. ئەو وەکوو ئێستانداردیست و کەسی دووهەم لە ژمێرياریيەکدا و هەروەها وەکوو دارێژەری پیشەسازی کاری کردووە.

لە نێوان چالاکییە وەرزشییەکاندا، حەزی لە مەلە و پیاسەی درێژخایەن بوو. ئەو، بەهۆی بەشمەینەتییەکانی سەردەمی منداڵی و هەروەها ژیانە ناسەقامگیرەکەی، قەڵافەتێکی لاوازی هەبوو.

سەرەڕای بوونی هەموو ئەو جیاوازییە گەورانە لە ژیان و پەروەردە و ڕاهێنانیانــدا، هــەردوو لاو، کۆمەڵێــک خاڵی گرینگی هاوبەشیشــیان هەبــوو. هەردووکیان حەزێکی لەبــن نەهاتوویان بۆ فێربوون هەبوو و هەروەها عاشــقی ئازادی بوون و ئامــادە بوون خەباتی بۆ بکەن. جگە لــەوەش، هەردووکیان زۆر گەنج بوون. کاتێک لە پراگ یەکتریان بینی، تەمەنی عەبدولڕەحمان ٢٠ ســاڵ و لینا ١٧ ســاڵ بوو. عەبدولڕەحمان ســەرقاڵی تــەواو کردنــی خوێندنــی زانکــۆ بــوو، لینــا ڕۆژان وەکوو نەخشــەکێش (دیســیناتریس)ی پیشەســازی کاری دەکرد و شەوانیش ســەرقاڵی خۆئامادەکــردن بــۆ تێپەڕاندنــی تاقیکردنەوەکانــی چوونــە زانکــۆ بوو. عەبدولڕەحمــان ببووە ئەندامی حیزبــی «توودە»ی ئێران و مارکسیســم و لینینیســمی خوێندبووەوە، دەیویســت ژیانی خۆی بۆ ئازادیــی خەڵکەکــەی تەرخــان بکات. لینــا ئەندامی ڕێکخــراوی لاوانی چێکۆســلۆڤاکی بوو، بەڵام کەمتر ســوودی لە ئیدئۆلۆژیی کۆمۆنیستی وەرگرتبــوو، بــەڵام پێداگر بوو لــەوەی هاوکاریی ئەو پیــاوە بکات کە خۆشــی دەویســت، لە خەبات بۆ ڕزگاریی نەتەوەکەیــدا. هاوکات، لینا خەونی بە ژیان لە ناو بنەماڵەیەکی پڕخێزانەوە دەدیت(چونکە خۆی لە بنەماڵەیەکــی ئەوتۆ بێبەش بوو) و بە دڵنیاییەوە نەیدەزانی کە دۆخێکی ئەوتۆ لەگەڵ ژیانی خەباتکارێکدا ناگونجێت.

بەهەرحاڵ، دیدارە برووســکە ئاســاکەیان، بوو بە عەشــقێکی گەورە

کە سەرەڕای تێپەڕبوونی ساڵانێکی زۆر، ئەوانی بۆ ماوەی ٣٧ ساڵ یەکخست. ئەوان شان بە شانی یەک ڕێگایەکیان گرتەبەر کە بەرەو دەریایەکی خرۆشان و زۆرجار مەرگهێنەری دەبردن.

■ عەبدولڕەحمان و بنەماڵەکەی

عەبدولڕەحمان کە ساڵی ١٩٣٠ لە شاری ورمێ(ڕەزاییە) لەدایک بوو، دوایین منداڵی بنەماڵەی قاسملوو لە ناو کوڕەکاندا بوو. «محەممەد»ی باوکی، کوردێکی سوننە مەزهەب و «نانە»ی دایکی، ژنێکی ئاسووری و پەیڕەوی ئایینی مەسیحییەت بوو. بۆ پێکهێنانی ژیانی هاوبەش لەگەڵ محەممەددا، ئایینی خۆی گۆڕیبوو و ببووە موسوڵمان و ناوی فاتمەیان لێ نابوو. «وسووقوددیوان» چەندین ژنی هەبوو. بە وتەی خودی محەممەد، ئەو ٩ ژنی هەبووە. بەڵام بە پێی قسەی نانە خانم، محەممەد ٢٥ ژنی هێنابوو، بەڵام لەو ژنانە تەنیا سیانیان منداڵیان بە محەممەد بەخشیبوو.

بنەماڵەی قاسملوو، لق و پۆپی زۆری لێ ببووەوە کە لە باشووری کوردستانەوە هەتا ئێستامبولی تورکیە پەرەی سەندبوو و ئەگەر بگوترێت کە ئەو بنەماڵەیە سەدان ئەندامی هەیە، زێدەڕۆیی نەکراوە. بەڵام عەبدولڕەحمان زۆر بەکەمی باسی دەکردن. هەربۆیەش، زانیارییەکانی ئێمە لەوبارەوە کەم وکورت و ناتەواون. سەبارەت بە بنەماڵەی دایکی عەبدولڕەحمانیش، سەرەڕای بەدواداچوون و لێکۆڵینەوەی زۆر، لێرەدا زانیارییەکی ئەوتۆی نییە.

محەممەدی باوکی عەبدولڕەحمان، هەڵگری نازناوی سەڵتەنەتیی، وسووقوددیوان[1] بوو و هەربۆیەش خەڵک بە وسووق ئاغا ناویان دەبرد. لە ساڵەکانی کۆتایی دەیەی ١٨٩٠، شای ئەوکات، ئەوی ناردبوو بۆ لای شازادەی جێنشین «محەممەد عەلی»، کە لە شاری تەورێزی ئازەربایجان نیشتەجێ بوو. باوکی عەبدولڕەحمان لەوێ ئەرکی

١. وسووق: واتە جێی متمانە، وسووقوددیوان واتە جێی متمانەی دامودەزگای پاشایەتی

سەرپەرشتیی ئەسپەکانی شازادەی جێنشینی لە ئەستۆ بوو.

ئۆگریـی کوردەکان بۆ ئەسـپ و چاپوکیی ئەوان لە سـوارکاریدا، لە کۆنـەوە بەناوبانگە و وسـووق ئاغا واتە محەممەد خـان، لەو بوارەدا کوردێکـی ڕاسـتەقینە بوو. شـازادەی جێنشـین حەزی لـە ڕاو بوو و محەممـەد خـان لە کاتی ڕاودا هاوڕێیەتی دەکرد. شـازادەی جێنشـین وردە وردە پـەی بـە زانسـتی محەممـەد خـان دەبات و سـەرەنجام سەرنجی دەداتێ و دەیکاتە ڕاوێژکاری خۆی. هەر ئەو بابەتەش، وەک دەبینیـن، بـۆ محەممەد خان قورس دەکەوێتەوە. شـازادەی جێنشـین زۆری حـەز لە مەتەڵ بوو، سـەری دەخسـتە سـەر ڕاوێژکارەکەی و توورەی دەکرد. ڕۆژێک کە پێکەوە سەرقاڵی ڕاو بوون، شازادە پرسیار لـە ڕاوێژکارەکـەی دەکات: «ئەوە چییـە کە سـەگەکان نایخۆن بەڵام سونییەکان دەیخۆن؟»

جێی وەبیرهێنانەوەیە کە بنەماڵەی سەڵتەنەتی شیعە مەزهەب بوون. لە حاڵێکدا کە کوردەکان بە زۆری سوننی مەزهەبن. باوکی عەبدولڕەحمان کـە لەو کاتـەدا نازناو و پێگەی وسـووقوددیوانی هەبوو، ڕاشـکاوانە وەڵامی دەداتەوە: «جەنابی شـازادەی جێنشـین، ئەوە کەروێشـکە کە ئێمە گۆشتەکەی دەخۆین، بەڵام سـەگەکان نایخۆن».(لێرەدا مەبەستی شیعەکان بووە).

دیـارە ئـەوە سـووکایەتیکردنێکی دوور لە ئەدەب بـووە، بەڵام ئایا شازادەی جێنشینیش پرسیارەکەی بێ ئەدەبانە نەبوو؟

شـازادە دەسـبەجێ ئەمـری دەستبەسـەرکردنی ڕاوێژکارەکـەی دەردەکات و ڕەوانـەی ورمێـی دەکات لـە ٤٠٠ کیلۆمیتریی تەورێزدا. لـەوێ والیی ورمـێ محەممەد خان بە کۆت و زنجیر دەبەسـتێتەوە و دەینێرێتـە زینـدان. بەڵام وسـووقوددیوان پیاوێکی سـاماندار بوو، بە دانـی بەرتیل، بە زوویی لـە زیندان هاتەدەرەوە. هێنـدەی نەخایاند کە شـازادەی جێنشـین کە بیری وسـووقی کردبوو، چەند ڕاسپاردەیەکی نـاردە لای بۆ ئەوەی بگەڕێتـەوە و پێگەکەی پێشـووی وەربگرێتەوە.

وسووقوددیوان نێردراوەکانی بە مێهرەبانی و ڕێزەوە وەرگرت و ڕێی پێدان بە پێی نەریتی میوانداری چەند ڕۆژێک پشوو بدەن و پاشان بە دەستی بەتاڵ بەڕێی کردنەوە بۆ تەوریز و پاش ئەوەش، هەرگیز نەگەڕایەوە بۆلای شازادەی جێنشین. پێویستە بگوترێت نازناوەکەی ئەو، واتە «وسووقوددیوان»، هەرگیز لێی وەرنەگیرایەوە.

وسووقوددیوان کەسایەتییەکی هەڵکەوتە و دەگمەنی هەبوو. ئەو کە لەدایک بووی ساڵی ١٨٧٥ بوو، بە نیسبەت سەردەمەکەی خۆیەوە، پیاوێکی ڕۆشنبیر و خوێندەوار بوو و شانازیی بە کوردبوونی خۆیەوە دەکرد. ئەو موسوڵمانێکی سوننی مەزهەب و ساماندار و بە قووڵی باوەڕمەند بە ئایینی ئیسلام بوو. حەوت گوند و گەلی قاسملووی وەک میرات بۆ مابووەوە. سەرئەنجام، لە کاتێکدا کە حکوومەتی ناوەندی، پرۆژەی ناوی خێزانیی هێنایە ئارا، نازناوی خێزانەکەی خۆی لەو دەربەندەوە وەرگرت. ئەو مرۆڤێکی ژیان خۆشەویست بوو و کەڵکی لە جوانییەکانی ژیان وەردەگرت. بایەخێکی زۆری بە پاراستنی کەرامەتی خۆی و خێزانەکەی دەدا و هەروەها سەرنجێکی زۆری دەدایە دابین بوونی ژیانی داهاتووی کوڕەکانی و هەوڵی دەدا کوڕەکانیشی لە داهاتوودا ناو و ناوبانگی بنەماڵەکەیان بەرز ڕابگرن. هەربۆیەش، زۆر پێش ئەوەش کە بچنە قوتابخانە، شیعر و مەتەڵ و پەندی پێشینیان و یارییە جۆراوجۆرەکان وەک، شەترەنجی فێر دەکردن. هەروەها سوارکاریشیی فێر کردبوون. هەربۆیەش، کاتێک کوڕەکانی چوونە قوتابخانە، شارەزاییان لە دوو زمانی تورکیی ئازەریی و کوردیدا هەبوو (عەبدولڕەحمان جگە لەو دوو زمانە، بە زمانی ئاسووریش کە دایکی بە نهێنی فێری دەکرد قسەی دەکرد). زمانی فارسی، چ ئەوکات و چ ئەمڕۆکەش، تاکە زمانی زۆرەملەی خوێندنە لە ئێران. هەربۆیەش منداڵێکی تەمەن شەش ساڵ کە لە کەمینەیەکی نەتەوەییە، بۆ ئەوەی بیەوێت لە خوێندنەکەیدا سەرکەوتوو بێت، پێویستە بە زووترین کات ئەو زمانە فێر بێت. سەرەڕای ئەوەش، لە ڕەوتی خوێندندا دەبوو زمانێکی

«بیانی»یش فێر بن. عەبدولڕەحمان زمانی فەرانسەویی وەکوو زمانی بیانی هەڵبژاردبوو، هاوکات کوڕەکان دەبوو بچنە مەکتەبی قورئانیش کە ماوەی دوو ساڵی دەخایاند و بەم چەشنە فێری عەرەبیی قورعانیش دەبوون. بەم شێوەیە، منداڵەکانی وسووق ئاغا، پێش کۆتایی هاتنی قۆناغی دواناوەندی، بەسەر پێنج تا شەش زماندا زاڵ ببون.

حکومەتەکانی ئێران، چ لە سەردەمی پاشایەتیدا و چ لە سەردەمی کۆماری ئیسلامیدا، هەرگیز ئامادە نەبوون تایبەتمەندییە فەرهەنگییەکانی کەمینەکان و بە تایبەت، زمانی دایکییان بە فەرمی بناسن. ئەمە لە ڕاستیدا، شێوازێک بوو بۆ ڕاگرتنیان لە نەخوێندەواریدا و لە هەمانکاتدا، ژێرچەپۆکە و گوێڕایەڵ کردنیان. سەرەڕای ئەوەش، کاتێک کە ئەو مندالانەی فارس زمان نین دەرفەتی چوونە قوتابخانەیان بۆ دەڕەخسێت، ئەگەر لە خوێندنەکەیاندا سەرکەوتوو بن، بە ناچاری و لە دەرئەنجامی یاسا تەژی لە هەلاواردنەکان بەنیسبەت کەمینەکانەوە، تووشی چەند زمانی دەبن. لە ڕەوتی جەنگی جیهانیی دووهەمدا، وسووقوددیوان لە شاری ڕەزاییە (ورمێ) لە دامەزراندنی حیزبی کۆمۆنیستدا(حیزبی توودە) بەشداری کرد. ئەو وەکوو ئەندامی کومیتەی هەڵبژاردنی حیزب، ئەندامی ئەو هەیئەتی نوێنەرانە بوو کە ناردیانن بۆ باکۆ لە سۆڤییەت بۆ ئەوەی سەبارەت بە بابەتە جۆراوجۆرەکان و لەوانە، دۆخی کوردەکان لە ئێران دیالۆگ بکەن(لەو کاتەدا،سوپای سوور بەشی باکووری ئێرانی بەدەستەوە گرتبوو). بەڵام، پاش گەڕانەوە لە باکۆ، وسووقوددیوان بە بێ ئەوەی کەسێک لە هۆکارەکەی ئاگادار بێت، وازی لە هەموو بەرپرسایەتییە سیاسییەکانی خۆی هێنا. لەوە بەدوا، ئەو هەموو ژیانی خۆی تەرخان کرد بۆ بەڕێوەبەریی کاروباری گوندەکان و زەوییەکانی خۆی و هەروەها گرتنە ئەستۆی ڕۆڵی «ڕیش سپی» و جێ متمانەی خەڵک لە ناوچەکەدا، کە ئەم بەرپرسایەتییە لە ساڵەکانی(١٩٠٧ـ ١٨٩٦) دا لە لایەن موزەفەرەدین شای قاجارەوە هاوکات لەگەڵ پێدانی نازناوی وسووقوددیوان خرابووە ئەستۆی. وسووقوددیوان لە تەمەنی ٩٨ ساڵیدا

ماڵئاوایی لە ژیان کرد.دوو ساڵ پاش ئەوەش دایکی عەبدولڕەحمان لە تەمەنی ٧٠ ساڵیدا کۆچی دوایی کرد.

■ دایکی عەبدولڕەحمان

لــەو ڕووەوە کــە نانە خانم، تاکە ژن بوو کــە منداڵی کوڕی ببوو، لە ڕاســتیدا، خانمی یەکــەم و گەورەی ماڵ و سەرپەرشــتی بنەماڵە بوو. ئەو کە لە بنەڕەتدا مەســیحی بوو و دواتر ببووە موســوڵمان، هەرگیز خودای مەسیحییەتی لەبیر نەکردبوو. ئەو بە شێوەی پەنهانی سەردانی کەنیســەی ئۆرتۆدۆکسی شاری دەکرد و هەندێ کات، عەبدولڕەحمانی بچکۆلەشــی لەگــەڵ خۆی دەبرد. ئەم ســەربزێوییە هاوبەشــە، ڕازێک بــوو لە بەینی ئەو دووانەدا کە تەنانەت عەبدولڕەحمانی بچکۆلانەش بە پاراستنی ئەو ڕازە پابەند بوو. ئەم بابەتە دەرەتانی ئەوەی بۆ ڕەخساند کە پەی بە بوونی باوەڕگەلی دیکە و هەروەها پێویســتیی ڕێزگرتن لەو باوەڕانە ببات. عەبدولڕەحمان بە درێژایی تەمەنی ئەو ڕۆشنبیرییەی بە نیسبەت باوەڕە ئایینییەکانی دیکە، لە خۆی نیشان دا.

بــە وتەی نانە خانم، دوایین کوڕی لە هاویندا لەدایک ببوو. نانە خانم ڕاشکاوانە دەیگوت: «کەش زۆر گەرم بوو و مێشەکان ئازاریان ئەدام». بــەڵام بــە وتەی یەکێک لــە ئامۆزاکانی، بابووش(نزیــکان و خزمەکانی عەبدولڕەحمــان لــە ماڵــەوە، بەو نــاوە بانگیان لێ دەکرد) لە زســتاندا لەدایــک ببــوو. پاش مشــتومڕێکی زۆر، دواجار، ئامۆزا ســەرکەوت و نانەخانــم دانی بە شکســتی خۆیدا هێنا و ئەوە بــوو کە ڕێکەوتی ٢٢ی دیســامبریان وەکوو ڕۆژی لەدایک بوونــی عەبدولڕەحمان دیاریکرد. بەهەرحاڵ، ئەم بابەتە کە ئایا ڕێکەوتی هەڵبژێردراو، ڕاستە یان ئەوەی بۆ ماوەی شــەش مانگ گەنجتر یــان پیرتریان کردووە، هەرگیز ڕوون نابێتەوە(شــایانی گوتنە کە لەگەڵ ئەوەدا دەرکردنی ناســنامە لە ساڵی ١٩٢٥دا لە ئێران بوو بە باو، بەڵام ماوەیەکی زۆری خایاند هەتا خەڵک لەگەڵــی ڕاهاتن. بۆ خەڵــک، گرینگ ئەوە بوو کە بزانــن لەدایک بوونی

منداڵەکەیان هاوکات بووە لەگەڵ ڕووداوێکی گرینگدا).

■ سەردەمی منداڵیی بابووش

عەبدولڕەحمان بەشێکی زۆری سەردەمی منداڵیی خۆی، لای لقە جیاوازەکانی بنەماڵە لە دەرەوەی شار، لە گوند و «گەلی قاسملوو» و یان لە گوندەکانی دیکەی کوردستان بردەسەر. تەنانەت ئەوکاتەی لە شار چووە قوتابخانە، دیسانەوە لە کاتی پشووی خوێندندا دەگەڕایەوە بۆ ئەو گوندانە و کاتەکانی خۆی لەوێ دەبردەسەر. ئەوەش بووە هۆی ئەوە کە لە نزیکەوە لەگەڵ ژیانی گوندنشینەکان ئاشنا بێت و لە یاریی و خۆشییەکانی منداڵانی گونددا بەشداری بکات. ئەم بابەتە بووە هۆی ئەوەی کە ئەو هەژاریی و چەرمەسەریی تاقەتپڕووکێنی گوندنشینە کوردەکان بەچاوی خۆی ببینێت.

ئەو ساڵانە بۆ عەبدولڕەحمان، لە لایەکەوە ساڵانێکی پڕاوپڕی بەختەوەری و لە لایەکی دیکەوە، دەرفەتێک بوون بۆ ئەوەی لەگەڵ دۆخی ژیانی خەڵکەکەی ئاشنا بێت. ئەو ساڵانە، ئەویان لەگەڵ ژیانی خەڵکی ناوچەکە و هەڵسوکەوت و شێوازی ئاخاوتنیان نزیک کردەوە و بووە هۆی ئەوە کە جوگرافیای ناوچەکە بەتەواوی بناسێت. هەندێ لە هاوڕێیانی ئەو سەردەمە لە ژیانی ئەو، تا کۆتایی تەمەنی پێی وەفادار مانەوە. ئەوەی ئەو لەوێ و لە سەردەمی منداڵیدا فێری ببوو، دواتر لە ڕەوتی خەباتدا سوودی بۆی هەبوو و تەنانەت هەندێجار بوونە هۆی ڕزگار بوونی لە مەرگ. ئەو وەکوو هاوڕێکانی دیکەی فێر ببوو کە چلۆن بە هەڵگرتنی بەردێکی ئاسایی لە بەرانبەر ئاژەڵە دڕندە و مەترسیدارەکاندا بەرگری لە خۆی بکات. لەو بوارەدا تەواو کارامە بوو و هەربۆیەش، تەنیا یەک جار دووپشک پێوەی دابوو. دووپشکەکە دابووی بە سمتییەوە. شوێنی پێوەدانەکە، ئاوسا بوو و دواتر چڵکی کردبوو و ئاسەواری برینێکی قووڵ بە شوێنی پێوەدانەکەیەوە مابووەوە.

عەبدولڕەحمان هێشـتا تەمەنی لە دەوری سێ تا چوار ساڵدا بوو کە یاریی شـەترەنجی دەزانی و هەندێ لە شیعرەکانی شاعیرانی کلاسیک، بریتـی لـە کورد و فارسـی لەبـەر دەخوێنـدەوە. ئـەوەش ببوە هۆی ئـەوە کە ئەو قوتابییەکی سـەرکەوتوو بێت و لـە هاوپۆلەکانی دیکەی لەپێشـەوەتر بێت. سـەرەڕای ئەوەش، باوکی وەکوو هاندانێک، بەڵێنیی کڕینـی دووچەرخەیەکـی پێدابوو. ئەو هەموو سـاڵێک ئـەو بەڵێنییەی نـوێ دەکردەوە. بـەڵام عەبدولڕەحمـان هەرگیز نەبـووە خاوەنی ئەو دووچەرخەیە. باوکی بەڕواڵـەت بەڵێنییەکەی خۆی لەیاد دەکرد. دواتر کاتێک کە عەبدولڕەحمان ئەو بابەتەی دەگێڕایەوە، دەیگوت کە تەنانەت لەو تەمەنەشدا ئەو بابەتانە بۆی گرینگ نەبووە.

براکانـی عەبدولڕەحمان بـە پێکەنینەوە باسـی تووڕەبوونی ئەویان دەکـرد لەو کاتانەدا کە وەڵامی داخوازەکانی نەدەدرایەوە و دەیانگوت، عەبدەلڕەحمان دەسـتی دەدایە بەرد و لەو ڕووەوە کە هەرگیز لە سیلە گرتن و پێکاندا هەڵەی نەدەکرد و دەسـتی زۆر ڕاسـت بووە، براکانی یەکسەر ڕایاندەکرد.

ژنانـی بنەماڵە، لەوانـەش خوشـکەکانی عەبدولڕەحمـان کە هەموو سـەرقاڵی کاری ناوماڵ بوون و لە تەمەنی شـووکردندا بوون، ئۆگری بوون و خۆشەویستییەکی یەکجار زۆریان بۆ ئەو هەبوو و بە تایبەتی نازیـان هەڵدەگـرت. ئـەوان ملکەچی هەمـوو حـەز و داواکارییەکانی دەبـوون. پێدەچێت ئەم بابەتـە هەربەتەنیا بەهۆی پەیڕەوی کردنیان لە دەسـتووره ئاینییەکان نەبووبێت کـە ژنی بە گوێڕایەڵ بوونی بەرانبەر بـە پیاو هانـداوە، بەڵکوو بێگومان، سەرنجڕاکێشـیی و کاریزما بوونی عەبدولڕەحمان بوو کە زۆر زوو بۆ هەمووان دەرکەوتبوو، کاریگەریی لەسەر ئەو سەرنجە تایبەتە هەبووە.

عەبدولڕحمـان لای دایکـی زۆر خۆشەویسـت بـوو. پێدەچێت پاش گەیشـتنی بـە تەمەنی هەرزەکاری، ئەم عەشـقە بێ سـنوورەی ژنانی بنەماڵـە بەرانبـەر بە ئەو و هەروەها پەروەردەی عاتفی و هەسـتیاری

نەریتــی، ڕۆڵێکی کاریگەری لە پەیوەندی نێوان عەبدولڕەحمان و ژناندا گێڕابێت.

■ کۆتایی جەنگی جیهانیی دووهەم

عەبدولڕەحمــان کــە هێشــتا گەنجێکــی ١٣ ســاڵ بــوو، یەکێــک لــە مامۆســتاکانی دواناوەندی، کتێبی لینین سەبارەت بە «مافی نەتەوەکان لە دیاریکردنی چارەنووسی خۆیاندا»ی دەداتێ کە بیخوێنێتەوە.

بە ســەرنجدان بەوەیکە قاســملوو لە دایکییەوە پێکەوە گونجان و لە باوکییەوە بەرپرســیارەتی، خەباتگێڕی و دادپەروەری‌خوازی فێر ببوو، خوێندنــەوەی ئەو کتێبە، ڕۆڵێکی دیاریکەری لــە ژیانی ئەودا گێڕا. ئەو هەســتی بە پێویستیی خەبات و لە ڕاســتیدا ئیجباری خەبات لە ڕەوتی ڕزگاریــی خەڵکەکەیــی لە خۆیدا هەســت پێدەکرد و ئــەوەش ڕێک ئەو کاتە بوو کە خەباتگێڕانی ڕێگای ڕزگاری، کۆمۆنیسمیان بە هاوسەنگی دێموکراســی دەزانی. سوپای ســووریش لە باکووری ئێران سەقامگیر ببــوون، لــەوێ دۆخێکی تەژی لە ئازادی هاتبووە ئــاراوە. هەربۆیەش، بۆچوونە کۆمۆنیســتییەکان بە خێرایی پەرەی دەسەند و چالاکییە دژە سەڵتەنەتییەکان دەرەتانی گەشەی بۆ ڕەخسا بوو.

ســاڵی ١٩٤٤، لە تەمەنی ١٤ ســاڵیدا، عەبدولڕەحمان دەبێتە ئەندامی لاوانی کۆمۆنیست.

بوونی سوپای سوور لە ئێران بۆ ئەوە دەگەڕایەوە کە ئێران بۆ لای ئاڵمانــی نازی بای دابــووەوە، هاوپەیمانان بڕیاریــان دابوو ئەو وڵاتە داگیــر بکەن. هێزەکانی بریتانیا لە باشــوور و ســووپای ســۆڤییەت لە باکوور گیرســابوونەوە، پاش کۆتایی هاتنــی جەنگ، هێزەکانی بریتانیا لە ئێران کشــانەوە، بەڵام هێزەکانی سۆڤییەت مانەوە و لە سای بوونی ســۆڤییەتەکان، حیزبی کۆمۆنیســتی ئازەربایجان، بە ڕێبەریی جەعفەر پیشــەوەری، لــە ســاڵی ١٩٤٥، لــە ئازەربایجان(ئێــران) دامەزراندنــی کۆمارێکــی خودموختــاری ڕاگەیانــد و لە کوردســتانی ئێرانیشــدا، لە

ژانوییـــەی ١٩٤٦ لە شـــاری مەهابـــاد، بە ســـەرۆک کۆماریی حاکمێکی نەتەوەخـــوازی کـــورد بە ناوی قـــازی محەممەد، کۆماری کوردســـتان، بوونی خۆی ڕاگەیاند.

ســـۆڤییەتەکان کـــە ســـتراتژییەکی درێژخایەنیـــان هەبـــوو، ئەو دوو کۆمارە خودموختارەی هاوســـنووری خۆیانیان هان دەدا یەکگرتوو بن بۆ ئەوەی لەو ســـۆنگەوە هەم ئیمتیازی دەرهێنانی بەشـــێک لە نەوتیان دەســـت کەوێت و هەم دەســـتیان بە دەریاکانی باشـــوور ڕابگات. بەڵام پلانی سۆڤیەتەکان بە هۆی دژایەتیی مەجلیسی ئێرانەوە شکستی هێنا.

ئەم شکســـتە و گوشـــارەکانی ڕێکخـــراوی نەتەوەیەکگرتـــووەکان و هەروەها گوشـــارەکانی بریتانیاییەکان و ئەمریکاییەکان، ســـەرئەنجام، ســـۆڤییەتی ناچـــار کـــرد خاکـــی ئێـــران بەجێبهێڵێـــت و بەم چەشـــنە، کۆماریخوازەکانی ئازەربایجان و کوردستانیان بە تەنیا هێشتەوە. شای گەنجی ئێران، محەممەد ڕەزا پەهلەوی، دەستبەجێ هێزەکانی ئەرتەشی بـــۆ بەرەنگاربوونـــەوەی ئـــەو دوو کۆمارە بەڕێ کرد. پاش ســـاڵانێک، کاتێـــک لینـــا هاتە ئەو ناوچەیە، خەڵک هێشـــتاش باســـی ئـــەو دڕندەیی و کاولکارییانەیـــان دەکرد کـــە هێزەکانی ئەرتـــەش ئەنجامیان دابوون. هـــەزاران کەس کوژرابـــوون و ماڵەکان و بەروبوویان ئاگر درابوون و ئـــەوە کۆتایـــی کاری ئەو دوو کۆمارە خودموختـــارە بوو، لەکاتێکدا کە تەمەنی کۆماری کوردستان تەنیا ١١ مانگی تێپەڕاندبوو.

جەعفـــەری پیشـــەوەری و ئەندامانـــی حکومەتەکەی و کاربەدەســـت و پیاوەکانـــی، پەنایان بردە بەر ســـۆڤییەت و لە کۆمـــارە جیاوازەکانی یەکیەتیی سۆڤییەتدا بڵاو بوونەوە.

بەڵام قازی محەممەد پێشـــنیازی سۆڤییەتەکانی بۆ پەناهەندەبوون لە سۆڤیەت قبووڵ نەکرد و ئاوا وەڵامی دایەوە: «دەمهەوێ لەگەڵ گەلەکەم بمێنمـــەوە و لەگـــەڵ گەلەکـــەم هاوچارەنووس بم». قـــازی محەممەد و ئەندامانـــی حکومەتەکەی کە دەستبەســـەر و ڕەوانەی زیندان کرابوون، دادگایی کران و سزای ئێعدامیان بۆ دەرچوو. ماوەیەک پاش دەرچوونی

حوکمی دادگا، لە بەرەبەیانی یەکێک لە ڕۆژەکانی مانگی مارسی ١٩٤٧ لە شاری مەهاباد، پێتەختی کۆماری کوردستاندا لە سێدارە دران.

لەم سەردەمە قەیراناوییەدا، هیچکام لە چوار کوڕەکەی محەممەد ئاغا قاسملوو لە کوردستان نەبوون. کوڕی گەورەتر بە ناوی حسێن، لە تورکیە سەرقاڵی خوێندن بوو لە بواری «مێعماری»دا. ئەحمەد، لە پاریس بیرکاریی دەخوێند و عەلی لە تەوریز، سەرقاڵی خوێندنی پزیشکی بوو. عەبدولڕەحمانیش لە تاران، لە قوتابخانەیەکی شەوانەڕۆژی سەرقاڵی تێپەڕاندنی دوایین ساڵی خوێندنی دواناوەندی بوو. کوڕەکانی قاسملوو، هەرچەند لە کوردستان نەبوون، بەڵام ئاگاداری ڕووداوەکان بوون و هەموویان لەوەی بەسەر کوردستاندا هاتبوو، بە قووڵی دڵنیگەران و بێتاقەت بوون. بۆ عەبدولڕەحمان ئەم بابەتانە، ڕاستیی ڕوانگەکانی مارکس و لێنینیان دەردەخست و ئەو توانیبووی خۆی لە چاوەدێرییە توندەکانی قوتابخانەکەی بدزێتەوە و تێکەڵ بە ڕەوتی خەبات لە دژی بنەماڵەی پەهلەوی بێت. هەرکە خوێندنی دواناوەندی تەواو کرد، وسووقوددیوانی باوکی، عەبدولڕەحمانی بە مەبەستی خوێندن نارد بۆ لای برا گەورەکەی لە پاریس بۆ ئەوەی لە بواری پیشەسازیدا درێژە بە خوێندن بدات. عەبدولڕەحمان کە لەوکاتەدا تەمەنی ١٧ ساڵ بوو، لە پاریس لەگەڵ ئازادییەک بەرەوڕوو بوو کە هەرگیز ئەزموونی نەکردبوو و بەو وزە تایبەتەوە کە لە تایبەتمەندییە بەرچاوەکانی ئەو بوو، تێکەڵ بە خەبات لە دژی ڕێژیمی شا بوو.

ئەو ماوەی یەک ساڵ دەرفەتی فێربوونی زمانی فەرانسەوی هەبوو. بەڵام بە هۆی ئەوەوە کە پێش ئەوەی بچێتە فەرانسە شارەزاییەکی باشی لە زمانی فەرانسەوی هەبوو، کاتێکی زۆری بۆ چالاکیی سیاسی بۆ دەمایەوە.

لەم سەردەمەدا، حکومەتی ئێران ئیزنی ناردنی پارە بۆ خوێندکارانی دەرەوەی وڵاتی تەنیا بەو بنەماڵانە دەدا کە بەڵێنیی بەشداری نەکردن لە چالاکییە سیاسییەکانیان دەدا. هەربۆیەش، سەبارەت بە عەبدولڕەحمان

ئەوەی قەرار بوو بقەومێ، قەوما: «کاربەدەستانی ڕێژیمی شا، تەنانەت پێش لەوەی بچێتە زانکۆ، تاکە سەرچاوەی بژیوی ئەویان بڕی».

■ عەبدولڕەحمان لە پراگ

عەبدولڕەحمان بە یارمەتیی حیزبی توودە، توانیبووی بوورسێکی خوێندنی تایبەت بە خوێندکارانی بیانی لە حکومەتی چێکۆسلۆڤاکی وەربگرێت و بێتە پراگ و ئەوەش ڕێک پاش ئەو کاتە بوو کە حکومەتی چێکۆسلۆڤاکی لە ساڵی ١٩٤٨دا گۆڕدرابوو بۆ «دێموکراسییەکی خەڵکی»(کۆمۆنیستی)، عەبدولڕەحمان کە تەمەنی ببووە ١٨ ساڵ، بڕیاریدا بواری خوێندنەکەی بگۆڕێت و لە قوتابخانەی باڵا، لە بواری سیاسەت و ئابووریدا ناونووسی کرد و ساڵی ١٩٥٢ شەهادەی «بەکالۆریۆسی سوور»، کە شەهادەیەکی باڵا بوو، بەدەست بهێنێت.

لەو ساڵانەی پاش جەنگدا، زۆر نەبوون ئەو خوێندکارانەی کە لە وڵاتی چێکۆسلۆڤاکی دەیانخوێند و گرووپێکی بچووکیان ئێرانی بوون و عەبدولڕەحمان تاکە کوردی ئێرانیی ئەو گرووپە بوو. لە پاریس، پێتەختی فەرانسەی دێموکراتیک، چالاکیی سیاسی بۆ هەمووان ئازاد بوو و بیانییەکان و بە تایبەتی، خوێندکارانی بیانی بە تەواوی کەڵکیان لێ وەردەگرت. بەڵام لە چێکۆسلۆڤاکی دۆخەکە بە تەواوی جیاواز بوو. کۆمۆنیستەکان کە بە سەرکەوتن لە هەڵبژاردنەکانی فێڤرییەی ١٩٤٨دا دەسەڵاتیان بەدەستەوە گرتبوو، سەرەڕای ئەوەیکە بۆچوونە پێشکەوتووەکانی خوێندکارە بیانییەکان لە گەڵ سیاسەتەکانی ئەواندا دەگونجا، بەڵام لەسەر ڕێپێوانی سەر شەقامی ئەم خوێندکارانە ڕەزامەند نەبوون. کەچی بانگهێشتیان دەکردن تاکوو بەشداریی لەو ڕێپێوانانەدا بکەن کە خۆیان، بۆ نموونە بە بۆنەی سەرەتای مانگی «مەی» ەوە ڕێکیان دەخستن. عەبدولڕەحمان جل و بەرگی کوردی لەبەر دەکرد و بە حەزەوە لەو ڕێپێوانانەدا کە ڕێپێوانگەلێکی ئەمری، شاد، ئاشتیخوازانە و بە بێ بچووکترین داخوازێک بوو، بەشداریی

دەکـرد. «لــەو ڕێپێوانانەدا، ســەمامان دەکرد و گۆرانیمــان دەگوت و دەچووینە پێشــەوە. هەموو یەکتریان بە «تۆ»بانگ دەکرد و دروشمی لە پێشەوە دارێژراو و دیاریکراویان دەدا».

عەبدولڕەحمان بەهۆی خوێندکاربوونیەوە، ناچاربوو ئاستی چالاکییە سیاســیەکانی دابەزێنێت و هەموو کاتەکانی بـۆ خوێندن تەرخان کرد. ئــەو کــە ڕۆژانە تا ١٣ کاتژمێر کاری دەکرد، لــە ژوورێکی داخیلییەکی خوێنــدکاری بە نێوی ئۆپلێتالۆڤا (opletalova) لە ناوەندی شــاری پراگ دەژیا. لەم ژوورەدا، ئەو دوو هاوژووری هەبوو، عەرەبێکی مەسیحیی بەغــدادی بە نێــوی ئەدیــب، و دووهەمییش چێکییەک بــە نێوی کارێل (karel) کە دایک و بابی لە باکووری ڕۆژهەڵاتی کۆماری چێک دەژیان. عەبدولڕەحمان و کارێل زۆر زوو بوونە ئاواڵ و هەردووکیان لە ڕۆژانی پشــوو و بۆنەکاندا، دەچوون بۆلای دایک وبابی کارێل. عەبدولڕەحمان کــە توانایەکــی لەڕادەبەدەری بۆ فێربوونی زمــان هەبوو، بە یارمەتیی کارێل، زۆر زوو زمانی چێکی فێر بوو و بەو زمانە بە پاراوی قســەی دەکرد.

■ ئەو سەدەیەی ڕواڵەتی دونیای گۆڕی

بــاب و باپیرانــی عەبدولڕەحمان و لینا، شــاهێدی ئاڵوگۆڕی جیهان، بریتی لە ئۆرووپا و ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست بوون. گۆڕینی سنوورەکان، پێکهاتنــی دەوڵەتە نوێیەکان و...لەو ئاڵوگۆڕانــە بوون. هەرەس هێنانی ئێمپراتۆریەتی ئۆتریش ـ مەجارستان، هۆکاری پێکهاتنی حکومەتە نوێیە ســەربەخۆ و دێموکراتیکەکان و لەوانە، حکومەتی چێکۆســلۆڤاکی بوو لە ساڵی ١٩١٨دا.

لــە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاســتیش پاش هــەرەس هێنانــی ئێمپراتۆریەتی عوســمانی، جیهــان شــاهێدی ســەرهەڵدانی حکومەتە نوێیــەکان بوو. ئەم ئاڵوگۆڕانە هیوای دەســتەبەرکردنی ســەربەخۆیی لای کوردەکانی دروست کردبوو. بەڵام گڕی ئەم هیوایە زۆر زوو کوژایەوە و ئەوەش

کاریگەرییەکی زۆر ناخۆشی لەسەر وسووقوددیوان دانا.
هیواکانی باپیری لێناش کە پێی وابوو کۆمۆنیسم، ئازادی، بەرابەری و برایەتی بەدوای خۆیدا دێنێ، بووە بڵقی سەرئاو.
منداڵەکانیشیان کە درێژەدەری ڕێگەی ئەوان بوون، شکستیان هێنا.
وێدەچوو ڕێگەی گەیشتن بە دنیایەکی دادپەروەرانەتر دوورودرێژە.

■ دیداری عەبدولڕەحمان و لێنا

کۆتاییەکانی ساڵی ١٩٥١ بوو. عەبدولڕەحمان دواساڵی زانکۆی تێدەپەڕاند. تەمەنی ئەو ٢٠ ساڵ بوو. بەڵام لێنا هێشتا چەند مانگێکی مابوو بۆ ئەوەی تەمەنی بگاتە ١٨ ساڵ. لەم سەردەمەدا، لێنا، هەم بە مەبەستی دابین کردنی بژێوی ژیانی کاری دەکرد و هەم خۆی بۆ تاقیکردنەوەکانی چوونە زانکۆ و بەدەستهێنانی بوورسێکی خوێندن ئامادە دەکرد.
پاییزی ئەو ساڵە گەلێک سارد بوو و لە مانگی نۆڤامبردا بەفر دەستی بە بارین کردبوو. قوتابخانەی خوێندنی باڵای زانستە سیاسی و ئابوورییەکان لەسەر شەرەفی یەکێک لە مامۆستاکانەوە، ئاهەنگێکی لە یەکێک لە هۆڵە گەورەکانی تایبەت بە بۆنەکان سازدابوو. ئەنجومەنی مامۆستاکان، کۆمەڵێکی زۆر لە خوێندکارانی زانکۆکانی دیکە، و هەروەها کادری بەڕێوەبەریی زانکۆ، ئامادەی ئەو ئاهەنگە بوون. چەند میوانێکی بیانیش لەوێ بوون. گرووپی کۆڕاڵ کە لێنا پێش لەوەی بێتە زانکۆ ئەندامیان بوو، بەڕێوەبەریی بەشی هونەری و کولتووریی ئاهەنگەکەیان لە ئەستۆ گرتبوو و دەبوو لە نێوان وتار و پەیامە پیرۆزبابییەکاندا، چالاکیی هونەری بنوێنن. پرۆگرامی گرووپی کۆڕال بریتی بوو لە: گۆرانیگەلێک سەبارەت بە پێکهاتەی سۆسیالیزم، پێداهەڵگوتن بەسەر پێشەنگەکانی کۆمۆنیزم، لە ستالینەوە بگرە هەتا مائۆتسێ دۆنگ و هەروەها گۆرانیی نەتەوەیی و خۆجێیی.
لەسەرداخوازی بەڕێز ژۆزێف، ئەو مامۆستایەی ئاهەنگەکەی بۆ

ڕێکخرابوو، سەردەستەی گرووپی کۆڕاڵ، ئەرکی میوانداریی چەند خوێندکاری بیانیی بە لێنا سپاردبوو، چونکوو ئەو تاقە کەس بوو کە کەم تا زۆرێک ئینگلیسی دەزانی، لێنا، هەرچەند زۆریش لەو ئەرکە پێ سپێردراوە ڕازی نەبوو، بەڵام بە ناچاری وەئەستۆی گرت.

چوار پیاوی گەنج لە دەوری مێزێکی چکۆلە دانیشتبوون. لێنا بە گوتنی ڕستەیەک کە پێشتر بە وردی ئامادەی کردبوو، خۆی وەکوو دیلمانج پێ ناساندن. لێنا لەمکاتەدا، دەروونێکی شڵەژاوی هەبوو. بەڵام هەڵسوکەوتی گونجاوی ئەو پیاوە گەنجانە دڵنیایی پێبەخشی. هەڵسوکەوتیان دەرخەری ئەوە بوو کە بە ئامادەبوونی ئەو خۆشحاڵن. لێنا زۆر زوو تێگەیی کە تەنیا یەکێکیان لە زمانی چێکی تێناگات و ئەویش عەرەبێکی سووری بوو کە لاقێکی لە ڕەوتی خەباتدا لەدەست دابوو(دواتر، عەبدولڕەحمان ئاشکرای کردبوو کە لەڕاستیدا ئەو پیاوە لاقی لە ڕووداوی ئۆتۆمبیلدا لەدەست دابوو و ئەو گەنجە عەرەبە ویستبووی لەو ڕێگەوە کاریگەریی لەسەر لێنا دابنێت). کەسی دووهەمیش عەرەبێکی مەسیحیی بەغدادی بوو کە بە زمانی چێکی قسەی دەکرد. دوو کەسەکەی دیکەش، لە ڕوانگەی لێناوە چێکیی ڕەسەن بوون. یەکێک لەو دووانە ناوی «کارێل» بوو، ئەوی دیکەش بە بۆچوونی لێنا، دەبوو خەڵکی سلۆڤاک بێت بە هەندێ ناپاراوی لە زماندا، پێستی سپی، قژ و چاویشی ڕەش بوون. ئەم تایبەتمەندییانە زۆرێک لە سلۆڤاکەکان هەیانبوو. چاوەکانی شاد و پڕ لە پێکەنین بوون.

لێنا لە ژۆزێف تووڕە بوو، چونکە گاڵتەی پێکردبوو، هەربۆیەش وازی لەو گەنجانە هێنا و بابەتەکەی بۆ ژۆزێف باس کرد. بەڵام ژۆزێف وەڵامی دایەوە کە ئەوە بڕیاری مامۆستا بووە. ژۆزێف، سەرپەرشتیاری گرووپی کۆڕاڵ و مامۆستای خاوەن ئاهەنگیش ئەو شەوە قارەمانی ئەو میوانیە بوو. لێنا کە تەنانەت تەمەنی نەگەیشتبووە ١٨ ساڵ، ناچار بوو ملکەچی بڕیارەکە بێت. هەربۆیەش، بە بێ مەیلی گەڕایەوە بۆ لای مێزی «بیانییەکان».

شـــەوێکی خـــۆش و دڵڕفێـــن بوو. پیـــاوە گەنجـــەکان ســـەبارەت بە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و بەرخۆدانەکانی لە ڕێی ئازادیدا قسەیان دەکرد و چیرۆکی پێکەنینداریان بۆ لینا دەگێڕایەوە بۆ ئەوەی پێبکەنێت. ئەوان زۆر مێهرەبان بوون و بە ڕێزێکی زۆرەوە هەڵســـوکەوتیان لەگەڵ لینا دەکرد.

ئاهەنگەکە لە کۆتایی نزیک دەبووەوە و لینا دەبوو بیرێک لە گەڕانەوەی خـــۆی بۆ ماڵـــەوە بکاتەوە. هەر چوار گەنجەکە دەیانویســـت هاوکاریی بکەن و بیبەنەوە بۆ ماڵەوە. بەڵام ئەوەیان کە بە «ئێسلۆڤاکیایی» پاراو قســـەی دەکرد، بەوانی دیکەی گوت کە پێویست بەو هەموو کەسە نییە و بۆ بردنەوەی یەک کەس پێویستە و ئەو کەسەش خۆیەتی.

لە دەرەوە کەش سارد بوو. ئەوان، بە ئارامی و بە هێمنی لە تەپۆڵکەکە سەردەکەوتن و بەرەو ناوچەی ڤینۆهرادی (Vinohrady) دەڕۆیشتن و لە ڕێدا باسی زۆر شتیان دەکرد. لینا کە هێشتاش پێیوابوو ئەو گەنجەی لەگەڵی هاتووە خەڵکی ســـلۆڤاکییە و هەر لە ســـەرەتای دانیشـــتنەکەوە بە قووڵی عاشـــقی ببـــوو، بێدەنگ بوو و تەنانەت نەیدەوێرا پرســـیاری ناوەکەی لێ بکات. چونکوو لە ســـەرەتای ئاشـــنا بوونیاندا، نەیتوانیبوو ناوەکەی بە مێشـــکی بســـپێرێت. لینا لە کاتی قســـە کـــردن لە گەڵ ئەو گەنجـــەدا، وشـــەی «ئێوە» (لە بریی تۆ ـ وەکوو ڕێـــز گرتنێک)ی بەکار دەهێنا، لە کاتێکدا کە گەنجەکان بە پێی سرووشـــت هەر وشـــەی «تۆ» بـــەکار دەبەن. لینـــا لەو دۆخەی بەســـەری هاتبـــوو تێنەدەگەیی.. وتنی ئەوەیکـــە ئـــەو کوردە، کاریگەرییەکی ئەوتۆی لەســـەر لینـــا نەبوو. ئەو هیچی سەبارەت بە کوردەکان نەدەزانی، بەڵام بەوحاڵەشەوە، بە خۆی دەگوت: « لە هەر کوێیەکەوە بێین، هەموو مرۆڤین، مەگین وانییە؟».

ئـــەو دووانە لە نزیکیی ئەو ماڵـــەی کە لینا و ئانجێلینای هاوڕێی تێیدا دەژیان، ماڵئاواییان لە یەکتر کرد.

لینـــا بـــۆ ئانجێلیکـــی هاوڕێـــی ئاوا باســـی کـــرد: « ئەو بـــە نیگایەکی وەهـــا تەژی لـــە خۆشەویســـتی و مێهرەبانییەوە ســـەیرم دەکات کە تا

ئێستا هەرگیز ئەزموونم نەکردووە و من دڵنیام کە خۆشی دەوێم». ئانجێلیک کە لە هەستی لینا تێگەیشتبوو و بە نیسبەت لیناوە، تەمەنی زیاتر بوو و قایمکارتریش بوو، بە مەبەستی پێشگرتن بە شکستێکی چاوەڕواننەکراو، بەڵام مومکین، هەوڵی هێور کردنەوەی لینا و دامرکاندنی ئاگری حەزە دەروونیەکەی دەدا. قەزا و قەدەر، هەندێجار ڕێکەوتی سەیر وسەمەرە بەدوای خۆیدا دێنێت. هەمان شەو، ئانجێلیک بە لینای ڕاگەیاند کە خاوەنماڵەکەیان، کە ئامۆزای خۆیشی بوو، داوای خانووەکەی کردۆتەوە. دواجار لینا، دەبوو بەدوای ماڵێکی نوێ بۆکرێ بگەڕێت. هەربۆیەش، ڕۆژی دواتر، لینا سەردانی بەرپرسانی گرووپی مۆسیقای کرد و بابەتەکەی بۆ گێڕانەوە و ئەوانیش لە داخیلییەکی خۆیان، کە یازدە کچی دیکەشی لێبوو، شوێنێکیان بۆ لیناش کردەوە. ئەو داخیلییە لە نهۆمی دووهەمی یەکێک لە بیناکانی کۆی داخیلییەکان بوو، هەمان بینا کە، ئەدیب، کارێل و ئەو «سلۆڤاکیاییە» لە نهۆمی یەکەمیدا دەژیان!

■ جوانترین سەردەمی ژیانی لینا....

لە ڕاستیدا عەبدولڕحمان ببووە پشتیوان و عاشقی لینا و بە چەشنێکیش، ڕۆڵی مامۆستا و ئوستادی ئەوی دەگێڕا و ئەوەش سەرەتای جوانترین سەردەمی ژیانی لینا بوو.

بەهار شوێنی زستانی گرتبووەوە و عەبدولڕەحمان خوازبێنی لە لینا کردبوو. لینا لەوپەڕی خۆشیدا بوو. لەو ماوەدا، لینا زۆر شت سەبارەت بە نیشتمانی ئەو فێر ببوو. عەبدولڕەحمان تەنانەت دۆخی ژنانی ئێرانی بۆ ڕوون کردبووەوە و لینا بە قبووڵ کردنی خوازبێنییەکەی ئەو، داب و نەریتەکانی وڵاتەکەشی قبووڵ کردبوو. خۆشەویستی بۆ تێگەیشتنێکی درووست لە بابەتەکان و ئاستەنگەکانی سەر ڕێگای ڕۆشنبیرێک، ڕێگر بوو. لینا عاشق بوو، نەیدەزانی لە داهاتوودا پێویستە ئاستەنگگەلێک لەسەر ڕێی خۆی لابەرێت کە تەنانەت بە بیریشیدا نەدەهات. دیارە

عەبدولڕەحمان ئەوی لەو ئاستەنگ و بابەتانە ئاگادار کردبووەوە. لە ڕاستیدا، ئەوە دڵی بوو کە لە بری عەقڵی بڕیاری دەدا. ئەو هێندە بەختەوەر و دڵنیا لە خۆی و عەشقی عەبدولڕەحمان بوو کە بەڵێنی بە خۆی دابوو بۆ هەموو شوێنێک دوای بکەوێت و لەگەڵیدا بێت.

ئەزموونێکی گەلێ قورس بوو، بەڵام لێنا هەرگیز لەو کارەی خۆی پەشیمان نەبووەوە.

■ دووجار پرۆسەی زەماوەندی عەبدولرحمان ولێنا

نەریتی زەماوەندەکەیان لە باڵوێزخانەی ئێران و لە پراگیش بەڕێوەچوو و ئەو کاتە بەهاری ساڵی ١٩٥٢ بوو. مارەبڕینەکەیان لە ڕێی مەلایەکی ڕووخۆش، ڕێکپۆش و شیعە مەزهەبەوە بەڕێوەچوو. ئەو بە جلوبەرگێکی ئۆرووپایی و بە کراسێکی سپی و کراوات و ڕیشێکی ڕێکەوە، پیاوێکی زەنگین دەهاتە بەرچاو. شاهێدەکان بریتی بوون لە: دوو کارمەندی باڵوێزخانەکە و جەنابی باڵوێز و لەو ڕۆژە گرینگەی ژیانیاندا کەسی دیکەی لێ نەبوو. ڕێک وەک ئەوەی پێشان بۆ دایکی عەبدولڕەحمان ڕوویدابوو، لێناش ناچار بوو ببێتە موسوڵمان. هەرچەند لێنا باوەڕی بەو ئایینە نەبوو، بەڵام بۆ موسوڵمان بوون و ڕەت کردنەوەی ئایینی پێشووی، ناچار بوو پەیڕەوی لەو ڕەوشە بکات. ئەوەش لە حاڵێکدا بوو کە عەبدولڕەحمان لە لایەن دامودەزگای ئیداریی ئێرانەوە وەکوو موسوڵمان حیسابی بۆ دەکرا. بۆ ئەوەی لە ئایینی ئیسلامدا، بۆ کەسێک کە لە دایک و بابێکی موسوڵمان لەدایک بووبێت، دەرەتانی گۆڕینی ئایین نییە. هەربۆیەش، تەنانەت لە ئەگەری پابەند نەبوون بە باوەڕە ئایینییەکانیش، عەبدولڕەحمان و لێنا بە بێ هەرچەشنە ناڕەزایەتییەک ملکەچی ئەو ئیجبارە ئاینییە دەبوون.

ئاهەنگی زەماوەندەکەیان لە ڕێستورانتێکی لۆکاڵی بە ناوی ماڵی بۆنەکان(کە بریتی بوو لە بینایەکی جوان لە ناوەندی پراگدا) بەڕێوەچوو. خواردنی زەماوەندەکەیان سادە بوو، بۆ ئەوەی هیچکام

لەو دوانە ئەوەندە پارەیان پێ نەبوو هەتا بتوانن ئاهەنگێکی ڕاستەقینە بگرن و میوانی زۆر بانگهێشت بکەن. جل و بەرگی تایبەت بە بووک و زاوا و شتومەکەی تایبەتی دیکەی زەماوەندی ئاساییش لە ئارادا نەبوو. عەبدولڕەحمان بە بوورسێکی خوێندنی کەم و کورتەوە دەژیا، ئەوەندە کەم کە دەرەتانی هیچ زیادە خەرجێکی پێ نەدەدا. مووچەی لیناش هەندێ لە داهاتەکەی عەبدولڕەحمان زیاتر بوو. هەربۆیەش، تێچووەکەیان لە بەینی خۆیاندا دابەش کرد.

ڕێستورانتەکە چۆڵ بوو. لینا جوانترین مێزی ڕێستورانتەکەی، کە نزیک بە پەنجەرەکە و ڕوو بە گۆڕەپانی «کۆماری» و کەنیسەی «سەنت ژۆزێف» (ژۆزێفی پیرۆز) بوو هەڵبژاردبوو. ئەوان سالادی کاهوو و مریشکی سوورەوە کراو و پەتاتەیان داوا کرد. هێنانی خواردنەکە زۆری خایاند. بەڵام لەو ڕووەوە کە ئەوان هەمیشە بابەتگەلێکی زۆریان هەبوو بۆ باس کردن، ئەوەندە سەرنجیان نەدایە درەنگ کەوتنی خواردنەکەیان تا ئەو کاتەی برسیەتی بە ئاگای هێنانەوە. دواجار پێشخزمەتەکان خواردنی نیوەڕۆیان هێنا کە بریتی بوو لە چواریەکی مریشکێکی وشک و دان شکێن، پەتاتەیەکی مامناوەندی و سالادێکی سیس هەڵاتوو و نوقم بوو لە ئاو وخوێیەکی زەرد ڕەنگ و نەخورەمدا. بەڵام، هەموو ئەوانە بایەخێکیان بۆ ئەوان نەبوو، چونکوو شاد و خۆشحاڵ بوون.

پاش چەند مانگ، عەبدولڕەحمان خوێندنی خۆی لە زانکۆ تەواو کرد و لە مانگی سێپتامبردا بە وەرگرتنی شەهادەی بەکالۆریۆس، پراگی بەجێهێشت و گەڕایەوە بۆ ئێران. لینا لەو کاتەدا، سکی دوو مانگان بوو. لە ڕوانگەی لیناوە، ئەمە یەکەمین منداڵ لەو کۆمەڵە منداڵە بوو کە دەیویست بیبێت. لەو بوارەدا، عەبدولڕەحمان هەمیشە بە نەرمی سەری دەخستە سەری. بەڵام لینا، نەک بە تەواوی بڕوای بەوە هەبوو، بەڵکوو سووریش بوو لەسەر ئەوەی هاوکاریی هاوسەرەکەی بکات، چونکە هەمیشە دەیویست مرۆڤێکی بەکەڵک و کاریگەر بێت. تەنانەت بیریشی

لێ نەدەکردەوە کە دایکایەتی، لەمپەری سەر ڕێگای ئەو هاوکاری کردنە بێ. بەڵام لینا، هەستی بە هێزێکی پتەو لەخۆیدا دەکرد و دڵنیا بوو کە لە تەنشت هاوسەرەکەیدا، دەتوانێت بەسەر هەموو بەربەست و کیشەکاندا زاڵ بێت، لەگەڵ ڕۆشــتنی مێردەکەی لە پراگ، لینا، سەرلەنوێ هەستی بە تەنیایی کردەوە. ژیانی هاوبەش، دووگیان بوون و هیوای پەیوەست بوون بە عەبدولڕەحمان، پرۆژەی چوونە زانکۆی لینای پووچەڵ کردەوە. هەربۆیەش، ئەو ســەرەڕای ئەوەی کە بە خۆشییەوە چاوەڕێی لەدایک بوونــی منداڵەکەی بوو، وەکوو نەخشەکێشــێکی پیشەســازییش کاری دەکــرد. بەڵام لینــا، دڵ لەدوای مێردەکەی بوو و دڵەڕاوکێی ئەوەشــی هەبوو کە بەو مووچە کەمەوە کە بەئاســتەم بەشــی بژیوییەکەی خۆی دەکرد، پاش لەدایک بوونی منداڵەکەی، چی لێ بەسەر دێت.

■ پێکهێنانەوەی ژیانی هاوبەش

لــەو کاتەوە کــە عەبدولڕەحمــان پراگــی بەجێهێشــتبوو، تەنها دوو کارتپۆســتالی لە پاپۆڕێکــەوە کە ئەوی بەرەو وڵاتەکــەی دەبردەوە و هەروەها نامەیەکیشــی لە تارانــەوە بە ناونیشــانی چاخانەیەک بۆ لینا ناردبــوو. لینــا دەیتوانی بە هەمان ناونیشــان نامە بــۆ عەبدولڕەحمان بنووســێت و زۆربەی جاریش هەر وای دەکــرد و چاوەڕوانی وەڵامی نامەکانی دەکرد. بــەڵام وەڵامێکی بۆ نەدەهاتەوە. هەموو پێیان دەگوت هاوســەرەکەی وازی لێهێناوە. بەڵام لینا بڕوای بەو قســانە نەدەکرد. بــەڵام وردە وردە، لینــاش کەوتە گومانەوە و پرســیارەکان ســەریان دەکــردە هەناوی. هەربۆیــەش، لە سەرلێشــێواویدا دەژیا و گەلێکیش هەســتی بە چارەڕەشــی دەکرد. ســەرەڕای ئەوەش، لینــا چاوەڕوانی گەیشــتنی بەڵگەنامەگەلێــک بوو کە لە ڕێــی ئەوانــەوە مارەنامەکەیان لــە دەزگای دادوەریی چێــک فەرمی کاتەوە، چونکوو چێکوســلۆڤاکی، پێکهێنانی ژیانی هاوبەشــیی هاوڵاتیانی چێکیی لە دەرەوەی دامودەزگا فەرمییەکانی خۆیانی بەفەرمی نەدەناسی. لە کاتی یەکەمین مارەبڕیندا،

عەبدولڕەحمان بەڵگەنامە پێویستەکانی بۆ ئەو تۆمار کردنە پێ نەبوو. هەربۆیەش، دەبوو ئەو بەڵگەنامەگەلە لە ئێرانەوە بۆ لینا ڕەوانە بکات. لە ڕاستیدا، هەردووکیان پێش سەفەرەکەی عەبدولڕەحمان سەبارەت بە ناردنی ئەو بەڵگەنامەگەلە ڕێککەوتبوون. لە بەرانبەر قسە و قسەلۆکەکانی هاوڕێیان و دەوروبەردا، لینا بەرگریی لە عەبدولڕەحمان دەکرد و دەیگوت کە بە دڵنیاییەوە تووشی کێشەیەک بووە کە نەیتوانیوە بەڵگەنامەکان بنێرێت.

لە بەشی منداڵبوونی نەخۆشخانە، دواجار، ئەو نامەیەی کە ڕۆژانێکی زۆر بوو لینا چاوەڕوانی بوو، گەیشتە دەستی. مانگی ئاڤریل بوو و عەبدولڕەحمان دێسامبری ڕابردوو سەفەری کردبوو. خاوەنماڵەکەی لینا کە نامەکەی لەگەڵ خۆی هێنابوو، بە بزەیەکی مێهرەبانانەوە سەیری لینای کرد کە خەریک بوو پاکەتە ئەستوور و قاوەییەکەی نامەکەی هەڵدەپچڕی. لینا ورووژابوو. تەمەنی کچۆڵەکەی ٤ ڕۆژ بوو.

لینا کۆرپەیەکی تەندرووست، هەر وەک میوەی گەییوی ببوو و ناوی نابوو مینا. مینا کۆرپەیەک بوو بە ئێسقانی پتەوەوە، نینۆکەکانی هێند درێژ بوون کە ناچار بوون بۆی بکەن و هەروەها موویەکی ڕەش کە هەنیەی داپۆشیبوو و لە پشتەسەرەوە هەتا نێوقەدە بچکۆلانەکەی شۆڕ ببووەوە[٢] و دوو چاوی درشت، بە نیگایەکی قووڵەوە. بەڕاستی کۆرپەیەکی جوان بوو.

ئەو مامانەی کە هەندێ جار سەردانی لینای دەکرد، لەو ڕووەوە کە خۆی منداڵی نەدەبوو، دەیویست تێیبگەیەنێت کە لەبەر ئەوەی لینا دایکێکی تەنیایە(مێردی نییە)، بۆ گەورەکردنی کۆرپەلەکەی تووشی گرفت و ئاستەنگی گەورە دەبێت. لینا زۆری هەوڵ دەدا ئەو مامانە تێبگەیەنێت کە مێردی هەیە، بەڵام ئەو بڕوای نەدەکرد و لەسەر بۆچوونەکانی خۆی سوور بوو.

---

٢ بە پێی پشتڕاست کردنەوەی نووسەر، مینا منداڵێکی دەگمەن بووە و لە کاتی لەدایک بوونیدا پرچی درێژ بووە.

مینــا ببووە هــۆی شــادییەکی لەڕادەبەدەر بۆ لێنا، بە ســەیر کردنی ملّچەملّچ کردنی مینا لە کاتی شیر خواردندا، ئەوەیکە دایمە برسی بوو و جۆری بزەی سەر لێوی، لێنا هەستی بە بەختەوەری دەکرد. سەرەڕای هەمــوو ئەوانە، لە باری دەروونییەوە ڕووخا بوو. نە کەس ســەردانی کردبــوو تا لــە بەختەوەرییەکەیدا بەشــداری بکات و نــە ئاهەنگێکیش بــە بۆنــەی لەدایک بوونــی کیژۆڵەکەیەوە بەڕێوە چووبوو. هاوســەرە دوورەدەســتەکەی، تەنانەت ئاگاداری لەدایک بوونی کۆرپەکەی نەبوو. تا ئەو کاتەی پاکەتە گەورە قاوەیی ڕەنگەکە گەیبووە دەســتی، تەنانەت هەندێ جار لێنا پرســیاری لە خۆی دەکرد کە تۆ بڵێی ڕۆژێک بگاتەوە بە مێردەکەی.

لــەو پاکەتــادا هەمــوو بەڵگەنامە پێویســتەکان بــۆ بەفەرمیی کردنی هاوســەرگیرییەکەیان بــە پێــی یاســاکانی چێکۆســلۆڤاکی هەبــوون، نامەیەکیشــی تێــدا بوو کە لەودا عەبدولڕەحمــان داوای لە لێنا کردبوو بچێت بــۆ ئێران. هەروەهــا عەبدولڕەحمان بە نووســراوە «کارێل»ی کردبــووە کەفیلــی خۆی بــۆ ئەوەی بــە نوێنەرایەتیی ئــەو، کاروباری پێویســت بە مارەبڕینەکە بەڕێوە ببات. هەروەها لە پاکەتەکەدا، بلیتێکی فڕۆکە بۆ ســەفەر لە پراگەوە بەرەو تاران و بڕی پێنج دۆلاریشــی تێدا بــوو. دواجار، ئەوەی مابووەوە لێنا بیــکات، مارەبڕینێکی دووبارە بوو بە ئامادەبوونی کارێل لە لایەن عەبدولڕەحمانەوە و دواتریش ســەفەر کردن بەرەو تاران.

پاش ئەوەی لە زایینگە هاتە دەرەوە، لێنا هەســتی بە ماندوویەتییەکی زۆر دەکــرد و هێشــتاش کاریگەرییەکانی ژانگرتــن و منداڵبوون بەری نەدابــوو. بــەو حاڵەشــەوە، نامــەی هاوســەرەکەی، هێزێکــی بەبەردا هێنایــەوە. کاروبارە پێویســتەکانی مارەبڕینەکەی ئەنجــام دا و لەگەڵ کارێل لە کومیتەی نەتەوەیی ناوچەی یەکی شاری پراگ بۆ مارەکردنەکە ئامــادە بوون. مینای بچکۆلانــەش کە لە ئامێزی پوورە زدێنکا(Zdenka) دا نووســتبوو، لەوێ ئامادە بوو. ڕێوڕەســمێکی کورتخایەن بوو. پاش

ڕێوڕەسمەکە، شاهێدەکان و چەند هاوڕێیەکیان کە لەوێ ئامادە بوون، گەڕانـــەوە بـــۆ ســـەر ئیـــش و کارەکانی خۆیـــان. تەنها، پـــوورە زدێنکا لەگـــەڵ کچی خوشـــکەکەی و مینـــای بچکۆلانەدا مایـــەوە. پێکەوە نانی نیوەڕۆیـــان خـــوارد. دواتر، پـــوورە زدێنکاش گەڕایـــەوە بۆ ماڵی خۆی و بـــۆ لای مێردەکەی و باپیری. ماڵـــی پوورە زدێنکا، ماڵۆچکەیەک بوو لە شـــوێنێکی دوور، هەڵکەوتوو لە چەند کیلۆمیتریی نزیکترین شـــار بە پراگ. لێناش بە مەبەستی گەڕانەوە بۆ ژوورە بچووک و هەژارانەکەی و دەســـتپێکردنەوەی کاروبـــاری ڕۆژانە، لەگەڵ کۆرپەلەکەی ســـواری تراموا بوو.

لێنـــا لە ژوورە بچووکەکەیـــدا، تەنیا مەقەڵییەکـــی بچووکی کارەبایی، مێزێکـــی زۆر بچووک و تەختێکی نووســـتنی هەبـــوو. ئاو لە دەرەوەی ژوورەکە بوو، کە بریتی بوو لە: شـــێرەیەکی ئاو کە لە ڕێڕەوەکە و لە تەنشـــت ژوورەکەیەوە بـــوو. ئەو بڕە پارەیەی کە لێنـــا وەکوو مۆڵەتی زەیســـتانی و هاوکاریی بژیوی منداڵەکەی خرابووە ســـەر مووچەکەی، بەشی بژیوییەکەی نەدەکرد. هەربۆیەش، لێنا دەبوو بە زوویی بگەڕێتەوە سەر کارەکەی.

■ پەیوەست بوون بە عەبدولڕەحمان یان مانەوە لە پراگ؟

شـــیکردنەوەی دۆخی ئەوکات زۆریش سادە نییە. زۆربەی ئەوانەی پەیوەندییـــان بە لێنـــاوە هەبـــوو، ئامۆژگارییەکی هاوشـــێوەیان دەکرد: «بەهیچ شـــێوەیەک مەڕۆ بۆ لای عەبدولڕەحمان و بە ڕۆشـــتن بۆ ئەو وڵاتە دواکەوتوو و پەرەنەسەندووە، خۆت تووشی ئەو گێچەڵە مەکە». بۆ نەبیســـتنی وتەکانی ئەو جۆرەکەســـانە، لێنا دووریی لێدەکردن. لێنا ســـوور بوو لەســـەر ڕۆشـــتن، چونکوو هەم منداڵەکـــەی و هەم باوکی منداڵەکـــەی گەلێـــک خۆشدەویســـت و هەربۆیـــەش نەیدەویســـت لێکتر دایانبڕێت.

لـــە لایەکـــەوە، لێنا بە خۆی دەگوت کە ڕەنگە پووری، باوکی دایکی و

هاوڕێکانی ڕاست بکەن، لە لایەکی دیکەشەوە، بە خۆی دەگوت: بە مانەوە لە پراگ دەتوانێت داهاتوویەکی چلۆن بە کیژۆڵەکەی ببەخشێت؟ ئەو بە چاوی خۆی، ژیانی خۆی و هاوڕێکانی دەبینی: « دەبوو پێش شەبەقی بەیانی هەستێ، منداڵەکە تێرکات، لە قاپێکی گەورەدا، لەسەر مەقەڵییە کارەباییەکە ئاو گەرم بکات، سەروملی منداڵەکە بشوات و جلوبەرگی لەبەرکات و پاشان ڕاکەڕاکە بیباتە دایەنگە. پاشان سواری پاسە خاو و خلیچەکان بێت و هانکەهانک خۆی بگەیەنێتە شوێنی کارەکەی. پاش دەرچوون لە شوێنی کاریش دەبوو لە سەفە دوور و درێژە بێکۆتاییەکاندا چاوەڕوانی نۆرەی کڕینی پێداویستییەکانی ڕۆژانەی بێت. پاشان ڕاکەڕاکە بچێتەوە بۆ دایەنگە و منداڵەکەی وەربگرێتەوە و لەوێشەوە بڕواتەوە بۆ ماڵەوە، خەریکی شوشتن و پاک کردنەوە بێت و دواجار لە نیوەشەودا بخەوێت و سەرلەنوێ شەبەقی بەیان هەستێتەوە و هەموو ڕۆژێک ئەو ڕەوتە دووبارە کاتەوە. سەرەڕای ئەوەش دەبوو بە تاقی تەنیا دەرەقەتی هەموو ئەو کارانە بێت. لە ڕاستیدا ئامۆژگاریی و پێشنیازی دەوروبەرییەکانی ئەوە بوو کە خۆپەرستانە، تەنیا بیر لە خۆی و منداڵەکەی بکاتەوە.

لێنا دەیزانی کە ڕێگایەکی دیکەش بوونی هەیە، بەڵام بە ڕوونی بۆی نەدەچووەوە سەر یەک، شتێک وەک ئەوەی هەست بکات بەرپرسایەتییەکی لەسەر شانە کە دەبێ جێبەجێی بکات.

لە تەمەنی دوازدە ساڵەوە، لێنا ناچار بوو پشت بە خۆی ببەستێت. کەسی نەبوو ڕاوێژی پێبکات و لە کاتی بڕیارداندا داوای هاوکاری لێ بکات و یان چاوەڕوانیی سۆز و میهرەبانی لێی هەبێت. لە ڕاستیدا ئەو کەسی نەبوو کە هاوبەشی خۆشی و ناخۆشییەکانی بێت. بەڵام ئێستا، ئەو کچەکەی و عەبدولڕەحمانی هەبوو. ئەوان بنەماڵەی بوون و لێنا بە هیچ نرخێک ئامادە نەبوو لە هیوای پێکەوەبوونی ئەندامانی بنەماڵە و هاوبەش بوون لە خۆشی و ناخۆشییەکانی یەکتردا چاوپۆشی بکات.

■ بڕیاری سەفەر

لـەو سـەردەمەدا کـە لینا دەچـوو بـۆ قوتابخانـە، مامۆسـتاکانی، خۆشەویسـتیی نیشـتمان و حەزی تێگەیشتن لە جیهانیان فێر کردبوو. لینـا بـە عەشـقێکی ڕاسـتگۆیانەوە وڵاتەکەی خۆی خۆشدەویسـت و ڕێزێکی قووڵی بۆی هەبوو. بەو حاڵەشـەوە لەویّ هەسـتی بە ئۆخژن نەدەکرد. ئەو لەویّ، ئارامیی منداڵێکی بەختەوەری، بەخۆیەوە نەبینیبوو. لەویّ جگە لە پووری و بنەماڵەکەی، ئازیزێکی دیکەی نەبوو. پووری و بنەماڵەکەشی دوور لەو دەژیان. تەنیاییەکەی قورسایی خستبووە سەر شانی. بە کەمی هاوڕێکانی دەبینی. باپیری و پووری داوایان لێکردبوو کـە لەگـەڵ ئەوان بـژی. بەڵام، لینا حـەزی لەو شـێوە ژیانە قورس و تەریک کەوتووەی ئەوان نەبوو.

لە فڕۆکەخانە، لەو کاتەدا کە چاوەڕوانی سواربوونی فڕۆکە بوو، لینا بیری لە ژیانی خۆی، لە سەردەمی منداڵی و گەنجیەتی دەکردەوە و ئەو ئەزموونە قورسانەی کە بۆ مرۆڤێک لە تەمەنی ئەودا هاتبوونە پێشەوە، بـە پێش چاویدا تێدەپەڕین. هەسـتی بە ئارامییەکی سەرسـووڕهێنەر، تێکـەڵ بـە وردە پەشـیمانییەکی دەروونی دەکرد. چونکوو سـەرەڕای هەموو ئەوانەش، لەوێش هەموو شتەکان بە تەواوی ڕەش نەبوون.

■ گەیشتن بە ئێران

زۆربـەی کاتـەکان، کاتێک کەسـێک لە شـوێنێکەوە دێـت، ئەوانەی چاوەڕوانی گەیشتنی ئەو کەسەن، بە بیّ ئەوەی بۆخۆشیان بڕوایان بە کردەوەکەیان هەبێت، بەدەنگی بەرز هاوار دەکەن و «بەخێرهاتنی» ئەو کەسە دەکەن. لیناش کاتێک لە فڕۆکەخانەی «مێهرئاباد» خۆی لە بەرانبەر عەبدولڕەحماندا دییەوە، هەسـتێکی وەهای هەبوو. ئایا عەبدولڕەحمان لەبەر ئەو دوو هاوڕێیەی کە لەگەڵی هاتبوون نەیدەویسـت خۆشحاڵیی خـۆی دەرببڕێت؟ لینا کە نەیدەزانی هەڵسـوکەوتی دەبیّ چۆن بێت، بە ژێستێکەوە ویستی منداڵەکە بدا بە باوەشیەوە. بەڵام، ئەو تەنیا سەیری

مینای چکۆلانەی کرد و پاشـــان گوتی: «چەند ناشــیرینە». بۆ لینا، ئەو ڕســتەیە گاڵتەیەکی دڵشــکێن بوو. هەڵبــەت، وتەکــەی عەبدولڕەحمان ڕاســتیش نەبوو. چونکوو مینای بچکۆلە، ڕێک بە پێچەوانەوە، زۆریش جوان بوو. بەڵام، لینا لەگەڵ ئەوەدا کە دەیزانی کە گاڵتە کردن بەشێک لــە سروشــتی عەبدولڕەحمــان و هەروەها خاڵی سەرنجڕاکێشــی ئەو بــوو، کەیفــی بــەو گاڵتەیە نەهــات. جاریَ ئــەوە لیَ لیَ بــوو. چونکوو کارمەندانی گومریکیش دەســتیان بەســەر هەموو ئەو شتانەدا گرت کە لینا لەگەڵ خۆی هێنابوونی. نیشــتمانە نوێکەی بە گاڵتەیەکی بە ئازار و گومرکچییە دزەکانییەوە پێشــوازییان لێکردبوو و بەم کردەوەیە، لینا و کچەکەی هێچ شــتومەکێکیان بۆ دەسپێکی ژیانە نوێکەیان پیَ نەمابوو. لە ڕاســتیدا، ئەوان بە ماوەیەکی کورت پاش ئەو کودتایەی حکوومەتە تاڕادەیــەک دێموکراتیکەکــەی موســەدێقی ڕووخاندبوو، گەیشــتبوونە ئێــران. عەبدولڕەحمانیــش، تــازە خەباتێکی ڕاســتەقینە و جیددی و بە وتەیەکی دیکە پیشەی سیاسەتی هەڵبژاردبوو. لە ڕاستیدا، ئەوان لە کات و ســاتێکی نەگونجاودا ســەفەریان کردبوو. کاتێک مرۆڤ لە خەباتەوە دەگلــیَ، تەنیــا بیر لە خەبــات و هاوڕیَ خەباتکارەکانــی دەکاتەوە. ئەو دوو خاڵە، بۆ مرۆڤێکی شۆڕشــگێڕ خاڵی ســەرەکییە و شتەکانی دیکە دەکەوتنە پەڕاوێزەوە. هەموو شتێک، لە ساتی بەکەڵک بوونیدا بایەخی خۆی وەردەگرێت. ئەوەش، تەنها لە ئاستی تێگەیشتنی ئەو کەسانەدایە کە لە لووتکەی خەباتدان و درک پێکردنی بۆ ئەوانەی لە دەرەوەی ئەو بازنەیەدان سانا نییە.

عەبدولڕەحمان بۆ بەجیَهێشتنی فرۆکەخانە پەلەی بوو. ئەوانی بەرەو ماڵی هاوڕێیەکی دەبرد، ئەو ماڵەی کە بڕیاڕ بوو لەویَ بژین.

لە کاتی تێپەڕین بە شــەقامەکانی پێتەختدا، لینا واق وڕ ماو ســەیری شــارەکەی دەکــرد. خۆرەتــاو بەتیــن و هەوا گــەرم بــوو. کۆڵانەکان، دووکانە بچووکەکان، دەنگەکان، ئەو ئاژەڵانەی بە تەنشت ئۆتۆمبیلەکاندا تێدەپەڕیــن و ئەو هەژاری و ســامانداریيەی، هاوتەریبی یەکتر دەهاتنە

پێــش چــاو، هیچیان لەو کۆمەڵگە دڵڕفێنە نەدەچوون کە ئەو پێشــتر لە چێک و شاری پراگ و ئاسمانە هەورینەکەی بینیبووی. ئەو پێی دەنایە جیهانێکی نەناســراوەوە، دنیایەک کە لەودا ڕەنگەکان بە بێ هیچ عەیب و گرێیــەک خۆیان دەنواند و چەشــنێک خوێنگەرمیی و بێدەروەســتی بەسەریدا زاڵ بوو.

تەنانەت دەنگەکان لە ڕووی بەرزی و نزمییەوە، ســەیر و ســەمەرە دەهاتنــە پێــش چــاو. لینا خۆی لــە بەرانبــەر خەڵکان و شــتومەکێکی جۆراوجــۆردا دەبینییــەوە کــە وەســف نەدەکــران و هەســتی دەکرد ئــەوە کۆتایی ناخۆشــی و چەرمەســەری و ســەرەتای بەختەوەری و حەسانەوەی دەبێت.

■ شێمیران

«شێمیران» لە باکووری تاران و لە بناری زنجیرە شاخێک و لەوانە شــاخی دەماوەندا هەڵکەوتووە. ســەرەڕای ئەوەیکە شــێمیران لە ڕێی گرد و ناوچەیەکی نائاوەدانەوە لە تاران دابڕابوو، بەڵام وەک بەشــێک لــە پێتەخت دەهاتــە هەژمار. ئەوان لە ناوچەی «تەجریش»، گەیشــتنە ماڵێکــی بچــووک کە لە ناو داراندا شــاردرابۆوە. لێرە، لە لایەن خاوەن ماڵێکەوە بە ناوی «ت»، کە لە هاوڕێیانی پراگیان بوو و خوشکەکەیەوە بە گەرمی پێشــوازی کران کە دوو ژووری بچووکی لە نهۆمی یەکەمی ماڵەکەی بۆ ئامادە کردبوون.

لینا ژیانە نوێیەکەی خۆی لێرەوە دەســت پێکرد. زۆرجار پرسیاریان لێدەکــرد کــە ڕەوتی گونجانی لەگەڵ ئەو ژیانەیــدا چلۆن دەڕواتە پێش و لینــاش وەڵامی دەدایەوە کە هیچ کێشــەیەکی نییە. لینا هەرگیز باری دەروونیی خۆی نەدەدرکاند. بەڵام ڕاستییەکە ئەوە بوو کە دۆخەکە هێند سانایش نەبوو. بەڵام ساتگەلێکی خۆشیش هەبوون، وەکوو ئەو ڕۆژەی کە عەبدولڕەحمان لەگەڵ خۆی بردی بۆ ناوشــار، واتە ناوەندی تاران. ئەو پرســیاری زۆری ئاراســتەی عەبدولڕەحمان دەکرد. وەڵامەکانیش

هەم دەبوونە هۆی شاد بوونی و هەم خێرا دەبوونە بەشێک لە بیرگەی. ڕاستییەکە ئەوە بوو کە لینا لە فێربووندا ئازا بوو. لە ڕاستیدا وەکوو یارییەکی دوولایەنەی لێهاتبوو کە سەرقاڵی دەکردن.

ماوەی دوو حەوتوویان بەو شێوەیە پێکەوە تێپەڕاند. پاشان، عەبدولڕەحمان بارگەی سەفەری بەست. لینا پرسیاری لێکرد: «بۆ کوێ دەچی؟»

عەبدولڕەحمان وەڵامی دایەوە و گوتی: « لەمەبەدوا، هەرگیز ئەو پرسیارە لە من مەکە».

لینا: «بۆچی؟»

عەبدولڕەحمان: « لەبەر ئەوەی ئەگەر ڕۆژێک لە لایەن پۆلیسەوە دەستبەسەر بکرێیت، هەرچی کەمتر بزانیت، هەرئەوەندەش دەبێتە هۆی زەبر وێکەوتن».

ڕێساکانی خەبات قورسن.

بەڕێز «ت» و خوشکەکەشی سەفەریان کرد، بە بێ ئەوەی بڵێن بۆ کوێ دەچن و کەی دەگەڕێنەوە. لینا و مینای بچکۆلانە و کوڕێکی بچووکی تەمەن نۆ یان یازدەساڵەی خەڵکی باشووری تاران، بە تەنیا مانەوە. کوڕەکە هەموو کار وباری ناو ماڵی بەڕێوە دەبرد. خاوەنماڵەکە، ئەو کوڕەی لە ماڵەوە بەجێهێشتبوو بۆ ئەوەی هەم ئاگای لە ماڵەکە بێت و هەم لە کاروباری ناوماڵدا یارمەتیی لینا بدات. ناوی حسێن بوو کە بە شێوەزارێکی تایبەت بە باشووری ئێران بانگیان لێدەکرد حوسێن. حوسێن هەم پێداویستییەکانی ماڵەوەی دەکڕی، هەم کاروباری ناوماڵی بەڕێوە دەبرد و لە ڕاستیدا ڕۆڵی یەکەمین مامۆستای لینای دەگێڕا لە بواری فێربوونی زمانی فارسی و شارستانێتی و چێشت لێنانی ئێرانیدا.

مینا بە بوونی برایەکی گەورەتر لە خۆی شادمان بوو. ئەو دووانە یەکتریان زۆر خۆشدەویست و مینا دەستە بچکۆلەکانی ڕادەوەشاند و لە هەمانکاتدا لە ناخی دڵەوە پێدەکەنین. ڕاستییەکەی ئەوەیە کە

هەرسێکیان زۆر پێدەکەنین و لەو دۆخەی هەیانبوو زۆریش دڵخۆش و شاد بوون. لینا تا ئەو کاتە، هەستی بە بەختەوەرییەکی ئەوتۆ نەکردبوو، شـادکامییەک کە لەبیر نەدەکرا. بەڵام، جێی عەبدولڕەحمان بەتاڵ بوو. شـادکامی لە تەنیشت منداڵەکاندا شـتێکی سرووشتییە، بەڵام نەبوونی کەسـێک کـە مرۆڤ بتوانێت سـەبارەت بە بابەتی ڕۆژانـە و هەروەها بابەتـە گرینگەکانی ژیانی قسـەی بۆ بـکات، دەتوانێـت کاریگەرییەکی زۆری لەسەر ڕووخانی باری دەروونی هەبێت. لە ڕاستیدا، چاوەڕوانیی گەڕانەوەی عەبدولڕەحمان و ترس لەوەیکە نەبادا ژیانی لە مەترسـیدا بێت، ببووە چارەنووسی لینا. ساڵەکانی ١٩٥٠ لە ئێران، هەموو شتێک، لەگەڵ ئەو شـتانەی لینا ناسـیبوونی، بە تەواوی جیاواز بوو. چونکوو خۆرەتـاوی بـە پیـت و بەرەکەت و سـووتێنەر، جوانـی و هەژاری لە تەنیشـت یەکترەوە و لە پێش چاوی هەمووان، بەرچاو دەکەوت. بەڵام، ئەوەی قورسـتر و ترسـناکتر بوو، لە تاریکیدا و دوور لە چاوی خەڵک بـوو. لینا دەبوو بەو دنیا نوێیە ڕابێت، ئەوەی کە لە ڕوانگەی خەڵکەوە باش یان خراپ بوو، کەشف بکات و فیری بێت. ئەو نەدەبوو ببێتە هۆی بێهیوایـی. لە کاتـی پەروەردەبوونیدا دەردەکەوێت کە ئـەو توانایەکی باشی لەو بوارەدا هەیە.

■ یەکەمین گەڕانەوەی عەبدولڕەحمان

ڕۆژێکیـان، پێـش کازیـوە، لینا بە دەنگـی تەقەیەکی بچـووک کە لە پەنجـەرەی ژوورەکـەی درا، لەخـەو ڕابـوو. ئـەو هێشـتا ڕووی لـە ژیانـی نهێنی نەکردبوو. بەڵام بۆ ئـەوەی کتوپڕ تووش نەبێت، لەباری دەروونییـەوە خـۆی بۆ دۆخێکـی ئەوتۆ ئامادە دەکرد. لـە حاڵی خەو و نیـوە خەودا، لێدانی دڵی لینا خێراتر بووەوە و شـڵەژا و دەیویسـت ڕابکات. بەڵام، چونکو بە هۆی تاریکییەکەوە نەیدەتوانی جلوبەرگەکانی بدۆزێتـەوە، بـەر شـتومەکی ژوورەکە دەکەوت کە دواجـار قاپێکی لە یەکێک لە ڕفەکانـەوە بەردایەوە و زرینگەی بەربوونەوەی قاپەکە زۆر

بەرز هاتەبەر گوێی.

پـاش بێدەنگییـەک، لینا، دەنگێکـی کپی بەرگوێ کـەوت کە دەیگوت: «منم، ڕەحمان». بە بیسـتنی ئەو دەنگە ئازیزە، ئەم جارەیان، دڵی لینا لـە خۆشـیاندا ترپەکانی خێراتر بووەوە. لینا لـە تاریکییەکەدا، بانگی لە حوسـێن کرد و بە شـێوەزاری باشوورییەوە پێی گوت: «ڕاکە درگاکە بکەرەوە، ئاغا هاتۆتەوە».

عەبدولڕەحمـان بەرانبـەر لینـا ڕاوەسـتا بـوو، بـە ڕوخسـارێکی سـوورهەڵگەڕاو لە خۆرەتاوی کوێسـتان. لینا کە بۆ ماوەی ٦ حەوتوو هەسـتی کردبـوو لـە ماڵەکەی خۆیـدا دەستبەسـەر کراوە، ئێسـتا بە گەڕانەوەی عەبدولڕەحمان، هیوادار بوو بەوەی لەگەڵ خۆشەویستەکەی، هەوڵی کەشف کردنی نیشتمانە نوێیەکەی دەدات.

ئەوان حەزیان لە ڕۆشـتن بۆ ناوشـار و پیاسـەکردن بـوو. بۆ ئەو مەبەسـتەش، دەبوو بە پەلـە لە گردێک سـەرکەون و خۆیان بگەیەننە پاسەکە(ئۆتۆبووس)، لە ڕێدا تووشی وڵاخدارێک و کەر و جاشێک بوون کـە لە گردەکە دادەگەڕانە خوارێ. لینا کە هەرگیز کەر و جاشـەکەری نەبینیبـوو، مەگیـن لە کتێبـەکان و باخچەی ئاژەڵاندا نەبێ، دەیویسـت دەسـتێک بە جاشەکەرەکەدا بێنێت و نەوازشـی بکات. عەبدولڕەحمان کـە بەپەلـە بوو، بـە بینینی ئـەو دیمەنە، هـاواری کرد: «دەسـتی لێ مەدە!» و ئەوە یەکەمینجار بوو کە لینا لەگەڵ هاوارێکی لەو چەشنەی عەبدولڕەحماندا ڕووبـەڕوو دەبوو. هاوارەکەی ئەوەندە بەرز و تەژی لـە تووڕەیی بـوو کە لینای تۆقاند. موسـافیرەکانی ناو پاسـەکەش بە پرسیارەوە سەیریان دەکردن.

بەم چەشـنە لینا تێگەیشت کە کەرەکان و تەنانەت ئەو وڵاخدارانەش کـە لە نزیکیـی ئەوانەوەن، ئەوەندە جێی سـۆز و خۆشەویسـتی نین. هەربۆیـەش، ئەگـەر ئـەو جاشـەکەرەکەی نـەوازش کردبـا، دەبووە گەپجاڕی موسـافیرەکان. حاڵەتی پرسـۆکیی موسافیرەکانیش، گۆڕدرا بە خەمساردیی و لینا سەرەڕای ئەو هەڵەی کردبووی، لە ناخی خۆیدا

لەو نەریتانەی کە ئاژەڵەکان و تەنانەت خاوەنەکانیشــیانی بە ناپەسەند دادەنا، گەلێک قەڵس بوو. ئەویش ئەو، ئەو لێنایەی کە دەیویست بە گژ ئەژدیهادا بچێتەوە، بەڵام هیچی لەدەست نەدەهات.

ئـەوان لـە کۆڵانی «لالـەزار» کە لەو کاتــەدا لــە دوور ودرێژترین کۆڵانەکانی پێتەخت بوو، پیاسەیان دەکرد. فرۆشیارەکانی سەر شەقام، شــتومەکەکانی خۆیان لەســەر ڕاخــەرە تایبەتەکان بــڵاو کردبووەوە. بازاڕێکی تەژی لە ڕەنگ بوو. ئۆتۆمبیلەکان زۆر بە ئەسپایی تێدەپەڕین. فرۆشــیارەکانی سەرشــەقام، بە دەنگی بەرز پەســنی کــەل وپەلەکانی خۆیــان دەدایەوە. هەندێ کەســیش بە تەندروســت و کــەم ئەندامەوە لــە ســەر زەوی دانیشــتبوون یان پاڵیان بە دیــوارەوە دابوو، و بە جل و بەرگــی دڕاو و کۆنەوە ســواڵیان دەکرد. لــە نێوانیاندا منداڵگەلێکیش دەبینــدران کە بە جل و بەرگی شــڕەوە بەئەملاوئــەولادا ڕایاندەکرد و وێــڕای باس کردنی نەهامەتییەکانیان ســواڵیان دەکرد. هەراوزەنایەکی ســەیر و سەمەرە بوو. گەلێک پرسیار بە مێشــکی لێنادا تێدەپەڕین کە نەیدەتوانی لە هەموویان بپرســێتەوە، چونکــوو عەبدولڕەحمان تاقەتی وەڵامدانەوەی نەبوو و تەنانەت لەو کاتەشدا بە پارێزەوە هەلسوکەوتی دەکرد و نەیدەویست سەرنجی خەڵک ڕابکێشێت.

پاش ماوەیەک، گەیشــتنە جووت سایدی «ئێســتامبۆل». شەقامێکی جوان و پڕ لە دار و درەخت و شــینکایی. لەوێ پیاوێکی لاواز، بە جل و بەرگی شڕ و دڕاوەوە پاڵی بە عارەبانەیەکی پڕ لە پڕتەقاڵی گەییو و بریســکەدارەوە دەنا، بە دەنگی بەرز هاواری دەکرد: «پڕتەقاڵی جوان، پڕتەقاڵی شیرین شیرین»، پرتەقاڵەکانی کە لە دوورەوە بە هۆی ڕەنگ و ڕوویانەوە بەرچاو بوون، مرۆڤی دەخســتەوە بیری خۆرەتاوی دەم زەردەپەڕ.

لــە ڕۆژهەڵات، کڕینــی ڕۆژانەش لە خۆیدا هونەرێکە. لە کاتی کڕیندا، خەڵــک باســی هەموو شــتێک دەکــەن، تەنانــەت هەندێ جــار لە کاتی مامەڵە کردندا بۆ دابەزاندنی نرخی شــمەکەکان، چیرۆک و بەسەرهاتی

کورت و سەرنجڕاکێشیش دەگێڕنەوە، لەو چەشنە چەلەحانێ و مامەڵە کردنـــەدا، لە نێوان فرۆشـــیار و کڕیاردا، کێ بـــراوە دەبێت؟، دیار نییە. عەبدولڕەحمـــان لـــە فرۆشـــیارەکە نزیک بـــووەوە و پرســـیاری نرخی یەکێک لە پرتەقاڵەکانی (لەو کاتەدا بە دانە دەفرۆشـــرا) کرد. فرۆشـــیار کـــە چاوی بە لینای ئۆرووپایی «ســـاماندار» کەوتبوو، میوەکانی گران کرد. عەبدولڕەحمان و فرۆشـــیار لەسەر نرخەکە کەوتبوونە مامەڵە. لە ڕوانگەی لیناوە، ئەو بابەتە پڕ لە شوورەیی و سەیر بوو: شۆڕشگێڕێک کـــە بـــۆ دابین کردنـــی مافی هـــەژارەکان خەباتی دەکرد، ئامـــادە نەبوو ڕێگە بدات ئەو پیاوە هەژارە چەند پەناباتێکی زیاتری دەســـت کەوێت؟ هەربۆیەش بە زمانی چێکی نارەزایی دەربڕی و عەبدولڕەحمان ئەمری پێکرد کەخۆی لەو باســـە وەرنەدات. پاش ئـــەوەش، مامەڵە کردنی ئەو دووانـــە ماوەیەکی خایاند و دواجار نەگەشـــتنە ئەنجام، عەبدولڕەحمان دەســـتی لینای گرت و بەڕێ کەوتن. فرۆشـــیارەکە بە بینینی ئەو حاڵە، بـــە دوایانـــدا ڕایکـــرد و ئامادەبوو بـــە هەرزانتر بیانداتـــێ. ئەوجارەیان عەبدولڕەحمان قبووڵی نەدەکرد، هەتا ئەوەی کە فرۆشیارەکە ئامادە بوو بـــەو نرخەی کە عەبدولڕەحمان بە گونجاوی دەزانی، پێیان بفرۆشـــێت. ئەوســـا، عەبدولڕەحمان هەندێ پرتەقاڵی کڕی. بەڵام، لینا کە لەو دۆخە زۆر دڵگران ببوو، هاوســـەرەکەی لە نارەزایەتییەکەی خۆی تێگەیاند و بەرەوڕووی نیگایەکی مێهرەبان و گاڵتەئامێزی بووەوە، ئەو کارە نەک هـــەر لینای زیاتر تووڕە کرد، بەڵکوو لە دڵگرانیی خۆیدا گێنگڵی دەدا و زمانی دەیگرت؟

لـــە حاڵێکـــدا کـــە لینا لـــە مەراقی خۆیـــدا هیـــزی هەنـــگاوی نەمابوو، عەبدولڕەحمان ڕووی تێکرد و گوتی: «نیگەران مەبە، تۆش فێر دەبی». لـــەو کاتەدا، لینـــا بە هیچ شـــێوەیەک ئامادە نەبوو ئەو چەشـــنە مامەڵە کردنە فێر بێت. بەڵام، پاش ماوەیەک، خودی ئەو، ئەویش زۆر کارامەتر هەمان کاری دەکرد.

■ ئێحسان نووری پاشا

ڕۆژێـک، عەبدولڕەحمـان و لێنا سـەردانی ماڵی «ئێحسـان نووری پاشـا»یان کرد. ئەو کورد و لە ئەفسـەرەکانی سوپای تورکیە بوو. لە ساڵەکانی ١٩٣١ ـ ١٩٢٧ لە ناوچەی بەتلیس، هەڵکەوتوو لە کوردستانی تورکیـە، شۆڕشـێک بە ڕێبەرایەتیی «کومیتەی ئارارات بۆ دەسـتەبەر کردنی خودموختاری» سـەری هەڵدابوو. ئێحسـان نووری پاشـا بەو شۆڕشـەوە پەیوەسـت ببوو و فەرماندەیی لقی نیزامیی شۆڕشـەکەی گرتبووە ئەسـتۆ. پاش چوار سـاڵ خەبات، شۆڕشـەکە تێکدەشکێت و بەشێک لە ڕێبەرانی دەستبەسەر دەکرێن.

ئێحسـان نووری پاشـا، وێڕای ڕاکردن و تێپەڕاندنی مەترسیگەلێکی زۆر، سـنوور دەبڕێـت و دەگاتـە ئێـران. پـاش گەیشـتنی بـە ئێران، هاوسـەرەکەی «یاشـار خانم»یش دەگاتە لای. ئـەو توانیبووی کەڵک لـە دۆخی نێوان ئێـران و تورکیە وەربگرێت کە لـەو کاتەدا زۆر باش نەبوو.

ئێحسـان نووری پاشا و هاوسـەرەکەی لە ماڵێکی بچووک لە تاراندا دەژیـان. ئـەو پیاوێکـی ڕێکپـۆش، باڵابـەرز، بیرتیـژ و تاڕادەیەک لە هەڵسـوکەوتدا نیزامییانە بوو. ئەو پیاوێکـی نەریتی بوو و لە ڕوانگەی ئەوەوە ژنان پلەیەکی نزمتر لە پیاوانیان هەبوو. هەربۆیەش هەرکاتێک دەیویسـت بابەتێکی جیـددی لای عەبدولڕەحمان بـاس بکات، دەیبردە شوێنێک کە ژنی لێ نەبێت.

یاشـار خانـم ژنێکـی کورتەبـاڵا و وردیلە بـوو، باڵای تـا نێوقەدی مێردەکـەی دەبـوو. سـەڕای پیرییەکـەی، ئاسـەواری جوانییەکـەی سەردەمیی گەنجیەتی بە سیمایەوە دیار بوو. ژنێکی میوان خۆشەویست و مێهرەبـان بوو و لێنای گرتبووە ژێر باڵ و پەڕی خۆی. لەو ڕووەوە کە فارسـیی نەدەزانی، لەگەڵ لێنادا زمانێکی هاوبەشـیان نەبوو. بەڵام ئەو دووانە لێک تێدەگەیشـتن. چۆن؟ تەنها خودا دەزانێت. یاشـار خانم لە بواری لێنانی چێشـتی ڕۆژهەڵاتیدا گەلێـک کارامە بوو و لێنا یەکەم

جار بوو لەگەڵ ئاشــپەزێکی وەها کارامەدا ڕووبەڕوو بێت. هەڵبەت، تا ئەو کاتە لینا ئاشپەزگەلێکی کارامەی دیکەی لە کورد و تورک و فارس ناسیبوو، بەڵام هیچیان نەدەگەیشتنە ئاستی یاشار خانم.

لینا، لە ماوەی ناســین و دیدارەکانی لەگەڵ یاشــارخانمدا، هەم ڕێسا ســەرەتاییەکانی چێشت لێنان فێر بوو، هەم ئۆگری هونەری ئاشپەزیی ئەو ناوچانە بوو. بەڵام پاش ســەفەری لینا بۆ کوردســتان، پەیوەندیی نێوان ئەو دووانە پچڕا و هەرگیز یەکتریان نەبینییەوە.

■ چوونەدەرەوەکانی لینا

مرۆڤ بە ئاســانی فێری قســەکردن بە زمانی فارســی دەبێت. بەڵام هەرچی زیاتر ئەو زمانە بناسێت و بیەوێت بەسەر وردەکاریی و سووچ و پەنــا جوانەکانیــدا زاڵ بێت، ئەوســایە کە وەکوو زمانــی بریتانیایی، ڕووبــەڕووی گرفت دەبێتەوە. لینا بە خێرایی ڕێســا بنەڕەتییەکانی ئەو زمانــە فێــر ببوو و دەیتوانی خەڵک لە خــۆی تێبگەیەنێت. هەر ئەوەش، هانی دەدا کە لە ماڵ بچێتە دەرەوە و شاری تاران بناسێت. ئەو حەزی دەکرد نیشتمانە نوێیەکەی و هەروەها ڕۆژهەڵات بناسێت.

کاتێک عەبدولڕەحمان لە تاران بوو، لە لایەکەوە، نەیدەویست هەمیشە لەگەڵی بچێتە دەرەوە و لە لایەکی دیکەشــەوە، حەزی نەدەکرد لینا بە تەنیــا لــە ماڵ بچێتــە دەرەوە. بەڵام لەو ڕووەوە کــە لینا زۆربەی جار بــە تەنیا بوو، ئەو تەنیاییــە، هەم لەبەری گران بوو، هەم لە بەرانبەریدا وەکوو ئەشکەوتێکی ڕەش و تاریک دەمی داپچڕیبوو. لینا دەیویست ئەو ترس و هەیەجانە لە کۆڵ خۆی کاتەوە. خۆی سەرقاڵی فێربوونی زمان، داهێنانی چیرۆک، درووست کردنی لەیستۆک بۆ کچەکەی و دیاریکردنی ڕۆژەکان بە هێمای لێکدان (زەرب) لەسەر ڕۆژژمێر دەکرد. بەڵام هەموو ئەمانــە، نەدەبوونە هــۆی ئارامیی ئەو. ئەو لە بەکەڵــک نەبوونی خۆی ئازاری دەکێشــا. لەم کاتەدا، لینا، سەرەڕای باوەڕەکانی خۆی، زۆریش بــاوەڕی بەخــۆی نەبوو. بەڵام ئــەم گرێی نەبوونــی باوەڕبەخۆبوونە،

لایەنێکی ئەرێنیشـــی هەبوو و ئەویش ئەوە بوو کە ناچار بە فێربوونی دەکــرد. ئەو بە تەواویی لە کەموکوڕیی و دەستەوەســتانییەکانی خۆی بەئاگا بوو. دوورکەوتنەوەکانی هاوسەرەکەی لە تاران زۆر درێژخایەن بــوون و پاش گەڕانـــەوەش زۆر لە تاران نەدەمایـــەوە. هەربۆیەش، بە مل نەدان بۆ ڕاسپاردەکانی مێردەکەی، بە تەنیایی دەچوو بۆ پیاسە لە ناوشاردا، چۆنیەتیی هاتوچۆ لە ناوشاردا فێر دەبوو، شمەکی دەکڕی و تەنانەت لە کاتی شت کڕیندا مامەڵەیشی دەکرد.

ڕۆژێکیان کە عەبدولڕەحمان لە ماڵەوە بوو، بەڵام بە هۆی ماندوویەتیی زۆرەوە ئامــادە نەبوو لە ماڵ بچێتە دەرەوە، لینا، بڕیاڕیدا پرۆژەیەک کە ماوەیەکی زۆر بوو مێشکی داگیر کردبوو جێبەجێ بکات، سەردانی باشـــووری تاران و بینینی هەژارترین بەشـــی ئەو شارە. سەبارەت بەم بەشەی شاری تاران، قسەوباسێکی وەها تۆقێنەری بیستبوو کە حەزی دەکــرد بەچاوی خـــۆی بیبینێت و لێکــی بداتەوە. لینا پێشـــتر، چەندین جـــار داوای لـــە مێردەکەی کردبوو کە بیبات بۆ ئەو ناوچەیە لە شـــار، نەک هـــەر وەڵامی ڕەتی وەرگرتبووەوە، بەڵکوو هاوســـەرەکەی ئەوی لە ڕۆشـــتن بۆ ئەوێ و مەترســـیی هەوڵدان بۆ ئەنجامدانی گۆڵمەزێکی وەها ئاگادار کردبووەوە و پێی گوتبوو کە گەڕەکێکی سەرنجڕاکێش بۆ پیاسە و بینین نییە و پێویستە ئەو بیرۆکەیە لە مێشکی دەرکات.

هەربۆیەش، ئەو ڕۆژە بە مەبەســـتی پەیبردن بەو شتە پەنامەکییانەی خۆیان لە پشـــت ئەم شـــتە قەدەغەیەوە حەشار دابوو و هەروەها درک کـــردن بـــە نەفرەتی ئەو کەســـانەی بـــاس لـــەو گەڕەکانە دەکـــەن، لینا بڕیاری دا بچێت بۆ ئەوێ. بڕیاری دابوو ســـەبارەت بەو بابەتە هیچ بە هاوســـەرەکەی نەڵێت. بەڵام پاش گەڕانەوەی لەو گەڕەکە، لینا هەســـتی کرد کە پێویستە باسەکە بۆ هاوسەرەکەی بگێڕێتەوە. ئەو بە مێردەکەی گوت کە بە هەڵە ســـواری پاس بووە و ســـەری لەو گەڕەکە لە پێتەخت دەرهێناوە.

ئـــەوەی ئـــەو لـــە پەنجـــەرەی کەچـــە پاســـەکەوە بینیبـــووی، بـــاوەڕ

نەدەکرا. هەرچی خێرایی پاسەکە کەمتر دەبووەوە، هەم هەڵسوکەوتی موسافیرەکان و هەم شکڵی ماڵەکان دەگۆڕدران، دەرئەنجام، ئەو ماڵۆچکەگەلێکی هەژارانەی دەبینی کە لە ئاقاریاندا، کەسانێک بە جلوبەرگی شڕودڕ وەک مێروولە تێکچڕژابوون. منداڵە ڕووت و قووت و ڕەشتاڵەکان بە ئەملاوئەولادا ڕایاندەکرد و ژنەکان چارشێوی خۆڵەمێشییان بەسەرەوە بوو. لە ڕاستیدا ڕەنگی چارشێوەکان ڕەش بوو، بەڵام بە هۆی کۆنیی و تێپەڕینی زەمەنەوە ببوو بە خۆڵەمێشی. ئەو ژنانە مرۆڤیان دەخستەوە بیری ڕۆحەکان. لە حاڵێکدا کە لە باکووری شار، لینا خانمگەلێکی ناسک و دەلال و دڵڕفێنی بینیبوو.

جیاوازیی نێوان ئەو دوو بەشەی شار تۆقێنەر بوو.

پاسەکە، لە پڕ وەستا و شۆفێرەکە هاواری کرد: «هەموو دابەزن، گەیشتینە کۆتایی».

لە ناو کۆڵانەکەدا و ڕێک لەبەردەم پاسەکەدا، گایەکی نێر و شەڵاڵی خوێن کەوتبوو. گاکە لە کوشتارگەکەی ئەوپەڕی کۆڵانەکە ڕایکردبوو. قەسابەکان لەپێش چاوی خەڵکەکە سەرقاڵی لەت وپەت کردنی گاکە بوون. بینەرە بێئیشەکان، لە شێوەی نیوە بازنەیەک بە پێوە وەستابوون و خەمساردانە سەیری قەسابەکانیان دەکرد. لینا و منداڵەکان لەو دیمەنە تۆقیبون.

دیمەنێکی تاقەتپڕووکێن بوو.

پاشان، لینا دەستی کرد بە پیاسەکردن بەرەولای باشوور. لە باکووری تاران، جۆگەلەکانی تەنیشت شەقامەکان، وەکوو پاریس، داپۆشراون، جگە لەو کونە چوارگۆشانەی کە لە پیادەڕەوەکاندا هەن و ئەگەر مرۆڤ وریا نەبن، ڕەنگە پێیان تێیدا گیر بکات و قولاپەیان لەجێدەرچێت، لە باشووری شار ئەو جۆگەلانە سەرئاوەڵان. لە ڕێی ئەو جۆگەلانەوە، ڕۆژێ دووجار شارەوانی ئاوی بەردەدایەوە و لەو ڕووەوە کە ماڵەکان سیستمی بۆریی ئاویان نەبوو، خەڵک لەو جۆگەلانە بۆ جێبەجێ کردنی هەموو ئیش و کارەکانیان کەڵکیان وەردەگرت. لە ڕۆژە باراناوییەکاندا

ئـاوی ئـەو جۆگەلانـە دەبوونە قـوڕاو. بەڵام لـە ڕۆژانی ئاسـاییدا تا ڕادەیەک زوڵاڵ بوون. ژنێک کە چارشێوەکەی بەستبوو بە کەمەریەوە و هەڵترووشـکابوو، خەریک بوو پاشـەڵی منداڵەکەی تێدا دەشوشـت. پاش پێنج خولەک، ژنێکی چارشێوبەسەری دیکە بە کترییەکەوە هات و کترییەکەی پڕ کرد لە ئاو و ڕۆشت.

هەندێـک دوورتـر، لێنا لەگەڵ شـارێک بەرەوڕوو بوو کـە ماڵەکانی لە خشـت و کاگڵ سـازکرابوو. بەرزایی ئەو ماڵانە، تۆزقاڵێک لە باڵای مرۆڤێـک بەرزتـر بـوو و لە کەنـووی هەنگویـن دەچـوون و درگای چوونەژوورەوەیان گەلێک نزم بوو. لێنا لە ڕۆژهەڵات، گەلێک ماڵی بینی کە هەر لەو کەرەستەگەلە یان لە خشتی کاگڵیی وشکەوەبوو لەبەرانبەر خۆرەتاودا و هەروەها، هەندێجار تەنانەت داپۆشـراو بە شـیاکە سـاز کرابـوون. شـایانی گوتنە کە ئەم ماڵانە گەلێک پتـەو بوون و ئەمڕۆکە ئێمە کاولاشی باڵاخانە و تەنانەت کۆشکە کۆنەکان دەبینین کە هەر لەو کەرەسـتانە ساز کراون و لە ڕاستیدا پیشـاندەری گەورەیی و شکۆی رابـردوون. لێنا بەئەسـپایی هەنگاوی هەڵدەگـرت و هەرچاوێکی ببوو بـە دوان بۆ بینیـن. منداڵەکان دوای کەوتبوون و بە دەسـتی ئاوەڵاوە سـواڵیان لێدەکرد، تەنانەت چەند ژنیش هەمان هەڵسـوکەوتیان دەکرد. بـەڵام، لێنا تەنیـا پارەی کڕینی بلیتی گەڕانـەوەی پێبوو و نەیدەتوانی یارمەتیان بدات.

لەو کاتەدا، سـێ ژن پێشیان پێگرت و پرسیاریان لێکرد: «خانم، لێرە چی دەکەی؟»

لێنا بە بزەوە وەڵامی دایەوە: «هاتووم ئێوە ببینم».

هەڵسـوکەوتیان دوژمنکارانە نەبوو، بەڵام پێشـیان بە چوونە پێشـی زیاتری دەگرت. یەکێک لەو ژنانە کە لە هەموویان بەتەمەنتر بوو، خۆی لـە لێنـا نزیک کردەوە و لە حاڵێکدا کە چاوەکانی پڕ لە پرسـیار بوون، دەسـتەکانی هێنایـە پێـش، وەک ئەوەی بیەوێ نەوازشـی بکات، بەڵام پەشـیمان بووەوە و تەنیا بە سـەرپەنجە دەسـتی بە ڕوومەتیدا هێنا و

پێی گوت: «خانم گیان، باش سـەیر بکە...». بەڵام دواتر، هیچی نەگوت و ملی ڕێگاکەی گرت و ڕۆشـت. ژنێکی دیکە کە لە هەموویان گەنجتر بـوو، لینـای خوڵک کـرد تا بۆ خواردنـەوەی چایەک بچێتـە ماڵەکەی. لیناش دوای کەوت و چووە ماڵی ئەو ژنە کە هەر لە کەنووی هەنگوین دەچـوو. لینـا تا ئەو کاتـە، هەرگیز ماڵێکی نەبینیبوو کـە تا ئەو ڕادەیە بچووک، پەڕپووت و هەژارانە بووبێت. لەوکاتەدا کە ئەو ژنە سەرقاڵی داگیرسـاندنی ئاگـر بوو، لینا سپاسـی کـرد و پێی ڕاگەیانـد کە دەبێ بگەڕێتەوە بۆ ماڵەوە.

سـێهەمین ژن لـە دەرەوە چاوەڕوانی لینا بوو. بە مۆڕەوە سـەیری لینای دەکرد و بە زمانێک قسـەی دەکرد کە لینا لێی تێنەدەگەیی. بەڵام دیار بوو کە ئەو ژنە لە بوونی لینا لەوێ ناڕازی بوو. هەربۆیەش، لینا بەپەلە لەو ماڵە چووە دەرەوە. لەو ناوچەیە، لینا هیچ پیاوێکی نەبینیبوو. پرسیاری لە خۆی دەکرد: پیاوەکان لە کوێن؟

لینا، ئەوەی دەیویست ببینێت، بەچاوی خۆی بینیبووی و لە ناخەوە هەژاندبـووی. هـەژاری و سـووکایەتی، مرۆڤ ناچـار دەکات هەموو شـتێک بکات. لە ڕاسـتیدا ئەوە فەقیر و هەژارەکان نین کە کۆشکەکان دەڕووخێنن، بەڵکـوو بێهیوایی و بێئومێدییە کە ناچاریان دەکات ئەو کارە بکەن.

عەبدولڕەحمـان لـەو کارە ڕازی نەبوو و لەوەیکە لینا لە ناخی خۆیدا هەستی دەکرد پێویستە خراپترین شتەکان ببینێت، سەری دەرنەدەکرد. لە ڕاستیدا ئەو کارە، بەشێک لە خواستی لینا بوو بۆ ناسینی ڕۆژهەڵات. لینـا بە سەرکەشـییەکی تایبەتی سـەردەمی گەنجیەتییەوە دەیویسـت هەموو شـتێک فێر بێت، تێبگات و بەسەر ترسەکەیدا زاڵ بێت. ئەوەیکە فێری دەبوو، ئەوی زیاتر لە «بەکەڵک بوون» نزیک دەکردەوە. بەڕادەی تواناکانی، پارادۆکسەکانی کۆمەڵگەی هەندێ جار بە ئازارەوە و هەندێ جاریـش بە سەرسـووڕمانەوە وەردەگرت. دنیا بەرەوپێش دەڕۆشـت و لەگەڵ پێشـکەوتنەکانی، لە بوارە جۆراوجۆرەکاندا تێکنۆلۆژیی کامڵ

دەکـرد. بـەڵام، لینا خـۆی لە پەرژینـی دۆخێکی تەژی لـە هەراوزەنا، ناتەکووزی، نابەرابەری و زوڵمدا دەبینییەوە. دەیانگوت کە ئێرانییەکان حەزیان لە تەکووزیی ئاڵمانییەکانە! ئەو بابەتە چلۆن شـرۆڤە دەکرێت؟ ڕەنگە مرۆڤ حەزی لەو شتە بێت کە خۆی بە کەمیی هەیەتی؟

■ جوانییەکان و دڵەڕاوکێکان

عەبدولڕەحمـان، هەر لە سـەرەتاوە، لینای لەگەڵ دڵڕفێنیی شـیعری فارسی و کوردی ئاشنا کردبوو. ئەو دوو زمانە، مۆسیقا و جوانییەکی خودایی و لەڕادەبەدەر بە شـیعر دەبەخشـن. ناوەرۆکی ئەم شـیعرانە تـەژی لە پەنـد، ورەبەرزی، تێگەیشـتن لە خاڵـە لاوازەکانی مرۆڤ و چێژی جەستەییە. لای شاعیرە کۆنەکان، نوێخوازی، بیرکردنەوە، دوور کەوتنەوە لە ئایین، داکۆکی کردن لە ئازادی و خۆشەویستیی سروشت و مـرۆڤ، باڵادەسـتە. لینا، ئەو شـیعرانەی دەپەرسـتی و هەندێکیانی لەبـەر دەکـرد. ئۆگـری عومەری خەیام بـوو. هەر لە سـەرەتاوە، لەو شاعیرە تێگەیبوو و خۆشی دەویست. هەروەها، لینا، گەلێک حەزی لەو نیگارە «مینیاتۆر»ە فارسی و هیندییانە بوو کە نێو لاپەڕەکانی دیوانی شاعیرەکانیان پێ دەڕازاندەوە.

ڕوویەکی دیکەی ئەو وڵاتەش کە لینا هەوڵی ناسینی دەدا، سەرەڕای هەژاریی لەڕادەبەدەر، مەترسـیی دەستبەسـەر بوون، ئەشکەنجە، بزر بوونی ئاوەڵان، کوشتن و ئێعدامی دەگرتەوە.

وردە وردە، لینـا تێگەیشـت کە مردن لە ڕەوتی خەبـات بۆ ئازادیدا، شـتێکی نامۆ نییە. ئەو بیرکردنەوەیە بۆ ئەو، هەم ڕێ نیشاندەر و هەم ترس ڕەوێن بوو.

ئەو، لە سـەرەتادا، داهاتـووی خۆی وەکوو ژنێکـی گەنج و پێگەییو دەبینی کە لە تەنشـت هاوسەرەکەیدا خەبات دەکات. بەڵام ڕاستییەکەی ئەوە بوو کە هەموو شـتەکان لە مێشـکی ئەودا ئاڵۆز ببوون. پێویستی بە کات بوو بۆ ئەوەی ڕێکیان بخاتەوە. ئەو عاشـقی مێردەکەی بوو و

ئەوەش قورسایی کێشەکانی کەم دەکردەوە. خۆشەویستیی مێردەکەی و حەزی فێربوون، لە ناسین وتێگەیشتنە جۆراوجۆرەکاندا یارمەتیدەری بوون، تەنانەت تێگەیشتنگەلێک کە لە کورت ماوەدا سوودیان نابێت، بەڵام مرۆڤ دەزانێت کە ڕۆژێک پێویستی پێی دەبێت. لێنا بە وریایی لەو قوتابخانەی فێربوونە بەردەوام بوو. ئەوەش بەجۆرێک دەبووە هۆی خەمساردییەکی دەروونی لەودا. بەڵام زۆری نەخایاند کە ڕاستییەکان وەخۆیان هێنایەوە و ئەو خەمساردییەیان کاڵ کردەوە. هۆکارەکەشی خەباتی مێردەکەی و هاوخەباتەکانی بوو. ئەوەی چاوەڕوانی دەکرد، بۆی ڕەخسا، ئەوان پێویستیان بە لێنا بوو.

لەو کاتەدا، وەکوو هەمیشە، عەبدولڕەحمان دەبوو سەرلەنوێ سەفەر بکاتەوە، لەسەر ڕاسپاردەکانی پێداگری دەکرد و گوتبووی: «لە نەبوونی ئەودا، لێنا نەدەبوو لە ماڵ بچێتە دەرەوە و ئەو کوڕە بچکۆلانە هەموو کارەکان ڕێک دەخات». بەم چەشنە، جارێکی دیکەش حوسێن دەبوو ڕۆڵی پیاوی ماڵ بگێڕێت.

وەکوو ئەوە وابوو کە: «باڵندەیەک لە ڕکەیەکی زێڕیندا ڕابگریت و دەلاقەیەکی بچووکی بۆ بکەیتەوە. هەرچەند، ڕکەکەی لێنا، زێڕینیش نەبوو».

کەم واهەیە مرۆڤی هەستیار و پرسۆک خۆی بە چوارچێوەکانەوە ببەستێتەوە. لێنا کە لەو کاتەدا تەمەنی ٢٠ ساڵ بوو، بە خێرایی خۆی لەگەڵ بارودۆخی ئەوێ گونجاندبوو. دیارە مل نەدان و مل کەچ نەبوونیش لەو ڕەوتەدا یارمەتیدەری بوون. هەربۆیەش، هێند گوێی نەدەدایە ڕاسپاردەکان و بۆ ناسینی دنیای نوێ، لە ماڵ وەدەر دەکەوت.

هێشتا زستان نەگەیشتبووە کۆتایی. لە باکووری شاری تاران و بناری کێوی دەماوەند، بەفر شارۆچکەکەی شوێنی ژیانی لێنای داپۆشیبوو و شەوانە هەوا بەستەڵەک و سارد بوو. بەڵام لە ناوەندی شار، خۆرەتاو کۆڵانەکانی گەرم داهێنابوو و ژنەکان وردە وردە، جل وبەرگی

ناسـکیان لەبەردەکرد. ژنانی ئەورووپی و هاوتا ئێرانییەکانیان، مانتۆی سووکەڵە و کراسی قۆڵ کورتیان لەبەردەکرد و کەوشی پاژنە بەرزیان لەپێ دەکرد. ژنانێک کە جل و بەرگی مۆدەی پاریسـیان لەبەرکردبوو، لە تەنیشـت ژنە چارشـێو ڕەشـەکانی ناوشـارەوە، بە جلی ڕەنگامە و بریقـەدارەوە دەبینـدران. لە ڕۆژهـەڵات، چارشـێوی ڕەش زۆر باوە. مرۆڤ بە ئاسانی ژنی بەمێرد لە کچ جیا دەکاتەوە. ژنەکان، چاوەکانیان پڕکلە دەکرد و سووراوێکی تۆخیان دەکرد. بەڵام، کچەکان هیچکام لەو ئارایشتانەیان نەدەکرد. جگە لە لینا، کەس سەیری نەدەکردن و هەموو شتەکان بەلای خودی خەڵکەکەوە سروشتی بوو.

لە کۆڵانەکاندا، پیاوەکان زیاتر لە ژنان بەرچاو دەکەوتن. ژمارەیەکیان جـل و بەرگی مۆدەی ئۆرووپا و ژمارەیەکی دیکەشـیان جل و بەرگی نەریتیی کەمینە نەتەوەییەکان و هەندێکیشیان جل و بەرگی شڕودڕیان لەبـەردا بـوو. دووکانەکان پڕ بوون لە شـمەک و دووکانـدارەکان لە پێش دووکانەکانیان دادەنیشـتن و چایان دەخواردەوە. فرۆشیارەکانی سەرشەقامیش، بە دەنگی بەرز ڕێبوارەکانیان بۆ کڕینی شتومەکەکانیان بانگهێشـت دەکـرد. بە بوونـی جزدانێکی پڕ لە پـارەوە، دەکرا هەموو پێویسـتییەکی خۆت بدۆزیتەوە. شـار پێکهاتەیەک بـوو لە نەتەوەکان، ئایینەکان، کولتـوورەکان و زمانە جیاوازەکان و هەروەها چالاکییەکان و خـرۆش و ڕەنگە ئالـوواڵاکان و هەرئەوەش، ڕواڵەتێکی زیندووی بە کۆڵان و شـەقامەکان دەبەخشی، ڕێک وەکوو ئەو «هەرزان بازاڕە»ی ساڵانە لە ژێر تیشکی خۆرەتاودا بەڕێوەدەچوو، تێکەڵەیەک لە ئێستا و ڕابردوو، لە نەریت و مۆدێرنیتە و هەژاری و سـامانداری لە تەنیشـت یەکترەوە. ئەو دۆخە بۆ هیچ کەس پرسـیار خولقێن نەبوو. لینا حەزی لێبوو لە بەردەم شتومەکە سەرنجڕاکێشەکانی دووکانەکاندا بوەستێت. فرۆشـیارەکان «بـۆ خواردنەوەی چایـەک و بینینی شـمەکەکانیان و حەسـانەوە، بانگهێشـتیان دەکرد، بە بێئەوەی ناچار بێت شت بکڕێت. بـەڵام لینـا، سپاسـی دەکـردن و بانگهێشـتەکەیانی بـە بزەیەک ڕەت

دەکـــردەوە و ملـــی ڕێگای دەگرتـــەوە. هەروەها، لینا حـــەزی دەکرد لە کۆڵانە لاوەکییە چۆڵ و هێمنەکاندا بگەڕێت و بەم شێوەیە لەگەڵ دۆخی گشتیی شاردا ئاشنا بێت.

■ سەفەری لینا بۆ لای بنەماڵەی عەبدولڕەحمان

ڕۆژێکیـــان، عەبدولڕەحمان کە تازە لە مەئموورییەت گەڕابووەوە، بە لینـــای ڕاگەیاند کە پێویســـتە بچێت بۆ ڕەزاییە، شـــاری زێد و شـــوێنی ژیانـــی بنەماڵەکـــەی. هەربۆیەش، لینـــا دەبوو بۆ هەمیشـــە ماڵئاوایی لە حوســـێن بکات، کە هەم مامۆســـتای بوو و هەم لـــە کاروباری ناوماڵدا یارمەتی دەدا.

عەبدولڕەحمان و لینا بلیتی پاسی نەفەرهەڵگریان کڕی کە لەو کاتەدا تەنیا کەرەســـتەی گواستنەوەی موسافیرەکان بوو. لینا هەرگیز سواری پاســـێکی وەها کەچە و پەککەوتە نەببوو. هەرچەند لە چێکۆسلۆڤاکیاش کەرەســـتەکانی گواستنەوە زۆر باش و ئاسوودە نەبوون، بەڵام نە بەو ڕادەیە!

لـــە تـــاران بەولاوە، هەرچەند جادەکە قیر بـــوو، بەڵام پڕ بوو لە کەند و قوڵک. پاش تەورێز، دیمەنەکە گۆڕدرا، بە شێوەیەک کە هەم جادەکە پڕ بوو لە خاک و خۆڵ و هەم پاسەکە دەبوو بە ڕێگایەکی تەسکی زاڵ بەسەر دۆڵە قووڵەکان، ئاودڕەکان و ڕەوزە تۆقێنەرەکاندا تێبپەڕێ.

کاتێک کە پاسەکەیان لەگەڵ ئۆتۆمبیلێک کە لە ڕووبەڕووەوە دەهات، ڕووبـــەڕوو دەبـــوو، ناچار دەبوو خۆی بکێشـــێتە قەراخی جادەکە. لەو کاتانەدا، مرۆڤ هەستی دەکرد کە پاسەکە بەرەو ئاسمان هەڵدەدرێت.

لـــە ڕێگادا، پاســـەکە هەندێجار لە پێش چێشـــتخانەکانی ســـەرەڕێگا ڕایدەگرت. ئەم چێشتخانەگەلە، زۆربەی جار پیس و تەژی لە هەراوزەنا بوون. بەڵام مێزەکان و قاپ و قاچاخەکان و خواردنەکان باش بوون. لە یەکێک لەو وەستانانەدا و لە بەردەم یەکێک لەو چێشتخانانەدا کە تەژی لە موسافیر بوو، دواجار عەبدولڕەحمان تەوانی مێز و کورسیی پێویست

دەستەبەر بکات. دواتر ماوەیەکی کورت بزر بوو. لە گەڕانەوەدا، ڕێگەی ئاودەستەکەی نیشانی لینا دا و گوتی ئەگەر پێویستت بە ئاودەستە، دەتوانی بڕۆیت، لینا تێگەیی کە عەبدولڕەحمان چاوەڕێی دژکردەوەی ئەوە. لە پراگ لینا هەرگیز پۆخڵییەکی وەهای نەبینیبوو. بۆ ژنێک کە لە ئۆرووپا لەدایک ببوو، باوەڕ کردن بە دۆخی وا قورسە. بەڵام بۆ ئەوەی نەبێتە هۆی ئازاری عەبدولڕەحمان، لینا نەفرەت و قیزکردنەوەی خۆی نەدرکاند. لینا دەیزانی کە عەبدولڕەحمان چاوەڕێیە بزانێ لینا دەڵێ چی. سەرەڕای ئەوەش دەیویست، هەم بەسەر بێزکردنەوەکەیدا زاڵ بێت و هەم وا بنوێنێت کە ئەوە شتێکی زۆر ئاساییە.

پێشتر خەڵک بە بێ کەڵک وەرگرتن لە کەوچک و چنگاڵ نانیان دەخوارد. پاروە نانێکیان هەڵدەگرت و بەوە برنج یان هەر خواردنێکی دیکە بوایە هەڵیاندەگرت و دەیانخوارد. لیناش وەکوو ئەوانی دەکرد و تەنانەت هەوڵی دەدا وەها نیشان بدات کە زۆریش قورس نییە... هەندێ جاریش، حەزی دەکرد ڕەخنە بگرێت، بەڵام دەیزانی کارێکی ساویلکانە و بێسوودە و دواجار بە زەرەری خۆی دەشکێتەوە. بە هەڵبژاردنی عەبدولڕەحمان، خۆی ئەم شێوە ژیانەی هەڵبژاردبوو و هەربۆیەش مەجالی گلەیی و گازندە نەبوو. هەندێجار تووشی هەڵە دەبوو. چارەیەک جگە لە فێر بوونی نەبوو و دەیبینی کە هاوسەرەکەی حەزی لەو ئاکارانەیەتی.

پاش ساڵانێک، عەبدولڕەحمان بە لینای گوتبوو، ترساوە لەوەی کە لینا بگەڕێتەوە بۆ وڵاتەکەی خۆی. عەبدولڕەحمان ژنانێکی بیانیی دەناسی کە شوویان بە پیاوە ساماندارە ئێرانییەکان کردبوو و سەرەڕای ئەوەش کە هاوسەرەکانیان سەرقاڵی کاروباری سیاسیش نەبوون، بەڵام پاش ماوەیەک هاوسەرەکانیان بەجێهێشتووە و گەڕاونەتەوە بۆ وڵاتەکەی خۆیان.

لینا، تەنیا دوو خانمی چێکیی دەناسی کە شوویان بە پیاوی ئێرانی کردبوو. یەکێکیان، گەڕابووەوە بۆ وڵاتەکەی خۆی و دووهەمیشیان،

هاوســەرەکەی، لەگەڵ منداڵەکانی، لەماڵی باوکی خۆی بەســتبوویەوە. ئــەم ژنــە جگە لە خودا، هیچی شــک نەبردووە، نە پــارە و نە کاغەز و ساڵانێکی زۆر ژیانێکی تاقەتپڕووکێنی ئەزموون کردبوو. بەوحاڵەشەوە، مێردەکــەی ژنێکی دیکەشــی هێناوە و منداڵێکیشــی لێ بــووە. تەنیا، لە دەرئەنجامــی ئەو دۆخە ئاڵــۆزەی کە پاش هاتنەســەرکاری خومەینی هاتەئاراوە، دەرفەتی ئەوە بۆ ئەو ژنە رەخســا کە ڕابکات و بگەڕێتەوە بۆ ئۆرووپا. بەڕاســتی پێویســتی بە ورە بەرزی هەبوو. بەڵام لینا هیچ هۆکارێکی بۆ ڕاکردن نەبوو.

ڕەزاییە بەڕاستی شاری هەموو زمانەکانە. لەم شارەدا ئایین و نەتەوە جیــاوازەکان، بریتی لــە کورد، ئازەری، ئاســووری، تورکمان، ڕووس، موســوڵمان، مەسیحی، جوولەکە، زەردەشــتی و...هتد، پێکەوە دەژیان. لەو ڕووەوە کە چەندین ســەدە بوو ژیانیان تێکەڵ بوو، جۆراوجۆریی نەریتەکان و شێوازی ژیانیان، نەدەبووە هۆی سەرسووڕمانی هیچ کەس. چالاکییەکانیــان تێکەڵ دەبوون و یەکتریان تــەواو دەکرد. منداڵەکانیان پێکەوە دەچوونە قوتابخانە. هاتوچۆی ماڵی یەکتریان دەکرد و هەموو، شارەکەیان خۆشدەویست. ڕەزاییە شاری بێشەڵان و مێرگە دڵڕفێنەکان بوو و ڕووبارێکی جوان بە ناو شارەکەدا تێدەپەڕی. ڕۆخی ڕووبارەکە پڕە لە باخی ڕەز و میوە. کاتێک کە دەوڵەتی ئیسرائیل، جوولەکە پڕش و بڵاوەکانــی ســەرانســەری دنیای هاندەدا کە بگەڕێنەوە بۆ ئیســرائیل و لەوێ نیشــتەجێ بن، تەنیا بەزازێکی جوولەکــە بڕیاری گەڕانەوە بۆ ئیسرائیلی دا.

خەڵکی شــار بە شلۆمۆ Shlomo بانگیان دەکرد. شلۆمۆ پاش ٦ مانگ مانەوە لە ئیسرائیل، گەڕایەوە بۆ ڕەزاییە. وسووقوددیوان کە ماوەیەکی زۆر بوو کوتاڵی هەموو بنەماڵەکەی لە شلۆمۆ دەکڕی و لە گەڕانەوەکەی زۆر خۆشــحاڵ بوو، پرســیاری لێــدەکات بۆچی گەڕاوەتەوە. شــلۆمۆ وەڵامــی دابووەوە: «لەوێ جوولەکە زۆرە و ئەوەش لە تیجارەتدا باش نییە».

خەڵک بە پێکەنینەوە، ئەم نەقڵەیان دەگێڕایەوە و لە گەڕانەوەی شلۆمۆ خۆشحاڵ بوون.

■ماڵی باوکی عەبدولڕەحمان

پاش گەیشتنیان بۆ ماڵی باوکی عەبدولڕەحمان، بە ڕوویەکی خۆشەوە پێشوازی کران و لە ماڵێکی بچووک کە لەوپەڕی حەوشەکە و بەرانبەر ماڵی باوک و دایکی عەبدولڕەحمان بوو نیشتەجێ بوون. ئەوان دەبوو ماڵەکەیان لەگەڵ براگەورەکەی عەبدولڕەحمان «حوسێن ئاغا» و «عەدالەت»ی هاوسەری و دوو کوڕی دیکە بە ناوی ئەردەڵان و سەعید دابەش بکەن. لێنا و عەبدولڕەحمان دوو ژووریان هەبوو. ژوورێکی گەورە کە پەنجەرەیەکی هەبوو و ژوورێکی بچووک لە تەنیشت ژوورەکەیانەوە. فەرشێکی گەورە لە ژوورەکەیان ڕاخرابوو کە تەواو پڕی کردبووەوە. مێزێک و دوو کورسی و تەختێکی خەویشی تێدا بوو. ئاو و ئاودەست و شتی دیکەش لە حەوشەکە بوون. لێنا شەو بە ئاسوودەیی خەوت و تەنیا لە کاتی چوونەدەرەوەی عەبدولڕەحمان و داخستنی درگاکەدا خەبەری ببوەوە. سەفەرێکی ماندوویی هێن بوو و هەربۆیەش، ئەو ئاستەم بتوانێ خۆی لەگەڵ ئەوێ بگونجێنێت. زەینی پڕاوپڕی هەستە سەیروسەمەرەکان بوو. وەکوو کۆتەرە دارێک لێی نوستبوو، لە پێخەفەکەیدا بە چێژەوە باوێشکی دەدا و چێژی لەو خۆرەتاوە وەردەگرت کە لە پەنجەرەکەوە خزابووە ژوورەکەوە. ڕێک لەوکاتەدا، لەپڕ، درگاکە بە زرم وکوت کرایەوە و ژنێکی بەتەمەن خۆی کرد بە ژووردا و گەیشتە لای تەختی نووستنەکە و لێفەکەی لەسەر لێنا هەڵدایەوە و لە سەرەوە هەتا پەنجەی پێی لێنای ڕووت و تۆقیوی دایەبەر نەزەر و دواتر هەر بەو شێوەیە کە هاتبووە ژوورەوە، وەدەرکەوت و ڕۆشت. ئەو ڕووداوە بۆ لێنا سەرەڕای ئەوەی بڕیاڕی دابوو هەموو شتێک تەحەمول بکات، بەدەر لە تاقەت بوو. هەبۆیەش بە پەلە جلوبەرگەکانی لەبەرکرد، منداڵەکەی کە ماوەیەک بوو لە

تەختــی نووســتنەکەیدا کەوتبــووە گــڕوگاڵ، هەڵگرت و بــۆ دەربڕینی نارەزایەتــی لە ژوورەکە چووەدەرەوە. عەبدولڕەحمانی بینی کە بەدەم قاقای پێکەنینــەوە گوتی: «زەڕی خانم بوو. باوکم لەمێژە تەڵاقی داوە. بــەڵام ئــەو مافی ئەوە بــە خۆی دەدا کە ســەر لە هەموو شــتێک لەمماڵەدا دەربکات. زەڕی خانم ویســتی بزانێ تۆ بیچمت چۆنە. ئێســتاش تێگەیشــتووە. چونکوو زەڕی خانم هــاواری دەکرد کە هەڵبژاردنی من لــە ژن هێناندا باش بــووە! ئەگەر دەتهەوێ زیاتریش بزانی، باوکیشــم دەیوست بزانێ کە تۆ خوشکت هەیە؟». لێنا کە هەم توورە بوو و هەم خۆشــحاڵ، سەرسووڕماو ســەیری مێردەکەی دەکرد. عەبدولڕەحمان کە باش دەیزانی لێنا نە خوشکی هەیە و نە برا، ئاوا بۆی شی کردەوە: «لێرە، ئەم شــتە، بەو مانایە کە باوکم ئەوەندە تۆی بەدڵە، کە ئامادەیە خوشکت بێنێ.»

ئەم شتە، بۆ لێنا، ڕازێکی دیکەی لە خۆ دەگرت و پرسیاری لە خۆی دەکرد کە چۆن دەبێ پیاوێکی «ڕیش ســپی» و بەڕێز، بە ئامادەبوونی ژن و کــچ و بووکەکانی، وەها شــتێک بڵێت؟ هەمــوو بە دەم وچاوێکی پڕ لە گاڵتە و پێکەنینەوە سەیری لێنایان دەکرد. لێنا سەیرێکی نانەخانم دایکــی عەبدولڕەحمانــی کرد. نانە خانم، خۆی بە شــتێکەوە ســەرقاڵ کردبــوو و وای دەنوانــد کە هیــچ ڕووی نەداوە (ماوەیەکــی خایاند تا نانــە خانــم، بۆ لێنای بگێڕێتــەوە کە چەندە لەو گاڵتــە و دەمتەڕێیانەی مێردەکەی، ســەرەڕای ئەوەی چەند ژنی هەبوو، دڵگران و بێزار بووە). لێنا ســەیری هاوسەرەکەی دەکرد و چاوەڕوان بوو ئەو دۆخەکەی بۆ ڕوون کاتــەوە. بەڵام عەبدولڕەحمان ســەرقاڵ بوو و لە ناخی دڵەوە و شەیدایانە پێدەکەنی.

■ بەرکەوتنی کولتوورەکان

لێنا لە شارســتانیەتێکەوە هاتبوو کە لەودا، چەندین ســەدە بوو تاک هاوســەری چەســپا بوو. ڕێز گرتن لە ژنان، لە ســەردەمی شەڕەکانی

هووســیتەکانەوە (ســەدەی پازدەهەمی زایینی) لە زەینــی ناخودئاگای کۆمەڵگــەدا جێگر بووە. لــە ماوەی ئەم جەنگانەدا، پیــاوەکان دەچوون بــۆ شــەڕ و ژنان لە هەمــوو بوارەکاندا جێی پیاوەکانیــان دەگرتەوە و بــەم شــێوەیە، ژنان توانییان پیــاوەکان ناچار بکــەن ڕێزیان لێ بگرن. هەرچەند دواتر، پیاوەکان ســەرلەنوێ باڵادەستی و سەروەریی خۆیان جێگــر کردەوە، بەڵام مێــژوو توانا و لێهاتووییەکانــی ژنانی بە پیاوان سەلماندبوو و ئەوەش، فەرامۆش نەکرابوو.

لــە کۆمەڵگەیەکدا کــە عەبدولڕەحمانی تێدا گــەورە ببوو، هەموو ئەو شتانەی کە پەیوەندی بە پەیوەندییە مرۆییەکان و بە تایبەتی بە ژنانەوە هەبوو، لەگەڵ ئەو شــتانەدا کە لێنا دەیناســین، جیاواز بوو. دیارە ئەو بــەراورد کردنەش لە شــوێنی خۆیــدا نەبوو، چونکوو ســووکایەتی بە هەردوولا دەکرا. هەر لە سەرلەبەیانیی یەکەمین ڕۆژدا، لێنا فێر بوو کە فرەژنی، چەشــنە جیاوازەکانی هاوسەرگیری، ڕوانگەی خەڵک بەرانبەر بە ژن، دۆخی ژنان لە کۆمەڵگەدا، لە ســەردەمی پێش لە بە ئیســلامیی بوونــی ئێــران ئاڵوگۆڕێکی ئەوتۆی بەســەردا نەهاتووە و ســەرەڕای هەمــوو ئەو دڵنیاییانەی کــە عەبدولڕەحمان لە پراگ، پێش لە پێکهێنانی ژیانە هاوبەشــەکەیان پێی دابوو و ســەرەڕای ئەوەیکە عەبدولڕەحمان نادادپەروەریی دژ بە نەتەوەی کورد و بە تایبەت ژنانی ڕەت دەکردەوە و خەباتــی عەبدولڕەحمان ڕێــک لە ڕەوتی ئاڵوگۆڕ لــەو ڕوانگەلەدا بوو، بەڵام دیسانەوەش لێنا ترس هەڵیگرتبوو.

لــە پێوەندی لەگەڵ پرســیاری خەزووریدا، لێنــا دەیزانی کە بابەتەکە جیددی نییە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا هەڵگری ڕاستیگەلێک بوو و واتاکەی ئــەوە بوو: «تۆ کــوڕی منت بــردووە، منیش دەتوانم خوشــکی تۆ بۆ خۆم هەڵگرم!» و ئەم چەشــنە ژیانە هاوبەشــە لە زمانی کوردیدا «ژن بە ژنە»ی پێدەگوترێت. بەم چەشــنە کە دوو پیرە پیاو دەتوانن ســات وســەودایەک لە شکڵی «شمەک لە بەرانبەر شمەک»دا ئەنجام بدەن و بە وتەیەکی دیکە: «کچێکی گەنج لە بەرانبەر کچێکی گەنجی دیکەدا».

چەشـنێکی دیکـەش لـە هاوسـەرگیری هەیـە و ئەویش «سـیغە» (هاوسەرگیریی کاتی)یە. ئەم چەشنە هاوسەرگیرییە، کاتێک ڕوودەدات کـە پیاوەکە لە سـەفەر بێت و لە هاوسـەرەکەی دوورکەوتبێتەوە. لەو حاڵەتـەدا، پیاو ژنێک هەڵدەبژێرێت و لەگـەڵ ئەو ژنە دەچێتە لای مەلا و هاوسـەرگیرییەک بە شـێوەی «سـیغە» (کاتی) لە لایەن ئەو مەلاوە و بـۆ ماوەیەکـی دیاریکراو گرێ دەدرێت. ئەو ماوەیـە دەتوانێت پاش نیوەڕۆیەک، هەفتەیەک یان چەند مانگ بێت و ئەوەش لە ڕاستیدا چەشنێک لەشفرۆشییە کە لە لایەن ئیسـلامەوە شەرعیەتی پێبەخشراوە. لەوێ، لە تەنشت حەوزی ناوەڕاست حەوشەکەدا و بە ئامادەبوونی ڕێژەیەکی زۆر لە ئەندامانی بنەماڵە، وسـووق ئاغا بەو گاڵتەیە، ڕەزامەندیی خۆی لە هەڵبژاردەی کوڕەکەی دەردەبڕی و هەموو باش لە مانای قسـەکانی ئەو تێدەگەیشـتن و ئەوە تەنیا لینا بوو کە ئەو گاڵتەیە بە لایەوە جوان نەبوو.

زەڕی خانم زۆرجار دەهات بۆ ئەو ماڵە. لینا دەیبینی کە هەڵترووشکاو، پاڵی بە دیواری تەنیشت چێشتخانەکەوە دەدا و بە دەنگی بەرز دەستی دەکرد بە قسـە کردن و لێکدانەوە و هەڵسەنگاندن. بۆ خەڵکی ئەو ماڵە، ئەو دیاردەیەک بوو کە پێویست نەبوو وەدەربنرێت. خەڵکی ئەو ماڵە بە نیسبەت ئەوەوە خەمسارد بوون. بەڵام هیچ کینەیەکیشیان لێی نەبوو و ئەگەر سنووری خۆی ببەزاندایە، تێیان دەگەیاند. ژنێکی سەرکەش بوو و خۆی لە قسـە کردن و لێکدانەوە و شـرۆڤە کردن بێبەش نەدەکرد. بـەڵام هێندەشـی نەدەخایاند کـە بێدەنگ دەبوو و بـۆ ماوەیەکی زۆر متەقی لێوە نەدەهات. زەڕی خانم دەیزانی کە نابێ مێشێ بکاتە گامێش و زێدەڕۆیی بکات.

لینـا و مینـای بچکۆلانە لە لایەن هەمـوو ئەندامانـی بنەماڵەوە زۆر ئاسـایی وەرگیرابـوون، دەتگوت لە مێـژە پەیوەندییان بـەو بنەماڵەوە هەبـووە. لێنـا لەو بابەتەوە، بە قووڵی هەسـتی بە ئەمەگداری دەکرد و هـەر ئەوەش یارمەتیی لینای دابوو کە زۆر سـاناتر خۆی لەگەڵ خوو

و خدەکانی بنەماڵە و نەریتەکانی کۆمەڵگەدا بگونجێنێت. لە ڕاستیدا شتێک زیاتر لە ئەمەگداری بوو. هەم کیژۆڵەکەیان خۆش دەویست و نازیان دەکێشا و هەم کوڕەمام و کچەمامەکان، لینایان بۆ گەڕان و پیاسە دەبردە ناوشار. بۆ یەکەمین جار لە ژیانیدا، لینا، بەختەوەریی ناوبنەماڵەی دەبینی. لینا، هەرچەند ژنێکی پێگەیشتوو بوو و ئیتر دایک بوو، بەلام لە ملکەچ بوون بۆ دایک و بابی مێردەکەی لاریی نەبوو. ئەو دەیزانی کە بۆ ئەوەی بە تەواویی و بە شێوەیەکی ڕاستەقینە لە لایەن بنەماڵەی هاوسەرەکەیەوە وەربگیرێت، هێشتا زۆر شت هەیە کە دەبێ فێریان بێت، هەربۆیەش، گوێڕایەلیی دەنواند، ئەو نەیدەویست وەکوو ئۆرووپاییەک تووشی هەڵەگەلێک بێت کە ببێتە هۆی بریندارکردنی هەستی ڕۆژهەلاتییەکان. هەربۆیەش تەنانەت لەو کاتانەدا کە هەوا گەرم بوو، گۆرەوی لە پێ دەکرد و قۆڵی تا ئانیشک دادەپۆشی (لەو کاتەدا داپۆشینی باسک تا ئانیشک بەس بوو، بەڵام پاش بەدەسەڵات گەیشتنی خومەینی، دەبوو باسک هەتا مەچەکی دەست داپۆشراو بێت!). کاتێکیش دەیویست لە ماڵ بچێتە دەرەوە، دەبوو هەمیشە نانە خانم ئاگادار بکاتەوە.

لەو خووگەلەی کە لینا دەبوو فێری ببێت و دەروونیی بکانەوە، پەیوەندیی بە پێکەنینەوە هەبوو، ژنێکی هاوسەردار نەدەبوو بە دەنگی بەرز پێبکەنێت. ئەو دەیتوانی پێبکەنێت و ددانەکانیشی دەربخات، بەڵام بە هێمنی. کچەمامەکان و کچەخاڵەکان و کچەپوورەکان، خۆیان لە پێکەنین بێبەش نەدەکرد. بەڵام، ئەوان مێردیان نەبوو. ئەگەر لینا جارجارە لە بیری کردبایە، ئەگەر عەبدولڕەحمان لە تەنیشتیەوە بوایە، بە توندی دەستی دەگوشی و ئەگەریش دوور بوایە، بە نیگایەک تێی دەگەیاند. وردە وردە، وەکوو بابەتەکانی دیکە، لینا، ئەو بابەتەش فێر بوو. دیارە ئەو خووە دژی سروشتی ئەو بوو و هەربۆیەش پێویستی بە هەوڵێکی زۆر هەبوو لە لایەن لیناوە. بە شێوەیەک کە دواجار ئەو پێکەنینی بە شێوەی پێشووی خۆی بە تەواوی لەیاد کرد.

هەنـدێ جار، شـتی سـەیر وسـەمەرە ڕووی دەدا: ڕۆژێکیـان، لێنا لە حەوشـی ماڵەکە تووشـی بوونەوەرێکی سەیر و سـەمەرە بوو کە تۆقاندی. قژەسەری، لێنای دەخستەوە بیری کۆمەڵە بزمارێکی ڕەش و تێکچڕژاو و درێژ و کورت. قەپۆزی لە کەروێشـک دەچوو و زاری پڕ لە کونی ڕەش بوو. یەکێک لە چاوەکانی خێل بوو و چاوەکەی دیکەشی بە پەڵەیەکی سـپی داپۆشـرابوو. هەموو دەموچاوی پڕ بوو لە شـوێن برینگەلێـک کە بەهۆی دمەڵی کیماوییەوە دروسـت ببون و ئێرانییەکان پێیـان دەگـوت «زەردە برین» و لـەو وڵاتەدا بـە زۆری بەدی دەکرا. جگە لەوەش، ئەو پشـتی کووڕ بوو و لاقیشـی دەشەلی. لێنا، سەبارەت بەو بوونەوەرە پرسـیاری لە هاوسـەرەکەی کرد. عەبدولڕەحمان بۆی شـی کردەوە کە ئەوە قەرەواشـی دایکیەتی و هۆکاری هەڵبژاردنی لە لایەن دایکیەوە ئەوە بووە کە هاوسـەرەکەی شـاکاری دڵداریی زۆری نواندووە و ئەم بوونەوەرە بەو ڕواڵەتە تۆقێنەرەوە جێی تەماح تێکردنی هاوسەرەکەی نەبوو.

عەلی خانی هێوەری کە پزیشک بوو، ڕۆژێکیان بۆ لێنای گێڕابووەوە کە بۆخۆی شـاهێدی هۆکاری ڕۆشتنی قەرەواشێکی ئەو ماڵە بووە کە کچێکی گەنج و دەلالیش بووە. نانە خانم، بۆ دوورکەوتنەوە لە گەرمای هاویـن، چووبوو بۆ یەکێـک لە گوندەکان (ئەو خاوەنـی چەندین گوند بوو) بەڵام وسووق ئاغای هاوسەری لە شار مابۆوە. ڕۆژێک وسووق داوای لە کوڕەکانی خۆی حسـێن و عەلی کردبوو کە بۆ چارەسـەری کێشەیەک بڕۆن بۆ شار.

«لـە نیوەی ڕێـگادا تێگەیین کە یەکێک لـە بەڵگەنامەکانمان نەهێناوە. حسـێن داوای لێکردم بگەڕێمەوە و بەڵگەنامەکە بهێنم. کاتێک دەرکەی ماڵەکەم کردەوە و هەموو حەوشـەکەم دایە بەر نەزەر، بینیم کە باوکم (لـەو کاتەدا ئەو هەشـتا سـاڵ تەمەنی هەبـوو) لە ژێـر دارگوێزەکەدا وەستاوە ڕووی لە سەرەوە کردووە و بەدەم ڕاوەشاندنی گۆچانەکەیەوە بـە دەنگی بـەرز دەڵێت: «مەترسـە! وەرە خوارەوە، ئـازارت نادەم!»

قەرەواشــەکە پەنــای بردبووە بــەر لقێکی بەرزی دارەکــە و بە دەنگی بەرز داوای لە ئاغا دەکرد وازی لێبێنێت».

لەبــەر ئەوەی زۆریەک لە قەرەواشــەکان گازندەیــان لە ئاکاری ئاغا هەبوو، نانەخانم تەنیا ژنانی ناشیرینی بە قەرەواشی وەردەگرت.

خزمەتکارێکــی پیاویش هەبوو بە ناوی مەمەد قولی (محەممەد قولی) کە هەر لە منداڵییەوە لە خزمەتی بنەماڵەدا بوو. لە کاتی گەیشتنی لێنادا، مەمەد قولی ئیدی پیر ببوو. ئەو وەکوو ڕابردوو نەیدەتوانی کار بکات. بەڵام بەو حاڵەشەوە، بەقەدەر توانا یارمەتی بنەماڵەی دەدا و ئەندامانی بنەماڵەش قەدریان دەگرت و وەکوو ئەندامێکی بنەماڵە هەڵســوکەوتیان لەگەڵ دەکرد و ئەوەش یەکێک لە باشــییەکانی بنەماڵە فیئۆداڵەکان بوو کە ڕێزی بەساڵاچووانیان دەگرت و لە کاتی پیریدا ئاگایان لێیان دەبوو و چاوەدێرییان دەکردن.

مەمەد قولی نەخۆش کەوتبوو و کەســیش نەیدەزانی نەخۆشینەکەی چییــە. نانــە خانم دەیگوت کە زۆری بە تەمەنــەوە نەماوە. مەمەد قولی لە حەوشــی ماڵەکەدا و لە ماڵدا خۆی بۆ ئەملاوئەولا ڕاکێش دەکرد و دەیناڵاند. ئازارێکی زۆری دەکێشا. لێنا پرسیاری کرد کە بۆچی نایبەن بۆ لای دوکتور. وەڵامیان دایەوە کە: «مەمەد قولی خۆی نایەوێ». لێنا چــوو بۆ لای مەمــەد قولی بۆ ئەوەی لەو بارەوە قســەی لەگەڵ بکات. مەمەد قولی دەستی ڕاوەشاند و هەناسەیەکی قووڵی هەڵکێشا، تەنیا بە شێوەیەکی سەیر و سەمەرە سەیری لێنای کرد و ئیتر هیچ.

لێنا، بۆ چوونەدەرەوە لەو ماڵە بچووکە، ناچار بوو لە چەند پلیکانێک کە لەبەردەم ماڵەکەدا بوو داگەڕێتە خوارێ. سەرداوەکەش ڕێک کەوتبووە ژێر ئەم پلیکانانەوە. ڕۆژێکیان، لێنا دەنگی ناڵەناڵێکی لە نزیکەوە بیست. دەنگــی ناڵەناڵی مەمــەد قولی بوو. ئەو لەپێش دەرکەی ســەرداوەکەدا دانیشتبوو و شەڵوارەکەی لە قولەپایەوە هەتا ئەژنۆی هەڵکردبوو و لە ئەژنۆیەوە بەرەوخوار، زەرووی گەورە گەورەی نابوو لە گۆشتی لاقی کە بە هۆی مژینی خوێنی زۆرەوە ڕەش هەڵگەڕابوون. ئەوە یەکەمجار

بــوو کە لێنا زەرووی «لە کاتــی مژیندا» دەبینی. لێنا تۆقیبوو. ڕواڵەتی پیرەپیاو، وەکوو کەسێک کە لەگیانەڵڵادا بێت، بۆر هەڵگەڕابوو.

لێنا هاواری کرد و گوتی: «ئەوە چی دەکەیت!»

پرەپیاو وەڵامی دایەوە: «بڕۆ، وازم لێ بێنە».

لێنــا بەرەو مــاڵ ڕایکرد بۆ ئەوەی داوای یارمەتــی بکات و پیرەپیاو ڕازی بــکات زەرووەکان لــە لاقی بکاتەوە. تەنیــا نانەخانم لە ماڵ بوو. ئەو باســکی لێنــای توند گرت و ناچاری کرد چوارمشــقی لەبەردەمیدا دانیشــێت، لێنا کە بەو شێوە دانیشتنە ڕانەهاتبوو، زۆر زوو هەستی بە ماندوویەتی و ئازار کرد.

نانە خانم کە بە ئاسووری و ئازەری دەدوا و تا ڕادەیەکیش کوردی دەزانــی، لەو کاتەدا، هیچ زمانێکی هاوبەشــی لەگەڵ لێنادا نەبوو. بەڵام ئەوان لە یەکتر تێدەگەیشــتن. هەم شی کردنەوەی ئەم بابەتە قورسە و هەم ئەوەیکە ڕۆژ لەگەڵ ڕۆژ، ئەو دووانە زیاتر لە یەکتر تێدەگەیشتن. نانــە خانــم کە لێنای لەبەردەم خۆیدا دانیشــاندبوو، گوتی: «تۆ خوو و خدەکانی ئێمە نازانی. مەمەد قولی دەزانێ چی دەکات، هەربۆیەش تکات لێدەکــەم وازی لێبێنە». نانە خانم ڕێک وەک مامۆســتایەک، بە هێمنی قســەی دەکرد. هەندێجار لێنا بە زمانی فارســی، قســەکاتی پێدەبڕی و داوای لێدەکرد تا مانای وشەیەک کە لێی تێنەگەییوە بۆی ڕوون بکاتەوە و خەســووی بە تاقەتەوە وتەکانی دووپــات دەکردەوە تا لێنا بەجوانی لێیان تێبگات.

جارجارەش، نانە خانم دەیگوت کە عەبدولڕەحمانی وەکوو بچووکترین کوڕی خۆی زۆر خۆشدەوێ. عەبدولڕەحمان بۆ درێژەدان بە خوێندن بۆ شوێنێکی دوور سەفەری کردبوو و نانە خانم هەمیشە لەبیری ئەودا بــوو. نانەخانــم دەیگوت کــە عەبدولڕەحمان تا تەمەنی پێنج ســاڵانیش دەهات بۆ لای و لە مەمکی دایکی شیری خواردووە.

نانەخانــم زۆر گەنــج بووە کە شــووی کردووە و ناچــار بووە ببێتە موسوڵمان و هاوکاتیش جەختی لە لێنا دەکردەوە کە تۆ نابێت بە خراپ

لـــەو بابەتـــە تێبگەیت، چونکوو بـــۆ هەموومان تەنیا یـــەک خودا بوونی هەیە، ئێســـتا مەســـیحی بیت یان موســـوڵمان یان جوولەکە، جیاوازیی نییـــە. نانەخانم بە شـــێوەی نهێنی عەبدولڕەحمانـــی لەگەڵ خۆی دەبرد بۆ کڵێســـە، چونکوو دەیویســـت کوڕەکەی لە هاوئایینەکانی دایکی واتە مەســـیحییەکان تێبگات و قبووڵیان بـــکات و عەبدولڕەحمان کە تەنانەت پاش پێگەیشـــتن و گەورەبوونیشی هەمیشە ئەوەی لە یاد بوو، هەرگیز ئەو ڕازەی ئاشکرا نەکرد.

نانـــە خانم، هەموو خۆشەویســـتیی خۆی دابوو بە وســـووقوودیوان، بەڵام خۆشەویســـتیی وســـووق بەوڕادەیە نەبوو. نانە خانم پەنجەکانی هەڵدەگلۆفـــی و دەیگوت: « ئاخ...ئاخ، تۆ نازانی ئەم پیاوە چەند بە هۆی ژنانەوە ئازاری داوم».

لێنا پرسیاری کرد: «ژنی زۆری هەبووە؟»

نانە خانم، ناوی ٢٥ ژنی بۆ هەڵدابوو، بە زیاد کردنی هاوسەرگیرییە کاتییەکانەوە و ...هتد.

قورعـــان مافی ئەوە بە موســـوڵمانەکان دەدا کە هـــاوکات چوار ژنی فەرمییـــان هەبێت. وســـووق ئاغا، دانـــی بەوەدا دەنا کـــە ٩ ژنی هێناوە (بەڵام جەختی لەوە دەکردەوە کە هەرگیز لە چوار ژنی فەرمی زیاتری نەبـــووە). ئەو هـــەرکام لە ژنەکانی لە گوندێک نیشـــتەجێ دەکرد تا لەو ڕێگەوە، دوور لە یەکتر بژین.

ڕۆژێـــک نانـــە خانم بە لێنای گـــوت: «ئێمە، هەردووکمـــان لەمماڵەدا غەریبیـــن». بـــەڵام لێنا لە واتای قســـەکانی ئەو تێنەدەگەیـــی. نانەخانم قۆڵ کراســـی خۆی و لێنای هەڵکرد و بە پەنجەی شـــایەتیمان ئاماژەی بە پێســـتی قۆڵی هەردووکیان کرد و گوتی: «ســـەیر بکە، منیش وەکوو تۆ سپیم و ئەگەر ڕەنگی دەست و دەموچاوم هەندێ تۆخترە، بە هۆی خۆرەتاوەوەیە».

بەڵام لێنا دیســـانەوەش تێنەدەگەیشـــت. دواجار، ئەو ژنە کراسەکەی هەڵدایەوە و زگە خڕ و ســـپییەکەی خۆی نیشـــانی لێنا دا. ئەوسا لێنا لە

واتای قســەکانی تێگەیشــت و ئەوەش ئەوە بوو کە ڕەنگی پێســتی ئەو دوانە وەکوو یەکە. پێدەچوو خەسووی نیگەرانی بووکەکەی بووبێت کە وەکوو خۆی لە شوێنێکی دوورەوە هاتبووە ئەو بنەماڵەیەوە.

لێنــا حەزی دەکرد خەســووی لە ئامێــز بگرێت، بەڵام لــەو ڕووەوە کە تووشــی ورووژان ببوو، دەســتی خەســووی ماچ کرد. لە ڕاستیدا، نانەخانم لێنای وەکوو بووکی خۆی قبووڵ کردبوو و بە بێ پەردەپۆش کردن، باســی ئــازار و چەرمەســەرییەکانی خــۆی بۆ دەکــرد. لێناش هــەر لە منداڵیەوە ئازاری بێدایکیی کێشــابوو. ئەو هەرگیز هەســتی بە کاریگەرییەکــی وەهــا ورووژێنەر نەکردبوو کە لەوکاتــەدا لە بەرانبەر نانەخانــمدا هەســتی پێکردبوو. ئەو کــە دایکی خۆی بــە کردەوەیەکی یەکجار توند و تیژ لەدەست دابوو، ئێستا لە ناخی نانە خانمدا، زڕدایکێکی دۆزیبووەوە کە ئەوی قبووڵ کردبوو.

ســەرەڕای ئــەوەش، لێنا دەیزانی کــە ئەوان بە زوویــی ناچار دەبن لێــک دابڕێــن. لێنا تێگەیشــتبوو کە دایکــی عەبدولڕەحمــان لە هەڕەتی گەنجیەتیدا شــووی بە پیاوێک کردبوو کە ســی ساڵ لە خۆی گەورەتر بــوو، ســەرەڕای نەخوێندەوارییەکەی، ژنێکی باش و تێگەیشــتوو بوو. ئەم ژنە، بە تێپەڕینی زەمەن فێر ببوو کە هاوســەرەکەی خۆش بوێت، هەرچەند کە هاوسەرەکەی زۆری ئازار دابوو و ئێستاش لە ماڵدا، تەنیا پێویستی بە کاری ئەو هەبوو.

کــوڕ و کچەکانــی ژیانی هاوســەرییان پێکهێنابــوو و وەدوای ژیانی خۆیــان کەوتبــوون. نانەخانم، بە تەنیا لە ناو کەســانێکدا مابووەوە کە تەنیا پێویســتیان بە کار و لەخۆبووردوویــی ئەو هەبوو و لە بەرانبەر کار و فیداکارییەکانــی نانەخانمدا هیــچ ئەمەگدارییەکیان دەرنەدەبڕی. نانەخانم لەو بێڕێزییە ئازاری دەکێشا. هەربۆیەش، بڕیاری دابوو چیدیکە خزمەت بە کەس نەکات. ئەوەش ببووە هۆی ئەوەی کە ئەوان خۆشیان نەوێــت. لەو کاتــەوە، زەمەنێکی زۆر تێپەڕیوە، بەڵام بۆ لێنا ئەســتەمە قســە وباســەکانی نێوان خۆی و خەســووی فەرامۆش بکات. ڕەنگە بە

هۆی ئەوەوە کە ئەندامانی بنەماڵە پاشــەملە زەمی نانە خانمیان دەکرد و لێناش دەیویســت وێڕای داکۆکی کردن لە خەســووی، پێیان بڵێت کە ئەو نانەخانمەی ئەو ناسیویەتی، کەسێکی دیکەیە و ئەو نانەخانمە نییە کە ئەوان باسی دەکەن.

وســووقوددیوان لە تەمەنی نزیک بە سەت ساڵیدا کۆچی دوایی کرد. پاش دوو ساڵیش نانەخانم کۆچی دوایی کرد (ئەو کاتە لێنا دە ساڵ بوو لەگــەڵ ئەوان دەژیا). نانەخانم کە نەخۆش بوو، ڕازی نەدەبوو دەرمان بکرێت. لە ڕاســتیدا، ئەو چیدیکە نەیدەویست بژی. بنەماڵەی بە شکۆی وســووقوددیوان، بۆ لێنا وەکوو جێگرەوەی بنەماڵەیەکی ڕاســتەقینەی لێهاتبــوو. لــەم بنەماڵەیەدا، لێنا هەســتی بە خۆشــی و ئارامی دەکرد. ئــەوەش، پێی ســەلماندبوو کە مرۆڤ دەتوانێ لە هــەر دۆخێکدا، بگاتە ئۆخژنی دەروونی، تەنانەت لە وڵاتێکی دواکەوتووی وەکوو ئێرانی ئەو سەردەمەدا. لێنا هەرگیز بەختەوەریی ئەو سەردەمە و ئەو ساڵانەی لە یاد نەکردووە.

بــەڵام تەنانــەت لە ڕەزاییــەش، لێنــا ڕووبەڕووی ســاتە دژوارەکان بووەوە. لە بنەماڵەیەکی گەورە و بەربڵاودا، هەمیشــە جیاوازیی بیروڕا و ناتەبایی بوونی هەیە. بۆ لێنا، بەشێک لە نەریتەکان جێی قبووڵ کردن نەبــوون. بەڵام، ئــەو ئاگایانە ڕەچاوی دەکردن. چونکــوو، لە ڕوانگەی ئــەوەوە گۆڕینــی کوتوپڕی ئــەو نەریتانەی کە بە تێپەڕینی ســەدەکان لــە کۆمەڵگەیەکــدا جێگیر ببوون، کارێکی بێهوودە بوو. دیارە، شــایانی وەبیرهێنانەوەیــە کــە خــودی زەمــەن، وردە وردە لــە زەینــی خەڵکدا گۆڕانکاری و ئاڵوگۆڕی دروســت دەکرد. ســەرەڕای ئەوەش هەبوون کەســانێک کــە ناڕەزایەتییــان دەردەبــڕی و لــە بەرانبــەر نەریتەکاندا خۆڕاگرییان دەکرد.

بە تایبەتی، گەنجەکان سەردانی لێنایان دەکرد و سەبارەت بە ئوروو پا، سۆســیالیزم و کۆمۆنیزم پرســیارگەلی جۆراوجۆریان لێدەکرد. ئەوان حەزیــان دەکــرد هەموو شــتێک بزانن و لێنا بۆ ئــەوان ڕۆڵی نوێنەری

«داهاتووە شادی هێنەرەکانی» هەبوو، داهاتووگەلێک کە ئەم گەنجانە ئامادە بوون لە پێناوی وەدی هاتنیاندا خەبات بکەن.

لێنا لە وڵاتێکەوە هاتبوو کە لەوێ بە فەرمی، خەڵک سەرقاڵی بنیاتنانی سۆسیالیزم و کۆمەڵگەی دێموکراتیک و دادپەروەر بوون. سەرەڕای ئەوەش، لێنا هاوسەری یەکێک لە خۆیان بوو. هەربۆیەش، متمانەیان پێی هەبوو و لێناش هەروەها. لێنا لەگەڵیان دەچوو بۆ شار و لە کۆبوونەوەکانیاندا بەشداریی دەکرد. لێنا خەباتی لەگەڵ گەنجەکانی ڕەزاییە دەست پێکرد.

لێنا ئێشکی بۆ دەگرتن. لەو ڕووەوە کە ڕەنگی پێستی سپی بوو، پۆلیس گومانی لێ نەدەکرد و پێیان وانەبوو ئوروپاییەک کە لەگەڵ گەنجی ناوچەکە سەرقاڵی پیاسەکردنە، کاری سیاسی بکات. لێنا لە سووچێکی کۆڵانەکەوە ئێشکی دەگرت و لە ئەگەری هاتنی پۆلیسدا، بە دانی ئەو هێما و ئاماژانەی پێشتر دەست نیشانیان کردبوون، هاوڕێکانی خۆی کە سەرقاڵی هەڵکەندنی دروشمی دژی ڕێژیمی پاشایەتی بوون ئاگادار دەکردەوە. لەو کاتەدا، چ لە ڕەزاییە و چ لە تاران، دیوارەکان لە کەرەستەی بیناسازیی بۆش و ناپتەو سازدەکران و مرۆڤ بە سانایی دەیتوانی دروشمی لەسەر هەڵکەنێ. ئەم دروشمانە، هەم ژیانەوەیەکی دەکرد بەبەر کۆڵانەکاندا و هەم تا ڕادەیەکیش ماددە بوون بۆ خوێندنەوە.

■ بردنەسەری پشوو لە گەلی قاسملوو

لەگەڵ گەڕانەوەی عەبدولڕەحمان، هەموو ئەندامانی بنەماڵە، هاوڕێکانیان و هاوخەباتەکانیان، بە مەبەستی سەردانی گەلی قاسملوو و گوندی قاسملوو، گالیسکەیان بەکرێ گرتبوو. گالیسکەکان ئاخنرابوون. هەموو گەنج بوون. لەوەیکە پێکەوە بوون و لە شار دەچوونە دەرەوە شاد و سەربەست بوون. پاش گەیشتنیان بە گوند، عەبدولڕەحمان و بنەماڵە بچووکەکەی لە ماڵی کوێخا و ئەوانی دیکەش

لە ماڵی گوندنشینەکان جێگر بوون. گوندەکە کەوتبووە سەرەولێژییەکی نەرمەوە. خانووەکان لە هەمان کەرەستەی بۆش سازکرابوون. کۆڵانەکان باریک و خاکی بوون. گوندێکی ئاسایی کە نموونەیەک بوو لە گوندەکانی ئەوسای کوردستان. شینکایی زۆر کەم بوو و لە خوارەوەی لێژاییەکە، لە نێوان بێشەڵانە دڵڕفێنەکانەوە، ڕووبارێکی بچووک سەری دەرکردبوو. سەرەڕای ئەوەی نێوەڕاستی وەرزی بەهار بوو، هەوا گەرم داهاتبوو. یەکەم بەیانی، کاتێک لینا لەخەو ڕابوو، سەیری کرد دەموچاوی کچەکەی پڕ بووە لە زیپکەی سوور. لینا تۆقیبوو، پێی وابوو کچەکەی تووشی سووریژە بووە و لەو نزیکانەش دوکتوری لێ نەبوو. لینا هاوسەرەکەی هەستاند. عەبدولڕەحمان، کاتێک سەیری ژن و منداڵەکەی کرد، لە قاقای پێکەنینی دا، پاشان بە ژنەکەی گوت: «سەیری خۆت بکە لە ئاوێنەدا». لینا لەتە ئاوێنەیەکی بچووک و پەڵەداری هەڵگرت و سەیری ڕوخسار و شان وملی خۆی کرد و بینی کە خۆیشی هەر لەو زیپکە سوورانەی دەرداوە. زیپکەکان دەخوران. لە ڕاستیدا، ئەو زیپکانە شوێنی پێوەدانی مێشوولە بوون. لینا حەپەساو ئاوڕی بۆ لای مێردەکەی دایەوە و گوتی: «هەرسێکمان لە ژێر کوللەبەندێکدا نووستووین، دەکرێت پێمان بڵێیت تۆ چیت کردووە وا بە تۆیانەوە نەداوە؟» پێکەنینی عەبدولڕەحمان هەمیشە لینای دەخستەوە بیری دەنگی زەنگی ناقووسە کۆنەکانی کەنیسە. دەنگی دەزرینگایەوە، شادیهێن بوو و دەیتەنییەوە. دەنگی پیاوانە و لە هەمان کاتدا نەرم و هێمن و لەتیف بوو. کاتێک پێدەکەنی، لینا هەموو شتێکی لە یاد دەکرد، لە هەڵەکانی خۆش دەبوو و زویربوونەکانی کۆتاییان پێدەهات. عەبدولڕەحمان کە لە گێڕانەوەی چیرۆک و بەسەرهاتەکاندا دەستێکی باڵای هەبوو، دەستی کرد بە شرۆڤە کردن سەبارەت بە مێشوولەکان و گوتی: «وەک دەبینی، مێشوولەکان بە جوانی ڕێکخستنیان بۆ کراوە. پێش ئەنجامدانی هەر کردەوەیەک، پێشەنگێک بەڕێ دەکەن بۆ هەڵسەنگاندنی بارودۆخەکە. ئەم پێشەنگە، پاش گەڕانەوە لە مەئموورییەتەکەی، بە

وردبینییەکـی تەواوەوە نیشـان دەدات کە ئەو کەسـانە لـە خۆمانن و ئەوانـی دیکە، بێگانـە و بیانین. با هێرش بەرین و دەسـتێکی باش لەو بێگانانە بوەشێنین».

ئەم دوو بێگانەیە کەوتبوونە بەر هێرشی سوپایەک لە مێشوولەکانەوە، بە شـێوەیەک کە شوێنی ساخ بە جەستەیانەوە نەمابوو. بە چاو پۆشی لەو ڕووداوە ناخۆشـە، ئەوان کاتوسـاتێکی خۆشـیان دەبردەسـەر. نانیان دەخوارد، دەنووسـتن، قسەی خۆشـیان دەکرد، باسی جیددیان دەکرد، پیاسـەی ئەو دەوروبەرەیان دەکرد و لە ڕووبارەکەدا مەلەیان دەکـرد. کوڕەکان لـە نزیکیی بێشـەڵانەکەدا و کچـەکان و ژنەکانیش، نزیکەی دە میتر خوارووتر، لە لۆفەیەکی چەمەکەدا کە بە دار و درەخت داپۆشرابوو. بە ڕاستی پشوویەکی چێژبەخش بوو.

■ منداڵەکە و تریاک

ڕۆژێکیـان، ئـەوان سـەردانی گوندێکـی دیکەیـان کـرد. چونکـوو عەبدولڕەحمـان بەنیاز بوو سـەردانی هاوڕێیەکی سـەردەمی منداڵیی خۆی بکات. دیارە، هەر بەناو گوند بوو، دەنا لە ڕاستیدا، کوێرەدێیەکی پێکهاتوو لە سێ ماڵ بوو.

لێنا کە دەر ودەشتی کوردستانی باش نەدەناسی، زۆرجاران، تووشی سەرسـووڕمان دەبوو. ئەوان دەشـت و گردە وشـک و برینگەکانیان تێدەپەڕانـد، جگـە لە خـاک و خۆڵ هیـچ نەدەبینرا. ئاسـەوارێکیش لە سـەوزەڵانی و بـاخ و درەختیش نەبوو. لە پـڕ، دارتوویەکی بەرگرتوو وەک ئەوەی لە ئاسمانەوە بەربووبێتەوە، هاتەسەر ڕێیان. تووی ڕەش و شـیرین. هەموو بە پەلە دایان بەسـەریدا، ڕنییانەوە و دارەکەیان لەو بارە شیرین و قورسە سووک کرد. پاش نیوەڕۆ ڕووی لە کۆتایی نابوو. بێدەنگی زاڵ ببوو. تەنیا دەنگی میوانەکان دەهاتەبەرگوێ. مینا، بە شادی لە ئامێزێکەوە بۆ ئامێزێکی دیکە باڵی دەگرتەوە و هەموو شـاد بوون. گوندەکە بریتی بوو لە سـێ ماڵی بچووک، پەڕپووت، خەمبار و بێدار

و درەخت و شـینکایی. سـەرچاوەی ئاوەکەیان لە مەودایەکی دوور لە گوندەکەوە بوو. دەرکەی هەرسـێ ماڵەکە ئاوەڵا بوو. هەرچۆنێک بێت، خۆ ئەگەر دزیشـی لێ کرابا، کابرای دز بە دەسـتی بەتاڵ دەگەڕایەوە. چونکوو هیچی دەست نەدەکەوت لە گەڵ خۆی بیبات. خەڵکی گوندەکە هەموو چووبوون بۆ مەزراکانیان. لێرە، لە سەرەتای بەهارەوە تا کۆتایی پاییز، هەموو خەڵکەکە بە ژن و پیاوەوە، لە بەیانییەوە هەتا زەردەپەڕی ئێـوارە، بۆ کار دەچوونە مەزراکانیان کە زۆربەشـیان گەلێک دوور لە گوندەکە هەڵکەوتبوون. تەنانەت منداڵە پێڕەوکەکانیشیان لەگەڵ خۆیان دەبرد.

میوانەکان لە ماڵی هاوڕێکەی عەبدولڕەحمان وەژوور کەوتن، هەموو ماڵەکـە یەک ژوور بوو. ڕێک لە نێوەڕاسـتی میچـی ماڵەکەدا، کونێکی گەورە زاری داپچڕیبوو. لە ڕێی ئەو کونەوە، لینا سـەیرێکی ئاسـمانی کـرد و بیرەکانی بەرەو شـاری «کەنووەکانی» تـاران باڵیان گرتەوە. بەڵام ئەم ماڵە، بە بەراورد لەگەڵ ماڵەکانی ئەو شـارە، بەرینتر بوو. لە نزیکـەی ئەو کونەوە، دوو پەتـی درێژیان لە ئالووداری بنمیچەکە توند کردبوو و بە دوو جەمسـەرەکەی دیکەی پەتەکانیشەوە، هەلۆرکێکیان هەڵبەسـتبوو. هەلۆرکەکـە، منداڵێکـی بچووکی تێدا بـوو و بۆ ئەوەی نەجووڵێـت، بە شـریتێک لە هەلۆرکەکەدا شـەتەکیان دابـوو. منداڵەکە پارچە قوماشـێکی بەدەسـتەوە بوو و دەیمژی، دەستی کرد بە ورینگە ورینگ. کاتێک لینا بە وردی سەرنجی دایە، بینی کە لە ژێر هەلۆرکەکە، ڕێک لە ژێر سمتی منداڵەکەدا، کونێکی خڕی تێکرابوو، لە ژێر کونەکەدا، لەسەر زەوییەکە تەشـتێکی گەورە دانرابوو. لینا، لە بێدەنگیی منداڵەکە کـە نیوە خەو ببـوو و بوونی میوانەکان هیچ کاریگەرییەکی لەسـەری نەبوو، سـەری سووڕمابوو و هەربۆیەش پرسیاری لە دەوروبەرەکەی کرد : «بۆچی ئەو منداڵە ئەوەندە بێدەنگە؟» وەڵامیان دایەوە: «منداڵەکە دەبێـت هەتـا گەڕانەوەی دایکـی خۆڕاگر بێت. هەربۆیـەش لە نێو ئەو پارچـە کوتاڵەدا تریاکیان داناوە، بۆ ئـەوەی منداڵەکە بە مژینی خەوی

لێبکەوێت».

بیرکردنەوەی مرۆڤ بێسنوورە. بەڵام لینا، لەوکاتەدا، پێش لە هەموو شتێک، بیری لە بێبەزەیی بوونی مرۆڤ دەکردەوە، لە زوڵم و ستەم بەرانبەر بە منداڵان و ئەوەیکە منداڵێکیان، ئاوا، بەبێ سەرپەرەشت بەڕەڵڵا کردووە، بۆ ئەوەی ئەگەر بەرگە بگرێت، بژیێ و ئەگەر نا با بمرێت، هەروەها ئەو ستەم و چەوسانەوەی بەرانبەر بە ژنان دەکرێت، ژن دەبوو چێشت لێبنێت، ماڵ خاوێن کاتەوە، جل و بەرگ و قاپ و قاچاخ بشوات، خزمەتی باوکی منداڵان بکات و پاشان منداڵەکەی بکاتە باوەش و بیخەوێنێت، شەوانەش چەندجار هەستێت و شیر بە منداڵەکەی بدات. پاشان هاوسەرەکەشی سواری سەری دەبێت و نوتفەیەکی دیکەش لە ڕەحمیدا دەگووڕێ. بەیانیی زووش دەبێ لەخەو هەستێ، نانی بەیانی بە مێردەکەی بدات و دواتر، خواردنی ڕۆژانەیان ئامادەبکات و دواجار، منداڵەکەی بە برە تریاکێکی ڕۆژانەوە لە هەلۆرکەکەیدا بەجێبهێڵێت. ئەم ژنە هێشتا تەمەنی نەگەیشتۆتە سی ساڵ، ڕەنگ و ڕووی پیرەژنێکی لێ دەنیشێت ودواتریش ژنێکی گەنجتر شوێنی دەگرێتەوە.

لینا: «مینا گیان! سەیرکە! لە هەلۆرکەکەدا منداڵێکی تێدایە».

مینا پێدەکەنی. منداڵێکی هار و هاژ بوو، بە بێ هیچ گرفتێک لەباری خۆراکەوە، بە پەنجە ئاماژەی بۆ منداڵی ناو هەلۆرکەکە دەکرد کە بە زەبری تریاک خەواندبوویان.

لینا هەستی بە شەرمەزاریی و گوناه دەکرد. جیاوازیی نێوان ئەو دوو منداڵە، ئەرز و ئاسمان بوو. ئەو منداڵەی لە هەلۆرکەکەدا نوستبوو، لە منداڵێک دەچوو لە گیانەڵڵادا بێ. ئەو لە ڕاستیدا حەوت مانگان بوو و مینا تەنیا چەند مانگێک لەو گەورەتر بوو..

لینا گوتی: «ئەم منداڵە دەمرێت». عەبدولڕەحمانیش کە سەیری منداڵەکەی دەکرد، وەڵامی نەدایەوە. بە ڕوونی دیار بوو کە عەبدولڕەحمانیش ڕێک بیری لە هەمان شت دەکردەوە. هەربۆیە وەڵامێکی نەبوو بە لینای بداتەوە.

پاش چوار ساڵ، جارێکی دیکەش، عەبدولڕەحمان بۆ بینینی هاوڕێکەی، سەردانی ئەو گوندەی کرد. پاش گەڕانەوەی، بە لینای گوت: «ئەو منداڵەی ئەو کاتە بینیمان، ئێستا کچێکی تەندرووست و شادمانە! من بە چاوی خۆم بینیم کە قاپێک برنج و شلەی بە خێرایی برووسکە هەڵمەقوت کرد».

سەبارەت بە کوردەکان، زۆرجار دەگوترێت، ئەوانەی لە کێوەکان دەژین جەستەیەکی پتەویان هەیە. بەڵام، لینا بە چاوی خۆی کۆرپەگەلێکی زۆری دەبینی کە لە کاتی لەدایک بوونیاندا لاواز بوون، بەرگەی نەخۆشینیان نەدەگرت و دەمردن. ئەوەش ڕاستییەکە، کە تەنیا ئەوانە دەژیان کە پتەو بوون و لە باری جەستەییەوە بەخۆوە بوون. هەربۆیەش، لیناش گەیشتە ئەو دەرئەنجامە کە ئەو کیژۆڵەیەش، لە تۆرەمەی هەمان کێونشینە پتەو و بەهێزانەیە.

لینا، بەهۆی بینینی دۆخی ئەو منداڵە کە دەبوو بە درێژایی ڕۆژ بە تەنیا بمێنێتەوە و هەروەها بینینی چارەنووسی ژنی کورد، نەیدەتوانی سەردانەکەی بۆ ئەو کوێرەدێیە فەرامۆش بکات. بینینی ئەو دۆخە وەها لە بیرگەی لینادا نەخشی بەستبوو کە لەو کاتانەدا کە ڕووبەڕووی گرفتێک دەبووەوە و دەیویست ناڕەزایەتی دەرببڕێت، وەکوو یاریدەدەرێک، توانا و ئیلهامی لەو بیرەوەرییانە وەردەگرت.

■ چیرۆکی ڕووبەڕوو بوون لەگەڵ مار

گەنجەکان لە گەڕان و پیاسە کردن لە مێرگێکدا کە ڕووبارێک پێیدا تێدەپەڕی دەگەڕانەوە. خۆرەتاو بە دوا تیشکەکانیەوە ڕووی لە ئاوابوون نابوو. تەمەد و لینا، سەرقاڵی قسەکردن بوون و لەوانی دیکە دواکەوتبوون. ئاوازەکانی سرووشت، جوانییەکانی، سەرەتاتکەی تیشکی خۆر لە نێوان لق و پۆپی دارەکانەوە بۆسەر گەڵا زەردە کەسکباوەکان و هەروەها ئۆخژنی شنەی بەهاری، لینایان سەرمەست کردبوو و هەستی بە تەناهییەکی تاهەتایی دەکرد.

لەپڕ، تەمەد قۆڵی لینای توند گوشــی. ڕواڵەتی تەمەد کە تا ئەو ســاتە گەش بوو، وەها گۆڕدرابوو کە لینا، سەرەتا ویستی پێبکەنێت، بەڵام بە بینینی ڕوخساری تۆقیوی هاوڕێکەی، پێشی خۆی گرت. لە یەک میتریی ئەودا، مارێک قیت لەسەر کلکی چەقیبوو. کەللەی مارەکە لە مەڕمەڕێکی کەندەکاری کراوی جوان دەچوو، باڵای بەقەدەر لینا دەبوو. هەڵبەت لینا لــە تەمەد باڵابەرزتر بوو. هەردووک ژن، بەچاوی ئەبڵەقەوە، ســەیری جووڵەی زبان و فیکەی مارەکەیان دەکرد. مارێکی ئەستوور و تۆقێنەر و گەورە بوو.

تــا ئەو کاتە، لینا تەنیا جارێک و ئەویش مارێکی ئەفعیی بینیبوو. لەو ســاڵەدا، لە پۆلی خوێندن، مامۆســتاکان وانەیەکیان بۆ مارشێوەکان و ئێســقاندارە پوولەکەدارەکان تەرخان کردبــوو. لینا فێر ببوو کە تا ئەو کاتە، لە دنیادا، زیاتر لە هەزار چەشــن لەو گیانلەبەرانە دۆزراونەتەوە و ئەوەش فێر ببوو لە بووهم (چێک) تەنیا شەش چەشن لەوانە بوونی هەیە و مەترسیدارترینیشــیان ئەفعییە. بەڵام، لینا سەبارەت بەو مارەی سەرەڕێی لێ گرتبوون هیچ زانیارییەکی نەبوو. بە پێی ئەو زانیارییانەی لە قوتابخانە فێری ببوو، پێدەچوو مارەکە ژەهراوی نەبێت. بەڵام، ئەوە تەنیا بیرۆکەیەک بوو، کوا دەکرا متمانە بەو بیرۆکەیە بکرێت؟

بە دڵنیاییەوە، هەم مارەکە و هەم ئەو دوو ژنە لە یەکتر دەترسان. لینا دەســتی تەمەدی گوشی بۆ ئەوەی تێی بگەیەنێت کە ئەوان بۆ هەمیشە ناتوانن وەکوو بەرد لەو شــوێنە بچەقــن. دژکردەوەی هاوڕێکەی جێی تێگەیشتن بوو و ئەویش ئەوە بوو کە: ئەو مارەکە دەناسێت. دواجار، لینا ســەرنجی‌دا خەتێکی ڕەشی ئاڵۆز لەسەر کلکی مارەکە بوو. نە ژنەکان دەجووڵان و نە مارەکە. مارەکە لە سەگێک دەچوو چاوەڕوانی جووڵەی دوژمنەکەیەتــی بۆ ئەوەی هێرش بکاتە ســەری. کات و ســات چەند و چۆن تێپەڕیبوو، دیار نەبوو. بەڵام کاتژمێری سروشتیی جەستەی لینا، باسی لە تێپەڕینی زەمەنێکی زۆری دەکرد. هاوڕێکانیان، ماوەیەک بوو لــە مێرگەکە چووبوونەدەرەوە و پــاش تێپەڕاندنی هەورازەکە، بەرەوە

گوندەکــە بایانداب‌ـووەوە و تەنیــا، لێرەدابوو کە هەســتیان بە نەبوونی ئــەو دوو ژنە کردبــوو. عەبدولڕەحمان گەڕابووەوە و بەدوای ژنەکاندا دەگــەڕا. لە دوورەوە ئەوانی بینیبــوو و ئاماژەی بۆ کردبوون کە خێرا کــەن. بــەڵام کاتێک بینیبووی لە شــوێنی خۆیان ناجووڵێن پێی ســەیر ببــوو و بەرەولای ئەوان چووبوو. لێنا کە لەوکاتەدا، چاوەکانی وەکوو چــاوی پڵینگێک تیژ ببوون، لە دوورەوە گۆڕینی هێڵەکانی ڕوخســاری هاوســەرەکەی دەبینی. ڕواڵەتی ئەو ســەرەتا تووڕە و دواتر حەپەساو بوو، بە بینینی مارەکە ڕێنیشت. پاشان بەردێکی گەورەی لە زەویەکە هەڵگرت و بە ئاسپایی و بە وردی لێیان هاتە پێش.

لەوکاتەدا، لێنا دۆخێکی هەســتیاری هەبوو. بیری لەوە دەکردەوە کە: «لــەو مەرگە قوتاری نابێت». چوونکوو بــاوەڕی نەدەکرد مارێک بەو گەورەییــە بە بەردێک بکوژرێت. ئەژنۆکانــی دەلەرزین. دۆخی مارەکە گۆڕدرابوو. بە شــێوەیەکی باوەڕپێنەکراو خــۆی قیت کردبووەوە و لە ئاژەڵێکی دڕندە دەچوو لە دۆخی هێرش کردندا بێت. عەبدولڕەحمانیش بــە بەردەکەوە دەســتی هەڵێنابۆوە و وادیار بــوو هەوڵدەدات مەودای نێوان خۆی و مارەکە هەڵسەنگێنێت. ڕێک لەوکاتەدا کە لێنا لە ترسی ئەو مەترسییە گەورەیەی هەڕەشــەی لێدەکرد، دەیویست چاوی بنووقێنێ، عەبدولڕەحمــان بەردەکەی گرتە مارەکە. بەردەکە بەر ســەری مارەکە کەوت و دەسبەجێ کوشتی.

مــارە تۆپیوەکــە لەبەر پێیانــدا کەوتبــوو، مارێکی جــوان، گەورە و ئەســتوور. مەترســی ڕەویبــووەوە، بەڵام ئــەو دوو ژنە هێشــتاش لە ناخەوە هەڵدەلەرزین.

عەبدولڕەحمــان، ســەرەتا ســەیرێکی مارەکــەی کــرد و دواجــار لە قاقای پێکەنینیدا. ژنەکانیش دەســتیان کرد بــە پێکەنین، بەڵام هاوکات کوڵەگڕوویان لە ئەوکیدا مابوو. ڕەنگ و ڕووی تەمەد ســوور و لێناش زەرد هەڵگەڕابوو.

لێنا کە هێشتا شڵەژاو بوو، بە دەنگێکی لەرزۆکەوە بە هاوسەرەکەی

گــوت: «بیرت لــەوە نەکردبووەوە کــە ئەگەر مارەکــەت نەپێکایە، چی ڕووی‌دەدا؟» عەبدولڕەحمــان وەڵامــی دایــەوە: «ئەگــەر بەردەکــەم نەهاویشتبا، ئەزانی ئێستا لە کوێ بووی؟»

پاشــان عەبدولڕەحمان بۆ هاوســەرە خۆشەویســتەکەی کە سەگ و پشــیلەکانی خۆشدەویســت و هەســتی بۆ جوانیی مارەکە ورووژابوو، ڕوونــی کــردەوە کــە هەنــدێ پــەروەردەی تایبــەت بە کــوڕان لە ناو کوردان‌دا هەیە و گوتی: «لە کوردستان هاوکات لەگەڵ پێڕەوکە بوونی کــوڕان، فێریــان دەکەن چلــۆن بەرد بهاوێژن و بە تایبەتی ســیلە لە چ شــوێنێکی ئاژەڵەکان بگرن. ئەگەر مەبەســت تەنیــا بێهۆش کردن بێت، شــوێنی ســیلە و شــێوازی هاویشــتنەکە جیاوازە. پاش بێهۆش کردن، بــە زەربەیەکــی بچووک ئاژەڵەکە هۆشــی وەبەر دێتــەوە. وردە وردە کــوڕان لــە بەردهاوێژییدا کارامــە دەبن و دەتوانن لــە بەرانبەر ئاژەڵە مەترسیدارەکان، وەک مار و دووپشک بەرگری لەخۆیان بکەن و یان بە مەبەســتی ڕاوی ئەو گیانلەبەرانەی گۆشتیان بۆ خواردن دەبێت، وەک کەروێشک و ماسیی چەم، کەڵکی لێوەربگرن. گوتیشی: «بۆ ڕاهێنان و کارامە بوونی خۆم ڕێژەیەکی زۆر ســەگ و پشــیلە و مار و شتی وام کوشتووە. ئێستا تێدەگەی کە بۆچی هێند متمانەم بە خۆم هەبوو؟»

لێنــا کەوتبووە گێژاوی خەیــاڵات و مێردەکەی دەهێنایە پێش چاو کە ســەگ و پشــیلان دەکوژێ. ئەو دیمەنە بە خەیاڵیش ئازاری دەدا. بەڵام هاوســەرەکەی هێز و چاونەترسیی لەخۆی نیشــان دابوو و ئەوانی لە مەرگێکی چاوەڕوانکراو ڕزگار کردبوو، هەربۆیەش شایســتەی سپاس و ئەمەگداری بــوو. ئــەو مارەی لەســەر زەوییەکــە گینگڵــی دەدا، لە مەترســیدارترین مارەکانی ئەو ناوچە بوو و پێوەدانەکەی هاوســەنگی مــەرگ بوو. پاش ئەو ڕووداوە، ســۆزی لێنا بە نیســبەت ئاژەڵەکانەوە ڕووی لە کزی ناو و ئاسایی بووەوە.

■ هەڵە زمانییەکان

لەم کاتەدا، هێشتا لینا بە باشی زمانی فارسی فێر نەبووبوو. بەڵام بە باشــی لێی تێدەگەیشــت و ورەی ئەوەی هەبوو کە بە یارمەتی ژێست، جووڵەی دەســت و پــێ و تەنانەت دەنگەکان و هەنــدێ جاریش کەڵک وەرگرتن لە زمانی ئینگلیســی قسەی خۆی بکات، هەڵسوکەوتێک کە تا ڕادەیەکی زۆر ورەبەرزی پێوە دیاربوو، بەڵام هەمیشەش سەرکەوتوو نەبــوو. لینا، بۆ ئەوەی هەرچی زووتر زمانە فارســییەکەی پاراو کات، هەوڵــی دەدا بــە وردی گوێ لــە هەموو قسەوباســەکانی دەوروبەری بگرێــت. جگــە لــەوەش، عەبدولڕەحمانیش بەو بیرۆکــەوە کە ئەوان لە ناوچــە فارس نشــینەکان یان لە تــاران دەژین، داوای لــە لینا کردبوو کە ئەو زمانە فێر ببێت. هەربۆیەش، لە ماڵەوەش بە فارســی قســەیان دەکرد.

مینای چکۆلانە هەمیشە لە گەڵ دایک و بابی بوو. عەبدولڕەحمان یاری لەگەڵ دەکرد و هەندێ جاریش بە مەبەستی پێشگرتن بە هاروهاژییەکانی، پێی دەگوت «ســەگ باب»، «سەگبابۆکە»، «بێشەرەف» و لەو جۆرە وشــەگەلە. بەکارهێنانی ئەو وشــانە لە لایەن عەبدولڕەحمانەوە، لینای بــە هەڵەدا بردبوو و وایدەزانی ئەو وشــانە، کۆمەڵە وشــەیەکن کە بۆ دەربڕینی خۆشەویســتی یان ئەوپەڕەکەی وشەگەلێکی سەرزنشکارانە بەڵام تێکەڵ بە سۆز و خۆشەویستیین. ئەو نەیدەزانی ئەو وشانە ڕەنگە مانای دیکەشیان هەبێ.

لە گوندی قاسملوو، گەنجەکان بە هەرشتێک کە لەبەردەستیاندا بوو، خۆیــان ســەرقاڵ دەکرد. هەندێ جــار، کاتی خۆیان بــە یاریی وەرەق (پاســوور ـ کۆنکەن و...) دەبردەســەر. لینا کە ئەو یارییانەی نەدەزانی، دەرفەتەکانی بۆ فێربوون دەقۆستەوە. ئەوان بە شێوەی بازنەیی لەسەر فــەرش دادەنیشــتن و یارییان دەکرد. شــەوێکیان، یەکێک لە نەوەکانی بنەماڵــە بــە نێوی حەســەن، کاڵ وکرچ و ١٣ ســاڵە، لە تەنشــت لیناوە دانیشــت. نەریــت و باوەکانــی ئــەم ناوچانەش بۆ هەمــووان ڕوونە و

ئەویش ئەوەیە کە: ژنان بە پیر و گەنجەوە، ناچارن بە بێ ئەملاوئەولا ڕێز لە پیاوان بگرن، جا ئەو پیاوانە لەهەر تەمەنێکدا بن هیچ لە بابەتەکە ناگۆڕێ. حەسەن کە لە تەنشت لینا‌وە دانیشتبوو، دەیویست زیرەکی بکات و بەدزییەوە سەیری وەرەقەکانی دەستی لینا بکات. بۆ لینا گرینگ نەبوو کە حەسەنی بچکۆلانە دەیویست قۆپی بکات، چونکوو ئەو وەکوو یاری و کات بەسەربردن سەیری بابەتەکەی دەکرد. لینا هەندێ خۆی دوور خستەوە و وەرەقەکانی خۆی لەچاوی حەسەن دزییەوە. بەڵام لەو ڕووەوە کە حەسەن لە قۆپی کردنەکەی بەردەوام بوو و ئەوەش ببووە هۆی ڕابواردنی هاویارییەکانی دیکەش کە لە لایەنی بەرانبەری لینادا بوون، لینا بە کەڵک وەرگرتن لەو وشانەی کە عەبدولڕەحمان بۆ سەرزەنشت کردنی مێهرەبانانەی مینا بەکاری دەهێنان، ڕووی لە حەسەن کرد و گوتی: «ئەی بێشەرەف!»

بە بیستنی ئەم وشەیە، بێدەنگییەک بەسەر ژوورەکەدا زاڵ بوو و هەموو سەیری لینا و حەسەنیان دەکرد. حەسەن سوور هەڵگەڕابوو. لیناش حەپەسا بوو. دیاربوو کە لینا سووکایەتی بەو گەنجە کردبوو، بەڵام نەیدەزانی چ سووکایەتییەکی کردووە. لینا بە چاوێکی پڕ لە سکاڵاوە ئاوڕی لە هاوسەرەکەی دایەوە و چاوەڕوانی یارمەتیی ئەو بوو. بەڵام هاوسەرەکەی متەقی لێوە نەهات و تەنیا پاش ماوەیەک، ڕووی لە هەمووان کرد و ڕایگەیاند کە لینا واتای ئەو وشەیەی بەکاری هێناوە نازانێ. هەر ئەوە و هیچی دیکە. بۆ یەکەمین جار لە ژیانی هاوبەشیاندا، لینا حەزی دەکرد دەست بنێتە بینەقاقای هاوسەرەکەی، چونکوو ئەو لینای لە بەردەم هەمووواندا بە سووکی و حەپەساوی هێشتبووەوە. لەوکاتەدا لینا دەیویست ڕابکات، بەڵام کچانی بنەماڵە فریای کەوتن و لە قاقای پێکەنینیان‌دا. لە ڕاستیدا ئەوان لەوەیکە لینا بەوشێوەیە لەبەرانبەر پیاوەکاندا وەستابووەوە خۆشحاڵ بوون. ئەو هەڵوێستەی کە خۆیان بە خەویش نەیاندەتوانی بینوێنن. دواجار لە نێو پیاوەکانیشدا چەند کەسێکیان شەرمنانە دەستیان کرد بە پێکەنین.

بەڵام عەبدولڕەحمان وەک بەردی مەڕمەڕ لە شوێنی خۆی بە بێدەنگی مابـووەوە. ئەو شـەوە تـازە جێی خۆی نەگرتـەوە و هەموو بڵاوەیان لێکـرد. پاش ئەوەی گەڕانەوە بۆ ماڵەوە، عەبدولڕەحمان سـەبارەت بە بێدەنگییەکـەی هیچی نەگوت و تەنیا ماناکانی سـەگباب و سـەگبابۆکە و بێشـەرەفی بـۆ لینـا ڕوون کـردەوە و ئەوەیکە ئەگەر بـە پیاوێک بڵێی بێشـەرەف زۆری لەسـەر دەکەوێ و سـووکایەتییەکی گەورەت پێکـردووە. پاش چەنـد ڕۆژ هەموو ئەو ڕووداوەیـان لەبیر کردبوو و پشووش کۆتایی پێهاتبوو. هەربۆیەش باروبنەیان پێچایەوە و گەڕانەوە بۆ ڕەزاییە.

پـاش ئەو هەڵـە زمانییە، لینا لەکاتی قسـە کردن لەگـەڵ پیاوەکاندا، ژیرانەتـر دەجووڵایەوە و لەگەڵ ژنەکان هەسـتی بە ڕەهاییەکی زیاتر دەکرد. چونکوو ژنەکان لە پیاوەکان نیانتر و سینگ فراوانتر بوون.

پاش گەڕانەوە بۆ تاران و دەسـتپێکردنەوەی ژیانی نهێنی، لینا چیدی هەرگیز هاوقسـەی ژنان نەبوو، بەڵکوو زیاتر پیاوان دەوریان گرتبوو. هەندێ جار لە دڵناسکیی و هەژموونیخوازیی ڕەگەزی نێر توورەدەبوو و بە بێ سڵەمینەوە، ڕێک و ڕاشکاوانە بۆچوونەکانی خۆی پێدەگوتن.

ئەوان دەبوو چ چاوەڕوانییەکیان سەبارەت بە فێر بوونی زمانەکەیان لـە کەسـێک هەبێت کە ناچار بـە ژیانی نهێنی کرابوو؟ لە کەسـێک کە دەرەتانـی هیچ پرسـیارێکی ئـازاردەری لەوان نەبوو، بـۆ گونجاندنی دروسـتی خـۆی، یـان ئـەو کارەی بـە نیازە بیـکات، دەبـوو چی لێ چاوەڕوان بکەن؟ سـەرەڕای ئەوەش کێ دەبوو هەڵەکانی ئەو ڕاسـت کاتـەوە، هەڵەگەلێـک کـە دەکـرا هەڵچوونێکی وەهای لـە ناخی خۆیدا حەشار دابێت؟

لە ژیاندا، خراپ تێگەیشـتن لە زمانێک، دەتوانێ ببێتە کەمایەسییەکی جیددی و تەنانەت لە دۆخێکی وەهادا مەترسیداریش بێت. کەمایەسی و خراپ تێگەیشتن لە زمانێک، دەتوانێت تەنانەت مرۆڤ بەرەو بەرتەسک بوون لە بیرکردنەوە و بۆچووندا بەرێت.

بە هەموو ئەمانەشەوە، دوو پیاو هەبوون کە زیاتر لە هەموو کەسێک لــە لینا تێدەگەیشــتن و لیناش گونجانێکی زیاتــری لەگەڵ ئەوان هەبوو کە ئەو دووانەش بۆیتی بوون لە: ئیســماعیل و سدیق کە هەردووکیان کۆچی دواییان کردووە.

■ دووگیان بوونی دووبارەی لینا

چــوار مانگ بــوو لینا دووگیان بوو و دڵی بــەو دووگیانییەی گەلێک خــۆش بوو. پــاش گەڕانەوەیان لە گوندی قاســملوو، لینا بۆ دڵنیایی لە تەندرووســتیی خۆی و منداڵەکەی، دەیویســت ســەردانی دوکتورێکی ژنــان بــکات. دوکتور «ژێرمــەن» کە پزیشــکێکی بەناوبانــگ بوو، بە عەبدولڕەحمانی ڕاگەیاند کە پێویســتە لینا منداڵەکەی لەبارخۆی بەرێت و لە ئەگەری لەبارنەبردنی ئەو منداڵەدا، مەترسیی گیانیی لەسەردەبێت. لەباربردنی منداڵەکە ٣٥ خولەکی خایاند و ئەویش بە لێدانی دەرزییەکی مۆرفین و کەرەســتەگەلێکی کۆنی تایبەت بە چەند دەیە لەوەپێش. لینا، پاش هەشــت ڕۆژ، لەســەر چرپای خەوەکەی لە ماڵەوە چاوی کردەوە و بینی دوکتورەکەی بەســەریدا چەماوەتــەوە و پێی دەڵێ: « هیچ نییە تەنیا چەند تەقەڵێکم لێداوە!» لینا پرســیاری کــرد: «عەبدولڕەحمان لە کوێیە؟»

نانەخانم، ئاخێکی هەڵکێشــا و وەڵامــی دایەوە: «هەر ئەو ڕۆژەی کە تۆی بردبووە لای دوکتور، ڕۆشــت». لینا دووبارە پرســیاری کردەوە: «کەی دەگەڕێتەوە؟» کەس نەیدەزانی.

لینــا پەلەی بوو زوو بکەوێتەوە ســەرپێ، کچە بچکۆلەکەی تووشــی ســکچوون ببوو. لەو هەشــت ڕۆژەدا کــە لینا لەنێوان مــان و نەماندا، شــەڕی مانەوەی دەکرد، لە ماڵەوە ئابوگۆشــتیان بە منداڵە تەمەن یەک ساڵانەکەی دابوو، ئەویش بە گۆشت و باینجان و نۆکەوە.

عەبدولڕەحــان لەوێ نەبوو و لیناش پارەی نەبوو. منداڵەکەش لەگەڵ سکچوونەکەی خوێنی دادەنا.

نانەخانم پێشـنیاری کرد: «ماسـت و برینجی بدەینێ». بەڵام هیچی لە دۆخی منداڵەکە نەگۆڕی. لێنا سـوور بوو لەسـەر ئەوەی منداڵەکەی بەرێتـە لای پزیشـک. بـەڵام کەس گوێـی نەدەدایـە. لێنا، شـەوانە بۆ دەستەوەسـتانیی خۆی دەگریا. پاشـان، لە ئان و ساتێکدا، بڕیارەکەی خۆی بۆ ڕەچاوکردنی داب و نەریتەکان نایە ژێرپێ.

لە ئێران بە کەسانی لاسار دەڵێن: هەردوو پێی دە کەوشێک کردووە و ئـەوە، هەمـان کار بوو کە لێنا کـردی. ئەو پێی چەقاند کە ئیللا دەبێ دوکتورێک کچەکەی ببینێت. بۆ دڵنیایی لەوەی خەسـووی لە قسەکانی تێـدەگات، لێنـا داوای لـە ئیسـماعیلی ئامـۆزای عەبدولڕەحمـان کرد قسـەکانی بۆ خەسـووی بکاتە کوردی. لێنا دەرپێکەی مینای داکێشا و سمتە سوورهەڵگەڕاوەکەی منداڵەکەی نیشانی خەسووی دا.

دژکـردەوەی خەسـووی، هەناسـەی لێنای قەتیس کرد. خەسـووی چەپکێکی ئەسـتوور لە پرچە درێژەکەی خۆی گرت بە دەستیەوە و بە دەسـتەکەی دیکەی ئاماژەی بۆ لێنا کرد کە بیبڕێتەوە و پاشـان گوتی: «تۆ دەبێ ئەو پرچە بسـووتێنی و خۆڵەمێشـەکەی بخەیتە سەر سمتی منداڵەکـە بۆ ئەوەی سـاڕێژ بێتـەوە». لێنا لە تووڕەییـدا گێنگڵی دەدا. لە دەستەوەسـتانیی خۆی دایـە پڕمەی گریان و ڕووی لە ئیسـماعیل کـرد و گوتـی: «پێی بڵێ من ئەوە دەکەم. بەڵام من هێشـتا لەگەڵ داب و دەسـتووری ئێوە ڕانەهاتووم و لـەوەش تێناگەم و دواجار دەمەوێ منداڵەکەم بەرمە لای دوکتور». لە کاتی گوتنی ئەو قسانەدا، دەنگی لێنا دەلەرزی، فرمێسکەکانی لووزەویان بەستبوو و دڵەکوتەی گرتبوو. لەم بێنەوبەرەیەدا، دەنگێک هاتەبەرگوێ کە گوتی: «لێرە چی ڕووی داوە؟» ئەو دەنگە هێمن و نیانە، دەنگی وسووقوددیوان بوو.

لێنا ڕووی لە ئیسماعیل کرد و داوای لێکرد: «پێی بڵێ! بڵێ! من ئەمەوێ کچەکـەم بەرمە لای دوکتـور». لێنا لە بیری کردبوو کە خەزووری، لە هەموو قسەکانی ئەو تێدەگات.

خـەزووری ڕووی لـە لێنا کرد و گوتی: «داوا دەکەی ئەو چی بە من

بڵێت؟ بۆچی ئەتەوێ بچیتە لای دوکتور؟»
ئەوانی دیکە دۆخەکەیان بۆ ڕوون کردەوە.
دواتــر وســووقوددیوان گوتی: « بڕۆ بۆ لای دوکتور، پێویســتت بە پارە نییە. بە دوکتور بڵێ پارەکەی لە سەر من بنووسێ».
لێنــا تێنەگەیی، تــا لەوەی دوکتورێک وەکوو بەقاڵــەکان بە قەرز کار دەکات، سەری سوڕبمێنێت. ئەو بە بیستنی دوا ڕستەی خەزووری، بە پەلە لەگەڵ ئیسماعیل بەڕێ کەوتبوو.
دوکتورەکــە لەوەی منداڵەکەیان وا درەنــگ بردۆتە لای، دەمەبۆڵەی دەهات. پاشان داودەرمانی بۆ منداڵەکە نووسی. بە خواردنی دەرمانەکان، مینا چاک بووەوە. لە ماڵەوە، لەوەیکە لێنا بۆ نەخۆشییەکی وا سادە، کە زۆربەی منداڵەکان تووشــی دەبن و هەر بۆخۆشــیان چا دەبنەوە، بەو ڕادەیە تۆقیوە گاڵتەیان پێدەکرد.
لێناش وەڵامی دەدایەوە: «باشە! باشە!»

■ ترێ وەکوو دەرمان
لەبارچوونی منداڵ و گرفتە تایبەتییەکاتی، ببوونە هۆی لاوازیی زۆری لێنا. ئەو گەلێک لاواز ببوو و ڕەنگ و ڕووی هەڵبزرکا بوو. ڕۆژێکیان، لێنا و تەمەد و ئیسماعیل فایتوونێکیان (گالیسکە) بە کرێ گرت بۆ ئەوەی بچــن بۆ یەکێک لــە گوندەکانی نانەخانم. ئیســماعیل و تەمەد یەکتریان خۆشدەویســت و بیریان لە ژیانی هاوبەش دەکردەوە. هەربۆیەش بەو پــەڕی حــەزەوە هاوڕێیەتی لێنایــان دەکرد و لەو ســۆنگەیەوە لە ژێر چاوەدێریی دایک و بابەکانیان ڕزگاریان دەبوو.
ئاقــاری گوندی «خزرئاوا»، پڕ بوو لە باخــە ڕەز کە ڕەزی هەرکام لەو باخانە چەشنێک ترێی پێوە دەهات. لە کوردستان، ترێ بە دەرمانی هەمــوو دەردێک دەزانــن. لەو ڕووەوە کە لێنا زۆری حەز لە ترێ بوو، هەربۆیەش لەو شێوە چارەسەرییەی بۆ ئەویان ڕەچاو کردبوو گەلێک ڕازی بوو. بەڵام ئاگای لەوەی بڕیاڕ بوو بەسەری بێت نەبوو.

ژنـی کوێخای ئاواییان ڕاسـپاردبوو بە تەندرووسـتی لێنـا ڕابگات. ئـەو ژنێکی دلۆڤان و بە بەزەیی و لـە هەمانکاتدا، زۆر بەزاکوون بوو. بـۆ ئـەوەی خـەوی ئەوانی دیکە تێک نـەدات بە هێواشـی و بە گوتنی «پسـت» لێنای لە خەو هەڵدەسـتان و بە ژێسـتێکەوە فرمانی پێدەکرد کاسـەیەک ترێـی تازە کە هەمـان بەیانی لە باخە ڕەزەکـە چنیبوویان، بخوات. بۆخۆشـی لە تەنشـتیەوە دادەنیشـت و چاوەدێریی دەکرد لێنا هەموو ترێکان بخوات. دواتر عاشـقە شـەیداکانی لەخەو هەڵدەستان و هەموو پێکەوە کاتژمێر ٦ی بەیانی دەچوون بۆ ناو ڕەزەکان. شەونمی بەیانـی لـە هێشـووە ترێکان نیشـتبوو و بەم چەشـنە بوو کـە لێنا لە باخە ڕەزەکانی نانەخانم، دار هەنجیرەکانیشـی دۆزییەوە. لێنا هەنجیرە تازەکانـی لێدەکردەوە و دەیخواردن. بن ددان کەوتن و شـکانی ناوکە وردەکانـی هەنجیـرەکان، بۆخۆی چێژێکی تایبەتی بە لێنا دەبەخشـی. پاشان، ئەوان بۆ خواردنی بەرچایی دەگەڕانەوە بۆ ماڵەوە.

بەرچاییەکی تێر و تەسـەل، بریتی لە: چا، نانـی تازە، پەنیر، مرەبای خۆماڵـی و هێلکـەی دەڵەمە و کاسـەیەک پڕ لە ترێ کـە لێنا دەبوو تا دوا دەنکـی ترێکان بخوات. مل بـادان و خۆدزینەوەش لە ئارادا نەبوو، چونکوو هەموو لێنایان خسـتبووە ژێـر چاوەدێرییەوە. پاش بەرچایی، ڕوویان لە گەڕان و پیاسـەی دەوروبەری گوندەکە دەکرد. لە ڕەزەکان کە وەدەر دەکەوتی، سرووشـتی ئەو ناوە زۆریش بە پیت و بەرەکەت نەبوو. دەشتێکی وشک و جاروبارەش لێرە و لەوێ تاقەدارێک بەرچاو دەکەوت. کاتژمێر یازدەی بەیانی، خۆرەتاو سووتێنەر بوو و خاکی ژێر پێی لێنا وەک مەڵهەمێکی گەرمی لێدەهات. پاش گەڕانەوەیان بۆ ماڵەوە، لێنا دەبوو کاسـەیەکی دیکەش تـرێ بخوات و دیارە لەژێر چاوەدێریی چاوەدێرە بەزاکوونەکاندا.

پاش نانی نیوەڕۆ، کاسەیەک ترێ
پاش خواردنی ئێوارە، کاسەیەک ترێ
پاش نانی شەو، کاسەیەک ترێ

لە کاتی نوستندا، کاسەیەک ترێ و
پاش کاتژمێر پێنجی بەیانی ڕۆژی دواتر، ئەو ڕەوتە دووپات دەبووەوە.

پاش سێ ڕۆژ، لینا وەڕەس ببوو. هەربۆیەش، ڕاسپاردەی چاوەدێری، بڕی ترێکانی کەم کردەوە، بەڵام ژەمەکان لە جێی خۆیاندا مابوونەوە. ئەو خولە دەرمانییە، ماوەی دە ڕۆژی خایاند. لینای گەنج، کاتێک گەڕایەوە بۆ شار، قەڵەو ببوو و تەندرووستیشی زۆر باشتر ببوو.

■ پێویستیی بەجێهێشتنی ڕەزاییە

عەبدولڕەحمان بۆ جێبەجێکردنی کاروباری حیزبی سەفەری کردبوو و کەسیش نەیدەزانی کەی دەگەڕێتەوە و هەموو بەو دۆخە ڕاهاتبوون. ڕۆژێکیان لینا کۆبوونەوەی لەگەڵ شۆڕشگێڕە گەنجەکاندا هەبوو، هەواڵێکیان بۆ هێنا کە ژیانی لینای گۆڕی. لیناش وەکوو هەمووان، چوارمشقی لەسەر زەوییەکە دانیشتبوو و هەوڵی دەدا لەوەی دەگوترا تێبگات. هەندێ جاریش، کەسێک کورتکراوەی باسەکەی بۆ وەردەگێڕایەوە. لە پڕ ڕاسپاردەیەک، بە هانکە هانک هاتە ژوورەوە و بەدەنگی بەرز گوتی کەسێک دەیهەوێ لەگەڵ لینا قسە بکات. کاتێک لینا وەدەر کەوت، بینی پیاوێک خۆی لە یەکێک لە حوجرەکانی حەسارەکەدا شاردۆتەوە و چاوەڕێیەتی. ئەو پیاوە بە بینینی لینا، گوتی: «تۆ دەبێ خێرا عەبدولڕەحمان بدۆزییەوە. ئەو نابێ بگەڕێتەوە بۆ ناوشار. پۆلیس بەدوایدا دەگەڕێ و چاوەڕوانی گەڕانەوەیەتی لە تەورێز». پاشان دەسبەجێ بزر بوو.

لینا دەیتوانی بۆ دۆزینەوەی عەبدولڕەحمان، یارمەتی لە ئەحمەدی براگەورەی عەبدولڕەحمان وەربگرێت. بەڵام، بە بێ پارە، بە بێ شارەزاییەکی تەواو لە زمانی فارسی و ڕواڵەتێکی بیانییەوە، ئەو چلۆن دەیتوانی لە شار بچێتە دەرەوە، چونکوو پێش لە هەموو شتێک هەموو یەکتریان دەناسی، دواتریش ژاندارمەکان، هات و چۆی پاسە

نەفەرهەڵگرەکانیـان ـ کـە لـەو کاتەدا تاکە کەرەسـتەی گواسـتنەوەی موسـافیرەکان بوون ـ کۆنترۆڵ دەکرد. سێهەمیش، ئامۆژگاری کرابوو کە لەو بارەوە هیچ بە دایک و بابی عەبدولڕەحمان نەڵێت.

هەربۆیـەش، لێنـا بە بیرێکـی ئاڵـۆزەوە گەڕایەوە و بڕیـاڕی دا کە بابەتەکـە تەنیـا لای ئـەو ئەندامانـەی بنەماڵە باس بکات کـە لە ڕیزی شۆڕشـگێڕەکاندا بوون. یەکەمین کەسـەکان کە ئاگادار کرانەوە بریتی بوون لە سێ کەس لە ئامۆزاکان، بە نێوەکانی ئەبوو، ئیسماعیل و تەمەد. چونکـوو بە بێ یارمەتیی ئەوان، لێنـا هیچی پێنەدەکرا. بەڵام بەداخەوە ئەوانیـش وەکـوو لێنـا، نە پارەیان هەبـوو و نە زانیاریی پێویسـت بۆ جێبەجێ کردنی کارێکی ئەوتۆ.

دواجـار، لێنـا ڕووی لـە ئامۆزاکان کـرد و گوتی: تاقە کەسـێک کە دەتوانێـت فریـای عەبدولڕەحمان بکەوێـت، وسـووقوددیوانە. چونکە ئەو هەموو کاربەدەسـتەکانی ئەو ناوچەیە دەناسـێ، پارەشـی هەیە و عەبدولڕەحمانیش کوڕیەتی. ئێوە دەڵێن چی؟ ئامۆزاکان بە دوودڵییەوە سەیری لێنایان کرد.

لێنا گوتی: «ئێوە ڕێگەچارەیەکی دیکەتان پێ شک دێت؟ ژیانی ڕەحمان لە مەترسیدایە. من دەبێ بچمە تەورێز و ناتوانم لێرە بمێنمەوە».

ئامـۆزاکان وە شـوێن جێبەجێکردنـی پـارەو وناونیشـانی ئەحمەد کەوتـن. لێناش بـە پەلە گەڕایەوە بـۆماڵەوە. نانەخانم لە حەسـارەکە چاوەڕێی دەکرد. ئەو حەزی نەدەکرد لێنا بە تەنێ لە ماڵ بچێتە دەرەوە و هەربۆیەش بە دەنگی بەرز پرسـیاری لێکـرد: «لەکوێ بووی؟» لێنا وەڵامـی دایـەوە: « لەگەڵ تەمەد و ئەبوودا بووم». دیارە لێنا ڕاسـتی دەگـوت، بە بێ ئەوەی باسـێکی لە کۆبوونەوەکـە کردبێت. لەو کاتەدا، ئامۆزاکانیش گەیشتنە بەرەوە. نانەخانم بە بینینی ئەوان هێور بووەوە. پاشان لێنا ڕووی لە خەسووی کرد و پرسیاری کرد: «بابەئاغا (باپیرە) لەکوێیە؟»

نانەخانم گوتی: «چ ئیشت بەوە؟»

لێنا: «دەمەوێ داوایەکی لێ بکەم».

نانەخانـم: «چ داواکارییەکـت لێی هەیە؟» دیـارە بینینی بابەئاغا بەو ساناییەش نەبوو.

لێنا: «دواتر خۆی بۆت باس دەکات».

سەرەڕای ئەوەی بە ڕوونی دیار بوو وەڵامەکەی لێنا بەدڵی نانەخانم نەبـوو، بـەڵام گوتی: بابەئاغا هەر ئێسـتا نانی نیـوەڕۆی خوارد و بۆ نوێژی نیوەڕۆ چووەتە ژوورەکەی خۆی.

وسـووقوددیوان، پیاوێکـی تـەواو ئیمانـدار بـوو. بـەڵام هەرگیـز باوەڕەکانی خۆی بەسەر منداڵەکانیدا نەسەپاند. لەم سەردەمەدا هیچکام لـە کوڕەکانی وەک خـۆی باوەڕدار نەبـوون. عەبدولڕەحمان لائیکێکی تەواو بوو. ئەحمـەد ئاغایش وەکوو عەبدولڕەحمان بوو. عەلی خانیش گاڵتـەی بە بـاوەڕە ئایینییەکان دەکرد. لێنا هەرگیـز نەیتوانی تێبگات کە ئایا ئەو بەڕاسـتی باوەڕی بە دین نییە، یان ئەوەیکە بە شـێوازی خۆی باوەڕمەنـدە. بە ڕواڵەت لـە مرۆڤێکی باوەڕدار دەچـوو، بەڵام هەندێ گاڵتەشـی دەکرد کـە لێنای دەخسـتەوە بیری مامێکی خـۆی بە نێوی فرانتس frantz کە پیاوێکی ئانارشیست بوو.

زیبـای ئامۆزایـان، خاتوونێکـی زۆر باوەڕمەنـد بـوو و عەلی خان هەمیشـە بە گاڵتە، سەری دەخستە سـەری. ڕۆژێک، پرسیاری لە زیبا کـرد کە ئایا بەڕاسـتی خودا توانای ئەنجامدانـی هەموو کارێکی هەیە. زیباش ڕاشکاوانە وەڵامی دایەوە کە بەڵێ، خودا توانای هەموو کارێکی هەیە. پاشـان، عەلی خان گوتـی: «کەواتە، ئـەو دەتوانێت بەردێکی وا بخولقێنێت کە بۆخۆیشی بۆی هەڵنەگیرێت».

زیبا گوتی: « بەڵێ، دەتوانێت».

ئەوسا، عەلی خان گوتی: «چۆن زیبا! تۆ نەتگوت خودا توانای هەموو کارێکی هەیە، ئەی چۆنە ناتوانێ ئەو بەردە هەڵگرێت؟»

عەلـی خان لە قاقـای پێکەنینی دەدا و زیبای تـووڕەش، پێی دەگوت تۆ کافری.

بەڵام سەبارەت بە حسێن ئاغا کە گەورەترین کوڕی وسووق ئاغا بوو، دەبێ بڵێم تەنیا ئەو کاتەی کە لە سۆنگەی عەبدولڕەحمانەوە کەوتبووە زیندانەوە و لە چاڵەڕەشەکانی ڕێژیمی خومەینیدا بوو، ڕێسا ئاینییەکانی جێبەجێ دەکرد و قورعانی دەخوێند (شایانی وەبیرهێنانەوەیە، پۆلیسی ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران لەو کاتەدا بەدوای عەبدولڕەحماندا دەگەڕا، چونکوو ئەو سکرتێری گشتی حیزبێکی نایاسایی، واتە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بوو).

حسێن و عەلی، براکانی دوکتور قاسملوو، هیچیان نوێژیان نەدەکرد. ڕەنگە ئەوان بە شێوەیەکی دیکە لە دینەکەیان تێگەیشتبێتن.

لەوکاتانەدا کە وسووقوددیوان نوێژی دەکرد، هیچ شتێک و هیچ کەس نەدەبوو لێی تێک بدات. لەکاتێکدا کە ئامۆزاکان سەرقاڵی خواردنی نانی نیوەڕۆ بوون، لینا کە ئیشتیای نانخواردنی نەمابوو، لە تەنشت ژووری خەزووریەوە دانیشت. لینا بە هۆی ئەو مەترسییەی هەڕەشەی لە عەبدولڕەحمان دەکرد، ئاگای لە خۆی نەمابوو. ئەو کە لە منداڵیدا، لەگەڵ دەستەوەستانی دەستەویەخە ببوو، نەیدەویست لەم تەمەنەشدا تەسلیمی بێت.

لینا ناچار بوو تا کاتژمێر چواری پاش نیوەڕۆ، واتە تا کۆتایی نوێژ و دوعاکانی خەزووری چاوەڕوان بێت. کاتێک خەزووری درگاکەی کردەوە و لینای هیوابڕاوی لەبەردەم درگاکەدا بینی کە بەهۆی دانیشتنی زۆرەوە لاقەکانی تەزیبوون، گوتی: « گوێ بگرە، هەتا من مابم، ناچی بۆ هیچ کوێ و کەسیش ورەی ئەوەی نییە کوڕی من دەستبەسەر بکات.» ئەو باوەڕی بە قسەکانی خۆی هەبوو و بە دڵنیاییەوە قسەی دەکرد. بەڵام لینا دەیزانی سەردەمی دەسترۆیشتوویی ئەو لە ناوچەکەدا بەسەر چووە. هەرچەند کە هێشتاش خەڵک ڕێزیان لێدەگرت، بە تایبەت ئەوانەی کە ئەویان لە لووتەکەی دەسەڵاتداری و دەسترۆیشتووییدا بینیبوو. کەس، تەنانەت کاربەدەستانی ناوچەکەش، ورەی دژایەتی و ڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ ئەویان نەبوو. بەڵام، لەم کاتەدا ئەو

دەسەڵاتەکەی جارانی نەمابوو.

لێنـا ورەی دایەبـەر خـۆی و داوای لێکـرد بـە زووتریـن کات، بۆ وەرگرتنی زانیاریی پێویسـت سـەردانی کاربەدەستەکان بکات، چونکە ئەگەر فرمانەکە لە ناوەندەوە هاتبا، پۆلیسی ناوچە نەیدەتوانی جێبەجێی نەکات. خەزووری کە سکاڵا خنکاوەکانی لێنای نەدەبینی، بە تووڕەییەوە سەیری کرد. لێنا پێشی بە خەزووری گرتبوو بۆ ئەوەی هەرچی لەدڵیدا بـوو، پێـی بڵێیت. بـەڵام ئەو لێنـای لادا و لەکاتی چوونـەدەرەوەدا بە بۆڵەبۆڵ و تووڕەییەوە ئەمری پێکرد: «تۆ لە ماڵ ناچیتە دەرەوە!»

لێنـا هەمـوو هیوای بڕابوو. ئەمـر دەرچووبوو، ئەمـری پیرەپیاوێک بوو کە سـووکایەتی پێکرابوو، بووکەکەی ڕێی لێگرتبوو، ڕێی بەخۆی دابوو ئامۆژگاریی بکات، لەوەش زیاتر، دەسەڵات و کاریگەریی ئەوەی بەرەوڕووی پرسـیار کردبووەوە و دواجـار، بەقووڵی غرووری ئەوی بریندار کردبوو.

لێنا کە مابۆوە خۆی و ترسـەکەی، بەدوای ڕێگەچارەیەکدا دەگەڕا و ئەوەیکە دەبێ چی بکات؟ پرسـیاری لەخۆی دەکرد و دواجار بڕیاریدا: «دەست لەسەردەست دانانیێم و ناهێڵم عەبدولڕەحمان دەستبەسەر بکەن. داوام لێدەکەن لە ماڵەوە دانیشم! ئیتر چی!» بەڵام لاقەکانی تەزیبوون و بەدوایدا نەدەهاتن. جووڵەی لێ بڕابوو. هێزی خستەسەری، وردە وردە هەنگاوی هەڵدەگرت و چووە نێو ماڵەکەی خۆی، چەمەدانێکی بچووکی هەڵگرت و ئەوەندەی بۆی هەڵدەگیرا، شـتومەکی سـەفەری کۆکردەوە. هەرچەند خۆیشـی نەیدەزانی دەبێ چی بکات، بەڵام بڕیاری ڕۆشـتنی دابوو.

لـەم کاتـەدا ئامـۆزاکان، ڕێـک وەک ئـەو یارمەتیدەرانەی لە سـاتە قەیراناوییەکاندا دەبنە هۆی بێ هیوایی، گەیشتن و بە بینینی چەمەدانەکە، یەکسەر پرسیاریان کرد: «توانیت بابەئاغا ڕازی بکەیت؟»

لێنا وەڵامی دایەوە: «نەخێر نەمتوانی».

هەمـوو شـڵەژاو و دڵنیگەران، تووشـی شـۆک و دڵەڕاوکێ ببوون،

پێیان گوت: «تۆ ناتوانی لەدژی ئیرادەی بابەئاغا هیچ بکەیت و ناتوانی بڕۆیت! جگە لەوەش، پارەشت پێ نییە و پۆلیسیش دەستگیرت دەکات و بە کورتی سەرئەنجامێکی باشت نابێت».

لێناش دەیزانی ئەوان ڕاست دەکەن و تەنیا موعجیزەیەک دەیتوانی گیانی عەبدولڕەحمان ڕزگار بکات و ئەو موعجیزەیەش ڕوویدا!

شەو داهاتبوو، لێنا دانیشتبوو، کچەکەی لەسەر ئەژنۆی بوو و چەمەدانەکەشی لە تەنشتییەوە، چاوەڕوانی ڕۆشتن بوو. بێدەنگییەکی تەژی لە بێهیوایی باڵی بەسەر هەموو لایەکدا کێشا بوو. لەپڕ، وسووقوددیوان، خۆی کرد بە ماڵەکەیاندا. ئەمە یەکەمجار بوو کاری وا بکات. وا باو بوو کە باوکی بنەماڵە سەردانی بنەماڵەی نەدەکرد، بەڵکوو هەموو بنەماڵەکە دەچوونە خزمەتی ئەو. لێنا بە تەواوی لەو کردەوە نائاساییەی وسووق ئاغا و گرینگیی ئەو سەردانە تێدەگەیی. وسووق ڕووی لە بووکەکەی کرد و پێی گوت: «ئێستا بڕۆ بنوو. بەیانی زوو دەبێ وەڕێ بکەوی». نە وشەیەک زیاتر و نە کەمتر. پاشان پاکەتێکی دایە دەست لێنا و «شەوشاد»ی لێکرد و ڕۆشت. لە پاکەتەکەدا، بڕێک پارە و بلیتێکی پاسی تێدا بوو.

بەری بەیان، لێنا ساز ببوو. مەمەدقولی چارشێوێکی هێنا و بە لێنای گوت: «چارشێوەکە دەدەی بە سەرتدا و بە دەست لە بن چەنەگەت توند دەیگریت و هەرگیز بەری نادەیت!»

مەمەدقولی، مینای کردە باوەش و بە دەستەکەی دیکەی چەمەدانەکەی هەڵگرت و ئاماژەی بە لێنا کرد دوای کەوێت. لێنا ڕووی لە مەمەدقولی کرد و گوتی: «دەبێ ماڵئاوایی لە نانەخانم بکەم!» مەمەدقولی بەئاماژە ئەمری پێکرد پێدەنگ بێت و بەم شێوەیە لێنا، ماڵی باوکی عەبدولڕەحمانی جێهێشت و ئیتر هەرگیز نەیبینییەوە.

لەم کاتەی بەیانییدا، کۆڵانەکان چۆڵ بوون. ڕۆژ تازە هەڵدەهات و سێبەری دەخست. شۆفێری پاسەکە، پاڵی بە پاسەکەوە دابوو و چاوەڕوانی دەکردن. هەموو کورسییەکان جگە لە کورسیی پشتەسەری

شۆفیرەکە گیرابوونەوە. مەمەدقولی چرپاندی بە گوێی لینادا: «بابووش لە تەورێز، لە نزیکەی دیواری پشت وێستگەی پاسەکان چاوەڕوانی تۆ دەکات». لینا ئەویشی هەرگیز نەبینییەوە.

لینا لەوەیکە وسووقوددیوان وەکوو شۆڕشگێڕێکی کارامە، سەفەری ئەو بۆ تەورێزی ڕێکخستبوو، حەپەسابوو. لینا هەرگیز تێنەگەیی خەزووری، چۆن بە شەوێک هەموو ئەو کارانەی ڕێکخستبوو. بەڵام، لەخۆڕا نەبووە کە سەردەمانێک خەزووری ڕاوێژکاری شازادەی جێنشین بووە؟

■ تەورێز

لینا هەرگیز وەکوو گەشتیار سەفەری بۆ ناوەندی ئازەربایجان نەکردبوو. نە سروشتە جوانەکەی دەناسی و نە جوانییەکانی بیناسازییەکەی کە هەموو باسیان دەکرد و بەسەریاندا هەڵدەدا و هەرگیزیش نەیتوانی بیناسێت. تەورێز شارێکی کۆنە بە مێژوویەکی سێ هەزار ساڵەوە کە چەندین جار بوومەلەرزە لێی داوە. هەروەها ئەو شارە، پێتەختی کۆمارە تەمەن کورتەکەی ئازەربایجان بووە لە ساڵی ١٩٤٦دا. لینا دوو جار و ئەویش بە نهێنی چووە تەورێز و ئەمە یەکەم جاری بوو. لینا ئاگای لە مەترسییەکە هەبوو ـ لە ڕاستیدا ئەمە یەکەمین مەترسییەک بوو کە لەگەڵی بەرەوڕوو دەبووەوە ـ بە ڕەچاوکردنی ڕێنماییەکانی مەمەدقولی، بە وردی ئاگای لێ بوو چارشێوەکەی نەکرێتەوە و نەخزێتە خوارەوە. دەستەکانی تەزیبوون و مێروولەیان دەکرد، لە بن چارشێوەکەوە، مینای لە ئامێز گرتبوو، مینا منداڵێکی هێمن و دلۆڤان بوو، نە دەگریا و نە بێتاقەتیشی دەکرد. بەڵام لەگەڵ خایاندنی سەفەرەکەیان، لینا هەستی دەکرد مینا قورستر دەبوو، کاتێک گەیشتە تەورێز، هەم لە باری جەستەییەوە و هەم لە باری دەروونییەوە کوترا بوو و هەرەسی هێنابوو. چونکوو هەم نیگەرانی عەبدولڕەحمان بوو و هەم لەوە دەترسا موسافیرەکان کۆنترۆل بکرێن

و دەرکەوێت کە ئەو هیچ پێناسێکی پێ نییە، زمانی فارسیش نازانێت و سەرەڕای ئەوەش، بیانییشە...

بەڵام، سەبارەت بە بەڵگەنامە و پێناسەکان، ڕاستییەکەی ئەوەیە کە لە ماڵی خەزووری بڕیار درابوو هەموو بەڵگەنامە پەیوەندیدارەکان بە عەبدولڕەحمان و لێنا، بریتی لە ناسنامە، پاسپۆرت، بڕوانامەی خوێندن و تەناتەت کتێبەکانیان، دەبوو لە ماڵی باوکی عەبدولڕەحمان ڕابگیرێن، چونکوو هیچ شتێک نەدەبوو شوناسی ڕاستەقینەی ئەوان ئاشکرا بکات.

ڕۆژێکیان وسووقودیوانیان ئاگادار کردبووەوە کە پۆلیس بە نیازە ماڵەکەی بپشکنێت. هەموو بەڵگەنامەکان، بریتی لە بەڵگەنامە پێناسەکان و بڕوانامەکانیان لە عەمباری ژێرخانی ماڵەکەیان شاردبووەوە. ئەم پشکنینە هەم وسووقودیوانی تووشی شۆکێکی گەورە کرد و هەم دەرخەری ئەو ڕاستییە بوو کە سەردەمەکە گۆڕدراوە.

دیارە شوناسی لێنا وەکوو ژنێک، دەکرا لە ڕێی بنەماڵە یان مێردەکەیەوە پشتڕاست بکرێتەوە، بەڵام کێشەکە لەوەدا بوو کە بەدوای مێردەکەیەوە بوون و هەربۆیەش، لێنا نەیدەتوانی ناوی ببات و بنەماڵەش لە ڕەزاییە بوون. لێنا ببووە کەسێکی بێ شوناس و دەبوو لەوەبەدوا، بە بێ شوناسی بژی. بە پێی ڕێککەوتنی پێشوو، عەبدولڕەحمان چاوەڕێی بوو. چاویلکەیەکی دژەخۆری کردبووە چاوی و ڕوخساری لە پشت ڕۆژنامەیەکی «ئیتلاعات»ی کراوەدا شاردبووەوە. لێنا منداڵەکەی نایە سەر زەوی و بە هێمنی بۆ پێشەوە پاڵی پێوە نا و گوتی: «سەیر کە، بابە لەوێیە، بڕۆ ماچی بکە». مینا کە لە ڕاستیدا نەک ڕۆشتن، بەڵکوو لەتری دەدا، لەو بەرەوپێش چوونەدا، هەندێ جار بە قوونەوە دەکەوت و هەندێ جاریش بە سەر دەستی خۆیدا بەردەبووەوە، بەڵام لە خۆشییاندا دەیقیژاند. عەبدولڕەحمان مینای لە ئامێز گرت و ڕووی کردە لێنا و گوتی: «بە دوامدا وەرە. سەرەتا دەچێن بۆ لای هاوڕێکانمان بۆ ئەوەی بمانشارنەوە. تا ئەو کاتەی کە هاورێیەک کە پەیوەندیی بە

تارانەوە هەیە، بێت و بەرەو تارانمان ببات».

شەو لە ماڵی هاوڕێکەیان، خواردنێکی تێر و تەسەل و بە چێژیان خوارد. بەڵام لینا، لە هیلاکیدا خۆی بە پێوە نەدەگرت. پاشان عەبدولڕەحمان و پیاوی خانەخوێ، چوونە ژوورەکەی تەنشتەوە و لینا گوێی لێ بوو بە دەنگێکی زبرەوە مشتومڕیان بوو. لە ڕواڵەتی تێکچڕژاوی ژنی خانەخوێش ڕا دیار بوو کە دۆخەکە ئاسایی نییە. مینا خەوی لێکەوتبوو و لیناش چاوەڕێی کۆتایی هاتنی مشتومڕی ئەو دوو پیاوەی دەکرد. کارەکان، هەمیشە، وەک پێشبینی کراون نارۆنە پێش.

پیاوەکان لە ژوورەکە وەدەر کەوتن، بە بێ پێکەنین و تەنانەت وتنی وشەیەک. عەبدولڕەحمان ڕووی لە لینا کرد و فرمانی پێکرد: «منداڵەکە و چەمەدانەکە هەڵگرە، لێرە دەڕۆین». دواتر، چووە دەردەوە و لە نزیکەی درگاکەوە چاوەڕێی لینای کرد. لینا بەپەلە، ئەو شتومەکەی لە چەمەدانەکە دەری هێنا بوون، کۆی کردنەوە و بە زەحمەت تەپاندنیە نێو چەمەدانەکەوە.

لە دەرەوە شەو بوو. کۆڵانەکە، تەسک و ترووسک و نووتەک بوو. لە بێدەنگیدا ملی ڕێگایان گرتبوو. لینا خۆی لە زەوی کێش دەکرد و بە هەموو هێزی خۆیەوە کەوتبووە دوای عەبدولڕەحمان، هەستی دەکرد پێویستە هاوسەرەکەی ڕوونکردنەوەیەکی بۆ بدات بەڵام، نەک هیچ ڕوونکردنەوەیەکی بۆ نەدرا، بەڵکوو هاوسەرەکەی بەخێرایی دەڕۆشت و داوای لەویش دەکرد پێ هەڵگرێت.

کۆڵانەکەش نەدەبڕایەوە، لینا کە چیدیکە هێزی هەنگاوی نەمابوو، ڕووی کردە مێردەکەی: «یارمەتیم بدە، ناتوانم هەم منداڵەکە هەڵگرم و هەم چەمەدانەکە».

عەبدولڕەحمان وەڕەز بوو و هەر وتەیەک بێتاقەتی دەکرد. لە ناوەندی شار نزیک دەبوونەوە. ڕووناکایی کز و زەردی شار، بۆ ئەوان کە لەو کۆڵانە نووتەکەوە هاتبوون ئازاردەر بوو. لینا بە سرتە لە هاوسەرەکەی پرسیاری کرد کە ئایا تێپەڕین لە ناوەندی شارەوە

بۆ ئـــەوان مەترســـیدار نییـــە؟ عەبدولڕەحمان وەڵامی دایـــەوە: «بەڵێ، مەترســـیدارە، بەڵام ناچارین بە شـــوێن هۆتێلێکـــدا بگەڕێین.» چۆڵی و بێدەنگـــی گەڕەکەکـــە، لینای وەخـــۆ هێنایەوە. ئەوان بـــە پێدزکێ بە پاڵ دیوارەکاندا تێدەپەڕین. لینا کە چاوەڕوانی هێرشـــی پۆلیسی دەکرد، بە وردی چاوەدێریـــی هەموو ســـێبەر و ســـووچێکی دەکـــرد. دواتر وردە وردە هێمن بووەوە. دواجار خۆیان بە ڕێڕەوی هۆتێلێکی بچووکدا کرد. لـــە هۆڵەکەدا، پیاوێکی بەخۆ و تۆکمە بە ئاســـوودەیی ســـەیری کردن. داوای لێکردن هەموو کرێی ژوورەکە بدەن. عەبدولڕەحمان، کرێی دوو ڕۆژی پێدا. ئەو پیاوە خاوەنی هۆتێلەکە بوو و ژن و کچەکەشـــی هەر لەو هۆتێلە کاریان دەکرد. ژوورێکی لە دوا نهۆمی هۆتێلەکە کە نهۆمی سێهەم بوو پێدان.

لـــە کاتێکـــدا عەبدولڕەحمـــان بە قووڵی خـــەوی لێکەوتبـــوو و مێنای بچکۆلانەش کەوتبووە هاروهاژی، دڵی لینا بە توندی لێیدەدا، وەها کە گوێیەکانی ژانیان دەکرد (خەریک بوو تووشـــی ئاوســـانی گوێ (otite) دەبوو). لینا هەستی دەکرد کارەساتێک بەڕێوەیە.

لینا بە چارشـــێو خۆی دادەپۆشـــی و ڕۆژانە لە بەقاڵی سەر کۆلانەکە شـــتی دەکڕی. چیدیکە توانای قووتدانی ئەو خواردنە سارد و سڕانەی نەمابـــوو. عەبدولڕەحمان، شـــەوانە وەدەر دەکەوت و هەر شـــەو ماتتر و داگیراوتـــر لە شـــەوی ڕابردوو دەگەڕایەوە و متەقـــی لێوە نەدەهات. ئـــەو دۆخی دڵەڕاوکێ و گومانە بۆ لینا تاقەت پڕووکێن بوو. لە منداڵیدا زۆر جار بە ئازاری ئاوســـانی گوێیەکانیەوە ناڵاندبووی. لە تەمەنی ١٣ ساڵیدا، لەوزەکانیان بە نەشتەرگەری دەرهێنا بوو و لەو کاتەوە چیدیکە لینا تووشی ئازاری گوێ نەبووبووەوە.

بەڵام، ئێســـتا ئازاری گوێی بڕســـتی لێ بڕیبوو. عەبدولڕەحمانیش لە تەورێز هیچ دوکتورێکی نەدەناسی. سەردانی دوکتوری نەناسراویش بۆ ئەوان مەترسیدار بوو. جگە لەوەش، پارەیەکی ئەوتۆشیان پێ نەمابوو. لە لایەکی دیکەشـــەوە، خـــاوەن هۆتێلەکە تێگەیبوو کە مشـــتەرییەکانی

ئاسـایی نین. ئەم بابەتە عەبدولڕەحمانی زیاتر تووڕە دەکرد و لێناشی زیاتر دەترسـاند. ئەوان نەیاندەتوانی بە دوای هۆتێلێکی دیکەدا بگەڕێن چونکوو پارەی پێویستیان پێ نەبوو. ئەو کەسەش بڕیار بوو پەیوەندی بە عەبدولڕەحمانەوە بگرێ، هیچ هەواڵێکی نەبوو.

ڕۆژێکیان، پیاوێکی بە تەمەن هاتە ژوورەوە و گوتی: «من پزیشـکم و هاوڕێـی خاوەن هۆتێلەکەم». پشـکنینی بۆ لێنا کرد و گوتی: «گوێی ناوینت گەلێک ئاوسـاوە و لە دۆخێکی باشدا نییە». لەوە بەدوا، هەموو ڕۆژێـک دەهـات و دەرمانی لەگەڵ خۆی دەهێنا، بـە بێ ئەوەی داوای پارەی پشکنین و دەرمانەکانی بکات. خاوەن هۆتێلەکەش، چا و سووپ و خواردنـی گەرمی بۆ دەهێنان. دواجار، ئەو کەسـەی عەبدولڕەحمان و لێنا چاوەڕێیان دەکرد، هات. خاوەن هۆتێلەکە و پزیشـکەکە، بەڕێیان کردن و هیوای سەفەرێکی سەرکەوتوویان بۆ خواستن. خاوەن هۆتێل و دوکتورەکـە، نـە بۆ کرێی هۆتێلەکە و نە بۆ پشـکنین و دەرمانەکان، پارەیـان لـێ وەرنەگرتـن. لێنا، دواتر زانـی کە ئەوانیش لـە دژبەرانی ڕێژیمی شا بوون. ئەوان دوو مرۆڤی دڵ فراوان بوون.

■ ژیانی نهێنی

وەها بوو کە لێنا ژیانی نهێنی دەسـت پێکرد و مینای بچکۆلانەشـی تێکەڵ بەو ژیانە کرد. هەر ڕۆژێک کە تێدەپەڕی، لێنا باشتر هاوسەرەکەی خۆی دەناسـی. لێنا، هەڵسوکەوت، شـێوازی کار و هونەری دەربڕینی بۆچوونەکانی هاوسەرەکەی دەبینی. لە ڕوانگەی لێناوە، ئەو زێڕی خالس بوو و ڕاسـت و دروستیی هەڵسەنگاندنەکان و بڕیارە سیاسییەکانی لە ڕێـی دەرئەنجامەکانییـەوە دەسـەلما. بەو بڕوا قووڵەی کـە بە خەباتە دادپەروەرانەکـەی هەیبوو، بۆچـوون و باوەڕەکانی بۆ هاوخەباتەکانی دەگواستەوە. لێنا لە هەڵبژاردنی ئەودا هەڵەی نەکردبوو و هەر ڕۆژێک کـە تێدەپەڕی، عەشـقەکەی بۆ ئەو قووڵتر دەبـووەوە. عەبدولڕەحمان لـەو دەسـتە شۆڕشـگێڕانە بـوو کـە دوو تایبەتمەندیـی، فرەزانـی و

ناخێکی ساف و پاکیان پێکەوە هەیە. ئەو بۆ چارەسەری هەر گرفت و کێشەیەک، ئەوەی بەربەستی سەر ڕێی بوو، لای دەبرد. ئەو بە شێوەیەکی لۆژیکی سەبارەت بە هەموو ئەو چالاکیانەی کە پێویستیی ڕۆژانە بوون، وەها بەرنامەی دادەڕشت، کە هەم لەباری مرۆییەوە گونجاو بێت و هەم هەموو لێی تێبگەن و ئارمانجی خەباتەکەش لە یاد نەکرێت. هاوخەباتەکانی بە وردی گوێیان لە بۆچوون و قسەکانی دەگرت و بە حەزەوە باس و گفتوگۆیان لەگەڵ دەکرد. لە ڕاستیدا ئەو مامۆستا و ڕاهێنەرێکی باش بوو.

لەو ماوە زەمەنییەدا، لینا بە تەواوی خۆی لەگەڵ داب و نەریتەکانی کۆمەڵگەدا گونجاندبوو، تەنانەت لەگەڵ زۆرێک لەو نەریتانەش کە وردە وردە خەریک بوون لەبیر بکرێن. لە لایەکی دیکەشەوە، ڕێژەیەکی زۆر لە ئێرانییەکان، بریتی لە فارس و غەیری فارس، لە دژی ڕێژیمی شا هەستابوونەوە و ڕێژیمیش زۆر دڕندانە لەگەڵ ئۆپۆزیسیون دەجووڵایەوە و زەبری لێ دەوەشاندن.

شۆڕشگێڕانی ڕێگای ئازادی دەترسان، بەڵام باسیان نەدەکرد. لیناش دەترسا، بەڵام نەیدەویست دان بە ترسەکەیدا بنێت. لەو کاتەوە گەیشتبوونە تاران، بەردەوام حەشارگەیان دەگۆڕی و بە ناوی خوازراوی جۆراوجۆرەوە دەژیان. هەندێ ئەرکیان خستبووە ئەستۆی لینا و دەرفەتی سەرخوراندنی بۆ نەمابووەوە. لاپەڕەبەندیی ڕۆژنامەی کوردستان و لکاندنی وتارەکان بە لاپەڕەکانی لە ئەستۆ گرتبوو. لەم کاتەدا، عەبدولڕەحمان و هاوکارەکانی، ئەم ڕۆژنامەیەیان چاپ دەکرد و بۆخۆشیان وتارەکانیان دەنووسی. لینا، پاش چاپ، ڕۆژنامەکانی دەبرد بۆ کەسانێک لە تاران کە ئەوانیش بە نهێنی دەژیان و بەرپرسی بڵاو کردنەوەی ڕۆژنامەکان بوون. هەروەها، لینا پەیامیشی دەهێنا و دەبرد و هەندێ جاریش کێشکی دەکێشا و نیگابانیی دەدا، دیارە هەموو ئەمانەی بە خۆشاردنەوە لەژێر چارشێوێکی ژنانەدا دەکرد. ئەو لە لاپەڕەی ئەو شەترەنجەدا ڕۆڵی مۆرەیەکی گرینگ و بەکەڵکی دەگێڕا.

ژیان، بە تایبەتی ژیانی شۆڕشــگێڕەکان، شتێک جگە لە تێکچڕژاویی شکۆی ڕۆژانی درەوشاوە و شەوانی بێهیوایی و بێدەرەتانی نییە.

■ ژیان لە ماڵی زەردەشتییەکدا

یەکێــک لــەو ئاپارتمانانــەی کە ئــەوان تێیــدا دەژیان، لــە جیرانەتیی کەلانتەریــی ژمــارە (١) دا هەڵکەوتبــوو و هــی پیاوێکی زەردەشــتیی ســاماندار بوو. ئەوان لە نهۆمی ســەرەوەی ئەو خانووەدا دەژیان و لە بەرهەیوانەکەیەوە دەیانتوانی باخی یەکێک لە کۆشــکە سەڵتەنەتییەکان ببینن. ئەوە بۆ ئەوان چەشــنێک چاوقایمی بوو. ئەوان لەســەر بنەمای پەندێکــی کۆن کە دەڵێت «بنی دارتێلی کارەبا تاریکە» ئەو شــوێنەیان هەڵبژاردبــوو. جگە لە عەبدولڕەحمان، لێنا، مینا و ئیســماعیلی ئامۆزای عەبدولڕەحمــان، حەوت کەســی دیکەش لەو ماڵەدا خۆیان شــاردبۆوە و هەمووشــیان لە بەرپرســانی حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران بوون. تەنیا ئیســماعیل دەیتوانی بە بێ مەترسی لە ماڵ بچێتە دەرەوە، چونکە بەدوای ئەوەوە نەبوون و ئەو لە قوتابخانەی باڵای ئەندازیاریدا خوێنــدکار بوو. بەو پێیــە، کاروباری کڕیــن، مەئموورییەت و هێنان و بردنی پەیامی بەڕێوە دەبرد. ئیســماعیل لای بەقاڵی ســەر کۆڵانەکەش متمانەی دروســت کردبــوو و زۆرجار بە قەرزیش شــتی دەهێنایەوە. بەگشتی هەرکاتێک بۆیان بڕەخسایە، قەرزەکانیان دەدایەوە. بەڵام، ئەو ڕۆژەش هات کە چیدی توانای دانەوەی قەرزەکانیان نەما و هەربۆیەش بەقاڵەکە لە دانی شت بە قەرز خۆی دەبوارد و شۆڕشگێڕەکان چەندین هەفتــە بــە بێ ئەوەی دەســتیان بــە خواردەمەنییەکی ئاســایی ڕابگات مانــەوە. کەوتنــە خواردنی ئەو ورکەنانانەی لێنا لــە ڕۆژانی فەرعانەدا هەڵیگرتبوون و ئەو برینج و دانەوێڵەی پاشەکەوتی کردبوو.

ســەری هەمــوو مانگێک، خــاوەن ماڵەکە بە هیــوای وەرگرتنی کرێ خانووەکەی دەهاتە بەردەرکی ئاپارتمانەکە. هەمیشەش، عەبدولڕەحمان قســەی لەگــەڵ دەکرد، لــە کاتێکدا کــە پیاوەکانی دیکە، بــە بێدەنگی لە

ژوورەکەی دیکەدا، خۆیان دەشاردەوە. لینا و میناش، خۆیان نیشان دەدا. کاتێک عەبدولڕەحمان داوای لێدەکرد هەندێکی دیکەش لەسەریان بوەستێت، خاوەن ماڵەکە، ملی ڕێگای دەگرتە بەر و دەڕۆشت. ئەو نەک هەر جوابی نەکردن، بەڵکوو تەنانەت هەڕەشەشی لێ نەکردن. ئایا ئەویش لە دژبەرانی ڕێژیمی شا بوو؟ بە هەر حاڵ، ئەوەش خۆی موعجیزەیەکی دیکە بوو. ڕەنگە بەکار هێنانی ئەو وشەیە زۆر گونجاو نەبێت، بەڵام ڕاستییەکەی ئەوەیە کە زۆریەک لە ئێرانییەکان دژبەری ڕێژیم بوون.

لینا، سەرلەنوێ دووگیان بووەوە. ژیانێکی دیکە لە زگیدا بیچمی دەگرت. لینا، بە درێژایی ڕۆژ لە ماڵەوە کاری دەکرد. لە ڕاستیدا، ئەو بە تەنیا هەموو کاری ئەو ماڵەی دەکرد. ئەو پێش لە هەموو شتێک دەبوو ئاگای لە کچەکەی بێت بۆ ئەوەی سەرەڕای نەبوونی خواردەمەنی، برسیەتی نەکێشێت. کچەکەی هێشتا دوو ساڵی پڕ نەکردبۆوە. ژیان لە نهێنییەکی تەواودا گەلێک بە ئازار و تاقەتپڕووکێن بوو. ئەوان بۆ ڕەواندنەوەی ئەو حاڵە، خۆیان بە زۆر شتەوە سەرقاڵ دەکرد. لینا بۆ ڕەواندنەوەی بێتاقەتی، بیستنی «کۆنسێرت»ی مۆسیقای کلاسیکی بەسەر هاوڕێیاندا دەسەپاند. ئەوان تەنیا چوار قەوانینان هەبوو کە بریتی بوون لە: ڕاوێل Ravel، ڕیمسکی ـ کۆرساکۆڤ Rimski – Korsakov، بێتهۆڤێن Bethoven وبۆرۆدین Borodine. بە وەرەق یارییان دەکرد، بەڵام چون پارەیان نەبوو، لەبری ئەوە کەڵکیان لە دانەوێڵەی وەک لووبیای سەوز، نۆک، لووبیای سپی و لووبیای سوور وەردەگرت. کاتێکیش، هەموو دانەوێڵەکەیان خوارد، لە یاری وەرەقدا چیلکە شەمچەیان بەکار دەهێنا. پاشان، لەتە کاغەزیان هێنا و بڕی پارەیان لەسەر نووسی و بەو پێیە لە یارییەکەدا بەکاریان دەهێنان. مۆسیقا ژیانی وەبەر ماڵەکەدا دەهێنایەوە. یاری بە وەرەق و بردنەوەی ئەو هەموو دەنکە لووبیایە لەبری پارە، خۆی سەرقاڵی دەکردن و مایەی پێکەنینیش بوو. لینا، تەنانەت توانی مۆدێلێکی نوێی ئاکار و هەڵسوکەوت بەسەر پیاوەکاندا

بســەپێنێت و لە ئەگــەری ڕەچاونەکردنیــدا، بەرهەڵســتیان بێتەوە. بۆ ئەو مەبەســتە، زۆرجار پێویســتی بە یارمەتیی عەبدولڕەحمان دەبوو. هەرچەند عەبدولڕەحمان لەو کاتەدا ئەو پلەیەی نەبوو کە دواتر لە حیزبی دێموکراتدا بەدەســتی هێنا، بەڵام ڕۆڵی بەرپرســی دەگێڕا و بۆ ئەوەی ئاواڵەکانی ڕێزی بگرن، دەیگوت کە ئەو نابێ خەریکی ورکەکاری ژنانە بێ. لەبەر ئەوەی ئەو کارانە قەدری ئەو لای هاوڕێکانی کەم دەکاتەوە. هەربۆیــەش، لینا هەموو کارەکانی نێومالّی بەڕێوە دەبرد. لە ماڵەوە، ٩ پیــاوی لێ بوو، هەرکام بە خوو و خدە، بەرژەوەندی و هەڵســوکەوتی تایبەت بە خۆیانەوە. ئەوەش هەندێ جار دەبووە هۆی تێکهەڵچوونیان. دواجــار داوای یارمەتییــان لە لینا دەکرد و ئــەوەش ئەو دەرفەتەی بۆ لینا دەڕەخساند بۆ ئەوەی داوایان لێ بکات ڕەچاوی هەندێ ڕێوشوێن بکەن. دیارە، کاتێک عەبدولڕەحمان کە ڕۆڵی بەرپرســی هەبوو، هەمان داواکاریی لێیان دەبوو، ساناتر دەچوونە ژێر بار.

سەرەڕای ئەوەی لینا بە تەمەن لە هەموویان بچووکتر بوو، بۆ هەموو پیاوەکان وەک خوشــکی گەورەیان وابوو. لانیکەم، ئەوە بە ئاکاریانەوە دیار بوو. بۆ نموونە هەموو لەسەر لینا دەوەستان هەتا لە کاری ناوماڵ ببێتــەوە، ئەوســا لەگەڵ ئەو یاریــی وەرەقیان دەســت پێدەکرد. کاتێک لینا ســەرقاڵی کاری ناوماڵ بوو، ئەوان بێزار دەبوون، بەم حاڵەشەوە، ئامــادە نەبــوون داهێنانێکیان هەبــێ و یارمەتی بــدەن زوو لێ بێتەوە، بەڵکوو لە نێو ماڵەکەدا دەهاتن و دەچوون هەتا ئەو لە کار دەبووەوە.

بە پێچەوانەوە، مینا هەڵکەوتە بوو. ئەو کە منداڵێکی دلۆڤان و دەم بە پێکەنین بوو، بە بێ ئەوەی مەبەســتی بێت، بە چەشــنێک یارمەتیدەری دایکی بوو. بەم چەشــنە کــە پیاوەکانی ناچار دەکرد یاری لەکەڵ بکەن و ئەوانیــش بەگوێیــان دەکرد. ڕۆژێک لینا لە چێشــتخانەکە ســەرقاڵی کار بــوو، چــاوی لە دووی مینا گێڕا و دیتی بەســەر لێــواری دیواری بەرهەیوانــی ئاپارتمانەکــەدا دەڕوات. ئاپارتمانەکەی ئــەوان لە نهۆمی پێنجەمدا بوو. ئەحمەد. ت، دەستی خستبووە پشت کەمەری و بە دوای

مینادا دەڕۆشـت و دەیدواند و میناش وەڵامـی دەدایەوە. لێنا بە دیتنی ئەم دیمەنە زراوی چووبوو، بە ئەسـپایی خـۆی لە مینا نزیک کردەوە و لـە ئامێزی گرت. پاش ئەوەی ترسـەکەی ڕەوییەوە و توانی بێتەگۆ، دەنگـی ئەحمەدی دا (ئەحمەد لـە هەموویان زیاتر دەبووە هۆی تووڕە بوونـی لێنـا). ئەحمـەد. ت، بە پێکەنینـەوە بە لێنای گوت کە پێویسـت ناکات دڵنیگەران بێت، چونکە ئەگەر ئەو منداڵە بکەوتایەتە خوارەوە ئەو بەرپرسایەتییەکەی وەئەستۆ دەگرت. لێنا لەو وەڵامەی ئەحمەد حەپەسا بوو، شەرمی وەلا نا و بە دەنگی بەرز هاواری کرد: «نەفام! ئەگەر ئەو منداڵە بمردایە، بەرپرسبوونی تۆ چ کەڵکێکی بۆ من دەبوو!»

عەبدولڕەحمان دەسبەجێ خۆی گەیاندە لێنا و ویستی هێوری بکاتەوە. بەڵام، لێنا نەیدەویسـت هێور بێتەوە. چونکە بەدەسـت ئەم شۆڕشگێڕە تەوەزەلانـەی تەنانـەت خەباتیشـیان نەدەکرد و ژیانی منداڵەکەشـیان خستبووە مەترسییەوە، وەڕەز ببوو.

■ هاتنی کیانووری

شەوێکیان، کات لە نیوەشەو تێپەڕیبوو و هەموو نووستبوون، زەنگی ئاپارتمانەکـە لێدرا. دەتگوت تەقینەوەیەک ڕوویداوە. تەنیا کەسـێک کە ئەو زەنگەی لێدەدا، خاوەنماڵەکەیان بوو، بەڵام ئەو هەرگیز لەو کاتەی شەودا، سەردانی ئەوانی نەکردبوو.

هەموو حەپەسابوون و بە جلی ناوماڵەوە، لەسەر پەنجە هاتووچۆیان دەکرد و لە درگای ماڵەکە نزیک دەبوونەوە و لەوێ، واق و وڕ، گوێیان هەڵدەخسـت، بەڵکوو دەنگی پێیەک بەرگوێیان کەوێ. بەڵام، لەو دیوی درگاکەوە تەنیا بێدەنگی بوو. هەربۆیەش، هەموو بیریان لەوە دەکردەوە کە پۆلیس لە پشـت دەرکەکەیە! بۆ جاری دووهەم زەنگەکە لێدرایەوە. ئـەم جارەیـان، عەبدولڕەحمـان ورەی دایـە بەر خۆی و بە ئەسـپایی پرسیاری کرد: «کێی لێیە؟»

ئەوەی لە پشت دەرکەکە بوو، بە ئەسپایی وەڵامی دایەوە. ئەمجارەیان،

عەبدولڕەحمان دەرکەکەی کردەوە و بە بینینی کەســی پشــت دەرکەکە حەپەسا. ئەفسەرێک هاتە ژوورەوە و بە هەنگاوگەلێکی دڵنیاوە یەکسەر بەرەو ژووری دانیشتنەکە ڕۆشت. کەس بەدوایدا نەڕۆشت. کورسییەکی هەڵگرت و لەســـەری دانیشــت و دواتر کڵاوی ئەفسەرییەکەی هەڵگرت. ئەو پیاوە، کیانووری، ئەندامی دەفتەری سیاســی حیزبی توودە بوو کە بۆ ئەوەی نەناســرێتەوە، جل و بەرگی تایبەت بە ئەفســەرێکی ڕێژیمی شاهەنشــایی لەبەر کردبوو، هەموو هەناسەیەکیان بەبەردا هاتەوە. ئەم بابەتــە لە مــاوەی چەند ڕۆژدا، بوو بە گەپجــاڕی نێوان پیاوەکان و لە ڕاستیدا، ورەی ئەوەی پێدەبەخشین بە سەر ئەو ترسەدا زاڵ بن کە تا سەر ئێسقانیان گەیبوو.

پاش ڕۆشــتنی کیانووری، هەموو چوون بنوونــەوە. بەڵام، لینا خەو نەدەچووە چاوی. ترســی دەستبەسەر بوون و چارەنووسی منداڵەکەی نــاو ســکی و مینای بچکۆلــە ئۆقرەی لــێ هەڵگرتبــوو. دەیزانی هیچی لەدەســت نایە، هەوڵی دەدا خەیاڵ و ختــووره لەخۆی دوورکاتەوە. بە هاتنی کیانووری، شــاڵاوی خەیاڵ و ختووره سەریان کردەوە جەرگی. عەبدولڕەحمان و کیانووری ماوەیەک دووبەدوو لە ژووری دانیشتنەکە مانــەوە و دواجــار، کیانــووری چــۆن هاتبــوو، هەرواش بــە بێدەنگی ڕۆشــتەوە. بۆ سبەی شەو، باسی پێویستیی گۆڕینی شوێنی نیشتەجێ بوونــی خۆیانیان دەکرد، دەبوو بڵاوەی لێبکــەن. دەڵێن پاش دۆڕاندنی شــەڕ، ڕەخنەگرتن ئاســانە. بەڵام زۆر بێمانا بوو کە بەرپرسانی ناوچە جیاجیاکانی کوردستان، ماوەیەکی زۆر، هەموو پێکەوە لە ماڵێکی نهێنیدا بمێننــەوە. ئەگەر پۆلیــس ئەوانی لەو کاتەدا دەستبەســەر کردبا کاری حیزبــی دێموکــرات تەواو کرابوو، کەوایە پێویســت بوو شــوێنی دیکە بۆ خۆ شــاردنەوە بدۆزنەوە. بەڵام، بە گیرفانی بەتاڵ، چییان لەدەســت دەهات؟ دواجار، بڕیاریاندا ماوەیەکی دیکەش هەر لەو ماڵەدا بمێننەوە، بە تایبەت کە لە باری ڕێکخســتنەوە، پۆلیســی شا لە حیزبی دێموکرات و ڕێکخراوە دژبەرەکانی دیکە کاراتر نەبوو.

■ کۆکەڕەشە

مینـــای بچکۆلانە نەخـــۆش کەوتبوو. لە لایەکـــەوە، چوونەدەرەوە بۆ هەموو قەدەغە بوو، لە لایەکی دیکەشەوە گیرفانیان بەتاڵ بوو. پیاوەکان بە جەخت کردن لەسەر ئەوەی مینا خۆی چاک دەبێتەوە، هەوڵیان دەدا لێنا هێور کەنەوە. لێنا، لەو چەشنە قسانەی لە ڕەزاییە زۆر بیستبوو. تا ئەو کاتە، ســـەرەڕای کەمیی خواردەمەنی، توانیبووی بە خۆشەویستیی دایکانە و خەوی ڕێکوپێک، ئاگای لە تەندرووستیی کچەکەی بێت. بەڵام ئەمجارەیان نەخۆشینی کچەکەی جیددی بوو. مینا، لەبەر زۆریی کۆکە ڕەش و شین هەڵدەگەڕا. هەناسەی دەبڕا. دۆخی منداڵەکە تاقەتپڕووکێن بوو و پیاوەکانیش هەمان قســـەیان دووپات دەکردەوە. لێنا مانی گرت، گوتی یان دوکتور بۆ منداڵەکەم دەهێنن، یان دەســـت لە ڕەش و ســـپی نادەم. دواجار، عەبدولڕەحمان داوای لە ئیســـماعیل کرد بۆ دۆزینەوەی پارە و دوکتورێکی هەرزانبایی بچێتە ناوشار.

ئیســـماعیل پارەی دەســـت نەکەوتبوو، بەڵام ناونیشـــانی دوکتورێکی مرۆڤدۆســـتیان پێدابـــوو کـــە ئامادەبوو، بـــە بێ بەرانبەر، پشـــکنین بۆ منداڵەکە بکات و دەرمانی پێویستی بداتێ.

هیچ کام لەو پیاوانە، تەنانەت ئیســـماعیلیش ئامادە نەبوون لەگەڵ لێنا بچنـــە دەرەوە و دەیانگـــوت: «لەو ڕووەوە کە لێنا خۆی لەســـەر بردنە دەرەوەی مینـــا ســـوورە، دەبێ بە تەنێـــش بڕوات». لێنا لە ترســـنۆکی ئـــەو پیاوانە وەڕەز ببوو، ئەوەی بە زاریدا دەهات نەیدەگێڕایەوە. بەڵام بژاردەیەکی دیکەشـــی نەبـــوو. لە لایەکەوە زگی حـــەوت مانگان بوو و لە لایەکی دیکەشـــەوە، دەبـــوو مینا بکاتە باوەش و مـــاوەی کاتژمێر و نیوێـــک، هەتـــا لای دوکتورەکـــە بە پێ بـــڕوات، تەنانەت پـــارەی کڕینی بلیتـــی پاسیشـــیان نەبـــوو. لە تاران، تینـــی خۆرەتاو لە مانگـــی ژوئەندا تاقەتپڕووکێنـــە. هەربۆیـــەش، لێنـــا بەیانـــی زوو لە مـــاڵ وەدەر کەوت. دوکتورەکـــە کاتژمێر ٩ی بەیانی لە شـــوێنی کارەکـــەی دەبوو. پیاوێکی بەتەمەن دەهاتە بەرچاو. لەبەرانبەریدا، لێنا هەســـتی بە شڵەژان دەکرد.

دوکتورەکە منداڵەکەی پشکنی و گوتی کۆکەڕەشەیەتی.

نوسخەکەی بۆ نووسی و سەرەڕای ئەوەی لینا لە کاتی چوونەژوورەوەدا داوای لێکردبوو پارەی لێ وەرنەگرێت، داوای حەقدەستی کرد. هەستی شەرمەزاری سەراپای لینای داگرتبوو، سەرلەنوێ بە شەرمەوە داواکارییەکەی دووپات کردەوە. پزیشکەکە بە ناباوەڕییەوە سەیری لینای کرد و نوسخەکەی دایە دەستی. لینا نوسخەکەی وەرگرت و نایە سەر میزەکە و ئەمجارەیان بە دەنگێکی پتەوەوە نوسخەکەی گەڕاندەوە و گوتی پێویستم پێی نییە. ئاخر ئەو پارەی دەرمانەکانی پێ نەبوو.

لینا، تا ئەو کاتە بە هێمنی و لە ژێر لێوەوە قسەی کردبوو، بەڵام دواجار بە دەنگی بەرز و پتەو قسەی خۆی کرد. ئایا ئەو شێوە قسەکردنەی کاریگەر ببوو؟ بە هەرحاڵ، پزیشکەکە ڕووی کردە قەفەسەی دەرمانەکان و پێویستییەکانی لینای دایە دەستی و گوتی: «ماڵئاوا خانم!»

لینا، بە بێ ئەوەی سپاسی بکات لە ژوورەکە چووە دەرەوە. بەو سووکایەتییەوە کە لە لایەن پیاوەکانی ماڵەوە پێی کرابوو و ئەم سووکایەتیە نوێیەش کە لای دوکتور پێی کرابوو، خۆی بە ئەمەگداری کەس نەدەزانی.

کۆڵانەکان قەرەباڵغ و پڕ لە هاتوچۆی خەڵک و فرۆشیارە گەڕۆکەکان بوون. لینا دۆخەکەی پێ خۆش بوو. ماوەیەکی زۆر بوو لە ماڵەوە قەتیس ببوو، هەستی بە ئازادی دەکرد. بۆخۆی کەوتە گەڕان. لە تەنشت پیادەڕەوەکە دانیشت، بە بێئەوەی بیر لە مەترسی پۆلیس بکاتەوە. لای ئێوارە لەگەڵ منداڵەکەی گەڕایەوە بۆ ماڵەوە. تەندرووستیی مینا گەڕایەوە و ژیان بە هەموو تەنگ و چەڵمەکانیەوە بەردەوام بوو.

■ «هاوڕێیان بە یارمەتیتان...»

کۆبوونـەوە حیزبییـەکان لەماڵـەوە دەگیـران. لە کاتـی گونجاودا، هەندێ جـار کۆبوونەوە فەرمییەکانیش کە بـە بۆنەی بۆنموونە هاتنی هاوڕێیەکەوە یان بۆنەیەکەوە بەڕێوە دەچوو، لە ماڵەوە ڕێکدەخرا. لەم کاتانەدا لەگەڵ خواردن مەشـرووبیش دەخورایەوە. هەموو جارێ کاک سدیق بە وتەیەک، کۆبوونەوەکانی دەست پێدەکرد. هەموو بە وردی و بە چێژەوە گوێیان لە وتەکانی کاک سدیق دەگرت. کاک سدیق، بە بای هەوا قسـەی نەدەکرد. لە ڕاستیدا بە شێوەیەکی سروشتی لە وتەبێژی و گوتاردانددا کارامە بوو.

هـاوڕێ غ. زۆری دەخواردەوە. ئەگەر گیرفانیشـی بیبڕیایە ڤۆدکای دەخـواردەوە، ئەگـەر نەشـبووایە، بـە عارەقـە هـەرزان بابیەکـەش ڕازی دەبـوو. کاک سـدیق، هەمیشـە وتەکانی خۆی بـە «ئەزانی کاک ڕەحمان...» دەسـت پێدەکـرد. دواتر، گوێگرەکان خۆیـان بۆ وتارێکی دوور ودرێژ ئامادە دەکرد. هاوڕێ غ. بە حەسرەتەوە سەیری ئیستکانی ڤۆدکاکـەی دەکرد (ئیسـتکانی ڤۆدکاکەیان پاش وتەکانی کاک سـدیق هەڵدەدا)، جووڵەجووڵی پێدەکەوت، دەکۆکی و بەم شـێوەیە دەیویسـت کاک سـدیق ناچار بکات کۆتایی بە قسـەکانی بێنێت. بەڵام کاک سدیق گوێی نەدەدایە. هاوڕێ غ. دۆش دادەما و نەیدەزانی چ بکات بۆ ئەوەی بـە بـێ تێکدانی بۆنەکە، ئیسـتکانەکەی خۆی هەڵدات. بـە ڕوونی دیار بـوو دۆخەکە ئازاری دەدات. ڕۆژێکیان هاوڕێ غ. دواجار ڕێگەچارەی بـۆ دۆزییەوە. ڕێک لەو کاتەدا کە کاک سـدیق ڕسـتە بە ناوبانگەکەی خۆی «ئەزانی کاک ڕەحمان..»ی بەزاردا هات، هاوڕێ غ. بە ئیستکانی ڤۆدکاکەیەوە هەسـتایە سـەر پێ و بە دەنگی بـەرز گوتی: «هاوڕێیان بـە یارمەتیتـان، دەخۆینەوە بە سـەلامەتی، بژی». بە بـێ ئەوەش کە چاوەڕێـی دژکـردەوەی هاوڕێکانی بێـت، ئیسـتکانی ڤۆدکاکەی خۆی هەڵـدا. لـەو ڕووەوە کە هاوڕێ غ. لـە هەموو بەتەمەنتـر بوو، هەموو دەبـوو ڕێزی بگرن. لە کۆبوونەوەکانی دیکـەدا، ئەو کارەی هاوڕێ غ.

بوو بە بەشێک لە ڕێورەسمەکە و وتەکەی هاوڕێ غ. واتە «هاوڕێیان بە یارمەتیتان»یـش، دواتر وەک فۆرموولێکی لێهات کە زۆرجار بەکاریان دەهێنا و هەموو پێدەکەنین.

■ ... خۆ بە زل زانین

هـاوڕێ غ. پیاوێکـی کـەم دوو بوو، بـە دەگمەن لەگـەڵ هاوڕێکانی قسەی دەکرد، لەگەڵ لینا هەر قسەی نەدەکرد و لە بەرانبەرەوە سەیری نەدەکـردن و بە گشـتی پیاوێکی مەشـرەفخۆش و کۆمەڵایەتی نەبوو. یـازدە کەس لە بـن میچێکدا پێکـەوە دەژیان. خواردەمەنـی کەم بوو. سـەرەڕای ئـەوەش، هاوڕێ غ. بـڕوای بەوە هەبوو کـە مافی خۆیەتی زیاترین و باشـترین پشکی خواردنی بەرکەوێت. سەرەڕای ئەوەش بە چووکەتریـن بیانوو دەڕەنجا. ئەم هەڵسـوکەوتەی هـاوڕێ غ. دەبووە هۆی تـوورە بوونی لینا. بـەڵام عەبدولڕەحمان سـەرکۆنەی دەکرد و دەیگوت ئێمە بە هۆی تەمەنیەوە دەبێ ڕێزی لێ بگرین و داوای لە لینا دەکرد گوێی نەداتێ. دیارە گوتنی ئەم بابەتە سانا دەهاتەپێش چاو. لینا، گەلێک هەوڵی دەدا کارەکان بە باشـی بڕۆنە پێش و بەرگەی ئەو ژیانە هاوبەشە بگرن، بەڵام هاوڕێ غ. لەم بارەوە چووکەترین هەوڵی نەدەدا. ڕووداوێکـی شـڵەژێنەر، کۆتایی بـەو تۆزقاڵە ڕێزەش هێنـا کە لینا لە هاوڕێ غ.ی دەگرت. لینا، سەرەڕای دووگیان بوونی، جلوبەرگی هەموو ئەو پیاوانەی دەشوشـت. جلەکانی ژێرەوەیانی سەرەتا دەکوڵاند، دواتر دەیشوشـتن و ئاوی دەکێشان. بۆ ئەوەی دەر وجیرانیش گومانیان لێ نەکـەن، جلوبەرگەکانی لەماڵەوە هەڵدەخسـت و جێگۆڕکێی پێدەکردن بۆ ئەوەی ئیشک ببنەوە. بەڵام لەبەر ئەوەی جێگایان تەنگ بوو، کراسە پیاوانەکانی دەدا بەسـەر یەکتردا و ژێر شەڵوارەکانیشـیانی بە هەمان شـێوە دەخست بەسـەر یەکتردا. هاوڕێ غ. نەخۆشـیی سووزەنەکی هەبـوو و کەس ئاگاداری ئەوە نەبوو، ڕۆژێـک عەبدولڕەحمان لەکاتی بەکارهێنانـی دەرمانـدا دەیبینێـت و هـاوڕێ غ. ناچـار دەبێـت بەلای

عەبدولڕەحمانەوە دان بە نەخۆشییەکەیدا بنێت.

عەبدولڕەحمان پاش ماوەیەک ئەو بابەتە بە لینا دەڵێت و دیارە دواتر لەو کارەی خۆی پەشـیمان بیووەوە و گوتبووی ترسـاوە لینا هاوڕێ غ. لـەو ماڵـە وەدەر بنێت. لیناش پێی گوتبـوو : «هەرگیز بە بێ ئیزنی تـۆ ئـەوەم نەدەکرد». بەڵام هەموو لە مەترسـیی تووشـبووندا بوون و هەروەهـا مینای بچکۆلەش. ڕەنگیشـە کار لـەکار ترازابێت و هەموو تووش بووبێتن. لینا گەلێک تووڕە بوو، لەگەڵ کەس قسەی نەدەکرد و بـۆ ئەوەش هەموو لە تووڕەییەکی تێبگەن، ئەوەی دەهاتە دەسـتی، بە عەرزیدا دەدا. عەبدولڕەحمان ناچار ببوو هۆکاری تووڕەبوونی لینا بۆ هەموو شـیکاتەوە و داوایان لێبکات هەموو جلوبەرگەکانیان داکەنن و بە وردییش خۆیان بشـۆن. خودی لیناش هـەر وایکرد. دواتر خۆی لە چێشـتخانەکە قەتیس کرد و دەسـتی کرد بە کوڵاندنی هەموو جلەکانی ژێرەوەیـان و شوشـتیانی و ئوتـووی کـردن و دواجاریـش هەمـوو ماڵەکـەی خاوێـن کردەوە. ئـەم کارانە چەند ڕۆژی خایانـد و دواجار لینا گەشـتە ئەو دەرئەنجامە کە لەوە زیاتر هیچی بۆ تەندروسـتی ئەو جەماعەتە پێناکرێت. پاشان لە بێدەنگیدا چاوەڕێی دەکرد بزانێ کەسیان نەخۆش دەکەون؟ هەموو ورەیان بەردابوو. لەسـەر پەنجە دەڕۆشـتن و هەندێجـار، یەکێـک لە پیاوەکان دەچووە چێشـتخانەکە و بێدەنگ بە پێوە دەوەسـتا و بە چاو دەیویسـت بە لینا بڵێت لێی تێدەگات. بەڵام لینا وەها تووڕە بوو کە نەیدەویست ئەو ئیشارە و ئاماژانە ببینێت و دەری دەکردن.

کاتێک عەبدولڕەحمان دەچووە چێشتخانەکە و دووپاتی دەکردەوە کە هیـچ نەبـووە و بابەتەکە ئەوەندەش ئاڵۆز نییە، لینا زیاتر تووڕە دەبوو و عەبدولڕەحمانـی ناچار دەکرد لە چێشـتخانەکە بچێتـە دەرەوە. لینا زانیارییەکی ئەوتۆی لە مەترسـیی ڕاسـتەقینەی ئەو نەخۆشییە نەبوو. بـەڵام بەهەرحـاڵ، ئـەوەی دەیزانی، لـە زانیارییەکانی هاوسـەرەکەی لەوبارەوە کە تەنیا لە زاری ئەم و ئەوەوە هەندێ شتی بیستبوو،زیاتر

بــوو. لــەم وڵاتەدا، بابەتــی لەو جۆرە، بۆ باس و گفتوگــۆ نابن و نە لە قوتابخانە و نە لە ماڵەوە کەس باسی ناکات.

هــاوڕێ غ. هەرگیــز داوای لێبووردنــی نەکــرد. لینــا ناچــار بــوو لە ماڵــەوە تەحەمولی بــکات. ڕێگاچارەیەکی دیکە نەبــوو. چار نییە، دەبێ چەرمەسەرییەکانی دۆخە تایبەتەکان قبووڵ بکرێت.

پۆلیسەکان بە یونیفۆرم و بێ یونیفۆرم، لە کۆڵانەکاندا دەسووڕانەوە و گەنجەکانیــان دەگــرت و بــۆ ســەربازییان دەنــاردن. ئیســماعیلیان گرتبــوو. بەڵام ئەو بە نیشــاندانی پێناســی خوێنــدکاری، خۆی دەرباز کردبوو. پێویســت بوو خانووەکە بگۆڕن. بۆ ئەوەی هەڵەکەی پێشــوو دووپــات نەکەنەوە و هەموو بەرپرســانی ناوچەکە لــە بن میچێکدا کۆ نەکەنــەوە، بڕیاریان دا بڵاوەی لێبکەن، بە تایبەت کە بەشــێک لە گرفتە ماڵییەکەشــیان چارەســەر ببوو و ئەوە تا ڕادەیەکــی زۆر ببووە هۆی هێور بوونەوە و ئارامیی لینا.

لە ماوەی چەند ڕۆژدا هەموو شــتێک جێبەجێ بوو. هەموو شــەوێ دوو کەســیان دەردەچــوون و دواتــر لــە کۆڵانەکاندا لێکتــر دادەبڕان. هیچکامیان نەدەبوو شوێنی ژیانی ئەوی دیکەی بزانیبا. عەبدولڕەحمان و بنەماڵەکــەی بــەر لە دوا کەس لــەو ماڵە چوونــە دەرەوە. دوا کەس ئیسماعیل بوو. تەنیا ئەو شمەکەیان برد کە بۆیان هەڵدەگیرا و بەڕاستی پێویستیان پێی هەبوو. ئەوەی مابووەوە لە بری ئەو کرێیەی نەیاندابوو، بەجێیان دەهێشت. ئاستەمە بتوانیت ژمارەی جێگۆڕکێکانیانت لە دەستدا بێت. جێگۆڕکێکانیان پەیوەندی بە چڕبوونەوەی خەبات، کەم بوونەوەی چالاکیەکانیان یان دۆخی چاوەڕوانیەکانیانەوە هەبوو. ماوەی مانەوەیان لــە شــوێنێک، گرێدراوی بــارودۆخ بوو. بەڵام لەوە بــەدوا، نەدەبوو لە چەند حەوتوو زیاتر تێپەڕێت.

■ گەنجیەتی

لە تەمەنی گەنجییەتیدا، مرۆڤ نازانێت کە ڕۆحسووکی و شادیی ژیانی خۆی ئەمەگداری تەندرووستیی جەستەیەتی. هەروەها گەنجەکان، لە دنیای بەتەمەنەکان ڕازی نین و بە نیازن بیگۆڕن. جیلی عەبدولڕەحمان و لینا، دەیانویست جێگای هەژاری و نادادپەروەری بە نان و بەختەوەری بۆ هەمووان بگۆڕنەوە، ئەویش بە هێز و خرۆشی لەبن نەهاتووی جوانەگایەکی شەڕانییەوە. بەڵام بە تێپەڕینی زەمەن، جوانەگاکان یان پیر بوونە یان لە پشت میلەکانی زنداندا وەختە بڕزێن، هەڵبەت ئەگەر لە دەرئەنجامی پیری و لە ژێر باری توند و تیژیدا نەمردبێتن. ئەوەی ماونەتەوە، لە سەرانسەری دنیادا و دوور لە وڵات و زێدی خۆیان بڵاو بوونەتەوە. ئەوانە، برینی جەنگە دۆڕاوەکانیان دەلێسنەوە و لە هەمان کاتدا هیوادارن کە ئەو گەنجانەی جێگای ئەوانیان پڕ کردۆتەوە، سەرکەوتن لە ئامێز بگرن.

عەبدولڕەحمان و لینا لەو جیلە بوون کە بڕوایان بەوە هەبوو لە کۆمۆنیزمدا چەکێکی دژ بە ئازار و چەرمەسەری دەدۆزنەوە. بەڵام ئەم دژە ژارە ڕێک بە پێچەوانەوە، شتێکی بە زەرەر و کوشندەی لێ دەرچوو، بە ڕادەیەک کە بوو بە بکوژی خەڵکەکەی خۆی. پاش تێپەڕاندنی ئەزموونێکی لەم دەستە، ئایا دەکرێ، بە بێ هیچ دواهاتێک بە زیندوویی بمێنیتەوە؟

■ ماڵی ئاغای ئابراهام

ئەو ماڵەی ئەمجارەیان عەبدولڕەحمان و بنەماڵەکەی وەکوو حەشارگەیەک دۆزییانەوە، لە گەڕەکێکی هەژارنشینی تاران هەڵکەوتبوو. خاوەنی ئەم خانووەش زەردەشتی بوو. بەڵام ئەم یەکەیان، هەم هەژار بوو، هەم خوێندەوارییەکی ئەوتۆی نەبوو، تەنانەت ئاوێستاشی نەخوێندبووەوە کە دەڵێن کتێبی پیرۆزی زەردەشتی پێغەمبەرە، بەڵام بڕوای بە هێزی خێر هەبوو. نێوی ژنەکەی زولەیخا بوو و پێنج منداڵیان

هەبوو کە لە نێوان سێ بۆ حەوت ساڵدا بوون. ئەم ژنە، دەنگێکی نێری هەبوو و بۆ کار یا شەپازللە لێدانی منداڵەکانی دەستێکی کارای هەبوو. ئاغـای ئابراهام لەوەیکە توانیبـووی نهۆمی یەکەمی ماڵەکەی خۆی کە دوو ژووری هەبـوو بەکرێ بدات زۆر خۆشـحاڵ بـوو، بە تایبەتی کە ئەو کرێچییانە تەنیا منداڵێکیان هەبوو و چاوەڕوانی منداڵێکی دیکەشیان دەکرد(ئەمە لە باشـتر بوونی دۆخی ژیانی بنەماڵەکەیدا کاریگەر بوو). ئەوەش خۆی دەبووە هۆی دروست بوونی هەستی باوەڕبەخۆبوون.

ژن و مێردێکی دیکەی کرێچیش کە هیندی و خەڵکی بەمبەیی بوون، لە ژوورێکی دیکەدا و لە تەنشـت کرێچییە نوێکاندا دەژیان. ئەم ژوورە لە ماڵەکەی عەبدولڕەحمان و لێنا، تەنیا بە جامخانەیەکی شووشەبەندی ڕەنگ کراوەوە جودا دەبووەوە. بەڵام چێشتخانەکەیان هاوبەش بوو.

هـاوڕێ حیزبییەکان، بە بیانووی خواردنی نانـی ئێوارە، کۆبوونەوە حیزبییەکانیان لە ماڵی ئەوان بەڕێوە دەبرد. بابەتی باسی کۆبوونەوەکان، سـەرەڕای ئەرکە پێویست و دەسـبەجێکان، بریتی بوو لە: ڕێکخستنی خەباتی سیاسی، وەکوو ڕاکێشانی ئەندامانی نوێ، دیاریکردنی تاکتیکی دروسـتی خەبـات و ئەو چالاکییانـەی کە دەرئەنجامەکـەی ڕووخانی ڕێژیمی شـا و جێگر بوونی سیسـتمی دادپەروەرانە بۆ هەموو خەڵک بێـت. لـەم قۆناغەی خەباتدا، هێشـتا کەس بیری لـە خەباتی چەکداری نەدەکردەوە.

لێنـا ببووە ئاواڵی ژنە هیندییەکەی دراوسـێی. ئـەم ژنە هیندییە پێی سـەیر بـوو کە لێنا لـە چوونەدەرەوەدا چارشـێو دەدا بە سـەریدا، لە حاڵێکـدا ئـەم ژنە هیندییـە و زۆرێک لـە ژنانی ئێرانیش چارشـێویان بەسەردا نەدەدا.

لێنـا بۆی ڕوون کـردەوە کە ئەو خووی بەوە گرتـووە و بە تایبەت دەیەوێ بەڕاسـتی نیشـان بدات کە بووەتە موسـوڵمان. لە ڕاسـتیدا، یەکەمیـن جـار کە لێنا بە بێ چارشـێو لەگەڵ مێردەکـەی چووبوو بۆ حەمامی گشـتی، حەمامچییەکە بە بیانووی ئەوەی لێنا موسوڵمان نییە،

نەیهێشتبوو بچێتە ژوورەوە. بەڵام عەبدولڕەحمان بۆی شی کردبووەوە کە ئەگەر لینا کافر بووایە، شووی بەو نەدەکرد و حەمامچییەکەی ڕازی کردبوو ڕێگری لە لینا نەکات. بەڵام حەمامچییەکە زۆر بە جیددی ئامۆژگاریی عەبدولڕەحمانی کردبوو کە ژنەکەی ناچار بکات چارشێو بەسەردا بدات. عەبدولڕەحمانیش، هاوکات کە بەڵێنی بە حەمامچییەکە دەدا، پێی گوتبوو بۆ بردنە پێشی هەموو کارێک پێویستە پشوودرێژ و لەسەرخۆ بێت. لیناش بەو ژنە هیندییەی دەگوت: «من لە پاش ئەوەوە توانیم بە بەردەوامی بچمە حەمام و لەم وڵاتەدا هەموو شتەکان وەکوو حەمام کردنن. من مێردەکەمم خۆشدەوێ و نامەوێ بە هۆی چارشێوێکی نەفرەتییەوە تووشی کێشەی بکەم.» لێکدانەوەکانی لینا، نەک هەر ئەو ژنەی تێگەیاند، بەڵکوو ئەویش دەیگوت، ئەگەر پێویست بکات لەبەر هاوسەرەکەی ئامادەیە هەمان کار بکات.

■ ئامادەکاری بۆ گەڕانەوەی لینا بۆ ئورووپا

عەبدولڕەحمان خۆی بۆ سەفەری ئورووپا و بەجێگەیاندنی ئەرکی حیزبی لەوێ ئامادە دەکرد. پێش ڕۆشتنی ئەو، حیزب بڕیاری دابوو کە لینا و منداڵەکانیشی دەبێ لە ئێران بڕۆن. عەبدولڕەحمان ئەم بابەتەی لەبەردەم هاوکارەکانیدا بە لینا ڕاگەیاند. هاوکارەکانیشی هەریەکەو شتێکی لێ زیاد کرد و بە تایبەتی جەختیان لەوە دەکردەوە کە پێویستە لینا منداڵەکانی بە هەستێکی نیشتمانی و کوردانەوە پەروەردە بکات. لینا حەزی لەو زێدەڕۆییانە نەبوو. لە لایەکەوە، ڕاگەیاندنی ئەو بڕیارە لە لایەن عەبدولڕەحمانەوە بە بێ ئەوەی ڕاوێژی لەگەڵ لینا کردبێت، و لە لایەکی دیکەشەوە، زێدەڕۆییەکانی هاوکارەکانیان لە ئامۆژگاری کردنیدا، لینای بێزار کردبوو و هەربۆیەش، ڕووی لە هەموویان کرد و گوتی: «ئەگەر بەڕاستی حەزتان لێیە کە منداڵەکانمان وەکوو کوردەکان پەروەردە بن و لەم ناوەدا من بوومەتە هۆی مەترسی بۆ ئێوە، باشتر وایە لە یەکێک لە گوندە دوورەدەستەکانی ناو شاخەکانی کوردستان

بژین. ئاوا منداڵەکان بە کولتووری کوردەواری پەروەردە دەبن. بەڵام لە ئوروووپا و بە بێ ئامادەبوونی باوکیان، هەر بیریشی لێ مەکەنەوە».

گەر دەتانهەوێ بڵێن لینا ئیتر ژنێکی پێگەیشتوو و تێگەیشتوو بوو، دەبێ دان بەوەدا بنێین کە لەم بارەیەدا وا نەبوو. ئەو باش دەیزانی ئەم دابڕانە بۆ منداڵەکان کە چیدیکە باوکیان نابیننەوە، زۆر بە زەرەریان دەبێت. لە لایەکی دیکەشەوە، دەیزانی کە ڕۆشتن بۆ ئوروووپا، واتە کۆتایی چالاکییەکانی لە بزووتنەوەی بەرگریدا. دیارە لەوەش ئاگادار بوو کە شوێنی ئەو لەو بزووتنەوەدا بە ئاسانی پڕ دەبێتەوە. باش دەیزانی کە لە سیستمی ئاڵۆزی کاری نهێنی دا، ئەو چەرخێکە لە چەرخەکان و ئەوەش کە لەم سیستمەدا، کەس نابێ ئاگای لە چالاکییەکانی ئەوی دیکە بێت و لە نەبوونی کەسێک دا، یەکێکی دیکە بە سانایی جێگەی دەگرێتەوە. ڕاستییەکەی ئەوە بوو کە بۆ لینا، دەست هەڵگرتن لە چالاکییەکانی زۆر ئەستەم بوو. ئەم چالاکییانە ببوونە هۆی ئەوەی کە لینا هەست بکات کەسێکی بەکەڵکە. هەروەها باوەڕی بەوەش هەبوو کە بوونی ئەو بۆ بەرگری کردن لە هاوسەرەکەی پێویستە. سەرەڕای ئەوەش، ئەو گەلێک ئۆگری ئێران و کوردستان ببوو. لەگەڵ هەموو ئەوانەشدا، لە بەرانبەر بڕیاری دەرچوودا، هیچی پێ نەدەکرا. هەربۆیەش، لینا بە مەبەستی وەرگرتنی پاسپۆرت سەردانی سەفارەتی چێکۆسلۆڤاکی لە تارانی کرد. سەفیر کەسێک بوو بە ناوی ئاغای زاهۆرا (zahora). ئەو کەسێکی کۆنە کۆمۆنیست، پیاوێکی مرۆڤدۆست، دێموکراتێکی ڕاستگۆ و بە ورە بوو. لەو پیاوانە بوو کە توێژی نومانکاتوری چێکۆسلۆڤاکی بە ناردنیان بۆ پۆستە دوورەدەستەکان، لەملی خۆیان دەکردنەوە. سەفیری چێکۆسلۆڤاکی، یەکێک لەو پیاوانە بوو. ئەو زۆر نەژیا بۆ ئەوەی قووڵایی گەندەڵی و داڕزاویی ئەو سیستمە ببینێت کە هەموو تەمەنی خەباتی بۆ کردبوو و باوەڕی بە درووستییەکەی هەبوو.

جەنابی سەفیر دەستبەجێ دەستی کرد بە تۆمار کردنی پاسپۆرت بۆ لینا و مینا. بەڵام گرفت ئەوکاتە دەستی پێکرد کە ئەوان لەگەڵ کێشەی

ڕێکەوتی ڤیزای هاتنەژوورەوەی ئێران لە پاسپۆرتەکەیاندا ڕووبەڕوو بوون. لەو کاتەدا، بزووتنەوەی بەرگریی ئێرانیش لە ئیدارەی پاسپۆرت خەڵکی خۆیان نەبوو کە ئەو ئاستەنگە چارەسەر بکات. بەم چەشنە یەکەمین هەوڵی لینا بۆ چوونە دەرەوە لە ئێران شکستی هێنا.

ئەوان لە ڕێی پارێزەرێکەوە کە بە پارێزەری هەزاران ناوبانگی دەرکردبوو، هەوڵێکی دیکەیان دا. ئەم پارێزەرە کۆمۆنیستەش، بە کەڵک وەرگرتن لە پیشەکەی، لە ڕێگە یاسایی و نایاساییەوە هەوڵی زۆری دا و توانی پاسپۆرتێکی فەرمی بۆ لینا دەربکات، بەڵام بەڕێوەبەرایەتی پۆلیسی تاران لە پێدانی ئەو پاسپۆرتە بە پارێزەرەکە خۆی دەبوارد و دەیگوت کە خودی لینا دەبێ بۆ وەرگرتنەوەی پاسپۆرتەکەی سەردانیان بکات و لە ڕاستیدا ئەوە تەڵەیەک بوو بۆ لینا.

لە کار و چالاکیی نهێنی دا، زۆرجار مرۆڤ ناچار بە کردەوەی داهێنەرانە و دەستبەجێ دەبێت. خەباتکارە ئێرانییەکان، بە کورد و غەیرە کوردەوە، لەو بابەتە بێبەری نەبوون. ئەوان، سەرەڕای ئەوەی مەرگ ئاقاری تەنیبوون، باوەڕیان بە ژیان هەبوو.

عەبدولڕەحمان و هاوکارە کوردەکانی کە پلانیان بۆ ڕۆشتنی لینا لە ئێران دادەڕشت، لە هەوڵی دۆزینەوەی ڕێگاچارەیەکدا بوون کە لینا لەو داوە داڕێژراوە ڕزگار بکەن. دواجار بڕیاریان دا کە لینا بە مەبەستی وەرگرتنی پاسپۆرتەکەی سەردانی بەڕێوەبەرایەتی پاسپۆرت بکات و لەوێش هەوڵ بدات دووگیانییەکەی و زگە بەرزەوە بووەکەی بنوێنێ. چەنکوو پۆلیس نەیدەوێرا ژنێکی دووگیانی بیانی دەستبەسەر بکات.

لینا پێی گوتن: «بەڵام نابێ ئەوە لە یاد بکەن کە من بیانی نیم.»

وەڵامیان دایەوە: «بەڵام هەیت».

لینا پرسیاری کرد: «چۆن؟»

وەڵامیان دایەوە: «سەفیری چێکۆسلۆڤاکی لە سەردانەکەی تۆ بۆ بەڕێوەبەرایەتی پۆلیس ئاگادارە و ئەگەر تۆ لە گەڕانەوەی خۆت ئاگاداری نەکەیتەوە، ئەو ئەرکی خۆی جێبەجێ دەکا.»

چیرۆکێکی ساختەشیان بۆ لێنا ساز کرد و پێیان گوت کە دەبێ جەخت لەوە بکاتەوە کە هاوسەرەکەی بایەخێکی ئەوتۆ بەو و منداڵەکەی نادا و کاتێکیش دێتەوە، لەگەڵ هاوڕێکانی دێتەوە و کاتی خۆی بە یاری وەرەق لەگەڵ ئەوان دەباتە سەر، مەست دەکات و لە کاتی سەرخۆشیدا، بیانوویان پێ دەگرێت و توندوتیژی بەرانبەریان دەنوێنێت و هیچ ڕێزێک بۆ ژن و منداڵەکەی دانانێت و دواجار ئەوەیکە، تینی بۆ هاتووە و دەیهەوێ بگەڕێتەوە بۆ وڵاتەکەی خۆی و لە کۆتاییشدا بڵێت کە فارسی نازانێت و سەر لە سیاسەت دەرناکات و بە گشتی لەو ژیانە هاوبەشە پەشیمان بۆتەوە.

بڕیاردرا هەفتەیەک پاش ڕۆشتنی عەبدولڕەحمان، لێنا سەردانی بەڕێوەبەرایەتی پۆلیس بکات و هۆیەکەشی ئەوە بوو کە ئەوان دەبوو لەوە دڵنیا بن عەبدولڕەحمان لە سنوور پەڕیوەتەوە.

لێنا ڕووی تێکردن و گوتی: «ئەی ئەگەر لە بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس باوەڕ بە چیرۆکەکەم نەکەن و دەستبەسەرم کەن، ئەوسا چ دەبێت؟ مینا چی لێ بەسەر دێت؟ و ئایا ئێوە دەتانهەوێ من لە زینداندا منداڵەکەم ببێت؟»

لە وەڵامیدا گوتیان: «ڕێگە چارەیەکی دیکەمان نییە. دەبێ ئەو ڕیسکە بکەین».

هەموویان و تەنانەت هاوسەرەکەشی ڕازی بوون. ترس لێنای داگرتبوو. کاک سدیق هەوڵیدا دڵی بداتەوە و گوتی: «مینا لای زولەیخا (ژنی خاوەن ماڵ) دادەنێیت. ئەو ئاگای لێی دەبێت. ئەگەر دۆخەکە تێک چوو، کچەکەت دەبەمە لای دایکم».

لێنا بەدڵیدا هات: «ئەشا ئەو دڵدانەوەیە؟! بە دڵنیاییەوە دۆخێکی بێ بەزەییانە بوو. بەڵام چاریش نەبوو. هەربۆیەش، لێنا قبووڵی کرد. لێنا گەنج، عاشق و تێگەیشتوو بوو، بەڵام ترسەکەی وای لێدەکرد پەنا بۆ پووشێکیش بەرێت. هەربۆیەش ڕووی تێکردن و گوتی: «ئێوە لەوە دەترسن من خەیانەتتان پێ بکەم؟»

ڕاســتییەکەی ئەوەیە کە ئەوان هیچ ترسێکیان نەبوو: عەبدولڕەحمان لەو کاتەدا، مەترسیی تێپەڕاندبوو و لینیاش، نە ناو و نە ناونیشانی هیچ کام لەو خەباتکارانەی نەدەزانی. لە ڕاســتیدا، چالاکیی نهێنی پارێزەری ئەوان بوو. پاشــان، ئــەوان هەموو ماڵەکە گــەڕان و هەموو بەڵگەنامە مەترســیدارەکانیان نایــە کارتۆنێکی گــەورە و جانتایەکەوە. لینا دەبوو پــاش ڕۆشــتنی عەبدولڕەحمان، ئــەو بەڵگەنامانە بداتە دەســت ئاغای زاهورا، ســەفیری چیکۆسلۆڤاکی. جەنابی ســەفیر بەڵێنی دابوو ئەوانە لە ســەفارەت بشــارێتەوە. هەموو شــتێک ئامادە بوو و مابووەوە لینا یارییەکە بەرێتە پێشەوە.

■ سەفەری عەبدولڕەحمان بۆ ئورووپا و ڕۆشتنی لینا بۆ زاینگە

ســەرلەبەیانیی چوارشــەممەیەک، دەمــی بەیــان، بــە پەلەپــڕووزە ماڵئاواییــەکان کــران. عەبدولڕەحمــان و دوو هاوڕێــی بــەڕێ کەوتن. لــەم کاتەدا، پۆلیس زۆر بە جیددی و بە شــێوەیەکی کەم وێنە بەدوای عەبدولڕەحمانــەوە بوو. ئەو دەبوو ســەرەتا بــە پاس و دواتر بە پێ لە ڕێی شــاخەکانی کوردستانەوە ســەفەر بکات. لینا هەوڵی دەدا سەفەرە مەترسیدارەکەی عەبدولڕەحمان بێنێتە پێش چاوی خۆی، ئەو سەفەرەی کە لــە زەینی ئەودا، هەمیشــە بــە دەستبەســەربوونی عەبدولڕەحمان کۆتایــی پێدەهــات. هەربۆیەش لە کاتــی ماڵئاواییدا بــەدەم پاڕانەوەوە داوای لێکــرد: «هەر دەرفەتێکت بۆ هەڵکەوت، لە دۆخی خۆت ئاگادارم کــە». (دیارە عەبدولڕەحمان ئــاگاداری کردەوە، ئەویش، ئەو کاتەی کە خۆی لە ئورووپا گەڕایەوە و منداڵی دووهەمی ساڵەوەختە بوو!).

ئێــوارەی هەمان چوارشــەممە، منداڵەکەی نێو زگــی مینا، تەنگی پێ هەڵچنی. ســدیق هەوڵی دەدا هێوری کاتەوە و گوتی: «ســەیرە، هێشــا مانگێکی ماوە بۆ لەدایک بوونی!»

منداڵەکــە خەریــک بوو پێــش وەخت لەدایک بێت. بــەڵام لینا هەرچی دەکــرد ئەو پیاوەی بۆ تێنەدەگەیی. دواجار، لینا توانیی نیوە ســازانێک

لەگەڵ ئەو پیاوە بکات و ئەویش ئەوە بوو کە دەبوو سدیق مێنا بەرێتە لای دایکی و ئەگەر هیچ ڕووی نەدا، بیگەڕێنێتەوە بۆ ماڵەوە. لە سەر نیشانەیەکیش ڕێک کەوتن و ئەویش ئەوە بوو کە ئەگەر لێنا کراسە سوورەکەی مینای لە دەرەوەی پەنجەرەکە هەڵواسی، واتاکەی ئەوە بوو کە لێنا خەریکە دەچێت بۆ زاینگە.

لێنا شمەکی پێویستی کۆکردەوە. سروشت خەریک بوو هەموو پرۆژە و بڕیارەکانی خەباتکارەکانی دەکردە بڵقی سەرئاو. لێنا دەبوو پێش چوونی بۆ زاینگە، هەموو بەڵگەنامەکان بگەیەنێتە سەفارەتی چێکۆسلۆڤاکی. ئەو بە هیچ شێوەیەک نەیدەتوانی ئەو بەڵگەنامەگەلە لە ماڵەوە بەجێ بهێڵێت. هەربۆیەش چاوەڕوانی دەکرد تا ئەو کاتە منداڵەکەی لەدایک نەبێت.

لای چواری بەیانی، لێنا ئاغای ئابراهامی لە خەو هەستان بۆ ئەوەی تاکسییەکی بۆ بگرێت. لەو کاتەدا، زۆربەی ماڵەکان تەلەفۆنیان نەبوو و لێناش نەیدەزانی تاکسییەکان شەوانە کار ناکەن. کاتژمێر شەشی بەیانی، ئاغای ئابراهام بە تاکسییەکەوە گەڕایەوە و پۆلیسێکیشی لەگەڵ بوو. لێنا کە چاوەڕوانی ئاغای ئابراهامی دەکرد، لە پشت دەرکەی ماڵەکە بە چەمەدان و کارتۆنەکەوە وەستا بوو. بەڵام ڕەوتی ڕووداوەکان ئاسایی نەدەچوونە پێش.

ئاغای ئابراهام (کە ئاگاداری دۆخەکە بوو) دەستبەجێ لێنای تێگەیاند کە بۆ دۆزینەوەی تاکسی ناچار بووە سەردانی ژاندارمێری بکات. ئەو پۆلیسە دوای ئابراهام کەوتبوو بۆ ئەوەی دڵنیا بێت بەڕاستی ژنێک ژان گرتوویەتی و هەروەها دەیویست بزانێ دەچێتە کام نەخۆشخانە. هێشتا لێنا زاری نەکردبووەوە کە بڵێت دەچێتە نەخۆشخانەی «ئامریکایی»، پۆلیسەکە ماڵئاوایی کردبوو و ڕۆشتبوو. تاکسییەکە چاوەڕوانی لێنا بوو.

لێنا بەخۆی دەگوت: «بیرۆکەی نەخۆشخانەی ئامریکاییم لە کوێ هێنا!» لەم گەڕەکە هەژارە، هیچ ژنێک لە نەخۆشخانەی ئامریکایی منداڵی

نابێت. ئەوان لەماڵەوە یان لە نەخۆشخانەی حکومەتی منداڵیان دەبێت. لە کاتێکدا کە لینا لە خۆی تووڕە بوو، شۆفێری تاکسییەکە کارتۆن و چەمەدانەکەی دەخستە پشت ئۆتۆمبیلەکە. دواتر ئۆتۆمبیلەکەی پێکرد و ڕێی نەخۆشخانەی «ئامریکایی» گرتەبەر. ئێستا، دەبوو ورە بداتە بەر خۆی و داوا لە شۆفێرەکە بکات کە سەرەتا بیبات بۆ سەفارەتی چیکۆسلۆڤاکی و لەوێش چاوەڕوانی بکات و دواتر بیبات بۆ نەخۆشخانەی شۆرەوی. لە ڕاستیدا، لە ساڵەکانی ١٩٥٠دا، ژمارەیەک لە شۆفێر تاکسییەکان هاوکاریی پۆلیسیان دەکرد. دواجار، لینا ورەی هەبووایە یان نە، بژاردەیەکی دیکەی لەبەردەستدا نەبوو. هەربۆیەش داخوازەکەی دەرکاند. شۆفێرەکە، لە ئاوێنەکەوە ماوەیەک سەیری کرد و سەرتا هیچی نەگوت. لینا تێگەیی کە شۆفێرەکە بیر دەکاتەوە و بە دڵنیاییەوە بە لای خۆیەوە دەڵێت ئەم ژنە دووگیانە کە ژان و ژۆر هەڵیپێچاوە، گوماناویی دێتە بەرچاو و هەربۆیەش باشتر وایە بیباتە ژاندارمێری، لەوێ پارەشی ئەدەنێ، با لەوێ لێی بپێچنەوە و خۆی بەرگری لە خۆی بکات، بەڵام ئەگەر ئەم ژنە لە ژاندارمێری تەنگی پێ هەڵچنرێت و منداڵەکەی ببێت، کەس باریقەڵای بۆ ناکات و پاش ئەم هەموو بێنە و بەرەیە، ئەو بڕە پارە کەمەی بۆ ئەو کارە دەیدەنێ، ئەوە ناهێنێت خۆی تووشی ئەو سەرئێشەیە بکات و ئەوسا هاوکارەکانیشی کە هەموویان کۆمۆنیست بوون، چییان پێ دەگوت؟ ئەوان چیدیکە نەیاندەدواند و هەواڵی ئەم ڕووداوە بە خێرایی با بڵاو دەبووەوە و... هتد...

دواجار شۆفێرەکە ڕووی لە لینا کرد و گوتی: «بەسەر چاو خاتوون» و ڕێڕەوەکەی خۆی گۆڕی. پاش ئەوەی گەیشتنە سەفارەتی چیکۆسلۆڤاکی، لینا ماوەیەکی زۆر لە زەنگی دەرگای بەشی خزمەتگوزاریی سەفارەتی دا. لە چەمەدان و کارتۆنە پڕ لە بەڵگەنامەکانی بەر پێی تۆقیبوو. لەو بێدەنگییەی بەرەبەیانەدا، زەنگی سەفارەت دەزرینگایەوە و پۆلیسیش لە هەموو شوێنێک هەبوو. سکرتێرە پیرەکەی سەفارەت لاقی کێش دەکرد

و بـەرەو درکەکە دەهات، کاتێک دەرگاکەی کردەوە، هێشـتا چاوی بە خەوەوە بوو. دیار بوو بە پەلە کراسەکەی کردۆتە بەری، چونکە هێشتا بەشێک لە کراسەکەی لە دەرەوەی شەڵوارەکەیەوە بوو و دانەخرابوو. سکرتیرە پیرەکە، نەیدەهێشت لینا بچێتە ژوورەوە و پرسیاری هۆکاری سەردانەکەی لێکرد. لینا دەسبەجێ کارتۆنە گەورەکە و چەمەدانە پڕ لە بەڵگەنامەکانی دایە دەسـت سـکرتێرەکە و داوای لێکرد بە پەلە سەفیر لە خەو هەسـتێنێت. پاشـان، لەگەڵ ئەوەدا چاوی بڕیبووە سەرکەوتنی سـکرتێرەکە لە پلیکانەکان، لەسەر مۆبلێک دانیشت. بەرەژان تەنگی پێ هەڵدەچنـی، لینا دەسـتی بـە زگیدا دەهێنا و دەیگـوت: « خۆڕاگر بە و تۆزێکـی دیکـەش دان بەخۆتـدا بگرە! مـن دڵنیام تۆ کوڕیـت و دەبیتە فتبۆلیستێکی ڕاستەقینە».

منداڵی یەکەمی لە دۆخێکی ئاساییدا ببوو و منداڵەکەش بۆ بوون هیچ پەلەیەکـی لێ نەکردبـوو. ئەمجارەیان، ڕێک بە پێچەوانـەوە، منداڵێکی تۆقە ئێخەی پێگرتبوو و دیارە لیناش بۆ لە ئامێز گرتنی بەپەلە بوو.

دۆخەکـە نائاسـایی دەهاتـە بەرچـاو. لینـا بـە تەنیـا، لـە ڕێڕەوی سـەفارەتێکی کۆمۆنیسـتی لـە وڵاتێکـدا کـە بـە شـێوەیەکی دڕندانە ڕاوەدووی کۆمۆنیستەکانیان دەنا، دانیشتبوو و سروشتیش بەپەلە بوو. سـەفیری بەڕێزیش کە هیچ پەلەیەکی نەبوو و بەکاوەخۆ لە پلیکانەکان دەهاتە خوارەوە، بە دەنگێکی برووسکەئاسـا پرسـیاری لە لینا کرد کە تۆ لەم کاتەی بەیانیدا لێرە چ دەکەیت و پاشان گوتی: «دیارە بە بینینت خۆشحاڵم».

لینـا لـە وەڵامدا گوتـی: «تکایە چاکـەم لەگەڵ بکە و بـە پێی بەڵێنی پێشـووترت ئەمانـە لێرە ڕابگرە! مـن دەبێ بە خێرایی خـۆم بگەیەنمە زاینگە.»

ئاغای سەفیر کە سەرەتا دوودڵ بوو، گوتی:»دەبوو هەر لە سەرتاوە بـە منت گوتبا، چونکوو من کاتێکی زۆرم داناوە بۆ ئەوەی جێی متمانە و ناساندن بم...».

لێنا چیدیکە چاوەڕوان نەبوو. شکور بۆ خودا، تاکسییەکەش چاوەڕوانی دەکرد. سواری تاکسییەکە بوو و بە دەنگێکی پڕمتمانەوە داوای لە شۆفێرەکە کرد بیبات بۆ نەخۆشخانەی شۆرەوی. کرێی تاکسییەکە زۆر گران لەسەری کەوت. شۆفێرەکە کە نزیکەی کاتژمێرێک چاوەڕوانی کردبوو، لە بری یەک تمەن، پێنج تمەنی لێ وەرگرت، واتە هەموو ئەو برە پارەیەی کە لێنا پێی بوو. عەبدولڕەحمان، پێش سەفەرەکەی، ڕێک پارەی منداڵبوون و مانەوەی یەک حەوتوو لە زاینگەی بۆ دانابوو، پێنج تمەنیش بۆ کرێ تاکسی و پارەی گیرفان (لەو کاتەدا کرێی تاکسی لە تاران یەک تمەن بۆ سەرێک بوو). عەبدولڕەحمان بە وردی حیسابی کردبوو و هەروەها بڕیاری دابوو کە سدیق، دواتر بڕێکی دیکە پارە بۆ لێنا بهێنێت. هاوکات لەگەڵ گەیشتنی بۆ نەخۆشخانە، لێنا دەستەوداوێنی هەموو خوداکان دەبوو و لێیان دەپاڕایەوە لە حەوشەکەدا منداڵەکەی نەبێت!

دەستبەجێ بردیانە ژووری منداڵبوون. منداڵبوونی پێش وەخت، ئاستەم و لە ڕاستیدا بۆ دڵی مەترسیدار بوو. پێشتر، لە ڕەزاییە، دوکتور ژێرمەن پێی گوتبوو کە دڵی لاوازە و بە بچووکترین گرفت، لەوانەیە بوەستێت. دواجار، منداڵەکە لەدایک بوو (کچ بوو). منداڵێکی ئاسایی و تەندروست، بەڵام دۆخی دایکی باش نەبوو. پاش منداڵبوونەکەی بە درێژایی ئەو ڕۆژە، دوکتورەکان بە پسپۆڕەکانی بواری دڵ و منداڵبوونیشەوە، هەموو شێوازە سەرەتاییەکانی پزیشکییان بۆ ڕزگار کردنی بەکار هێنابوو و لە پەستا پێیان دەگوت: «بەخەبەر بمێنەوە، نابێت بنوویت!» بەڵام، ئەو دەستبەجێ خەوی لێدەکەوت. دوکتورەکان سەرلەنوێ دووپاتیان دەکردەوە: «خانم هەستە، نابێ بنوویت، ئەگەر بنوویت، هەڵناسیتەوە» و بۆ ئەوەی نەهێڵن بخەوێت، چەندین کاتژمێر بە شەقازلە لێیاندا بۆ ئەوەی نەنوێت و تا ٧٢ کاتژمێر پاش ئەوەش نەنوێتەوە. ژنێک کە تازە سکوزای کردووە و کەسیش سەردانی نەکردووە بۆ ئەوەی بەشداریی لە شادیەکەیدا بکات، دەبێ چ هەستێکی

هەبێت. ئەمە جاری دووهەم بوو کە لینا خۆی لە دۆخێکی وەهادا دەبینییەوە. جاری یەکەمیش، عەبدولڕەحمان لەوێ نەبوو! لینا هەستی بە دەستەوەستانی و بێهێزی دەکرد.

(«لینا دڵی خۆی دەدایەوە و دەیگوت: تۆ دەزانی بۆچی تەنیایت! تۆ هاوسەری کەسێکی شۆڕشگێڕی: هەموو کەسێک دەبێت خۆی لەگەڵ ئەو بەرپرسایەتییەی لە ژیانیدا هەڵیبژاردووە، بگونجێنێت!» - پاشان بە خۆی دەگوت: دیارە تۆ مافی خۆتە. هێرش مەکەرە سەرم. لانیکەم، مافی ئەوەم بدەرێ کە ئاواتەخواز بم دەرکەکە بکرێتەوە و عەبدولڕەحمان لە ئامێزم بگرێت و منیش هەندێ لە ئازار و ماندوێتیم بە شانی بسپێرم.») بەڵام درگاکە نەدەکرایەوە.

لەو نەخۆشخانەیە لینا و ژنێکی ئەرمەنی هاوژوور بوون. ئەو ژنە دوازدە سکی کردبوو و لەو کاتەدا دوازدەهەمین کچی ببوو. لە پێش پەنجەرەی ژوورەکەیان لە نهۆمی یەکەم، نەردە لێدرابوو و بەشی منداڵبوونەکەشیان قۆرخ کردبوو. ئەندامانی بنەماڵە و کەس و کاری زۆر و زەبەن، سەردانیان دەکرد و لەو دیو نەردەی پەنجەرەکەوە قسەیان لەگەڵ دەکرد. خواردن و شیرنەمەنییان بۆ دەهێنا. بەڵام هەمووشیان بە هۆی ئەوەوە کە کوڕی نەببوو، سەرزەنشتیان دەکرد. پیاوەکان لە دەرەوە تفیان ڕۆدەکردە سەر بنچکەکان و ژنەکانیش گۆنایان دەڕنی، وەک بڵێی کارەساتێک ڕووی دابێت. ئەو ژنە بەستەزمانەش، شەوانە بۆ بێتاوانیی خۆی دەگریا و لەو ڕۆژە دەترسا کە دەبوو بگەڕێتەوە بۆ ماڵەوە.

ئەرمەنییەکان مەسیحین. بەڵام کەسانی سەر بە کەمینە ئاینییەکانیش لە نێو موسوڵمانەکانی ئەم ناوچانەدا دەژین، دەبێ خۆیان لەگەڵ ئاینیی ئیسلام کە ئاینیی زۆرینەی خەڵکە و هەروەها نەریتەکانیان بگونجێنن. بە هەرحاڵ، لە دەرئەنجامی ژیانی هاوبەشی چەندین سەد ساڵەیان لەگەڵ موسوڵمانەکان، ئەم مەسیحیانەش کەوتوونەتە ژێر کاریگەریی نەریتەکان و شێوازی ژیانی ئایینی باڵادەست. ئەم بابەتە پێش بە

قەومانــی کێشــە و گرفــت دەگرێ. بــەڵام، کاتێک کە کەمینــە ئایینی و ئاینــزاکان بیانەوێ بەرگری لە شوناســی تایبەتیــی خۆیان بکەن، ئازار دەدرێن و هەندێ جاریش ســەرکوت دەکرێن و یان وەها دەکەونە ژێر گوشــارەوە کە ناچــار دەبن وڵات بەجێ بهێڵــن و دەکرێت لەو بارەوە ئامــاژە بە دۆخــی بەهاییــەکان و جوولەکەکان بکرێت. لە ڕاســتیدا، چ لــە ئێــران و چ لە وڵاتە ئیســلامییەکانی دیکــەدا، لە بیانییــەکان، بریتی لەوانەی وەکوو توریست بۆ ئەو وڵاتانە سەفەر دەکەن و یان ئەوانەی دەیانهــەوێ لەو وڵاتانە نیشــتەجێ بن، چــاوەڕوان دەکرێت کە خۆیان لەگەڵ داب و نەریتەکانی ئەوێ بگونجێنن و ڕێز لە ئایینی ئیسلام بگرن. وەک دەگوترێ: «چوویتە شاری کوێران، دەست بگرە بە چاوتەوە».

■ دەرچوون لە زاینگە

لێنا لەبەر خۆیەوە دەیگوت، تۆ بڵێی شۆفیری ئەو تاکسییەی هێنابووی بۆ نەخۆشخانە، دواتر چی کردبێت؟ لە لایەکی دیکەشەوە، چون پارەی نەبــوو، خەمی گەڕانەوە بۆ ماڵەکەی لەو ســەری تــاران دایگرتبوو. لە دۆخی ژیانی نهێنیدا، دەســتکورتی دەردێکی گرانە. سەرەڕای ئەوەش، لەدایک بوونی منداڵ لە نەخۆشــخانەی شــۆرەوی، لە ئێرانی ئەوسادا، کردەوەیەکــی ژیرانە نەبوو. ڕێژەیەکی بەرچاو لەو دژبەرانەی ڕێژیمی شــا کــە بەدوایانــدا دەگەڕان، لــە ڕزگار بوونــی خۆیانــدا ئەمەگداری شــۆفیر تاکسییەکانی تاران بوون. تۆ بڵێی ئەو شۆفیرە تاکسییەی لێنای گەیاندبووە نەخۆشخانە، بە هۆی ئەوەوە کە لێنا ژن بووە و بایەخێکی ئەوتۆی نەبووە نەیدابێ بەدەســتەوە؟ یان بە هۆی ئەوەوە بووبێت کە بۆ بەدەســتەوە دانی درەنگ وەخۆ کەوتبوو؟ یان ڕەنگبێ، بەدەستیەوە دابێ و پۆلیس لە دەرەوەی نەخۆشخانە چاوەڕوانی دەکرد؟

پاشان، تاکسییەکی گرت و گەڕایەوە بۆ ماڵەوە و داوای لە خاوەنماڵە دەستکورتەکەی کرد کرێی تاکسییەکە بدات و دواجار تێگەیی شۆفیرەکە نەیداوە بەدەستەوە.

لــە مانگی ژووئیەدا، هــەوا لەڕادەبەدەر گەرم بــوو. هەربۆیەش، لێنا کۆرپەلەکەی بە تاقە کراسێکی تەنکەوە نایە زەمبیلی تایبەت بە منداڵەکە. خاتــوو زولەیخا هاتــە ژوورەوە و بــە بینینی کۆرپەکە هــاواری کرد: «وەی، چەنــدە بچووک و لاوازە!» زولەیخا ژنێکی دلۆڤان و مێهرەبان بــوو و بیری لــە منداڵەکە دەکردەوە، ئامۆژگاریــی لێنای دەکرد و پێی دەگوت بۆ ڕێک بوونی لاقی منداڵەکە، پێویستە مەلۆتکەی بکات. لێنا ملی نــەدەدا و لەو گەرمایەدا مەلۆتکەی پێ گونجاو نەبوو. زولەیخا ســوور بوو و دەیگوت: «پێویستە تێکەڵەیەک لە کوڵاوی زەردێنە هێلکە و ڕۆنی گوڵــە زەردە و گوڵەبەهــارەی بدەیتێ بۆ ئەوەی گەدە و ڕیخۆڵەی پاک کاتەوە». پاشانیش گوتی: «بوەستە، خۆم بۆتی ساز دەکەم» و بە پەلە چووە دەرەوە. لێنا کە متمانەیەکی وەهای بەو شــتانە نەبوو، نەیدەزانی چۆن ئەو پێشنیازە ڕەت کاتەوە و زولەیخاش زویر نەبێت.

هێندەی نەخایاند زولەیخا بە قاپێک کوڵاوی زەرد ڕەنگەوە گەڕایەوە و تەنگــی بە لێنــا هەڵچنیبوو: «گیانەکــەم، بیدەرێ بــا بیخوات». پاش ئەوەی هەســتی بە دوودڵی لێنا کرد، گوتی: «چاوەڕوانی چیت؟» بەڵام کۆرپەکە خەوی لێکەوتبوو و هەر ئەوەش فریای لێنا کەوت. هەربۆیەش ڕووی لە زولەیخا کرد و گوتی: «با هەستێ لە خەو، دەیدەمێ».

دواتــر، لێنــا قاپەکــەی بردەوە بۆ ژنــی خاوەن ماڵ و پێــی گوت کە کۆرپەکەی هەمووی خواردووە.

بۆ بەیانییەکەی، هاوڕێیان لە خەو هەســتان و ســدیق میناشی لەگەڵ خۆی هێنابوو. مینا بە دەوری زەمبیلی خوشــکە بچووکەکەیدا ســەمای دەکرد و چەپڵەی لێدەدا و... پاشــان کراســەکەی دایکی هەڵدەدایەوە و ســەیری ســکی دەکرد. ئەمە، هەمان یاری بوو کە دایک و کچ لە کاتی دووگیان بوونی لێنادا دەیانکرد: وردە وردە کە سکی خڕ دەبووەوە، ئەو مینای بۆ ڕۆژی لەدایک بوونی منداڵەکەی ئامادە دەکرد. مینا پرسیاری لە دایکی دەکرد، منداڵەکە لە کوێیە؟ و دایکی لە کاتی جووانی ســکی‌دا، دەستە بچکۆلەکەی کچەکەی لەسەر سکی دادەنا و ئەو کردەوەیە مینای

سەرقاڵ و شاد دەکرد و گوێی دەنا بە سکی لێناوە و ئاواتی دەخواست هەرچی زووتر بیبینێت. یارییەکی سەرقاڵکەر و بەشکۆ بوو. ئەو ڕۆژە، کاتێک مینا سەری کردبوو بە ژێر کراسەکەی دایکیدا، پرسیاری لێکرد: «ئیتـر لێرە نییە؟» دایکی وەڵامی دایەوە: «نە، چیدیکە لەوێ نییە، ئەها لێرەیـە، لەناو زەمبیلەکەدایە». پاشـان هەردووکیان پێدەکەنین. میناش بە پەنجە ئاماژەی بۆ کۆرپەکە دەکرد، سـەری ڕادەوەشاند، وەک بڵێت تێگەییوە.

هاوڕێیان کە چەندساتێک لەبەر شەرم و حەیا خۆیان دوور گرتبوو، لـە لێنـا نزیک بوونەوە و پێیان گوت کە ئیشـیان پێیەتی. ئەوان بابەتی چوون بۆ بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیسیان لەبیر نەکردبوو. بەڵام، لێنا لەبیری کردبـوو. لـەم کاتەدا، لێنا هەسـتی بە شـەکەتی و لاوازی دەکرد و بە تایبەت دەیویسـت کاتەکانی لەگەڵ منداڵەکانی بەرێتەسەر و سەرقاڵیان بێت. هەربۆیەش، بابەتی ڕۆشـتن بـۆ بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، چیدیکە سەرنجی ڕانەدەکێشا.

ئـەوان پێیان گـوت کە ڕواڵەتێکـی تۆقێنەری هەیـە. وتەکەی ئەوان، وەکـوو وتەکانی زولەیخا بۆ ئەوە نەدەبوو کە ورەی لێنا بەرز کاتەوە. لە ڕاسـتیدا، ئەوان دەیانویسـت لێنا تێبگەیەنن کە بەو ڕواڵەتەوە، کاتی ئەوەیە بۆ وەرگرتنی پاسـپۆرتەکەی سەردانی بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس بکات. ڕوویان لە لێنا کرد و گوتیان: «بەیانیی زوو، بە کۆرپەکەتەوە بچۆ بۆ بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس. بەم حاڵەتەوە، پۆلیس ناتوانن پاسپۆرتەکەت نەدەنێ. لە ترسی ئەوەی نەوەک لە زیندانیدا بمری ناوێرن دەستبەسەرت بکەن. پۆلیس ناچارە ئوروپایی بوونی تۆش ڕەچاو بکات». (لێنا برێک ڕاما و بە زەینیدا هات: «جوانە! ئەویش بەم پۆلیسەوە») بەڵام، ئەوان وازیـان نەدەهێنا و بـەردەوام ورەی لێنایان بەرز دەکردەوە. لێنا خۆی لە ئاوێنەدا بینیبوو، ئاوێنەکەی لابردبوو و چیدیکە سـەیری نەدەکرد تا ئەو ڕۆژەی هەست بکات هێزێکی بە بەردا هاتۆتەوە و ڕەنگ و ڕووی گەڕاوەتەوە. لێنا، بەڕاسـتی شـێوەی پیرێژنێکی نەخۆشی لێ نیشتبوو.

دواجـــار، لێنـــاش قبووڵـــی کرد کـــە پلانەکەیان عەقڵ دەیگـــرێ و ئەوان لەو باشتر شارەزای باری دەروونناسی و کارکردی پۆلیسن. سەرەڕای قبـــوڵ کردنی پلانەکەیان، لێنا لە ناخی خۆیدا حەزی دەکرد ئەوانیش لە جێی ئەو بوایەن، تا ئەوەی ئەو هەســـتی پێدەکرد، ئەوانیش هەستی پێ بکەن. ئەو هەســـتی دەکرد لە ماوەی چەند ڕۆژدا، هەموو هێز و ورەی چەند ساڵەی لەدەست دابوو، ئەو هێز و ورەی لەم کاتەدا پێویستییەکی زۆری پێی هەبوو! دواجار ڕووی تێکردن و گوتی: «من پەناباتێکیشـــم لـــە گیرفاندا نییە و تەنانەت کرێی تاکســـییەکەش بە ژنی خاوەن ماڵەکە قـــەرزدارم. چۆن دەتانهەوێ بچـــم بۆ بەڕێوەبەرایەتیـــی پۆلیس؟» لێنا دەیزانی دێر یا زوو، هەر دەبێ بچێ بۆ ئەو بەڕێوەبەرایەتییە. دەیویست هەندێ کات بدزێتەوە و سەرەڕای دڵنیا نەبوونی، چاوەڕوان بوو ئەوان ئەو دیدارەی کە لێنا لە دەرئەنجامەکانی دەترسا، هەندێ دوا بخەن.

هاوڕێکانـــی بەڵێنیـــان پێـــدا کـــە هەرچـــی پارەیان لـــە گیرفانـــدا بێت، دەیخەنەسەریەک و دەیدەن بە سدیق بۆ ئەوەی هەر ئەو شەوە بیهێنێت بۆ لێنا. هەژاری شوورەیی نییە، بەڵام کاتێک لێنا بیر لە هەژاریی گرووپە خەباتکارەکەیان دەکاتەوە، هێشـــتاش بڕبڕەی پشتی دەلەرزێ. بە هۆی ئەم هەژارییەوە، ئەگەر ڕۆژێک مەترسییەک بهاتبایەتە پێش، هاوڕێکانی تەنانەت بۆ ڕزگارکردنی خۆیان نەیاندەتوانی ســـواری پاسی گشتی بن. هـــەر ئەو هەژارییەش بـــووە هۆی تێداچوونی زۆربـــەی ئەندامانی ئەم گرووپە. زۆربەیان بە مەرگێکی توندوتیژ گیانی خۆیان بەخت کرد.

بڕیاریاندا لێنا سبەی، پێش چوونەدەرەوە لە ماڵ، قوماشێکی سوور لە پەنجەرەکەوە شـــۆڕ کاتەوە. لە گەڕانەوەیدا لە بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، لێنا دەبوو ئەو قوماشە سوورە هەڵگرێت و ئەگەر گرفتێکی ئەمنیەتیی لە ئارادا بووایە، دەبوو قوماشێکی ڕەنگ پەمۆیی شۆڕ کاتەوە و هەروەها وەکـــوو جاران، کاتژمێر ٣ی بەیانی، لە کۆڵان چاوی بە ســـدیق کەوتبا و ئەگەریش دۆخەکە هێور و جێگر بوایە، لێنا دەبوو قوماشـــێکی ســـپی شـــۆڕ کاتەوە. بڕیار وابوو ســـدیق، لە پاشنیوەڕۆوە هەتا شەو، هەموو

سەری سەعاتێک لەبەردەم ئەو پەنجەرەوە تێپەڕێت و ئاگای لە ڕەنگی قوماشـەکان بێت. هەڵبـەت، هاوڕێکانـی دڵنیایان کردبـووەوە کە هیچ گرفتێک نایەتە پێش. بەڵام لینا ئەو گەشبینییەی ئەوانی نەبوو.

سەرلەبەیانیی ڕۆژی دواتر، پێش ڕۆشتن بۆ بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، لینا مینای دابووە دەسـت زولەیخا و دەسـتبەجێ منداڵە هاروهاژەکانی زولەیخـا تێـی ورووکابـوون و سـەریان دەخستەسـەری. هـەرا و هوریایەکیان نابۆوە کە لینا لە قسەکانی زولەیخا تێنەدەگەیی. بەڵام زۆر گوێـی نەدەدایە، چونکوو منداڵەکەی بە ژنێکی مێهرەبان سـپاردبوو و دەیزانی شەڕوقڕەی نێوان منداڵە کچ و کوڕەکان، بابەتێکی سروشتییە. هەربۆیەش خێرا چووە دەرەوە و دەرکەکەی لە پاش خۆی داخست. بۆ سەردانی بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، لینا دەبوو لە یەکێک لە وێستگەکان، پاسەکەی بگۆڕێت و ئەوەش هەمان وێستگە بوو کە ماوەیەک لەوەپێش لینـا لەوێ دیمەنێکی بینیبوو کە لەبیری نەکردبوو. ئەو ڕۆژە، خەڵک لە ڕیزێکـی دوورودرێژدا چاوەڕوانی پاس بوون. دوو منداڵی دەوری ١٠ سـاڵ، خۆیان لـە ڕیزەکە نزیک کردەوە و سـواڵیان دەکرد. یەکیان کە دەست و لاقێکی نەبوو، بە چێوشەق دەڕۆشت و ئەوی دیکەشیان بەدەم گریانەوە، نەهامەتییەکانی ئەوی یەکەمی بۆ خەڵکەکە روون دەکردەوە. ئەم بابەتە، سـۆزی لینای جووڵاندبوو. کاتێک لینا سواری پاسەکە بوو و پاسەکە ڕێکەوت، چاوی بە دیمەنێکی سەرسووڕهێنەر کەوت و بینی کە منداڵە ناتەواوەکە، خۆی ڕاوەشـاند و باسـکی لە قۆڵ کراسەکەی و لاقە نوقوستانەکەشـی لە دەرەلینگی شـەڵوارەکەی هاتەدەرەوە. دواتر، هاوڕێکـەی بە گاڵتەوە چێوشـەقەکەی تێگرت و پاشـان، هەردووکیان بەدەم پێکەنینەوە ڕایانکرد و ڕۆشتن. لینا بە بینینی ئەو دیمەنە، خەیاڵ بردیـەوە و ئـەو کردەوەیەی وەکوو چیرۆکەکانی تایبەت بە دەسـتەی بەڕەڵڵا و دزەکانی ناو هەزار و یەک شەو هاتەپێش چاو.

چونکە نەیدەزانی لە تارانیش تاقم و گرووپی سـواڵکەرانی «کارامە» بوونیـان هەیـە کە منداڵان بە مەبەسـتی سـواڵێکی ورد و کاریگەر و..

پەروەردە دەکەن. بیرهێنانەوەی ئەم بیرەوەرییە، بۆ ساتێکیش بووبێ، لینای لەو دڵەڕاوکێیەی بەربینگی گرتبوو، ڕزگار کرد.

■ لە بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس

بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس لە ناوەندی شار هەڵکەوتبوو، بینایەکی بەرفراوانی داگیر کردبوو. کاتێ چوونەژوورەوە لە دەرکەی سەرەکییەوە، پۆلیسێک پێشی بە لینا گرت و هۆکاری سەردانەکەی لێ پرسیار کرد. پاشان داوای لێکرد چاوەڕوان بێت. لینا کە لە پێش دەرکەی ژوورێکی گەورەدا وەستابوو، سەیری دوور کەوتنەوەی پۆلیسەکەی دەکرد، هەتا لە ڕێڕەوەکەدا لە چاو ون بوو. بە درێژایی ئەو ڕێڕەوە دوور و درێژە، مێزی بچووکیان ڕیز کردبوو. کارمەندەکانی پۆلیس بە جلوبەرگی مەدەنییەوە لە پشت مێزەکان و لە لایەکەی دیکەش، خەڵک دانیشتبوون. دۆخێکی ئاڵۆز و تەژی لە گوشار و دڵەڕاوکێ ئەو ناوەی تەنیبوو.

لینا، کۆرپە دووڕۆژەکەی لە ئامێز گرتبوو. کۆرپەکە بە زرمە و تەپەی پێیەکان لە خەو هەڵدەستا و سەرلەنوێ دەنووستەوە. لینا هەوڵی دەدا بەسەر ترس و دڵەڕاوکێکەیدا زاڵ بێت. سەرەڕای ئەوەش کە لینا لە باوەڕبەخۆ هێناندا کارامە بوو، لە ئانوساتێکدا هەستی بە دەستەوەستانی و بێ هێزی کرد. جەستە لەڕ و لاوازەکەی لێ ببوو بە بار. ئەژنۆی سست ببوو، هەستی دەکرد پێویستی بە دانیشتنە. بەڵام هەموو کورسییەکان گیرابوون. لە زەینی خۆیدا، بە شوێن بیرۆکەیەکدا دەگەڕا تا خۆی پێوە سەرقاڵ کات و بێ هێزییەکەی لە بیر بکات.

هەربۆیەش، بەدەم سەیر کردنی کۆڵانەوە، بیری کەوتەوە زۆرجاران بەوێدا تێپەڕیوە و هەڵگری پەیامگەلێک بووە یان بڵاوکراوەکانی لە ژێر چارشێوە ڕەشەکەیدا شاردبووەوە بۆ ئەوەی بیانگەیەنێتە هاوڕێ حیزبییەکانیان و ئەوەش کە لەو کاتانەدا، بە تەواوی لە خۆی دڵنیا بووە و هەرگیز ئامادە نەبووە خەیانەت بە هیچ کەس بکات یان نهێنییەک ئاشکرا بکات. کاتێک بیری لەو بابەتانە دەکردەوە، بە خۆی دەگوت،

دۆخـــی ئەو کەســـەی لەوێوە تێپەڕیـــوە، لەگەڵ دۆخـــی ئەمڕۆکەی، بە ســـەرنجدان بە زەیستانییەکەی و قەتیس بوونی لەم چواردیوارییگەلەدا، زۆر جیـــاوازە و دواجـــار بەم ئەنجامە دەگەیشـــت: «باشـــە، ئێســـتا تۆ لێرەیت، زۆرجار بیرت لەوە کردۆتەوە کە ڕەنگە دەستبەســـەر بکرێیت و ڕاپێچی ئەم شوێنە تەژی لە نەهامەتی و خەفەتەت بکەن. هەربۆیەش، هەڵمەلەرزە، هێور بەرەوە و ئەو سناریۆیەی بۆت داڕێژراوە، دووپاتی کەرەوە و...».

دواتـــر، وەڵامـــی ناخـــی خۆی دایـــەوە: «باشـــە» و دەســـتی کرد بە دووپات کردنەوەی ســـێناریۆکەی: «پێش هەموو شـــتێک، تاقە زمانێک کە دەیزانی، زمانی ئینگلیسییە، مێردەکەت نەک هەر پێت ڕاناگا، بەڵکوو هەڵسوکەوتی خراپیشت لەگەڵ دەکات، زۆربەی کاتەکان بەبێ خەرجی و پـــارە بەجێـــت دەهێڵێت. کاتێکیش دێتەوە، هەمیشـــە چەند هاوڕێیەکی لەگەڵە و بەردەوام سەرخۆشـــە و سەرقاڵی خواردنەوە و یاری وەرەق دەبن و تۆش لێرە بێکەسیت و دەتهەوێ بگەڕێیتەوە بۆلای دایک و باوک و کـــەس وکارەکەت. ئەگەر پرســـیاری ناوی هاوڕێکانـــی مێردەکەتیان کـــرد، وا بنوێنە بیر لە ناوەکانیان دەکەیتـــەوە و دواجار بە بێ دوودڵی و خۆگنخانـــدن، لـــە خۆتەوە هـــەروا چەند ناوێک بڵـــێ و دواجار، خۆت ساویلکە و تەنانەت تا ڕادەیەک گێلۆکە دەربخە».

دواجـــار، پۆلیســـەکە گەڕایەوە و داوای لە لینا کـــرد دوای کەوێت. لە کۆتایـــی ئەو داڵانە دووردرێـــژەدا، مێزێکی گەورەی لێبوو کە پیاوێکی ڕێکپۆش لە پشـــتی دانیشتبوو و پاســـپۆرتەکەی لینای بەدەستەوە بوو، ڕووی لە لینا کرد: «خاتوون، ئەمە پاسپۆرتی بەڕێزتە. دەبێ چاوەڕوان بیت هەتا بەڕێوەبەر بێتەوە و واژۆی بکات و خۆی پێتی بداتەوە».

لینا ئەژنۆی شـــل ببوو، هەربۆیەش، بە قورسی، وەک بەربووبێتەوە، لەسەر کورسیی بەردەم مێزەکە، بەرانبەر پیاوی پشت مێزەکە دانیشت و خۆی ڕێک و پێک کرد. هەســـتی دەکرد هەواکە قورســـە و هەناسەی بـــۆ نادرێت. کۆرپەکـــەی لە ئامێزیدا ڕادەژەند، ڕاژەندنێکی لەســـەرەخۆ

کـە لـەو دۆخـەدا دەبووە هـۆی ئارامیی خۆیشـی. بەڵام، ترسـەکەی نێو مێشـکی دەسـتی لە بەرۆکی بەرنەدەدا و سـات بە سـات پەرەی دەسـەند و لینا بـە دووپـات کردنـەوەی وتەکانی پیاوە ڕێکپۆشـەکە «بەڕێوەبـەر.. واژۆ.. بۆخـۆی...» بەخۆی دەگوت، گومـان لەوەدا نییە کە بەم سـانایییە لێرە دەرباز نابێت و دەگەیشـتە ئەو ئاکامە کە ئەوان یارییەکیان لەگەڵ ئەم دەست پێکردووە کە ئەم نە ڕێساکانی دەزانێ و نە چارەسەرییەکەشی و ئەوەش کە ئەوان لەو شارەزاتر و کارامەترن. لـەم کاتەدا، لینا جووڵەیەکی کرد، وەک بیەوێ پاسـپۆرتەکە هەڵگرێت. ئەو پیاوە نەیهێشـت. پاشان، لینا سەیری کرد و بە ئینگلیسی پێی گوت کە لە فارسی تێناگات. پیاوەکەش بە ئاماژە تێی گەیاند کە دانیشێت.

ڕێژیمـی دوا پاشـا، تـەژی لـە ناهاوئاهەنگی بوو. ئـەم ڕێژیمە مافە بنەڕەتییەکانی خەڵکی ئێرانی پێشێل دەکرد. هەربۆیەش، خەڵک لە دژی ئەم سیسـتمە خوێنڕێژە هەڵدەستانەوە. پاش ئەم سەردەمی ناڕەزایەتی دەربڕینە، ڕێژیم بۆ بێدەنگ کردنی خەڵک، دەستی دایە کۆمەڵێک کردەوە لە بواری گەشەی کولتووریدا، هەندێ مافی بۆ ژنانی ئێران ڕەچاو کرد و تەنانەت هەنگاوگەلێکیشی لە بواری بە پیشەیی کردنی وڵات هەڵگرت و ئەوەش لە دۆخێکدا بوو کە خۆڕاگریی خەڵک پەرەی دەسەند. ڕێژیم لە ڕێی بەهێز کردنی دام ودەزگای سـەرکوت و زوڵم و زۆری خۆی، دژکـردەوەی نیشـان دەدا. لـە سـاڵەکانی ١٩٥٠ دا زیندانەکانی ئێران ئاخنرا بوون.

تـرس لە ئـازار، هەندێجار لـە خـودی ئازارەکە تۆقێنەرتـرە. بەڵام، ئەوەش ڕاسـتە کـە ئازار، هەندێ جار زمان وەگـەڕ دەخات. هەبوونی ئیرادەیەکی پتەو، لە نەدرکاندنی زانیاری لە ژێر ئەشـکەنجەدا، ڕۆڵێکی کارا دەگێڕێ. بەڵام کاتێک ئێش و ئازار تاقەت پڕووکێن دەبێ، پێدەچێ کار لە ئیرادەش بکات و سستی بکاتەوە، سەرەڕای ئەوەش، زۆر بوون ئـەو پیـاو و ژنانەیش کـە لە ژێر ئەشـکەنجەدا گیانیـان بەخت کرد و ڕۆحیان سـپارد، بـەڵام متەقیان لێوە نەهات. بۆ گەیشـتن بە قۆناغێکی

وەها لە سڕ بوونی جەستە، پێویستە ئیرادە و ورەیەکی یەکجار بەرزت هەبێ.

هیچ کەس ناتوانێت خۆی ڕابنێ و بڵێت لە ژێر ئەشکەنجەدا خۆی ڕادەگرێت. لەگەڵ ئەوەشدا، شۆڕشگێڕانی ئەو سەردەمە، ئەوەیان نەدەزانی و هەربۆیەش، ئەگەر کەسێک لەژێر ئەشکەنجەدا شتێکی بدرکاندایە، بەچاوی خائین و دۆڕاو سەیر دەکرا. بەڵام، ئەوانەی شارەزای ڕاستییەکە بوون، ئەشکەنجەگەرەکان بوون. ئەوانەی بۆ ئەو کارە، هەموو ڕۆژێک ڕادەهێنران، فێر ببوون چلۆن ئاستی خۆڕاگریی ئەو کەسەی دەیانهەوێ قسەیەکی لێ دەرکێشن، بە هاسانی هەڵسەنگێنن. لە لایەکی دیکەشەوە، ئەوان خۆیان بە باڵاتر دەزانی و بڕوایان بەوە هەبوو کە هیچ کەس بە بێ ئەوەی بێتەگۆ، لەبن دەستیان دەرناچێت. ئەوەش ڕاستە کە ڕێژیمی شا توانی بە گرتن و کوشتن، ڕێژەیەک لە خەباتکاران لەناو بەرێت و دواتر، لەگەڵ شکست و نیشتنەوەی کەف و کوڵی بزووتنەوەدا، وردە وردە قورسایی دام و دەزگاکانی سەرکوتی کەم دەکردەوە. لە دۆخێکی وەهادا بوو کە ئەوان مافی ئەوەیان بە خۆیان دەدا سەبارەت بە بەکارهێنانی ئەشکەنجە لەسەر زیندانییەکان هەڵسوکەوتی جیاواز بگرنە بەر. زیندانییەکان، بە پێی پێگە و گرینگییان، پۆلین دەکران و هەر بەو پێیەش، شێوازی ئەشکەنجە کردنیان، شکڵێکی «کەسیی»بە خۆیەوە دەگرت و ئەم ڕەوشە هەتا سەرهەڵدان و ڕابوونێکی دیکە بەردەوام دەبوو.

لینا، چاوەڕوان بوو بێن و بیبەن و دڵنیا بوو کە چیتر چوونە دەرەوە لەو شوێنە نابینێتەوە. هەربۆیەش، مێشکی سەرقاڵی زۆر شت ببوو: («بۆچی بەقسەی ئەو هاوڕێیانەم کرد؟ هیچیان زیندانیان نەبینیوە. هیچیان ئەشکەنجە نەکراون...هیچیان لە هەستی «دایکایەتی» تێناگەن. بۆچی بیرم لەم بابەتانە نەکردەوە؟ تۆ بڵێی من شێت بووبم کە منداڵەکەمم لەگەڵ خۆم هێناوە» کەس ناتوانێت منداڵەکەم لێرە ڕزگار بکات و بۆچیش بێن؟ بێن بۆ ئەوەی بە دەستی خۆیان، خۆیان بە

گرتن بدەن؟ منداڵەکەم مەحکوومە بەوەی لەگەڵ من بمێنێتەوە و بەکرێگیراوانی ڕێژیم منداڵەکەم دەکەنە ئامرازی ئەشکەنجەی من. خودایا، بۆچی منداڵم بوو؟ چۆن توانیم ئەم هەڵە گەورەیە بکەم؟ بە بێ دایک مینای بچکۆلانە چ چارەنووسێکی دەبێت؟». لینا لە شەرمەزاریی خۆیدا هەڵدەلەرزی.

بە پێی کاتژمێرە دیوارییەکە، دەوری چل خولەک دەبوو کە چاوەڕوان بوو و ئەوەش بەلایەوە سەیر بوو. هەستی دەکرد ماوەی چاوەڕوانییەکەی زۆر زیاتر لەوە بووە. بۆ یەکەمین جار لە ژیانیدا، لینا سپاسی شێوازی سەخت و توندی پەروەردەی خۆی دەکرد. بەردەوام پێیان گوتبوو: «هەرگیز مەناڵێنە! ئەوەی هەستی پێدەکەی مەیدرکێنە! نابێ ئازارەکانت دەربخەیت و...» هەرگیز کەس نازی هەڵنەگرتبوو، دەستێکیان بەسەریدا نەکێشا بوو و بە باڵایدا هەڵیان نەدابوو. ئەو گەلێک جار بەو کەمتەرخەمییانەوە ئازاری کێشابوو. ئەمڕۆکە، هەموو ئەمانە، بە هانایەوە هاتبوون. لە سەردەمی منداڵیدا لە بێبەشییەکانی ئازاری کێشابوو و هەر لەو سەردەمەوە گەلێک لە ئێش و ژانی جەستەیی تۆقیبوو. ئەو خۆی بۆ ئەشکەنجەکران ئامادە دەکرد و لەو بۆشاییەی بەرەوڕووی بوو، تۆقابوو.

لەو سەردەمەدا، ڕێژیمی سەڵتەنەتی هەندێ سەرکەوتنی بەدەست هێنابوو. موسەدیقی دێموکراتی لە ساڵی ١٩٥٣دا لە پەلوپۆ خستبوو و ڕێکخراوی ئەفسەرەکانی حیزبی توودەی لە نێوخۆیدا هەڵوەشاندبووەوە (١٩٥٦). ئەم بابەتە بۆ شای ئێران سەرکەوتنێکی چاوەڕواننەکراو بوو. نزیکەی ٦٥٠ کەس لە ئەفسەرە پایەبەرزەکان و هەروەها ١٥٠٠ کەس لە ئەفسەرە پلە نزمەکانی خستبووە پشت میلەکانی زیندان و یان لەناوی بردبوون. هەندێکیان توانیان فریای خۆیان بکەون و ڕاکەن. بەڵام لەوانەی دەستبەسەر کرابوون، تەنیا ڕێژەیەکی کەمیان لە مردن ڕزگاریان بوو. پاش ئەم «سەرکەوتنە»، شا بیری لە لەناوبردنی ڕێبەرانی حیزبی توودە و ڕێبەرانی بزووتنەوە ڕزگاریخوازەکانی

کەمینــەکان، بە تایبەتــی ڕێبەرانی بزووتنەوەی کــوردی دەکردەوە. بە کورتی، مەبەستی ئەو، لەناوبردنی هەموو خەباتکارانی ڕێگای ڕزگاری بوو و تەنیا ئەو کاتە بوو کە هەســتی بە ئارامی دەکرد. دیارە ئەوەش خەونی هەموو مرۆڤە سەرەڕۆکانە.

لێنا، دیســانەوە خەیــاڵات هەڵیگرت و لە بەرخۆیەوە قســەی دەکرد: «دەکرێ پۆلیس چ شــتێک ســەبارەت بە ئێمە بزانــێ؟ چیمان کردبێت، لەوپەڕی نهێنیکاریدا بووە. ئەگەریش پۆلیس، شوێنی ئێمەی هەڵکردبێت، دەبــوو ئێســتا هەموومــان گیرابایـن. بەو پێیە، مەبەســتی ســەرەکییان عەبدولڕەحمانــە!. عەبدولڕەحمــان هەمیشــە لە ســەفەردا بوو و منیش بەردەوام حەشــارگەی خۆمم گۆڕیوە. بە ســەرنجدان بــەو ئاڵۆزیی و گۆڕینی حەشارگەیە، بە هیچ شێوەیەک ڕێی تێنەدەچوو کە بماندۆزنەوە. ئێســتا کە بــە پێی خۆمان، خۆمان خســتۆتە کونی گورگــەوە، هەلێکی چاوەڕواننەکراومان بۆ ڕەخساندوون. شوکور بۆ خودا عەبدولڕەحمان وڵاتی بەجێهێشتووە!». لێنا سەری لەگێژەوە دەهات.

عەبدولڕەحمــان و لێنــا، هەردووکیــان دڵنیا بــوون کە لــە ژیانیاندا، هێــچ شــتێک گرینگتر لــەو ڕێگایە نییە کــە بــۆ ڕزگاری خەڵکی کورد گرتوویانەتەبــەر. ئــەوان پێداگر بــوون کە درێژە بــە ڕێگاکەیان بدەن: ئەوان دەیانویســت ئاڵوگۆڕ لە دنیادا پێــک بهێنن و بە کەمتریش ڕازی نەبوون.

ئێســتاش، لێنــا کەوتبــووە داوێکــەوە کــە ڕزگاربوونی بــۆ نەبوو و هەربۆیــەش، چیدیکە نەیدەتوانی وەکوو مرۆڤێکــی بەکەڵک و کاریگەر ڕۆڵ بگێڕێت.

لەم کاتەدا، کەسێک دەستی خستە سەرشانی لێنا و لە دنیای خەیاڵات دەریهێنا. ئەو پیاوە داوای لێکرد دوای کەوێت. هەربۆیەش، لێنا هەســتا و دوای ڕێنماکــەی کەوت. پــاش تێپەڕاندنی داڵانــی زۆر، پیاوی ڕێنما لە بەردەم دەرکەیەکی بەرزدا وەســتا و بە پیاوێکی دیکە کە لە پشــت مێزێــک دانیشــتبوو، ڕایگەیانــد: «بەڕێز، ئەمەش ئــەو خانمەی داواتان

کردبـو». دواتر خـۆی لادا و ڕێگەی چوونـە ژوورەوەی بۆ لینا چۆڵ کرد. پیاوی پشـت مێزەکە پێی نابووە تەمەنەوە، بە ئاماژە داوای لێکرد بچێتە پێشـەوە. زۆری نەخایاند بۆ ئەوەی لینـا تێبگات لەبەردەم کێدا وەسـتاوە. ئەژنۆی سسـت ببـوو. لینا لـە لایەکەوە چنگی لـە مێزەکە گیرکردبوو و لە لایەکی دیکەشەوە، کۆرپەکەی لکاندبوو بە سینگییەوە. بەردەنگەکـەی « تەیمـوور بەختیار» بوو. تەیمـووری بەختیار لەگەڵ هیـچ خاوەن پلەیەکی دیکە بەراورد نەدەکرا. ئەو بەرپرسـی هێزەکانی شاهەنشایی، پۆلیسـی دەوڵەتی، ساواک (پۆلیسی نهێنی) و ڕۆکنی ٢ی (بەشی تایبەت لە ئەرتەشی شاهەنشایی دا، بۆ بەدواداچوونی دژبەران، واتە پۆلیسی سیاسی) لە ئەستۆ بوو. لە ڕاستیدا، واژۆ کردنی پاسپۆرت ئەرکی ئەو نەبوو. لە تەمەنی حەوت سـاڵاندا، واتە ساڵێک پاش مەرگی دایکی کە وەکوو برینێکی ناسـۆر ئازاری پێوە دەکێشـا، لینا بەڵێنی بە سپیدارە خۆشەویستەکەی خۆی دابوو کە هەرگیز نەبێتە هۆی ئازاری هیـچ کەس. بـەڵام ئەمڕۆکە بە ڕۆشـتنی بـۆ بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، خەریـک بوو زوڵمی لـە منداڵەکانی خۆی دەکرد و ئیـدی بۆ گەڕانەوە گەلێک درەنگ بوو.

ڕەنگە هۆکاری ئەم ڕیوایەتەش هەر ئەمە بێت.

بۆ تێگەیشتن لە ئێستا و پڕناوەرۆک کردنی داهاتوو، ڕابردوو گەلێک گرینگە.

هەندێ کەس ئامۆژگاری دەکەن کە گوایە، بە مەبەستی ڕەچاوکردنی بـاری دەروونیـی مرۆڤـەکان، دەبـێ ئەوەی ڕوویـداوە، بـە بێدەنگی تێپەڕێنیـت. بەڵام پێویسـتە بزانیت کە کردەوەیەکـی وەها دەبێتە هۆی خراپ تێگەیشـتن لە ڕووداوەکان و بابەتەکان. سەرپۆش دانان لەسەر ئـەوەی لە ژیانـی مرۆڤەکاندا ڕوویانداوە، ئەوپـەڕی بێ ورەییە. ژیان، وەک ئـەوەی مـرۆڤ لـە منداڵیدا بیـری لێدەکاتەوە، ئەوەندەش سـانا نییە. ژیانی لینا بە شـێوەیەکی تایبەت ئاڵۆز بوو. لە بەرانبەر بەرپرسی سـاواک، نـاوی هاوڕێکانیان بە مێشـکیدا تێدەپەڕی و ئەو پرسـیاری

لــە خــۆی دەکرد کە ســـەرەتا خەیانەت لــە کامیــان دەکات و ناوەکەی دەدرکێنێــت. دیارە، بە تەواوی لەبیری کردبوو کە نە ناوی ڕاســـتەقینە و نــە ناونیشـــانیان نازانێت. ئــەو لە بەرانبەر تەیمــووری بەختیاردا، لە کەرویێشــکێکی عەبەسراوی بەرانبەر مارێکی کوبرا دەچوو. بەختیار بە زمانی فارسی قسەی لەگەڵ دەکرد. لینا، ڕواڵەتی مرۆڤێکی گێژ و وڕی بە خۆ گرتبوو و ســـەیری دەکرد. بە پێی ئەو ســێناریۆیەی هاوڕێکانی بۆیان داڕشتبوو، ئەو پێویستی بە «ڕۆڵ گێڕان» نەبوو. بەڵکوو دەبوو لــە ناخەوە، هەوڵ بدات ئەوەی دەبوو بیــکات و بیڵێت، وەبیر بێنێتەوە. هەربۆیەش بە زمانی ئینگلیسی وەڵامی دایەوە: «من فارسی نازانم» و ئەو ڕستەیەی بە وەستان لەسەر وشە بە وشەی دەربڕی.

پــاش ئــەوە، لینا هەســتی بــە ئاســوودەییەک کــرد. چونکــە بابەتە ســـەرەکییەکەی لەبیر نەکردبوو و ئەوەش ئــەوە بوو کە نابێت بە هیچ شــێوەیەک دان بەوەدا بنێت کە فارسی دەزانێت. بەختیاریش، ئینگلیسی نەدەزانی. ئەو زمانی فەرانسەی خوێندبوو و لیناش شارەزای ئەو زمانە نەبوو. تەیمووری بەختیار ســـەرلەنوێ هەوڵی دایەوە و گوتی: «خانم، من دەزانم کە تۆ فارسی دەزانی».

ئەو لە جێی خۆی نەجووڵا و هەروا سەیری بەختیاری دەکرد. بەڵام، هــەر چۆنێــک بێت، ئەو وتەیــەی بەختیار بووە هۆی سەرســووڕمانی لینا و پرســـیاری لە خۆی دەکرد: ئەو چۆن دەزانێت کە لینا دەتوانێ بە زمانی فارسی قسە بکات؟ پێویست بوو لینا بیر لەو بابەتە نەکاتەوە و لە یارییەکەی بەردەوام بێت. بەختیار چاوی بڕیبووە پەنجەکانی خۆی و بە ورتەورت گوتی: «دواتر دەردەکەوێت». پاشان ئاماژەی بە کورسییەک کرد لە چەند میتریی مێزەکەی خۆیدا. لینا لەسەر کورسییەکە دانیشت و بە دەم بزەوە بە زمانی ئینگلیسی گوتی: «سپاس». هەوڵێکی ساویلکانە بوو بۆ بەبێتاوان و پاک نواندنی خۆی. بەڵام، سەبارەت بە بزەکەی لینا، دەبێت بڵێین ئەو هەوڵە ساختەیە وەک نازێکی ژنانە، هیچ کاریگەرییەکی لەسەر بەختیار نەبوو. ئەو دێوێک بوو لە شکڵی مرۆڤدا.

کورسییەکە ڕەق بوو. بەڵام بە نیسبەت پەنجەرەکەوە کەوتبووە شوێنێکی سێبەرەوە و لینا بیری لەوە دەکردەوە کە ئەو سێبەرە لە بەرژەوەندیی ئەوە و خۆرەتاوەکە کار لە ڕادەی بینینی چاوی بەختیار دەکا. بەڵام، ئەو هەڵە بوو. چوونکوو خۆرەتاو کار لە چاوی ڕەش ناکات و چاوی بەختیاریش ڕەش بوو.

بەختیار زەنگی لێدا و کارمەندێک هاتەژوورەوە. دەستی بە نووسینی هەندێ شت لەسەر لاپەڕەیەک کرد و دایە دەست کارمەندەکە و گوتی: «خێرا ئەم فایلانەم بۆ بێنن». دیار بوو کە خووی بە فرمان کردن کردبوو، هەرچەند ئەو فرمانەی بە شێوازێکی بەئەدەب دەربڕیبوو. ئەو کارمەندە بە دوو فایلەوە گەڕایەوە. یەکێک لە فایلەکان ئەستوور و ئەویدیکەیان ناسک بوو. بەختیار فایلە ناسکەکەی کردەوە و پاش هەڵدانەوەی لاپەڕەکانی، ڕووی لە لینا کرد و گوتی: «لێرە، بە ڕەش لەسەر سپی نووسراوە کە جەنابت زۆر بە ڕەوانی بە فارسی قسە دەکەیت».

لینا هەروا کە سەیری تەیمووری بەختیاری دەکرد، وەڵامی نەدایەوە. تەیموور ساتێک وەستا و بەردەوام بوو: «هەر ئێستاکە، بە هۆی پەیوەست بوونت بە بزووتنەوەی تاوانبارانەی هاوسەرەکەتەوە، دەتخەمە زیندانەوە». لینا سەیری ئەو پیاوەی دەکرد کە چارەنووسیان لە دەستەکانیدا بوو، وەکوو قوتابییەکی زیرەک و بە ئەدەب کە لەبیری کردووە وانەکانی جێبەجێ بکات، وێڕای داوای لێبووردن، بە زمانی ئینگلیسی گوتی: «لە وتەکانتان تێناگەم».

لینا پرسیاری لە خۆی دەکرد: «ئەو فایلەی ئەستوورییەکەی دەوری پێنج سانتیم دەبوو، کام بەش لە چالاکییەکانی ئەوی لەخۆ گرتووە؟ مەیلی بینینی ئەو فایلە ئاگری لە ناخی بەردابوو. پێدەچوو فایلە ئەستوورەکەی دیکە، فایلی عەبدولڕەحمان بێت. بەردەستەکە لە ژوورەکەدا، چاوەڕوان بوو. بەختیار ڕووی لە بەردەستەکە کرد و بە ئاماژەی پەنجە لینا و کۆرپەکەی نیشانی دا و گوتی: «سەربازەکانی

«گارد» بانگ بکە و بە زیندانەوانەکە بڵێ چاڵەڕەشـێک بۆ ئەو دووانە ئامادە بکات».

لێنـا دڵی خـۆی ئەدایەوە: «لەسـەرەخۆبە، دان بەخۆتدا بگرە! ورەت دانەبەزێت!» پاشان بە هەموو هێزییەوە، پشتی لە پشتەوەی کورسییەکە توند کرد. هەموو ئەندامانی جەسـتەی، وەکـوو لێدانی دڵی، کەوتبوونە ترپەتـرپ و پاشـان بەخۆی گـوت: «ئەو نابێ تێبگات مـن لە وتەکانی تێگەییوم، نابێ هەسـت بە دڵەڕاوکێکەی من بکات». بۆ خۆ دزینەوە لە نیگای بەختیار، ڕووی کرد بە لای کۆرپەکەیەوە.

لـە دەرکـە درا. لێنا کە لە ترسـاندا ڕچا بوو، بینـی دوو پیاوی گەنج بـە یۆنیفۆرمی سـەربازییەوە هاتنـەژوورەوە. هەریەکەیـان چەکێکی سەرنێزەداریان بە دەستەوە بوو.

بەختیار ئەمری کرد: «لەوێ چاوەڕوان بن». هەربۆیەش، ئەو دووە، لـە ئەملاوئەولای دەرکەی ژوورەکەوە جێگـر بوون. ئەو دووانە کە لە ڕێنمای جەهەننەم دەچوون، ڕێکپۆش و تەندروست بوون و ڕواڵەتێکی پـاک و بێتاوانیان هەبوو! ڕەنگە لە ژیانی ئاسـایی خۆیاندا، کوڕان یان براگەلێکی مێهرەبان بووبن. لێنا ماوەیەکی زۆر بە وردی سەیری کردن و دواتر بە چاوێکی پڕ لە پرسـیارەوە سـەیری بەرپرسـەکەیانی کرد. ئەم دۆخە، ڕوویەکی دیکە لە تواناکانی لێنای ئاشـکرا دەکرد و ئەویش توانای ڕۆڵگێڕان بوو. لەو کاتەدا، ئەو تەمەنی تەنیا ٢١ ساڵ بوو.

بەختیار هێرشی دەستپێکرد و گوتی: «دەست لەم گاڵتەجاڕە هەڵگرە. بە من بڵێ هاوسەرەکەت لە کوێیە و ئێمەش ئیزنی گەڕانەوە بۆ ماڵەوەت پێدەدەین». داو بوو. هەربۆیەش، هەستی بەرگری لە لێنادا گەشەی کرد و لەگەڵ ئەوەدا کە خۆی شڵەژاو و ورووژاو نیشان دەدا، بە پەلە دەستی کرد بە قسە کردن و بە زمانی ئینگلیسی ئەو چیرۆکەی دەگێڕایەوە کە هاوڕێکان بۆیان داڕشتبوو. لە ڕاستیدا، بەم فێڵە، لێنا هەوڵی دەدا بەڵکوو بتوانێت ئەو دۆخە مەترسـیدارە بگۆڕێت، بەو هیوایەی ڕێگەچارەیەکی موعجیزە ئاسـا بدۆزرێتەوە. لەم کاتەدا، ئەو هێشـتا نەیدەزانی کە ئەو

ڕێگەچارەیــەی دۆزیوەتەوە. بەختیــار ئەو بابەتەی وەکــوو دانپێدانان وەرگــرت و بە بێ ئەوەی چــاو لە لینا بترووکێنێــت، دەرکەی کردەوە و ئەمریکــی کــرد و گەڕایەوە پشــت مێزەکەی خۆی. لــەو کاتەوە لینا پێــی نابــووە ئــەو ژوورەوە، ئەمە یەکــەم جار بوو کە بــە جوانی ئەو پیــاوە مەترســیدارەی دەبینــی. پیاوێکی باڵابــەرز و لاواز بوو. لاقی بە عەردەکــەدا دەکوتا، بەڵام لەگەڵ ئەوەشــدا مرۆڤێکــی گورجوگۆڵ بوو. ئــەو ڕواڵەتی یەکێک لە کارەســات خولقێنەکانــی کۆتایی دنیای هەبوو. لینا، هەســتی دەکرد بەو زووانە ئەو کارەساتە ڕوودەدات. بەڵام هێشتا نەیدەزانی چلۆن ڕوودەدات. لینا لە ئینگلیسی قسەکردن بەردەوام بوو. لە کاتە زۆر هەستیارەکاندا، ئەو بێبڕانەوە و تەنانەت بەو زمانانەی کە زۆریش بەســەریاندا زاڵ نەبوو، قسەی دەکرد. وشەکان بە بێگرفت بە زمانیدا دەهاتن. ئەم بابەتە، بۆ خودی لیناش سەیر و سەمەرە بوو.

بەختیار بە ئارامی ســەیری دەکرد. دیار بوو چاوەڕوانی شتێک بوو. بەڵام، لینا هەستی دەکرد جەزم بووە و ئاگای لەخۆی نەماوە و ئەوەش، دەرفەتی ئەوەی بۆ دەڕەخســاند کە بیری بەردەنگەکەی بخوێنێتەوە و هەوڵ بدات ڕێگایەک بۆ دەربازبوون بدۆزێتەوە.

ڕەنگــە هەنــدێ کەس ئــەو ئیرادە بگــرن کە پاش چەندیــن دەیە لەو ڕووداوە، موومکین نییە ئەو هەســتانە، ئەو باری جەســتەیی و ڕۆحییە لە مرۆڤدا ســەرهەڵبداتەوە. ڕەنگە، بەڵام، دەتوانین بڵێین، ئەو وشــە و گوتراوانەی ئەو کاتە هاتوونە ئاراوە، لەوانەیە وردبینیی خۆیان لەکیس بــدەن. بەڵام، هەموو ئــەوەی روویدابوو، هەمووی، بە هەمان ڕوونی و توندیی خۆیەوە لەجێی خۆیان مابوونەوە. ئەو ترسەی لەو کاتەدا لە لینا نیشــتبوو، وەکوو وشــەگەلێک لە بەردەبیرۆ هەڵکەندرابێت، لە مێشکیدا جێگیر بووە. لینا لە ترســاندا هەستی دەکرد ئیفلیج بووە، بە بێ ئەوەی هێــزی لێکدانەوە و بەرگری خۆی لەدەســت بــدات، ڕێک وەک حاڵەتی جــەزم بوون و خەون. ســەرەڕای ئــەوەش، کاتێک مرۆڤ هەســتێکی هەیە کە لە «ترس»ێکی ئاســایی زۆر زیاترە، دەکرێت بە دوو وشــەی

«ترس» یان تەنانــەت «تۆقین» ئەو حاڵەتە لێکبدەینەوە؟ دەبێ بۆ ئەو دۆخــە ڕۆحییە کــە مرۆڤ لە جێی خۆیدا وشــک دەکات و دەیچەقێنێ، وشەیەکی دیکە بدۆزینەوە.

لینا لە چی دەترسا؟ ئەو بیری لەوە دەکردەوە کە ئەوان بۆ ناچارکردنی بە دانپێدانان، ئازاری کۆرپەکەی دەدەن. پاش ئەوەش نۆرەی مینا دەبێت کــە ئەوان وەکوو شــانتاژێکی نوێ کەڵکی لــێ وەردەگرن. هەروەها لە ئازاری فیزیکی تۆقیبوو و لەوەش کە خەیانەت بکات و ترس لەو دۆخە نەناسراوە...

وردە وردە، ئەم ترســە جۆراوجۆرانە کە کاریان دەکردە ســەر کۆی بیرەکردنەوەی و لە ناخەوە تووشــی دارِمانیــان دەکرد، لەیەکتردا قاڵ بوونــەوە و بە چەشــنێک ئارامیی گەیاند، ڕێک لە هەوڵەکانی کەســێک دەچــوو کە لە دەریایەکی خرۆشــاندا لە نوقــم بووندایە و دواتر لەگەڵ نوقــم بوونی لــە قووڵایی ئاوەکەدا، خــۆی لە ئارامیــی و بێدەنگییەکی ڕواڵەتیــدا دەبینێتەوە. لینــاش وازی لە بەفیڕۆدانی وزەی خۆی لە دژی شتێک کە توانای نەبوو بەسەریدا زاڵ بێت هێنا. پێویستیش نییە مرۆڤ ئــەو ســاتانە وەبیــر بێنێتــەوە، چونکوو ئەو ســاتانە لە ناخــی مرۆڤدا جێگیر دەبن، ڕێک وەک بەرجەســتەییەکانی سەر بەردێکی هەڵکەندراو کە بە تێپەڕینی زەمەن ســواون، ڕێک وەک ســواوییەکانی شــێرەکەی بابل و پیاوە نووســتووەکەی نێوان پەنجەکانی کە لە ســێ‌هەزار ســاڵ لەوەبەرەوە وەک خۆی ماوەتەوە.

لینــا کە لــە ژووری کارەکــەی بەختیــاردا قەتیس ببوو، هەســتی بە تەنیایی دەکرد. لە دڵی خۆیدا، لەگەڵ ئەو هاوڕێیانەی ژیانی کۆرپەکەیان خستبووە مەترسییەوە، ئاشت ببووەوە. بێمانا بوو کە هێشتاش بیریان لێ بکاتەوە. تەنانەت وازی لە شــەڕە دەروونیەکەی خۆیشــی هێنا بوو. کاتی لۆمە کردن نەبوو، کاتی ئەوە نەبوو کە بە هۆی ساویلکەیی، نەزانی و ئەو خەمساردییەی نواندبووی، قوڕ بپێوێت. ماندوو و شەکەت، تەنیا حەزی لە نووســتن و لەبیرکردنی هەموو شــتێک و گەیشتن بە عەدەم

بوو. هەستی دابڕان لەم دنیایە دایگرتبوو.

■ ڕزگارکەر

دواجار دەرکی ژوورەکەی تەیمووری بەختیار کرایەوە و ئەفسەرێکی پلەبەرز هاتەژوورەوە. ڕواڵەتێکی سەرنجڕاکێشی هەبوو، باڵابەرز و بەخۆوەبوو. لێنا هەرگیز نەیزانی ناوی چبوو و لەو ڕۆژە بەدواوەش هەرگیز نەیبینییەوە.

ئەم پیاوە، ژیانیانی ڕزگار کرد.

لێنا ئامادەبوو. هەڵبەت، بەکارهێنانی ئەم وشەیە لەجێی خۆیدا نییە. چونکە ئامادەبوون، بەو مانایە کە مرۆڤ دەزانێ چی لەپێشە. بەڵام، لێنا لەوەی لێرە (ساواک) دەگوزەرا، تەنیا لێکدانەوەیەکی زەینیی هەبوو و ئەویش ئەو زانیارییانە بوو کە لە ڕێی خەڵکانی دیکەوە سەبارەت بە چارەنووسی شۆڕشگێرە دەستبەسەرکراوەکان بیستبووی. لێنا، شۆڕشگێڕێک نەبوو کە پڕ بە پێستی وشەی شۆڕشگێر بێت. ئەو لە وڵاتێکی بیانییەوە هاتبوو و بە بینینی نادادپەروەریی و ئەو زوڵمانەی لەم خەڵکە دەکرا، پەیوەست بە ڕیزەکانیان ببوو و وەکوو لایەنگرێک هاوکاریی دەکردن.

لێنا دەسکەوتێکی چاوەڕواننەکراو بوو کە دەست پۆلیس کەوتبوو و دەیانویست بەکاری بێنن و لە ڕێی ئەوەوە تۆڕەکانی بزووتنەوەی کورد هەڵوەشێننەوە.

لێنا دەیزانی هەوڵەکانیان بێسوودە، چونکوو خودی لێنا، لەوەی پۆلیس دەیویست دەستی بخات بێئاگا بوو. هەربۆیەش، بە نووشتانەوە بەسەر کۆرپەکەیدا، بە وردی گوێی دەدایە وتەکانی نێوان بەختیار و ئەو ئەفسەرە. بەختیار ناوەرۆکی فایلەکەی بۆ ئەفسەرەکە شی دەکردەوە، بڕوای بەوە هەبوو کە وتەی لێنا سەبارەت بە بێتاوانی و پێداگریی لەسەر ئەوەی تەنیا زمانی ئینگلیسی دەزانێت ڕاست نییە، هەربۆیەش ئەو ئەفسەرە دەبوو وەکوو دیلمانج یارمەتی بدات. ئەو ئەفسەرە بە

ڕوانینێکــی بێلایەنانەوە ســەیری لینای دەکرد و گوتــی: «وەک بە من گوتراوە، بەڕێزت تەنیا زمانی ئینگلیسی دەزانی؟»

ـ «بەڵێ ئاغا». لینا بڕیاری دابوو بە کەمترین وشە وەڵامی بداتەوە و لەو سۆنگەوە، زیاتر لە وتراوەکان سەردەربکات.

ـ «ئاغای عەبدولڕەحمانی قاسملوو هاوسەری تۆیە؟»

ـ «بەڵێ ئاغا».

ـ «حەزمان لێیە چەند پرســیارێکیش لــەو بکەین. دواتریش دەتوانێت بگەڕێتەوە بۆماڵەوە. تۆ دەتوانی پێمان بڵێیت لە کوێ دەتوانین چاومان پێی بکەوێت؟»

ـ «نەخێر ئاغا».

ـ «بۆچی ناتوانیت؟»

ـ «چونکە بۆخۆشم نازانم لە کوێیە».

ـ «خانم تۆ هاوسەری ئەویت و لەگەڵی دەژیت، مەگین وا نییە؟»

پاشــان، ئەفسەرەکە بە بێ‌ئەوەی چاوەڕوانی وەڵامدانەوەی لینا بێت، ڕووی کردە بەختیار و هەموو قسەکانی بۆ وەرگێڕایەوە. ئاگر لە چاوی بەرپرســی ســاواک دەباری، چەنکوو ئەوەی دەیبیست، ئەوە نەبوو کە چاوەڕێی دەکرد. هەربۆیەش، ڕووی لە ئەفسەرەکە کرد و گوتی: «بەو خانمە بڵێ تا ئەو کاتەی پێمان نەڵێت هاوســەرەکەی و داروودەستەکەی لە کوێ خۆیان شاردۆتەوە، لە زینداندا دەمێنێتەوە».

وتەکانــی بەختیار لــە ژوورەکەدا دەنگی دەدایەوە و پاشــان، وێڕای ئاماژەکردن بۆ دوو ســەربازی «گارد» لە ژوورەکەدا، گوتی: «ئەوانە چاوەڕێی خانم دەکەن».

لینا، سەیری خوارەوەی دەکرد و گوێی گرتبوو. دیلمانجەکە وتەکانی بەختیــاری وەرگێڕایەوە. ئەوســا لینا هەســتایە ســەرپێ و لــە کاتێکدا کۆرپەکەی بەرەو لای ئەفسەرەکە ڕاگرتبوو، بە توندی گوتی: «وادیارە، بە هۆی ئەوەوە کە نازانم ئەوان لە کوێن، دەبێ بۆ هەمیشــە لە زیندان بمێنمەوە، بەڵام ڕاستییەکەی ئەوەیە کە من هیچ نازانم».

لێنا یاریی نەدەکرد، ئەوەی دەیگوت، ڕاست بوو.

دواتریش گوتی: «لەو ڕووەوە کە نازانم لە کوێیە، لێم گەڕێن با لەگەڵ منداڵەکەم بڕۆمەوە بۆماڵەوە. من هیچ مەترسییەک نیم بۆ ئێوە. ئەوەش دەبێ بزانن کە بالوێزی چێکۆسلۆڤاکی ئێستا سەرقاڵی ئامادەکردنی ڤیزاکانی ئێمەیە و ئەویش دەزانێ من لێرەم و بۆچی هاتووم. سەیری منداڵەکەم بکەن (لێنا خۆی لە ئەفسەرەکە نزیک کردەوە)، ئەم منداڵە پێشوەخت لەدایک بووە و بۆخۆشم تەندروستیم جێگیر نییە. ئەگەر بمانخەنە زیندانەوە، زۆر ناخایەنێت کە هەردووکمان دەمرین!».

لێنا بێبڕانەوە قسەی دەکرد، هێندەی نەمابوو هەناسەی ببڕێت. هەربۆیەش، هاوسەنگیی خۆی لەدەستدا و بە ئاستەم کشایە دواوە و سەرلەنوێ لەسەر کورسییەکە دانیشتەوە. هەڵسوکەوتێکی چاوەڕواننەکراو بوو و لێنا بە باشی دەرەقەتی هاتبوو.

کۆرپەکە کە تا ئەو ساتە بێدەنگ بوو، کەوتە جم وجۆڵ. لێنا بە بوێرییەکەوە کە تایبەتی هەر دایکێکە بۆ چاوەدێریی منداڵەکەی، ڕووی تێکردن و گوتی: «دەبێ شیر بە منداڵەکەم بدەم. تکایە ڕوو لەولا کەن». پاشان هەستا، لە بەرانبەر ئەواندا دەستی کرد بە کردنەوەی قۆپچەی کراسەکەی. دیلمانج، دەسبەجێ وتەکانی وەرگێڕایەوە. بەختیار هەستا و لە ڕقدا، قەڵەم دارەکەی دەستی توورڕدایە سەر زەوی و پاشان هەردووکیان ڕوویان کردە درگاکە و بەرەو ئەو شوێنەی سەربازەکانی «گارد» لێی وەستا بوون ڕۆشتن.

لێنا بەدەم شیردانەوە گوێی بۆ قسەکانی نێوان ئەو دوو پیاوە هەڵخستبوو.

ئەو ئەفسەرە پلە بەرزە پشتڕاستی دەکردەوە کە ئاستەمە بزانین قسەکانی لێنا چەندەی ڕاستن، بەڵام، ئەو ئەگەرەش لە ئارادایە کە زیندانی کردن یان مردنی ئەو دووانە، لە دەرەوەی وڵات دەبێتە هۆی ڕیسوایی و هەراوزەنا و قاوی لێ دەکەوێتەوە».

لێنا لەبەرخۆیەوە بیری لەوە دەکردەوە کە ئەمە چ جۆرە ئەفسەرێکە؟

سەرەڕای ئەوەش، کاتێک لینا سەیری کرد بەختیاریش وتەی ئەو ئەفسەرەی وەک قسەیەکی بێمانا ڕەت نەکردەوە، سەری سوورِ ما. وای لێکدایەوە کە ڕەنگە ئەو ئەفسەرە، یەکێک بێت لە ئەفسەرە کۆمۆنیست و ورەبەرزەکان (کە هێشتا کەشف نەبووە). بەڵام لە ناخی خۆیدا، هێشتاش هیوای بە کرانەوەی ئەو گرێیە لە لایەن ئەو ئەفسەرەوە نەبوو. ئەو دەیزانی کە یەکێک لە کۆنڤانسیۆنە نێونەتەوەییەکان، زیندانی کردنی ژنی دووگیان و هەروەها ژنی زەیستان و شیردەری قەدەغە کردووە. بەختیار بە ئەفسەرەکەی گوت کە لینا شارۆمەندی ئێرانییە و هەربۆیەش مەترسیی ڕیسوایی و ئابڕووچوونی لێ ناکەوێتەوە.

ئەو ئەفسەرە، وێڕای پشتڕاست کردنەوەی وتەکانی بەختیار، گوتی: «بەڵام ئەو بە ڕەگەز ئورووپاییە و سەفارەتی چێکۆسلۆڤاکیش ئاگادارە کە لێرەیە!».

کاتێکیش ئەفسەرەکە لە درێژەی قسەکانیدا گوتی کە سەرەڕای ئەوەش دەترسێت ڕیسواییەکی ئەوتۆ، هەڵوێستی «ئەعلاحەزرەت»ی بەدواوە بێت، بەختیار بە دوو سەربازەکەی «گارد»ی گوت لە دەرەوە چاوەڕوان بن.

پاشان، ئەفسەرەکە گوتی: «تەیموور، تۆ هەر ئێستاش پێگەیەکی باشت بەلای شاوە نییە!»

بەختیار و ئەو ئەفسەرە، یەکتریان بە «تۆ» ناو دەهێنا. هەرچەند کە لە نێوان بەختیار و ئەفسەرەکەدا، هاوڕێیەتییەکی نزیک هەبوو، دیسانەوەش ورەی دەویست کە نێوان ناخۆشیی ئەو و شا کە فەرماندەیی گشتیی هێزەکانی لە ئەستۆ بوو، بەبیری بەرپرسی ساواک بێنێتەوە. دواجار، ئەو ئەفسەرە بیرۆکەیەکی دیکەی هێنایە ئارا و ئەوەش ئەوە بوو کە لینا و منداڵەکەی لە ماڵەکەی خۆیاندا بخەنە ژێر چاوەدێری، ئەوسا بە سانایی دەستتان بە عەبدولڕەحمان و هاوکارەکانی ڕادەگات و پێداگریی کرد کە دیارە نابێت بهێڵن لە خاکی ئێران بچنە دەرەوە و لەو بوارەدا دەبێ زۆر بە وریایی بجووڵێنەوە.

پێدەچوو دۆخەکە لە بێهیواییەوە بەرەو باشتر بوون دەڕۆشت. پاش تێر بوونی منداڵەکە، لینا قۆپچەکانی کراسەکەی داخستەوە و بە ئارامی لەسەر کورسییەکە دانیشت و سەیرێکی مێزەکەی بەرانبەری کرد. ئەو نەدەبوو سەبارەت بە گوتراوەکانی نێوان بەختیار و ئەفسەرەکە هیچ دژکردەوەیەکی هەبێت. ئەو ترسەش کە لینای وەک پەیکەرەیەکی بەمێشک لێکردبوو، وەک خۆی مابووەوە. پاشان، بەختیار بە دیلمانجەکەی گوت: «تا ئەو کاتەی هاوسەرەکەی خۆی بە بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس نەناسێنێت، پاسپۆرتی نادرێتێ و لە ماڵەکەی خۆیدا دەستبەسەر دەکرێت. ئێستاش بینێرە با ڕۆتیناتی ئیداریی کارەکەی بۆ بکرێت».

لینا، ئەوەی کە بیستبووی، هێشتاش بۆی نەدەچووەوە سەر یەک، وەک دەڵێن : دووقڕانییەکەی گیری کردبوو! ئەفسەرە پلە بەرزەکە، وتەکانی بەختیاری بۆ وەرگێڕایەوە و پاشان ڕۆشت. پاش ڕۆشتنی ئەو، لینا بیری لەوە کردەوە کە : پێویستە سەبارەت بە قەدەغە بوونی چوونەدەرەوەی لە ئێران ناڕەزایەتی دەرببڕێت. ئەوسا، بە زمانی ئینگلیسی سەبارەت بەو بڕیارەی بەختیار هەڵوێستی گرت، بەو هیوایەی کاریگەر بێت. بەڵام ناڕەزایەتییەکەی هیچی لێ شین نەبووەوە. بەختیار بە بێ گوێدان بە وتەکانی لینا، هەتا بەر دەرکەکە بەڕێی کرد و پاشان بە دوو سەربازەکەی «گارد»ی گوت: «ئەم خانمە بەرن بۆ لای سەرهەنگ زیبایی».

■ سەرهەنگ زیبایی

ئەگەر ڕۆژێک یەکێک لەو ئێرانییانەی کە ئەو سەردەمەیان بینیوە، ئەم دێڕانە بخوێنێتەوە، تێدەگات کە بۆچی چۆکی لینا شکا و ئەژنۆی شل بوو؟ و بۆچی سەرلەنوێ مەترسی چنگی خستە دڵیەوە. لە نێو خەڵکدا، تەنانەت هێنانی ناوی سەرهەنگ زیبایی، دەبووە هۆی ترس و خۆف. ئەوە سەرهەنگ زیبایی بوو کە بڕیاری دەدا کام زیندانی، کەی و چلۆن ئەشکەنجە بکرێت. هەندێ جار بۆخۆی ئەم ئەرکەی بەجێ دەگەیاند.

لەو سەردەمەدا، بەوە ناسرابوو کە تەنیا زیندانییە خۆڕاگرەکان لە ژێر ئەشکەنجەکانی بە زیندوویی دەردەچن، نەک هەموویان.

لینا لە نێوان دوو سەربازی «گارد» بە چەکە سەرنێزەدارەکانیانەوە، دەڕۆشت. ئەو تەنانەت ئەمڕۆکەش ناتوانێت ئەوەی ئەو ڕۆژە لە دڵ و مێشکیدا گوزەرا لە بیر بکات (دیارە هەموو ئەوانەش یاری نەبوون و لە ڕاستیدا، بەختیار لەگەڵ ئەفسەرەکە درۆی کردبوو) ئاوەزی لینا لەکار کەوتبوو و ئەشکەنجەی ڕۆحی سەرلەنوێ سەری کردەوە جەرگی. لەو کاتەدا، بیری لەوە دەکردەوە کە: هەرچۆنێک بێت، جەستەی ئەو ماوەیەکی زۆر بەرگە ناگرێت و ماوەیەکی زەمەنیی کورت خۆی پێڕادەگیرێت.

ئەو دوو سەربازە، لە پێش دەرکەیەکی شەق وشڕدا ڕاوەستان کە لەگەڵ دەرکەی ژوورەکەی بەختیار زۆر جیاواز بوو (تۆ بڵێی ئەو دەرکەیە، ڕاستەوخۆ بەرەو ژێرخان بکرێتەوە؟). ژوورێکی تاریک و بچووک بوو، لەسەر مێزەکە گڵۆپێک پێکرابوو و لە پشت مێزەکەش، بوونەوەرێکی سەیر و سەمەرە دانیشتبوو.

ئەو دوو سەربازە، فایلەکەیان دایە دەستی. ئەویش پاش هەڵسەنگاندنی فایلەکە، لە جێی خۆی هەستا و دوو سەربازەکەی گەڕاندەوە. دەم وچاوی تێکنابوو و تووڕەیی بە ڕواڵەتییەوە دیار بوو. نە بۆخۆی دانیشت و نە داوای لە لینا کرد دانیشێت.

زیبایی، پیاوێکی کورتەباڵا بوو، کەللەی لە هێلکە دەچوو و لکابوو بە شانییەوە. ملی هەر نەبوو. جەستەشی لە هێلکەیەکی گەورە دەچوو. لە تووڕەییدا، ئاگر لە ڕوخساری دەباری و ڕەنگە هەر بەو هۆیەشەوە بوو کە لینا بیری نەمابوو سەری تاس بوو یان مووی پێوەبوو. ئەو کاری خۆی بە پرسیارێکی هیچ و پووچەوە دەست پێکرد: «چ سیحرێکت دەکار کرد، وا بەرپرس ئیزنی گەڕانەوە بۆماڵەوەی پێدای؟» و بە بێ ئەوەی چاوەڕێی وەڵام بکات، دەستی کرد بە هات و هاوار و لەگەڵ تێپەڕینی ساتەکان، هاوارەکانی بەرزتر و بوغزاویتر دەبوو. ڕواڵەتی لە

ســـووریيەوە، ڕەش هەڵگەڕابوو. دەیگوت تەحەمولی ئەو ئیزنە ناکات و پێی قبووڵ ناکرێت. لە ناواخنی ڕستەکانیشــیدا هەڵیدەکوتایە سەر لێنا، ئەوەی دەیگوت، نەیدەگێڕاوە، لێنا لە مانای ئەو وشـــەگەلە تێنەدەگەیی. لێنا تا ئەو کاتە، هەرگیز، نە وشەگەلی ئاوەهای بیستبوو و نە مرۆڤێکی وەها دەمهەراش و دەمپیسی بینیبوو(هەربۆیەش، بیری لەوە دەکردەوە کە سەرەڕای فەرمانی بەرپرس، ئەم پیاوە، دەیخاتە بەندیخانەوە!).

لێنــا، لەگــەڵ ئــەوەدا کە چــاوەڕێ بوو ئەو پیــاوە لانیکــەم بۆ نوێ کردنــەوەی هەناســەش بێــت دمی لێک نێــت، هەوڵــی دەدا جوێنەکانی نەبیسێت. بەڵام نەیدەتوانی لاق بە عەرددا کوتانەکان، کەف چڕنینەکانی، پفە پف کردنەکانی، دەست ڕاوەشاندن و مستە قونجاوەکانی ئەو پیاوە «هێلکەیی شــکڵە» لە پشت مێزەکەی، نەبینێت. لێنا لەوبەری مێزەکەوە وەستا بوو.

ئــەدا و ئەتــواری ئــەو پیاوە، تێکەڵەیــەک بوو لــە یارییەکی تەژی لە پانتۆمیــم و هــات و هــاوار و ئەویش لــە دنیایەکی ناڕاســت و بەدەر لــە زەمەن و شــوێن. ئــەو ڕواڵەتە بچووکەی ڕووبــەڕووی لێنا بوو و پێدەچــوو هیچ پێویســتی بە نوێکردنەوەی هەناســەی نەبێ، ڕواڵەتێکی ســاختە بوو. وەکوو بووکەڵەیەکی قورمیشــکراو بوو کە بۆ ترساندنی خەڵــک، جووڵە و ژێســتی گەپجــاڕی لە خۆ دەنواند. لێنای حەپەســاو، دۆخــی خــۆی لە یاد کردبوو (وەکوو لە خەوێکی ناخۆش هەســتابێ و وەخۆ بێتەوە).

لەپڕ، فەنەرەکانی بووکەڵەکە لە ئیش وەســتان. سەرهەنگ زیبایی، کە چاوەکانــی زەق کردبــووەوە، هێمن بــووەوە. بێدەنگییەکی قورس باڵی بەسەر ژوورەکەدا کێشا. لێنا وەخۆ هاتەوە و دەسبەجێ چووەوە سەر یارییەکەی خۆی، گوتی: «لە زمانی ئێوە تێناگەم».

زیبایی کە خافڵگیر ببوو، لەســەر کورسییەکەی دانیشت. هێلکەکەمان، لە کەف و کوڵ کەوت. پاشان، «گارد»ەکانی بانگ کرد. دەرکە کرایەوە و کەللە سەرێک دەرکەوت و گوتی : «بەڵێ گەورەم!»

زیبایی ناردی بە دوای دیلمانجدا.

لێنا، سەیری ئەو پیاوەی دەکرد کە لە زەڕین کەوتبوو، هەستی بە ماندوویەتی و بێهێزی دەکرد. هەستی دەکرد منداڵەکەی ئامێزی قورسە. ورەی ئەوەی نەبوو ئیزنی دانیشتن لە زیبایی وەربگرێت. زیبایی سەرقاڵی هەڵدانەوەی لاپەڕەکانی فایلەکە بوو، هەندێ جاریش دەیبۆڵاند. لێناش هەوڵی دەدا، نەکەوێتە بەرچاو و بەتایبەت نەبێتە هۆی ورووژاندنی هێلکەکە!.

سەیر ئەوە بوو لە هەموو ئەو ماوەدا، کۆرپەکە بێدەنگ بوو. ئایا هەستی بیستنی بە تەواویی خۆی نەگرتبوو؟ یان لە ئامێزی دایکیدا هەستی بە تەناهی دەکرد؟ لە نیشتمانە نوێیەکەی لێنادا، کچان و ژنانێکی زۆر کە خەونیان بە ئازادی و بەرابەرییەوە دەبینی، چووبوونە ڕیزەکانی خەباتەوە. ئەوان بە چاوقایمییەکی بێوێنەوە لەگەڵ مەترسیی زیندان، ئەشکەنجە و مردن ڕووبەڕوو دەبوونەوە. لە ژێر ئەشکەنجەدا، ئەشکەنجەگەرەکان لە هیچ کردەوەیەکی قیزەون بەرانبەر بەوان نەدەپرینگانەوە. ڕێک بە پێچەوانەوە، بە دەستدرێژی کردنە سەر ناموسیان، ئەشکەنجەگەلێکی تاقەتپڕووکێنیان بەسەر دەهێنان. سەرەڕای قیزەونی کردەوەکەیان، ئەوان ئەو ژنانەیان لە ناموسیان بێبەری دەکرد کە ئەو بابەتە لە ڕۆژهەڵاتدا گرینگیی زۆری پێدەدرێت، لێنا چاوقایمیی ئەو ژنانەی ستایش دەکرد، لەو دۆخەدا و لەو ساتەدا و لەبەرانبەر یەکێک لە بێشەرمترین ئەشکەنجەگەرەکاندا، زیاتر لە هەموو کاتێک هەستی بە نزیکایەتی لەو ژنانە دەکرد.

تا هاتنی دیلمانج، زەمەن بۆ لێنا زۆر بە قورسی تێدەپەڕی. دیلمانج کە هەمان ئەفسەری پێشوو بوو، بەحاڵ سەیری لێنای کرد. ئەو ڕۆڵی خۆی بە باشی دەگێڕا. زیبایی، تەنانەت وەڵامی سڵاوی ئەفسەرەکەشی نەدایەوە و ئاماژەی بۆ لێنا کرد، بە هەڕەشەوە لەگەڵ ئەفسەرەکە قسەی دەکرد و گوتی: «پێی بڵێ، هەتا شوێنی حەشارگەی مێردەکەیمان پێ نەڵێت، ناهێڵین بڕواتەوە بۆ ماڵەوە».

ئەفسـەرەکە بە ساردی وەڵامی دایەوە: «جەنابی تەیموور بەختیار ڕای وایە ئەم خانمە بگەڕێتەوە بۆ ماڵەکەی خۆی و بەردەوام بێتە ئێرە و خۆیمان پێ بناسێنێت و ئەم خانمە دەبێ ناونیشانەکەشی بە ئێمە بدات بۆ ئەوەی بتوانین چاوەدێریی بکەین. ئیشی بەڕێزیشت، پڕکردنەوەی پرسیارنامە هەمیشەییەکەیە. زیبایی بە ڕێزەوە سەیری ئەفسەرەکەی کرد، بەڵام وازی نەهێنا و گوتی: «ئەی ئەگەر ڕای کرد و بزر بوو چی؟»

ئەفسەرەکە وەڵامی دایەوە: «ئەمری جەنابی تەیمووری بەختیار جێبەجێ بکە، ئەو دەزانێ چی بکات.»

زیبایی ملکەچ بوو و گوتی: «کە واتە، پێی بڵێن دەبێ هەموو ڕۆژێک، کاتژمێر ٩ی بەیانی خۆی بە من بناسێنێت».

ئامادەبوونی دیلمانجەکە، ورەی بە لینا بەخشی. بۆ بزر بوون، پێویستی بە کات بوو و گەر بۆی بلوایە، پێی باش بوو هەر ئەو شەوە خۆی دەرباز بکات. بەڵام نەیدەزانی بۆی دەگونجێت یان نە. هەربۆیەش، بە ئینگلیسی بە دیلمانجەکەی گوت: «تکایە بە جەنابی بەرپرس بڵێن کە من بە دوو منداڵەوە بە تەنیا دەژیم، ماڵەکەمان لێرەوە زۆر دوورە و ئەمنیش تازە منداڵم بووە و گەلێک شەکەت و ماندووم. جگە لەوەش، هەرگیز ناتوانم هەموو ڕۆژێک بێمە ئێرە، چونکە بۆم جێبەجێ نابێت، پارەم نییە.»

دیلمانجەکە پرسیاری لێکرد: «بە سەرنجدان بە دۆخی ئێستاتان، لە حەوتوویەکدا چەند جار دەتوانن سەردانی ئێرە بکەن؟»

لینا ورەی دایە بەر خۆی و گوتی: «زیاتر لە جارێک لە حەوتوویەکدا بۆم ناکرێت».

زیبایی کە بە تەواوی توورە ببوو، گوتی: «ئەشا چەند بێحەیاشە! وەک گوتم، هەموو ڕۆژێک کاتژمێر ٩ی بەیانی دەبێ لێرە ئامادە بێت. ئەویدیکەی دەبێت بۆخۆی چارەسەری بکات! دیلمانجەکە، جگە لە وشەی بێحەیا، هەموو وتەکانی زیبایی وەرگێڕایەوە. بەڵام لینا کۆڵی

نەدا و دواجار، توانی بە دوو ڕۆژ سەردانی ساواک لە حەوتوویەکدا، واتە دووشەممە و پێنج شەممە و ئەویش کاتژمێر ١٠ی بەیانی ڕازییان بکات. ئەو ڕۆژە، دووشەممە بوو. هەربۆیەش لینا دوو ڕۆژ کاتی لەبەردەستدا بوو بۆ بزر بوون.

زیبایی پرسیاری کرد: «کێی لەگەڵ دەچێت بۆ پشکنینی ماڵەکەی؟»

دیلمانجەکە وەڵامی دایەوە: «خەمتان نەبێ، جێبەجێمان کردووە».

پاشان، ئەفسەرەکە بە پەلە داوای لە لینا کرد دوای کەوێت. بەم چەشنە، ئەو ئەفسەرە بووە هۆی ڕزگاربوونی لینا و کۆرپەکەی لە زیندان. لینا بڕوای نەدەکرد و بەخۆی دەگوت ڕەنگە داوێکیان بۆ نابێتەوە؟

■ گەڕانەوە لە بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس

لینا لەگەڵ ئەفسەرێکی لاوی بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، لە بینای بەڕێوەبەرایەتییەکە چووە دەرەوە. ڕۆژ پاڵی دابوو بە شەوەوە.

لینا لە نێوان شۆفیرەکە و ئەفسەرە گەنجەکەدا دانیشتبوو و ڕێگاکەی بە ئەفسەرەکە نیشان دەدا و ئەفسەرەکەش بۆ شۆفیرەکەی وەردەگێڕاوە. لینا بە ئەفسەرەکەی گوت: «ماڵی ئێمە لەو کۆڵانەی دیکە، لای ڕاستەوەیە».

ئەفسەرە لاوەکە ئەمری بە شۆفیرەکە کرد ئۆتۆمبیلەکە ڕاگرێت و چاوەڕوانیان بکات. پاشان لینا و ئەفسەرەکە بە پێ درێژەی ڕێگاکەیان بڕی. پشیلەیەکی ڕەش بە نیاز بوو بەسەر دیوارەکەدا پاز بدات، بە بینینی ئەمان، ڕای خۆی گۆڕی، هەندێ بەولاوەتر، سەگێک سەیری دەکردن. لە نێوەندی کۆڵانە تەسکەکەدا، جۆگەلەیەکی بچووک، کە بەیانییان ئاوی شاری پێدا تێدەپەڕی، ئیشک هەڵگەڕابوو. لەو ڕووەوە کە خەڵکی گەڕەکەکە بەیانییان بەردەرکەی خۆیان گەسک دەدا، کۆڵانە خاکییەکە خاوێن بوو. عەردەکە بەردی زۆری لەسەر بوو، لەو چەشنە بەردانەی کە مرۆڤ تێی هەڵدەنگووت.

کچە گەورەکەی خاوەنماڵ دەرکەکەی کردەوە. زولەیخا خانم یارمەتیی

کوڕەکەی دەدا مینا لە حەوزەکە دەربێنن، حەوزێکی پۆخڵ، قوڕاوی، پڕ لە لیتە و داپۆشراو بە قەوزە، کە تایبەتمەندیی ئاوە مەندەکانە. ئێستاش بەهۆی شڵەقانییەوە، ڕەنگەکەی بەرەو قاوەیی هەڵگەڕابوو. لێنا بوونی ئەفسەرەکەی لەبیر کرد، کچەکەی دایەدەست کچی خاوەنماڵ و بە پەلە خۆی گەیاندە مینا کە تروسکایی ژیانی پێوە نەمابوو. زولەیخا خانم هاواری دەکرد: زۆرم پێگوت بەلای حەوزەکەدا نەچێت. لێنا، بە مەبەستی هۆشیارکردنەوەی مینا، ناچاری کرد بڕشێتەوە. بە دڵنیاییەوە ئەگەر لێنا تەنیا چەند ساتێک درەنگتر بگەیەشتایە، مینا تێدا چووبوو. لێنا، چاو بە فرمێسک، کیژۆڵەکەی بە سینگییەوە دەگوشی. وەڕەس و بێزار بوو. ئەفسەرە گەنجەکە لە تەنشت دەرکەکەوە ڕاوەستا بوو و سەیری دیمەنەکەی دەکرد. لێنا چاوەڕوان بوو ئەفسەرەکە شوقەکە بپشکنێت. ئەندامانی بنەماڵەی خاوەنماڵەکەیان کە هەمیشە بە جموجۆڵ بوون، بە تەواوی بێدەنگ ببوون. ئەفسەرە گەنجەکە پرسیاری لە ژنی خاوەن ماڵ کرد کە لێنا لەو ماڵەدا دەژی؟. ژنەکەش بە سەر وەڵامی ئەرێی دایەوە. پاشان، ئەفسەرەکە ڕووی لە لێنا کرد، سڵاوێکی نیزامیی لێکرد و بە هێمنی بە ڕێی خۆیدا گەڕایەوە و ڕۆشت.

موعجیزە بەردەوام بوو. ئێستاش ئەوە ئەرکی لێنا بوو کە بیباتە سەر. لە ڕاستیدا، تا ئەو کاتە، جگە لە بردنەسەری ڕۆژێکی تۆقێنەر، هیچ شتێکی تراژیک ڕووی نەدابوو. لێنا پرسیاری لە خۆی دەکرد کە ئەو ئەفسەرە لاوە چ ڕاپۆرتێک سەبارەت بە پشکنینی ماڵەکەی بە باڵادەستەکانی خۆی دەداتەوە و بۆچی شۆفێرەکەی لە خانووەکە دوور ڕاگرت. پاشان، لێنا مینای بردە حەمام و سەر وملی بۆ شوشت و بە کۆرپەکەشی ڕاگەیشت و نانی پێدان. هێندەی نەخایاند منداڵەکان خەویان لێکەوت. لێناش دەرفەتێکی بۆ ڕەخسا و دووشێکی گرت و دواتر، بە پێی ڕێککەوتنەکەیان، کراسە سوورەکەی لێنای لە پەنجەرەکەوە شۆڕ کردەوە، بۆ ئەوەی سدیق لە کاتی تێپەڕین بە کۆڵانەکەدا، بیبینێت و بزانێت کە دۆخەکە خراپە.

بێدەنگــی ماڵەکەی تەنیبــوو. ئامادەبوونی ئەو ئەفســەرە لەو ماڵە بە گوێی هەموو دراوسێکانیان گەیبوو (لینا بەخۆی دەگوت، ڕەنگە بەختیار ڕای خۆی بگۆڕێت و پیاوەکانی خۆی لە هەموو شوێنێک بۆ چاوەدێری کردنی ئەم دانابێت. هەربۆیەش، پێویستە بە زووترین کات خۆم شوێن بزر کەم. لەگەڵ ئەوەشــدا، بیری لەوەش کردەوە کە کاتێک ئەفسەرەکە ڕۆشــت، کاتــی کاری ئیــداری بەســەرچووبوو. هەربۆیەش، ســبەینێ ڕاپۆرتــی خۆی دەداتەوە. دەبێ دەســت بجووڵێنین). بەو هۆیەشــەوە، کراســە ســوورەکەی مینای هەڵگرتەوە و کراسێکی سپی شۆڕ کردەوە و ماناکەشی ئەوە بوو کە دۆخەکە هێورە و مەترسییەک لە ئارادا نییە، بۆ ئەوەی سدیق هەرچی زووتر سەردانی بکات.

کەســێک بە ئەســپایی لە دەرکەی دا. خاوەن ماڵ بوو. لینا دەیویست خــۆی شــاد و دەم بــە پێکەنین پیشــان بــدات. بــەڵام نەیتوانــی و بە ڕواڵەتێکی گەچڵاوەوە لە بەردەمیدا ئامادەبوو. لینا باش دەیزانی بۆچی لەو درەنگانی شەوەدا لە دەرکەی داوە.

خاوەن ماڵەکە نەیدەزانی لە کوێوە دەست پێبکات. لینا ویستی یارمەتی بدات، بەڵام وشــەکانی بۆ نەدەچووەوە ســەریەک. دواجار خاوەن ماڵ هاتەگۆ و گوتی: «خانم دەبێ ماڵەکە چۆڵ کەیت».

لینا بە ئاماژەی سەر تێی گەیاند کە دەزانێت.

خــاوەن ماڵەکە گوتــی: «نابێت لە من دڵگران بیــت، من دەبێ بژیوی پێنج منداڵ پەیدا بکەم».

لینا قسەکەی پێ بڕی و گوتی: «لە ڕاستیدا، تۆ نابێ داوای لێبووردن بکەیــت، بەڵکــوو ئەوە منم کە دەبێ داوای لێبووردن بکەم. ئێمە زۆر بە خێرایی ماڵەکەت چۆڵ دەکەین و لێرە دەڕۆین». ئەو پیاوە هیچ باســی ئەو بڕە پارەیەی نەکرد کە لینا بۆ کرێ خانوو پێی قەرزداربوو.

لینا کە چاوەڕوانی سدیق بوو، چەمەدانە بچکۆلەکەی دەرهێنا. سدیق دوای نیوەشــەو هــات. لینا دەســتبەجێ ڕووداوەکانی ئــەو ڕۆژەی بۆ گێڕایەوە. پاشــان هەریەکەیــان، یەکێک لە منداڵەکانــی کردە باوەش و

چوونــە خوارەوە. خاوەن ماڵەکەیان لە ژووری میوان دانیشــتبوو، لەو بێدەنگیــی شــەوەدا، لینــا بە ســرتە، ماڵئاوایی لێ کــرد و پێی گوت کە ئــەوەی لە ماڵەکەدا ماوەتەوە ببیات بۆ خــۆی. ئەو پیاوەش لە وەڵامدا گوتی: «ئینشائەڵڵا خوا یارتان بێت!»

کەس لە دەرەوە نەبوو. ئەوان لە ســووچی هەر کۆڵانێکدا دەوەستان و خۆیــان دەلکانــد بــە دیــوارەوە و گوێیان هەڵدەخســت. پاشــان بۆ هەڵســەنگاندنی دۆخەکە، سدیق ملی دەکێشا بۆ ئەوەی دڵنیا بێت کەس لە کۆڵانەکەدا نییە و ئەوســا، وەکوو گورگ لەســەر پەنجە دەڕۆشــتن. گڵۆپی کارەبا لەو ناوە نەبوو. کۆڵانەکان، تەنیا لە ڕێی ڕووناکایی مانگ و ئەســتێرەکان ترووســکاییەکییان تێکەوتبــوو. ڕێگە ڕۆشــتنی ئەوان، وەکوو ڕۆشــتن لە ســەر تابلۆیەکی نیگاری رەش و شەفاف، هەموار و بێڕوانگە بوو.

لینا پرسیاری کرد: «بۆکوێ دەڕۆین؟»

سدیق: « دەچینە لای ئێمە، دەبێ هەوڵ بدەین دایکم خەبەری نەبێتەوە. پێش کازیوەی بەیانی، دێمەوە بە دواتاندا.»

لینا: «پێتوایە بتوانی، ئەمشەو، حەشارگەیەکمان بۆ بدۆزیتەوە؟»

سدیق: «دەبێ وا بکەم، چار نییە!»

لەو ســەردەمەدا، شەوانی تاران، لە شاری مردووان دەچوو. شەوان، شــار دەبووە گۆڕەپانی تەڕاتێنی ســەگ و پشــیلەکان. بێدەنگی، شتێک جگە لە ڕاستیی بەدوای خۆیدا کێش دەکرد.

لینا کە لەگەڵ کازیوەی بەیان گەیشــتبووە حەشــارگە نوێیەکەی، ئەو کەمە شمەکەی هێنابووی لە چەمەدانە بچووکەکەی، دەرهێنا.

بە درێژایی ئەو ساڵانەی لینا بە بەردەوامی ماڵەوماڵی دەکرد، هەرگیز هیچکام لە شوێنە گەشــتیارییەکانی ئێرانی نەبینیبوو کە تووریستەکان ســەردانیان دەکردن. ناوی سەرســووڕهێنەر و جوان وەکوو شــیراز، ئێســفەهان و تەختی جەمشــید (پێرســپۆلیس)، تەنیا وەکــوو ناوێک لە بیرەوەریی ئەودا مانەوە. ئەو لە ئێران، تەنیا ئاپارتمانی شــوێنی ژیانی،

حەســار، کۆڵانەکانی ئـەو دەوروبەرە و هەندێ لــە بەقاڵەکانی کۆڵانی ناســی. ئەوانــەی لینا هاموشــۆی دەکردن، هەموو لە ڕیــزی دژبەرانی ڕێژیمــدا بوون. ئەو لە دنیایەکی بچووک و تەســکدا دەژیا، دنیایەک کە لەودا ڕاســتیی ژیان، ئاســایی، ناسروشــتی و یەکنەواخت دەهاتە پێش چاو.

■ فێربوونی خوێندن و نووسین

سدیق و هاشــم، لە نەبوونی عەبدولڕەحماندا، بەرپرس بوون لەوەی ئــاگاداری لینا و منداڵەکانی بــن. هەروەها، دەبوو دەرەتانی گەڕانەوەی لینا و منداڵەکان بۆ ئورووپا بڕەخســێنن. بەڵام، پاش ڕۆشــتنی لینا بۆ بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، هەموو بەرنامەکانیان گۆڕدرا.

هاشــم، ئەندامێکی فارســی حیزبی توودە و مامۆســتای قوتابخانەی سەرەتایی بوو.

ســدیق، کــورد و ئەندامــی حیزبــی دێموکراتــی کوردســتانی ئێران، مامۆستای دواناوەندی و هەروەها شاعیریش بوو.

نیوەڕوان، کاتێک خەڵک ســەرقاڵی نــان خواردن بوون ودووکانەکان چــۆڵ دەبوون، لینا بــۆ کڕینی پێداویســتییەکانیان دەچووە دەروە. فێر ببوو چۆن بە کارامەیی ژنانی ئێرانی چارشــێو لەســەر بکات. ئەو بەو چوونــەدەرەوە کورتخایەنانەش دڵخۆش بــوو، چونکە، یەکەم دەرفەتی هەنــدێ جووڵــەی بــۆ دەڕەخســا و دووهەمیــش، دەرەتانێــک بوو بۆ گۆڕینەوەی چەند وشــەیەکی «ئاســایی» لەگەڵ فرۆشیارەکان. لینا کە پێویســتی بــە هاتوچۆ و جموجۆڵ هەبوو، لــە چواردیوارییەکدا قەتیس ببوو و چالاکییەکانی بەو ماڵەوە کورت کرابووەوە.

پــاش چوون بــۆ بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس، تووشــی دڵەڕاوکێ ببوو، خەوی لێ زڕا بوو و کاتێکیش دەنوست، مۆتەکەی دەبینی. ئەو کتێبانەی بــە زمانی چێکیی و ئینگلیســی هەیانبــوو، لە ڕەوتی شــوێنەگۆڕکێ و گۆزەڵگۆزەکاندا، بەجێ مابوون، چونکوو بە هۆی پەلەپەلەوە، دەرەتانی

گواستنەوە و بردنی ئەوانەیان نەبوو. لینا ئۆگرییەکی زۆری بۆ خوێندنەوە هەبوو، بەڵام لێی بێبەش ببوو. دیارە، هەمیشە شتگەلێک وەک ڕۆژنامە و کتێبی شیعر و.. بە زمانی فارسی بۆ خوێندنەوە هەبوون. لینا، هەرچەند لەو کاتەدا دەیتوانی بە جوانی بە فارسی قسە بکات، بەڵام خوێندنەوە و نووسینی فارسیی نەدەزانی. جگە لەوەش، ئەو وشە و دەستەواژانەی ئەو فێری ببوو، زمانی قسەکردنی دژبەرانی ڕێژیم بوو، نەک زمانی ڕۆژانەی خەڵکی ئاسایی یان زمانی منداڵان.

تا ئەو کاتە، دۆخەکەی لە خوێندن و نووسین بێبەشی کردبوو. سەرەڕای ئەوەش، لەگەڵ زیاتر بوونی مەترسییەکان، ئەو دەبوو زمانی چێکی لە بیر بکات و لەگەڵ منداڵەکان بە فارسی قسە بکات. لینا چاوەڕوان بوو سدیق و هاشم کە هەردووکیان مامۆستا بوون، خوێندن و نووسینی فێر کەن. بەڵام سدیق خەریک بوو خۆی بۆ سەفەرێکی حیزبی ئامادە دەکرد و هاشمیش بە بیانووی ئەوەی کە کتێبی دەرسیی نییە، خۆی لەو کارە دەدزییەوە. لینا پێشنیاری کرد کە هاشم لەو کتێبە دەرسییانەی لە قوتابخانە دەیوتنەوە، کەڵک وەربگرێت. بەم چەشنە، سەرەڕای ئەوەی هاشم بە ڕێکوپێکی بۆ گوتنەوەی وانەکان نەدەهات و لە ڕاستیدا هەرکاتێک بۆی بلوایە وانەی پێ دەوتەوە، لینا لە ماوەی سێ مانگدا، ئەوەی منداڵان لە ماوەی چوار ساڵ خوێندنی سەرەتاییدا فێری دەبوون، فێر بوو.

کاتێک دەستیان کرد بە خوێندنی کتێبی پۆلی پێنجەم، خوشکی هاشم بە شێوەیەکی تراژیک گیانی لەدەست دا و چیدیکە نەیانتوانی بەردەوام بن. بەم چەشنە فێرکاریی خوێندن و نووسینی لیناش کۆتایی پێهات.

■ مەرگی جەلیلە

ساڵێک پێش دەستپێکردنی خوێندنەکەی، لینا و منداڵەکانی دوو حەوتوویان بە ئارامیی و بە نهێنی لە نهۆمی یەکەمیماڵی هاشم بردبووەسەر. لەو ماوە کورتەدا، لینا و جەلیلەی خوشکی هاشم ببوونە

هاوڕێ. جەلیلە لە خەباتدا بەشدار و چالاک بوو.

کارەسـاتەکە لە کاتێکدا قەوما بوو کە ژنان سـەرقاڵی لێنانی شـیوی ئێوارە بوون. لێنا، لەپڕ دەنگی قریشـک و هۆڕێکی لە نهۆمی یەکەمەوە بیسـت. بە پەلە لە پلیکانـەکان چووە خوارەوە و بینـی جلوبەرگەکانی جەلیلـەی هاوڕێـی گڕی تێبەربـووە و باوکە پیرەکەشـی هەوڵ ئەدات جلەکانـی لەبـەر داماڵێت. بـەڵام گڕەکە پەرەی دەسـەند. لێنا لێفەیەکی دا بەسـەر جەلیلەدا و بەم چەشـنە گڕەکەی کوژانـدەوە. ژنە گەنجەکە لـە ئازاردا دەینالاند و بەدەم قیژە و هـاوارەوە بانگی لە دایکی دەکرد. ئازارێکی زۆری دەکێشا. جەلیلە پەڕەمێزە نەوتییەکەی پێکردبوو و کاتێک ویستبووی شوێنەکەی بگوێزێتەوە، بەڕووی خۆیدا هەڵگێڕابووەوە.

ژوورەکـە بەخێرایی پڕ بـوو لە دەروجیران. هەریەکـەو بە جۆرێک هاواری دەکرد و ئامۆژگاریی جیاوازیان دەکرد. هەموو شـپرز ببوون. ژنان بەسەر خۆیاندا دەکێشاو گۆنای خۆیان دەڕنی.

جیرانەکان کە نیوەی ژوورەکەیان داگیر کردبوو، وەها هەراوزەنایەکیان وەڕێ خستبوو کە تەنانەت بۆ مرۆڤێکی ئاساییش تاقەتپڕووکێن بوو.

لێنـا کە خولی یارمەتیی پزیشـکیی سـەرەتایی بینیبـوو، دەیزانی لە دۆخێکـی ئەوتۆدا چی بکات، خۆی خسـتە نێـوان خەڵکەکە و جەلیلە و داوای لە جیرانەکان کرد بگەڕێنەوە بۆ ماڵی خۆیان.

جیرانـەکان لـە دڵیان گران هات و گوتیـان: «تۆ بۆت نییە وەدەرمان نێـی و ئـەم کارەت شـیاو نییە». بـەڵام لێنا، بـەرەولای دەرگاکە پاڵی پێوەنان و دواجار ناچاری کردن بڕۆنە دەرەوە.

لە نەخۆشـخانە گوتیان لەسەتا هەشـتای جەستەی جەلیلە سووتاوە و لە هەندێ شـوێنی جەستەشی سووتانەکە گەیشتۆتە ئەوپەڕی خۆی. تەنیا سەر و دەم وچاو و ڕکەی سینگی بە سەلامەت دەرچووبوو.

پاش ڕوودانی ئەو کارەسـاتە جەرگبـڕە، زۆر کەس لێنایان لەو ماڵە بینیبوو، هەربۆیەش ناچار بوو ئەویش بەجێبهێڵێت. هەر بەو هۆیەشەوە نەیدەتوانی زۆر لە نەخۆشخانە سەردانی جەلیلە بکات. لەوەیکە دەیبینی

هاوڕێکەی ئازار دەکێشـێت و ڕۆژ بە ڕۆژ هێز و توانای کەم دەبێتەوە و دوکتورەکانیـش چییان لەدەسـت نایە، خەمێکی قورس لەسـەر دڵی بـار بوو. بنەماڵـەی جەلیلە، تەنانەت توانای جێبەجـێ کردنی تێچووی ئـەو حەمامی ڕۆنەیان نەبوو کە بۆ کەم کردنەوەی ئازاری جەسـتەی پێویسـت بوو. تەنیا بۆ دانی تێچووی نەخۆشـخانە، چارەسەری و داو ودەرمان، بنەماڵە ناچار ببون ئاڵتوون، فەرش و هەرشتێکی کە پارەیان بۆ بکات، بفرۆشن و دواجاریش خانووەکەیان نایە گرەو.

جەلیلـە، پـاش نۆ مانگ ئازار و ژان، کۆچی دوایـی کرد. بنەماڵەکەی تەنانـەت بەشـی بەڕێوەبردنـی سـەرەخۆشـیی و بەخاکسـپاردنێکی گونجاویان بۆ نەمابووەوە.

ئەوان، لینایان بە هۆکاری چارەڕەشیی خۆیان دەزانی. سەرزەنشتیان دەکرد کە نەیهێشـتووە جەلیلە بمرێت و بە ڕزگار کردنی، بووەتە هۆی درێژخایەن بوونی ڕەوتی چارەسـەرییەکەی و لـەو ماوەیەدا ژیانێکی تەژی لە ئازاری کێشاوە و بنەماڵەکەشی مایەپووچ کردووە. سەرەڕای ئەم کارەساتەش، هاشم ماوەیەک وانەی بە لینا گوتەوە. پاشان چیدیکە نەهاتەوە. پاش گەڕانەوەی سـدیق لە سـەفەری حیزبی، لینا سـۆراخی هاشمی لێ کرد.

سـدیق وەڵامی دایەوە: «ئەو چیدیکە نەهاتەوە، چونکە سەرزەنشـت دەکرا بە هاتووچۆ و سەردانی تۆ کە پۆلیس بەدواتەوەیە». جگەلەوەش، ئەو دەبوو پێداویسـتی بنەماڵەکەی دابین بکات و لە لایەکی دیکەشەوە، ئەو مەترسییەش لەئارادا بوو کە بەسەردان کردنی لینا، ئەوانیش بخاتە مەترسییەوە.

■ گەڕانەوەی عەبدولڕەحمان لە ئورووپا

عەبدولڕەحمان کە چاوەڕێ بوو تا کاتی گەڕانەوەی، ژن و منداڵەکانی لـە ئێـران چووبێتنـە دەرەوە، ئەوانـی لە تـاران و لە ژیانێکـی نهێنیدا بینییـەوە. هەروەهـا، «هیـوا» کچی دووهەمی خۆیشـی بینـی. بابەتی

چوونــەدەرەوەی لینـا و منداڵــەکان لە ئێران ببـووە گرفتێکی گەورە و هەمـوو چاوەڕوان بوون عەبدولڕەحمان چارەســەری بکات. لە لایەکی دیکەشەوە، ڕاوەدوونانی دژبەران، سەرلەنوێ هەڵەسوونی هێنابووەوە و ئـەو ڕووداوانەش کە لە بەڕێوەبەرایەتیی پۆلیس ڕوویاندابوو، لینا و بنەماڵەکەی ناچار دەکرد نهێنی کاریی زیاتر بکەن.

■ هاوکارەکانی عەبدولڕەحمان

تـا ڕادەیــەک چالاکییــەکان ڕاگیرابــوون، ئــەوەش دەرفەتــی بۆ لینا ڕەخساندبوو لە هاوکارەکانی مێردەکەی ورد بێتەوە. لەو ڕۆژەوە، لینا بەردەوام بیر لــەوە دەکاتەوە. ڕێژەیەکی زۆر لەوانە، قارەمانێتی وایان لەخۆیــان نیشــان داوە کە کەس جگە لە لینا باســیان نــاکات. هەریەک لەوان بە شــێوازی تایبەت بەخۆیان خەباتیان کرد و بەرەوڕووی تەنگ و چەڵەمەی زۆر بوونەوە.

بــۆ نموونە، یەکێک لەوانە، عەزیز یووســفی بوو. ئــەو هاوخەباتێکی بەئاگا و شــاد بوو. هەموو خۆشــیان دەویســت. زۆر تەمبەڵ بوو. بۆ وێنــە لەبری ئــەوەی وەکوو هەمووان، لە دەوری ســفرە چوارمشــقی دابنیشــێ، وەکوو ڕۆمییە کۆنەکان، ڕادەکشــا. گەر پێویســتی بە خوێ بوایە، ســەرەڕای ئەوەی خوێدانەکەی لەبەردەســتدا بوو، لە هاوڕێکەی تەنشــتی داوا دەکرد بیداتە دەســتی و ئەوەش بۆ ئەوە بوو لە شــوێنی خۆی نەجووڵێت و شــێوازی دانیشــتنەکەی تێک نەدات. تەمبەڵیی کاک عەزیــز ببووە هــۆی گاڵتە و گەپی هەمــووان و هەرکاتێک بەو بۆنەوە گاڵتەمان دەکرد و پێدەکەنین، ئەویش بۆخۆی لەو ڕووەوە کە پیاوێکی ڕووخۆش بوو لەگەڵمان دەکەوتە پێکەنین.

ماوەیــەک پــاش ئــەو پشــووەی کــە پێکــەوە لــە گوندی قاســملوو بردمانەســەر، عەزیز دەستبەســەر بوو و کەوتە زیندان و ئەشــکهنجە کرا. ڕژیمی پاشــایەتی بە تاوانی هەڵسووڕانی پیلانگێڕانە بەدژی شا و ئەندامەتی لە حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران، ٢٥ ســاڵ زیندانی

بەسەردا سەپاند.

عەزیز مرۆڤێکی دروســتکردار و بەئاگا بــوو. لە زیندان فێری زمانی ئینگلیســی بوو و هەندێک کتێبی لە نووسەرە بریتانیاییەکان وەرگێڕایە سەر زمانی فارسی. شایانی باسە کە لە زیندانەکانی شادا، زیندانییەکان دەســتیان بە کتێب و ڕۆژنامە دەوڵەتییەکان ڕادەگەیشت. عەزیز زۆری دەخوێندەوە. پێش دەستبەسەربوونی، کۆمۆنیستێکی باوەڕمەند بوو. لە ســاڵەکانی مانەوەی لە زینداندا، گۆڕانکاری بەســەر باوەڕەکانیدا هات. پــاش ئــەوەی کە لە زینــدان ئازاد بوو، لــە ســای خوێندنەوەکانیدا، بە سانایی توانیی بەسەر ئەو ئاستەنگانەدا کە لە سۆنگەی ئاڵوگۆڕەکانەوە پێک هاتبوون، زاڵ بێت.

دوو ســاڵ پێــش ئازاد بوونــی، ڕێکخراوی لێبووردنــی نێونەتەوەیی عەزیزی وەکوو «زیندانیی ساڵ» ڕاگەیاند و لەو سۆنگەوە توانی ساڵێک زووتــر لە زینــدان ڕزگاری بێت. پــاش ئازاد بوون، عەزیــز لە حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران نزیک بووەوە. ئەو و عەبدولڕەحمان کە هاوڕێیەتییەکی لەمێژینەیان هەبوو، باش لە یەکتر تێدەگەیشتن. مەخابن، یــازدە مانگ پاش ئازاد بوونەکەی، دڵی لە لێدان کەوت و کۆچی دوایی کرد.

«غ»، یەکێکــی دیکــە لــە هاوکارەکانــی عەبدولڕەحمان بــوو. لەگەڵ عەزیزیــش هاوڕێ بوو و ڕێک هەمان چارەنووسیشــی پەیدا کرد. ئەو هەمــوو ماوەی زیندانەکەی خۆی بردەســەر. لــە دەرئەنجامی بێکاری و ڕەنگــە بەهــۆی بێهیواییشــەوە، لــە زینــدان پەنــای بردبــووە بەر مەشــرووب و یاریی وەرەق. پاش ئازاد بوونی لە زیندان، چاوەڕوانیی پێزانین و ئەمەگناســیی لە هاوڕێکانی هەبــوو. چاوەڕوان بوو بە هۆی هەموو ئەو ســاڵانەوە کە لە زیندان بردوویەتە ســەر، بگاتە بەرزترین ئاســتی بەرپرســایەتی لە بزووتنەوەی ڕزگاریخوازانەی کوردســتاندا، واتە ســکرتێریی گشــتی حیزبــی دێموکراتی کوردســتانی ئێــران، ئەو بەرپرسایەتییەی لە ئەستۆی عەبدولڕەحمان بوو.

ئەو لەم سـۆنگەیەوە داخڵەدڵ ما و لە ڕیزی هاوڕێکانی جیا بووەوە و وازی لـە حیـزب هێنـا. ئەو خۆی بـە قارەمان دەزانـی و پێی وابوو هەموو نەتەوەی کورد پەیڕەویی لێ دەکەن. دواجار توانیی لەگەڵ چەند ئەندامێکی ناڕازیی کومیتەی ناوەندی، حیزبێک دابمەزرێنن. بەڵام شانس یاوەری نەبوو و ماوەیەکی زۆرە کۆچی کردووە بۆ ئورووپا.

عەبدولڕەحمان هاوکارێکی دیکەشـی هەبوو بە ناوی «ئەحمەد. ت». گەنجێکـی گونـدی و زیـرەک بوو. بـەڵام زانیاری گشـتی و بەتایبەت قاڵبوونەوەی سیاسـیی زۆر باش نەبوو. ئەو کە بەڕێکەوت و لە سـای قـەزا و قەدەردا، خۆی لە دەوروبـەری ڕێبەرایەتیی حیزب بینیبووەوە، پێگـە و ڕاگرتنـی باڵانس سـەبارەت بـە بابەتەکانی لەدەسـت دابوو و پێـی وابوو دەتوانێ ڕۆڵـی ڕێبەرێک بگێڕێت (بـۆ ماوەیەکی کورت بە ئاواتەکـەی گەیشـت) بـەڵام چونکە توانـای هاوڕێکانی نەبـوو، کەوتە پیلانگێـڕان و ڕەوتی گـۆڕی و کۆتایی بە خەباتی خـۆی لە ڕیزەکانی حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێرانـدا هێنـا و پەیوەسـت بە مەلا مسـتەفای بارزانی، ڕێبەری پارتی دێموکراتی کوردستانی عەراق بوو. کەمن ئەو ڕێبەرانەی هاوکارە دەسـەڵاتخوازەکانیان تەحەممول دەکەن و بارزانیـش کە بـۆ لایەنگرانی خۆی قارەمانێکی ڕاسـتەقینە بوو، لەو بوارەوە جیاواز نەبوو.

ئـەو زۆر زوو بـە نییەتـی ئەحمـەد. ت ـ ی زانـی و ئەحمـەد. ت، ئەمجارەیان ڕووی لە حیزبی بەعس واتە ڕێژیمی سەددام کرد. ئەحمەد. ت، سـەرەڕای دەسەڵاتخوازیی سیاسـی، تەماحی کۆکردنەوەی ماڵ و سامانیشـی هەبوو و دەسـتی کرد بە کڕین و فرۆشـتنی مەڕ و ماڵات و بەرپرسـەکانی ڕێژیمی بەعس، ئەمری دەستبەسـەرکردنیان دا و بە تاوانی کڕین و فرۆشتنی نایاسایی زیندانییان کرد. لە زیندانیشدا کوژرا. لە لایەن چ کەسێکەوە؟ وەڵامەکان جیاوازە.

حەسەن چاو کوێر (حەسەنە کوێرە). پیاوێکی مێهرەبان، بەورە و کارا بوو. ئەویش لە ڕیزی ئەو یازدە کەسـەدا بوو کە پێکەوە لە ئاپارتمانی

پیاوە زەردەشتییەکەدا لە نزیک کەڵانتەریی ژمارە یەک، دەژیان.

کاتێک بڕیاردرا لێک جیا ببنەوە، ئەویش بزر بوو. قاو داکەوت کە لە جەنگەی شەڕێکدا لە کوێستانەکانی کوردستان شەهید بووە. پاش ساڵانێک، لینا زانی کە سەلامەتە و لە وڵاتێکی ئوروووپایی دەژی.

یەکێکی دیکە لە هاوکارەکانی عەبدولڕەحمان، ناوی پەرویز حێکمەتجوو بوو. ئەو تاکە کەسی غەیری کوردی گرووپەکەیان بوو. پەرویز، فارس و دەرەجەداری هێزی ئاسمانیی شاهەنشایی بوو. لینا ماوەیەک پێش هاتنی بۆ ئێران، لەگەڵ بنەماڵەی پەرویز ئاشنا ببوو. لینا لە زەماوەندی پەرویزدا بەشداریی کردبوو و هەرکاتێکیش پەرویز لەگەڵ هاوسەرەکەی تووشی کێشە دەبوو، دەردەدڵی بۆ لینا دەکرد. لینا لەگەڵ دایکی پەرویزیش نێوانی خۆش بوو. خوشکی پەرویز جارێکیان لە تاران عەبدولڕەحمانی لە گرتن ڕزگار کردبوو. پاش ساڵانێک، لیناش، فریای کوڕی ئەو ژنە کەوتبوو. کوڕەکە لەمردندا بووە و باوکی بەڕێی کردووە بۆ پراگ و لەوێ لینا بەهانایەوە هاتبوو.

ئەوان، سەرەتا لە تاران و دواتر لە بەغدا پێکەوە لە ماڵێکدا ژیابوون. لینا پێی وابوو بە باشی دەیناسێت. بەلای لیناوە، پەرویز پیاوێکی نەوسن، تەمبەڵ و خۆهەڵکێش بوو. وەکوو جەستە، هێرکوولێکی ڕاستەقینە بوو. تۆنی دەنگی گەرم بوو و کاتێک پێدەکەنی، دەنگی قاقاکەی شووشەکانی دەلەراندەوە. زۆریش پێدەکەنی، کاتێکیش بەو دەنگە گەرم و پوختەیەوە تەنانەت بە سرتەش قسەی دەکرد، لە ژوورەکەی تەنشتییەوە دەنگی دەبیسترا. لەم دنیایەدا، جگە لە کۆمۆنیسم، هیچی دیکە بەلایەوە پیرۆز نەبوو. ئەو گاڵتەی بە ئەشکەنجەگەرەکان و پیاوانی ڕێژیم دەکرد و هەمیشە دەیگوت کە دەتوانێ لەبەرانبەریاندا خۆڕاگر بێت، تەنانەت ئەگەر بەنرخی لەکیسدانی گیانیشی بێت. بەلای لیناوە ئەم قسانە زیاتر وەکوو فڕوفیشاڵ و خۆهەڵکێشان دەهاتەبەرچاو، چونکە کێ دەتوانێ بڕیارێکی لەم چەشنە بدات؟ کاتێک لینا، ئەو خۆ بە پاڵەوان زانینانەی بەو دەنگە گڕەوە لە پەرویز دەبیست، خوداخودای دەکرد کە هەرگیز

نەگیرێـت و نەکەوێتـە ژێـر ئەشـکەنجەوە. چونکوو لینا بـڕوای بەوە هەبـوو کە زۆربەی ئـەو مرۆڤانەی ئاوا خۆیان هەڵدەکێشـن، زۆریش خۆڕاگـر دەرناچن. ڕۆژێک لینـا، هەرلەو پەیوەندییـەدا، بیرکردنەوەی خـۆی بۆ پەرویز باس کرد. پەرویز بە قینەوە سـەیری کرد و پاشـان بۆ ئەوەی نیشـان بدات خۆی هەڵناکێشێت، جگەرەکەی لەسەر دەستی کوژاندبووەوە، بە بێ ئەوەی ئاخێک هەڵکێشـێت یان جووڵەیەک بکات، بۆکـڕووز هەموو ماڵەکـەی هەڵگرتبـوو. دواجار پەرویز گیـرا، لەژێر ئەشکەنجەدا گیانی سپارد، بەڵام کەسی پێوە نەکرد.

هاوکارێکی دیکەش، سدیق هەنجیری بوو. لە لاپەڕەکانی پێشووی ئەم کتێبەدا زۆر جار باسی کراوە. سدیق شاعیر و مامۆستای ئەدەب بوو. شارەزای ئەدەب بوو. عاشقی سادق هیدایەت، یەکێک لە نووسەرە گەورە و هاوچەرخەکانی ئێران و ئالبێر کامۆ بوو. سـدیق مرۆڤێکی ڕۆشنبیر، هێمن، لەسـەرەخۆ و مێهرەبان بوو. ئەو کە چاونەترسیی و شەهامەتی حەکیمـە بێدەنگەکانـی هەبوو، لەڕادەبەدەر هەسـتیار بوو، هەربۆیەش ئاشـکرا بوونی ڕاستییەکان سەبارەت بە سـتالین، ئەو هەڵسوکەوتەی بەرانبـەر بـە «گـولاک» کرابوو و گەندەڵیـی دەسـەڵاتداران لە دام و دەزگای کۆمۆنیستیدا، سدیقی ئێشاند. ڕاپۆرتی «خرۆشچۆف» لە ساڵی ١٩٥٦دا بۆ بیستەمین کۆنگرەی حیزبی کۆمۆنیستی یەکیەتی سۆڤییەت، بە شێوەیەکی تایبەتی باوەڕەکانی لەرزۆک کردبوو و تووشی گومان و دوودڵیی کردبوو. ئەو لەم بارەوە بە پارێزەوە لەگەڵ هاوڕێکانی دەدوا. ئەوانیش وەڵامیان ئەدایەوە کە: «ئێمە ئاگاداری هەموو شـتەکان نین و ئەم خرۆشچۆفە ئێتر کێیە؟ و ئەوەش کە، هەرچۆنێک بێت، ئیمکانی نییە خائینێک بە تەنیایی بتوانێت جەوهەری ئیدئۆلۆژییەک بگۆڕێت و...».

سدیق بە مەبەستی دروست بوونی ئاڵوگۆڕێکی مرۆیی لە کۆمەڵگادا خەباتـی دەکرد، بـە دەرکەوتنـی ئەم ڕاسـتییانە، هیوای بـە ئاڵوگۆڕ، لـە بنەڕەتـەوە کەوتبووە ژێـر کاریگەرییەوە. ئەو بۆ دروسـت کردنی کۆمەڵگەیـەک خەباتـی دەکـرد کە لـەودا، خەڵکـی کورد لـە هەژاری

و زوڵـم ڕزگاریان بێت. هەڵسـوکەوتی وەکوو کەسـێک کـە خەیانەتی لێکرابێت، کەوتبووە دۆخی بەرگرییەوە. ئاشـکرا بوونی ئەو ڕاستییانە، لـە بۆچوونەکانی ئەودا، بەو ئیمانە ڕاسـتگۆیانەوە کـە هەیبوو، تۆوی گومانـی خسـتبووەوە. دیارە، هەسـتی خەیانەت پێکـران، تەنیا تایبەت بـە باوەڕمەندانـی تاران و کوردسـتان نەبوو (چەپ لە سەرانسـەری دونیادا تووشـی ئەو گومانە ببوو). خەباتکاران پێیان وابوو کە هەموو ڕاسـتییەکانیان پێ نەگوتـراوە، هەربۆیەش، بەگشـتی ڕەتیان کردەوە. چونکـە ئەوان پێویسـت بوو خەباتەکەیان درێژە پێبـدەن و ئەگەر ئەو ڕاسـتیانەیان قبووڵ کردبا، مەترسـیی ئەوە لەئارادابـوو کە کۆنترۆڵی هەموو شتێک لە دەستیان دەربچێت. بە قبووڵ نەکردنی ئەو ڕاستییانە، لە ڕاستیدا، ئەوان بەرگرییان لەو مەرامنامە و بەرنامە سیاسییە دەکرد کـە خەباتیان بۆ دەکرد و خرۆشـچۆف مـەرام و بەرنامەی تێک وپێک دابوون. ئەوان هیچی دیکەیان نەبوو.

سـدیق لەم بابەتە تێگەیشـتبوو، بەڵام، چەنکـە نەیدەزانی چی بکات، خۆی بە ئەرک و کارە بچووکە ڕۆژانەکانی خەباتەوە سـەرقاڵ دەکرد. عەبدولڕەحمان سـدیقی بۆلای مەلامستەفای بارزانی بەڕێ کردبوو بۆ ئـەوەی سـەبارەت بـە هاوکاریی نێـوان دوو حیزبەکە قسـە بکات. بە پێچەوانـەی عەبدولڕەحمانەوە، سـدیق زۆر هیوای بە سـەرکەوتوویی دیدارەکـە نەبـوو. بـەڵام لەو ڕووەوە کـە خەباتکارێکـی تەکووز و بە دیسـیپلین بوو، قبووڵی کردبوو. سـدیق، هەم دیپلۆماتێکی باش بوو و هەم شارەزای خاڵە ناکۆکەکانی هەردوو حیزبەکە بوو. جگە لەوەش، لە لێکدانەوە و بەڵگە هێنانەوەدا، کارامە بوو.

موناقشـەی نێوان بارزانی و سـدیق، موناقشەیەکەی پڕ لە گەنگەشە و دەنـگ وباس هەڵگر دەبێت. بارزانـی لەگەڵ هاوکاریی دوو حیزبەکە کـۆک بووە، بەو مەرجـەی کە تەنیـا حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی عەراق مافی بڕیاڕدانی هەبێت. بۆ حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کە سـەربەخۆیی بڕیاردانی بە بنەمایەکی سـەرەکی دادەنا، ئەو بابەتە

نەگونجاو بوو. حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران ئەم هاوکارییەی تەنیا لەســەر بنەمای مافــی بەرابەر، بە مســۆگەر دەزانی، نەک ملکەچ بوونی حیزبێک بۆ حیزبێکی دیکە.

ســدیق لە گەڕانەوەی لەم سەردانەدا، لە سنووری نێوان کوردستانی عــەراق و کوردســتانی ئێــران شــەهید کــرا. لــەو ڕووەوە کــە هیــچ لێکۆڵینەوەیــەک لەو بارەوە نەکــرا، هەرگیز دەرنەکەوت کە ئەمری ئەو کوشتنە لە لایەن کێوە دەرچوو.

سلێمان موعینی: ئەو لە ســاڵەکانی ١٩٦٠دا، ئەندامی ڕێبەریی حیزب و گەلێکیــش خۆشەویســت بــوو. مرۆڤێکی پڕ لــە وزە و خاوەنڕا بوو (لەم ســەردەمەدا، عەبدولڕەحمان لە پراگ نیشــتەجێ بوو، وێڕای وانە گوتنەوە لە زانکۆ، سەرقاڵی ئامادە کردنی بڕوانامەی دوکتۆراکەی بوو. ئەو دواتر و لە ساڵی ١٩٧٣دا، بوو بە سکرتێری گشتی).

لــەم کاتــەدا، حیزبــی دێموکراتــی کوردســتانی ئێــران، ڕێبەرایەتیی شۆڕشــێکی چەکدارییی دەکرد کە ماوەی ١٨ مانگ، لە نێوان ســاڵەکانی ١٩٦٨ـ ١٩٦٧دا، لە بەرانبەر هێزە ســەرکوتکەرەکانی شــادا خۆڕاگریی کردبوو. هەموو ئەندامانی ڕێبەریی حیزب لەو شۆڕشەدا گیانی خۆیان لەدەست دا. لە ڕاستیدا، کادری ڕەهبەریی حیزب لەناوچووبوو. ڕێژیمی شــا تەرمی ســلێمانی بە پەیژەیەکەوە بەســتبووەوە و نووسراوێکیان لەســەر لاپەڕەیەک کردبووە ملی کە لەسەری ئەم ڕستەیە نووسرابوو: «سلێمانی موعینی، ئەمەیە سزای خەیانەتکاران».

بەکرێگیراوانــی ڕێژیــم بــە مەبەســتی پێشــگرتن بــە هەرچەشــنە ناڕەزایەتییەک و دروســت کردنی کەشی ترس و تۆقاندن لای خەڵک و چاوترسێن کردنیان، تەرمی بە گوللە دابێژراوی سلێمانیان بە گوندەکاندا دەگەڕاند.

ئیســماعیل، ئامۆزای عەبدولڕەحمان: ئــەو گەنجێکی زیرەک و گەلێک فیــداکار بوو و لە ناخی دڵەوە ئەندامەتیی خــۆی لە حیزبی دێموکراتدا پێ خۆش بوو. ئەوە ئیسماعیل بوو کە ساڵی ١٩٥٧دا، لێنا و منداڵەکانی

لە ڕێی شـاخەکانی کوردستانی ئێرانەوە بۆ کوردستانی عەراق ئاودیو کـرد و هەتا بەغا لەگەڵیان چوو. لـە کاتی گەڕانەوەیدا بۆ تاران گیرا و خرایە زیندانەوە.

پاش ئازاد بوون لە زیندان، ڕێبەریی حیزب پێشـنیاری پێکرد واز لە سیاسـەت بهێنێت و درێژە بە خوێندنەکەی بدات و ئەویش بە قسـەی کـردن و درێـژەی بـە خوێندنەکەی دا. پـاش کۆتایی هاتنـی خوێندن، ئەندازیارێکی بەناوبانگی لێدەرچوو و ژیانی هاوبەشی پێکهێنا. منداڵێکی بوو و دواجار لەتەمەنی ٦٠ ساڵیدا کۆچی دوایی کرد.

ئەبـوو: ئامـۆزای عەبدولڕەحمـان بـوو. ئەویـش، لە ڕاسـتگۆیی و پابەندبـوون بە خەبات لە ڕێی خەڵکەکەیـدا، لە ڕەفیقەکانی هەڵکەوتەتر بـوو. ئەویش مرۆڤێکی گەرموگوڕ و خـاوەن زەوق بوو و هەموو بەو بۆنەوە خۆشیاندەویسـت. ماوەی ١٣ سـاڵ لە چاڵەڕەشەکانی ڕێژیمدا زیندانـی بوو. پاش ئـازاد بوونی لـە زیندان، ماوەیـەک لەگەڵ ناجێگر بوونی دەروونی ململانێی کرد و لەم ماوەیەدا هەڵسوکەوتێکی ڕاڕایانەی هەبوو. هەستیاریی لەڕادەبەدەری ئەو، بووە هۆی ئەوەی نەتوانێ برینە کۆنەکانی بە تەواوی لەبیر بکات. سـەرەڕای ئەوەش چووە شاخەکانی کوردستان و پەیوەست بە ڕیزی هاوسەنگەرە کۆنەکانی خۆی بووەوە. پاش ماوەیەک، چووە دەرەوەی وڵات و ئێستاش بە هەژاری دەژی.

هەندێجار مرۆڤ، پاش سـاڵانێک بەند بوون و تەحەموولی کردەوەی نامرۆیـی، لـە دوای ئازاد بـوون لە زیندان، تووشـی سەرلێشـێواوی دەبێـت. چونکـە وشـەکان گـۆڕدراون و ئەو وشـانەی پێـش زیندان بەکارهاتـوون، چیتر ئەو مانایان نییە. ئەمـەش دەتوانێ ببێتە هۆکاری هەندێ خراپ تێگەیشتن و دەتوانێ هۆکارێکی دیکەش بێ بۆ نائومێدی و هیوابڕاوی.

دژبەرانی ڕێژیمی شـا دەیانزانی کە ئەگەر بکەونە دەسـت سـاواک، چییـان لێ بەسـەر دێت. ئەوان دەیانزانی کە ئەگەر سـاواک کردەوەی ئـەوان بە تاوانێکی گـەورە مەزەندە بکات، سـزاکانیش گەورە و گران

دەبــن و ئــەوەش کــە مەرگێکــی چاوەڕواننەکــراو، باوەڕپێنەکــراو و بەئازار چاوەڕوانیان دەکات. ســەرەڕای ئەوەش، وەکوو شێر دەکەونە چاڵەڕەشــەکانەوە، بۆئەوەی شەمەندەفەری مێژوو بڕێکی کەمیش بێت بەرەو پێــش ببەن. ئەوان باش مەترســییەکانیان دەزانی، بەڵام گوێیان نەدەدایە.

نەتــەوەی کورد، ســەدەگەلێکی لە خەبات و ســەرکوت تێپەڕاندووە. ئەم نەتەوە زۆرجاران لە ڕەوتی خەباتدا، کەمئەندام بوون، کوشــتار و کۆمەڵکوژیی ڕۆڵەکانی خۆی بەچاو بینیوە، بەڵام تۆقاندن و چاوترسێن کــردن، هەرگیز نەیتوانیوە ئەم نەتــەوە بەچۆکدا بێنێت و لە پێی بخات، بەڵکوو بە پێچەوانەوە، ورەی ڕابوون بووە بە بەشــێک لە تایبەتمەندیی ئــەم نەتەوەیە و بزوێنــەری بووە بۆ بەردەوامیی خەبات و پاراســتنی بوون و کولتوری.

■ تێپەڕین لە شاخەکانی کوردستان

مانەوە لە تاران، ڕۆژ بە ڕۆژ بۆ خەباتکارە کوردەکان مەترســیدارتر دەبــوو. هەربۆیەش، بڕیار درا کە ڕێبەرایەتیــی حیزبی دێموکرات پەنا بەرنە بەر شاخەکانی کوردستان. هەروەها، لینا و منداڵەکانیشی پێویست بوو ئێران بەجێبهێڵن. لەو ڕووەوە کە هەوڵەکانیان بۆ ناردنە دەرەوەی لینا و منداڵەکان بە شێوەی یاسایی شکستی هێنا بوو، تاقە ڕێگایەکیان بۆ مابووەوە، ئەویش ڕاکردن لە ڕێی شاخەکانەوە بوو.

ئــەو ڕۆژە، چەنــد هاوڕێیەکیان بــۆ ماڵئاوایی هاتن. لینــا ئارام بوو. چەمەدانە ســووکەڵەکەی پێچابووەوە. هەندێ بیسکویت، سابوون، بڕێ جلوبەرگ بۆ منداڵەکان و ژێر شەڵوارێک بۆ لینای تێدا بوو.

ئــەو نەدەبوو جلوبەرگی ژێــرەوە و فلچــەی ددان هەڵگرێت، چونکە دەبووە هۆی گومان لێکردن. بڕیار بوو بچێتە بەغا. عەبدولڕەحمان پێی گوتبوو کە پاســپۆرت، بلیتی فڕۆکە و پارەی پێویست لە بەغا ئامادەیە. لــەو کاتەدا، بە مێشــکی کەســدا نەدەهات کە لینــا و منداڵەکان چەندین

مانگ لە بەغدا دەمێننەوە.

هێنـدەی نەخایانـد کە لە وڵاتی پاشـایەتیی عەراق ڕاپەڕین سـەری هەڵدا و سیسـتمەکەی لە پاشـایەتییەوە گۆڕدرا بۆ کۆماری. بەڵام لەو کاتەدا، هێشـتا مەلیک فەیسـەڵی دووهەم لەسەر دەور بوو و سەرۆک وەزیرانی حکومەتەکەشـی نووری سەعید بوو کە هەڵسوکەوتی لەگەڵ دژبـەران، ناوبانگـی دەرکردبوو. لینا بیری لە پەندی : «لە ترسـی مار پەنا بۆ ئاگر بردن» دەکردەوە، خەریک بوو خۆی دەخستە گەرداوێکی مەترسـیدارترەوە. بـەڵام دیسـانەوەش بەخـۆی دەگوت کـە ڕەنگە بە ئامادەبوونی پاسـپۆرت لە بەغدا، بەخت یاریان بێت و بە سـەلامەت لەو گێژاوە دەربازیان بێت.

عەبدولڕەحمـان و منداڵـەکان نووسـتبوون. لینـا، کاتێکـی بۆ خۆی وەچنگ خسـتبوو. سەرتاسەری تاران، بۆ ڕاکردن لە گەرمای شێداری شـەو، نووسـتبوو. خەیاڵاتـی جۆراوجۆر لینـای داگرتبـوو و وەکوو گێژەڵووکـە لە مێشـکیدا گێژی دەخـواردەوە. پێیان گوتبـوو کە ئەو و منداڵەکان لە شـاخەکانی کوردسـتانەوە ئاودیو دەبـن. هەروەها پێیان گوتبـوو کـە باشـتر وایە ئـاگاداری ڕێوشـوێنەکان نەبێت و پێشـیان گوتبـوو هەرچی کەمتـر بزانێت، بۆخۆی باشـترە. لینا دەسـتەوئەژنۆ دانیشـتبوو. هەستی بە پیری و پووچی دەکرد. سەرەڕای ئەوەش، ئەو کە سـەفەرێکی دوورودرێژی لەبەر بـوو، هەرچی بیری لێ دەکردەوە، نەیدەتوانـی دڵی خـۆی ڕازی بکات و بچێتە سـەر جێیەکەی و بنوێت. هەستێکی سەیر لەسەر کورسییەکە چەقاندبووی. لەکاتی لەدایک بوونی دووهەمین منداڵیەوە کە هێندەی نەمابوو لەسـەری بە هیلاک بچێ، لینا لاواز و بێهێز ببوو: بەقەدەر پێویسـت نانی نەدەخوارد، بەشێکی زۆری ئەو پارەی دەگەیشـتە دەسـتی، دەبوە تێچووی خواردنی منداڵەکان و ماڵەومـاڵ کردن. دیارە، پـاش گەڕانـەوەی عەبدولڕەحمان، دۆخەکەی باشتر ببوو. بەڵام، لەو درەنگەشەوەدا هەستی بە بێتاقەتی دەکرد. ڕێک وەکوو فیلمێک، سـەردەمی منداڵی و لاویەتی بە پێش چاویدا تێدەپەڕی

و ســاتە خۆش و ناخۆشــەکانی ژیانی بیر دەهاتەوە. لێنا، خەمسارانە ســەیری دەکردن، وەک بڵێی ژیانی کەســێکی دیکە بن. بەو حاڵەشەوە، نەیدەتوانی ڕایانگرێت.

لێنا کراسێکی کۆنی لەبەر کردبوو، لەوانەی ژنان لە ناوچە سنوورییەکان لەبەری دەکەن. کراســێکی فشــی درێژ و ئاودامان. قۆڵکراسەکانی ئەم کراســە، قوماشێکی ســێ گۆشــەی درێژیان پێوە دوورابوو کە دەبوو لەدەوری مەچەک هەڵیپێچن و یان لە پشــتەمل گرێیان بدەن، بۆ ئەوەی لــە کاتی کاردا بەردەســتیان نەگرێت. جنســی کراســەکە لــە پەمۆ بوو بــە موتیڤگەلێکی کاڵەوە. ســەفەرەکەی بەیانیی زوو دەســتی پێدەکرد. سەفەرێکی دوورودرێژیان لەبەربوو. بەڵام، هیچ کەس نەیدەزانی، چەند دەخایەنێت. هەموو شتێک پەیوەندیی بە بارودۆخەوە هەبوو. هاوڕێکان پێیــان گوتبوو کــە نیگەران نەبێت. بــەڵام، لێنا لە چاویاندا هەســتی بە نیگەرانی کردبوو و هەربۆیەش نیگەرانییەکەی خۆیشــی بێ هۆ نەبوو. ئــەوان پێیــان گوتبــوو کە پێویســتە خۆی بۆ هەرچەشــنە پێشــهاتێک ئامــادە بکات. بــەڵام چ جۆرە پێشــهاتێک؟ بۆ خراپترین پێشــهاتەکان؟ عەبدولڕەحمــان پێدەکەنــی و دڵنیــای دەکردەوە کە هەموو شــتێک بە باشی دەچێتە پێش. بەڵام، لێنا کە هاوسەرەکەی خۆی باش دەناسی، بە پارێزەوە قسەکانی قبووڵ دەکرد.

ئیســماعیلی ئامــۆزای عەبدولڕەحمــان، دەبــوو بەیانیــی زوو بێت و ئــەوان بەرێتە ترمیناڵی پاســە نەفەرهەڵگرەکان. لێنــا نەیدەزانی کە ئایا ئیسماعیلیش هاوسەفەریان دەبێت یان نە. ئاواتی دەخواست ئیسماعیلیش لەگەڵیــان بچێــت. چەنکە لێنا ئەوی لە کەســێکی نەدیو و نەناســراو پێ باشــتر بوو. بە بوونی ئیســماعیل، لێنا کەمتر هەستی بە تەنیایی دەکرد و منداڵەکانیش ئیســماعیلیان زۆر خۆشدەویســت. دەبــووە هاوکایەی منداڵــەکان و وەها دەیهێنانــە پێکەنین کە فرمێســک بەچاویاندا دەهاتە خــوارەوە. ئەوان ئیســماعیلیان لە باوکیان زیاتر دەناســی. هەرکاتێک، عەبدولڕەحمان لە ســەفەرێکی دوور و درێژ دەگەڕایەوە، منداڵەکان، بە

ئاســتەم ئەویان وەبیر دەهاتەوە و مینا خۆی لە پشــت دامێنی کراســی دایکیەوە دەشــاردەوە. منداڵەکان هێشتا بە بوونی باوکیان ڕانەهاتبوون کە باوکیان سەرلەنوێ سەفەری دەکردەوە.

کات نزیــک بە ســێ (٣)ی بەیانی بوو. لــە دەرەوە، دنیا خەریک بوو ڕووناک بێتەوە. لێنا دەستی کرد بە ئامادەکردنی بەرچایی و سەرێکیشی لە هەردوو ژوورەکە دا، بۆ ئەوەی دڵنیا بێت هەموو شــتێک ڕێکوپێکە. ئەو نامەیەش کە بۆ خاوەن ماڵەکە نووســیبووی لەســەر مێزەکە داینا. لــە نامەکــەدا، لێنا لەبەر ئەوەی بەو شــێوەیە خانووەکــە چۆڵ دەکەن، داوای لێبووردنی کردبوو و هەروەها نووسیبووی کە دەتوانێت هەموو کەلوپەلــی نــاو ماڵەکە، لەبــری ئەو کــرێ خانوویەی پێی قــەرزدارن، هەڵگرێتەوە. عەبدولڕەحمان پێش دەرچونی لێنا و منداڵەکان، ڕۆشتبوو. کاتێک ئیسماعیل گەیشتێ، منداڵەکان لەسەر کۆشی دایکیان نووستبوون و چەمەدانە بچووکەکەشــیان ئامادە بوو. ئیســماعیل سەرەتا نامەکەی لێنــا بــۆ خــاوەن ماڵەکــەی خوێنــدەوە و دواتریش بــە وردی هەموو ماڵەکەی پشــکنی و ئەوســا، مینای نووستوو و چەمەدانەکەی هەڵگرت. لێنــاش هیوای کردە باوەش و لەحاڵێکدا کە ســەری هیوا لەسەرشــانی بوو، چارشــێوەکەی کێشا بەڕوویدا. هەموو شتێک لە بێدەنگیی تەواودا دەچووە پێش.

کۆڵانەکە چۆڵ بوو. کۆڵانێکی خۆڵاویی پڕ لە بەرد. ســەگێکی شــەل و کوێر، بۆ چەند ســاتێک کەوتە دوایان، بەو هیوایەی شــتێکی دەســت کەوێــت. بــەڵام، دواجار بێهیوا بوو و وەســتا و ملی ڕێگاکەی گرت و ڕۆشت.

لە ڕێگادا، لێنا، بۆ جارێکی دیکەش پرســیاری لە ئیســماعیلی هاوڕێی کــرد کــە ئایا بە درێژایــی ســەفەرەکەیان لەگەڵیان دەبێت. ئیســماعیل وەڵامــی دایەوە: «دواتر دەردەکەوێت». ســەیرە! دەتگوت دمی هەموو ئــەو پیاوانەیــان دروو بوو، کەس وەڵامێکی دروســتی نەدەدایەوە. لێنا دەترسا بەتەنیا سەفەر بکات. دەترسا لە ڕەوتی سەفەرەکەدا دەستبەسەر

بکرێـت و بە بێ ئـەوەی کەس ئاگادار بێت لەگـەڵ منداڵەکانی بکەوێتە زیندانەوە. ئەو لەو سەفەرە دەترسا. چونکە بە هیچ شێوەیەک ئاگاداری وردەکارییەکانی سـەفەرەکەی نەبوو. لەوە دەترسا کە نەوەکا ئەوانەی بڕیـارە بێن بەدوایانـدا، نەگەنە شـوێنی دیاریکراو و لە هەمووشـیان خراپتر ئەوە بوو کە لینا هیچ پارەیەکی لە گیرفاندا نەبوو. تەنیا شـتێک کـە پێیـان گوتبوو، ئەوە بوو کە ئەو دەبێ بـە گوێی هاوڕێیان بکات و گوێڕایەڵیـان بێت. هەر ئەوە و هیچی دیکە. لـەم تەنیاییەدا، بەهەرحاڵ، ئیسـماعیلی لەگەڵ بوو کە ئەویش قسـەی جێی متمانە بوو و دڵی مینا پێـی گەرم بوو، لینا و منداڵەکانیشـی خۆشدەویسـت. لە نێـوان لینا و ئیسماعیلدا هاوڕێیەتییەکی ڕاستگۆیانە دروست ببوو.

تێرمیناڵەکـە دوور بـوو و پیادەڕەوییەکـی ماندووییهێنـی هەبـوو. بیرەوەرییەکانیش لە کۆڵ لینا نەدەبوونەوە.. ڕایش نەدەگیران.

لینـا کـە تاسەرئێسـقان عاشـقی مێردەکـەی بـوو، چاوەڕوانـی گەڕانەوەکانی عەبدولڕەحمان دەبوو. تامەزرۆی بینینی بوو، تامەزرۆی بوونی، دەیویست لە سەلامەتی و زیندوو بوونی دڵنیا بێت. ئەو هەمیشە چاوەڕوانـی هاوسـەرەکەی بـوو، بۆ ئـەوەی هەموو ئەو شـتانەی لە نەبوونی ئەودا بەسەری هاتبوو، ئەوەی بینیبووی و ئەوەی فێری ببوو، بۆی بگێڕێتەوە و باسی چۆنیەتی گەورەبوون و گەشەکردنی منداڵەکانی بۆ بکات و عەبدولڕەحمانیش هەمیشە چیرۆک و بابەتگەلێکی هەبوو کە بۆی باس بکات و لینا وەکوو قوتابییەک کە عاشـقی مامۆسـتاکەیەتی، گوێـی لێ دەگـرت. بـەڵام ئـەوەی لینا دەیویسـت بۆ هاوسـەرەکەی بیگێڕێتەوە، بۆ هاوسەرەکەی لەڕادەبەدەر ئاسایی بوون.

ئـەوەی بۆ ئـەو گرینگ بـوو ئەوە بوو کـە هاوڕێکانی بڵێـن لینا بە باشی دەرەقەت ڕاسپاردەکانی هاتووە و ئەوە هەموو ئەو شتە بوو کە حەزی لە بیستنی بوو. لینا بۆ دانەوەی دڵی خۆی، بە خۆی دەگوت کە هاوسـەرەکەی نیگەرانیی زۆری هەیە، زۆربەی کاتەکانی بۆ کارەکانی تەرخان دەکرێت، بەرپرسایەتیی ئەو بڕیاراتەی هەردەم لە ئەستۆیەتی،

قورســـە، جگەلەوەش، ئەو بەردەوام لە بەرانبەر مەترسیی گەورەدایە و هەربۆیەش کاتێک دەگەڕێتەوە بۆ ماڵەوە، شـــەکەت و ماندووە و بیری لای خۆی نییە و پاش گەڕانەوەشی، کاری زۆری هەیە بۆ ئەنجامدان.

ڕۆژێکیـــان، لە نێوان کۆمەڵێک لە هاوڕێیاندا، باســـی لینا هاتە گۆڕێ. عەبدولڕەحمان ئاماژەی بە پەندێکی پێشـــینیان کرد کە دەڵێ: «وامزانی شـــەربەتە، کەچـــی بـــە مرەبـــا دەرچـــوو». واتاکەشـــی ئەوە بـــوو کە: «کاتێک ژیانی هاوبەشـــم لەگەڵ پێک هێنا، نەرمونیان بوو، بەڵام دواتر تێگەییـــم لەوەی بیرم لێدەکردەوە خاراوترە». لینا بەلایەوە ســـەیر بوو کە هاوســـەرەکەی بە شـــەربەت و مەرەبا دەیشـــوبهێنێ و هەربۆیەش زۆر تـــووڕە بـــوو لەوەی ئەو پیـــاوەی کە بەو ڕادەیە خۆشـــی دەوێت، لە ســـەرەتادا ڕوانینێکی باشی لەســـەری نەبووە. هەربۆیەش پرسیاری لێکرد: «کەواتە، بۆچی ژیانت لەگەڵ پێکهێنام؟»

عەبدولڕەحمان پێدەکەنی و وەکوو هەمیشـــە، وتەکانی لینای بە هەند وەرنەدەگـــرت. لینـــاش نەیدەتوانی لەگـــەڵ خووی پیاوســـالارانەی ئەم کۆمەڵگایە ڕابێت.

بۆچـــی مرۆڤ، کەســـێکی خـــۆش دەوێت؟ چی دەبێتە هـــۆی ئەوە کە مرۆڤ لە یەکەم ساتدا، سەرنجی بەرەولای کەسێک ڕاکێشرێت و بۆچی کەســـێکی دیکە نە؟ بۆ نموونە وسوقوددیوان، بۆچی هەر لە سەرەتاوە لینا لە ڕیزی ئەو کەســـانەدا دایناببوو کە خۆشـــی دەوێن؟ لەبەر ئەوەی باوکـــی عەبدولڕەحمان بوو؟ بێگومان. بەڵام هۆکارێکی دیکەشـــی ئەوە بوو کە ئەو پیاوێکی بەئاگا بوو و جگەلەوەش، لینای خۆشدەویست.

پاش ئەوەی لینا وســـوقوددیوانی باش ناسی، تەنانەت کاتێک پەی بە تایبەتمەندیی دەســـەڵاتخوازانەی ئەو برد، ئەوە هیچی لە خۆشەویستیی لینـــا بۆ ئـــەو کـــەم نەکـــردەوە، بەڵکوو هەر خۆشـــی دەویســـت و ئەو تایبەتمەندییەی وسوقوددیوانی سەرچاوەگرتوو لە داب و نەریتی باوی کۆمەڵگەی کوردستان دەزانی.

عەبدولڕەحمـــان باوکـــی خـــۆش دەویســـت، دەیپەرەســـتی و ڕێـــزی

لێدەگـرت. بـەڵام سـەبارەت بە دایکی، بەقـەدەر باوکی ڕێـزی نەبوو، بۆچی؟ دایکی زۆر خۆشـی دەویسـت. ئەوەی دایکی پێی بەخشـیبوو، لەو سـەردەمەدا کەمتر کوڕێک لە دایکیەوە دەستی دەکەوت. هەرچەند کە دایکی عەبدولڕەحمان نەخوێندەوار بوو، بەڵام تێگەیشتن لە کولتور، مەزهـەب، ئایین و زمانـی کوردی و غەیری کـوردی فێری کوڕەکەی کردبـوو. بـەڵام ئەو، ئەوانـەی لەبەرچاو نەدەگرت. ڕەنگـە لەبەر ئەوە بوو کە لە منداڵیدا زۆر بە نازداری فێر کرابوو. ڕەنگە، شـتێکی دیکەش هەبوو، دایکی تەنیا لە ئاسـتی ڕاسـپاردندا هەندێ شـتی بە کوڕەکەی دەگوت و دواجار هەموو شـتێکی لەئەسـتۆی خودی ئەو دەهێشتەوە. ڕەنگە، لـەو ڕووەوە کە عەبدولڕەحمان دەبووە هۆی دوورکەوتنەوەی ئەو لە دایکی و لەولاشـەوە زاکوونیـی باوکی، ببووە هۆی ڕێزلێگرتنی زیاتری. ڕەنگە لە منداڵیدا، ئەو هەسـتەی هەبووە کە خەمساردییەکانی باوکی، دەرئەنجامی ئەو متمانەیە بووە کە پێی بوویەتی.

عەبدولڕەحمان هەر لە منداڵیەوە، زیرەک و خاوەنی کاریزمای بەهێز بوو. براکانی دیکەشی هەمان تایبەتمەندییان هەبوو. بەڵام لەو ڕووەوە کـە لـە هەموویـان بچووکتر بوو، ڕەنگـە بە هۆی حەزی باڵادەسـتتر بوونـەوە، ئـەو تایبەتمەندییەی لـەودا زیاتر گەشـەی کردبێت. ئەویش وەکوو هەر منداڵێکی ئاسایی، حەزی دەکرد سەر لەو نهێنییانە دەربکات کە پێی نەدەگوترا و یان لێیان دەشـاردەوە. ئەوەش، ڕێگەی پێدەدا کە هەم تواناکانی خۆی نیشانی هەمووان بدات و هەم هەست بە زیرەکیی خۆی بکات و دواجار لە سـای سـەرکەوتنەکانیدا، هەسـت بە غروور بکات و هەستی متمانەبەخۆیی بەهێزتر بێت.

لێنـا لەگەڵ منداڵـەکان و هاوڕێیـان، دەبوو بەو پاسـە نەفەرهەڵگرە سەفەر بکەن کە ماوەیەک لەوەپێش و ڕێک ڕۆژێک پێش لەدایک بوونی هیوا، عەبدولڕەحمان سەفەری پێکردبوو. پاش گەڕانەوەی لەو سەفەرە، عەبدولڕەحمـان بـە لێنای گوتبوو کـە لە جادەی نێـوان «زەنجان» و «میانە»دا، پۆلیس پاسـەکەی ڕاگرتووە و شـۆفیرەکەی ناچار کردووە

هەموو چەمەدانەکان لەسەر پاسەکە دابگرێت. هەرکام لە موسافیرەکان دەبوو خۆی چەمەدانەکەی بۆ تەفتیش بکاتەوە. عەبدولڕەحمان چەمەدانی پێ نەبوو. تەنیا جیزدانێکی بچووکی بەدەستەوە بوو کە پڕ بوو لە بەڵگەنامەی گرینگ و مەترسیداری حیزبی. عەبدولڕەحمان کەڵک لە بەیەکداهاتنی موسافیرەکان لە کاتی دابەزیندا وەردەگرێت و وێڕای شاردنەوەی جیزدانەکەی لە ژێر قوماشی کورسیی شۆفیرەکەدا، دوای هەموو موسافیرەکان بە دەستی بەتاڵ دادەبەزێت. عەبدولڕەحمان نیگەران بوو. لە ڕوانگەی پۆلیسەوە، ئەوەی کە ئەو چەمەدانی پێ نەبوو، گوماناوی دەهاتەبەرچاو. هەربۆیەش، یەکێک لە پۆلیسەکان کە جلی مەدەنی لەبەردابوو و بەرپرس بوو لە کۆنترۆل کردن، پرسیاری لێدەکات: «چۆنە وا تۆ بە بێ چەمەدان سەفەر ئەکەیت؟»

عەبدولڕەحمان، بە مەبەستی وەچنگ خستنی کات، پاکەت جگەرەکەی لە گیرفانی دەردێنێ، جگەرەیەک دەداتە پۆلیسەکە و بۆیشی دادەگیرسێنێت و دواتر جگەرەیەک بۆخۆی دادەگیرسێنێت. ئەوسا، بە ئارامی، دەست لە گیرفاندا و جگەرە بە لێوەوە، بە پرسیارێک وەڵامی دەداتەوە و دەڵێ: «ئایا هەرگیز ڕووی نەداوە کە خۆت بە بێ چەمەدان سەفەر بکەیت؟»

پیاوی پۆلیس: «نە، مەگین ئەوەی سەفەرەکەم کورتخایەن بووبێت».

عەبدولڕەحمان وەڵامی دایەوە: «منیش وەکوو تۆم. دەچم لە مردوو ناشتنێکدا بەشدار بم و بەیانیش دەگەڕێمەوە.» هەڵبەت، عەبدولڕەحمان بە دەنگێکی کز و ماتەوە ئەوەی گوتبوو. پۆلیسەکە، سەرەخۆشی لێکردبوو و هیوای خواستبوو کە خوالێخۆشبوو، خزمی نزیکی نەبووبێت. پاشان ئیزنی بەڕێ کەوتنی بە پاسەکە و هەموو موسافیرەکان دابوو.

لینا سەبارەت بە مەبەستەکان و بزربوونەکانی هاوسەرەکەی شتێکی ئەوتۆی نەدەزانی. چونکوو عەبدولڕەحمان هیچی پێنەدەگوت. بە پێچەوانەوە، پاش گەڕانەوەی لە ئورووپا، ئەمجارەیان هاوسەرەکەی

دەهاتەگۆ و دیواندڕی دەکرد. ئەو چووبوو بۆ پراگ و لەوێ کۆمەڵێک لە هاوڕێیان، بریتی لە چێک، کورد و ئێرانیی بینیبوو.

سەبارەت بە هاونیشتمانەکانی، دڵگران و ڕەنجاو دەهاتەپێش چاو و دەیگوت: «ئەوانە لە کافەکانی پراگدا سەرقاڵی شۆڕشن و نیوەشەوان، کاتێک لە کافەکان وەدەریان دەنێن، لە پارکەکان و یان نووستنگەی زانکۆکانیان تا بەیانی لە شۆڕشەکەیان بەردەوام دەبن. سەرەڕای ئەوەی موناقشەکانیان گەڕموگوڕ و بۆچوونەکانیشیان زۆر جیاوازە، بەڵام دەرئەنجامێکی دیاریکراوی لێ ناکەوێتەوە. ئەوانە «شۆڕشگێڕانی ناو کافەکانن». ئەو بابەتە تەنانەت زەرەر لە خوێندنەکەشیان دەدات».

ڕاستیەکەی ئەوە بوو کە ئەو خوێندکارانەی کە خوێندنی باڵایان تەواو دەکرد، بە پەنجە دەژمێردران. ڕێژەیەکیشیان خوێندنەکەیان بە نیوەچڵی دەهێشتەوە و وازیان لێ دەهێنا و هەندێکیشیان زۆری دەخایاند هەتا تەواویان دەکرد.

سەبارەت بە سەفەرەکەیشی بەهەمان شێوە بەڕەنجاوی دەدوا و دەیگوت: «کوردەکان نابێ متمانە بە هیچ کەس و هیچ شتێک جگە لە شاخەکانی کوردستان بکەن.»

لینا پرسیاری لە هاوسەرەکەی کرد: «باشە تۆ بۆ داوای یارمەتی چووبووی بۆ ئەوێ؟ داوای چ یارمەتییەکت لێ کردن؟ داوای یارمەتیت لە کێ کرد؟ لە حکوومەت؟ یان حیزبی کۆمۆنیست؟»

عەبدولڕەحمان: «چ لە بابەتەکە ئەگۆڕێ؟»

لینا: «هیچ ناگۆڕێ، چووزانم.»

عەبدولڕەحمان مۆن نەبوو. ئەمجارەیان، پێکەنینەکەی تاڵاوی لێ دەڕژا. ئەو کەسانەی بە شێوەی نهێنی دەژین، لەبەرئەوەی شوێنیان نادیارە، کەسیش نامەیان بۆ نانووسێ. بە درێژایی ئەم ساڵانە، لینا هیچ هەواڵێکی لە پراگ، پووری و باپیری نەبوو. هەربۆیەش بە تامەزرۆییەوە چاوەڕێ بوو عەبدولڕەحمان هەمووشتێکی بۆ بگێڕێتەوە. «بۆ وێنە لە ئاڵوگۆڕەکانی شاری پراگ و لەم ماوەیەدا سەردانی کێی کردووە و لە

کویَ ژیاوە و...هتد»

لێنا: «باپیرم و پوورمت بینی؟» لێنا لەم دنیایەدا، تەنیا ئەو دوو کەس و کارەی شک دەبرد.

عەبدولڕەحمان سەردانی کردبوون. بەڵام، لەشوێنی خۆیان نەمابوون، باشتر وایە بڵێین لەماڵ دەریان کردبوون. چونکە لە ژێر ئەو عەردەی کە ماڵە بچووکەکە لەسەری هەڵکەوتبوو و لە نزیک کانگاکانی «کۆهینوور» kohinour، بەردەخەڵووزیان دەردەهێنا.

سەبارەت بە باپیری، عەبدولڕەحمان پێی گوت: «باپیرت کۆچی دوایی کردووە». لێنا لە ڕادەبەدەر باپیری خۆشدەویست. پێش پێکهێنانی ژیانە هاوبەشەکەیان، لێنا پێشنیاری بە عەبدولڕەحمان کردبوو کە سەردانی باپیری و پووری بکەن بۆ ئەوەی لێنا هاوسەرەکەی بە تەنیا خزمەکانی بناسێنێ. بەڵام عەبدولڕەحمان هەمیشە پێشنیارەکەی ڕەت کردبووەوە و وێڕای داوای لێبووردن، گوتبووی: «من شەرمیان لێ دەکەم.».

لێناش کە پێی وابوو هاوسەرەکەی هێشتا شەرم دەکات، زۆر پێداگری نەدەکرد و هیوادار بوو پاش زەماوەندەکەیان، عەبدولڕەحمان ڕازی دەبێت و سەردانیان دەکات. لەولاشەوە، لێنا لەکاتی خۆیدا، سەبارەت بە پرۆژەکانی خۆی هیچی بە باپیری نەگوتبوو، ئێستاش دەترسا بە باس کردنیان، بکەوێتە بەرشاڵاوی سەرکۆنەی باپیری و ببێتە هۆی وەڕەزی و تووڕەبوونی.

پاش پێکهێنانی ژیانی هاوبەشیان و گەڕانەوەی عەبدولڕەحمان بۆ ئێران، لێنا کە سکی بە مینا پڕ بوو و ڕووبەڕووی دۆخێکی ناجێگر ببوو، سەردانی باپیری و پووری کرد. ئەوان لەو کەسانە نەبوون کە دەسبەجێ و لەئانوساتدا بەرانبەر بە ڕووداوەکان دژکردەوەیان دەبێ یان تووڕە دەبن. ئەوکاتە، ئەوان سەبارەت بە پێکهێنانی ژیانە هاوبەشەکەی لێنا هیچیان نەگوتبوو. بەڵام ئەو ڕۆژە، دواجار پوورە زێدێنکای zedenka، بێدەنگییەکەی شکاند و گوتی: «ڕەنگە ئەو شەرم بکات لەوەی سەردانی ئێمە بکات، بەڵام لە پڕ کردنی سکی تۆ هیچ

شــەرمێکی نەکــرد.» و پووری بەو کەمــە خوێندەوارییەوە کە هەیبوو، لەبــەردەم باوکی و مێردەکەی خۆیدا، باســی ئەوەی کــرد کە بە ژیان لەگــەڵ پیاوێکی ڕۆژهەڵاتی چاوەڕوانی لینای دەکرد. دواتریش، پووری و مێردەکەی و باپیری، هەرسێک پێکەوە هەوڵیان دەدا لینا ڕازی بکەن کــە لەبری گەڕانــەوە بۆلای عەبدولڕەحمــان، لای ئــەوان بمێنێتەوە و تەنانەت، ســەرەڕای هەژارییەکەیان، پێشنیاریان پێ کرد کە لای ئەوان بژیت و هەموو پێکەوە چاوەدێریی منداڵەکەی بکەن و...

لینا پرســیاری لــە هاوســەرەکەی کــرد: «گیانەکەم، بــۆم بگێڕەوە، پەیوەندیتان چۆن بوو؟»

عەبدولڕەحمــان و مامــە فرانتس frantz، پێکەوە ســەردانی کافەکانی شــاریان کردبــوو. مامــە فرانتس کە لە کرێــکارە کۆنەکانــی کانگاکان بــوو، ئابجۆخۆرێکــی لەزەبر بوو. لەو ڕووەوە کــە ژنەکەی ڕێگریی لە خواردنەوەی دەکرد، بۆ خواردنەوەی پەرداخێک ئابجۆ هیچ هەلێکی بە فیڕۆ نەدەدا و بۆی وەدەر دەکەوت. هەربۆیەش بینینی عەبدولڕەحمانی بــە دەرفەت زانیبوو و بە ژنەکەی گوتبوو کە پێویســتە بڕواتە دەرەوە و شــارەکەیان نیشــانی عەبدولڕەحمان بدات. ژنەکەی فرانتسیش، باش لەو گەشتە تووریســتییانەی هاوســەرەکەی تێدەگەیشت. جگەلەوەش، عەبدولڕەحمــان لــە گێڕانەوەی چوونــەدەرەوەی خــۆی و فرانتس دا، سەرســوورمانی خۆی دەربڕی و گوتی: «بیهێنە پێش چاوی خۆت کە هەتا من پەرداخێکم هەڵدەدا، ئەو توانای هەڵدانی ســێ تا چوار پەرداخ ئابجۆی هەبوو (هەر پەرداخێک نیو لیتر بوو) و ئێمە پێکەوە ســەردانی چەنــد کافەمان کرد. هەموو جارێکیش، فرانتس بە هۆی ئەوەوە کە من شــارەزای خواردنەوە نەبووم و زۆریش دەچوومە ئاودەســت، گاڵتەی پێدەکــردم. ئاخــر ئەو خۆی هــەر یەکجار چووە ئاودەســت، کاتێکیش دەگەڕاینــەوە بــۆ ماڵەوە، فرانتس ڕەپ و ڕاســت دەڕۆشــت و لەتری نەدەدا، کەچی من، بە ئاستەم خۆم بە پێوە دەگرت.».

.. ئەو بیرەوەرییانەی ئاوا زەینی لینایان ســەرقاڵ کردبوو، لە کورت

کردنەوەی ڕێگاکەدا کاریگەریی خۆیان هەبوو. ئیسماعیل بێدەنگ بوو و منداڵەکانیش لە باوەشیاندا نووستبوون.

جارێکیان، پێویست بوو عەبدولڕەحمان لە ڕێی شاخەکانی کوردستانەوە بگاتە شوێنێک. ئەو و ڕێنماکەی بەسەر گۆمێکی بەستوودا تێدەپەڕن. سەهۆڵی گۆمەکە لە بن پێیاندا دەشکێت و دەکەونە نێو ئاوی ساردی گۆمەکەوە و بە زەحمەت خۆیان لە نوقم بوون و خنکان ڕزگار دەکەن. کاتێکیش لە گۆمەکە دێنەدەرەوە، بە چەرمەسەری لە سەرمابردوویی و ڕچان ڕزگاریان دەبێت. ڕێنماکەی کە پیاوێکی ئیختیاری هەشتا ساڵان بووە، وەکوو کارژۆڵە بەکێوەکەدا هەڵگەڕاوە.

لینناش پیاوێکی ئەوتۆی لە شاخەکانی کوردستان ناسیبوو. خەڵکی دەیانگوت کە ئەو پیاوە زیاتر لە سەت ساڵ تەمەنیەتی. ئەو پێشمەرگانەی لەگەڵ لیننا بوون، بۆیان گێڕابووەوە کە باوکەکانیشیان ئەو پیرەپیاوەیان بینیوە. پێشمەرگەکان کە لەگەڵ جەولەی ناو شاخەکان ڕاهاتبوون، گرفتێکیان لەگەڵ شوێن کەوتنی ئەو پیرەپیاوە نەبوو. بەڵام بۆ لیننا گەلێک بەئازار بوو. چنگی لە بەردەکان گیر دەکرد، لە هەورازەکاندا، چواردەست و پێ سەردەکەوت و لە نشێوەکاندا، لەسەر وردەبەردەکان هەڵدەخلیسکا. لە یەکێک لە گوندەکاندا، ئەو پیاوە ئیختیارە ئەسپێکی بۆ لیننا قەرز کردبوو. ئەوان دەبوو زۆر بەخێرایی بە تەنشت گوندێکدا کە خەڵکەکەی زۆر جێی متمانە نەبوون، تێپەڕن. لیننا سوار ئەسپەکە ببوو. بەڵام لە نشێوەکاندا، ئەسپەکەش وەک لیننا لەسەر بەردەکان هەڵدەخلیسکا. هەربۆیەش، لەبەر ئەوەی لیننا و ئەسپەکە نەگلێن، پێشمەرگەکان لەغاو، یاڵ و تەنانەت کلکی ئەسپەکەشیان توند دەگرت. پیرەپیاوەکە کە زۆر پێشیان کەوتبوو، بە ئاماژە داوای لێدەکردن کە خێرا بکەن، و لەبەر خۆشیەوە بەسەر «گەنجی ئەم دەورە و زەمانەدا» کە توانای ڕۆشتنیان نییە، پرتەوبۆڵەی دەهات. پێشمەرگە گەنجەکان پێدەکەنین و لیننا ئێرەیی بە هێز و گورجوگۆڵیی ئەوان لە شاخەوانیدا دەبرد.

یەکێکی دیکە لــەم پیرە ماندوویی نەناســانە، ڕێنمای عەبدولڕەحمان بووە لە شاخەکانی کوردستاندا. ئەوان لە گوندێک بۆ پشوودان لادەدەن. پیرەپیــاو لەڕادەبــەدەر خواردبوویەوە. لەو ڕووەوە کە پێویســت بوو لەگــەڵ تاریکیدا، بەڕێ بکەون، عەبدولڕەحمان، وێڕای هاندانی پیرەپیاو بۆ کەم خواردنەوەی مەشــرووب، پێی دەڵێت: «ئێمە هێشــتا ڕێگایەکی دوور و درێژمــان لەبەرە، هەربۆیەش نابێ زۆر بخۆیتەوە». پیرە پیاو وەڵامی دەداتەوە: «باشــتر وایە تۆش بخۆیتەوە، چونکە لە ڕێدا لەگەڵ سەرما و سۆڵە و بەفر ڕووبەڕوو دەبینەوە».

کاتێــک بەڕێ کەوتنــەوە، پیرەپیاو لەتری دەدا و جوێنی بە بەردەکان دەدا و تووکــی لێدەکــردن، بەڵام نەیدەهێشــت عەبدولڕەحمان یارمەتی بدات. هەڵبەت، پیرەپیاو، هەرگیز نەکەوت و عەبدولڕەحمانی بۆ تێپەڕین لــە ڕێــگا ناوبــڕەکان، ڕووبــار و گۆمە ڕچیــاوەکان ڕێنمایــی دەکرد. شــەوەکە نووتەک و تاریکەشــەو بووە. تەنیا ڕووناکیی ئەستێرەکان و تریفەی بەفر بوو کە هەندێ ڕێگاکەی بۆ ڕووناک دەکردنەوە. سەهۆڵی یەکێک لە گۆمەکان کە خۆرەتاوی ڕۆژ تەنکی کردبووەوە و هێشــتاش بە تەواوی نەیبەســتبووەوە و بەقەدەر پێویست ئەستوور نەبوو، لەژێر پێیاندا دەشکێت. پاش ئەوەی خۆیان لە گۆمەکە دەرباز دەکەن و دەگەنە ڕۆخەکەی، ئاوە ســاردەکە، عەبدولڕەحمان دەبووژێنێتەوە و لە سستی دەری دێنێت. بەڵام پیرە پیاو دانیشــتبوو و نەدەجووڵا و نەیدەویســت بەردەوام بێت و ئامادە نەبوو هەنگاوێکی دیکە هەڵبگرێت. جەستەیان تا ســەر ئێسقان بەستبووی. ئەگەر نەجووڵایانە، بێگومان مەرگیان لە ڕێ بوو. هەربۆیەش، عەبدولڕەحمان پیرەپیاوەکەی ناچار کردبوو هەستێتە سەر پێ و بەڕێ بکەوێت و بەدوای خۆیدا ڕەکێشی کردبوو بۆ ئەوەی خوێن بە دەمارەکانیاندا بگەڕێت.

لەگەڵ شەبەقی بەیان، لە یەکێک لە گوندەکانی کوردستان لایان داوە و چوونەتــە ماڵێکەوە و لەوێ چەند ڕۆژێک ماونەتەوە. عەبدولڕەحمان تایەکی قورسی هەبووە و وڕێنەی کردووە. بەڵام پیرەپیاوەکە تەندروست

بــووە و وێــڕای گاڵتە کردن بــە عەبدولڕەحمان، دەیگــوت: «چاو چاو! گەنجی ئەم ســەردەمە، بەڕاستی بێدەستوپلن و لەبەرانبەر هیچ شتێکدا خۆڕاگــر نیــن. بۆچی، ئاخر کــوڕی باش بۆچی پێش بــەڕێ کەوتن بە گوێی منت نەکرد و وەک من نەتخواردەوە، بۆچی، ها بۆچی؟»

لــەم کاتــەدا، هەراوزەنایــەک، لینای وەخــۆ هێنایەوە و ســەرەداوی بیرەوەرییەکانی پچڕاند. گەیشــتبوونە ترمیناڵەکە. لەوێ موســافیرەکان چاوەڕوانــی بــەڕێ کەوتنی پاســەکان بوون. ئیســماعیل بــە هەنگاوی پتەو بەرەولای شــۆفیرەکە ڕۆشت و بلیتەکەی نیشان دا. شۆفیرەکەش کورســییەکانی نیشــان دان. لێرەدا بوو کە لینا تێگەیی بەتەنیا ســەفەر ناکات و ئەوەش، بەڕاستی کەیف خۆشی کردبوو.

پاســەکە لە ڕێگادا، لە شــارەکانی قەزوێن، زەنجان و میانە ڕایگرت، بــە بێ ئــەوەی ڕووداوێکی تایبەت بێتە ئاراوە. پۆلیســیش دیار نەبوو. ئەوان، دواجار گەیشــتنە شوێن، واتە شــاری تەورێز. ئەمە دووهەمین جــار بــوو کە لینا پێی دەنایە شــاری تەورێز. لەم شــارە بــوو کە لینا ئــاگادار کرایەوە کە لــە کۆبوونەوەیەکدا کــە عەبدولڕەحمان بەڕێوەی بردووە، بڕیار درابوو کە ئیســماعیل (ئامــۆزای عەبدولڕەحمان) لەگەڵ لینــا و منداڵەکانی بڕوات و ڕۆڵی هاوســەری لینــا و باوکی منداڵەکان بگێڕێــت. ئــەوەش دەبێتە هۆی ئــەوەی زۆر نەکەونە بــەر چاو. لیناش دەبــوو ڕۆڵــی لاڵ بگێڕێــت و وا بنوێنێ بە مەبەســتی وەرگرتنی شــفا سەفەری کەربەلا دەکەن، بۆ ئەوەی لەو شارە پیرۆزەدا، موعجیزەیەک ڕووبدات و لینا زمانی بکرێتەوە.

ســەفەری دووهەمــی بۆ تەورێــز، کورتخایەن و بە بــەراورد لەگەڵ جاری یەکەم، بە بێ ڕووداو بوو. بەیانیی زوو ســواری پاســەکە بوون و بەرەو ســەقز کە شارێکی بچووک بوو لە بناری کێوەکاندا، ڕۆیشتن. پــاش تێپەڕین لە شــارەکانی مەراغــە، میاندوواو، بۆکان و...گەیشــتنە سەقز. شاری ســەقز کۆتایی سەفەرەکەیان بە ئۆتۆمبیلی گواستنەوەی گشتی بوو. لەوێ، کەسێک چاوەڕێیان بوو. ئەو کەسە، لە کۆڵانە تەسک

و ترووسـک و ناهەموارەکانـەوە بـەرەولای ماڵی ژنێک کە دۆسـتیان بـوو، ڕێنمایی کردن. پاش خواردنی نانی شـەو، لینا کە زۆر شـەکەت ببوو، هەموو بیر و هۆشـی لای دەرکردنی شەکەتی و حەسانەوە بوو. منداڵەکانیش لەسەر کۆشی نووستبوون و لەبەر ئەوەی لینا چوارمشقی دانیشتبوو، ئەژنۆکانی سست ببوون.

لـەم کاتـەدا کابانی ماڵەکـە، هیوای کـردە باوەش و گوتـی: «دەبێ بڕۆیـن.» ئیسـماعیلیش مینای کردە باوەش. لینا لەوەیکە لەو شـێوازە دانیشتنە ڕزگاری ببوو، هەستی بە ئازادی دەکرد.

شـیبایەکی نیان و خۆش، ڕوومەتی لینای دەلاواندەوە و لە سسـتی دەری دەهێنـا. لەوپـەڕی شـار، گەیشـتنە هۆتێلێکی بچـووک و کۆن. هاوڕێکانیان، وێڕای ئاماژە کردن بە هۆتێلەکە، گوتیان: «ئێرەیە، بەخت یارتان بێت».

ئیسـماعیل، پێـش چوونە نـاو هۆتێلەکـە، ئاخێکی قووڵی هەڵکێشـا. زۆر مانـدوو دیـار بوو. بـە پێچەوانەوە، منداڵەکان کـە خەوی خۆیان کردبوو، هەسـتابوونەوە و کەیف خۆش بوون و حەزیان لە یاری بوو. خاوەن هۆتێلەکە چاوەڕوانیان بوو، ئاوڕی دایەوە بەلای ئیسماعیلدا و کلیلەکانی دایە دەسـتی و ژمارەی ژوورەکەشـی پێ گوت. ژوورەکە لە نهۆمی یەکەمدا بوو. دواتر دانیشتەوە و سەرقاڵی چا خواردنەوە بوو.

پلیکانـەکان تاریـک و داڵانەکەش ڕووناکیی تێدا نەبـوو. دۆزینەوەی درگای ژوورەکـە، کاری حەزرەتـی فیـل بـوو. تەنانـەت منداڵەکانیش بێدەنـگ بـوون. دواجار، ئیسـماعیل درگاکەی کـردەوە و بە هێمنی و وردبینییـەوە کردیـەوە، دەتگوت، ئەو لە پێشـدا دەیزانی لە پشـت ئەو دەرکـەدا چـی چاوەڕێیان دەکات. هەمـوو لە سـەردەرانەی درگاکەدا وشـک ببوون و دەمیان داچەقیبوو: لە ژوورەکەدا هەموو شتێک ڕەش بـوو، مێز، کورسـی، نوێن، دیوارەکان، میچەکـە و زەوییەکە، هەمووی یەکدەسـت ڕەش بوو. هەموویان واق وڕ ماو، حەپەسا بوون. تەنانەت مینای بچکۆلانەش، کە تا چەند سـاتێک لەوەپێش حەزی لە یاری بوو،

دەمی داچەقابوو و چاوی بڕیبووە ژوورەکە.

یەکەم کەس کە لەو دۆخە دەرهات، پیاوە پشـــت و پەناکەیان بوو. بە هەنگاوی قایم پێی نایە ناو تاریکاییەکەوە. بەڵام زۆر زوو کشاوە دواوە. لینا و منداڵەکان لە دالانەکەدا مابوونەوە. پاش چەند چرکەیەک، ئیسماعیل لە قاقـــای پێکەنینی‌دا. پێکەنین هەم چارەســـەری سەیروســـەمەرەترین دۆخەکانـــە و هـــەم تایبەتمەندیـــی ئەوەی هەیـــە زوو دەتەنێتەوە. لینا و میناش دەســـتیان کرد بە پێکەنین. ئـــەوان نەیاندەزانی بۆچی پێدەکەنن. بەڵام ئیســـماعیل دەیزانی. هەنـــگاوە قایم و پتەوەکەی ئیســـماعیل، ئەو ماددە ڕەشـــە یەکپارچە و یەکدەســـتەی جووڵاندبـــوو و لە ژوورەکەدا کەوتبووە فڕین و بە هەموو لایەکدا دەفڕین. ئەو ڕەشـــاییە، لە ڕاســـتیدا بریتی بوو لە هەزاران مێش. ئیســـماعیل، پەنجەرە بچووکەکەی کردەوە و بە ڕاوەشاندنی کوتە پەڕۆیەک دەستی کرد بە دەرکردنیان. بە بینینی ئیســـماعیل، لیناش، چارشێوەکەی لابرد و لاســـایی ئیسماعیلی کردەوە و دەســـتی کرد بە دەرکردنی مێشـــەکان. بڕوا پێکردنی بۆ کەســـێک کە دۆخێکی ئەوتۆی ئەزموون نەکردبێت، قورسە.

لینـــا دڵی لەژێڵلا دەهات، هـــەر کاتێکی دیکە بوایە، ئەو هەرگیز ئامادە نەدەبوو لەســـەر چرپایەکی وا کە مێشـــەکان گڵاویـــان کردبوو، بنوێت. لـــەوەش زیاتر، هەرگیز ئامادە نەدەبوو کچەکانی لەســـەر چرپایەکی وا بخەوێنێت. بەڵام ئەوان، هەم شـــەکەت بوون و هەم چارێکی دیکەشیان نەبوو. هەربۆیەش، پاش خواردنی ئەو خواردنە بەتام و چێژە، لەســـەر چرپاکە ڕاکشان و دەسبەجێ خەویان لێکەوت.

■ ئاشنا بوون لەگەڵ شاخەکانی کوردستان

بەیانیی زوو، شـــاریان بەجێهێشت و لە ڕێگەیەکی پڕ کەند و لەندەوە بەرەو شـــاخەکان ڕۆیشـــتن. نزیکەی نیوەڕۆ، گەیشتنە ماڵۆچکەیەک کە ئاقاری بە دار ودرەخت تەنرا بوو. دیمەنێکی بەشکۆ لەپێش چاویان بوو و ئەویـــش ئەو زنجیرە شـــاخانە بوو کە دەبـــوو بیبڕن بۆ ئەوەی بگەنە

شـوێنێکی ئەرخایەن. لەو ماڵۆچکەیە، سـێ پیاو و کوڕێکی ١٤ سـاڵان چاوەڕێیان بوون. ئەو سـێ پیاوە و کوڕە هەرزەکارەکە، یەکجێ ڕۆڵی ڕێنمـا، هـاوڕێ، ڕاوێـژکار و یاریدەدەریان دەبینـی. مینا کەیفخۆش، لـە دارێکـەوە بـۆ دارێکی دیکە و لـە پیاوێکەوە بـۆ لای پیاوێکی دیکە ڕایدەکرد. هەسـتی دەکرد لە شوێنی دڵخوازی خۆیەتی. هیواش هەوڵی دەدا بەدوایـدا ڕابـکات، بەڵام هێشـتا نەیدەتوانی وەکـوو مینا ڕابکات. سەرەڕای ئەوەش، هیواش بەڕاستی کەیفخۆش بوو. خۆرەتاو گەرمای بە سروشت دەبەخشی و ئارامی باڵی بەسەر هەموو لایەکدا کێشا بوو، دەتگوت ئەوان شۆڕشگێڕی نهێنی و ڕاکردوو و پێشمەرگەی حیزبێکی قەدەغەکـراو نەبـوون، بەڵکوو کۆمەڵێک هاوڕێ بوون کە بۆ سـەیران لەوێ کۆبوونەتەوە.

لە پشـتەوەی ماڵۆچکەکە، جیپێک بە میچی ئاسـنین، کورسیی شل و شـەوێق و بەتاڵ لە پووشـوو، کون کون و ژەنگاویی لێ بوو. ئەگەر لە شوێنێکی دیکە بووایە، بێگومان لەمێژبوو فڕێیان دابوو!.

هەموو بە مەبەسـتی قسە کردن لەسەر سەفەرەکەیان، لەسەر زەوی دانیشـتن و پاشـان ڕوویان لە ئیسـماعیل و لینا کرد و گوتیان: «کاک ئیسـماعیل، نابـێ لەبیـری بکەیت کە ڕۆڵی هاوسـەری لینـا و باوکی منداڵـەکان دەبینـی. ئەگەر لەپڕ و بـەدەر لەچاوەڕوانی کەسـێک هاتە سـەرڕێمان، دەبێ چاوەڕوان بیت هەتا ئێمە قسـە بکەین. تۆ منداڵەکان هێـور دەکەیتەوە و ئێمە چی بڵێین، وا دەکەیت. تۆش لینا، نابێ لەبیرت بچێتەوە کە لاڵیت. هەرکاتێکیش ئاگادارمان کردیتەوە، بە چارشێوەکەت خۆت دادەپۆشـی و وەکوو ئیسـماعیل، چیمان پێگوتی، دەبێ گوێڕایەڵ بیت، بیریشیت نەچێتەوە کە تۆ بۆ زیارەتی کەربەلا دەچیت بۆئەوەی لە خودا بپاڕێیتەوە شـفات بدات. بیرت نەچێتەوە کە ئەگەر پێویسـت بوو، ئێمە قسە دەکەین و ئەوە ئەرکی ئێمەیە.»

لینا: «ئەی چۆن لەگەڵ منداڵەکان و ئێوە پەیوەندی بگرم؟»

- «بە ژێست و بۆ فێربوونیش، هەر لەئێستاوە خۆت ڕابهێنە.»

ـ «ئەی ئەگەر لەبیرم بچێتەوە و یان هەڵەیەک بکەم؟»

ـ « نابێ لەبیرت بچێت، هیچی دیکە و بەس. هەر لە ئێستاشەوە دەست بکە بە خۆ ڕاهێنان.»

ـ «مرۆڤی لاڵ، لە کاتی ترس و یان ئازاردا، دەقیژێنێ؟»

کەس نەیدەزانی. بەهەرحاڵ، تەنانەت ئەگەر ئاواش بووایە، نەدەبوو یەک وشەش لە زاری لینا دەربچێت. دیارە، داواکاریی کارێکی ئەوتۆ ئاسانە، بەڵێندان بۆ جێبەجێ کردنیشی ئاسانە. بەڵام، بەکردەوە بەو سانایییەش نییە.

لەسەر ڕێی ئەوان، ئەگەری بوونی هەر بەربەست و داوێک هەبوو، لە جەندەرمەکانەوە بگرە هەتا جاشەکان. هەربۆیەش پێویستی بە وردبینی و وریایی زۆر هەبوو، چونکە مەترسی لە هەموو شوێنێک هەبوو. لینا پرچەکانی هۆنیبووەوە، چاوی بە کلە ڕشتبوو و سەریشی بە لەچکێکی کوردی داپۆشیبوو. هەروەها، بۆ کاتی پێویست، چارشێوێکیشی پێبوو. لەبەرئەوەی ژیانی نهێنی نەیدەهێشت خۆی بداتە بەر خۆرەتاو، ڕەنگی هەڵبزرکابوو. هەربۆیەش، لینا کە باوەڕی نەدەکرد دۆخەکە بەو سانایییەش تێپەڕێت، دەستی کرد بە ناڕەزایەتی دەربڕین و بیانوو گرتن و گوتی: «نەکەس بڕوا بە کورد بوونم دەکا و نە بە چیرۆکی چوونە کەربەلام!»

وەڵامەکەی هەر ئەوە بوو کە پێشتریش بەجاران بیستبووی: «لێرە، ژنی وەکوو تۆ زۆرن، بە ڕواڵەتی سپی و تەنانەت بە پێستی سپییەوە. لێرە، تەنانەت ژنی کاڵوکرچ بە چاوی شینیشەوە هەیە. تۆ نە سپیت و نە کاڵوکرچ. تەنیا ڕەنگی ڕوخسارت هەڵبزرکاوە و ئەوەش لەگەڵ دۆخەکە دێتەوە، ڕێک لە نەخۆش دەچیت.»

لینا بڕوای بە قسەکانیان نەدەکرد، تا ئەوەی ڕۆژێک لەسەر ڕێی خۆی، کوردگەلێکی بینی کە ڕەنگی ڕوخساریان سپی، پرچیان کاڵ و چاویان شین بوو.

لینا بیری لەوە دەکردەوە کە ئەمانە، ئەو منداڵانەن کە لە ڕەوتی

جەنگی جیهانیی دووهەمدا و لە کاتی داگیر کردنی کوردستان لە لایەن سوپای سوورەوە، لەدایک بوون. تەنانەت ئەو بۆچوونەی خۆی لەگەڵ ئەو پیرەپیاوانەی کە لەو سەردەمەدا ژیاون باس کردبوو. ئەوانیش وەڵامیان دابووەوە کە ڕەنگە وا بووبێت، بەڵام گەلێک پێش هاتنی سوپای سووریش، مرۆڤی کاڵو کرچ لە کوردستاندا بوونی هەبووە.

جیپە چکۆلەکە کە هەر بۆ لەبەریەک هەڵوەشاندنەوە باش بوو، چاوەڕێی موسافیرەکانی دەکرد. بە شۆفیرەکەوە هەشت کەس بوون. بەو پێیە، وەکوو ماسیی «ساردین»ی ناو قوتوو، ترنجانە پاڵ یەکتر و سوار بوون. جیپەکە بەهۆی دار و بەرد و کەند و لەندی سەر ڕێگا هەڵدەبەزییەوە و سەریان لە میچە ئاسنینەکە دەکوترا. لێنا کە هیوای لە ئامێز گرتبوو، لەکاتی هەڵبەزینەوەکاندا نەیدەتوانی سەری خۆی بپارێزێت. سەرەڕای ئەوەش، لە کاتی دابەزینەکانیشدا ئازارێکی زۆری دەکێشا. مینا کە لە باوەشی ئیسماعیلدا بوو، دەگریا و دەیناڵاند. شۆفیرەکە بە زەحمەت جیپەکەی بۆ کۆنتڕۆڵ دەکرا و موسافیرەکانی دیکەش، بۆ ئەوەی زبانی خۆیان نەگەزن، ددانیان لێک توند کردبوو. خۆرەتاوەکەیش گەرمی کردبوو.

هیوا لەگەڵ خۆ لاڵ کردنی دایکی ڕاهاتبوو. بە بزەیەک و ماچێک، دۆخەکە ئاسایی دەبووەوە. کوڕە هەرزەکارەکە، زۆربەی جار هیوای دەخستە توورەکەیەکەوە کە بە چارشێو سازی کردبوو و بە کۆڵ هەڵیدەگرت. بەڵام، مینا کە خۆی بە گەورە حیساب دەکرد، لە لایەکەوە، نەیدەهێشت بکرێتە کۆڵ و لە لایەکی دیکەشەوە، منداڵییەکەی ڕێگر بوو لەوەی لە دۆخەکە تێبگات. مینا ئازاری دەکێشا و ئازارەکەشی نەدەشاردەوە.

لە نشێوەکاندا، جیپەکە وەها خێرا دەڕۆشت کە هەموو ترسیان لێدەنیشت. لە هەورازەکانیشدا بە پێچەوانەوە، خێراییەکەی دەگۆڕا. جارێکیان لە کاتی هەڵگەڕان لە کێوێکی تووش، جیپەکە وەک دوا هەناسەی بدات، وەستا. شۆفیرەکە کە باش شارەزای ئۆتۆمبیلەکەی

خـۆی بـوو، داوای لێکردن دابـەزن و بە پێ هەورازەکـە ببڕن. لەگەڵ دابەزینـی موسـافیرەکان، جیپەکە سـەرکەوت و لە لووتکـەی کێوەکە چاوەڕێی دەکردن.

لەکاتی سـەرکەوتن لەو هەورازە، شـۆفیرەکە ئامـاژەی بۆ کردن کە بێدەنگ بن و ئەوەش، دەرخەری ئەوە بوو کە مەترسـییەک لەئارادایە. کاتێک گەیشـتنە لای شـۆفیرەکە، بە گوێیاندا چرپاندی کە ئۆتۆمبیلێکی نیزامیی بینیوە کە ڕەنگە یەکێک لەو دوو ڕێگایە بگرێت کە ئەوان پێویستە پێیدا تێپەڕن. پاشـان، شـۆفیرەکە ئەوانی لە ژێر بەشـێکی لەپێشـەوە سـازکراوی تاشەبەردێکدا شاردەوە و دواتر ستۆپی جیپەکەی خەلاس کرد و بە پاڵدان بردییە پشـت تاشە بەردەکە. هەموویان هەناسەیان لە ڕکەی سـینگیاندا قەتیـس کردبوو و لە نێوان پنچکـە چڕەکاندا خۆیان حەشـاردا و چاوەڕوان بوون. ناوچەکە بە تەواوی ئارام بوو. شنەیەک دەنگی مەکینەی ئۆتۆمبیلێکی گەورەی دەهێنایە بەر گوێیان. دواتر، وردە وردە دەنگەکـە ڕووی لـە کزی نا و دواجار بەتەواوی بڕا. وا دیار بوو ئۆتۆمبیلەکە، ڕێگای دووهەمی هەڵبژاردبوو. سواری جیپەکە بوونەوە و بە نیگەرانییەوە درێژەیان بە سەفەرەکەیان دا. جیپەکە دەیبۆڕاند، وەها کە گوێیان لە هیچ دەنگێک لە دەرەوەی خۆیان نەبوو. ئەوەش نیگەرانی کردبوون و لینا دەیویست پێشنیاریان پێبکات کە پاشماوەی ڕێگاکەیان بە پێ بڕۆن. هەربۆیەش بۆ ئەوەی گوێیان لە دەنگی بێت، دەستی کرد بە هاوار کردن. دەسبەجێ وەڵامیان دایەوە: «بێدەنگ بە! تۆ لاڵیت.»

بەڵام: «دەبێ بابەتێکی گرینگتان پێ بڵێم.»

وەڵام درایەوە: «بێدەنگ بە».

ڕوون بوو کە قەدەغەکە جیدییە و ڕێنماکان دەزانن چی دەکەن و لینا چارێکـی نییە جگە لە ملکەچ بوون. هەربۆیەش، گەڕایەوە سـەر دۆخی لاڵ بوونەکەی.

دواجـار، گەشـتنە جادەیەکـی قیلەتـاو. هەرچەنـد کـە لـە جـادە قیلەتاوەکەشـدا، بۆڕەی جیپەکە بـەردەوام بوو، بەڵام لانیکەم لە تەکان

و شـــەکان کەوتـــن. لـــە دوورەوە ماڵەکانی گوندێـــک دەکەوتە بەرچاو. جادەکـــە بە بناری کێوێکـــدا تێدەپەڕی. لە یەکێک لە پێـــچ کردنەوەکانی جادەکەدا، بەرەوڕووی دەســـتەیەک ســـەرباز و چەنـــد جیپێکی نیزامی بوونـــەوە. نیزامییـــەک بە ئاماژە داوای لێکردن بوەســـتن. دواتر ئەمری کرد دابەزن. لینا لەچکەکەی کێشا بەسەریدا، وەها کە تەنیا چاوی دیار بوو، ڕێک بەوجۆرەی بە چارشـــێو فێری ببوو. دەســـتی مینای گرت و ئیسماعیلیش هیوای کردبووە باوەش.

فەرماندەی دەستەکە پرسیاری کرد: «لە کوێوە دێن؟»

شۆفیرەکە وێڕای نیشان‌دانی ئیجازەی شۆفیرییەکەی، وەڵامی دایەوە: «لە تەورێزەوە»

فەرمانـــدە ئیجازەکەی وەرگرت و وێـــڕای ڕامان لە یەکە بە یەکەیان، ماوەیەکـــی زۆر ســـەرقاڵی بـــەراورد کردنی وێنەی ســـەر ئیجازەکە و ڕواڵەتی شۆفیرەکە بوو.

ـ «ناسنامەت پێیە؟»

ـ «نا، بەڵام ئیجازەی شـــۆفیری تەواوە» (لەو سەردەمەدا، هەڵگرتنی ناسنامە زۆرەملی نەبوو. هەربۆیەش، فەرماندە زۆر پێداگری نەکرد).

موســـافیرەکان لە بەرانبەر ســـەربازەکاندا وەســـتابوون و چاوەڕوان بـــوون. فەرماندەکە کە ســـەربازێک لە پاڵ دەســـتیەوە وەســـتا بوو، بە وردی ســـەیری لینای دەکرد. سەربازەکانی دیکە، سێ هەنگاو ئەولاتر، ڕێگاکەیان گرتبوو.

فەرماندە: «بۆکوێ دەچن؟»

شۆفیر: «ئەڕۆین بۆ بانە.»

فەرماندە: «بۆچی ئەچن بۆ ئەوێ؟»

شۆفیرەکە بە ئاماژەی پەنجە، ئیسماعیل و لینای نیشان دا و وەڵامی دایەوە: «ئەو هاوڕێیەمان و دایکی منداڵەکانی[٣]» دەبەین بۆ ئەوێ. لەوێ

٣. نابێت بگوترێت: «هاوسەرەکەم»، بەڵکوو دەبێ بگوترێ دایکی منداڵان. کاتێک کەسێک پرسیاری ناوی دایکی منداڵەکانی لە پیاوێکی کورد بکات، بە قەڵسی و تووڕەییەوە وەدەری دەنێن. ئەگەریش بەڕاستی

دەژین.»

فەرماندە وا دەینواند کە گومانی لە موسافیرەکان هەیە. سەربازەکانیش سەیری موسافیرەکانیان دەکرد و هەندێکیشیان هەمان پرسیاری فەرماندەیان لە موسافیرەکان دەکردەوە. یەکێک لە سەربازەکان ڕووی کردە گەنجە چواردە ساڵانەکە کە ڕێنمایان بوو و پرسیاری لێکرد تا ئەو کاتە کەس ئەو کوڕەی بەهێند نەگرتبوو. کوڕەکە سوورهەڵگەڕا بوو، شڵەژابوو و بە پەلە و بە شێوەیەکی بێسەروبن وەڵامی سەربازەکەی دایەوە. ئەمە یەکەم ڕووبەڕوو بوونەوەی ئەو کوڕە هەرزەکارە لەگەڵ کەسانێک بوو کە دەیویست لە دژیان خەبات بکات. سەربازەکە دەستی کرد بە پرسیار کردن لە یەکێکی دیکە لە موسافیرەکان.

لێنا چاوی بڕیبووە زەوییەکە، توند دەستی مینای گرتبوو. ئیسماعیل، ئامۆزای عەبدولڕەحمان، بە هێنانە خوارەوەی دەستەکانی، ئەوانی لە سەربازەکان جیا کردەوە. پاشان شۆفیرەکە نزیک کەوتەوە و گوتی: «ئەم خانمە لاڵە، بە مەبەستی چارەسەری چووبووە تەورێز بۆلای دوکتور». مینا تەنیا فارسی دەزانی، لە حاڵێکدا کە منداڵە کوردەکان، تەنیا لە قوتابخانە فێری فارسی دەبن و کچانی گوندیش هەر نەدەچوونە قوتابخانە. هەربۆیەش، مینا کە لە هەموو شت تێدەگەیی، ئەگەر زاری کردبایەتەوە و تەنیا یەک وشەیشی بگوتبا، کارەسات دەقەوما. بە لای سەربازەکانەوە، مینا منداڵێکی کورد بوو. هەربۆیەش نەدەبوو فارسی بزانێت.

لەوکاتەدا کە سەربازەکان دەیانویست جیپەکە بپشکنن، مینا کە دەیویست شتێک بڵێت، گوتی: «مامان». لە کاتێکدا کە منداڵانی کورد بە دایکیان دەڵێن «دایە». لێنا شڵەژابوو، هەرچۆنێک بێت، دەبوو پێش بە قسەکردنی مینا بگرێت. هەربۆیەش، نەقورچکێکی لە شانی مینا گرت و ئەویش دەستی کرد بە قیژە قیژ و هەرئەوەش دەربازی کردن.

وەڵامی بوێ، دەبێ بپرسێت: ناوی دایکی منداڵەکان چییە؟

بەڵام، لینا وێڕای لە ئامێز گرتنی کچەکەی، ڕقی لە عەرز و ئاسمان هەستابوو. سەربازەکان جیپەکەیان پشکنی و چەمەدانە بچووکەکەی جل و بەرگی منداڵەکانیشیان کردەوە. دواتر، پاش ڕاوێژێکی کورت، ئیزنی تێپەڕینیان بە موسافیرەکان دا. میناش کە سەری لەسەر شانی دایکی بوو هەنسکی دەدا.

هەموو خێرا سوار بوونەوە و جیپەکە، پاش سەرکەوتن، لە سەر کێوەکە و لە گۆڕاییەکی بچووک ڕایگرت. بەڕاستی، پێویستیان بە دوورخستنەوەی دڵەڕاوکێ و پشوودان هەبوو، پێویستیان بە هەڵمژینی شنەی فێنکی کوێستان بوو. ئەوان ڕووداوێکیان تێپەڕاندبوو کە دەکرا سەرئەنجامێکی خراپی هەبێت. ڕاگرتنەکەیان زیاتر لە نیو کاتژمێری نەخایاندبوو، بەڵام بەلای ئەوانەوە چەندین کاتژمێری خایاندبوو. یەکێک لە موسافیرەکان هەندێ خواردەمەنی دەرهێنا. هەموو لە بێدەنگیدا دەستیان کرد بە نان خواردن و پاش نان خواردن کەوتنە قسە کردن. بڕوایان نەدەکرد بەو سانابیە دەرباز بوونە.

لای نیوەشەو، گەیشتنە یەکەم قۆناغی سەفەرەکەیان. دەبوو کاتژمێر ٣ی بەیانی بەڕێ بکەونەوە. هەوا زۆر سارد بوو. لە دەرەوە ئەسپێکی سپی کە بریتی بوو لە ماینێکی پیر و لاواز، چاوەڕێی دەکرد. لەبری زین، بەڕەیەکی کۆنکۆنیان خستبووە سەر پشت ماینەکە. یەک دوو کەسیش، یارمەتیی لینایان دا سواری بێت و دواتر، هیوای نووستوویان دا بە باوەشیەوە. بەڕە هەبوایە یان نە، هیچی لە دۆخی لینا نەدەگۆڕی. ئێسقانە دەرپەڕیوەکانی ماینەکە بەر ئێسقانەکانی لینا دەکەوت و دەبووە هۆی ئێش و ئازارێکی زۆر و لە ڕاستیدا، وەکوو ئەوە وابوو سواری ئەسپێکی ڕووت بووبێت.

ئیسماعیل سواری هێسترێک ببوو. لە کوێستان دا، هێستر ئەرخایەنترین کەرەستەی گواستنەوەیە. بەڵام، لەم ناوچانە، بۆ سوار بوون، هێستریش وەکوو گوێدرێژ، بایەخ و ڕێزێکی وای نییە. هەربۆیەش، نەیانوێرابوو لینا کە ژنێکی ئوروپایی و هەروەها ژنی ڕێبەرەکەیان

و لــە هەمــان کاتدا کوڕی یەکێک لە «خان»ە کوردەکان بوو، ســواری هێســتر بکەن. هەربۆیەش، بە باشــتریان زانیبوو سواری ئەو ماینە لەڕ ولاوازەی بکەن کە هەر پێســتەکە و ئێسقانەکە بوو. چونکە لەبەرچاوی ئەوان، ئەسپ نەجیب و جێی ڕێز بوو. لە حاڵێکدا، لینا خوداخودای بوو ماینەکەی لەگەڵ هێســترەکەی ئیسماعیل بگۆڕێتەوە! هیوای لە باوەشدا بوو، بە ســەرنجدان بە هەڵبەزین و دابەزین لە هەوراز و نشــێوەکاندا وهەروەهــا نەبوونــی ئاوزەنگــی، خۆڕاگــری لەسەرپشــتی ئەســپەکە و نەکەوتنــە خــوارەوەی کارێکی ســانا نەبوو. کــوڕە مێردمنداڵەکە بە بینینــی ماندوویەتی لەڕادەبــەدەر و داهێزرانی لینا، هیوای لێ وەرگرت و خســتیە کۆڵەپشــتییەکەیەوە و بە کۆڵ هەڵیگرت، میناش، ســەرەڕای ئەوەی ئیســماعیلی زۆر خۆشدەویســت، دەگریا و بیانووی لای دایکی دەگرت. هەربۆیەش، بە مەبەســتی ئارام کردنەوەی منداڵەکە، جاروبارە دەیهێنایە لای خۆی، بەڵام لەو ڕووەوە کە مینا لە خوشکەکەی قورستر بوو، پاش ماوەیەک، دووبارە دەیدایەوە بە ئیسماعیل.

لــە کاتــی یەکەمین و دووهەمیــن لادانیاندا، لینا بە تەنیــا دەیتوانی لە ئەســپەکە دابەزێت، بەڵام لە لادانەکانــی دواتردا، بەهۆی ماندوویەتی و نزارییەوە، پێویســتی بە یارمەتی ئەوانی دیکە هەبوو. تەنانەت چەندین جــار داوای کــرد بــە پێی خــۆی بڕوات. بــەڵام کەس گوێــی نەدەدایە. ئەســپە هەژارەکەش، لە شــەکەتیی خۆیدا ئازاری دەکێشــا و دەبوو لە هەورازەکانــدا پاڵی پێوەنێن و لە نشێوەکانیشــدا، بــۆ ئەوەی نەکەوێت کلکی بگرن.

قۆناغەکانی ســەفەرەکەیان دووروودرێژ بوون و هەربۆیەش پێویست بــوو بەرنامەکەیــان ڕەچــاو بکەن. بــەڵام هەم لینا و هەم ئەو ئەســپە، ڕەوتەکەیان خاو دەکردەوە. لە یەکێک لە لادانەکانیاندا، لە نزیکەی لووتکەی یەکێک لە بەرزترین شاخەکانی ئەو ناوچە، یەکێک لە ڕێنماکان خۆی لە لینا نزیک کردەوە و بە بزەیەکی پڕ لە چاوەڕوانییەوە پێی گوت کە ئایا دەیهەوێ شــتێکی زۆر جوان ببینێت؟ لینا دەیویســت بەڵام ماندوویەتی

بڕستی لێ بڕیبوو. بەهەرحاڵ، لینا پرسیاری لێکرد: «دەتهەوێ چیم پێ نیشان بدەیت؟» ڕێنماکە دەستی لینای گرت و یارمەتی دا بگاتە لووتکەی کێوەکە کە زۆریش دوور نەبوو. لەوێ لەسەر کۆگایەک خاک وەستان. پیاوە ڕێنماکە بە لینای گوت: «سەیرکە!» پاشان ئەو پیاوە، لە حاڵێکدا کە لە شادمانی و کەیفخۆشیدا پێدەکەنی، هەردوو باڵی کردەوە و لە خۆشیاندا هاواری دەکرد و دواتریش کەوتە سووڕانەوە بە دەوری خۆیدا و گوتی: «خوشکە گیان، سەیری ئەم شکۆ و جوانییە بکە! ئەم شاخانە هی خۆمانن و ئێرە کوردستانە!!!»

لینا کە سەیری سەمای زیکر ئاسای ئەو پیاوەی دەکرد، کەوتە ژێر کاریگەریی عەشق و خۆشەویستیی ئەو پیاوە بۆ نیشتمانەکەی، سەیرێکی ئەو دیمەنانەی کرد کە ئەو پیاوەی ئاوا شەیدا کردبوو، ویستی لە جێی خۆی هەستێ، بەڵام لەشی بەدوایدا نەهات. لە بەرانبەریدا، دیمەنێکی شیاوی خودایانی ئۆڵمپ ڕاخرابوو. دەوروبەری بە دەریایەک دێوەزمەی باڵابەرز کە شاخەکانی کوردستان بوون، گیرابوو.

لینا: «ئێمە بەرەو کام لا دەڕۆین؟» دەسبەجێیش تێگەیی کە پرسیارێکی بێهوودەی لە ڕێنماکە کردووە. ئەو پیاوە بە شادمانییەوە ئاماژەی بە ڕێگایەکی نادیار کرد. ئەو لەگەڵ شاخەوانیی درێژخایەندا ڕاهاتبوو، شارەزا بوونی ڕێگا بەلایەوە گرینگ نەبوو. دەریایەک لە شاخەکان، ئەو ئاقارەی تەنیبوو. هەر لووتکەیەک چەندین لووتکەی دیکەی لە خۆیدا شاردبووەوە و هەندێکیان ڕێیان تێ نەدەچوو و لەشکان نەهاتوو دەهاتنە بەرچاو.

ئایا شادکامی و ترس، وەکوو ئاو و ئاگر، ناتەبان؟

لینا زۆر ماندوو بوو. سەرەڕای ئەوەش، دەبوو لە سەفەرەکەی بەردەوام بێت. منداڵەکان، عەبدولڕەحمان و کوردەکان، متمانەیان بە ورەبەرزیی ئەو کردبوو و چاوەڕوانی ئەوەیان لێدەکرد بەسەر هەر تەنگ و چەڵەمەیەکدا زاڵ بێت. لە ڕاستیدا ئەوان نەیاندەزانی چ چاوەڕوانییەکی قورسیان لەو هەبوو! لە هەمان کاتدا، هەستی دەکرد

توانـــای هەڵگرتنـــی ئـــەو بـــارەی نییە. خـــۆی دەبینیەوە کە لەو شـــاخە بێســـنوورانەدا نوقم بووە. ســـەرەڕای ئەوەش، ئەو دەبوو وردە وردە، بـــە هێزی ئیرادە، بەرســـەر ماندوویەتیی خۆیـــدا زاڵ بێت. بە بەرچاوی لێناوە، پیاوە ڕێنماکە سەرمەســـت لە دڵخۆشـــی و ئۆگریی شـــاخەکانی، وەکوو شـــەیدایی عاشـــقێک بۆ خۆشەویســـتەکەی، ســـەمای دەکرد بە دەوری خۆیدا دەســـووڕایەوە و لەگەڵ هەر قاقایەکدا، ددانە سپییەکانی دەبریســـکانەوە. ئەگـــەر پێت گوتبا «با بڕۆین» بێگومان بە شـــادییەوە باڵـــی دەگرتـــەوە و لە شـــاخێکەوە بۆ شـــاخێکی دیکە دەڕۆشـــت بە بێ ئەوەی هەست بە ماندوویەتی بکات.

بەختەوەری و شادکامی دەتەننەوە و پێوەدەچن. لێنا چیدیکە گوێی لە دەنگی پیاوە ڕێنماکە، کە ڕووی لە ئاســـمان کردبوو، نەمابوو. هەســـتی دەکرد کەوتۆتە گێژەڵووکەیەکی پڕ لە شادییەوە، گێژەڵووکەیەک وەکوو ســـەمایەکی بێکۆتایـــی و بەڕێوەچوونـــی هەندێ بۆنەی وەحشـــییانە، هەروەهـــا گەرداوێکی بێکۆتایی و تەژی لە بەختەوەری، ئەوانە هەموو، کەوتبوونـــە ســـووڕانەوە بە دەوری لێنادا و لێنـــا خۆی لە نێوەندی ئەو گێژەڵووکـــەدا دەبنییەوە. هەســـتی دەکرد کەوتۆتە فڕین و لە ســـەروو هەمـــوو ڕووداوەکانەوەیـــە. هەموو شـــتێک نەدیو ببوو، لـــە ڕێنماکان، عەبدولڕەحمان و منداڵەکانەوە بگرە تا عەرد و ئەو شـــاخە زەبەلاحانە، تەنانەت ئاســـەوارێک لە شەکەتی و سســـتیش نەمابوو، هەستی دەکرد کەوتۆتـــە نێـــوان ئاســـمانەکان و جەهەننەمـــەوە، نوقمـــی هەســـتەکانی خـــۆی ببـــوو و ئاگای لەو پیاوە ڕێنمایە نەمابوو. ئەو پیاوە لە ســـەما و سووڕانەوە وەستابووەوە و لە تەنشت لێنا چوارمشقی دابوو و چاوی بڕیبـــووە ئەو خاڵەی لێنا چاوی تـــێ بڕیبوو. لێنا دوور کەوتبووەوە، بە شێوەیەکی مەترسیدار دوور کەوتبووەوە. پیاوە ڕێنماکە، دەستی خستە ســـەر شانە لاوازەکانی لێنا و ڕایوەشاند و لە هەمان کاتدا بە هاوارەوە هەندێ وشـــەی لە گوێی لێنادا دووپات دەکردەوە کە بەلای لێناوە نامۆ بوون. دواجار، وەڵامی لێنا بۆ ئەو پیاوە، تەنیا بزەیەک بوو.

پیـاوە ڕێنماکـە ئارامیـی بە ڕواڵەتیـەوە دیار بـوو، بـە بزەیەکەوە پرسـیاری لە لینا کرد: «کێ بوو؟!» لینا، دەم بە بزە، هەستایە سەر پێ و گوتی: «تۆ ڕاسـت دەکەیت، کوردسـتان بەڕاسـتی جوانە». هەستی دەرونی و ڕۆحیی لینا، هەمیشـە کاریگەریی لەسـەر جەسـتەی دادەنا. ئەگـەر ئەو هەسـتانە، خەماوی بوونایـە، لینا لە ڕووی جەسـتەییەوە هەستی بە بارگرانی و پیری دەکرد و زۆرجاریش نەخۆش دەکەوت. بە پێچەوانەشەوە، ئەگەر دەروون و ڕۆحیشی شادمان بووایە، هەستی بە خۆڕاگری و بێکێشی، وزە و چالاکی دەکرد لە جەستەیدا.

لینـا ڕێزێکـی زۆری بـۆ نەتەوەی کـورد دادەنا کە لە سـەرکوت و زوڵـم ئـازاری دەکێشـا، تێکەڵ بە شۆڕشـگێڕانی ئەم نەتـەوە ببوو و دەیویسـت لە شۆڕشـەکەیاندا بەکەڵک بێت. لە ڕێی فێر بوونی زمان و داب و نەریتیانەوە، ژیانی خۆی لەگەڵ گرێ دابوون. سەرەڕای ئەوەش، هەموو ئەمانە، دەرئەنجامی ئەو کارانە بوون کە فێری ببوو و هەروەها ئەو شارسـتانیەتەش کە تێیدا گەورە ببـوو، ئەگینا لە گەڵ هیچکام لەم شتانە ئاشنا نەبوو. لە ڕاستیدا، سەرەڕای ئەوەی لینا بە لێکدانی عەشق و ئاوەز لەگەڵ کوردەکان تێکەڵ ببوو، بەڵام هیچکام لەوانە تا قووڵایی ناخی ڕۆ نەچووبوون.

لەم کاتەدا، نزیک لە ئاسمان و لە سەروو دەریایەک لە شاخەکانەوە، شـادکامی و ترس بەرانبەر بەیەک وەسـتابوون و پێکەوە سـازابوون. گەوهـەر و ڕۆحـی کوردایەتی بەسـەر لینـادا زاڵ ببـوو و گەوهەر و ڕۆحی لینا لەگەڵ گەوهەر و ڕۆحی کوردایەتی ئاوقا ببوو و بەم چەشنە بوو کە شوناسی لینا گۆڕدرا و بوو بە شوناسێکی کوردی.

لینـا بـە ئارامی لـە لووتکەی کێوەکە داگەڕا و هەسـتی کـرد لەگەڵ ئەو بەرپرسـیاریەتییەی کەوتۆتە ئەستۆی، سـازاوە. هێزێک بە لەشیدا هاتبووەوە. لە ڕاستیدا، لینا لەگەڵ ئەو هەستەی تا چەن ساتێک لەوەپێش لەگەڵی نەدەسـازا، گونجا بوو. لەو ساتەدا، تەنیا هەستی بە ئارامییەکی قووڵ دەکرد.

لێنا و هاوڕێکانی گەیشتنە گوندێک. ئەسپەکەیان لە تەویلەیەک دانا و هێسترەکەشیان بە گوێدرێژێک گۆڕییەوە و ئەوەی لە کەل و پەل پێیان بوو، باری گوێدرێژەکەیان کرد. بە پێچەوانەی بیرکرنەوە و ترسی لێنا، ڕێگا کەمتر ماندووی کردن. ئایا بەهۆی ئەوەوە بوو کە ڕێنماکانیان شارەزا بوون و لە کێوە ناوبڕەکانەوە بەرەو بناری کێوەکان دەیانبردن؟ یان لەو ڕووەوە بوو کە گەنجەکان بە هاسانی خۆیان لەگەڵ هەموو دۆخێک دەگونجێنن؟ یان لێنا ئەو لێنای پێشوو نەمابوو؟ ژانی پشتی، ماندوویەتی لاقی، بلۆقە تەقیوەکانی پای، ئازاریان دەدا، بەڵام پاش ماوەیەک بەڕێدا ڕۆشتن، وردە وردە ژانیان دەشکا. ئەوان، شەوان دەڕۆشتن و ڕۆژان خۆیان دەشاردەوە و پشوویان دەدا.

ڕێنماکان باسی کوڕێکی بچکۆلەیان دەکرد کە دووسەری هەبوو. خەیاڵی دیاردەیەکی ئاوەهاش، بیری لێنای بە خۆیەوە سەرقاڵ کردبوو، شەوانە وازی لە لاڵ بوون دەهێنا و سەبارەت بەو کوڕە دووسەرە، ڕێنماکانی بە پرسیار هەڵدەپێچا. ئەوانیش وەڵامیان ئەدایەوە: «پەلە مەکە، بەچاوی خۆت دەیبینی.»

بەیانییەک گەیشتنە چۆڵەوارێک کە تەنیا ماڵۆچکەیەکی لێ بوو. درگای خانووەکە کەوتبووە نێوەڕاستەوە و بەڕووی ڕێڕەوێکی بچوکدا دەکرایەوە کە دوو ژوور بەملا و ئەولایەوە بوو.

یەکێک لە هاوڕێکانی لێنا گوتی: «هەرکام لەم ژوورانە تایبەتە بە یەکێک لە ژنەکانی خاوەن ماڵەکە.» لە ڕاستیدا، ئەوان دەیانزانی لە ئورووپا فرەژنی قەدەغەیە و سەریان دەخستە سەر لێنا. لێنا لە وەڵامی ئەو ڕێنمایەدا بە سرتە پێی گوت: «خۆزگە بە خۆی چوار ژنی نییە، دەنا لە کوێ جێی دەکردنەوە؟» ڕێنماکە، بۆ هەڵخڕاندنی لێنا وەڵامی دایەوە: «هەردوو ژنەکەی لە مەزرا کار دەکەن و پێکەوە زۆر کۆکن. یەکیان منداڵی نییە و ئەوی دیکەیان دایکی کوڕە دوو سەرەکەیە.»

منداڵەکە وەک گوێی زرینگابێتەوە، هاتە ژوورەوە. منداڵێکی تەندروست و جوان بوو. ناوی کامران بوو. کامرانی بچکۆلانە و هاروهاژ، چووە

لای یەکــە بە یەکەی میوانەکان و ماچی کردن. ئەو کە تازە پێی نابووە پێنجەمیــن ســاڵی تەمەنییــەوە، لەگەڵ مینا و هیوا بــوو بە هاوڕێ. ئەو لــە نێو مرۆڤــە گەورەکاندا گەورە دەبوو، بێگومان لــە نەبوونی منداڵی هاوتەمەنی خۆی ئازاری دەکێشا. کامران کەللەیەکی زل و جەستەیەکی بەخۆوەی هەبوو. لە پای تەمەنی، درشتتر و پوختەتر دەهاتە بەرچاو، بــە هۆی ئــەوەوە کە کەللەی تا ڕادەیەک گەورەتر لە ئاســتی ئاســایی لــەو ناوچەدا بــوو، هاوڕێکانی دایک و بابی، بە گاڵتــە نازناوی «کوڕە دوو ســەرەکە»یان لێ نابوو. کامران تەنانەت لینۆاشــی کێشــابووە ناو یارییەکەیــەوە. بــەڵام بــۆ دڵنیایــی زیاتر، لینا هێشــتاش ڕۆڵــی ژنێکی لاڵــی دەگێڕا و بە ژێســت و ئاماژەوە، جەماعەتی لــە خۆی تێدەگەیاند. کامرانیش پێدەکەنی، هەڵبەزودابەزی دەکرد و لە خۆشیاندا دەیقیژاند و یەکبین قســەی دەکرد. بەڕاستی منداڵێکی زۆربلێ بوو. مینا و هیواش بــۆ پێکەنین، لاســایی ئەویان دەکــردەوە. لە پڕ، لە ڕەوتــی یارییەکەدا، کامرانــە بچکۆلانــە ڕووی لە لینــا کرد و بە زمانی کــوردی پێی گوت: «دایکــت دەگێم». لینا حەپەســا بوو، بە ئامــاژە تێی گەیاند کە وتەکەی دووپات نەکاتەوە. منداڵەکە هەمان وتەی دووپات کردەوە. لە ڕاســتیدا، وتەکەی ئەو، جوێنێکی باوک سالارانە بە دایکی لینا بوو کە باوەڕ کردنی قــورس بوو. لینا بیــری لەوە دەکردەوە کە ئەو منداڵــە زۆر بێئەدەبە! وئەوەش کە ڕەنگە لە گوندەکان، منداڵی وەرزێرەکان زوو گەورە دەبن و ئەویش نەک هەر لە باری جەستەییەوە! (چواردە ساڵ پاش ئەوە، ئەم منداڵە هاروهاژە، پەیوەســت بە ڕیزی پێشــمەرگەکان بوو و بەدەستی سەربازەکانی شا کوژرا).

بەیانییەک، هیلاک و ماندوو لە ڕێپێوانی شەوانە، لە نزیکەی مەزرایەکی بەدارودرەخــت پەرژین کراو، لایاندا. شــوێنێکی خۆش و دڵڕفێن بوو. باڵنــدەکان لە خەوی شــەوانەیان هەســتابوونەوە و جریوەیان دەهات. مینــا بــەدەوری خوشــکەبچووکەکەیدا دەســووڕایەوە و هەوڵــی دەدا ڕاکێشــی یاریی بــکات. یەکێک لە ڕێنماکان، بە پەلــە خۆی گەیاندە مینا

بـۆ ئەوەی بێدەنگی بکات و گوتی: «نابێ دەنگتان لێوە بێت» لینا وازی لــە لاڵ بوون هێنــا و گوتی: «بۆچی؟». لەو ڕووەوە کە هیچ کەســێک و تەنانــەت هیچ ماڵێکیش لەو ناوچەدا بــەدی نەدەکرا، لینا تووڕە بوو. پیاوە ڕێنماکەش کە ترســا بوو و قەڵــس دەهاتە بەرچاو، داوای لە لینا کرد دوای کەوێت.

مەزراکە کەوتبووە نەرمەلێژێکەوە. کاتێک گەیشتنە سووچێکی دیکەی مەزراکەوە، پیاوەکە بە پاڕانەوەوە داوای لە لینا کرد دەمەوڕوو ڕاکشێت و لە نێوان دارەکانەوە ســەیری خوارەوە بکات. ئەوان لەســەر ڕۆخی هەڵدێرێک بوون کە گوندێک لە خوارەوەی دیار بوو. پاشــان ئەو پیاوە گوتی: «ئەم مەزرایە هی دۆســتێکمانە و جگە لە خۆی کەس ســەردانی ئێرە ناکات. ئاغای ئەم گوندە جاشــە و گوندییەکان زۆر لێی دەترســن. ئەگەر بماندۆزنەوە، خەڵکەکە هیچ یارمەتییەکمان نادەن.»

ـ «ئەی بۆ لێرە لامان داوە؟»

ـ «ئەگەر بێدەنگ بین، شــوێنێکی ئەمینە. ئەو ڕێگایەی تا وێستگەکەی دیکــە لەبەرمانــە، دووروودرێــژە. هەمووشــمان ماندووین و پێویســتە پشوویەک بدەین.»

هەموویان خەویان دەهات، بەڵام ئیسماعیل دیار نەبوو. پاش ماوەیەک گــەڕان، ئیســماعیلیان لــە ناوەڕاســتی مەزراکە دۆزییەوە کە بەســەر کۆگایەک خۆڵدا کەوتبوو و وڕێنەی دەکرد و قســەی حەلەق و مەلەقی بەزاردا دەهات. ئیســماعیلیش خوێندکار بوو، ئەویش وەک لینا بەرگەی ئەو چەشنە سەفەرانەی نەدەگرت.

یەکێک لە ڕێنماکان گوتی: «هەر ئەمەمان مابوو!»

لینا داوای لێکردن ئاوی بۆ بێنن. ئاوەکەیان هێنا و لینا دەستی کرد بە یارمەتیدانی ئیسماعیل و سەروچاوی بە ئاوەکە شوشت و...

ڕێک لەوکاتەدا، گوێدرێژەکە دەســتی بــە زەڕاندن کرد و بەو جۆرە، بوونــی ئەوان لەو مــەزرای بە کەڕەنــادا کرد. یەکێک لــە ڕێنماکان بە پەلــە بەرەو هەڵدێرەکە ڕایکرد بۆ ئەوەی ببینێت زەڕاندنی کەرەکە هیچ

جموجۆڵێکی خستۆتە خەڵکەکەوە یان نا؟ کەرەکە وردە وردە بێدەنگ بوو. دۆخی ئیسماعیلیش جێگر بووەوە و ڕێنماکەش لە هەڵدێرەکە گەڕایەوە: وادیاربوو، دەنگی گوێدرێژ، ئەویش لەو دوورەوە، کاریگەریی لەسەر خەڵکی گوندەکە دانەنابوو. پاش نیوەڕۆ، پێوەندیکەرەکە بە چێشتێکی گەرمەوە هات. بۆ ئەوان کە بە درێژایی ئەو ڕۆژانە شتی سارد وەک نان، پەنیر، ترێ و لە دوا ڕۆژەکانیشدا بیسکویتیان خواردبوو (بەڵام هەتا دڵت بیگرێ، ئاو بۆ خواردنەوە زۆر بوو)، خواردنی چێشتی گەرم، زیاتر لە خوانی جەژنێکی ڕاستەقینە دەچوو.

ئەو گوندییە، لە کۆبوونەوەیەکی جودا لەگەڵ ڕێنماکاندا، هەندێ شتی باس کرد کە بە چاوەکانیانەوە نیگەرانی دیار کەوت. پاش نان خواردن، گوندییەکە قاپەکانی هەڵگرت و بەپەلە گەڕایەوە.

سەرپەلی ڕێنماکان، بە بێ هیچ ڕوونکردنەوەیەک گوتی: «دەبێ دەستبەجێ بەڕێ بکەوین». (لە ڕاستیدا، دەستەیەک لە هێزە سەربازییەکانی ڕێژیمی شا لەو ناوچەیەدا بوون و لەو گوندە و کێوەکانی ئەوناوە جەولەیان دەکرد. بە دوای بنکەی سەرکردایەتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێراندا دەگەڕان).

ڕۆژانی دواتر، بە بێ وەستان بەڕێوە بوون، جگە لەو کاتانەی کە بە هۆی شەکەتیی لەڕادەبەدەرەوە، بڕستی ڕۆشتنیان لێ دەبڕا و ناچار دەبوون ماوەیەکی کورت لابدەن. لەو کاتانەشدا، دەستبەجێ خەویان لێدەکەوت. بەڵام خەوەکەشیان، سەرەخەو بوو، چونکە دەبوو هەرچی زووتر بەڕێ بکەونەوە. بڕستیان لێ بڕا بوو، تەنانەت ڕێنماکانیش ئەوەندە هیلاک بوون هێزی هەنگاویان نەمابوو. لەپڕ دۆخەکە گۆڕدرا. چیدیکە ڕێنماکان داوایان لێ نەدەکردن بێدەنگ بن و تەنانەت بۆخۆشیان کەوتنە ورتە ورت، سەریان دەخستە سەر منداڵەکان و گوڵ و گیای ئەو ناوەیان پێ نیشان دەدان و...هتد، بە کورتی، دەیانتوانی ئازادانە قسە بکەن و بە دڵی خۆیان بنوون. پاشان گەیشتنە نزیکەی گوندێک کە بەسەر گردێکەوە بوو. گردێک تەژی لە دار و شینکایی. گردەکە

دار ودرەختێکی زۆری هەبوو کە دانیشتن لە سێبەری فێنکیدا دڵڕفێن بوو. لە تەنشت دارەکانیشەوە مەزرایەک بەرچاو دەکەوت کە بەردەوام کاری لەسەر کرابوو. لەسەر گردەکە، کۆمەڵێک پیاوی چەکدار کە هەمان پێشمەرگەکان بوون، چاوەڕوانیان بوون. هەموو بەدەنگی بەرز قسەیان دەکرد، پێدەکەنین و یەکتریان ماچ دەکرد. کاتێک گەیشتنە لای لینا، بێدەنگ بوون، لینا لەوەی ڕووی دەدا، تێنەدەگەیی. یەکێک لە پێشمەرگەکان بە لفکەی جامانەکەی بەشێکی دەموچاوی شاردبووەوە، لە دەستەکە جیا بووەوە و بەرەو لینا کەوتەڕێ، لینا چاوەکانی ناسییەوە: هاوسەرەکەی بوو، ئەگەر لینا وەک ئورووپاییەک هەڵسوکەوتی کردبا، دەبوو پاز بداتە ئامێزی و دەستی دە ئەستۆ بکات، بەڵام ئەو چیدیکە ئورووپایی نەبوو. هەربۆیەش، وەکوو ژنە کوردێک جووڵایەوە و تەنیا بە بزەیەکەوە بەرەوڕووی بووەوە و بەرەولای باوکیان، پاڵی بە منداڵەکانەوە نا.

گەیشتبوونە بنکەی سەرکردایەتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران. هەموو بە شێوەی بازنەیی لە ژێر دارەکان دانیشتن. بوولێڵی بەیانی بوو. کاتێک، ئەوان بێدەنگ دەبوون، سروشت دەهاتە گۆ، دەتگوت دەعباکان، سیسرکەکان، زەردەواڵەکان و چۆلەکەکان چاوەڕوان بوون مرۆڤەکان بێدەنگ بن تا ئەوان بە نۆبەی خۆیان بێنە گۆ. جارجارە، عەبدولڕەحمان بە دزییەوە سەیرێکی لینای دەکرد و هەندێ جاریش بە شاراوەیی دەستی دەگوشی. لە هەمان کاتیشدا بە وردی گوێی لەوانی دیکە دەگرت. سەرەڕای ئەوەش وەکوو هەمیشە، عەبدولڕەحمان لە هەمووان زیاتر قسەی دەکرد.

مینا و هیوا، دەستبەجێ هەستیان بە نائاسایی بوونی دۆخەکە کردبوو و لەگەڵ ئەوەدا کە بێدەنگ بوون، خۆیان بە دایکیانەوە نووساندبوو و سەیری ڕواڵەتە نوێیەکانیان دەکرد. بە بزەیەکی شەرمنەوە کە دەرئەنجامی پەروەردەیەکی باش بوو، وەڵامی پێکەنینی پڕ لە خۆشەویستیی پیاوەکانیان ئەدایەوە. وەکوو خەڵکی ناوچەکە

چـای دیشـلەمەیان دەخـواردەوە، واتـە سـەرەتا قەنـدە کڵۆکەیان لە چاییەکە هەڵدەهێنا و دواتر دەیانخسـتە دەمیانەوە و پاشان قومە قومە دەیانخـواردەوە. بە دڵنیاییـەوە منداڵەکان قەندەکەیـان لە چاکە بەلاوە خۆشتر بوو. پاش نانی ئێوارە، هەموو لە نێوان دارەکاندا نووستن. لینا لەبـەر دەنگی پرخە پرخی پیـاوەکان خەوی لێ نەدەکەوت. هەربۆیەش سـەیری ئاسمان و سەرسـووڕهێنەریی ئەستێرەکانی دەکرد و هەوای پاکژی کوێستانی هەڵدەمژی. دواجار، ئەویش خەوی لێکەوت.

شـەو بـە بەریـەوە مابـوو، لینا هەسـتی کرد هیـوا لە تەنشـتییەوە نەماوە، مینا لە تەنشـتەکەی دیکەی بە ئارامی نووستبوو. لینا، بە دوای هیـوادا گـەڕا. پێی وابوو هیـوا خۆی کردووە بە ژێـر لێفەی یەکێک لە نووسـتووەکاندا و خـەوی لێ کەوتۆتـەوە، هەربۆیـەش یەکە بە یەکە لێفەکانـی هەڵدەدایـەوە. بـەڵام هیوا لە هیچ کوێ دیـار نەبوو. ترس لە گیانی لینا نیشـت. عەبدولڕەحمانی لە خەو هەسـتاند و ئەویش ئەوانی دیکـەی خەبەر کردەوە. هەموو پێکەوە بـەدوای هیوادا دەگەڕان. بەڵام نەیاندۆزییـەوە. بـە لینایان گوت: نیگـەران مەبە، بەیانیـی هەرکە ڕۆژ بووەوە، دەیدۆزینەوە. بەڵام، لینا بە پشـتن بەسـتن بە ڕۆشنایی مانگ و ئەسـتێرەکان، لەسـەر گەڕان سـوور بوو. بەڵام کەس گوێی نەدایە. لینـا لەسـەر چیمەنی گردەکە دانیشـت و دەسـتی بە گریـان کرد و لە هەموویان تووڕە بوو، بە تایبەت لە عەبدولڕەحمان قەڵس ببوو کە پاش بێ دەرئەنجام بوونی گەڕانەکەیان، سـەرلەنوێ ڕاکشابووەوە و خەوی لـێ کەوتبووەوە. لینا چاوەڕوانی هەموو شـتێکی دەکرد جگە لەمەیان. مێردەکـەی بە بـێ نیگەرانی لـە ون بوونی کچەکـەی و هەروەها ئەو ترسە گەورەیەی لە هاوسەرەکەی نیشتبوو، خەوی لێ کەوتبوو! لینا بە وردی سـەیری کێڵگە شێف کراوەکەی بەرانبەری کرد، هێڵە هاوتەریب و ڕاسـتەکانی شـێفەکە، وەکوو ڕۆژ لەبەر چاویدا دیار بوو. سەرنجی دا لە سـووچێکی مەزراکە، کۆگایەک دیار بـوو، کۆگایەکی تا ڕادەیەک بەرچاو کە تەکووزیی کێڵگە شـێف کراوەکەی دەشێواند. لینا وەک تیر

بەرەولای ئەو کۆگایە ڕایکرد و بینی کە هیوا وەک فریشتەیەک و لەوپەڕی ئارامیدا خەوی لێکەوتبوو.

سەرەتا لە خۆشیاندا دەستی بە گریان کرد و دواتر ئەوانی دیکەشی ئاگادار کردەوە.

لینا، ئیسماعیل، منداڵەکان و ڕێنماکانیان، سەرلەنوێ کەوتنەوە ڕێ. پێشمەرگەکان و عەبدولڕەحمانیان لەوێ بەجێهێشت. ئەو لووتکە بەرزانەیان بەجێهێشت کە سەریان لە ئاسمان دەسوو و ڕوویان لە لووتکەکانی دیکە کرد.

لینا پرسیاری کرد: «زۆرمان ماوە؟»

وەڵامیان دایەوە: «بێدەنگ بە تۆ لاڵیت.»

کەواتە، لە ڕاستیدا هیچ نەگۆڕدرابوو. تەنیا ئاڵوگۆڕێک کە ڕوویدابوو، ئەو لادانە کورتە لە بنکەی سەرکردایەتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێراندا بوو و ئێرەش، بۆ ئەوان تەنیا، شوێنێک بوو بۆ حەسانەوەیەکی کاتی و پشوویەکی کورت، چونکە ئەوان تەنانەت دەرفەتی حەسانەوەشیان نەبوو.

خەڵکی گوند، هەر لەگەڵکوو خۆر نیشت دەنوون و بەیانیی زووش لە خەو ڕادەبن. لە هاویندا، شەوان کورتن، هەربۆیەش، موسافیرەکان بۆ پێوانی مەودا ڕەچاو کراوەکان، دەبوو پەلە بکەن، چونکە دوا کەوتبوون. فێنکی و بێدەنگیی شەو، هەستی بەدوور بوون لە مەترسیی لە مرۆڤدا دروست دەکرد.

لەم کێوانەدا، مرۆڤ لە ڕەوتی ڕێپێوانی شەوانەدا لەگەڵ خولیا و خەونی سەیر و سەمەرە و سەرسوڕهێنەردا بەرەوڕوو دەبێتەوە کە دەرئەنجامی جوانی و هێزی سروشتن، خەون و خولیاگەلێک کە گەلێ خەیاڵ و فانتازیا وەبیری مرۆڤ دێننەوە. لەگەڵ هەڵاتنی خۆر، ئەو خەون و خەیاڵاتە شیرینانەش دەڕەوێنەوە و مرۆڤ بۆ ئەوەیکە واز لە نۆستالژیای ئەو خەونانە بهێنێت و لە ملی خۆیی بکاتەوە، بەڵێن بە خۆی دەدات کە ڕۆژێک دەگەڕێتەوە و سەردانی ئێرە دەکاتەوە...

پێی لینا ئاوسا بوو و پڕ ببو لە بلۆقی تۆقیو و ناسۆر و ئەو قوماشانەی لە دەوری لاقە بەئازارەکانی هەڵپێچابوو، لە ڕێگادا دەکرانەوە. دەگەیشتنە هەر کانییەک، لینا لاقەکانی لە ئاوە ساردەکە دەخست. ئەوەش یارمەتیی دەدا لە سەفەرەکەی بەردەوام بێت. بۆ ئەوەش ژان و ئازار لە پێی نەخات، هەوڵی دەدا لە ڕێی پەند و حیکمەت و شتی لەو چەشنە و تەنانەت سەرکۆنە کردنی خۆیەوە، زەینی خۆی سەرقاڵ بکات و مێشکی لە بیرکردنەوە لە ئازار بەتاڵ دەکردەوە، هەندێ جار هانای دەبردە بەر ئاسمان، گاڵتەی بەخۆی دەکرد، نەفرینی لە لاواز بوونی خۆی دەکرد و تەنانەت بەزەیی بەخۆیدا دەهاتەوە. سەرەڕای هەموو ئەوانەش، وەکوو ئەوانی دیکە لە ڕێگاکەی بەردەوام دەبوو.

ئەوان شەو، گەیشتنە گۆڕەپانی گوندێک.

شۆفیری پێشوویان گوتی: «لێرە بە بێدەنگی چاوەڕێم بن! دەچم هاوڕێکەم لە خەو هەستێنم.»

کاتژمێر یەکی بەیانی بوو. لە ڕووناکیی مانگەشەوەکەدا، هەموو شوێنێک و هەروەها ڕاکردووەکانی ئێمەش دیار بوون. یەکێک لە ڕێنماکان بە ئاماژە داوای لێکردن خۆیان بخەنە سێبەری یەکێک لە ماڵەکانەوە. لەو کاتەدا کە ئەوان خۆیان ڕێکدەخست بەرەولای سێبەرەکە بڕۆن، ڕێنماکە گوێدرێژەکەی بە ئاستەم جووڵاند بۆ ئەوەی دوایان کەوێت و بچێتە بەر سێبەرەکە. ڕێک لەو کاتەدا، گوێدرێژەکە دەستی کرد بە زەڕە زەڕ. زەڕاندنی گوێدرێژ لەو مانگەشەوەدا، ئەویش کاتژمێر یەکی بەیانی، هیچی لە نهێنی کاری پێوە دیار نەبوو. گرووپە حەپەساوەکەی ئەوان لە شوێنی خۆیان چەقیبوون. ڕێک لە تابلۆیەک دەچوو گیانی بەبەردا هاتبێتەوە و چاوەڕێی کارەساتێک بکات. بەڵام هیچ کەس لە خەڵکی ئەو گوندە تەنانەت بۆ پرسیاریش بێت، نەهاتنە دەرەوە. پێدەچێت ئەم گوندە جاشی نەبێت و لەوانەش بوو خەڵک لەگەڵ زەڕاندنی گوێدرێژ ڕاهاتبن. دواجار، شۆفیرەکە کە بۆخۆی یەکێک لە ڕێنماکانیان بوو، لەگەڵ هاوڕێیەکەی گەڕایەوە و هەوڵیان دا گوێدرێژەکە

بێدەنگ بکەن و پاڵیان پێوەدەنا بۆ ئەوەی بچێتە پێشەوە. بەڵام سوودی نەبوو. گوێدرێژەکە پێــی چەقاندبوو و یەک بەخۆی دەیزەڕاند. دواجار خۆی بێدەنگ بوو. هیچ کەس و تەنانەت وڵاخدارێکیش ناتوانێ بڵێ ئەو کرە بۆ وای کرد.

دواجار، لە سنووری نێوان عەراق و ئێران، لە خاڵێکەوە دەرباز بوون کە هیچ هێمایەکی تایبەتی نەبوو کە دیاری بکات ئەوە سنوورە.

لێنــا پێی وابــوو کە بــەرەوڕووی تێلــدڕوو دەبێتەوە، ڕێــک وەکوو ئــەو وڵاتانەی کە پەرژینێکی ئاســنین، لە وڵاتــە ڕۆژئاواییەکان جودای دەکردنەوە. بۆ لێنا، جێی سەرســوڕمان بوو کە سەرەڕای ئەوەیکە ئەم دوو وڵاتــە (ئێــران و عەراق) زۆربــەی کات پێکەوە لــە دوژمنایەتیدا بوون، ئاسەوارێک لە ناوچەگەلێک بە کۆنترۆڵی توندەوەی نەدەبینی.

■ عەراق

بــە درێژایی ڕەوتی ســەفەرەکەیان تــا عەراق، ئەوان هەشــت کەس بوون. کاتێک، بەیانیی ڕۆژی دواتر لێنا چاوی کردەوە، بینی کە بوونەتە پێنج کەس. سێ کەس لە ڕێنماکان کە کوردی ئێران بوون، پاش کۆتایی هاتنی ئەرکە پێسپێردراوەکەیان گەڕابوونەوە.

موســافیرەکان لــە قوژبنێکــی گردێکــدا لایــان دا. ڕێنماکەیان ڕووی لــێ کــردن و گوتی: «ئەوە شــاری ســلێمانییە. لێرە چاوەڕێــم کەن تا دەگەڕێمــەوە» ئەوســا ڕووی کــردە لێنا و گوتی: «لێــرە کەس کاری بەســەرتانەوە نییە و لە ئەگەری هەر شــتێکدا، بیــرت نەچێتەوە کە تۆ لاڵیــت.» پاشــان ڕووی لە ئیســماعیل کرد و گوتی: «تــۆش هەتا پێت دەکرێ بێدەنگ بە و کەمتر قسە بکە.»

کوردەکانــی ئــەم ناوچــە، بریتی لە کوردی ئێــران و کوردی عەراق، بــە شــێوەزاری ســۆرانی دەدوێــن و بــە تــەواوی لەیەکتــر تێدەگەن. لەگەڵ ئەوەشــدا، تەنیا لە چۆنیەتی بەکارهێنانی وشــەکان و شــێوازی قســەکردندا، تــا ڕادەیەک جیاواز بوون و ئەویش بــە هۆی کاریگەریی

وڵاتە پەیوەندیدارەکانیانەوە بوو. گەڕانەوەی ڕێنماکە زۆری خایاندبوو. وەکوو جارەکانی پێشــوو، لێرەش ڕاگرتنــی منداڵەکان و ناچارکردنیان بــە بێدەنگــی کارێکی ســانا نەبوو. هــەرکام لە گەورەکان، بــە نۆرە لە ئامێزیــان دەگرتن و بە دەنگێکــی نەوی چیرۆکیان بۆ دەگێڕانەوە. پاش نیوەڕۆ، ڕێنماکە بەتەنێ و بە دەســتی بەتاڵ گەڕایەوە. چاوساغەکەیان دیــار نەبوو و پەیامێکی دانابوو. دواجار، چاوســاغەکە لای نیوەشــەو گەیشتە لایان.

■ سلێمانی

لای ســپێدەی بەیان گەیشــتنە ماڵێکی بچووک لە نزیکەی سلێمانی و چوونــە پێخەفەکانیانەوە، بەو بیرەوە کە ســبەی بەرەو بەغا دەڕۆن و لەوێ پاسپۆرت و بلیتەکانیان دەگاتە دەستیان.

هەرچەنــد هیوای مرۆڤ زیاتر بێت، بــەو ڕادەیەش ئەگەری بێ هیوا بوونــی لەئــارادا دەبێت. لە ســلێمانی، مــاوەی حەوتوویــەک چاوەڕێی گەیشتی ئەو ئۆتۆمبیلە بوون کە دەبوو بیانباتە بەغا.

ڕۆژێکیان، دەنگی گڕەی مەکینەی جیپێکی شەقوشڕ، موسافیرەکانی ڕاکێشی بەر پەنجەرەکە کرد. ئۆتۆمبیلێک بوو کە دەبوو تا بەغا بیانبات. وادیاربــوو، ئــەوان لەگــەڵ ئۆتۆمبیلی «جیپ»دا شانســێکی باشــیان نەبووبێت.

لەگەڵ بیستنی وشەی : «سەرکەون»، هەموو سوار بوون.

لەکاتی تێپەڕین لە ســلێمانی، لێنا پرســۆکانە سەیری جم و جۆڵی ناو شــاری دەکرد. ژیان لە تاران، ئیدی دوور دەهاتە پێش چاو. هەنووکە، ئەو، خانووگەلێکی دەبینی کە بە ڕەنگی کاڵباو ڕەنگابوون و دەوروپشتی خانووەکانیش بە دار و شــینکایی تەنرابوو. کۆڵانەکان خاوێن بوون و نهۆمــی یەکەمی خانووەکان کرابووە دووکان و کەســابەتی تێدا دەکرا. هەموو دەرکەوتەکان، دەرخەری هێمنایەتی بوون.

لێنا، پاش ئەو ڕۆژەش، چەند جارێکی دیکە و لە دۆخە جیاوازەکاندا،

سلێمانی بینییەوە. لە دەرئەنجامی شەڕە جۆراوجۆر و زۆر و زەبەنەکان، شارەکە خەساری زۆری بینیبو و کاولکاریی زۆری بەسەر هاتبوو.

ئەوان، لە ڕێی چەمچەماڵەوە گەیشتنە کەرکووک و لە کەرکووکەوە تا بەعقووبە، هەموو ڕێگاکە بیابانێکی قاقڕ بوو بە هەورێک لە تۆز و خۆڵەوە. پاشانیش لە ڕێی ئەعزەمییەوە گەیشتنە بەغا.

لەم سەردەمەدا، شاری بەغا هێشتاش شێوازی مێعماریی نەریتیی خۆی پاراستبوو. باڵەخانەکان و ڤێلا مۆدێڕنەکان، بە ماوەیەکی زۆر پاش ئەوە سەریان هەڵدا. ماڵەکان پێکەوە لکابوون و بەرهەیوانی بچووکیان هەبوو کە بە چەشنێک پاراوانی دار یان ئاسنین کە بەکارهێنانی دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمە کۆنەکان، ڕازێندرابوونەوە.

ئەم بەرهەیوانە کون کونانە، دیمەنێکی تایبەتی بە ماڵەکان دەبەخشی. لە ناوەندی شاردا، کۆڵانی فەراخ سەعدوون هەبوو و لە نزیکەی ئەویشەوە، کۆڵانێکی تەسک و درێژ و پڕ لە دووکان هەبوو بە نێوی شارع ڕەشید و بازاڕێکی زۆر کۆنیشی لێ بوو کە سەدام حسێن چەند ساڵێک پاش بەدەستەوەگرتنی دەسەڵات، ئەو بازاڕەی وێران کرد و پەیکەرەی خۆی لەو شوێنە دانا.

لە بەغا، وەکوو تاران، سەربانی ماڵەکان پان و تەخت بوون و ئێواران خەڵک لەسەربان دادەنیشتن. شەوان، پاش ڕۆژێکی زۆر گەرم، نووستن لەو بەرهەیوانانە و هەڵمژینی هەوای فێنکی بیابان و بینینی ئەستێرەکان، چێژێکی تایبەتی هەبوو. شەوانە، ئەستێرەکان گەورە و بەردەست دەهاتنە بەرچاو.

جیپەکە لە پێش ماڵێکی بچووک ڕایگرت. لەو ماڵە، چەند کوردێک بۆ پێشوازیکردنیان هاتنە دەرەوە کە لینا هیچیانی نەدەناسی. پاش چوونە ژوورەوە، میوانەکان و خانەخوێکان کەوتنە گفتوگۆ و ئەوەش بووە هۆی بێ هیواییەکی گەورە بۆ لینا. چونکە بۆی دەرکەوت کە نە پاسپۆرت و نە پارە بۆ کڕینی بلیت، هیچیان لە ئارادا نین.

بەردەنگەکانی، دڵنواییان دەکرد و دەیانگوت: «نیگەران مەبە،

ڕێگەچارەیەکی بۆ دەبینینەوە.»

سبەی ئەو ڕۆژە، لینا ماڵئاوایی لە ڕێنماکان و جیپە داشقەکە کرد. ئەو جیپەی سەرەڕای شەق وشڕ بوونەکەی، ئەوانی بە سەلامەت گەیاندبووە شوێن. لینا دەبوو چەندین مانگ چاوەڕێ بکات، بە بێ ئەوەی بزانێت ئەو چاوەڕوانییە کەی کۆتایی پێدێت و کەی چارەسەری کێشەکەیان دەکرێت. ڕاوەدوونانی دژبەران لە عەراقیش کەمتر لە ئێران نەبوو. لەگەڵ تێپەڕینی ڕۆژەکان، کێشەکانیان چەندقات دەبووەوە. ئەوان دەبوو ژنێک بە دوو منداڵەوە بدۆزنەوە کە ئامادە بن پاسپۆرتەکەیان «ون بکەن»، بۆ ئەوەی لینای شاردراوە و نائاسایی کەڵک لەو پاسپۆرتە وەربگرێت، دیارە ئەو کارە بۆ خودی ئەو ژنەش مەترسیدار دەبێت.

خانەخوێکان، دۆخی وڵاتی ژێر دەسەڵاتی نووری سەعید، پیاوە بەهێزەکەی عەراقیان بۆ لینا ڕوون کردەوە و باسیان لە نیشتمانپەروەرە کوردەکان، کۆمۆنیستەکان و ئەو دیموکراتانە کرد کە دەستبەسەر بوون و ئەشکەنجە کرابوون و کوژرابوون. هەروەها بۆیان باس کرد کە بۆ پارێزگاری کردن لەو و منداڵەکانی چ ڕێوشوێنگەلێکیان گرتۆتەبەر. بژاردەی زۆریان لەبەردەستدا نەبوو. لینا ناچار بوو خۆی لەگەڵ دۆخەکە بگونجێنێت.

ئەگەر لینا بە تەنێ سەفەری بکردایە، ساناتر لەگەڵ دۆخەکە ڕووبەڕوو دەبووەوە. بەڵام ئەو دوو منداڵی پێبوو. هەربۆیەش دەبوو دڵنیا بێت کە لە ئەگەری نەخۆش کەوتنی منداڵەکاندا، سەردانی کام دوکتور دەکات و یان ئەگەر پێویستییەکی هەبوو، دەبێ ڕوو لە کێ بکات و دواجار ئەوەش کە ئەوان تا ئەو کاتە بۆ پاسپۆرتەکەیان چییان پێ کراوە و.. بەردەنگەکەی کە بە پێکەنینەوە سەری ڕادەوەشاند، نێوی تۆفیق بوو. بە پێکەنینەکەی تۆفیقدا دیار بوو کە لەو هەل ومەرجەدا هیچی لەدەست نایە.

لەڕاستیدا، لینا بەتەنیا و لە دۆخێکی خراپدا، خۆی لە شارێکی بێگانە و لە نێوان غەریبەکاندا دەبینییەوە. تەنانەت ئیسماعیلیشی لێ نەبوو بۆ

ئەوەی هەندێ دڵی بحەسێتەوە. ئیسماعیلیان بردبووە شوێنێکی دیکە و هۆکارەکەشیان بۆ باری ئەمنیەتی دەگەڕاندەوە.

لێنــا پەناباتێکی لە گیرفاندا نەبوو، ڕێک وەک ئەو ڕۆژەی لە تارانەوە بــەڕێ کەوتبــوون. ئەوەش لــە کاتێکدا بوو کە ئەو دەبــوو بۆ خۆی و منداڵەکانی جل و بەرگ و پێڵاو بکڕێت.. ئەوان، تەنانەت فلچەی ددانیشیان پێ نەبوو! ئەو ڕۆژە لە بنکەی ســەرکردایەتی، هاوسەرەکەی بینیبوو و ئەو گرفتانەی بۆ باس کردبوو. هاوســەرەکەی وەڵامی دابووەوە کە لە بەغا ئەو شــتانەی بۆ ئامادە دەکەن و جگەلەوەش، زۆریش پێویســتی پێــی نابێت، چونکە ماوەیەکی زۆر لە بەغا نامێننەوە و لێناش بڕوای بە قسەکانی کردبوو.

لێنــا بە پێچەوانەی بەغا، لە تاران هەســتی بــە غەریبی نەکردبوو. لە بەغا خۆی لە دەستی کەسانێکدا بینییەوە کە بۆی نامۆ بوون. تەنانەت لە کاتی پێویست و هەر پێویستییەکدا، ناونیشانی کەسیانی نەبوو. عەرەبی نەدەزانی و بە شــێوەیەکی تایبەت هەســتی دەکرد لەوێ تووشی کێشە و ئاســتەنگ دەبێتەوە. نە ڕێی گەڕانەوەی مابوو و نە وەک ئەوەش کە چاوەڕوانــی دەکرد دەرەتانی گەڕانەوە بۆ ئورووپا بۆی ڕەخســا بوو. هەربۆیەش، لەگەڵ باوەڕبەخۆبوون، دەبوو پشــت بە خۆی ببەســتێت، بێدەنــگ و هێمــن بێــت، واز لە بۆڵەبــۆڵ و گازندە بهێنێــت و هاوکات، لەوەی پێویســت بــوو بیزانێت، ئاگادار بێت، تەنانــەت ئەگەر بەتەنیا بۆ ئارامیی و ئاسوودەیی منداڵەکانیشی بووبێت.

لێنــا تەنیا کاتێک کەیفخۆش و بەختەوەر بوو کە منداڵەکانی ســەرە جوان و نازدارەکانیان دەکردە ســەر ڕانی و ئەوەش، لە ڕاستیدا گیانی بەبەر لێنادا دەکردەوە.

منداڵــەکان تەنیا ســامانی ئەو بــوون لە دنیادا و ئــەو دەبوو لە هەر مەترســییەک بیانپارێزێــت. هەربۆیەش، لە ماوەی ئەو هەشــت مانگەی لــە بەغــا مانەوە، ناچــار بوو ماڵەوماڵ بــکات و هەرجارەیــش، لەگەڵ منداڵەکانی ئانوســاتگەلێکی تەژی لە ســۆز و هەست و هەندێجاریش

پڕ مەترسی تێپەڕێنن.

■ مانەوە لە بەغا، لەماڵی حەمەسوور

حەمە لەو دەستە مرۆڤانە بوو کە هەموو مووی جەستە و تەنانەت برژانگ و برۆشیان سپییە، قژی سوورێکی مەیلەو زەردێکی ئاڵتوونی بوو، باڵای نێونجی و جەستەیەکی ڕێکی هەبوو. حەمە پیاوێکی نیشتمانپەروەر و مێهرەبان بوو و لە British Council، لە بەغا کاری دەکرد. محەممەد و براکەی ئاواڵزاوابوون و لەگەڵ دایک و بابی خۆیان و هەروەها دایک و بابی خێزانەکانیان، هەموو پێکەوە لە ماڵێکدا دەژیان. ژنەکانی هەردوو براکە، زگیان هەشت مانگ بوو. لە ڕاستیدا، هەریەکەیان، حەوت منداڵیان هەبوو و زگیان بە هەشتەمین منداڵ پڕ بوو. بە گەیشتنی لینا و منداڵەکانی، حەشیمەتی ئەو بنەماڵەیە گەیشتە ٢٥ کەس. لە ماوەی ژیان و مانەوەیان لەو ماڵە، لینا و منداڵەکانی لە چوون بۆ نهۆمەکانی سەرەوەی ئەو بینایە مەنع کرابوون. لینا و منداڵەکانی لە ژوورێکی بچووک لە نهۆمی یەکەم دەژیان کە پەنجەرەیەک بەڕووی دەکرایەوە و چێشتخانەکەش، لەوپەڕی حەوشەکە هەڵکەوتبوو.

ژنەکانی ئەو ماڵە بەیانی زوو بە مەبەستی ئامادە کردنی نانی بەیانی لەخەو ڕادەبوون. پاش نانی بەیانی، پیاوەکان دەچوونە سەر کارەکانیان و ژن و منداڵیش، بۆ نیوەڕۆ، پاشماوەی چێشتی شەوی پێشوویان دەخوارد. پاشان، دەکەوتنەخۆ بۆ ئامادەکردنی شیوی ئێوارە. ڕاستییەکەی ئەوە بوو کە تێرکردنی زگی ئەو هەموو مرۆڤە کاتی زۆری دەویست و هەندێجاریش کە سازکردنی شیو کاتێکی زۆرتری پێویست بووایە، ژنەکان لە کاتژمێر چواری بەیانییەوە بەخەبەر دەهاتن.

ژنەکان لینایان خۆش نەدەویست. لینا لە کاروباری چێشتخانەدا یارمەتی دەدان. ئەوانیش چی کاری قورس و ناخۆش بووایە بەویان دەکرد، وەکوو شوشتنی قاپ وقاچاخی ناڕێک. نیشانیان دەدا کە چی بکات، بەڵام قسەیان لەگەڵ نەدەکرد، لینا، سەرەتا لە هۆکاری ئەو

هەڵسوکەوتەیـان تێنەدەگەیـی و پاش دوو حەوتوو لـە مانەوەی لەو ماڵەدا بوو کە زانی ئەو ژنانە بۆ وا دەکەن.

چەند ڕۆژێک پاش گەیشتنیان بۆ ئەم ماڵە، مینا نەخۆش کەوت. تایەکی قورسی لێهاتبوو و هەناسەی بۆ نەدەدرا. ژنانی ئەو ماڵە، بە شێوەیەکی سەرسوڕهێنەر خەمساردییان دەنواند. کردەوەیەکی ئەوتۆ لە کوردەکان نەدەوەشایەوە. بەوحاڵەشەوە، ژنەکان چاوەڕوانی کاری چێشتخانەیان لە لینا دەکرد. بەڵام لینا گوێی نەدەدایە و بەدیار منداڵەکەیەوە کە وڕێنەی دەکرد مایەوە، هەوڵی دەدا بە دانانی دەستەسـڕی تەڕ و سارد لەسەر جەستەی کچەکەی، تاکەی بشکێنێت. لینا ئۆقرەی لێ بڕابوو و چاوەڕێی گەڕانـەوەی حەمەسـووری دەکـرد. کاتێک حەمە هاتەوە، لینا ویسـتی قسـەی لەگەڵ بـکات. ژنـەکان، هەموو پێکـەوە و بە پەلەپـەل کەوتنە قسـە و هـات وهاواریـان دەکرد و مۆڕەیـان لە لینا دەکـرد. کاتێکیش دەرفەتێکی بۆ ڕەخسـا و دۆخەکەی بـۆ حەمە ڕوون کردەوە و داوای لێکرد کچەکەی بەرێتە لای دوکتور، حەمە وەڵامی دایەوە کە پێویسـت ناکات و منداڵەکە خۆی چاک دەبێتەوە. ژنەکان کە لەپشتەسەری حەمە وەستابوون، بەدەنگی بەرز خۆشحاڵیی خۆیان لەو وەڵامە دەربڕی.

لینـا بـۆی نەدەچووەوە سـەر یەک. منداڵەکـەی لە یاودا دەسـووتا و دەیڕاواند و لینا، شـەوی دواتر و سـبەی ئەو شـەوەش چووە لای خانەخوێکـەی و داخوازەکـەی دووپات کردەوە. بـەڵام حەمە خۆی لە هێنانـی دوکتـور دەبوارد، لینا بە قەڵسـی پێی گوت کـە تۆفیق ئاگادار دەکاتـەوە. ئـەو قسـەیە بێکەڵک نەبـوو، بەڵام تۆفیق پاش سـێ ڕۆژ گەیشتە لایان. مینا لە تا و یاودا دەسووتا و بێخوست کەوتبوو. دواجار تۆفیق ناونیشـانی دوکتورێکی دایە و پارەی تاکسییەکەشی پێدا. بەڵام حەقدەستی دوکتۆرەکەی پێ نەدا و گوتی: «بە دوکتورەکە بڵێ لە لایەن منەوە هاتووی».

بەسـەرنجدان بـە ئەزموونەکـەی تارانی، لینا نیگـەران بوو. دوکتور منداڵەکەی پشکنی و گوتی: «ئەم منداڵە سڵەجەم(زاتوجەم) بووە بۆچی

وا درەنــگ هێناوتانــە؟» لێنا وەڵامی نەدایــەوە و زبانی گۆی نەدەکرد، تەنانەت نەیوێرا بە دوکتورەکە بڵێت کە پارەی کڕینی دەرمانەکانیشــی نییە.

لێنــا بە منداڵەکەیەوە گەڕایەوە بۆ ماڵەوە. بەڵام ٢٠ کاتژمێری خایاند هەتــا تۆفیــق هاتەوە و چــوو دەرمانەکانی بۆ کڕی. لێنا لــەو ماوەیەدا ڕۆحی بەبەرەوە نەمابوو و ئازاری دەکێشا. ١٠ ڕۆژی خایاند هەتا مینا گیانێکی بەبەردا بێتەوە. کز و لاواز ببوو و ســەرلەنوێ پێویســت بوو بکەوێتەوە ســەر پێی خۆی. بەڵام لە مەرگ ڕزگار بوو. لێناش شەکەت و مانــدوو و لــە باری ڕۆحییەوە ئازارێکی زۆری کێشــابوو. لە هەموو کەس و هەموو شــتێک قەڵس و تووڕە بوو، بەڵام لەو ڕووەوە کە هیچ دەسەڵاتێکی نەبوو، بێدەنگ بوو.

پــاش ماوەیــەک، حەمــە داوای لــە لێنا کــرد لەگەڵی دابنیشــێت. لێنا دانیشــت. حەمە ڕووی تێکرد و گوتــی: «تۆ دەبێ هەرچی زووترە لەم ماڵە بڕۆیت». (لێنا لە دڵی خۆیدا دەیگوت پێناچێت بەڕاستی بێت!)

لێنــا: «هەتــا نەزانم بۆ کوێ دەچم، لەم ماڵە ناڕۆم. ناکا دەتهەوێ من و ئەم منداڵانە لە کۆڵان بەڕەڵا کەیت. هەر باسیشی مەکە.»

حەمــە: « ژنەکەم پێی وایە تــۆ ژنی دووهەمی منی و ئەم منداڵانەش هی منن.»

لێرەدابــوو کە لێنا لە هــۆکاری هەڵسوکەوتی ئەو ژنانە لەگەڵ خۆی تێگەیی! دەرکی دەکردن. بەڵام بە هیچ شێوەیەک بەتەما نەبوو لەو ماڵە بڕوات و هەربۆیەش بە حەمەسووری گوت: «تۆ دەبێ هەم بە ژنەکەت بڵێیــت و هەم بۆ هاوڕێ کوردەکانمــان ئەم بابەتە ڕوون بکەیتەوە. من کاتێک لەم ماڵە دەڕۆم کە بزانم بۆ کوێ دەچم». سبەی ئەو ڕۆژە، دوو کەسی کورد هاتن بەدوای لێنادا و ئەویش بە ترس و لەرزەوە سواری ماشینەکە بوو، چونکە ئەو دوو کەسەی نەدەناسی.

■ کۆشکی وەیشوومە و نەهات

ماشـینەکە لە شـار وەدەرکەوت و لە نێوەڕاسـتی بیاباندا، لەبەردەم بینایەکی گەورەدا ڕایگرت. لینا پرسیاری کرد ئێرە کوێیە. بەڵام، وەکوو هەمیشـە وەڵامی وەرنەگرتەوە. لە ڕاستیدا، ئەو بینایە کۆشکێک بوو لە بیاباندا وسەرلەبەری نەهامەتیی لێ دەباری. جگە لەو کۆشکە، هەتا چاو هەتـەری دەکـرد، هیچی دیکە دیار نەبوو. لـە مۆتەکە دەچوو، گەرمای تاقەتپڕووکێن، لم و بیستنی نارەناری بای بیابان...

دەرکەی ئەو کۆشکە گەورەیە کرایەوە. نێو کۆشکەکە، فێنک و تاریک بـوو. دیاربوو کە ماوەیەکی زۆرە دەرکەکەی داخراوە و هەوای تازەی تێنەچـووە. بێدەنگییەکی وەها بەسـەریدا زاڵ بوو کە مرۆڤ هەسـتی بە نیگەرانی و دڵەڕاوکێ دەکرد. منداڵەکان بە دایکیانەوە نووسـابوون. دەنگـی پێیان لە کۆشـکەکەدا دەنگی دەدایـەوە و زایەڵەی پەیدا دەکرد. لە بەرانبەریاندا، حەوشـێکی چوارگۆشە دیاربوو کە کانییەکی ناقۆڵای تێـدا بـوو. گژوگیای وشـک لە نێـوان بەردەڕێژەکان ڕوابـوو و بنەی وشـکهەڵاتوو و بێفەڕ لەهەموو لایەکەوە سەری هەڵدابوو. میعماریی کۆشـکەکە شـێوازی ڕۆژهەڵاتییانـەی هەبـوو، دیارە لە سـەردەمانی ڕابردوودا، وەکوو شوێنێکی دڵگر کەڵکی لێ وەرگیراوە.

لەژێر تاقەکان و لە پشـت هەر ئەسـتوونێک درگایەک هەبوو. لە هەر لایەکەوە، هەشـت درگا هەبوو، بەوپێیە، بە گشـتی لە نهۆمی خوارەوە ٣٢ درگای لـێ بوو و بەو ڕادەیەش لە نهۆمی یەکەم. درگاکانی نهۆمی دووهـەم داخرابـوون و ئەوە هەموو ئەو شـتانە بوو کە لەو کۆشـکە مابووەوە کە سـەردەمانێک شـوێنی ژیانی شـازادەیەک بووە بە ژن و بنەماڵە و خزمەتکارەکانییەوە.

لێنـا و منداڵەکانیان بردە نهۆمی یەکەم و لەوێ، دەرکەی ژوورێکیان کـردەوە. ژوورێکی بچوک بـوو و تەنیا پەنجەرەیەکی بچووکی هەبوو. لـە ژوورەکەدا دوو دۆشـەکی ڕۆژهەڵاتی، مەلافـە، دوو دەوری، دوو پەرداخ، دوو کەوچک، چەقۆیەک و گۆزەڵەیەکی ئاوی لێ بوو، چرایەکی

نەوتی بۆ چێشت لێنان، تیانەیەکی بچووک و تەشتێک. بەڕەیەکی کۆن و پرتووکاویش لەسەر ئەردی ژوورەکە کە لە خاکەسوورەی کوترراو بوو ڕاخرابوو.

یەکێک لە ڕێنماکان بە لینای گوت: «لە کۆتایی دالانەکە، ئاودەست و ئاوی لێیە». پاشان گوتی: «کارەبا نییە. بەڵام بەوحاڵەشەوە، تەنانەت نابێ مۆمیش داگیرسێنن». (وەک بڵێی لینا مۆمی لەگەڵ خۆی هێنابێت). لە ئامۆژگارییەکانی بەردەوام بوو: «دەبێ بێدەنگی ڕاگرن و بۆ نووستنیش لە ژوورەکەدا بمێننەوە. کەس نابێ بزانێ ئێوە لێرەن».

لینا پرسیاری کرد: «بۆ کەسیش لێرەوە تێدەپەڕێت؟ ئەوەی بەدی دەکرێت، کەس لەم دەوروبەرە نییە. ئەگەر تۆ منداڵت هەبێ، لە کوێ بینیوتە منداڵێک ٢٤ کاتژمێر بێدەنگ بێت؟»

ڕێنماکە وەڵامی دایەوە کە بەڵێ، خەڵکانێک بێرەدا تێدەپەڕن. پیاوێک بوو کە زۆر ڕاشکاوانە قسەی دەکرد و گوتی ئەو کۆشکە هی کوردێکە و هەربۆیەش نابێ تووشی گێچەڵی بکەین. بەهەرحاڵ، ڕێنماکان لە بەجێهێشتنی ئەو شوێنە بەپەلە بوون. لینا و منداڵەکانی دەبوو تا کەی لەو کۆشکەدا بمێننەوە؟ چوار حەوتوو یان چل ساڵ؟!

لە ماوەی حەوتوویەکدا، دووجار، پیاوێک دەهات و خواردەمەنی بۆ دەهێنان، ڕێک وەک ئاژەڵگەلێک کە لە قەفەسدا ڕاگیرابن. پیاوێکی نەناسراو، لە پلیکانەکان سەردەکەوت، خواردەمەنییەکانی لەسەر زەوییەکە دادەنا، قاپە شوردراوەکانی کۆ دەکردەوە و بە گوتنی «عەلەیکەسەلام»ێک بەجێی دەهێشتن و دەڕۆشت. وەڵامی هیچ پرسیارێکی لینای نەدەدایەوە و تەنانەت بزەیەکیشی بەڕووی منداڵەکاندا نەدەهاتێ و بە کورتی: ئەو ئەمری ئاغاکەی جێبەجێ دەکرد و زمانی نەدەگەڕا.

■ منداڵە بچووکەکان لە قەفەسدا

منداڵــەکان بــە قەتیــس بوونی خۆیانــەوە ئازاریان دەکێشــا. وەکوو هەمــوو منداڵەکانی دیکە، ئەوانیش پێویســتیان بە ڕاکردن، یاری کردن و تەنانــەت هاتوهاوار بوو، بەو ڕادەیەش پێویســتیان بە خواردەمەنی بوو بۆ ئەوەی گەشە بکەن. چیدیکە ئەو خواردەمەنییەی بۆیان دەهێنان پێیــان نەدەخــورا. بە پێداگــری و پاڕانەوەوە لێنا توانــی ڕازییان بکات هەندێ بیسکویتیان بۆ بێنن بۆ ئەوەی منداڵەکانی پێ تێر بکات. ڕۆژانە، لێنا منداڵەکانی ناچار دەکرد بەڕێدا بڕۆن. خۆیشــی لەگەڵیان هەنگاوی هەڵدەگــرت و بۆ ئەوەی پێــش بە ڕاکردنیان بگرێت و نەهێڵێت زایەڵەی دەنگی پێیان لە کۆشکەکەدا دەنگ بداتەوە، دەستی دەگرتن.

بــەم شــێوەیە، هەتا بەتەواوی شــەکەت دەبوون، لێنــا منداڵەکانی لە نهۆمــی یەکەم و خــوارەوە دەگێڕا. دواتر تەشــتەکەی پڕ دەکرد لە ئاو بــۆ ئەوەی منداڵەکان یاری تێدا بکــەن، بەڵام هاوکات زاری دەگرتن بۆ ئــەوەی پێش بە زریق و هۆڕیان بگرێت. ئەو لەو ڕێگەوە، لە ڕاســتیدا، ژیانی ڕزگار دەکردن و هاوکات لە شادییەکانی ژیان بێبەشی دەکردن. لەگــەڵ ئاوابوونــی خــۆر دەنووســتن. بەڵام لێنــا خەوی لــێ دەزڕا و منداڵەکانیش زۆربەی شــەوەکان خەوی ناخۆشیان دەبینی. لەو کۆشکە کەم هەوایەدا، هەر دەنگێک، وەکوو سنجی چینی زایەڵەی لە کۆشکەکەدا بڵاو دەبووەوە و دەبووە هۆی دڵەڕاوکێ.

یەکــەم شــەو، لێنــا هەوڵــی دا پەنجــەرەی ژوورەکــە بکاتــەوە بــۆ ئــەوەی هــەوای ژوورەکە تازە بێتــەوە، بەڵام پەنجەرەکــە قفڵ کرابوو و نەدەکرایــەوە. هەربۆیــەش دەرکەکەی بە کراوەیی هێشــتەوە. بەڵام کردنــەوەی دەرکەکــەش کێشــەکەی چارەســەر نەدەکــرد. شــنەبا بە هاژەهــاژ بە نێو لقوپۆپی درەختە کورتەباڵا لە گەشــە کەوتووەکان و هەروەها بە کون و کەلەبەری دیوار و دارەڕا کۆن و ڕزاوەکاندا دەگەڕا و لوولــی دەخــوارد و گەلێک خەیــاڵ و فانتازیای دەخولقانــد. لێنا پێی وابوو کەســێک بە ئاســپایی دەرکەی کۆشکەکە دەکاتەوە، بە پێی پەتی

و لەسەر پەنجە دەڕوات، یان سیخەی هەناسەی کەسێک، یان ئاژەڵێکی گۆشـتخۆر و یان خوشـینی مارێک دەبیسـێت. تەنانەت بیری لە هاتنی دز و پیاوکوژەکانیش دەکردەوە. ئەو شـەوانێکی پڕ لە جندۆکە و شتی وای بە خەیاڵدا دەهات و هەربۆیەش، هەراسان لە جێی خۆی هەڵدەستا و سـەیری ژوورەکان، حـەوش و پلیکانەکانی دەکـرد و دواتر درگای ژوورەکەی دادەخسـت. هێنـدەی پێنەدەچوو گەرما بڕسـتی دەبڕی و عارەقەی پێدەردەدا و هەربۆیەش، سـەرلەنوێ دەرکەکەی دەکردەوە. هێشتا چاوی نەچووبووە خەو، هەڵدەستایەوە و دادەنیشت.

ئەگەر یەکێک لە منداڵەکان، لەسەر نوێنەکەی تلی بدایە و لە لینا دوور بکەوتایەتەوە، لینا بەهۆی خەیاڵاتی خۆیەوە دەشـڵەژا و لەو تاریکییەدا بەدوایـدا دەگەڕا. ئەو پیـاوەی خواردەمەنی بۆ دەهێنان، لەگەڵ داهاتنی تاریکیی شـەو دەهات. سەرەتا، لینا بەو هیوایەی لەگەڵ خۆی دەیانبات بۆ شـوێنێک کە خڵکی دیکەشـی لێ بێت، بە پیرییەوە دەچوو. دواتر کە دواهیواشـی بەو پیاوە بڕا، لەگەڵ نزیک بوونەوە لە ئان وسـاتی هاتنی ئەو پیاوە، منداڵەکانی دەبردە ژوورەکە و دەرکەی لەسەر دادەخستن و خۆیشـی لەسەر پلیکانەکان، بە تاکە چەکی بەردەستی، واتە چەقۆکەی، چاوەڕێـی غەنیمـی دەکرد بۆ ئەوەی ئەگەر پێویسـتی کـرد، بیکوژێت. پیاوەکە دەهات و خواردەمەنییەکەی بۆ دەهێنان، سـەلام و عەلەیکێکی دەکرد، خواردەمەنییەکەی دادەنا و بە گوتنی عەلەیکەسـەلامێک، بەجێی دەهێشتن و دەڕۆشت و ئەوەش ببووە نەریتێک بۆیان.

بەهـەر نرخێـک بووبێت، لینـا دەبوو بەرگـە بگرێت. لـە دڵی خۆیدا دەیگوت: «بەرگە نەگرتن، بە مانای خەیانەت کردنە».

■ بەغا و تاران

لەوکاتەدا کە لینا بە مانگان لە بەغا چاوەڕوانی وەرگرتنی پاسپۆرتی سـاختە بـۆ سـەفەری ئورووپا بوو، شـاری بەغـا چۆن بـوو و ئەو بەغـای چـۆن بینی؟ لینـا هیچکام لـە جوانییەکانی شـاری بەغا، کە بە

شـــاری هارونولڕەشـــید، شـــەهرزاد و ســـەندبادی دەریاپێـــو ناوبانگی دەرکردبوو، نابینێت. چەنکە ئەو لەو شارەدا نەدەژیا، بەڵکوو خۆی تێدا شـــاردبووەوە. لە ڕاستیدا، ئەوەی لەو شـــارە بەچاوی خۆی بینیبووی، بریتی بوو لەو دیمەنانەی لە شووشـــەی ئـەو ئۆتۆمبیلانەوە بینیبووی کە لە حەشـــارگەیەکەوە بەرەو حەشـــارگەیەکی دیکـە دەیانگوێزایەوە. هەربۆیەش، هیچی سەبارەت بە چۆنیەتی و شێوازی ژیانی خەڵکی ئەو شارە نەدەزانی.

لەوکاتـــەدا، ئەو لە گەڵ منداڵەکانی بەتەنێ مابووەوە و چارەنووســـی کەوتبووە دەســـت کەســـانێک کە نەیدەناســـین و مافی بڕیاردان لەسەر چارەنووســـی، بەدەســـتی خۆی نەبوو. لینا بیری لە تـــاران دەکردەوە، لەوێ هەرگیز ئاوا هەســـتی بە تەنیایی نەکردبوو. بەرانبەر بەو شارەی کە تێیدا، هەژاری و ســـامانداری بەتەنشت یەکەوە بوون و دیکتاتۆریی شـــا ناچاری کردبـــوو بەجێی بهێڵێت، هەســـتێکی نۆســـتالژیکی هەبوو. لینا هەســـتی دەکرد کە ژیان لە تاران شـــتێکی دیکە بوو. بەلای لیناوە، بەغا، شـــارێکی بێڕواڵەت بوو، شارێکی نەهات و تەژی لە دیاردەگەلی سیحراویی وەیشوومە.

بـــە ژیـــان لەو «کۆشـــکە نەهاتەدا»، لینـــا زمانی دەگیـــرا و تور ببوو و ماوەیەکـــی دوور و درێژ ئەو کەمایەســـییەی لەگـــەڵ مایەوە. قەتیس مانی درێژخایەن لەو کۆشـــکەدا، هەتاهەتایی دەهاتە پێش چاوی. کاتێک ئەو کۆشـــکەی بەجێهێشـــت و لە ئۆتۆمبیلێک بە شووشەی داکشاوەوە دانیشـــتبوو، وەک ئەوە وابوو لە هەســـارەیەکی دیکـــەوە هاتبێت. پڕ بە ناخی هەوای فێنکی شەوی هەڵدەمژی و هەستی بە کەیفخۆشی دەکرد. سەرەڕای ئەوەی لەهەرچەشنە ئازادییەک بێبەش بوو، هەستی بە ئازادی دەکرد. لینا و منداڵەکانی، دواجار، کۆشکی ئەو شازادە کۆچکردووەیان بەجێدەهێشـــت کە بۆیان ببووە زیندانێکـــی جندۆکەلێدراو. منداڵەکانیش هەســـتیان بەوە کردبوو. دەیانتوانی بەدڵی خۆیان جموجوڵ بکەن و بە دەنگی بەرز قسە بکەن. حەپەساو و سەرسوڕماو سەیری شەپۆلەکانی

ئاوی دیجلەیان دەکرد، سەیری بریقوباقی پاپۆڕە گەشتیارییەکان و ڕەنگدانەوەی لە ئاوی ڕووبارەکەیان دەکرد. چاوەکانی مینا تریفەیان لێ دەباری، داوێنی لینای ڕادەکێشا و بە هێمنی و سەرسووڕمانەوە، پەنجەی بۆ پاپۆڕە ڕەنگاوڕەنگەکان ڕادەکێشا و دەیگوت: «دایکە سەیرکە، سەیرکە!» هیواش بە چاولێکەری لە خوشکە گەورەکەی، دەستە بچکۆلەکانی بۆ هەمان ئاراستە ڕادەکێشا.. لینا چێژی لە شادمانی کچەکانی وەردەگرت. کیژۆڵەگەلێک کە ماوەیەکی زۆر بوو بێدەنگییەکی نائاسایی بەسەریاندا سەپابوو.

بینینی کۆڵانەکانی بەغدا ببوە هۆی بووژانەوەی هەموو ئەو هەستگەلە لە لینادا. گوێی لە قسە و باسی خەڵک ڕادەگرت، بۆنەکانی هەڵدەمژی و دەنگەکانی دەبیست. هەموو ئەمانە بۆی نامۆ بوون. ئەو بە شارێکی بەرین و بێ ڕۆحدا تێدەپەڕی. لە کۆڵانەکاندا، سەیری ژنەکانی دەکرد کە دەست لە دەستی منداڵەکانیاندا پیاسەیان دەکرد. حەزی دەکرد یەکێک بێت لەوان و لەنێو ئاپۆرای حەشیمەتەکەدا بزر بێت. بەڵام، دەنگێک لە دەروونەوە ڕایدەگرت و وەبیری دەهێنایەوە کە: «خۆڕاگر بە، ڕەنگە خەسارگەلێکی گەورەتری ڕۆحیت بەرکەوێت کە بۆت قەرەبوو نەبێتەوە.»

ڕاستییەکەی ئەوەیە کە بەغدا، بووە هۆی سڕینەوەی جوانییەکانی ڕۆژهەڵات لە زەینی لینادا.

■ قورعان و ژن

لە باری منداڵەوە، لینا دوو کچی ببوو. لەم وڵاتانەدا، بەلای پیاوانەوە، قەدر و ڕێزی ئەو ژنانەی کچیان دەبێ بارتەقای ئەو ژنانە نییە کە کوڕیان دەبێ. لینا لە هەر شوێنێک بۆی بلوایە، ئەو بابەتەی باس دەکرد و زۆربەی جارەکانیش لەوبارەوە لەگەڵ پیاوەکان قسەی دەکرد. چونکە ئەو ڕێژە کەمەش لە ژنان کە ئەو لە ژیانی نهێنی خۆیدا لەگەڵیان ڕووبەڕوو دەبوو، ژنانێک بوون کە دیلی چێشتخانەکان بوون و ئەرکی

ڕاگرتنـی منداڵیـان لە ئەسـتۆ بوو. شـەوانیش کە لـە کار دەبوونەوە، ئەوەندە ماندوو بوون کە لینا دڵی نەدەهات بەو پرسـیارانە زامەکانیان بکولێنێتـەوە. جگە لەوەش، پێدەچوو ئەو پرسـیارانە بـۆ ئەوان بێمانا و نەگونجاویـش بوایـە. زۆربـەی ئـەو پیاوانەی کە لینا سـەبارەت بە دۆخی ژنان لە کۆمەڵگەی وڵاتەکەیان قسەی لەگەڵ دەکردن، کەسانێک بوون کە پەیوەسـت بە بزووتنەوەی ئۆپۆزیسـیۆنی وڵاتەکەیان بوون، بزووتنەوەگەلێک کە لە سیاسەتی خۆیاندا لەسەر بەرابەریی ژن و پیاو پێداگرییان دەکرد. ئەم پیاوانە بە گەرمی و ئۆگرییەوە باسی ئەو ژنانەیان دەکرد کە لە خەباتدا بەشـدار بوون و سـەبارەت بە ژنەکان، خۆیان بە ئازادیخواز (پێویسـتە دان بەوەدا بنێین کە بە تایبەت سەبارەت بە لینا) نیشان دەدا. بەڵام کاتێک هاوسەرەکانیان، خوشکەکانیان، کچەکانیان و ژنانی دیکەی بنەماڵەکەی خۆیان بیانویسـتایە لە ڕێپێوانێکدا بەشـداری بکـەن و یـان پەیوەسـت بە خەباتی سیاسـی بـن، پیاوەکانـی بنەماڵە بەرهەڵسـتیان دەبوونـەوە. دیارە ئەوەش تەنیا لـەو ڕووەوە نەبوو کە دەترسـان ژیانی ئەو ژنانە بکەوێتە مەترسـییەوە، بەڵکـوو هۆکارێکی دیکەشـی ئەوە بوو کە پیاوەکان بەگشـتی بڕوایان بـەوە بوو کە ئەوە شوێنی ژنان نییە.

سـەرەڕای ئـەوەش، ئـەو بابەتـە هەرگیز ڕێگـر نەبوو لـەوەی کە بزووتنەوەکان، لە کاتی پێویسـتدا، کەڵک لە ژنـان وەرنەگرن، تەنانەت ئەگەر تەنیا لەبەر ئەوەش بووبێت کە ژنان بە چارشـێو و جلوبەرگی ژنانەوە دەیانتوانی لە شوێنی وا تێپەڕن کە پیاوەکان نەیاندەتوانی. لینا جیاوازیـی هەڵسوکەوتی پیاوەکان لەگەڵ ئـەو ژنانەی کوڕیان دەبوو (هەڵسوکەوتی هاوسـەرەکانیان لەگەڵ ژنەکانیان بەڕێز و سەرەنجەوە بـوو) و ئـەو ژنانەی کـە کچیـان دەبـوو (هاوسـەرەکانیان بەرانبەر بـە ئـەم ژنانـە کەمتەرخەم و خەمسـارد بون)ی بە چـاوی پیاوەکاندا دەدایـەوە. دیارە حاڵەتـی دەگمەنیش هەبوو. ئەمە لـە خۆیدا، هۆکاری پشتڕاسـتکردنەوەی ئەم پێوەرە گشتی و باوە بوو. بە بۆچوونی لینا،

لەوکاتـــەدا، عەبدولڕەحمـــان لـــەو بـــارەوە یەکێک لە مرۆڤـــە دەگمەن و هەڵکەوتەکان بوو، بەڵام، بۆ ڕێز گرتن لە پیاوەکانی دیکە، داوای لە لێنا دەکـــرد کـــە وەکوو ژنێکی گوێڕایەڵ و خاکەڕا، واتە ژنێکی موســـوڵمان هەڵسوکەوت بکات، بەڵام ئەو پیاوانەی کە لێنا دەیناســـین، هەموویان، ئەو بۆچوونە دۆگمانەیان ڕەت دەکردەوە کە لە ئایەتە جۆراوجۆرەکانی قورعانـــدا ســـەبارەت بە پێگەی خوارەوەی ژنان بە نیســـبەت پیاوانەوە هاتبوو. لێنا کاتێک ســـەری ئەو باســـەی لەگەڵ دەکردنەوە، چاوەڕوان بوو کە ئەوان ڕاشـــکاوانە دژایەتی خۆیـــان لەگەڵ ئەم ڕوانگە قورعانیە ســـەبارەت بە ژن دەرببـــڕن. بەڵام، ئەوان هەمیشـــە وەڵامیان دەدایەوە کـــە کۆمەڵگـــەی ئـــەوان، کۆمەڵگەیەکـــی زۆر دواکەوتووە و هێشـــتا لە کۆمەڵگەیەکـــی ئەوتـــۆدا ناکرێت چاوەڕوانـــی بەرابەری نێـــوان پیاو و ژنت هەبێ. پێدەچوو ئەوان ڕاســـت بکەن. بەڵام، ئەم بابەتە ڕێگر نەبوو لـــەوەی لێنا سەرزەنشـــتیان نەکات و پرســـیاریان لێ نـــەکات کە بۆچی یەکـــەم هەنـــگاوەکان لـــە بنەماڵەکانی خۆیانـــەوە هەڵناگـــرن و دەیگوت کـــە ئاڵوگۆڕە گەورەکان هەمیشـــە لـــە کردەوە بچووکەکانەوە دەســـت پێدەکـــەن. ڕاســـتییەکەی ئەوە بوو کـــە ئەوان لـــە دەرئەنجامی چەندین ســـەدە کاریگـــەری وەرگرتن لـــە قورعـــان و کارکردی ڕۆژانـــە لەگەڵ نەریتە دینییەکان، شکڵیان گرتبوو، نە دەیانتوانی و نە بۆیان دەکرا لەو قاڵب و شـــکڵە خۆیان دەرباز کەن، قاڵبێک کە ئەوانی بەسەر ژناندا زاڵ دەکرد و بەهێزی دەکردن و هەربۆیەش، پیاوەتی و هەستی باڵادەستیی ئـــەوان بەردەوام دەبوو، ســـەرەڕای ئـــەوەش، لە دەیـــەی ١٩٥٠دا، ئەم قاڵبـــەش درزی هەڵگـــرت و بە ئاڵوگۆڕ لە ئاســـتی جیهانـــدا و لە وڵاتی شـــوێنی نیشـــتەجێ بوونی لێنا، ڕێژەیەکی زۆر لە ئایەتەکان، بەتایبەتی ئایەتەکانـــی تایبەت بە هاوســـەرگیری، فرەژنی، میـــرات، تەڵاق و مافی سەرپەرشـــتیی کردنی یاســـایی ژنان لە منداڵەکانیان، ئیتر ســـوا بوو و بە مێژوو ســـپێردرابوون. شارنشـــینی، تا ڕادەیەک ئاڵوگۆڕی بەســـەر کۆمەڵگـــەدا هێنابوو. بەڵام بردنە ژێر پرســـیاری ئەم بابەتە، پێویســـتی

بە قوربانی دان و شەهید دان بوو کە ئەوەش کارێکی سانا نییە، چونکە، باس، باسی لەدەست دانی دەسەڵاتی پیاوانە بەسەر ژناندایە. بیرۆکەی باڵادەستیی پیاو، ئێستاشی لەگەڵدا بێ، بەسەر ڕای گشتییدا زاڵە و سەرجەم پەیوەندییە کۆمەڵایەتییەکانی خستۆتە ژێر کاریگەریی خۆیەوە.

لەم بوارەدا، قورعان بە تەواویی ڕاشکاوە و بچووکترین دژایەتی و تەنانەت ڕەخنە لەوبارەوە، ژانەسەر و گرفتی زۆری بەدواوە دەبێ.

لە سوورەی نیسا، بەشی ٤، ئایەتی ٣٨دا، باڵادەستی پیاو بەسەر ژندا پشتڕاست کراوەتەوە و مافی ئەوە بە پیاو دەدات کە لە ئەگەری ملکەچ نەبوون یان یاخی بوونی ژندا، تەمبێی بکات و تەنانەت لێیشی بدات.

لە ئایەتی ٢٢٣، سورەی بەقەرە، بە پیاو گوتراوە کە ژنەکەی بۆ ئەو وەکوو مەزرایەکە کە بۆ کێڵان دەبێ و ئەو لە هەر شوێنێکەوە کە بەکەیفی بێت، دەتوانێت بیکێڵێت.

لە هەمان سوورەی بەقەرە، ئایەی ٢٨٢دا، سەبارەت بە شاهێدی دان لە دادگا، گوتراوە کە لە ئەگەری نەبوونی شاهێدێکی پیاودا، لەبری ئەو دوو شاهێدی ژن دەتوانن شاهێدی بدەن. چونکە ژنان کەمتر لە پیاوان متمانەیان پێدەکرێت.

وەک بڵێی، ژن هەرگیز ناگاتە تەمەنی خۆناسین، هەربۆیە، تەنانەت کاتێک بێوەژن دەکەوێت، دەرەقەت سەرپەرەشتیی کردنی منداڵەکانی خۆی نایەت. ژن، ئەگەر باوکی منداڵەکان ئیزنی بدات، تەنیا دەتوانێ ئاگای لە منداڵەکانی بێت. جگەلەوەش، پیاو دەتوانێت یەکلایەنە و بە کەیفی خۆی، ژنەکەی تەڵاق بدات (هەندێجار، تەنیا شاهێدیی پیاوێک بۆ پاساو هێنانەوەی کردەوەیەکی ئەوتۆ پێویستە، بەڵام ئەم کارەش هەمیشە پێویست نییە) بەڵام ژن مافێکی ئاوای نییە. ئەگەر ژنێک داوای تەڵاق بکات، سەلماندنی هۆکاری داخوازەکەی، ئەوەندە قورس و دژوارە کە زۆرجار، لە کۆکردنەوەی هەموو ئەو هۆ و هۆکارانە دەمێنێتەوە، ئەو تەنیا کاتێک دەتوانێت ئازادیی خۆی بەدەست بهێنێت،

کـە ئەو شـیربابییەی هاوسـەرەکەی لە کاتی هاوسـەرگیرییەکەدا بۆی داناوە، بۆ هاوسەرەکەی بگێڕێتەوە، و خۆی «بکڕێتەوە».
بـە پێـی ئایەتێکی دیکە، لـەو ڕووەوە کە ژن لە بـاری ئەخلاقییەوە، لاوازە، باشـتر وایە هەمیشە لەژێر سەرپەرەشتیی یەکێک لە پیاوەکانی بنەماڵە (باوک، برا،...)دا بێت و بۆ ژنێکی بەڕێز، شایستە نییە کە تەنانەت بـە بوونی منداڵەکانیشـی بەتەنـێ بێت. دواجار بـە پێچەوانەی پیاوان، ژنێکـی موسـوڵمان ناتوانێـت لەگـەڵ پیاوێکی ناموسـوڵمان زەماوەند بـکات. کۆمەڵگە، کۆمەڵگەیەکی باوک سـالارە و زەماوەنـدەکان، لەناو خۆیاندایـە. هەربۆیـەش، ئەو منداڵانـەی کە لە ژنان لەدایـک دەبن، بە شـێوەی ئۆتۆماتیک سـەر بە خێڵی باوکەکەیانن و دەبێ دینی باوکیان هەڵگرنەوە.

■ هەڵسوکەوتی هاوشانی پیاوان لەگەڵ لێنا

لەم ناوچانە، میواندۆستی، خۆی شێوازێکە لە ژیان. خەڵک حەزیان لە میوانداری و هەروەها میوان بوونە. ئەم بابەتە، وەکوو سـەرنجدان بە خەڵکی دیکە و برسی ڕانەگرتنی موسافیرەکان، نەریتێکی شایستەیە.
لە ماوەی ئەو ساڵانەدا کە لێنا لە ڕۆژهەڵات دەژیا، زۆرجار بانگێشتی نانـی نیوەڕۆ و ئێوارە دەکرا. کاتێک دەچـووە ماڵی خانەخوێ، هەموو شتێک ئامادە کرابوو. دیارە لەم کاتانەدا، بە دەگمەن هەڵدەکەوت کە ئەو تاکـە میوانی ئەو بنەماڵە بێت. پیاوی ماڵەکە، لەگەڵ میوانە پیاوەکان لە ژووری میوان دادەنیشـتن و چاوەڕێیان دەکرد کە ژنەکان، خواردنەوە و شەوچەرەیان بۆ بێنن. پیاوەکان لە ژووری میوان دەکەوتنە گفتوگۆ و باس و ژنەکانیش لە چێشتخانە سەرقاڵی چێشت لێنان دەبوون. پاشان، کاتـی خواردنی نانی نیوەڕۆ یان شـەو، ژنەکان چێشـتەکانیان دەهێنا و لەسـەر سـفرە یان مێز دایان دەنا و پیاوەکانیـش دەیانخوارد. پاش نـان خواردن، ژنـەکان دەهاتنە ژووری میوان و لەگـەڵ کۆکردنەوەی قاپەکان، خواردەمەنییەکانی دیکەیان دەهێنا. ژنەکان، لەگەڵ منداڵەکان لە

چێشتخانە نانیان دەخوارد. هەندێجار، منداڵەکان دەیانتوانی بە مەرجی گوێڕایەڵی و بێدەنگ بوون، لە تەنشت باوک یان برا گەورەیانەوە لەگەڵ میوانە پیاوەکان دانیشن.

لەم کاتانەدا، لێنا لەگەڵ پیاوەکان نانی دەخوارد. خودی لێناش دەیزانی بوونی ئەو لە ژووری پیاوان دەگمەن و نائاسـاییە و دەشـیزانی بۆچی وا لەگەڵ ئەو دەجووڵێنەوە. لە ڕاسـتیدا، خانەخوێکان دەیانویسـت بەو شێوەیە نیشانی بدەن کە لەگەڵ داب و نەریتی ئورووپاییەکان ئاشنان و باوەڕیان بە بەرابەریی ژن و پیاو هەیە. بەڵام، ئاگایان لەو دووڕوویی و دووفاقییە نەبوو کە لە کردەوەدا بەرانبەر بە ژنەکانی خۆیان دەیاننواند و نەشیاندەزانی کە بەوکارە (وەکوو مۆدێرنەکان هەڵسوکەوت کردن) بە بێ ئەوەی بیانەوێت و ئاگایان لێ بێت، سووکایەتییان بە لێنا دەکرد.

هەڵبـەت، لە میوانداریی ئەوتۆدا، لە یەکەمین دەرفەتدا کە ئەدەب ڕێی پـێدەدا، لێنـا داوای لێبووردنی لـە پیاوەکان دەکـرد و دەچوو بۆلای ژنەکان لە چێشتخانە و ئەوەندەی بۆی دەڕەخسا، لە چێشتخانە، لەگەڵ ئـەوان نانـی دەخوارد. مەبەسـتی ئەو لـەو کارە ئەوە بـوو کە وێڕای هاوقسەبوون لەگەڵ ژنەکان و تێکەڵ بوون لەگەڵیان، لەو دۆخە قورس و ناتەبایەدا کە داب و نەریت بەسەریدا سەپاندبوون، بەشدار بێت.

■ ماڵۆچکەکەی نەژاد لە بەغا

ڕۆژێکیـان، لێنـا و منداڵەکانیان بردە بـەردەم ماڵێکی بچووک. لەوێ نەژاد و «سلێمان»ی برازای بە پیرییانەوە هاتن. لێنا، نەژادی لە پراگەوە دەناسـی. نەژاد، لەوکاتەدا، خوێندکارێکی گەنج، شاد، چالاک، زیرەک و خۆشـحاڵ لە سـەرکەوتنەکانی خۆی لای ژنان بوو. باڵای مامناوەندی بوو و لاواز دەینواند. نیشـتمانپەروەری و گاڵتە کردنی لە باوکیەوە بۆ بەمیرات مابووەوە.

مانـەوە لـە ماڵـی نـەژاد، هیوابەخش بـوو، چونکە نەژادیـش ژیانی هاوبەشـی پێـک هێنابـوو و دوو منداڵی هەبـوو، لێنا سـاجیدەی ژنی

نەژادی خۆش دەویست. جگەلەوەش، منداڵەکانیان بۆ منداڵەکانی لێنا دەبوونە هاوگەمە و یاری.

بەڵام ساجیدە لە ماڵ نەبوو، لێنا هەواڵی پرسی و لەوکاتەدا بوو کە تێگەیی نەژاد ساجیدە و منداڵەکانی ناردۆتەوە بۆ ماڵی باوکی لە باکوور. ڕێبەرایەتیی حیزب، ماڵی نەژادی بۆ مانەوەی لێنا و منداڵەکانی لەبەرچاو گرتبوو و نەژادیش دەبوو ڕۆڵی مێردی لێنا و باوکی منداڵەکان بگێڕێت. لێنا جارێکی دیکەش خۆی لە بەرانبەر پرۆژەیەکی لەپێشەوە داڕێژراودا بینییەوە، کردەوەیەک کە بە هیچ شێوەیەک بە لایەوە پەسەند نەبوو، بە تایبەت کە بە هۆی ئەوەوە، نەژاد لە ژنەکەی دوور کەوتبووەوە و منداڵەکانیش لە باوکیان دابڕابوون.

نەژاد لە کارخانەیەکی ڕستنی کەنەف کاری دەکرد و کاتژمێر ٨ی بەیانی پاسێک دەهات بەدوایدا. لێنا کاتژمێر ٦ی بەیانی لەخەو هەڵدەستا و نانی بەیانی ئامادە دەکرد. پاش ماوەیەک، نەژاد خەبەری دەبووەوە، پیژامەی لە پێ دەکرد و جگەرەیەکی دەنا بە لێویەوە و بە پاسکیل دەچوو بۆ بازاڕ. بەیانیان، بازاڕ قەرەباڵغتر بوو لە ئێواران و پڕ دەبوو لە پیاوی پیژامە لە پێ، خەواڵوو، زەمیلە بەدەست و سەروقژ ئاڵۆزکاو.

«هاوسەر»ی لێنا، خواردەمەنیی پێویستی ڕۆژانەی لەگەڵ نان و ڕۆژنامە لە بازار دەکڕی و کاتژمێر ٧ی بەیانی دەگەیشتەوە ماڵەوە.

نەژاد کاتژمێرێک کاتی لەبەردەستدا دەما بۆ خۆ ئامادە کردن و ڕۆشتن بۆ سەر کارەکەی. لێرەدا بوو کە ئەوەی لێنا ناوی لێنابوو «سەمای فڕفڕۆکەیی» دەستی پێدەکرد. نەژاد، سووچێکی مێزەکەی چۆڵ دەکرد و هەموو ئەو شتانەی کە بۆ خواردن، جگەرەکێشان، ڕدێن تاشین و خوێندنەوە پێویستی پێی بوو، لەو سووچەی مێزەکە دایدەنان، هاوکات کە ڕۆژنامەی دەخوێندەوە، لەپەستا شرۆڤەی ناوەرۆکەکەی دەکرد. سەبارەت بە کاروباری ڕۆژانە ئەوەی پێویست بوو بە لێنای دەگوت، برازاکەی بانگ دەکرد، لە پشت مێزەکە هەڵدەستا و بەدوای

کارێکـدا دەڕۆشـت، سـەردانی ئاودەسـتی دەکرد، هەندێجـار قەڵس دەبـوو، پیژامەکـەی دادەکەند و کراس و شـەڵوارەکەی لـە بەردەکرد، ئـەوەی دایکەندبوو، بەملاولادا فڕێـی دەدا، کتێبێکی دەکردەوە و چەند دێڕێکی لێ دەخوێندەوە و پاشان دەستی دەکرد بە کۆنترۆڵ کردنی ئەو شتانەی کە پێویستیان بە کۆنترۆڵ کردن نەبوو.. تا گەیشتنی پاسەکەی، کە زۆربەی جارەکانیش دەبوو لەبەر دەرکە لەسـەری بوەسـتێت، بەم شـێوەیە بەردەوام دەبوو، هەندێجار چاوەڕێ کردنی پاسەکە هێندەی دەخایاند کە پاسەکە بە بێ نەژاد ملی ڕێگاکەی دەگرتەبەر و دەڕۆشت. سلێمان بڕوای بەوە هەبوو کە مامی هەرگیز ناگۆڕدرێت. ئەم پرۆسەیە دەبووە هۆی سەرگەرمی و کات ڕابواردنی لینا و منداڵەکانی.

■ میوانانی شەو

نـەژاد کاتژمێـر ٢ی بەیانی لینـای وەخەبەر هێنا و گوتی: «هەسـتە «چا»کـە سـازکە، میوانمان هەیە» لینا هەسـتا، دڵخـۆش بوو لەوەی ئەوجـارەش وەکوو ژنی ماڵ، پاش دانانی چایەکە، بەجێیان دەهێڵێت و دەخەوێتەوە...بـەڵام نەژاد داوای لێکـرد لەلایان بمێنێتەوە، پێنج پیاو بە جل و بەرگی کوردییەوە دانیشـتبوون، قژەسەریان بە مێزەری کوردی داپۆشیبوو. لەم کاتەی شەودا، ڕۆڵی ژنێک کە قسە ناکات و چاو دەبڕێتە زەوی بە کیفی لینا بوو. بەرانبەر پیاوە نەناسـراوەکان دانیشت. کات لە سـێی بەیانی نزیک دەبووەوە و لینا لە دڵی خۆیدا، شـەڕی بە عەرز و ئاسـمان دەفرۆشـت. جووڵەیەک کە دەرئەنجامی با و یان دەسـتەکان بوو، ناچاری کرد سـەر هەڵێنێت و سـەیری پیاوەکان بکات. پیاوەکان مێزەرەکانیان هەڵگرتبوو و لەپێش خۆیان لەسـەر مێزەکە دایاننابوون. هەندێکیـان قژەسـەریان زۆر هاتبووەوە و هەندێکی دیکەیان، سـەری خۆیـان لە بنـەوە تاشـیبوو، ئەوانیش سـەیری لینایان دەکـرد و نیگا قووڵەکانیان، بۆ لینا نامۆ بوو.

لینـا، بـۆ ئەوەی شـڵەژاوییەکەی نەبینـن، چاوی داخسـتەوە. ئەوان

دەستیان بە پێکەنین کرد و لینا دەنگی پێکەنینی یەکێکیانی ناسییەوە. ئەو پیاوە، بە جەستەیەکی لاواز و سەری تاشراوەوە، نەدەناسرایەوە، بەڵام ڕواڵەتە گەشەکەی دەریدەخست کە خودی خۆیەتی.

لینا، دڵگران لەوەیکە زووتر خۆی دەرنەخستووە، ڕاشکاوانە چاوی بڕیە نێوچاوانی. لینا کە لەو کاتەدا، کراسێکی خەو و ڕۆبێکی کۆن و کورتی لەبەردابوو، بەرانبەر ئەو پیاوە ڕێکپۆشانە بە جل و بەرگی کوردییەوە وەستابوو و کاتژمێرێک بوو ئەو پیاوانە پێیان ڕادەبوارد، نەک هەر هیچی پێ نەدەگوترا، بەڵکوو چاوەکانیشی دەزوورانەوە «هێندەی نەمابوو لە پڕمەی گریان بدات!». لینا تووڕە و قەڵس بەجێی هێشتن و پەنای بردەبەر ژوورەکەی خۆی و بە هێمنی دەستی بە گریان کرد، وەک بیەوێ بەو فرمێسکانە هەموو ترسەکان، دڵەڕاوکێکان، ماندوویەتییەکان و ڕەنج و ئازارەکانی ئەو مانگانەی دوایی لەبیر بەرێتەوە.

دەرکەی ژوورەکە کرایەوە و بە ئارامی داخرایەوە. لینا، دەستبەجێ گریانەکەی تەواو کرد و دەموچاوی پاک کردەوە، دڵخۆش بوو لەوەی ژوورەکە ڕووناکاییەکی کەمی هەبوو (عەبدولڕەحمان حەزی نەدەکرد لینا بگری). عەبدولڕەحمان دەم بە پێکەنین، بە جەستەیەکی لەڕادەبەدەر لاواز، بەڵام تەندروستەوە بەرانبەر لینا وەستابوو. لینا لە دڵی خۆیدا دەیگوت کە بۆچی مێردەکەی ئاوا لاواز بووە؟ بە سەیرکردنی عەبدولڕەحمان، هەموو قەڵسی و تووڕەییەکەی لینا ڕەوییەوە. بە پێچەوانەی عەبدولڕەحمان، لینا کە چەندین مانگ بوو وەکوو دیلێک لە ماڵەوە مابووەوە و جووڵەیەکی ئەوتۆی نەکردبوو، قەڵەو ببوو.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران تووشی نسکۆ ببوو و ڕێژەیەکی زۆر لە ئەندامەکانی گیرابوون و ڕێژەیەکیش دەستبەسەر ببوون. هەربۆیەش حیزب پێویستی بە خوێنی تازە و خەباتکاری نوێ بوو. عەبدولڕەحمان و هاوڕێکانی، بە مەبەستی ڕاکێشانی شۆڕشگێڕەکان، سەرتاسەری کوردستان و شاخەکانی ئەو ناوچەیان ژێروژوور

دەكــرد. ئەم كارە، ئەركێكــی قورس، تاقەتپڕووكێــن و لەبڕان نەهاتوو بــوو. ڕێپێوان و نەبوونی خواردەمەنی، هێزی بەبەرەوە نەهێشــتبوون. وەرزێرەكان و هەوارنشــینە كوردەكان، ســەرەڕای ئــەوەی بۆخۆیان گیــرۆدەی كەمیی بژیو بوون، هەرچییــان هەبووایە، وەک چای، نان و پەنیــر و هەندێجاریــش بڕێــک لەوانە زیاتر، بەوپــەڕی دڵئاواییەوە بە شۆڕشگێڕەكانیان دەبەخشی. بەڵام، بە دڵنیاییەوە ئەوە بەشی نەدەكردن. ســەرەڕای ئەوەش، ژیان لە هەوای ئازاددا، ببووە هۆی باشــتر بوونی تەندروستیان.

لینا بە وردی گوێی بۆ ناوەرۆكی قسەكانی عەبدولڕەحمان ڕاگرتبوو. هــاوكات لەوەیكــە بەوزووانــە بەجێــی دەهێڵێتــەوە، تەنــگاو دەبــوو. هاوســەرەكەی هەموو كاتەكانی خۆی بۆ كوردستان تەرخان كردبوو. ئــەو دووانە، بەڵێنیی ئەوینێكی ئەبەدییان بەیەكتر دایەوە. هێشــتا خۆر نەكەوتبــوو كــە عەبدولڕەحمــان و هاوڕێكانــی ماوەیــەک بــوو لەوێ ڕۆشتبوون.

■ تۆفیقی دروسكار

ڕۆژێک تۆفیق لەو كارگەبیناسازییەی كە خۆی سەرپەرشتیی دەكرد، بە تووڕەییــەوە گەڕایەوە بۆلای لینا. لەوكاتــەدا، عەراق لەگەڵ یەكیتی ســۆڤیەتدا، پەیوەندیی بازرگانیی هەبوو و تۆفیقیش وەكوو ئەندازیاری بیناســازی، سەرپەرشــتیاریی دروســتكردنی بینایەكی لە نزیكەی بەغا لەئەســتۆ بــوو كە ئــەو مێعمارانەی نەخشــەكەیان داڕشــتبوو خەڵكی ســۆڤیەت بوون. كاروبــاری بیناســازییەكەی تازە دەســتی پێكردبوو. گەرمــای هاوین لــە بەغا تاقــەت پڕووكێنە. هەربۆیــەش، بەیانیی زوو دەســتیان بەكار دەكرد و لای نیوەڕۆ دەســتیان لەكار دەكێشــایەوە و پاش ئــەوەی هەواكە ڕووی لە فێنكی دەنایەوە ســەرلەنوێ دەســتیان پێدەكردەوە.

تێكنێسییەنەكانی سۆڤییەت پێش كاتژمێر ٦ی بەیانی دەهاتنەسەركار

و تا نیوەڕۆ کاریان دەکرد و دواتر، کاتژمێر ١٤سەرلەنوێ دەستیان پێدەکردەوە. بە وتەی تۆفیق، سۆڤییەتیەکان بەڕاستی کاریان نەدەگنخاند. کرێکارە عەراقیەکان ڕێک بە پێچەوانەی ئەوان بوون. زۆر درەنگتر لە کرێکارە سۆفییەتیەکان دەهاتنە سەرکار. دەوری کاتژمێر ٩ی بەیانی، تۆفیق کرێکارە عەراقییەکانی دەبینی کە لە بن سێبەری دارخورماکان دانیشتوون و بەدەم جگەرەکێشان، ئاو خواردنەوە و گاڵتە وگەپەوە پشوو دەدەن.

ئەو ڕۆژە، یەکێک لە نوێنەرەکانی کرێکارە عەراقیەکان، لە بەرانبەر سەرکۆنەکانی تۆفیق و بەڕوودادانەوەی تەکووزی و دیسیپلینی کرێکارە سۆڤیەتییەکان، پێی گوتبوو: «لێیانگەڕێ ئەوەندە کار بکەن هەتا گیانیان دەردەچێت». ئەو وتەیە وەکوو هێڵێکی سوور، ببووە هۆی تووڕەیی لەڕادەبەدەری تۆفیق.

تۆفیق کە هێشتا تووڕەییەکەی نەڕەویبووەوە، بە لینای دەگوت کە ئەم کرێکارانە تەنیا بیر لە پارە دەکەنەوە و ئەوەش کە دەرئەنجامی خەمساردیی سیاسییە، بۆ «پێشەنگەکانی کۆمەڵگە» ی وڵاتەکەی قبووڵ ناکرێت. بەڵام ئەوەیکە تۆفیق لێی تێنەگەیبوو و یان نەیدەزانی، ئەوە بوو کە ئەو مووچەیەی سۆڤیەتییەکان وەریان دەگرت، زۆر زیاتر بوو لەو بڕە مووچە کەمەی کە کرێکارە عەراقیەکان وەریاندەگرت.

■ جەلال تاڵەبانی

لێنا، جێگۆڕکێی بەردەوامی حەشارگەکانی بە خەمساردییەکی تایبەت بە مرۆڤە بێهیواکان، قبووڵ دەکرد. چونکە بەهیچ شێوەیەک پێشبینی نەدەکرا ئەو ژیانە تەریک و دوورەپەرێزەی ئەو کەی کۆتایی دێت. هەربۆیەش دەبوو ملکەچی دیسیپلینە دیاریکراوەکان بێت.

لێنا ناچار کرا لە حەشارگەیەک لەگەڵ ٣ پیاوی گەنج بمێنێتەوە. یەکێکیان، خوێندکاری بواری یاسا بوو، زانکۆی بەجێهێشتبوو و لەدەست پۆلیس ڕایکردبوو. پیاوێکی مێهرەبان و زۆربڵێ بوو و ناوێکی

خوازراوی هەبوو، بەڵام ناوە ڕاستەقینەکەی جەلال تاڵەبانی بوو.

هەرکاتێک لینا، حەشارگەکەی دەگۆڕی، دەبوو ناوەکەشی بگۆڕێت. هەر یەکەم شەوی گەیشتنی بە حەشارگە نوێیەکەی، ئەو ٣ پیاوە گەنجە کەوتنە خۆیان ناوێکی خوازراو بۆ لینا بدۆزنەوە. دواجار، جەلال بڕیاری کۆتایی دا و گوتی: «ناوی تۆ «نەسرین»ە. نەسرین ناوی گوڵێکی سپییە کە لە شاخەکان دەڕوێ. تۆ ڕەنگی ڕوخسارت سپییە و لە شاخەکانەوە هاتووی بۆلای ئێمە.»

دواتر، لینا، زۆر ناوی دیکەشی گۆڕی، بەڵام ناوی نەسرین هەمیشە ناوێکی گونجاو بوو بۆ ئەو و ئەمڕۆکە هێشتاش کوردەکان بەو ناوەوە دەیناسن.

جەلال تاڵەبانی ئەو کەسەیە کە ئێستا سەرۆک کۆماری عەراقە.

■ هێلانەی شەمشەمەکوێرە

ڕۆژێکیان لینا و منداڵەکانیان گواستەوە بۆماڵێک لە دەوروبەری بەغا. بڕیار بوو تا کاتی ئامادەکردنی پاسپۆرتەکانیان لەو ماڵە بمێننەوە. ماڵەکە لە یەکێک لە هەژارترین گەڕەکەکان بوو. کۆڵانەکان تەسک و خۆڵاوی و بەبێ شینکایی و دار ودرەخت بوو. لە ئەملاوئەولای کۆڵانەکەدا، ڕیزە ماڵێکی بچووک هەبوون کە مەترسیی ڕووخانیان لە ئان و ساتدا بوو.

گەیشتنە بەردەم دەرکەیەکی کورت، درز هەڵگرتوو و ڕزیو. لە لای ڕاستەوە، بەرەو کۆڵانەکە، پەنجەرەیەکی بچووکی هەبوو کە بە خۆڵ پڕکرابووەوە و بە دڵنیاییەوە سەردەمانێک شووشەی پێوە بووە، لە پشتەوەش پەرژینی ئاسنی هەبوو کە لەمێژبوو ژەنگی هەڵێنابوو. حەمەسوور وەکوو ڕێنما لەگەڵی بوو، چوونە دالانێکی تەسک و تاریک و جندۆکە لێدراوەوە: دیوارەکان قڵیشاو و پڕ لە درز بوون. قسڵی دیوارەکان وەریبوو و لە سەر زەوییەکە پەڵەی دروست کردبوو کە ڕەنگەکەی دیاری نەدەکرا و ڕەگەی زەردباوی تێدا بەدی دەکرا کە لە

پەڵەی گۆگرد دەچوو. داڵانەکە دەچووەوە سەر حەوشێکی بچووک. لە لای ڕاستەوەی حەوشەکە، ژوورێک هەبوو کە پەنجەرەکەی ڕووەو کۆڵان بوو. لاولاوەکانی پەنجەرەکە وەها لە دیوارەکە توند کرابوو کە کرانەوەی بۆ نەبوو. لە لای چەپی حەوشەکەش، پلیکانەی بچووک هەبوون کە بۆسەربان دەچوون، بەڵام بەهۆی پەرژینە ئاسنە ژەنگ هەڵێناوەکانیەوە، نەدەکرا بچیتە سەربان. لە ژێر پلیکانەکاندا، شێرەییێکی ئاو و تەشتێکی بەردین لە بنیدا هەبوو کە تاکە سەرچاوەی ئاوی ئەو ماڵە بوو.

لە لای ڕاستەوە، بەرانبەر شێرەی ئاوەکە، ژوورێکی دیکە هەبوو کە بە تەواوی تاریک بوو. زەوییەکەی بە ماددەیەکی نادیار داپۆشرابوو. لەم ژوورەدا، لە کەلوپەلی ناوماڵ، تەنیا دۆشەکێکی فەنەرداری بەجێماو لە سەردەمی دەقیانووسی لێبوو. چرپایەکەیان لە بن تاکە پەنجەرە بێ شووشەکەی ژوورەکە دانابوو. لێنا بە کچەکانی گوت ئەو چرپایە لە سەردەمی «شەهرزاد»ەوە ماوەتەوە. کچەکان بەو وتەیە گەشانەوە. بڕیار درا ئەو چرپایە بدرێت بە کچەکان. ئەوانیش، دەستبەجێ کەوتنە هەڵبەزودابەز لەسەری.

هەوڵیاندا وردەبەردەکانی سەر زەوییەکە کۆکەنەوە، بەڵام کاتێک چاویان بەو پیساییە کەوت کە لە ژێر بەردەکاندا بوو (تویژگەلێکی لۆچن و لینچق)، وردەبەردەکانیان بەلاوە پاکژتر و تەندروست تر بوو و پێیان باشتر بوو وەکوو خۆی بیهێڵنەوە و دەستی لێ نەدەن. لانیکەم، بەو شێوەیە لە مار و داعبای دیکە پارێزراو بوون.

تەنیا یەکجار، کیژۆڵەکان قەدەغەیان شکاندبوو و لە چرپایەکەیان دابەزیبوون، پێیان بە وردەبەردەکانەوە نووسابوو و هەربۆیەش، بە هات‌وهاوار داوای یارمەتییان دەکرد.

دوا ژوور کە لە نزیکەی ژوورە تاریکەکەوە بوو، شکڵی «ئێڵ» (L) ی هەبوو. ئەم ژوورە، هەرچەند کە زۆر بچووک بوو، بەڵام، گەورەترین ژووری ئەو ماڵە بوو. دەرکەکەی، بە بێ کێشە دەکرایەوە و دادەخرا و

پەنجەرە کون کونەکەی، جگە لە چەند شـوێنێکی، شووشـەی پێوەبوو. مێژووی دروسـت بوونی ئەو خانووە زۆر کۆن و نادیاربوو. بەڵام بە سـەرنجدان بە کورتی درگاکانی و هەروەهـا ڕەهەندەکانی خانووەکە، دەکرا بڵێیت ماڵێکی زۆر کەون بوو و یەکەم کەسـانێک کە نیشـتەجێی بوون، مرۆڤگەلێکی بچووکتر لە مرۆڤەکانی ئەم سەردەمە بوون.

لێنا، پاش پشـکنینی ماڵەکـە، ناوی نا «هێلانەی شەمشـەمەکوێرە»، چونکە بەڕاسـتی ماڵێکی نەحس و شـووم بوو. دیوارەکان کە لەیەکەم ڕوانیندا زۆر ئەستوور دەهاتنەپێش چاو، لە ڕاستیدا ئەستوور نەبوون، بەڵکـوو بەهۆی شـێی ماڵەکەوە، ئاوسـابوون و ئاسـەواری دووکەڵی مەشغەڵیان لەسەربوو. لەسەر زەوییەکەش، شوێنەواری کوانووی ئاگر مابووەوە و پێدەچوو ژنان چێشتیان لەسەر لێنابێت.

یەکەمیـن ڕووداوی خۆش لەم ماڵەدا، هاتنی ئیسـماعیل بوو. ئەو بە تەندروستییەکی باشەوە گەیشتبووە لایان. سەرەتا، منداڵەکان بەچاوێکی دیکە سـەیریان دەکرد، وەک نەیانناسیبێتەوە. بەڵام زۆری نەخایاند کە منداڵەکان لە خۆشیاندا دەستیان کرد بە زریق و هۆڕ.

ئیسـماعیل و حەمەسوور و ئازەربایجانییەک بە نێوی حاجی ئاغایش دەبوو لەو «هێلانەی شەمشەمەکوێرەدا» بژین. لێنا هیچ پرسیارێکی لە حاجـی ئاغا نەدەکـرد، بەڵام بەلای خۆیەوە پێی وابوو کە ڕەنگە حاجی وەکـوو پەیوەندی یان تەتەر، لە نێو بزووتنەوەی کوردەکانی عەراق و ئێران کەڵکی لێ وەربگیرێت، چونکە حاجی ئاغا، زۆرجار بزر دەبوو و پاش ماوەیەک، وەکوو پشـیلەیەکی بەڕەڵڵا، برسـی و بە جل و بەرگی پۆخڵەوە، سەروکەللەی پەیدا دەبووەوە.

بە هاتنی ئیسماعیل، کچەکان دەستیان کرد بە یاری کردن و پێکەنین و لێناش، سـەرلەنوێ کەسـێکی لەگەڵ بوو کە هەم بە باشـی دەیناسی و هــەم متمانەی پێی هەبوو و دواجـار، دەیتوانی بە بێ ڕێگر و مڵۆزم قسەی لەگەڵ بکات.

هەرگیـز بڕوایان نەدەکرد ڕۆژێک لە ڕۆژان بەو هێلانە ڕابێن، بەڵام،

وردە وردە لەوێش ڕاهاتن. بوونی ئەو ٣ پیاوە لەو ماڵە، هەموو شتێکی گۆڕی، بە تایبەت کاتێک لینا بیری لەو «کۆشکە وەیشوومە» و تەنیاییە مەرگهێنەرەکەی خۆی دەکردەوە.

■ خاوەنی «هێلانەی شەمشەمەکوێرە»

خاوەنــی ئــەو ماڵە، پیرێژنێکی بەخۆوە بوو کە لە تەوقی ســەرییەوە هەتا پەنجەی پێی خۆی بە «عابایەکی ڕەش» و چەند میتری دادەپۆشی و بــە هۆی هەمان عاباوە، بەخۆوەتریش دەینواند. بەزەحمەت بەدرگای ماڵەکەدا ڕەت دەبوو. شــریتێکی ڕەشــی بەســتبوو بــە نێوچاوانییەوە، کــە پێدەچوو هەرگیز نەشــۆرابێت و لە چڵکی خۆیدا دەبریســکایەوە و ڕەنگەکەی قاوەیی هەڵگەڕابوو.

ئــەو ژنە بە بێ ئــەوەی کەس ئاگادار بکاتەوە خــۆی دەکرد بە ماڵدا و تاکــە کورســی ماڵەکــەی لە بــەردەم پەنجەرەکە دادەنا و لەســەری دادەنیشــت. ئەوانەی ماڵەکەیان بەکرێ گرتبوو، بەرانبەری، پشــتیان لە دیوارەکە دەکرد و دادەنیشتن. لینا سەرلەنوێ خۆی لاڵ دەکردەوە و بە شێوازی عەراقییەکان، چایەکی خەست و ڕەشی وەسەر دەنا و لەپەستا بۆی تێدەکردن و تەنیا بە گۆڕینەوەی بزە، تێکەڵ بەو دانیشتنە دەبوو. پیرێژنەکە، زۆر ســەردانی دەکردن و ئەو ســەردانانەش تا ڕووداوێک کە بەیەکجاری پێی ئەوی لەو ماڵە بڕی بەردەوام بوو.

ئەســپێ هێرشــی کردبووە ســەریان و شــەو و ڕۆژ لەشــی خۆیان دەخورانــد. لینا لەوپەڕی بێهیواییدا، دەســتی دایە خەبات لە دژی ئەو دەعبا گەزۆکە، بەڵام سەرەڕای هەموو تەگبیر و هەوڵەکانی، نەیدەتوانی بیانبەزێنێت. سەردەمێکی ســەخت بوو. کەس نەیدەزانی ئەو ئەسپێیانە لــە کوێوە هاتوون، تا ئەو ڕۆژەی پیرێژنەکــەی خاوەن ماڵیان، وەکوو ڕەوتێکی هەمیشەیی، لەسەر کورسییەکەی نزیک پەنجەرەکە دانیشتبوو، پاش خواردنەوەی چا، لە جێی خۆی هەســتا و ویستی بڕوات. لە کاتی ڕۆشتنندا، لە عابای پیرێژنەکەوە هەزارەزیلەیەکی وەک تۆز فڕکی بەست

کــە لەبەرانبەر ڕووناکیی خۆرەکەدا، وەکوو بارانێک لە ئەســپێ دەهاتە پێش چاو. هەموو حەپەســاو ســەیری ئەو دیمەنەیان دەکرد و بڕوایان بە چاوی خۆیان نەدەکرد.

هەر کە پیرێژنەکە لە دەرگا دەرچوو، هەموو بە پەلە بەدوای شــتێکدا گەڕان کە ئەو ئەسپێیانەی پێ پاک کەنەوە. دەبوو پێش بە بڵاوبوونەوەی ئەسپێکان بگرن. پاک کردنەوەی شوێنی ژیانیان لە ئەسپێ چەند ڕۆژی خایانــد. دەبوو بیانوویەکــی باش بدۆزنەوە بۆ ئــەوەی پێش بە هاتنی ئــەو پیرێژنە بۆ ئەو ماڵە بگرن. حەمەســوور، بیانووەکەی دۆزییەوە و گوتــی: دەبێ بەو پیرێژنە بڵێین لینا نەخۆشــینی درمیی هەیە و باشــتر وایە سەردانی لینا نەکات. پلانەکەیان گرتی و تا کۆتایی مانەوەیان لەو ماڵە، بە خاوێنی مانەوە.

■ سەرئەنجام

لینــا و کچەکانــی، ماوەی ٨ مانگیان لە شــاری بەغا بردبووە ســەر، بەبــێ ئەوەی ئاگایان لــەو هەوڵانە بێت کە بۆیان دەدرا. دواجار، تۆفیق پاسپۆرتێکی هێنا کە وێنەی لینای پێوە بوو. لە وێنەکەدا نیوەی ڕوخساری لینا بە عابا داپۆشــرابوو. شوناسی مینا گۆڕدرابوو بە کوڕێکی بچکۆلە بە نێوی ئەمین. هیواش وەکوو خۆی مابووەوە، بەڵام لەوە بەدوا نێوی فاتمە بوو. لینا کە پاسپۆرتەکەی بە دەستەوە بوو، لەوەیکە دواجار ئەو وڵاتە بەئازار و هیواکوژە بەجێدەهێڵت، دڵخۆش بوو.

موســافیرەکانمان بە بێ ئەوەی کات بەفیڕۆ بدەن، دەســتیان کرد بە ڕاهێنانی خۆیان لەسەر شوناسی نوێ و بەکارهێنانی نێوە نوێیەکانیان. تاقــە هەڵەیەک لەدەربڕینی وشــەیەکدا، دەیخســتنە مەترســییەوە. مینا و دایکــی نەدەبــوو لەبیری بکەن کــە لەوەبەدوا ئەو کــوڕە و تەنانەت لەکاتی میزکردنیشــدا دەبــێ هەڵسوکەوتی کوڕانەی هەبێت! کاتێک لینا لە هاوڕێکانیەوە گوێی لەو قســانە دەبوو، ســەری دەخستەســەریان و دەیگوت: «بەڕاســتی پێتان وایە ئەو موســافیرانە هیچ ئیشێکی دیکەیان

نییە جگە لەوەی سەیری «سیرەت»ی ئەو منداڵە بکەن؟»
ڕاهێنـــان و فێربوونی لەبەرکردنی عابا، خۆی کێشـــەیەکی دیکە بوو. دەبـــوو ئـــاگای لێ بێـــت عاباکە بەســـەرییەوە بەرنەبێتـــەوە و هەروەها فێربێـــت پێیەوە بەڕێـــدا بڕوات. کارێکـــی زەحمەت بوو. پیـــاوەکان لەو بـــوارەدا نەیاندەتوانی یارمەتی بـــدەن و ئەزموونەکانی لینێاش لە بواری چارشـــێو لەســـەرکردندا، هیچ بەکەڵکی نەدەهاتن. عابـــای عەراقی، هەم گەورەترە و هەم قورســـتر و شێوازی لەبەرکردنیشی زۆر جیاوازە. بۆ بەیانییەکەی، حەمەســـوور کە لە ژنانی بنەماڵەکـــەی خۆیەوە چۆنیەتی لەبەرکردنەکەی فێر ببوو، عابا پۆشینی فێری لینێا کرد.
لینێا دەســـتی کرد بـــە پرۆڤە کردن و دواجار، فێـــر بوو چۆن لەبەری بـــکات و ڕایگەیانـــد: «تـــەواو، فێر بووم چـــۆن بیکەمە بـــەرم!» هەموو چەپڵەیـــان بۆ لێـــدا و ئافەرینیان پێ دەگوت و لینێـــاش چەند هەنگاوێکی بـــە عاباکەوە هەڵگـــرت: دوو هەنگاو بۆ پێشـــەوە و دوو هەنگاویش بۆ دواوە (ژوورەکـــە هـــەر ئەوەندە دەبوو). دڵخۆش بە ســـەرکەوتنەکەی، لەســـەر کورســـییەکە دانیشت. لەگەڵ دانیشـــتنەکەی، هەموو ئافەرین و چەپڵـــەکان ڕاگیـــران و تەنانەت منداڵەکانیش لە قاقـــای پێکەنینیان دا. لە کاتی دانیشـــتندا، عاباکەی بەرببووەوە و لینێا پێـــی نەزانیبوو، لەحاڵێکدا کە بە بێ عابا، لینێا دەبوو هەســـت بە ڕووت و قووتی بکات! ســـەرەڕای ئەوەش، ئەو دەبوو پرۆڤەکانی دەست پێبکاتەوە. لەو کاتەدا، عابا پۆشین ببـــووە کایە و یـــاری بۆیان و هەموو بە لینێایان ڕادەبوارد و ســـەریان دەخســـتە ســـەری. بەڵام، کاتێک، پێویســـت بوو لـــە دەرەوەی ماڵ عابا بپۆشـــێت، دەبوو متمانەی تەواوی بە خۆی هەبێت. لەپڕ هەســـتی کرد تەنگاوبووە. پەلەی بوو هەرچی زووتر لەوێ بڕوات. هەربۆیەش کەوتە پرســـیار کردن سەبارەت بە سەفەرەکەی. هاوڕێکانی سەیری یەکتریان کرد و پاشـــان یەکیان وەڵامی دایەوە: «دەبێ ئەو پرســـیارانە لە تۆفیق بکەیـــت.» وەڵامدانەوەکـــە بە شـــێوازێک بوو کە ڕێی هیچ پرســـیارێکی دیکەی نەهێشتەوە.

بێدەنگییەکەیان، لینای تووشی نیگەرانی و سەرلێشێواوی کرد، کێشەیەک لە ئارادا بوو کە هیچکام لەو سێ هاوڕێیە نەیدەویست باسی بکات.

■ گۆڕینی ڕێگای سەفەر

لە ڕاستیدا، لینا و منداڵەکان دەبوو لە بەغاوە بەرەو دیمەشق بڕۆن. لە دیمەشقیش، ماوەی هەشت مانگ بوو کاک هەژار، قەدری جان، عێزەدین و زەبیحی چاوەڕوانی گەیشتنی ئەمان بوون. بەڵام، لەم ماوەدا، دۆخەکە گۆڕدرابوو و ئەوان نەیاندەتوانی ڕاستەوخۆ بڕۆن بۆ دیمەشق. پەیوەندی نێوان ئەو دوو وڵاتە گرژیی تێکەوتبوو.

وڵاتانی ئێران، عەراق، سووریە و تورکیە کە پێکەوە جیرانن، بە بەردەوامی چاوەدێریی یەکتری دەکەن. پەیوەندییەکانیان زۆر دۆستانە نییە و هاوپەیمانی و یەکیەتییەکانیان بەردەوام لە ئاڵوگۆڕدایە. هەندێجار دوو لەو وڵاتانە، لە دژی وڵاتی سێهەم یەکدەگرن و هەندێجاریش ئەم یەکگرتنە پێچەوانە دەبێتەوە. تەنیا خاڵی هاوبەشیان، بریتییە لە بە فەرمی نەناسینی مافی کوردەکان.

لەو کاتەدا کە لینا لە بەغا بوو، دژایەتیی نێوان سووریە و عەراق کە تا ئەو کاتە لە قۆناغی شەڕەقسەدا بەرتەسک کرابووەوە، وەها پەرەی گرتبوو کە مەترسیی شەڕ لە نێوانیاندا هاتبووە ئارا. شەڕ ڕووی نەدەدا. بەڵام، ڕێگای ڕاستەوخۆ لە عەراقەوە بۆ سووریە لە لینا گیرابوو. ڕێگای تورکیەش بە هەمان شێوە، چونکە هیچ پەیوەندییەک لە نێوان ئەم وڵاتە و حیزبە کوردییەکاندا نەبوو.

لە کاتی ناچاریدا، هەمیشە ڕێگاچارەیەک دەدۆزرێتەوە. تەنیا ڕێگا، ڕێگای ئێران بوو. لەم کاتەدا، پەیوەندیی نێوان دوو ڕێژیمی پاشایەتی زۆریش خراپ نەبوو. دەتوانین بڵێین ئەو دوو وڵاتە چاوپۆشییان لە یەکتر دەکرد. دەیانگوت کە سنووری نێوان ئەو وڵاتانە، ڕێگەی دزە کردن و ئاودیو بوونی نائاسایی هەیە و لێناش بە پاسپۆرتە عەراقییەکەیەوە

پارێـزراو بوو. بـەڵام، کاتێک لینا بیری لەو ڕێگا شـاخاوییە دەکردەوە کە هەشـت مانـگ لەوەپێش بەرەو عەراق بڕیبـووی، ورەی دادەبەزی. دواجار، بڕیارپیاندا بە پاس سەفەر بکەن.

لینـا: «لـە تـاران دەچمە لای کـێ؟ من لەوێ ناونیشـانی کەسـم لا نییە!»

وەڵامیان دایەوە: «نیگەران مەبە! دەچیت بۆلای عەبدولڕەحمان! هەتا دە ڕۆژ لەوەبەر، ئەو هێشتاش لە تاران بوو».

لینا: «ئێسـتا دەبێت هەسـت بە تەناهیش بکەم! ئەو هێشتاش لەوێیە؟ ناونیشانی ئەو دەزانن؟»

وەڵام درایەوە: «هیچ گرفتێک نییە. ئەو هاوڕێیەی سەردانی کردبوو، شـارەزای ڕێگاکەیە. ئەو بۆت ڕوون دەکاتەوە چلۆن لە تێرمیناڵەوە بە تاکسی بڕۆیت.»

لینا دڕدۆنگ بوو، چونکە مێردەکەی لەپەستا شوێنەگۆڕکێی دەکرد.

لینـا دەبـوو لـە هاوڕێیەکەوە کـە لە تارانـەوە هاتبوو، ڕێوشـوێنی گەیشـتنەلای عەبدولڕەحمـان فێـر بێـت و لەبەری بکات. بـۆی نەبوو ناونیشانەکە بە نووسراوە هەڵبگرێت. بەڵام ناونیشانەکەش هێندە ڕوون و دیار نەبوو و ئەو هاوڕێیەش، هەرجارێک کە ناونیشانەکەی دووپات دەکـردەوە، ئاڵوگۆڕی بەسـەردا دەهێنا، تا ئـەو کاتەی کە ئیدی پێداگر بـوو لە دروسـت بوونـی دوایین ناونیشـانەکە. ئەویـش بریتی بوو لە پێرسـتێکی دوور و درێژ لە کۆڵانەکان و وناونیشـانەکان. لینا سـەری لەگێـژەوە دەهـات و دڵـی لە ژێڵلا دەهـات. بەڵام ناچار بـوو متمانەی پێبـکات، چارێکـی دیکەی نەبـوو. هەربۆیەش، لینا پێشـنیازی کرد کە عەبدولڕەحمـان لە گەیشـتنی ئەو و منداڵـەکان ئـاگادار بکەنەوە. بەم شـێوەیە هەم دروست بوونی ناونیشانەکە پشتڕاست دەکرایەوە و هەم کەسـێک بۆ بردنیان دەهاتە تێرمیناڵی پاسـەکان. وەڵامیان پێدایەوە کە دۆخەکە هێند جیدییە کە تەنانەت ناتوانن یەک کەسـیش لەدەست بدەن و ڕیسک بکەن.

پاشــان ئیســماعیل پرســیاری کرد: «ئایا بیرتان لە لینا و منداڵەکانی کردۆتەوە؟ چونکە ئەوان لەبەردەم مەترسییەکی گەورەدان».

«بەدڵنیاییــەوە بیریان لــێ دەکەینەوە. بەڵام لێرە، مەترســیی گەورە لەسەر زۆربەی کەسەکانمانە».

ڕێکخراوە نهێنییەکان کە لە کەمیی کادر، ئیمکاناتی ماڵی و هەمووجۆرە کەم و کوڕییەکی دیکە ئازاریان دەکێشا، مەترسیی شەڕ دۆخەکەی لێ ئاڵۆزتــر دەکردنەوە. هەربۆیەش، بەرەوپێش بردنی خەبات لە دۆخێکی ئەوتــۆدا، بــە بێ ڕەچــاو کردنی دیســیپلین و مل ڕاکێشــان بۆ هەندێ کێشــە و گرفــت، ئیمکانی نییــە. لینا لەو دۆخە تێدەگەیی. ســەختگیریی ئــەوان بەرانبەر بە لینا، ئەوەندەش غافڵگیــری نەدەکرد. ئەوان چیدیکە نەیاندەتوانــی یارمەتیــی بدەن و ئەوەش بەو مانایــە بوو کە لەوەبەدوا دەبێــت بە تەنێ قورســایی کارەکان لەئەســتۆ بگرێت. لێنــا نەیدەتوانی تۆفیــق بە خەمســاردی تۆمەتبار بکات. چونکە لــەو کاتەوە کە ڕێگایان یەکــی گرتبوو، تۆفیق ڕێزێکی زۆری لە لینا گرتبوو، ڕێزێک کە ڕۆژ بە ڕۆژ زیاتر و زیاتر ببوو.

■ دیسانەوەش سەبارەت بە تۆفیق

تۆفیــق مــۆن و مڕومــۆچ و کــەم دوو بوو. بــەڵام کاتێــک دەکەوتە قســە و گفتوگۆ، وتەکانی هەمیشــە ســەرنجڕاکێش بــوون و کاتێکیش مرۆڤ دەرفەتی باشــتر ناسینی تۆفیقی بە خۆی دەدا، بە هاوڕێیەتی و دۆستایەتیی تۆفیقەوە شانازی دەکرد.

تۆفیق بەرەوڕووی چارەنووســێکی تۆقێنەر بووەوە. کاتێک لینا پاش ئــەو هەموو تەنگ و چەڵەمە گەیشــتە ئورووپا و لــە ئەمنییەتدا دەژیا، هەواڵی دەستبەســەربوونی تۆفیقی پێگەیشــت. بە دڕندانەترین شــێوە ئەشــکەنجەیان کردبوو. بەڵام نەهاتبووە گۆ و کەسیشی پێوەنەکردبوو. هەواڵی مەرگی تۆفیق لە زینداندا، کاریگەریی مەرگی برایەکی لەسەر لینا دانابوو. بەدرێژایی ئەو ماوەیەی کە لینا لە بەغا بوو و لە چارەڕەشــی

و نەهامەتیدا دەژیا، تۆفیق تاکە کەس بوو کە ترووسکاییەکی بە ژیانی ئەو دەبەخشی. ئەو، لە ڕاستیدا، وێناکەری ئەو هیوایە بوو کە دەبووە هۆی خۆڕاگریی لینا و بە پێوە ڕایگرتبوو. هەربۆیەش، مەرگی تۆفیق بۆشاییەکی گەورەی خستە ژیانی لیناوە.

ساڵانێکی زۆر بەسەر ئەو هەواڵە تاڵەدا تێپەڕیبوو. لینا خوێندنی زانکۆی تەواو کردبوو و لە یەکێک لە زانکۆکانی پراگ وانەی دەگوتەوە. ڕۆژێک، کوردێکی عەراقی سەردانی لینای کرد و لەو دیدارەدا جزدانێکی دەستکردی چنراو بە زەنگیانە و مت وموورووی ڕەنگامەی دایە دەستی و گوتی: «تۆفیق ئەم جزدانەی لە زیندان بۆ تۆ دروست کردووە و منی ڕاسپاردووە کە بە تۆی ببەخشم و پێت بڵێم کە ئەو تۆی لەیاد نەکردووە».

بەم چەشنە بوو کە لینا بە خۆشییەوە هەواڵی مانی تۆفیقی پێگەیشت! لەو ڕووەوە کە تۆفیق خۆڕاگریی دەکرد و نەدەهاتە زمان، بایەخێکی بۆ ڕێژیم نەمابوو. هەربۆیەش، دەیبەن بۆ سیاچاڵێک لە بیابان و لەوێ ڕایدەگرن و کاری زیندانی پێدەکەن. بە بنەماڵەکەشیان گوتبوو کە هیچ زیندانییەک بەو ناوەوە بوونی نییە. لەوکاتەدا، وەڵامێکی ئەوتۆ بۆ بنەماڵەی زیندانییەکان، بە مانای مەرگ و نەمانی ڕۆڵەکانیان بوو.

لەو ڕۆژەوە، لینا زۆر جارماڵەکەی گۆڕیبوو و هەموو کەل و پەلی ناوماڵەکەشی بەجێهێشتبوو و یان لێی فەوتابوو، بەڵام ئەو جزدانە بچووکەی تۆفیقی هەمیشە لەگەڵ خۆی دەبرد.

لینا لە ساڵەکانی دەیەی ١٩٧٠دا، گەڕایەوە بۆ بەغا. تۆفیق هەواڵی لێناردبوو و بانگێشتی ماڵی خۆی کردبوو. ژنێکی جوان و دوو کچ، بە بزەیەکی پڕ لە خۆشەویستییەوە بە پیرییەوە هاتبوون. ئەو ژنە، ژنی تۆفیق و ئەو دوو کچەش، کچەکانی بوون. قژەسەری تۆفیق ماش و برنجی ببوو، قەڵەو ببوو و ورگەخڕەکەی دەشاردەوە. قسەی دەکرد، پێدەکەنی و سەری دەخستەسەر کچەکانی...ئەو لە ژیان بەردەوام بوو، بەڵام چاوەکانی شۆقی پێشوویان نەمابوو. ئەو لە نێو

ئەندامانــی بنەماڵەکەیدا بەختەوەر بــوو. بەڵام، هەڵسوکەوتی جەللادان و جینایەتکاران لە درێژماوەدا کاریگەریی خۆی لەســەر دانابوو. دڕندە بوون، دەروونی مرۆڤ بریندار دەکات.

■ گەڕانەوە بۆ ئێران

هێنــدەی نەمابــوو بۆ کاتــی ڕاگەیاندنی قەدەغــەی هاتوچۆ. پۆلیس گەڕەکەکانی ناوشار و لەوانە ئەو گەڕەکەی کە لینا و هاوڕێکانی خۆیان تێدا شــاردبووەوە، ژێر و ژوور دەکــرد. هەربۆیەش، لینا و منداڵەکانی دەبوو هەرچی زووترە بەڕێ بکەون.

مانگــی مارس لە بەغا، مانگێکی چێژبەخش و خۆشــە. سروشــت بە ژیانەوەیەکــی تــەواوەوە دەبووژێتەوە. لە ڕۆژدا، گەرمــا نیانە، کەچی شــەوان هێشتا کزەی سەرمای ماوە. ساڵی پار، لینا لە وەرزی بەهاردا گەیشــتبووە عەراق. لەو کاتەدا، لە کوردســتان و بەغایش هەوا گەرمی کردبــوو. بــەڵام لە کاتی گەڕانەوەی بۆ تاراندا، هەوا ســاردی دەکرد و هەربۆیــەش هاوڕێیان جلوبەرگی پەشــمینە بۆ منداڵەکان و مانتۆیەکی سووکەڵەشــیان بــۆ لینــا هێنابوو، کە دەبوو بەســەر کراســە کوردییە هاوینەکەیــدا و لە بــن عابەکەیەوە لەبەری بکات، ئەوان پێیان وابوو کە ئەو جل و بەرگە بۆ ئەو وەرزە گونجاوە، بەڵام لە کوردســتان هێشــتا زســتان بــوو و بەفر و بەســتەڵەک نەتوابووەوە. کەســیش بیری لەوە نەکردبووەوە.

لینا ئەو ســەفەرەی بــە تەنیا لەگەڵ منداڵەکانی دەســت پێدەکرد. لەو کاتەدا کە شــاری بەغای بەجێدەهێشــت، بیری لەوە دەکردەوە کە هیچ کــەس بڕوا بــەو نەهامەتییە نــاکات کە ئەو چەشــتبووی و خەڵکانێکی دیکــەش هەن کە هێشــتاش لەگەڵ ئــەو نەهامەتییانە دەســتەویەخەن. ســاڵەکانی دواتــر، لینا چارەڕەشــی و نەهامەتیی زیاتریــش دێتە ڕێی، بەڵام ئەو چەند مانگەی لە بەغا بردبوویە سەر، وەکوو دەستەوەستانی و بێدەرەتانییەکــی بەئازار لە زەینی ئەودا نەخشــی بەســتبوو. ئەو بۆ

خـۆ گونجاندن لەگـەڵ ڕیتمـی دژوار و جەهەنئەمیـی ئاڵوگۆڕەکان و لەیـاد کردنی خێرای خـوو و خدەی ڕابردوویەکی نـە زۆریش دوور، چەرمەسـەرییەکی لەڕادەبـەدەری کێشـابوو. هەمـوو چاوەڕوانیـی بەهێزبوونیـان لێدەکرد. هەربۆیە، ئەویش بڕوای بەوە هەبوو کە دەبێت توانـای هەڵگرتنـی هەر بارگرانییەکـی هەبێت و هەروەهـا لە ئەگەری ڕوودانی هەر پێشـهاتێکدا ئامادەی دۆزینـەوەی ڕێگاچارە بێت. لەگەڵ ئەوەشدا، پێشتر لینا هەرگیز لە کۆمەڵگەیەکی هەمیشە لە کۆچ و جووڵە، بـە ناوکی مرۆیی تێکچڕژاو و لێک گرێـدراوەوە نەژیابوو. ئەو تەنیا و تەنیـا یەک شـتی هەبوو کە لووتکەی متمانە و پشـت پێبەسـتنی بوو، ئەویش بریتی بوو لە منداڵەکانی. ئەو وەکوو شێرێکی مێ، لەگەڵ خۆی ڕاکێشـی ئەملاوئەولای دەکردن. سـەرەڕای ئـەوەش، لەگەڵ تێپەڕینی زەمەن، هەستی دەکرد کە وردەوردە توانای تێگەیشتن لە ڕاستییەکانی نامێنێـت و ئەو ئامانجەی هەڵبـژاردووە و بۆ وەدیهاتنی خۆی بۆ هەر تەنـگ و چەڵەمەیەک ئامادە کـردووە، لێی دەبێتـە تراویلکە. بە قووڵی تووشـی هەسـتی سەرلێشـێواوی ببـوو و خـۆی لە ململانێـی گرفتە ئاڵـۆز و فەوتێنەرەکانـدا دەبینییـەوە. ئەو زۆر گەنج بـوو و کچەکانی زۆر خۆشدەویست، بە عەشـقێکی تاڕادەیەک «سروشتی».. ئەوانی لە مەترسییە ڕاستەقینە و خەیاڵییەکان دەپاراست.

لە ڕاستییدا مرۆڤ خاوەنی هێزێکی بێکۆتاییە لە خۆگونجاندندا.

لینا کە بەغای بەجێدەهێشت، چیدیکە ئەو ژنە گەنجە نەمابوو کە چەند مانگ لەوەپێش پێی نابووە ئەو شارەوە. سەرەڕای ئەوەش، ئەو ساڵانەی کە ئەو لە ئێران، کوردستان و بەغا بردبوویە سەر و یارمەتیدەری بوو بۆ ئەوەی خۆی بناسـێت، وەکوو دەسـکەوتێکی مەزن کە چارەنووس پێی بەخشـیبوو، لـە ناخی ئەودا جێی خۆی گرتبوو. ئەم سـاڵانە، هەم زۆر شتی لێ سەندبووەوە و هەم زۆر شتی پێبەخشیبوو.

■ گەڕانەوە

لێنا و منداڵەکان بەرەوتاران سـواری پاسـێکی ڕزیو و شـەق و شڕ بـوون. لێنا فێر ببوو چۆن عابا لەبـەر بکات، دیارە نە بە کارامەیی ئەو ژنانـەی هەموو تەمەنیان وەکوو ئاسـایی ترین جل و بەرگ لەبەریان دەکرد. لێنا پرچەکانی هۆنیبووەوە و نێوچەوانیشـی بە پەڕۆیەکی سپی شەتەک دابوو. لە ژێر عابەکەیەوە، کراسێکی شڕ و ناسک، وەک پێستی جەستەی لەبەرکردبوو و بەسەریشیدا مانتۆیەکی ناسک و سووکەڵەی پۆشـیبوو. لەباتیی پێڵاو، جووتێک سـەرپایی لەپـێ کردبوو. پیرێژنێک دەسـتی خستە سەر شانی لێنا و بە ئاسپایی پێی گوت: «خانمی ئازیز، عاباکەت ڕێک بکە!»

عاباکـەی خزابـووە سـەر شـانی و ئـەو هەسـتی پـێ نەکردبـوو! موسـافیرەکانی دیکـە، خۆیـان گێـل کردبـوو. بـەڵام، پیاوێـک کە لە کورسـییەکی هاوڕیزیان لە لایەکەی دیکە دانیشتبوو، بە بزەیەکی پڕ لە سۆزەوە سەیری لێنای کرد.

پـاش تێپەڕین لە خانەقین، پاسـەکە بـەرەو ناوچەیەکی کوێسـتانی ڕووەو قەسری‌شیرین لە سنووری ئێران بەڕێ کەوت. لێنا لە کۆنتڕۆڵی پاسـپۆرتەکان دەترسا و لە پەستا ئەوەی فێری ببوو، لە زەینی خۆیدا، دووپاتی دەکردەوە: کێیت، لە کوێوە دێیت، بۆکوێ دەچیت و بۆچی؟

لە پاسپۆرتەکەدا، ئەو لە نەجەف، شاری پیرۆزی شیعەکان لە عەراق لەدایک ببوو. لەم شـارەدا خەڵک بە فارسـی قسـە دەکەن و ئەوەش لە بەرژەوەندیی لێنا بوو.

کۆنتڕۆڵی پاسـپۆرتەکان بە بـێ هیچ گرفتێک تێپەڕی. ئەفسـەرەکە، تەنیا سـەیرێکی پاسـپۆرتەکە و منداڵەکانی کرد و هیچی دیکە. پاشان، مەئمووری گومروکەکە داوای لە شۆفیرەکە کرد کە هەموو جانتاکان لە سـەر پاسـەکە داگرێت. ئەو چەمەدانە بچووکەی کە لێنا لەگەڵ خۆی تا بەغا بردبووی، لە گەڕانەوەدا بەڕادەی پێشوو پڕ نەبوو.

منداڵەکان ڕێـک وەک ڕاهێنانەکانیان هەڵسوکەوتیان دەکرد. مینا کە

قرار بوو ڕۆڵی کوڕ بگێڕێت، بە جوانی دەرەقەتی ڕۆڵەکەی خۆی هات و پاشان بە ئاماژە لینای تێگەیاند کە کاری ئاودەستی هەیە. لیناش مینای بردە پشــت خانووەکــە و هێندەش پەلەی گەڕانــەوە بۆلای مەئمووری گومروکەکەیان نەبوو. مەئمووری گومروک ڕووی لە لینا کرد و ئەمری پێکرد: «جانتاکەت کامەیە؟» پێش لەوەی لینا وەڵام بداتەوە، ئەو پیاوەی لە کورسـییەکەی ڕیزەکـەی ئەولایانەوە دانیشـتبوو، بەتوندی وەڵامی مەئموورەکــەی دایــەوە و پێی گــوت واز لە خانــم و منداڵەکانی بهێنە. مەئمووری گومروک کە دەیویســت دوا قســەی کردبێت، پرسیاری لەو پیاوە کرد کە ئایا تۆ دەیانناسیت؟ ئەویش وەڵامی دایەوە: «جیرانین».

لینــا لــە خۆتێهەڵقورتانــی ئەو پیاوە ســەری ســووڕ مابــوو، لەگەڵ منداڵەکان چوونە موســافیرخانەیەکەوە و لەوێ، هەســتی بە برسیەتی کــرد. بۆنــی برنجــی بەتامی ئێرانی، بــە تایبەت برنجــی «کلک ڕەش» (دۆم ســیا)، هەموولایەکــی تەنیبــوو و مــرۆڤ تەنانەت لــە دەرەوەی موسافیرخانەکەش بۆنەکەی دەبیست.

ساڵۆنی موســافیرخانەکە پڕ بوو لە خەڵک. خواردنەکەش بریتی بوو لە برنج و خۆرشتی(شــلە) فســنجان. بە بینینی قاپە پڕ لە خواردنەکان، ئــاو زایــە دەم لینا. لەو ڕووەوە کە تەنیا ١٠ تمەنی پێبوو و دەبوو یەک تمەن بۆ کرێی تاکســیی تــاران ڕابگرێت، هەربۆیــەش بڕیاری دا پێش داوا کردنــی خواردنەکەی، نرخی خواردنەکان بپرســێت و بەراوردێکی گیرفانــی خۆی بکات. پاش پرســینی نرخەکان، خاترجــەم بووەوە. لینا کــە داهێزرابــوو، هەرکە مێزێک چۆڵ بوو، یەکســەر ڕۆشــت و لەگەڵ منداڵەکانــی لە دەوری دانیشــتن. ڕێک لەو کاتەدا کە دەیویســت داوای خواردن بکات، ئەو پیاوەی یارمەتیی دابوون، بە دوو قاپی پڕ خواردنەوە خۆی گەیاندە مێزەکەیان و قاپەکانی لە پێش لینا و منداڵەکانی دانا.

لینا: «بەڕێز سپاست دەکەم، بەڵام ناتوانم قبووڵی بکەم».

ئــەو پیاوە کێ بوو کە هەر لە ســەرەتای ســەفەرەکەیانەوە یارمەتی دەدان؟ بــە دڵنیاییــەوە، ئەو تێگەیبوو کە لینا ئەو کەســە نییە کە هەوڵ

دەدات ڕۆڵەکەی بگێڕێت. ئایا پۆلیسی ئێرانە و هەر کە گەیشتنە تێرمیناڵی پاسەکان لینا دەستبەسەر دەکات؟ یان ئەو پیاوە، سەرەڕای بوونی ئەو منداڵانە، نیازێکی خراپی بەرانبەر بەو ژنە گەنجە لە سەردایە؟

ئەو پیاوە، بەسەر مێزەکەدا نووشتایەوە و بە ڕێزەوە گوتی: «خاتوون، نەمدەویست ببمە مایەی ئازارتان و لەوەیکە هەستێکی ئەوتۆم لاتان دروست کرد، داوای لێبووردن دەکەم. کاتێک بینیم لەگەڵ ئەو منداڵانە بە تەنێ سەفەر دەکەیت، تەنیا ویستم یارمەتیتان بدەم.»

پاشان، جارێکی دیکەش داوای لێبووردنی کرد و پاش ماڵئاوایی، لە نێو حەشیمەتەکەدا لەچاو بزر بوو. برنج و خۆرشتی فسنجان خەریک بوو لەسەر مێزەکە و لەپێش چاوی سارد دەبووەوە و نەیدەزانی چی بکات. لە نێوان ئەو هەموو خەڵکەدا کە هاتوچۆیان دەکرد و بە یەکدا دەهاتن، لینا نەیدەتوانی قاپەکان بگرێت بە دەستیەوە و بیباتەوە بۆ ئەو پیاوە. سەرەڕای ئەوە، منداڵەکانیش زۆریان برسی بوو . هەربۆیەش، بەدزییەوە قاپێکی هێنایە پێش و کردی بە دەم منداڵەکانەوە. پاشان، بە هەندێ دوودڵی و شەرمەوە، خۆیشی دەستی بە خواردن کرد. پاش تێر بوون، هەم شەرمەکەی ڕەوییەوە و هەم ترسەکەی لەو پیاوە کە تا ئەو کاتە تەنیا چاکەی لەگەڵ کردبوون.

پاش حەسانەوە و نان خوارد، موسافیرەکان سواری پاسەکانیان بوونەوە و بەرەو تاران بەڕێ کەوتنەوە. ئەوان بە خاکی کوردستاندا تێدەپەڕین. لە کوردستان، هێشتا زستان ماڵئاوایی لە سروشت نەکردبوو. هەوا سارد و بەستەڵەک بوو و کولووی بەفر خۆی دەکرد بە کون و کەلەبەری پاسە شڕەکەدا. شۆفیرەکە لە موسافیرخانەکانی سەرەڕێ ڕایدەگرت، بۆ ئەوەی موسافیرەکان چایەک بخۆنەوە و خۆیان گەرم کەنەوە. موسافیرەکان، شەو لە پاسەکەدا خەوێکی چاکیان کرد، بەڵام لینا کە گۆرەوی لە پێدا نەبوو و سەرپایی لە پێدا بوو، هەتا بەیانی لە سەرمادا هەڵچۆقا بوو و خەوی لێ نەکەوتبوو. ڕادیۆی شۆفیرەکە کە بە درێژایی سەفەرەکەیان پێ کرابوو، ڕایگەیاند کە لە ناوچەی سەقز

پلەی سەرما بۆ ٣٤ دەرەجەی سانتی گرادی ژێر سیفر دابەزیوە.

پاسەکەیان چەند کاتژمێر درەنگتر گەیشتە تاران. کاتێک دواجار پاسە شەق و شڕەکە گەیشتە تێرمیناڵی تاران، خۆر بە تەواوی ئاوا ببوو. پێی لینا تەزیبوو. موسافیرەکان شاڵاویان بۆ تاکسییەکان برد. لینا، پاڵی بە دیواری دەرەوەی ساڵۆنی چاوەڕوانییەکەوە دابوو و هەڵتروشکا بوو. پەلەی نەبوو. کەس چاوەڕوانی ئەوی نەدەکرد. تەنانەت کەسیش نەیدەزانی ئەو و کچەکانی لەوێن.

لە خاڵی سنووری بەملاوە، پیاوەکە یان دەخەوت و یان سەیری دیمەنەکانی دەرەوەی دەکرد. ئەو چیدیکە سەیری لینای نەدەکرد. لینا کە پاڵی بە دیوارەکەوە دابوو و منداڵەکانیشی بە تەنشتیەوە بوون، لە هیلاکیی خۆیدا، بە تەواوی ئەو پیاوەی لەبیرکردبوو. پیاوە «دراوسێکەی» کە لە تەنشتیانەوە وەستا بوو، بە لینای گوت: «خانم، تاکسیم بۆ ڕاگرتووی، بۆکوێ تەشریف دەبەیت؟»

لینا ترسا (لە دڵی خۆیدا گوتی، ئەمانە دەیانهەوێ من هەتا لای عەبدولڕەحمان بیانبەم). هەربۆیەش، هاواری کرد و گوتی: «کاکە پەیوەندیی بە تۆوە نییە».

ئەو پیاوەش، داوای لێبووردنی کرد و ڕۆشت.

لەو کاتە بە دواوە، زۆر جاران، لینا سەبارەت بەو پیاوە پرسیاری زۆری لە خۆی دەکرد. ئایا هاوڕێیانی بەغا ناردبوویان بۆ ئەوەی یارمەتییان بدات و لە ئەگەری پێشهاتی هەر ڕووداوێکدا، ئاگاداریان بکاتەوە؟ یان پۆلیس بوو؟ پۆلیسی چ وڵاتێک؟ پۆلیسی عەراق یان ئێران؟ دەکرێت بیرۆکەی دووهەم وەلا بنرێت، چونکە پۆلیسێک کە بەو شێوەیە دوو هەنگاوی مابوو بگاتە ئەو عەبدولڕەحمانەی کون بە کون بەدوایدا دەگەڕان، واز لە نێچیرێکی وەها بەردەست ناهێنێت و بەو سانایییە ناڕوات. لە ڕاستیدا، یان ئەم پیاوە، دژبەرێکی ڕێژیم بوو و هەستی کردبوو کە لینا پێویستی بە یارمەتییە، یان تەنیا مرۆڤێکی هەدار و چاوقایم بوو.

لێنا ئەو تاکسییەی جواب کرد و تاکسییەکی دیکەی گرت. بە پێی ئەو ڕێوشـوێنانەی لە بەغـا فێریان کردبوو، ڕێنمایی شـۆفیرەکەی دەکرد. ناونیشـانەکان ڕاست بوون و گەیشتە شـوێن. بەڵام بۆ دڵنیایی زیاتر، سێ کۆڵان ئەولاتر دابەزی.

کاتێک عەبدولڕەحمان دەرکەی لەسەر کردنەوە، ڕەنگی هەڵبزرکابوو. چاوەڕێی ئەمانی نەدەکرد. بوونی لێنا و منداڵەکان لە تاران، مەترسییەکی گەورەی بۆ عەبدولڕەحمان دروست دەکرد. لێنا، هەرکە لە سەردەرانەی درگاکە تێپەڕی، بووڕایەوە. لە ڕەوتی سـەفەرەکەدا، سـەرما بردبووی و دوو حەوتـووی خایانـد هەتـا چاک بووەوە، لەو مـاوەدا، بە بێ داو ودەرمـان لە جێـدا کەوتبـوو و دەیڕاواند. عەبدولڕەحمـان، بۆ ئەوەی هێزێکـی بەبەردا بێتەوە و پشـوویک بـدات، یەک حەوتـووی دیکەش نەیهێشـت هەسـتێتەوە. پـاش ئـەوە، لێنـا و منداڵـەکان دەبـوو تاران بەجێبهێڵن. لەم ماوەدا، لێنا و هاوسەرەکەی، زۆریان پێکەوە قسە کرد. عەبدولڕەحمان بە پێی خووی هەمیشـەیی خۆی، ئەو هونەرەی هەبوو کە قسـەکانی خۆی بە شێوەیەکی سادە بکات و لە دەرفەتی گونجاودا، پێکەنینیشـی ئاوێتە بکات. ئەو هەمیشە بەدوای شادی و خۆشحاڵییەوە بوو و ئەوەش، لەگەڵ ئەو بوونی چێژبەخش دەکرد.سەرەڕای ئەوەش، ڕۆژێکیـان، عەبدولڕەحمـان بە شـێوەیەکی جیددی و تایبەت سـەیری لێنای کرد و گوتی: «گوێم لێ بگرە، دەبێ سەبارەت بە بابەتێکی گرینگ قسەت لەگەڵ بکەم».

لێنا هەمیشە بە وردی گوێی لە قسەکانی دەگرت. بەڵام، ئەم جارەیان شـتێکی تایبەت لە دەربڕینەکەیدا هەبوو. هەربۆیەش، لێنا چاوەڕوان ما هەتا قسەکانی بکات.

■ دانپێدانانی عەبدولڕەحمان

عەبدولڕەحمان: «کاتێک کە تۆ لە بەغدا بوویت، من دەستبەسەر بووم.»

لێنا: «چۆن؟ کێ خەیانەتی لێ کردیت؟»

عەبدولڕەحمان: «پرسیار مەکە و قسەکانم پێ مەبڕە! هاوکات لەگەڵ من، ئیسماعیلیشیان گرتبوو.»

لێنا: «کەواتە، بۆیە نەهات بۆ بەغدا؟ بەڵام لەوێ بە منیان دەگوت کە باشە و هیچ کێشەیەکی نییە.»

عەبدولڕەحمان: «قسەکانم پێ مەبڕە...! هەردووکمانیان ئەشکەنجە کرد.» دواتر عەبدولڕەحمان شوێنی برینێکی لەسەر رکەی سینگی نیشان دا و لە وتەکانی بەردەوام بوو: «لە پێیەکانمەوە هەڵیانواسیبووم و لێیاندەدام. بە پێی ئەو پرسیارانەی لێیان دەکردم و هەر ڕۆژ لە ڕۆژی دیکە جیاواز بوو، تێگەییم کە ئیسماعیل ناوی چەند کەسێکی پێداون. هەربۆیەش من پێم گوتن ئەگەر ئیسماعیل ئازاد بکەن، ئامادەم قسە بکەم و ئەوەش کە ئیسماعیل زۆر شت نازانێت و ئەوەی پێی گوتوون هەڵەیە و ڕاست نییە. بە پێچەوانەوە هەموو ڕاستییەکان من دەیانزانم و ئەگەر دەیانهەوێ قسە بکەم، دەبێ پێش هەموو شتێک، ئیسماعیل ئازاد بکەن. لەو ڕووەوە کە ئەوان دەیانزانی من لە ئیسماعیل زۆر زیاتر زانیاریم لایە، هەربۆیەش ئیسماعیلیان ئازاد کرد.

«پاشان، ئەوان هەموو ڕۆژێک کاغەز و قەڵەمیان بۆ دەهێنام، بۆ ئەوەی، ئەوەی دەیزانم بینووسم. من سێ لاپەڕەم لە ناوی ئەو کەسانەی کە مردبوون و یان چووبوونە دەرەوەی وڵات و لە ئەمنیەتدا بوون، بۆ پڕ دەکردنەوە، لەگەڵ شی کردنەوەیەک لە دۆخی حیزب، دۆخێک کە لە ڕاستیدا، لەمێژ بوو چیدیکە کەڵکی نەمابوو و بەکار نەدەبرا. چەند ڕۆژ لەسەر یەک، ناچاریان دەکردم هەمان سێناریۆ بنووسمەوە و داوایان لێدەکردم ئەوەی ڕۆژی پێشووتر نووسیومە بینووسمەوە. نەدەبوو هەڵە بکەم! (لێنا دەیزانی کە هاوسەرەکەی زەینێکی بەقوەتی هەیە).

«دواتر داوایان لێکردم هاوکارییان بکەم. دەیانویست بچنە کوردستان و ئەو شـوێنانەی من لە ڕاپۆرتەکەمدا باسم کردبوو، ببینن. تەنانەت لە ئەگەری هاوکاریدا، بەڵێنیی ئازادی و پارەشیان پێدام.

سـەرەتا پێشـنیازەکەیانم قبـووڵ نەکـرد. بـەڵام پـاش بیرکردنەوە قبووڵم کرد، من بە باشـی نەمدەزانی ئیسـماعیل دانـی بە چیدا ناوە و نەشمدەزانی کە هاوڕێیانمان ئاگاداری گیرانەکەی من و ئیسماعیل هەن یان نە، نەمدەزانی حەشـارگەی خۆیان گۆڕیوە یان نە. بە پێچەوانەوە، بیرم لەوە کردبووەوە کە لەگەڵ گەیشـتنم بە کوردستان، چۆن خۆم لە دەسـت مەئموورە پۆلیسـەکان ڕزگار بکەم، چونکە بە باشی شارەزای ناوچەکـە بـووم. هەربۆیەش، لاپەڕەیەکم لەسـەر ئەساسـی هاوکاری لەگەڵ ساواک واژۆ کرد».

بەو پێیە، دوو پیاوی چەکداریان خستە تەک عەبدولڕەحمان بۆ ئەوەی بـڕوات بۆ کوردسـتان. عەبدولڕەحمان کە شـارەزای کوێسـتانەکانی کوردسـتان بوو، لە چاخانەی گوندێکدا کە پێشـتر شـوێنی هاتوچۆی خـۆی بوو، ئەو دوو چەکدارەی دانابوو و پێی گوتبوون کە بۆئەوەیکە هاوڕێکانی تووشـی شـک و گومان نەبن، پێویستە پێش هەموو شتێک، بـە تەنیـا پەیوەندییان پێوە بکات. تەنانەت پێـی گوتبوون کە پەیوەندی بە پۆلیسـی ئـەو ناوچەوە بکەن بۆ ئەوەی لەکاتی دەستبەسـەرکردنی هاوڕێکانیدا، یارمەتییان بدەن.

لێنا کە هاوسەرە خۆشەویستەکەی خۆی بەڕادەی پێویست دەناسی، دەیزانـی کـە زۆربەی کاتەکان، خەڵک دەکەونـە ژێر کاریگەریی خووە سەرنجڕاکێشـەکانی عەبدولڕەحمانەوە، ئەو دوو مەئموورە پۆلیسـەی دەهێنایە پێش چاوی خۆی کە چلۆن، وێڕای گوێ ڕاگرتن لە گاڵتەکانی عەبدولڕەحمان، کەوتوونەتە ژێر کاریگەریی سـەرنجی عەبدولڕەحمان بەنیسبەت خۆیانەوە.

لە شاخەکانی کوردستاندا، عەبدولڕەحمان وەکوو ماسی بوو لە دەریادا و دەیزانی کە هاوڕێکانی، هەموویان، گەلێک لەو گوندە دوورن.

دواجار، عەبدولڕەحمان دانپێدانانەکەی خۆی بەو ڕستەیە کۆتایی پێ هێنا:

«ڕەنگە ئەو دوو مەئموورە هێشتاش لەوێ چاوەڕوانی گەڕانەوەی من بن.» و ئەم وتەیەی خۆی بە دەنگێکی نەوی و چەشنێک لە ئاسوودەیی دەربڕی و پاشانیش گوتی: «من حەزم دەکرد خۆم ئەم شتانەت بۆ باس بکەم، نەک ئەوەی لە زاری خەڵکی دیکە و بە شێوەیەکی دیکە بیبیسیتەوە.»

لێنا: «بەڵام، چۆن وێراوتە بگەڕێیتەوە بۆ تاران؟»

عەبدولڕەحمان: «تۆیش باش دەزانی کە بنی بەرهەیوان هەمیشە تاریکە».

لێنا: «ئایا تۆ هەموو شتێکت بۆ من گێڕاوەتەوە؟ هیوادارم هیچت لێ نەشاردبێتمەوە؟»

بە سەرنجدان بە شێوازی قسەکردنی عەبدولڕەحمان، لێنا هەستی دەکرد شتی دیکەش لە ئارادایە. عەشق مرۆڤ فێر دەکات کە لە ڕێی چۆنیەتی ئاخاوتن، نیگا و تەنانەت جووڵەیەکەوە تێبگات کە ئەوەی پێی گوتراوە، تەواوە یان نە. بەڵام لێنا پێداگریی نەکرد و پاش ئەوەش، هەرگیز لەوبارەوە لەگەڵ عەبدولڕەحمان قسەی نەکردەوە. ئەو هەمیشە، لە دەروونی خۆیدا لەگەڵ شکدا لە ململانێدا بوو. بەڵام، ڕاستییەکەی هەرچی بێت، شتێک دیار و بەرچاو بوو و ئەویش ئەوە بوو کە پاش ڕاکردنەکەی عەبدولڕەحمان، هیچ کەس نەگیرا و حیزبیش وەکوو خۆی مایەوە. دانپێدانانێکی وەها، کارێکی سانا نییە. ورەی دەوێت. بە پێچەوانەوە، شاردنەوەی ئەوەی ڕوویدابوو، ئەو مەترسییەی هەبوو کە ببێتە هۆی لەدەست دانی متمانەی تەواوی هاوڕێکانی.

هەرچۆنێک بێت، بۆ لێنا، سەرەڕای بوونی شک و گومان، گوتنی ئەو بابەتە لە لایەن عەبدولڕەحمانەوە، شانازییەکی گەورە بوو و ئەو شانازییە بووە هۆی ئۆگریی زیاتری لێنا بۆ هاوسەرەکەی.

■ گێڕانەوەی ئەحمەدئاغا ـ ساڵی ١٩٨٩

پـاش کوژرانـی عەبدولڕەحمـان لە سـاڵی ١٩٨٩دا، لێنـا بڕیارِیدا بە هەندێ لە نووسـینەکانی خۆیدا بچێتەوە. پاشـان، لێنا سـەردانی ماڵی ئەحمەدئاغـای برای عەبدولڕەحمانی کـرد. هیوادرابوو کە بە یارمەتیی ئەحمەدئاغـا، زەینـی خـۆی تیژتـر کاتەوە و بـە پشتڕاسـتکردنەوە و یـان ڕەت کردنـەوەی هەنـدێ گرتە لە نووسـینەکانی خـۆی بگات. لە ڕەوتی قسـەکانیاندا، جارێکی دیکەش باسـی دەستبەسـەر بوونەکەی عەبدولڕەحمان هاتەوە ئارا.

گێڕانـەوەی ئەحمەدئاغـا جیـاواز بـوو. بـە پێـی وتەی ئـەو، پاش دەستبەسـەربوونی عەبدولڕەحمان، سەرهەنگ زیبایی کە بە دڕندایەتی و سادیسـم ناوبانگی دەرکردبوو، سـەردانی ماڵی ئەحمەدئاغا دەکات. زیبایـی، وەکـی دیکـەش بە گەنـدەڵ و بەرتیـل خـۆر بەناوبانگ بوو. زیبایـی بە دانی بەڵێنیی هەڵسوکەوتی نەرم و نیان و یان ئازاد کردنی زیندانییـەکان، داوای پارە و پێشکەشـیی لـە بنەماڵەکانیان دەکرد. بەو شێوەیە، ئەو ببووە یەکێک لە ساماندارترین پیاوەکانی ئێران. لەبەرانبەر ئـازاد کردنی عەبدولڕەحمانـدا، داوای پێنج هەزار تمەنی لە ئەحمەدئاغا کردبـوو. لـە سـاڵەکانی ١٩٥٠دا، بـڕی پێنج هـەزار تمـەن، پارەیەکی بەرچـاو بـوو، هەرچەنـد بە بـەراورد بـە گرینگیی ئـەو بزووتنەوەی کـە عەبدولڕەحمـان ئەندامـی بـوو، ئەو بـڕە پارەیە، زۆریـش نەبوو، دیسـانیش پارەیەکی بەرچاو بوو بۆ ئەو سـەردەمە. لەو سـەردەمەدا، عەبدولڕەحمـان، تەنیـا وەکـوو ئەندامێکـی سـەرکردایەتیی حیزبـی دێموکراتی کوردستانی ئێران دەستبەسەر کرابوو. جگە لەوەش، زیبایی بـۆ ئەوەی مەزەندەیەکی ڕادەی بەرتیل وەرگرتنەکەی لە کەس وکاری زیندانیەکان بەدەستیەوە بێت، هەمیشە زانیاریی پێویستی سەبارەت بە دۆخی ئابووری بنەماڵەی زیندانیەکانی وەچنگ دەخست. ئەو پارەیە بۆ ئەحمەدئاغا کە مامۆسـتایەکی سـادە بوو، یەکجار زۆر بوو، سەرەڕای ئـەوەش ئەحمەدئاغا بەڵێنـی پێدابوو کە ئەو پارەیەی بۆ ئامادە دەکات،

بـەو مەرجەی کـە زیبایی عەبدولڕەحمـان بێنێتە ماڵـی ئەحمەدئاغا و لێـی گەڕێـت لەوێوە ئازادانـە بڕوات. زیبایی وای کـرد و پارەی خۆی وەرگرت و لەو ماڵە ڕۆشت. عەبدولڕەحمانیش دەستبەجێ ماڵی براکەی بەجێهێشـتبوو و ڕۆشـتبوو. لەو ڕۆژە بەدواوەش هەتا ساڵانێکی زۆر، هیچ پەیوەندییەکی بە براکەیەوە نەگرت.

دواتر، لەم بوارەدا ڕۆژنامەنووسانێکی زۆر، چەندین جار، بە مەبەستی ئەنجامدانـی دیمانـە سـەردانی لینایان کـرد. بەڵام، لینا کە شـارەزای هونەری پێچەوانە نواندنی ڕاستیەکان لە لایەن ڕۆژنامەنووسانەوە بوو، هەرجارە دەستی بەڕووەوە دەنان. بەڵام، ئەوەش ڕێگر نەبوو لەوەی کە هەندێک لە ڕۆژنامەنووسانی فەرمی و نافەرمیی ئێرانی، دەست نەدەنە نووسـینی وتارگەلێک (زۆربەیان ناڕاست بوون) سەبارەت بە چۆنیەتی ئازادبوونـی عەبدولڕەحمـان و تەنانـەت هەندێکیان، باسـی خیانەتیان دەهێنایـە ئاراوە. بەڵام ئەوەیکە جێگەی داخ بوو و ناسروشـتیش بوو، ئەوە بوو کە ڕۆژنامەکان ڕاسـتییەکیان نەدەبینی، ئەویش ئەوە بوو کە پاش ئازاد بوونی عەبدولڕەحمان، تەنانەت یەک کەسیش تووشی کێشە و ئاستەنگ نەبوو..

■ دیمەشق

لینا خۆی بۆ بەجێهێشتنی تاران ئامادە دەکرد. چەند ساڵ پێش لەوە، لینای ١٩ سـاڵان، پێداگر لە پشـتیوانی کردنی خەباتی هاوسـەرەکەی، پێـی نابـووە فڕۆکەخانەی مێهرئابـادی تارانەوە. هەنووکـە، دەبوو بە پاسـپۆرتێکی عەراقـی و ناوی خـوازراوی عەرەبی و بـە عابایەکەوە، لـە ڕێـی هەمان فڕۆکەخانەوە ڕێی ئورووپا بگرێتـە بەر. هەرچەند لەو ماوەیەدا، ئاستەنگ و تەنگ و چەڵەمەی زۆری هاتبووە ڕێ و هەمیشە بە مێشـکێکی هێمن و شەفافەوە بەرەنگاریان ببووەوە، بەڵام سەبارەت بەم سـەفەرەی، مەراقێکی زۆری لە دڵدا بوو. لەگەڵ ئەوەشـدا، هەوڵی دەدا بەسـەرخۆیدا زاڵ بێـت. دەبوو لـە فڕۆکەخانـەی مێهرئاباد زۆر

ئاسایی و ئارام بێتە پێش چاو.

لێنـا و کچەکانـی دەبوو لە تارانەوە بەرەو دیمەشـق سـەفەر بکەن، چەنکوو عەبدولڕەحمان تەنیا تا ئەوێ، دەیتوانی بلیتیان بۆ بکڕێت.

قـەدری جان کە پیاوێکی مرۆڤدۆسـت و شـاعیرێکی ناوداری کورد بـوو، لە فڕۆکەخانەی دیمەشـق چاوەڕێـی دەکردن. ئـەو پیاوە چەند سـاڵ لەوەپێـش، بەهـۆی کۆمەڵکوژیـی کـوردەکان لە لایـەن تورکە کەمالیسـتەکانەوە، ناچـار ببـوو بەرەو سـووریە کۆچ بـکات. قەدری، پیاوێکـی میانەڕەو و کەم دوو بـوو. لێنا و منداڵەکانی بردە ماڵی خۆی و لای ژن و منداڵەکـەی خـۆی داینـان. لێنای لەگـەڵ هاوڕێکانی خۆی کـە ئەوانیـش کوردی کۆچەر بوون لە سـووریە، ئاشـنا کرد. هێندەی نەخایاند کە لێناش لەگەڵ هەندێکیان بوو بە هاوڕێ.

لێنـا و کچەکانی، ماوەی دوو مانگیان لە هۆتێلێکی شـاری دیمەشـق وەکـوو زیندانی بردەسـەر. لێنا، لـە هۆکاری ئەو هەمـوو چاوەڕوانیە تێنەدەگەیی. پاسپۆرتی هەبوو، تەنیا مابووەوە کڕینی بلیتەکان. بەخۆی دەگـوت ڕەنگە هاوڕێیان سـەرقاڵی کۆکردنەوەی پارەی پێویسـت بۆ کڕینی بلیتەکان بن. بەڵام، دیسـانەوەش بەخۆی دەگوت: بۆچی پێشـتر ئـەو هەوڵەیان نەداوە، بەتایبەتی کە کڕینی بلیتەکان لە تێچووی مانەوە درێژخایەنەکەیـان لە هوتێل، کەمتری تێدەچوو. دیارە لێنا و منداڵەکانی لە باری خوردوخۆراکەوە هیچ کێشـەیەکیان نەبوو. خواردنی باشـیان هەبوو و منداڵەکانیش لە خۆشەویسـتیی دەوروبەریان چێژیان دەبرد. هاوڕێیان سـەردانیان دەکردن و بۆ گەڕان و سـەیران لە سروشـتدا، دەیانبردنـە دەرەوەی شـار. لە ڕاسـتیدا، ئەوان بۆ ئاسـوودەیی لێنا و منداڵەکانی ئەوەی لەدەستیان دەهات، دەیانکرد. بەڵام لێنا و منداڵەکانی بۆیـان نەبـوو بەتەنێ بڕۆنـە دەرەوە و ئەوەش لەخۆیدا چەشـنێک لە قەتیـس بوون بـوو و تەنگاو و وەڕەزی دەکردن. سـەرەڕای ئەوەش، ڕەچاوکردنی ئەدەب و نەریت، ڕێگەی بە ژنان نەدەدا کە لە ئامادەبوونی پیاواندا، باسـی پـارە بکـەن. هەربۆیەش، ئـەو بابەتە دەبـوو لە ڕێی

پیاوەکانەوە چارەسەر بکرێت. جگە لەوەش، ئەم هاوڕێ تازانەی لێنا، مانەوەی خۆیشیان لە سووریە مەرجدار کرابووەوە بەوەی کە خۆیان لە چالاکیی سیاسی دووربگرن. لەحاڵێکدا کە خودی بوونی لێنا لەوێ، بۆ ئەوان بە مانای تێوەگلان لە کاروباری سیاسی بوو. ئەوەش تا ڕادەیەک سەری لێ دەشێواندن.

دواجار ڕۆژی سەفەر کردنیان گەییشت و لێنا کە لە فڕۆکەخانە لە چاوەڕوانیی سوار بوونی فڕۆکەدا بوو، هاوکات، ماڵئاوایی لە یەکێک لە قۆناغەکانی چارەنووسی خۆی دەکرد.

■ ئۆرووپا و پراگ

لەگەڵ گەیشتنیان بە پراگ، ڕێکخراوی خاچی سوور وەریگرتن و لە هۆتێلێکی چوار ئەستێرە، لە ناوەندی شاری پراگ نیشتەجێیان کردن.

ئاغای میدریخ (Mejdrich)، بەرپرسی پەنابەرەکان، پێی گوتبوون کە مانەوەی ئەوان لەوێ «کاتی»یە و پاشان پاکەتێکی پێدابوون کە بڕێکی کەم پارەی تێدا بوو بۆ وردە خەرجی ڕۆژانەیان. پراگ لەچاوی لێنادا وەک شارێکی بێگانەی لێهاتبوو. لێنا، داهاتووی خۆی لەوشارەدا سەیروسەمەرە و دابڕاو لەخۆی دەبینی. سەرەتا، لە وڵاتەکەی خۆیدا هەستی بە نامۆ بوون دەکرد. ئایا هەڵسوکەوتی هاونیشتمانەکانی لەبیرکردبوو، یان ئەوە خودی ئەو بوو کە بەو ڕادەیە گۆڕدرابوو!هەستی متمانە بەخۆیی کەمتر ببووەوە و سەرلەنوێ وەکوو سەردەمی ژیانیان لەو «کۆشکە شووشە»دا لە عەراق، تور ببووەوە و زمانی دەیگرت، لەکاتێکدا کە لە دیمەشق، ئەو نوقوستانییەی لەکۆڵ ببووەوە. هەستی دەکرد هەڵسوکەوتی ئاسایی نییە و ئەوەش لەکاتێکدا بوو کە چیدیکە هیچ مەترسییەکی لەسەر نەبوو. سەرلەنوێ بە ئازادی ژیان، بۆ لێنا نامۆ ببووەوە و تووشی ناجێگربوونی دەروونیی دەکرد.

پاش چەند حەوتوو، عەبدولڕەحمان خۆی بە ژووری هۆتێلەکەیاندا کرد و ئەوەش سورپرایزێکی ڕاستەقینە بوو و منداڵەکان بە پێی

سروشــت و غەریزە، هەســتیان بەو شادکامیی و بەختەوەرییە کرد کە ژووری هۆتێلەکــەی تەنیبــوو، چ بەختەوەرییــەک باڵاتر بوو لەوەی کە هەموو پێکەوە بوون!

بەهاری پراگ نزیک دەبووەوە. کۆمەڵگەی چێکۆســلۆڤاکی، هەنگاوی بەرەو هەڵمژینی هەوایەکی بەتاڵ بووەوە لە هەوری ترس و بێمتمانەیی هەڵدەگــرت. بــۆ عەبدولڕەحمان ولینا، پاش ســاڵانێک ژیانی نهێنی، ئەم دۆخە ورووژێنەر بوو. ســەرەڕای ئەوەی هێشتاش بە بینینی پۆلیس و کەســانی نیزامی تووشی هەمان دژکردەوەی بێمتمانەیی دەبوونەوە و لە ڕاستیدا، هێشتا لە دەست ئەم چەشنە بیرئانینانە ڕزگار نەبووبوون، بــەڵام چێژیان لــەو ئازادییە نوێیە وەردەگرت. جگەلــەوەش ئەوان بەو حاڵــەی خۆیــان و مانەوەی ئــەو هەســت و دژکردەوانەیــان گاڵتەیان بەخۆیان دەکرد.

پاش ماوەیەک، خاچی ســوور، ژوورێکی ١٢ میتری چوارگۆشەی، لە بینای تایبەت بە پەنابەران پێدان. بەڵام ئەنیســتیتۆی تەندروستیی پراگ کە بەهۆی شێدار بوون و ناتەندروست بوونی ئەو شوێنەوە، بەتایبەتی دۆخــی منداڵەکانی ڕەچــاو کردبوو، چەنــد یاریدەدەرێکی کۆمەڵایەتیی ناردبــوو بۆ ئەوەی هیوا لەو شــوێنە دووربخەنەوە. ناڕەزایەتیی لینا و تەنانەت گریانەکانی هیــوای بچکۆلانەش کاریگەریی نەبوو. ئەوان، بەو بڕیارە، هیوایان بە دامەزراوەیەکی «تەندروست» سپارد، دامەزراوەیەک کە خودی لیناش، لە ماوەی ئەو سێ مانگەدا کە هیوایان لەوێ ڕاگرتبوو، تێیدا کەوتبووە قەرەنتینەوە. بە درێژایی ئەو ماوەیە، تەنیا یەکجار توانی کچەکــەی لــە ئامێز بگرێــت. دوای ئەم ماوەیە تەنیا دەیتوانی لە پشــت میلەکانــەوە، لــە دوورەوە ســەیری کچەکەی بکات. ئــەو ماوە، هەم بۆ دایک و هەم بۆ منداڵەکە، دەورانێکی تاقەتپڕوکێن و بەئازار بوو.

لــەو ڕووەوە کــە لینــا لە ماوەی مانــەوەی لە ڕۆژهەڵاتــدا بە زمانی چێکی قســەی نەکردبوو، هەنــدێ وردەکاریی زمانەکەی لەبیر کردبوو. لە لایەکی دیکەشــەوە، لە پراگ، کێشەی گیرانی زمانی (تور بوونەکەی)

پەرەی سەندبوو. سەرەڕای ئەوەش، بەهۆی ئەو چەرمەسەرییانەوە کە لە ڕۆژهەڵات بەسەری هاتبوو، باری دەروونی لاواز ببوو و هەستی بە کاریگەریی ئەو ڕووداوانە لەسەر باری دەروونی دەکرد. ئەو بە ئازادی دەژیا، بەڵام وەکوو ئەندامانی دیکەی بنەماڵە، بە شوناسی ساختە (ئەوان هێشتایش بەو پاسپۆرتە ساختە عەراقیەوە کە کوردەکانی عەراق بۆیان دروست کردبوون و بە ناوی خوازراوەوە دەژیان)، هەربۆیەش، منداڵەکان بە ناوی خوازراوەوە دەچوونە قوتابخانە. سەرەڕای ئەوەش، لینا توانی بە هاوکاریی بەڕێوەبەری قوتابخانەکەیان، بە ناوی بچووکی خۆیانەوە لە قوتابخانە ناونووسیان بکات، بەڵام نەک بە ناوی بنەماڵەییەکەیانەوە. عەبدولڕەحمانیش، ناوێکی بنەماڵەیی غەیری ناوی بنەماڵەیی ژن و منداڵەکەی هەبوو. لینا زۆری هەوڵدا کە لە ڕێی سەردانی ناوەندگەلێکی پەیوەندیدار وەکوو خاچی سوورەوە، بە شوناسی ڕاستەقینەیانەوە ناویان تۆمار بکرێت. سەرەڕای خایاندنی کاتێکی زۆر و تاقەتپڕووکێنیی هەوڵەکانی، دواجار هیچیشی پێ نەکرا. دوا وەڵامێک کە یەکێک لە کارمەندەکانی وەزارەتخانە پێی دابووەوە، بریتی بوو لەوەی کە «ئێوە دەبێ بەو شوناسە ساختەی کە پێی تا ئێرە هاتوون ڕازی بن». هەشت ساڵی ڕەبەق چاوەڕوانیان کرد تا بتوانن سەرلەنوێ ناوی بنەماڵەیی قاسملوو بۆ خۆیان بگەڕێننەوە.

لینا، لە پراگ پاش هەوڵ و ماندوو بوونی زۆر، لە زانکۆی شارل Charles ناونووسی کرد و توانی درێژە بە خوێندنەکەی بدات، ئەو خوێندنەی پێش پێکهێنانی ژیانی هاوسەرییەکەی دەیویست ئەنجامی بدات.

■ هاتنی مەلامستەفای بارزانی بۆ پراگ

چەند مانگ پاش ڕۆشتنی لینا لە بەغا، ڕێژیمی پاشایەتیی عەراق ڕووخا. عەبدولکەریم قاسم کە بە کوودەتا، حکومەتی کۆماریی دامەزراندبوو، خۆی ببووە سەرۆک کۆمار. مەلامستەفای بارزانی لەوکاتەدا وەکوو

پەنابەر لە یەکیەتیی سۆڤیەت دەژیا، سەرکۆماری نوێ داوای لێکردبوو بگەڕێتەوە بۆ عەراق. مەلا مستەفاش قبووڵی کرد و لە گەڕانەوەیدا بۆ عەراق، بۆ ماوەیەکی کورت لە پراگ لای دا. بنەماڵەی قاسملوو بۆ نانی ئێوارە مەلا مستەفایان بانگێشتی ماڵی خۆیان کردبوو. لەو میوانییەدا، مەلا مستەفا پێشنیازی بە عەبدولڕەحمان کردبوو کە بگەڕێتەوە بۆ کوردستانی عەراق و لە نزیکەی سنووری ئێران نیشتەجێ بێت و بەو شێوەیەش لە شوێنی خۆی درێژە بە خەباتەکەی لە دژی ڕێژیمی شا بدات. عەبدولڕەحمانیش دەستبەجێ پێشنیازەکەی قبووڵ کردبوو.

لینا، هەرگیز، سەبارەت بە گرینگیی مەئمووریەتی هاوسەرەکەی دڕدۆنگ نەببوو. لەبیریشی نەچووبووەوە کە بەڵێنی پێداوە لە هەموو حاڵ و دۆخێکدا لەگەڵی بمێنێتەوە، بەڵام کاتێک عەبدولڕەحمان ڕایگەیاند کە دەگەڕێنەوە بۆ کوردستانی عەراق و لەوێ دەژین، بیری لە کچەکانی کردەوە و پرسیاری لە عەبدولڕەحمان کرد: «لە وڵاتێکدا کە ژنان هیچ مافێکیان نییە، چ داهاتوویەک بۆ کچەکانمان لەبەرچاو دەگریت؟ ئەوان لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست چ چارەنووسێکیان دەبێ؟»

عەبدولڕەحمان وەڵامی دایەوە: «ئەوان دەبن بە کورد، زمانی عەرەبی و کوردی فێر دەبن و تۆش زمانی چێکییان فێر دەکەیت، کچەکانمان بەسەر سێ زماندا زاڵ دەبن. لەوە زیاتر چی دیکەت بۆ دەوێن؟» لینا بەرهەڵستی ئەو لۆژیکە پیاوانە دەبێتەوە و وەڵامی دایەوە: «ئەوان کچن و من پێم وانییە کەیفیان بە دۆخی ژنانی ئەوێ بێت. لەبیریشت نەچێتەوە کە من بە کولتووری ژنێکی ئازادەوە گەورە بووم. تەنیا لەبەر ئەوەی خۆم لەگەڵ ئەو کۆمەڵگایە بگونجێنم، هەرگیز ناتوانم بە پێچەوانەی باوەڕەکانم، کچەکانم پەروەردە بکەم. ڕێزم بۆ ئەو کۆمەڵگەیە هەیە و لەوەیکە منیان بەو جۆرەی کە هەم قبووڵ کردووە، ئەوپەڕی ئەمەگداریم هەیە، بەڵام ئەوە بەو مانایە نییە کە من لە هەموو بوارەکاندا لەگەڵ ئەو کۆمەڵگەیە ڕێکم، بەتایبەتی لەگەڵ سیستمی باوک سالارانەی ئەو کۆمەڵگەیە سەبارەت بە ژنان، بەهەموو شێوەیەک

ناکۆکم و من هەرگیز لەگەڵ کچەکانم درۆ ناکەم.»

عەبدولڕەحمان کە وەڕەز دیار بوو، هەناسەیەکی هەڵکێشا و گوتی: «تۆ وەکوو هەمیشە شتەکان دراماتیزە دەکەیتەوە. ئێستا، ئەوان هێشتا منداڵن. دواتر سەبارەت بەم بابەتە قسە دەکەین».

ئەو زۆربەی جار، گرفتە بنەماڵەییەکانی بەم جۆرە لەکۆڵ خۆی دەکردەوە.

پاشان، عەبدولڕەحمان بەردەوام بوو و گوتی: «هەرچۆنێک بێت، من بڕیاری خۆمم داوە و مەلامستەفاش ڤیزاکانمان بۆ دەنێرێتە ڤییەن. دەبێ بە خێرایی کاروباری ئێرەمان ڕێک بخەین و لە پراگەوە بەرەو ڤییەن بەڕێ بکەوین. بڕیار بدە! یان لەگەڵم دێیت و یان لێرە دەمێنیتەوە. بەڵام ئەوە بزانە کە من چیدیکە ناگەڕێمەوە بۆ ئێرە و تا ڕزگاریی کوردستان لەوێ دەمێنمەوە» و بەم شێوەیە کۆتایی بە باسەکە هێنا.

لێنا کەوتبووە سەر دووڕێیان: یا دەبوو لەگەڵ منداڵەکانی دوای عەبدولڕەحمان بکەوێت و یان لێی جودا بێتەوە و تەڵاق وەربگرێت.

پاش ماوەیەکی کورت، لێنا ئاگادار بووەوە کە منداڵەکان لەوێ بەجێدەهێڵن. عەبدولڕەحمان بۆی شی کردەوە کە ئەوان سەرەتا دەبێت ماڵێک لەوێ بدۆزنەوە و ڕێکی بخەن و ئەوەش زیاتر لە سێ مانگ دەخایەنێت. پاش ئەوە، لێنا دەگەڕێتەوە بۆ پراگ و کچەکانیش لەگەڵ خۆی دەهێنێت بۆ ئەوێ. جگەلەوەش، لێنا دەبوو واز لە خوێندنەکەی بهێنێت.

هەندێ لە ڕووداوەکانی ڕابردوو، لەسەر دڵی لێنا قورس بوون. ئەو خۆی بە هۆی ئەو بڕیارەوە کە ئەوکات دابووی، سەرکۆنە دەکرد و پرسیاری لە خۆی دەکرد کە بۆچی بڕیاری جیاوازی نەداوە و بۆچی ملکەچی هەموو بڕیاراتی هاوسەرەکەی بووە. هەوڵی دەدا لە هۆکاری هەڵسوکەوتەکانی خۆی تێبگات. ئایا ڕێز و هەستی بەرپرسایەتی بەرانبەر بەڵێنییەکەی بوو، کە بەرەو ئەو کردەوانە ڕایدەکێشا؟ یان عەشق و خۆشەویستیی عەبدولڕەحمان کەمەندکێشی دەکرد؟ یان

خۆشەویستیی خەڵکی کورد؟ یان، ئەم کردەوانەی، دەرئەنجامی ئەو هونەرە بوو کە هاوسەرەکەی بە کەڵک وەرگرتن لێی، هەموو جارێک بیانووی لێ دەبڕی.

شتێکی حاشاهەڵنەگر هەبوو و ئەوەش ئەوەبوو کە لێنا نەیدەویست منداڵەکان لە باوکیان دابڕێت. ڕەنگە، هەتیو بوونی خودی لێنا لەسەردەمی منداڵیدا تا ڕادەیەک کاریگەریی لەسەر لەو بڕیارەی بووبێت.

■ ژیان لە بەغا بەشێوەی فەرمی (١٩٦٠ـ١٩٥٩)

لە ڤییەن، هیچ ڤیزایەک نەگەیشتبووە دەستیان. ئەوان هەرچی ڕۆژە سەردانی کۆنسولگەریی عەراق لە ڤییەنیان دەکرد و هەمیشە یەک وەڵامیان وەردەگرتەوە: «ڤیزاکان سبەی دەگەن». و دواجار، پاش سێ مانگ ڤیزاکان گەییشت، هەر ئەو سێ مانگەی کە لێنا بە منداڵەکانی گوتبوو کە پاش ئەوە، دەچێت بەدوایاندا و لەگەڵ خۆی دەیانبات.

کاتێک گەیشتنە بەغا، دۆخی وڵاتی عەراق ڕووی لە ئاڵۆزی نابوو. ململانێی نێوان عەبدولکەریم قاسم و دژبەرەکانی دەستی پێکردبوو و بەخێراییش کاریگەریی خۆی لەسەر دۆخی ئیقامەتی ئەوان نیشان دا. دەزگای ئیستخبارات، چوونە دەرەوە لە بەغای بۆ ئەوان قەدەغە کردبوو. هەربۆیەش، ئەوان نە دەیانتوانی بڕۆن بۆ کوردستان و نە بگەڕێنەوە بۆ ئورووپا. هەوڵەکانی عەبدولڕەحمان لای دەزگای ئیستخباراتیش بەهیچ کوێ نەدەگەیشت. دواجار، ناچار بوون لەگەڵ «پەرویز حێکمەتجوو»ی فڕۆکەوان، ڤێلایەکی نیوە کاول بەکرێ بگرن، هەمان پەرویز کە لە تاران لە ماڵی پیاوە زەردەشتییەکە پێکەوە ژیانی نهێنییان بردبووەسەر.

ئیزنیان نەدەدان بڕۆن بۆ کوردستان و پاش ماوەیەک، عەبدولڕەحمان بە لێنای گوت کە پارەیەکی وەهایان پێنەماوە و پێویستە لێنا بەدوای کاردا بگەڕێت. بڕیارەکەیان وابوو کە لێنا بۆ ماوەیەکی کورت و تا ئەو کاتەی ڕێگەیان پێدەدرێت لە بەغا بڕۆنە دەرەوە، کار بکات، جگە

لەوەش سەفەر بۆ پراگ بە مەبەستی هێنانی منداڵەکان، ڕۆژ بە ڕۆژ دوا دەکەوت و دوور و دوورتر دەبووەوە و لێناش لە تاو ئازاری دووریی منداڵەکانی تووشـــی حاڵەتی بێقەراری و بێدەرەتانی ببوو، هەربۆیەش، جارێکی دیکەش ناچار بە ملکەچ بوون بوو و لەوەیکە چوونەدەرەوەی بەیانیانـــی بۆ ســـەر کارەکەی، دەبووە هـــۆی دوورکەوتنەوەی مۆتەکە لـــە بیرکردنەوەکانی، تاڕادەیەک هێوری دەکردەوە. ئەو کەمە نامانەیش کـــە لە لایەن سەرپەرشـــتی منداڵـــەکان لە پراگەوە دەگەیشـــت، چیدیکە کاریگەرییان لەسەر دڵە بێئۆقرەکەی نەبوو.

■ کارکردن لە وەزارەتی نیشتەجێ بوون

کارێکیـــان لـــە وەزارەتـــی نیشـــتەجێبوونی عـــەراق بـــە لێنا پێشـــنیاز کـــرد. کاتێـــک لێنا بـــۆ یەکەمین جار چـــوو بۆ ئەوێ، لـــە لایەنی خودی وەزیـــرەوە کە پیاوێکی کورد بوو بە نێوی عەونی، پێشـــوازی لێکرا. لە ڕاســـتیدا، عەبدولڕەحمان بە بێئەوەی لێنا ئـــاگادار بکاتەوە، ئەو کارەی بـــۆ دۆزیبـــووەوە. وەزیر پیاوێکی جوان و گەنـــج و مێهرەبان بوو. ئەو ئیشی دیلمانجی و وەرگێڕانی بە مووچەی ٣٠ دیناری عەراقی (کەمترین مووچـــە لـــەو وەزارەتخانەدا) و شـــەش کاتژمێـــر کاری ڕۆژانە بە لێنا ســـپارد. لێنـــا دەبوو لـــە کاتژمێر ٩ی بەیانییەوە هەتـــا ٣ی پاش نیوەڕۆ کار بکات.

ڤێلاکـــەی ئەوان لە لای چـــەپ و وەزارەتخانەش لە لای ڕاســـتەوەی دیجلـــە هەڵکەوتبـــوو. ئەو دەبـــوو مەودایەکی نزیکـــەی دوو کیلۆمیتری ببڕێ. بەیانیان، شنەیەکی فێنک بەسەر «پردی ١٤ی ژوئیە» (ڕێکەوتی بەدەستەوەگرتنی دەسەڵات لە لایەن ڕێژیمی نوێوە)دا، هەڵیدەکرد. بەڵام، پاش نیوەڕۆ، لێنا بەهۆی گەرمای تاقەتپڕووکێنەوە کە ڕێک لە تەنووری ناناواخانە دەچوو، ماندوو و شەکەت دەگەیشتە ماڵەوە. لەو کاتژمێرەی ڕۆژدا، خەڵک لەحاڵی حەسانەوە و خەوی پاشنیوەڕۆدا بوون. سەرەتا، لێنا مووچەکـــەی خۆی بە نادادپەروەرانە و کەم هەڵدەســـەنگاند، بەڵام

دواتــر، بە زۆری دەزانــی، چونکە هیچ کاریکیان پیٚنەدەســپارد. نە بۆ وەرگێڕان و نە بۆ دیلمانجی، هەر هیچ شتێک نەبوو.

کاتێکیــش لینا، ناڕەزایەتی دەردەبڕی، وەڵامیان دەدایەوە: «ســەبرت هەبــێ، ڕاوەســتە، کارت بــۆ دەبــێ». لینا کــە تاکە ژنی ئەو بەشــە لە وەزارەتخانە بوو، هەستی دەکرد کە ڕێژیم بۆ ئەوەی خۆی دێموکراتیک و لایەنگری ڕزگاریی ژن پیشــان بدات، وەکــوو بووکەڵەیەک بە نرخی ٣٠ دینار لەوێ ڕایدەگرت!

لینــا لە سیســتمێکدا پەروەردە ببوو کــە بچووکتریــن دواکەوتن، بە بێڕێزی دادەنرا. هەربۆیەش، دوو حەوتووی یەکەم، هەرچی ڕۆژە ڕێک لــە کاتژمێــر ٩ی بەیانیدا لە وەزارەتخانە ئامادە دەبوو. بەڵام هەمیشــە لەگــەڵ دەرکەیەکــی داخــراو بــەرەوڕوو دەبــووەوە. پــاش ماوەیەک ســکرتێرێکی پیــر (کە هەمــوو کارێکی ئــەو وەزارەتخانەیــەی بەڕێوە دەبــرد) خــۆی کێش دەکرد و بە کلیلەکانەوە دەهات. ڕۆژانی ســەرەتا، ئەو سکرتێرە بە بینینی لینا کە چاوەڕوانی ئەوی دەکرد، سەری سووڕ دەما. دواتر، کاتێک ســکرتێرەکە لینای لــەو چاوەڕوانییەی بەردەرکەدا دەبینییــەوە، هەوڵــی دەدا پێش بــە پێکەنینەکەی بگرێــت، پێکەنینێک کە دەبووە هۆی شلەژاوی و حەپەسانی لینا. چەند خولەکێک پاش گەیشتن، فەوزی، کە لەگەڵ لینا لە یەک ژووردا کاریان دەکرد دەگەیشتە بەرەوە. فەوزی گەنجێکی ٢٠ ساڵە بوو کە ڕۆژان لەو وەزارەتخانە کاری دەکرد و شــەوانیش، درێــژەی بــە خوێندنەکەی دەدا. فــەوزی، لەپاش مردنی باوکی، دەرهێنانــی بژیوی بنەماڵە قەرەباڵغەکەی کەوتبووە ئەســتۆی. کارمەندەکانی دیکە، لە نێوان کاتژمێر ١٠ بۆ ١٢ی نیوەڕۆ دەهاتنە سەر کار. ئەوان، بە خوێندنەوەی ڕۆژنامە، قسە و باس، خواردنەوەی چا یان قاوە خۆیان ســەرقاڵ دەکرد، کوڕێکی گەنج هەموو ڕۆژێک ســەردانی دەکــردن و پێڵاوەکانــی بۆ بۆیــاخ دەکردن و دواتر بــۆ خواردنی نانی نیــوەڕۆ دەچوونە دەرەوە. پاش گەڕانەوە، دەچوونە لای فەوزی و ئەو بەڵگەنامانــەی ئەو ئامادەی کردبــوون، واژۆیان دەکرد و پاش کاتژمێر

یەک و نیو، یەکە یەکە، دەڕۆشتنەوە بۆ ماڵەوە.

ورده ورده لێناش ڕاهاتبوو و هەرچی ڕۆژە نیو کاتژمێر درەنگتر دەچووە سەر کار. لە بەر ئەوەی بەدرێژایی ماوەی مانەوەی لە وەزارەتخانە هیچ کارێکی نەبوو بیکات، ماندوو دەبوو. لێنا، لە چاوەڕوانیی ئەوەدا کە ڕۆژێک کارێکی پێبسپێرن، هەندێ شتی بۆ خوێندنەوە لەگەڵ خۆی دەبردە سەر کار. بەڵام هەرگیز، هیچ کارێکیان پێنەسپارد.

فەوزی متمانەی بە لێنا دەکرد و سەبارەت بە ڕووداوەکان و دۆخی وڵات، ئاگاداری دەکردەوە. دەیگوت کە ڕێژیمی قاسم ڕووی لە کزی ناوە و پیاوە دەسەڵاتدارەکانی وڵات دژبەری ڕێژیمی قاسمن و هەندێ لە کارمەندەکانی ئەم وەزارەتخانەیەش لە دژبەرەکانن و چاوەڕێی ڕووخانی ڕێژیمن و لە هەموو شوێنێک خەریکی کاری تێکدەرانەن لە سیاسەتەکانی ڕێژیمدا و دواجاریش ئەوەی کە پێدەچێت ئەمانە، ببنە هۆی یاساغ بوونی چوونەدەرەوەی لێنا و عەبدولڕەحمان لە بەغا.

لەو کاتەوە کە ئەوان پراگیان بەجێهێشتبوو، یازدەمانگ تێدەپەڕی، ئەو دێموکراسییەی بە کودەتا ڕاگەیەندرابوو، بەرەو دیکتاتۆری دەچوو. ئەوەش لێنای نیگەران دەکرد.

عەبدولڕەحمان، بۆ دڵنیایی و هێور کردنەوەی لێنا، جەختی دەکردەوە و دەیگوت: «هیچ مەترسە، ئەگەر قاسمیش ملکەچی فشارەکانی زمانلووسەکانی دەوروبەری بێت، ڕێگای ڕاکردن بەرەوە کوردستان، هەمیشە بۆ ئێمە کراوەیە!»

لێنا: «ئەی منداڵەکانمان؟»

عەبدولڕەحمان: «دۆخی منداڵەکانی ئێمە، هەزار قات باشترە لە دۆخی منداڵانی کورد. ئەوان دەبێ تا ئەو کاتەی پێویست بێت، فێر بن بە بێ ئێمە بژین و بە تەنیا گەورە بن».

لێنا: «منداڵانی کورد لە هەژاری و نەداریدا دەژین، بەڵام لەگەڵ بنەماڵەکانی خۆیاندان، کەچی منداڵەکانی ئێمە وەکوو هەتیویان لێ

هاتووە.»

هەمـوو ژنـەکان ئـەو توانایان نییە کە بۆ هەمیشـە ڕێز لـەو مێردە بگـرن و خۆشـیان بوێت کە بیـر لە منداڵەکانی ناکاتـەوە، لە ماڵدا هیچ یارمەتییەکیـان نـادات و تەنانەت پـارە و بژیوی بنەماڵەکەشـی دابین نـاکات. لینا ڕێزی لـە مەئمووریەتەکـەی عەبدولڕەحمان دەگرت، بەڵام ئەویش ئەعسابی پۆلایینی نەبوو.

لینـا تا کاتی دەرکردنیان لە عەراقیش، لـەو وەزارەتخانەیە مایەوە و قبووڵیشی کرد کە لە خسـتنەڕێی پیشانگایەکی پیشەیی چێکۆسلۆڤاکی لـە بەغا، کە مووچەیەکی باشیشـیان پـێ دەدا، کار بکات. ئەو بەو دوو مووچەوە کە وەریدەگرت، بژیوی هەموو ئەو کەسـانەی کە لەو ماڵەدا دەژیان دابین دەکرد.

لەگەڵ ئەوەشـدا، تێپەڕینی زەمەن و نەگۆڕانـی دۆخەکەیان لە بەغا، ببووە هۆی سەرهەڵدانی کێشە و نەسازان لە نێوان ژن و مێرد دا. لینا لەڕادەبەدەر هەستیار ببوو. ئەو، چیدیکە تەنانەت لە ئەگەری ڕێگەپێدانی دەوڵەتی عەراقیش ئامادە نەبوو بچێت بۆ کوردستان و تەنیا شتێک کە دەیویسـت گەڕانـەوە بۆ پراگ بوو. ئەو ئیتر بێـزار ببوو. لە مۆتەکە و خەونەکانیـدا دەیبینی کە منداڵەکانی خەریکە لە قوڕ و لیتەدا نوقم دەبن و یـان دەکەونـە خەندەقێکی پـڕ لە گورگەوە و یان لـە ماڵێکدا گیریان کـردووە کە گڕی تێبەربووە. چیدیکە تاقەت و توانای ئەوەی نەبوو کە ئەو بەڵێنییەی بە منداڵەکانی دابوو، جێبەجێی نەکات.

■ رزگاربوونی عەبدولڕەحمان لە کوژران

عەبدولڕەحمان دەبوو بچێت بۆ کوردسـتان. دەبوو بە شێوەی نهێنی بەغا بەجێبهێڵێت. دووجار لە سـەفەرەکەی سەرکەوتوو بوو. لە ڕەوتی سـەفەری دووهەمیدا، لینا کە باری دەروونـی بەتەواوی تێکچووبوو، لە دڵی خۆیدا هەسـتی بە پێشهاتی خراپ دەکرد. عەبدولڕەحمان کە بۆ ماوەی حەوتوویەک سەفەری بۆ کوردستان کردبوو، سێ ڕۆژ درەنگتر

گەڕایەوە. وەکوو هەمیشە گاڵتەی دەکرد و بە ئیشتیاوە نانی دەخوارد. بەڵام، لینا دڵنیا بوو کە کێشـــەیەک ڕوویدابوو. کاتێکیش لینا پرســیاری لێدەکرد، وەکوو هەمیشــە وەڵامی دەدایەوە کە هەموو شــتێک بە باشی و ڕێک و پێکی تێپەڕیوە.

پاش حەوتوویەک، لە کاتێکدا کە هەر خۆیان لە ماڵەوە بوون و چایان دەخواردەوە، دواجار عەبدولڕەحمان هاتە گۆ و گوتی: «من لە هۆتێلێک گیرســامەوە، شــەو درەنگان، لەگەڵ هاوڕێیانی حیزبی قەراری دیدارم هەبــوو. ئــەوان بەتایبەتی، لەوپەڕی ســنوورەوە بۆ قســەکردن لەگەڵ مــن هاتبــوون. ڕێک لەو کاتــەدا کە خۆم ئامادە کردبــوو لە هۆتێلەکەم وەدەرکەوم، دۆســتێکی کوردی عەراقی بــە پەلە خۆی بە ژوورەکەمدا کــرد. بەرانبــەر هۆتێلەکە، دوو پیاو چاوەڕێــی منیان دەکرد، بۆ ئەوەی بــە خەنجەر لێمــدەن. بەوپێیە، دیار بوو کەســێک خەیانەتی لێکردووم. هەربۆیــەش، ئێمە لە دەرکەی پشــتەوە چووینــە دەرەوە و من چیدیکە نەگەڕامــەوە بــۆ ئــەو هۆتێلــە. ئــەم ڕووداوە، بووە هــۆی تێکچوونی پلانەکانمان. دۆزینەوەی شــوێنێکی نوێ بــۆ دیدارەکەمان، ماوەیەک لە کاتی گرتین و ناچاریش بووین کات و ساتی کۆبوونەوەکانمان بگۆڕین. هەربۆیەش، من هەندێ درەنگتر لە کاتی دیاریکراو گەڕامەوە».

■ دەرکردن لە عەراق

ڕۆژێکیان عەبدولڕەحمان دەم بە پێکەنین خۆی کرد بە ماڵدا و گوتی: «پارێزگار بۆ سبەی کاتژمێر ١٠ی بەیانی لە هەردووکمانی گێڕاوەتەوە. دەیناسم، پیاوێکی باشە. دواجار، دەتوانین لێرە بڕۆین».

پارێزگار، پیاوێکی مێهرەبان و ڕووخۆش بوو (هەڵبەت بۆ لینا، زیاتر لە ڕادەی پێویســت). خولکی کردن دانیشــن و ئەمری کرد قاوەیان بۆ بێنن. لەگەڵ عەبدولڕەحمان باسی کەمبایەخ و بابەتی ڕۆژانەی دەکرد و هاوکات، وەکوو نەریتێکی باوی ئەم وڵاتانە، لەپەستا دەیگوت: «بەخێر بێن» و عەبدولڕەحمانیش، هەرجارە بە هەمان فۆرموولی ڕەچاو کردنی

ئەدەب، سپاسـی دەکرد. تا ئەوکاتەی کە کاتی هۆکاری بانگهێشتەکەی گەییشت (لینا بە عەرەبی قسەی نەدەکرد، بەڵام بە گشتی لە ناوەرۆکی باسەکەیان تێدەگەییشت).

لەڕاستیدا، بەڕێز پاریزگار، بەداخ بوو لەوەیکە ناچارە پێیان ڕابگەیەنێت کە ماوەی مانەوەیان لە عەراق بەسەرچووە و ئەوان دەبێ لە ماوەی ٤٨ کاتژمێردا، ئەو وڵاتە بەجێبهێڵن و لەو ڕووەوە کە هۆکاری بڕیارەکەیان پێڕانەگەیاندووە، ناتوانێت هیچ ڕوونکردنەوەیەکی زیاتر بدات. بە ڕوونی دیار بوو کە درۆ دەکات و هەربۆیەش پرسیار کردن لەو، چ سوودێکی دەبوو؟ سەرەڕای ئەوەش، ئەوان بە هێنانەئارای وردەکارییەکانی سەفەرەکەیان، توانییان بۆ یەک ڕۆژی دیکەش ئیزنی مانەوە وەربگرن، هەرکە گەیشتنە ماڵەوە، لینا لە خۆشحاڵیی ئەوەیکە سێ ڕۆژی دیکە لە پراگ دەبوو، شایی لە دڵیدا دەگەڕا. خاوەن ماڵەکەیان پیاوێکی ئەرمەنی بوو. هەرکاتێک بۆ وەرگرتنی کرێی خانووەکە سەردانی دەکردن، وەکوو هەمیشە، بەدەم چا خواردنەوەوە، باسی ئەو زوڵمەی دەکرد کە لە ئەرمەنییەکان و کوردەکان کراوە. هەمیشە کرێی چوارمانگی لە پێشدا وەردەگرت، ئەو ڕۆژە دەبوو کرێی سێ مانگیان پێ بداتەوە. کاتێک عەبدولڕەحمان سەری باسەکەی لەگەڵ کردەوە، ئەو پیاوە کەوتە باسکردنی دۆخی هەژارانەی خۆی و ئەوەیکە ناتوانێت کرێی ئەو سێ مانگەیان بۆ بگێڕێتەوە. هەربۆیەش، نەیانتوانی پارەکەیان وەربگرنەوە. جگەلەوەش، ئەوان ناچار بوون هەموو ئەو شمەکانەی کە بۆ ماڵەکەی کوردستانیان کڕیبوو، لەوێ وازی لێبهێنن، چونکە نە ئیمکانی ماڵیی و نە کاتی ئەوەیان هەبوو کە هەموو ئەو شمەکانە بگوێزنەوە بۆ پراگ. هەربۆیەش، کەرەستە و شمەکەکانیشیان بەو پیاوە ئەرمەنییە «هەژارە» بڕا.

عەبدولڕەحمان، بە شێوەیەکی سروشتی لە لینا تێگەیشتووتر بوو و لەگەڵ بابەتەکان وەکوو خۆیان ڕووبەڕوو دەبووەوە و نەدەکەوتە ژێر کاریگەریی هیچ شتێکەوە. بەڵام، لینا هەڵسەنگاندنی دەکرد و هەوڵی دەدا

بابەتەکان پێشـبینی بکات و پرسیاری لە خۆی دەکرد کە ئەمە یان ئەو حاڵەتە، کامیان بۆ گرتنی هەڵوێستێک باش و گونجاو دەبێت. دەیویست سـەبارەت بە ئەگەرەکانی قسـە بکات. بەڵام عەبدولڕەحمان هەمیشـە وەڵامـی دەدایـەوە: «بـا بزانین چۆن دەبێـت، دواجـار ڕێگەچارەیەک دەدۆزرێتەوە.»

ئـەوان، ڕۆژهەڵاتیـان بە چوار جانتـاوە بەرەو پراگ بەجێهێشـت و ئەوەش هەموو ئەو شتە بوو کە دەبوو ژیانێکی نوێی پێ بنیات بنێنەوە، لەڕاستیدا، دەبوو ژیانی خۆیان لە هیچەوە دەست پێبکەنەوە.

■ گەڕانەوە بۆ پراگ (١٩٦٠)

لەوکاتەدا، دۆزینەوەی ئاپارتمان لە پراگ زۆر ئاستەم بوو. بە تایبەتی ئەگەر بەپەلەش بێت. خوازیار، دەبوو ناوی خۆی لە پێرستی شارەوانی تۆمار بکات. پێرستی داخوازکەران دوورودرێژ بوو و بێ بوونی واسیتە، بەسـاڵانی دەخایاند تا بتوانن خانوویەکیان دەست کەوێت. هەربۆیەش، کەسـانێک هەبوون کە پێشـبینیی ئەو حاڵەیان کردبـوو و ناوی منداڵە کەم تەمەنەکانی خۆیان لەو پێرسـتەدا تۆمار دەکرد، بەو هیوایە کە لە تەمەنی گەورەبوونیاندا، سەرپەنایەکیان دەبێت.

عەبدولڕەحمان بۆ گەڕان بەدوای خانودا لە شوێنێکی باشەوە دەستی پێکـرد و ڕاسـتەوخۆ چوو بـۆلای هاوڕێکانی لە شـارەوانیی پراگ و ئەوانیـش زۆر زوو خانوویـەک بـە ٣ ژووریـان لە ناوچـەی پێترینی Petriny بـۆ دۆزییەوە. پێترینی، یەکێک لە گردەکانی شـاری پراگ بوو کە دەوڵەت دەسـتی کردبوو بە دروسـت کردنی شارۆچکەیەک لەسەر ئەم گردە. لەو کاتەدا، ئەو شارۆچکەیە، تەنیا سێ بینای نیشتەجێبوونی لێبوو. ئەوانی دیکە بریتی بوون لە: کارگەی بەربڵاو، ماشـینی تایبەت بە هەڵکەندنی زەوی و هەڵگرتنەوەی خاک و پشکێنەر و هەروەها چاڵ و کەرەسـتەی بیناسازی...ئەو شتەی دەبووە هۆی شادمانی منداڵەکان و تۆقینی دایک و باییان.

کۆڵانەکانیش، لەڕاستیدا هەر بوونیان نەبوو و بە شێوەیەک کۆڵانی خەیاڵی و بریتی بوون لە شوێن تەگەری ماشینەکانی تایبەت بە بیناسازی لە قوڕدا.

ساڵەکانی سەرەتای ژیانیان لە ماڵە نوێکەیاندا، بە هەندێ زێدەڕۆییەوە، ساڵانێکی تەژی لە مۆتەکە بوون. کاروباری بیناسازیی ئەو شارۆچکەیە دەبوو لە حەوت ساڵدا بگاتە ئەنجام، بەڵام پاش دە ساڵ، هێشتاش پرۆسەی بیناسازیی بەردەوام بوو. کۆڵانەکان کارەبایان نەبوو و هاتوچۆی شەوانە لەوێ گەلێک پڕمەترسی بوو.

لە دوا وێستگەی شەمەندەفەر، بە مەودای دوو وێستگە لە ماڵەکەی ئەوانەوە، ئەنستیتۆی لێکۆڵینەوەیی پرۆفسۆر ویخترلەی (Wichterle) لێ هەڵکەوتبوو. لەم ئەنستیتۆیە بوو کە عەدەسەی کۆنتاکتی چاو کەشف کرا. نیکیتا خۆرۆشچۆف (Nikita KHrouchtchev)، سکرتێری گشتیی حیزبی کۆمۆنیستی یەکیەتیی سۆڤییەت کە بۆ دیدار سەردانی پراگی کردبوو. بەنیاز بوو سەردانی ئەو ئەنستیتۆیەش بکات. هەربۆیەش، بە پێشبینیی ئەگەری دیدارێکی ئەوتۆ، بە خێرایی کۆڵانەکانی «پێترینی»یان ئاسفالت کرد. ڕۆشتن بەسەر ئاسفالتی خاوێندا، چێژێکی تایبەتی هەبوو! پاش ڕۆشتنی خۆرۆشچۆف، کاروباری بیناسازی دەستی پێکردەوە و سەرلەنوێ کێوگەلێک لە قوڕ وچڵپاو هەموو لایەکی گرتەوە.

عەبدولڕەحمان دەستی کرد بە وانە گوتنەوە لە قوتابخانەی باڵای موتاڵا ئابوورییەکان (EHEE) و زۆری نەخایاند کە دەستی کرد بە نووسینی بڕوانامەکەی خۆی بۆ وەرگیرانی وەکوو «بەربژاری زانست». پاش وەرگیرانی وەکوو بەربژار، دەستی کرد بە نووسینەوەی بڕوانامەی دوکتۆرای دەوڵەتییەکەی و داکۆکیی لێ کرد. دواتر، دەستێکی پێدا هێنایەوە و وەکوو کتێبێک چاپی کرد. هاوکاتیش وتارگەلێکی بۆ ڕۆژنامە دەنووسی و هەروەها بۆڵتەنی «کوردستان»ی بڵاو دەکردەوە (هەمان بۆڵتەن کە لینا لە ئێران لە بڵاو کردنەوەیدا هاوکاریی کردبوو).

چەند مانگێک پاش گەڕانەوەیان بۆ پراگ، لینا لە زانکۆی شارل

(Charles) لە کۆلیژی فەلسەفە، دەستی کردەوە بە خوێندن. پاش کۆتایی پێهێنانی، قوتابخانەی باڵای موتالا ئابوورییەکان کە پێویستیان بە مامۆستای زمانی ئینگلیسی هەبوو، پۆستی ئاسیستانی بە لینا دا. پاش دوو ساڵ، پلەی لینا بۆ یاریدەدەری مامۆستای زانکۆ بەرزبووەوە. هیچ کاتێکی ئازادی بۆ نەمابووەوە. لە لایەکەوە وانەی دەگوتەوە، بەکاروباری ناوماڵ ڕادەگەیشت و لە خوێندندا یارمەتیی کچەکانیشی دەدا و لە لایەکی دیکەشەوە، بەکاروباری کوردەکان و یارمەتیدانی هاوسەرەکەی لەو بوارەدا ڕادەگەیی، ئەم کارەشی، هەموو کاتە ئازادەکان، پشووی کۆتایی حەوتوو و ڕۆژانی پشووی فەرمیی لێ داگیر دەکرد.

■ پلانی دەرکردنی عەبدولڕەحمان لە حیزب

لە مانگی ژوئیەی ساڵی ١٩٦٤دا، کۆنگرەی دووهەمی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە گوندی سۆنە، لە سنووری کوردستانی ئێران بەڕێوەچوو. لەم کاتەدا، عەبدوڵڵا ئیسحاقی، ناسراو بە ئەحمەد تۆفیق، پیاوی خاوەن دەسەڵاتی حیزب بوو. لینا لە کاتی مانەوەی نهێنی خۆی لە تاراندا ناسیبووی. لە لاپەڕەکانی پێشووی ئەم کتێبەشدا باسی کراوە. ئەو هەموو هەوڵی خۆی خستەگەڕ بۆ ئەوەی بە تۆمەتی خیانەت، عەبدولڕەحمان لە کۆمیتەی ناوەندی حیزب دەربکات. کاریزما، کارامەیی و کەسایەتیی بەرزی عەبدولڕەحمان نەک هەر ببووە هۆی سەرئێشە بۆ ئەحمەد تۆفیق، بەڵکوو بۆ زۆرێک لە ئەندامانی دیکەی حیزبیش بە هەمان شێوە بوو و هەربۆیەش لە بەرژەوەندیی هەموویان بوو کە لەسەر ڕێی خۆیان لایدەن. عەبدولڕەحمان حەوت ساڵ لەمەوبەر لە لایەن ساواکەوە دەستبەسەر کرابوو و پاش ماوەیەک ئازاد کرابوو. ئەحمەد تۆفیق و هاوتاکانی دیکەی، ئەو بابەتەیان کردبووە بیانوو و داوایان کرد لە حیزب دەربکرێت. بەڵام، عەبدولڕەحمان لەوکاتەدا لە پراگ بوو و هەربۆیەش نەیدەتوانی بەرگری لەخۆی بکات. ئەو

سەبارەت بە کێشەکانی خۆی لەگەڵ حیزب، لەگەڵ هیچ کەس، تەنانەت لەگەڵ لیێناش قسەی نەدەکرد و چاوەڕوانی دەرفەتی گونجاو بوو.

لـە سـاڵەکانی ١٩٦٨ـ ١٩٦٧، کومیتەی مەرکـەزی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دەسـتی بە خەباتێکی چەکدارانە کرد لەگەڵ ڕێژیمی شـادا. پاش ١٨ مانگ خەبات، دە کەس لە ڕێبەرانی ڕاپەڕینەکە کوژران (ئەحمـەد تۆفیـق لەوێ نەبـوو، واتە لە نێـوان ڕاپەڕیوەکانـدا نەبوو). عەبدولڕەحمان کە لە پراگ دەژیا، لەو ڕاپەڕینەدا بەشـداریی نەکردبوو و بابەتی دەرکردنیشی لە حیزب «لەبیر» کرابوو.

■ داگیر کردنی چێکۆسلۆڤاکی

لەم سـەردەمەدا کە بۆ کوردەکان سـەردەمێکی دژوار بوو، بەهاری پراگیـش لە دووهـەزار کیلۆمیتریـی باکووری ڕۆژئاوای کوردسـتان، لـە ژێر پۆسـتاڵی «سـوپا دەسـتەبراکانی» پەیمانی وەرشـۆ، تایبەت بە دەسـتوپێوەندەکانی سـۆڤییەتدا دەیناڵاند. ڕێژەی ئەو کەسـانەی کـە لە کاتی هێرشـدا کوژران، هەرگیز ئاشـکرا نەکرا. بـەڵام لە کەس شـاراوە نییە کە ڕێژەیەکـی یەکجار زۆر بوو. چێکۆسـلۆڤاکی لە ڕێی «براکانییەوە» ببووە وڵاتێکی داگیر کراو، هەموو هیواکانی ببووە بڵقی سـەر ئاو و پرۆژەکانی سـەبارەت بە سـەقامگیرکردنی «سوسیالیزم بە ڕواڵەتێکی ئینسـانییەوە» پێشـێل کرابـوو و لەناوچووبوون. کەس نەیدەزانی کۆمارەکە چی بەسەر دێت.

یەکەم سـاڵ، لە لایەن داگیرکەرانەوە، پێکەوە هەڵکردن و گونجانێکی سـەیر بەسـەر وڵاتدا زاڵ بوو. سـۆڤییەتەکان کە لەپـاش داگیرکردنی خوێنینـی مەجارسـتان لـە سـاڵی ١٩٥٦دا، هەڵسوکەوتـی کۆمەڵگەی نێونەتەوەیی و کێشەکانی بەرەوڕوویان لەگەڵ وڵاتانی ڕۆژئاواییان لەبیر نەکردبوو، لە چێکۆسلۆڤاکی بە پارێزەوە ڕەفتاریان دەکرد. ئەوان بە خۆ بواردن لەو دەستێوەردانانەی دەبووە هۆی دەنگدانەوەی کێشەخولقێن لە ژیانی کۆمەڵگەدا، لە ڕاسـتیدا سیاسەتی چاوەڕوانییان گرتبووە بەر

تا ئەوکاتەی کە تووڕەیی خەڵکی چیکۆسلۆڤاکی وروووژێندرا.

لە ساڵی دووهەمی داگیرکردندا، پەردەکان لادران. هاوکات لەگەڵ هاتنەسەرکاری حکوومەتی نوێی هوساک (Husak)، بە ئەمر و لەژێر چاوەدێریی سۆڤییەتەکان، پاکتاوکردنەکان لە هەموو بەشەکانی ژیاندا دەستی پێکرد.

ڕۆشنبیرە سەرکەش و یاخییەکانیان ناچار کرد لە کارخانەکان کار بکەن و یان بە پلەی نزمەوە کردیانیان بە کارمەندی نووسینگەکان. مووچەکەشیان هەم دیاریکراو بوو و هەم ئەوەندە بوو کە بە ئاستەم بەشی لانیکەمی پێداویستییە زەروورەکانی ژیانی یەک کەسی دەکرد (بە بێ ڕەچاو کردنی بنەماڵەکانیان). ڕێژەیەکیان ناچار بوون وڵاتەکەیان بەجێبهێڵن. ئەو دۆخە تەنیا تایبەت بە ڕۆشنبیرەکان نەبوو، بەڵکوو هەموو توێژەکانی کۆمەڵگەی دەگرتەوە. هەموو ئەو کەسانەی کە ملیان بۆ خواستەکانی ڕێژیم ڕانەدەکێشا، سزا دەدران. نەبوونی هەرچەشنە دوورەدیمەنێکی ئازادی، هیواکانی خەڵکی کردبووە بڵقی سەرئاو. بوونی سوپای سوور و «تێکنێسییەنەکانی» سۆڤییەت، خۆی دەبووە هۆی زیاتر کردنی ئەو بێهیواییە. ئەوەش، بۆ ئەم وڵاتە کە لە ناوەندی ئۆرووپا هەڵکەوتبوو و ئازادییەکەی خۆی تەنیا لە ساڵی ١٩١٨دا، پاش دارمانی ئیمپراتۆریی بنەماڵەی هابسبۆرگ، بەدەست هێنابوو، تاقەتپڕووکێن بوو.

سەرەڕای مەترسیی تۆمەتگەلی خیانەت و زیندان، زۆر کەس بە شێوەی نهێنی دەستیان بە دژایەتیی چالاکانە کرد. هەندێ کەسیش ڕوویان لە دژایەتیی ئاشکرا کرد. «مەنشووری ٧٧» پەردەی لەسەر تاوانەکانی نومەنکلاتور (Numenclature) هەڵدایەوە، داوای لە داگیرکەران کرد وڵاتەکەیان بەجێبهێڵن و داوای لە خەڵک دەکرد لە دژی داگیرکەران بوەستنەوە. بەرهەمی یاساغ کراو، بە شێوەی «سامیزدات» بڵاو دەکرایەوە.

پرۆفسۆرە ناودار و بەناوبانگەکان لەو کلاسانەی لە ماڵەکانی خۆیاندا

بەڕێوەیـان دەبردن، فەلسـەفە و بابەتگەلی جۆراوجۆری زانسـتی و... یان دەگوتەوە، ڕێژیم بە یارمەتیی شاهیدە درۆزنەکان و کۆکردنەوەی «بەڵگـەی» سـاختە، دژبەرەکانیان بـە خراپەکار و تاوانبـار تۆمەتبار دەکـرد و دەیانخسـتنە زیندانـەوە. بەڕێزان واسـلاو هاوێـل (Vaclav Havel)، ڕۆدۆڵف باتێک (Rudolf Battek) و زۆرێکی دیکەش لەو دەستە بـوون. ئەو دۆخە مـاوەی دوو دەیە بەردەوام بوو. لەو ماوەدا، خەڵکی چێکۆسـلۆڤاکی کەوتنە بەر ئازار و ئەزیەت و سـووکایەتی پێکردن و زینـدان کران و ناچار کـران تووڕەییەکانیان بەرانبەر بە داگیرکەران و دەستوپێوەندییەکانیان قووت بدەنەوە.

ئـەو بەرەیەی لە سـاڵەکانی ١٩٦٠دا لەدایک ببوون، لە دۆخی مرۆڤە دیلەکانـدا گـەورە بوون و وەکوو دایک و باوکەکانیان، لە ژێر خنکاندن و چەوساندنەوەی دۆگمەکان، قەدەغەکراوەکان، سزاکان و چەشنەکانی تەنبێ کردندا دەژیان. وڵاتی چێکۆسـلۆڤاکی کـە پێش جەنگی جیهانیی دووهەم، لە باری فەرهەنگی و پیشەییەوە بە یەکێک لە پەرەسەندووترین وڵاتانی ئورووپایی هەژمار دەکرا، لە ژێر دەسەڵاتی سۆڤییەت و ڕێژیمی بەناو «دێموکراسـیی خەڵکیی»دا ببوو بە وڵاتێکـی پەرەنەگرتوو و بە داگیرکردنـی وڵات، ڕۆژ بە ڕۆژ دۆخەکەی خراپتر دەبوو. دواجار، ٢١ سـاڵ داگیرکاریی «کاتی» پێویسـت بوو بۆ ئەوەی لە پاییزی ١٩٨٩دا، «شۆڕشـی مەخمەری» سـەرهەڵبدات و ببێتە هۆکاری بەجێهێشـتنی یەکجاری وڵات لە لایەن هێزەکانی سۆڤییەتەوە.

لەژێـر دەسـەڵاتی داگیرکەرانـدا، دەزگای بارهێنـان و پـەروەردەی نەتەوەیی، خوێندنی ئەو منداڵانەی کە دایک و باوکیان «سزا درابوون»ی لـە قوتابخانە نازۆرەملییەکاندا یاسـاغ کردبوو. تەمبێ کراوەکان بریتی بـوون لەو کەسـانەی کـە لە مافی کارکـردن بە پێی پسـپۆرییەکەیان، ڕاگرتنی پێگە و کارەکەیان بێبەش کرابوون یان لە حیزب دەرکرابوون. لە ژێر دەسەڵاتی ڕێژیمی پاوانخوازدا، هەموو کردەوە و هەڵسوکەوتێکی خەڵک لە ژێر چاوەدێریدا بوو و هەربۆیەش لە زانکۆکان کەشی ژیانی

پیشەیی ڕۆژ بە ڕۆژ بەرتەسکتر دەبووەوە.

دواجار، ڕۆژێک هاوڕێکانی لێنا ئاگاداریان کردەوە کە قسە و باس و پڕوپاگەندای تۆمەتبارکردنی ئەو بە «دوژمنی خەڵک» لەگۆڕێدایە. ئەو هاوڕێیانە بە هێنانی نێوی هەندێک لە کاربەدەستانی باڵادەستی لێنا، بۆیان ڕوون کردەوە کە ئەو کاربەدەستانە دەیانهەوێ لێنا لەکۆڵ خۆیان کەنەوە، چونکە وەک باسیان دەکرد لێنا «گیانی» هاوکاری لاواز دەکات. بە کورتی، وادیار بوو کە مانەوەی لێنا لە کۆلیژ، چیدیکە پێویست نەبوو.

پاش داگیرکردنی چێکۆسلۆڤاکی لە ساڵی ١٩٦٨دا، عەبدولڕەحمان لە گوتنەوەی وانە لە قوتابخانەی باڵای موتاڵا ئابوورییەکان (EHEE) بەردەوام بوو، بەڵام ئەو کە بەهۆی وێناسازیی کۆمەڵگەی چێکۆسلۆڤاکی بە شێوازی یەکیەتیی کۆماریی سۆڤییەت و بە تایبەتی نۆژەنکردنەوەی توندئاژۆیانەی توتالیتاریسم، خوێن لە جەرگی دەتکا، ساڵی ١٩٧٠، پێشنیازی دەوڵەتی عەراقی سەردەمی حەسەن ئەلبەکری، سەبارەت بە هاوکاری کردن لەگەڵ وەزارەتی پلاندارێژیی ئەو وڵاتە بۆ داڕشتنی گەڵاڵەی پەرەسەندنی درێژخایەن قبووڵ کرد.

لەگەڵ بەجێهێشتنی توتالیتاریسم لە چێکۆسلۆڤاکی، عەبدولڕەحمان دەرۆشت بۆ ئەوەی لەگەڵ ڕێژیمێکی دیکە کار بکات، ڕێژیمێک کە ئەویش لە ئازاردانی خەڵکەکەی خۆی کەمی دانەدەنا. سەرەڕای ئەوەش، بە چوونی بۆ عەراق، عەبدولڕەحمان لە نیشتمانەکەی خۆی واتە کوردستان و خەڵکەکەی خۆی نزیک دەبووەوە و لەوێ بارودۆخی پێویست بۆ خەباتی بۆ دەڕەخسا، بۆ عەبدولڕەحمان، چێکۆسلۆڤاکی سەرەڕای هەموو کێشە و ئاریشە و نەهامەتییەکانی، وڵاتێکی شارستانی دەهاتە هەژمار، لە حاڵێکدا کە کوردەکان، خەڵکانێکی بێئەنوا، هەژار و پەرەنەسەندوو بوون و لە دواکەوتوویییدا ڕاگیراو بوون.

لە پراگ، لێنا بە تەنێ مابووەوە و دەبوو بۆ دەرچوون لەو دۆخە نالەبارە کە لەبەردەم ئەو و کچەکانیدا بوو، ڕێگایەکی گونجاو

بدۆزێتەوە.

■ دەست لەکار کێشانەوەی لێنا

کچە بچکۆلەکەی، دەبوو ساڵی داهاتوو بچێتە زانکۆ. بەڵام، ناکۆکیی نێوان لێنا و بەرپرسانی زانکۆ و ملکەچ نەبوونی لەبەرانبەریاندا، ئەو مەترسییەی هەبوو کە کاریگەریی لەسەر خوێندنی کچەکەی دابنێت. هەربۆیەش، پاش بیرکردنەوە و ڕامان لەو بابەتە، لێنا بڕیاڕی دا کە پێش لەوەی دەری بکەن، خۆی دەست لەکارکێشانەوەکەی ڕابگەیەنێت. ئەم بڕیارە، بەو مانایە بوو کە ئەو دەبوو بەدوای کارێکی دیکەدا بگەڕێت. عەبدولڕەحمان هێشتاش لە عەراق بوو و لەوێ کاری دەکرد. بەڵام ئەو یارمەتییە ماڵییەی کە لە لایەن ئەوەوە بە لێنا دەگەییشت، پچڕپچڕ و نابەردەوام بوو. لە ڕاستیدا، تەنیا داهاتێک کە لێنا دەیتوانی حیسابی لەسەر بکات، بریتی بوو لەو مووچەیەی کە وەری دەگرت.

بەخۆشییەوە، بەڕێوەبەری کورسیی مارکسیسم ـ لێنینیسم لە زانکۆی تکنیکی، بە نێوی ئانتۆنین خیبا (Antanin CHyba)، هاوڕێی عەبدولڕەحمان بوو. ئەو، کۆنە کۆمۆنیستێک بوو کە بە شێوەی نهێنی یارمەتیی ئەو ڕۆشنبیرانەی ئەدا کە لەسەر کارەکانیان لادرابوون بۆ ئەوەی بۆ گۆڤار و ڕۆژنامەکان بابەت بنووسن. پاشان، نووسینەکانیانی بە ناوی خۆی یان هاوڕێکانیەوە بڵاو دەکردەوە و دواتر داهاتی نووسینەکەی بۆ وەردەگرتن. ئانتۆنین بە مەبەستی بەلاڕێدا بردنی ڕێنماییەکانی بالادەستەکانی خۆی، داهێنانی جۆراوجۆری دەکرد و لەوەیکە گاڵتەی بە نۆمانکلاتۆرەکان کە زۆربەشیان لە ناسیارەکانی خۆی بوون دەکرد، کەیف خۆش دەبوو و ئەوەش دەرخەری ئەوە بوو کە ئەو لە هەموو توێژەکان، دۆست و دوژمنی خۆی هەبوو.

ئەو بە لێنای گوت: «من ئێستاکە لە بواری ژینگەدا لقێکم کردۆتەوە. سەرپەرشتیارییەکەی لە ئەستۆی پرۆفسۆر «نۆڤی»یە Novy و تۆش جێگریی ئەوت لە ئەستۆ دەبێت». ئەو بڕیارە خێرایە، لێنای غافڵگیر کرد.

بەڵام، ئانتۆنین وەکوو ئەوەی بڕیارێکی زۆر ئاسـایی و سـانای دابێت خۆی پیشان دەدا. لە ڕاستیدا، پرۆفسۆر «نۆڤی»یش لە جەنگەی پاکتاو کردنەکاندا، لە پێگەی مامۆستایەتی بیرکاری بێبەش کرابوو. ئەو هیچی سـەبارەت بە ژینگە نەدەزانی و لێناش لەو کەمتری دەزانی. سەرەڕای ئـەوە، ئانتۆنین بە هێنانەوەی شـێورڕێوییەکی زۆر، ئەو پۆسـتەی بە تایبەتی بۆ پرۆفسـۆر نۆڤی داتاشـیبوو و بەم چەشنە، پێکهاتەی لقێکی نوێـی بنیات نا. ئـەو ڕێگەچارە گەپچاڕ و سەیروسـەمەرەیە، دەیتوانی بۆ هەرسـێکیان کێشەخولقێن بێت. بەڵام لەوکاتەدا، ئەوە بەجۆرێک مل ڕانەکێشـان بۆ خواسـتە کافکاییەکانی ڕێژیم لە بواری تەمبێ کردن و سزاداندا بوو.

■ هەڵبژێرانی عەبدولڕەحمان بە سکرتێریی گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

لەوکاتەوە کە ئەرتەشـی شـا لە سـاڵی ١٩٦٨دا، ڕێبەرایەتیی حیزبی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێرانـی لەناو بردبوو، ئـەو حیزبە زۆر لاواز ببـوو و بەنیوەگیانـی درێژەی بە بوونی خۆی دەدا. سـاڵەکانی ١٩٧٤-١٩٧٠، عەبدولڕەحمان، هاوکات کە لە وەزارەتخانەی پلاندارێژیی عەراق کاری دەکـرد، بـە هاوکاریی جەماعەتێکـی دیکە لـە ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران، توانیبووی، ڕێکخراوێک بە پێکهاتەیەکی سیاسیی تۆکمە وەڕێبخاتەوە و بەرنامە سیاسییەکەی دابڕێژێت. ساڵی ١٩٧١، لە سـێهەمین کۆنفرانسـی حیزبدا، بۆ بەدەستەوەگرتنی پۆستی سـکرتێری گشتی پێشـنیار کرابوو. پاش دوو ساڵ، کۆنگرەی سێهەمی حیزب گیرا. لەم کۆنگرەیەدا، عەبدولڕەحمان وەکوو سـکرتێری گشـتی حیـزب هەڵبژێردرا و لەوکاتەوە تـا کاتی مەرگەکەی، لە ڕەوتی هەموو کۆنگرەکانی حیزبی دێموکراتدا، عەبدولڕەحمان بۆ پۆسـتی سـکرتێری گشتی هەڵدەبژێردرایەوە.

پـاش ئـەو کۆنگرە مێژووییە، عەبدولڕەحمـان داوای لە لێنا کرد بێت

بۆ بەغا. ئەو دەیویست سەبارەت بە بابەتێکی گرینگ قسەی لەگەڵ بکات. ئەوان لە یەکێک لە دوورگەکانی دیجلە پیاسەیان دەکرد. هەوا دڵڕفێن بوو. خۆرەتاو زەویی گەرم کردبوو و لینا لە بن پێی خۆیدا هەستی بە هێزی سروشت دەکرد. عەبدولڕەحمان باسی شکستی حیزب لە پێنج ساڵ لەوەبەر، باسی «سلێمان»ی دەکرد کە لە ماوەی ژیان و مانەوی نهێنی لە تاران ناسیبووی و هەروەها باسی ئەو ساڵە تووش و دژوارانەی دەکرد کە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران تێیپەڕاندبوون. باسی هەوڵەکانی خۆی دەکرد لە ماوەی سێ ساڵی ڕابردوودا لە بواری نۆژەنکردنەوە، چاکسازی، زیندوو کردنەوە و تۆکمە کردنی ئەو حیزبەدا.

پاشان، وەک ئەوەی تا ئەو کاتە هیچی نەکردبێت، پرسیاری لە لینا کرد کە ئایا لە ڕەوتی ئەو خەباتەدا یارمەتی دەدات؟

لیناش لە وەڵامدا بە پرسیارەوە وەڵامی دایەوە: «مەگین من تا ئێستا یارمەتیم نەکردووی؟» لە ڕاستیدا، پرسیارەکەی عەبدولڕەحمان لە دڵی لینا گران هاتبوو و حەپەساندبووی. هەڵینجانی ئەو لەو پرسیارەی مێردەکەی ئەوە بوو کە تا ئەو کاتە هەرچی کردووە، لە لایەن هاوسەرەکەیەوە فەرامۆش کراوە.

پاشان عەبدولڕەحمان بەردەوام بوو: «من بۆ سکرتێریی گشتی حیزبی دێموکرات هەڵبژێردراوم. لەمەبەدوا، هەم بەرپرسایەتیم مەزنتر دەبێت و هەم پێویستە زیاتر کار بکەم.»

هەواڵەکە، هەواڵێکی گرینگ بوو، بەڵام لینا، لە مێشکی خۆیدا بیری لە پێگەی خۆی وەکوو هاوسەری ڕێبەری حیزبێکی نایاسایی و ئەرکە پەیوەندیدارەکانی دەکردەوە! لە لایەکەوە دەیبینی کە هاوسەرەکەی زۆر خۆشحاڵە و شانازی بە پێگەکەیەوە دەکات و لە لایەکی دیکەشەوە، نەیدەزانی چلۆن پیرۆزبایی لە هاوسەرەکەی بکات. هەربۆیەش، بە بێ ئەوەی وشەیەک بە زاریدا بێت، هاوسەرەکەی ماچ کرد.

عەبدولڕەحمان: «وادیارە پێگەی مێردەکەت، هیچ بایەخێکی بۆ تۆ

نییە!»

لینــا: «بەهیــچ شــێوەیەک وا نییە! تەنیــا ڕێگەم پێبدە تــا بتوانم ئەو هەواڵەی پێت داوم لای خۆم هەڵبتاوێنم».

لینا زیاتر لە بیســت ســاڵ بــوو لەگەڵ کوردەکاندا بــوو. ئیتر وەکوو ئەوانــی لێهاتبــوو و خۆی بــە ئەندامێکی ئەوان دەزانــی. جگە لەوەش، مەگیــن خــودی لینا لە بەرەی ئەو چێک ـ ئاڵمانییانــە نەبوو کە لە کاتی خۆیدا وەکوو کوردەکان بێئەنوا و چەوساوە بوون!ڕاستییەکەی ئەوەیە کە ئێســتا، بەدوور لە ناوەندی خەبات، لە پراگ دەژیا. کچەکانیشــی کە گــەورە ببوون، هەر لەو شــارەدا دەژیان. هەرچەنــد کە کچەکان وردە وردە لــە لینــا دوور دەکەوتنــەوە، بــەڵام لینــا بڕوای بــەوە هەبوو کە سەرەڕای گەورە بوونیان، هێشتاش پێویستیان بەو هەبوو. هەربۆیەش بــۆ جارێکی دیکەش لینا لە نێــوان دوو بژاردەدا مایەوە و دوودڵ بوو. یەکیــان بە ســوود بوون بــۆ نەتەوەیەک کە زۆری خۆشدەویســتن و ئەوی دیکەشیان مانەوە لەگەڵ کچەکانی بوو.

لینــا ڕووی لە عەبدولڕەحمان کرد و پرســیاری لێکــرد: «منداڵەکان چییــان لێ بەســەر دێــت؟» لینا دەیویســت بزانێت کــە مێردەکەی لەو بوارەدا چ پێشــبینییەکی کردووە. وەڵامی مێردەکەی ئەوە بوو: «ئەوان ئیتر گەورە بوون و دەتوانن لەسەر پێی خۆیان بوەستن».

لینا: «پێویستە قسەیان لەگەڵ بکەیت. گرینگیی پلە نوێیەکەی خۆت و هەروەها ئەو بەرپرســایەتییەی بەو بۆنەوە دەکەوێتە ئەســتۆت، بۆیان ڕوون بکەوە. ئەوسا ئەوان باشتر لە ژیانی خۆیان تێدەگەن، ئەو ژیانەی کــە زۆربەی کاتەکان بە هۆی نهێنی پارێزیی و چالاکییە زەروورەکانی ئێمــەوە لێیان ئاڵۆز بــووە. ئەوە دەبێتە هۆی ئەوەیکە زیاتر شــانازیت پێــوە بکەن و ڕەنگیشــە یارمەتییان بدات تا ســاناتر لــە دڵەڕاوکێکانی تایبەت بــە تەمەنیان ڕزگاریان بێت. ڕەنگــە یارمەتیمان بدەن، تەنانەت ئەگەر تەنیا بە تێگەیشتن لە ئێمە بێت.»

بەڵام شتێکی ئەوتۆ هەرگیز جێبەجێ نەدەکرا. چونکە بەرزبوونەوەی

پلەی ئەو بۆ سـکرتێری گشـتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، دەبوو بە تەواوی بە نهێنی بمایەتەوە. هیچ کەس، تەنانەت منداڵەکانیشی نەدەبوو لێی ئاگادار بنەوە.

ئەمجارەیـان، مانـەوەی لینـا لە بەغا گەشـت و گـوزاری پێوە بوو. شـوێنگەلێکیان بینـی بە ناوی سـیحراوییەوە، وەکوو: سـەمرە، ئەبوو دۆلف، ناسیرییە، ئوور، لاگات ـ وارکا لە باشووری بەغا، لە باکووریش دەربەندیخان، سلێمانی، مووسڵ، ئەربیل، نەینەوا، نەمروود، هاترا و...یان بینی و سەردانی بەنداوی دووکان و زەریاچەی حەبانییەیان کرد. بابل و دەروازەی تیسـفوونیان بینی.. لە بازاڕە جۆراوجۆرەکاندا پیاسـەیان کرد. سەردانی مۆزەخانەی بەغایان کرد و کەلەپوورە دۆزراوەکانی بن زەوییان بینی. سەیری شانازییەکانی بەینولنەهرەینی کۆن و هەموو ئەو شتانەیان کرد کە ئەم ناوچەیە بە دونیای بەخشیبوو..

پاشـان لینا بە تۆشەبەرەیەک لە ناسینە نوێیەکان، ئاگادار لە ڕازێکی گەورە و سەرێکی تەژی لە پرسیاری بێوەڵام گەڕایەوە بۆ پراگ.

پاش سـاڵێک، عەبدولڕەحمان لە بەغا گەڕایەوە و دەستی کردەوە بە وانە گوتن لە قوتابخانەی باڵای زانستە ئابوورییەکان. لەوە بەدوا، ئەو، پەیوەندییە هاوشـێوەخواز و هاوتەرازکەرەوە باوەکانی نێو زانکۆکانی بـە زەحمەت پێ تەحەموول دەکرا. بەڵام لـەو ڕووەوە کە دیپلۆماتێکی کارامـە بوو، پەیـڕەوی لێدەکردن و لەگـەڵ هاوکارەکانی و هەروەها بەرپرسـانی ئیداریـی دەوڵـەت پەیوەندیی باشـی دەگـرت و بە هۆی بیرتیـژی، ڕووخۆش بوون و زانسـتی خۆی، سـەرنجی خەڵکی بۆلای خۆی ڕادەکێشـا و هەموو ڕێزیان لێ دەگرت. لەگەڵ ئەوەشدا، لە باری فیکرییـەوە، لەگەڵ بابەتی هاوشـێوەخوازی ناکۆک بوو. ئەو بە باشـی ئاگاداری بەرپرسایەتییە گەورەکەی خۆی بوو کە ڕزگاریی نەتەوەکەی بوو لە چەوسانەوە و سووکایەتی پێکردن. ئەوەش بە گۆڕینی ڕێژیمی دیکتاتۆری پاشـایەتی لە ئێراندا مسـۆگەر دەبوو. هەروەها پێویسـتی بـەوە هەبـوو کە لەوەبـەدوا، لە هەرشـتێک کـە بازنـەی بۆچوون و

چالاکییەکانی بەرتەسک دەکردەوە، خۆی بەدوور بگرێت. لەو ڕووەوە، ڕێژیمی چێکۆسلۆڤاکی بۆ ئەو دەست و پێ گیر بوو. جگەلەوەش، بە شاراوەیی مانەوەی پلەی سکرتێری گشتیش، کاریگەرییەکی ئەوتۆی لەسەر سووک کردنی ئەرکەکانی نەبوو.

■ یاساغ بوونی مانەوە لە چێکۆسلۆڤاکی

لە مانگی فێڤرییەی ١٩٧٦دا، عەبدولڕەحمان بانگهێشتێکی لە لایەن نووسینگەی پۆلیسی تایبەت بە پێڕاگەیشتن بە کاروباری بیانییەکان لە پراگ بەدەست گەییشت. لە گەڕانەوەدا لە نووسینگەکە، زۆر بە کورتی گوتی: «مۆڵەتی یەک مانگیان پێ داوم کە خاکی چێکۆسلۆڤاکی بەجێبهێڵم». ئەو ڕستەیەی بە بێ هیچ شی کردنەوەیەک گوت.

لێنا: «بۆچی؟ مەگەر چی ڕووی‌داوە؟ تۆ بەنیازی چی بکەیت؟»

عەبدولڕەحمان کە زۆریش تووڕە بوو، وەڵامی دایەوە: «هیچ، چێکۆسلۆڤاکی بەجێدەهێڵم.»

لێنا: «ئەی من و منداڵەکان دەبێ چی بکەین؟»

عەبدولڕەحمان وەڵامێکی پێ نەبوو و تەنیا شانی هەڵتەکاند. ئەو دەرکردنە، دەیتوانی چ کاریگەرییەک لەسەر داهاتووی ئەندامانی بنەماڵەکەیان دابنێت؟

بۆ بەخۆدا هاتنەوە و ئاسایی بوونەوە، لێنا پێویستی بە کات بوو.

ئەو هەواڵە، هیچی باشی لێ شین نەدەبوو. عەبدولڕەحمان کاتی بە فیڕۆ نەدا. پێنج ڕۆژ پاش هەواڵی دەرکردنیان لە لایەن پۆلیسەوە، بە جانتایەکی سووکەڵەوە ڕێگەی پاریسی گرتەبەر. کاتی سواربوونی لە شەمەندەفەرەکە بە لێنای گوت: «شتومەکی دیکەم بە پۆست بۆ بنێرە».

نیگەرانییەکانی لێنا سەبارەت بە بنەماڵەکەی سەری هەڵدەدایەوە. مینا کە لەو کاتەدا ٢٣ساڵ تەمەنی بوو و سەردەمی گەنجییەتی خۆی بە ئاڵۆزی بردبووەسەر، دواجار خۆی بۆ وەرگرتنی دیپلۆم ئامادە دەکرد.

هیوا ٢١ساڵی بوو و لە زانکۆی براتیسلاوا، سەرقاڵی خوێندنی ئابووری بوو. ئەوان لە بەرانبەر ئەو دۆخەدا چ هەڵوێستێکیان دەبوو و ئایا مافی ئەوەیان پێدەدرا خوێندنەکەیان تەواو بکەن؟

پاش سێ مانگ، لینێاش لە هەمان نووسینگەی تایبەت بە پێڕاگەیشتن بە کاروباری بیانییەکان بانگهێشتی بۆ هات. ئەمجارەیان ئەو کارمەندەی کە هەمیشە بە کاروباری ئەماندا ڕادەگەیشت و هەموو ئەندامانی بنەماڵەکەیانی دەناسی لەوێ نەبوو. پۆلیسێکی نەناسراوی لێ بوو. پۆلیسەکە پیاوێکی کورتەباڵا، گەڕاوە و بە ڕواڵەت ڕووخۆش بوو، بە لینێای ڕاگەیاند: «خاتوون، مۆڵەتی مانەوەی بەڕێزتان و کچەکانتان چیدیکە نوێ ناکرێتەوە و هەربۆیەش داواتان لێدەکەین کۆماری چێکۆسلۆڤاکی بەجێبهێڵن».

ئەو پیاوە پۆلیسە، لە ڕاستیدا نوێنەری دەسەڵاتی سیستمێکی سیاسی بوو، سیستمێک کە هاوکات لەگەڵ ئارام بوونەکەی، لە دەسەڵات و هێزی خۆی دڵنیا بوو. لینا وەک کارەبا لێی دابێت، چەند ساتێک بێخوست مایەوە. پاش ئەوەی مێشکی کەوتەوە کار و هێزێکی بە بەردا هاتەوە، بە ئەدەب و ڕێزەوە گوتی: «وابزانم خراپ تێگەیشتنێک لە ئارادایە». هەرچەند دەیزانی هیچ خراپ تێگەیشتنێک لەئارادا نییە.

پیاوە پۆلیسەکە، وتەکەی خۆی دووپات کردەوە.

لینێا: «کەواتە، داوا دەکەم لە بەڕێزتان، نامەی دەرکردنی ئێمە لەم وڵاتە بە نووسراوە بدەنە دەستمان.»

دیارە لینێا باش دەیزانی کە ئەو ڕێژیمە، هیچ بەڵگەنامەیەکی نووسراو سەبارەت بە کارکرد و هەڵسوکەوتی خۆی بە نیسبەت خەڵکەوە نادات بە دەستەوە و پاشانیش گوتی: «بە بێ بەڵگەنامەی نووسراو، من لەم وڵاتە ناڕۆمە دەرەوە. لە بیریشی بکەن کە من هاتوومەتە ئێرە و وای دابنێن کە من وەڵامی بانگهێشتەکەتانم نەداوەتەوە. ئێمە هیچی خراپمان نەکردووە. جگە لەوەش، تا ئەم کاتە، تەنانەت هۆکاری دەرکردنی ئێمە لەم وڵاتەتان پێنەگوتووین.»

پیـاوی پۆلیـس: «ئەگەر بێتـاوان بوونایە، دەوڵەتـی کۆماری دەری نەدەکردن!»
لێنا: «ئەم تاوانە کامەیە، هاوڕێ؟»
شـێوازی ئاخاوتنەکان ڕوویان لە تووڕەیی نابوو. لێنا، بە ئەنقەسـت وشەی «هاوڕێ»ی بە شێوەیەکی مانادار بەکار هێنا و گوتی: «ئەزانی چی دەکەین، هاوڕێ؟ هەر ئێسـتا من لە نووسینگەکەی بەڕێزت دەچمە دەرەوە. چـاوەڕێ دەکـەم هەتـا نامـەی فەرمیی ئێوە سـەبارەت بەم دەرکردنە و ڕوونکردنەوەی پێویست لەو بارەوە بگاتە دەستم. تا کاتی وەرگرتنی ئەو نامەیە، ئێمە یەکترمان نەبینیوە!»
پیـاوی پۆلیس: «هەر بیریشـی لێ مەکەوە! کاتێـک بڕیارێک دراوە، ئێوە ناچارن ملکەچی بن. ئەم گاڵتەجارییەش لەگەڵ من ببڕێنەوە خانم، خۆیشت باش دەزانی هیچ سوودی نییە!»
لێنـا کـە لە هەموو ئـەو ماوەیەدا بە پێوە وەسـتابوو، لەپڕ هەسـتی بـە ماندوویەتی کـرد. هەربۆیـەش کورسـیەکی هەڵگـرت و بەرانبەر بەردەنگەکەی داینا و لەسـەری دانیشـت. لە ڕاسـتیدا، لێنـا پێوە ببوو. هەربۆیەش بەردەوام بوو و گوتی: «ئەگەر پێویست بکات دەڕۆم بەڵام بـە تەنـێ. ئێوە مافی ئەوە بـە کچەکانم دەدەن کـە خوێندنەکەیان لێرە تەواو بکەن. ئەوان بێتاوانن و ئێوەش باش دەزانن!»
پیـاوە پۆلیسـەکە هاتە قسـە و گوتی: «تۆ ناچـارم دەکەیت وتەکانم دووپات بکەمەوە. بە هیچ شێوەیەک، نە تۆ و نە کچەکانت، ناتوانن لێرە بمێننەوە. هەرسێکتان دەبێ ئێرە بەجێبهێڵن.»
ئەو سەرلەنوێ بە ئارامی و ئەرخایەن قسەی دەکرد. لێنا هیچی دیکەی لەدەسـت نەدەهات. هەربۆیەش سەرلەنوێ سـەبارەت بە نووسراوەی دەرکردنەکەیان و ڕوونکردنـەوە لەو پەیوەندییەدا پێداگریی کردەوە و گوتی کە لەغەیری ئەوەدا، ئەوان بۆهیچ کوێ ناڕۆن.
ئـەو پیـاوە کـە لـە سـەرەتای گفتوگۆکەیانـدا، زۆر شارسـتانیانە هەڵسوکەوتی دەکرد، لە جێی خۆی هەستا و بەدەنگی بەرز دەستی کرد

بە قسە کردن. چیدیکە تاقەتی ئەو ژنە و پێداگرییەکانی نەمابوو، گوتی: «چ بمێننەوە و چ لەم وڵاتە بڕۆن، هیچ جیاوازییەکی بۆ من نییە. ئەگەر ملکەچ نەبن، لە کاتی دیاریکراودا، ئێمە دێین و تا سنوور دەتانبەین. ئەوسا بەڕێزت دەبێ بە تەنێ ئیش و کارەکانت تێپەڕێنیت».

لێنا: «کەواتە، بۆچی بۆ بڕیارێکی وەها گرینگ، خۆتان لە دانی نووسراوە دەبوێرن؟ بۆچی بە بێ هیچ ڕوونکردنەوەیەک، ئەمرمان پێدەکەن لەم وڵاتە بڕۆین؟ چلۆن چاوەڕوانمان لێدەکەن کە بە بێ هیچ نووسراوەیەک، ملکەچی بەجێهێشتنی وڵات بین؟»

ئەمجارەیان ئەو هاوڕێیە، بەڕاستی تووڕە بوو. تا ئەو کاتە، زۆر شارەزایانە بە چێکی قسەی دەکرد. بەڵام، تووڕەییە لەڕادەبەدەرەکەی، بووە هۆی دەرکەوتنی شێوەزارە خەستە ڕووسییەکەی، واتە زمانە دایکییەکەی. ئەو لە ڕاستیدا، «ڕاوێژکار»ێکی خەڵکی سۆڤییەت بوو.

بابەتەکە جیددی بوو. «ڕاوێژکار»ەکانی سۆڤییەت تەنیا لە بابەتە «جیددی و هەستیار»ەکاندا لە باتی مەئموورە پلە نزم و بوروکراتە چێکییەکان کارەکانیان تێدەپەڕاند. تا ئەو کاتە، لێنا پێی وابوو کە موستەشارەکانی سۆڤییەت لە سێبەردا ماونەتەوە و تەنیا لە پشتەوەی کاربەدەستە باڵاکانی ڕێژیم ڕۆڵ دەگێڕن، بە پێچەوانەوە، ئەوە کاربەدەستە مل ئەستوورەکانی ڕێژیم بوون کە ئەو کارانەی کە سۆڤییەتەکان بە مەبەستی ئاگادار نەبوونەوەی ڕای گشتی لە دەستێوەردانیان لە کاروباری وڵات، خۆیان نەیاندەویست ئەنجامی بدەن، لە بری ئەوان ئەنجامیان دەدا. بەڵام بەهۆی ئەم پێشهاتەوە، لێنا تێگەیی کە لەهەڵەدا بووە.

لێنا بە زەینی ئاڵۆز و شپرزەوە لە بەڕێوەبەرایەتی پۆلیس هاتە دەرەوە. ئەو کەسی نەبوو تا ئەوەی بەسەری هاتبووی بۆ بگێڕێتەوە. کچە گەورەکەی خۆی بۆ تێپەڕاندنی دیپلۆم و کچە بچووکەکەشی بۆ دانی تاقیکردنەوەکانی زانکۆ ئامادە دەکرد. هەربۆیەش، نەیدەویست بە هەواڵی دەرکردنەکەیان تووشی شۆکیان بکات. بەڵام شاردنەوەی

ڕازێک بەو قورساییە و هەڵسوکەوت کردن بە شێوەیەک کە وەک بڵێی هیچ ڕووی نەدابێت، بەڕاستی کارێکی قورس و دژوار بوو!

پاش هاتنە دەرەوە لە بەڕێوەبەرایەتی پۆلیس، لینا ماوەیەک بە پێ ڕۆشت. پیاسە کردن شێوازێک بوو کە بۆ بەخۆدا هاتنەوە و لادانی بەربەستەکان کەڵکی لێوەردەگرت.

هەرچۆنێک بێت، ئەو ناچار بوو نیشتمانەکەی بەجێبهێڵێت.

پێویستە ئەو ڕاستییە لەبەرچاو بگرین کە دۆخی لینا، دۆخێکی سەیر و سەمەرە بوو. بە پێکهێنانی ژیانی هاوبەش لەگەڵ ئێرانییەک، لینا شوناسی نەتەوەیی خۆی لەدەست دابوو و ناچار کرابوو شوناسێکی نەتەوەیی دیکە وەربگرێت (ئەوە دەرئەنجامی ئەو ڕێکەوتننامەیە بوو لە ساڵی ١٩٥٠دا، لە نێوان ئێران و چێکۆسلۆڤاکی دا واژۆ کرابوو) و پاش گەڕانەوەشی بۆ نیشتمانەکەی خۆی، نەیتوانیبوو شوناسی نەتەوەیی خۆی وەربگرێتەوە. هەربۆیەش، لەو وڵاتەدا وەکوو بیانییەک دەژیا و ئێستاش، لە وڵاتەکەی خۆی دەرکرابوو.

لینا هەرچی دەکرد بۆی قووت نەدەچوو کە لە وڵاتەکەی خۆی دەرکراوە. ئەو وڵاتە، وڵاتی زێدی بوو. لەوێ بوو کە عەشقە گەورەکەی ژیانی ناسیبوو و یەکەمین کچیشی هەر لەوێ لەدایک ببوو. لەوێ خوێندنی تەواو کردبوو و دواتریش وانەی گوتبووەوە. ئەو هەم ئیشەکەی خۆشدەویست و هەم خوێندکارەکانی. هاوڕێکانی لەوێ بوون. لە ناخەوە شاری پراگی خۆشدەویست. هەموو کۆڵان و پەسیوەکانی، تایبەت بووایەن یان نە، بینا مێژووییەکانی، گوزەرگا ناوبڕەکانی، شارە کۆنەکەی بە میعماریی شێوازی گوتیکیەوە، بینا گۆ شکڵەکانی و سەرداوە ژێر زەوینییەکانی و هەروەها مێژووەکەی، کە دەکرا لە ڕووی شێوازە جیاوازەکانی میعمارییەکەیەوە پێیبزانرێت، هەمووی بە تەواوی دەناسی. ئەو چیدیکە نەیدەتوانی پەیوەندی بەو سەرچاوە نهێنییانەوە بگرێت کە زانیاریی متمانەپێکراویان پێدەدا، سەبارەت بە دۆخی وڵاتە داگیرکراوەکەی. ئەو کوتوپڕ هەستی بە هەموو ئەم شتە

گرینگانە کرد، ئەو شتانەی پێشتر بیری لێ نەکردبوونەوە.

لێنـــا، ئەم هەواڵە ناخۆشـــەی لـــە ڕێی تەلەفۆنەوە بـــە عەبدولڕەحمان ڕاگەیاند. عەبدولڕەحمان ئەمجارەشیان بە گاڵتەیەک بەرانبەر بەو هەواڵە هەڵوێســـتی گرت (ڕەنگە بەو شـــێوەیە دەیویســـت هەنـــدێ لەبارگرانیی سەرشانی لێنا سووک بکات؟): دەبینی! ئێستا، ئەگەر حەزیشت لێ نەبێ، مەجبووری بێیت بۆلای من!»

کچەکانـــی دەبـــوو بـــڕۆن بۆ ســـۆئێد. لێنـــا لە نێـــوان دوو بـــژاردەدا مابـــووەوە. لەگەڵ کچەکانی بڕوات بۆ ســـۆئێد یان بچێت بۆ فەرانســـە بـــۆلای عەبدولڕەحمان؟ هەڵبژاردنێکی قـــورس و تەنانەت بەئازار بوو. ئەوەی لێنا پێش لە هەموو شـــتێک لە ناخی دڵیەوە دەیویســـت، پێکەوە بوونی هەموو ئەندامانی بنەماڵەکەیان لە یەک شوێن بوو.

لێنـــا، کە دەنگی زایەڵەیەکـــی بەرزی پەیدا کردبـــوو، گوتی: «دەتوانم لەگەڵ کچەکانم بڕۆم بۆ سۆئێد».

عەبدولڕحمـــان: «وازیان لێ بێنە با بۆخۆیان بژین. ئەوان ئیتر منداڵ نین. لای ئەوان ناتوانی خۆشی ڕابوێری. بەڵام لێرە گەلێک کار هەیە کە کەس وەک تۆ دەرەقەتیان نایە. منیش لێرەم، دەبینی، هەموو شتێک باش دەبێت. ئێمە یەکترمان خۆشـــدەوێت و پێکەوەش پیر دەبین. بەهەرحاڵ، ئەگەر لەگەڵ منداڵەکانیش بڕۆیت، دواجار ئەوان ڕۆژێک بەجێت دەهێڵن و تۆ بە تەنێ دەمێنییەوە».

لێنـــا مێردەکەی هەڵبژارد و بڕیاڕیدا بـــڕوات بۆ پاریس کە بە وتەی هاوسەرەکەی، لەوێ پێویستیان پێی هەبوو.

هەنـــدێ لە منداڵەکان، شـــانازی بە دایک و بابیانـــەوە دەکەن. خەبات و ورەبەرزییـــان و هەروەهـــا ڕابوونیـــان بۆ دەســـتەبەرکردنی ئامانجە بەرزەکانیـــان دەبێتە هـــۆی فەخریان. بە پێچەوانەشـــەوە منداڵگەلێکیش هـــەن کـــە لێکدانەوەیـــان ئەوەیـــە کە خەبـــات و ماندووبوونـــی دایک و بابیـــان، بووەتە هۆی ئازار و خەســـار گەیاندن بـــەوان. کچەکانی لێنا و عەبدولڕەحمان لەم دەستە بوون. ئەوان، جگە لەو «تێکهەڵچوونەی لە

نێوان بەرەکان» دا هەیە و گرفتی هەموو گەنجەکانە، هۆکاری گونجاوی خۆشـیان هەبـوو: هەرچەند ئەوان لـەو چەرمەسـەرییانەی تا تەمەنی شـەش ساڵ بەسەریاندا هاتبوو، شتێکی ئەوتۆیان لەبیر نەمابوو، بەڵام ئـەو نەهامەتییانە لە نەسـتی ئەواندا کاریگەریـی زۆری دانابوو: ژیانی نهێنـی درێژخایـەن لە تاران و بەغا کە ببـووە هۆی بێبەش بوونیان لە هەموو ئەو شتانەی لە ژیانی منداڵێکدا پێویستن، ببووە دڵگرانییان. هەر بەو هۆیەشەوە، زۆر دڵیان بە دایکیان خۆش نەبوو.

سەرەڕای ئەوەش، لینا پێش بەجێهێشتنی چیکۆسلۆڤاکی، دەیویست لە هۆکاری دەرکردنەکەیان ئاگادار بێت. لە بەڕێوەبەرایەتیی پێڕاگەیشـتن بـە کاروبـاری بیانییەکانەوە، ناردیـان بۆ کومیتـەی ناوەندیی حیزبی کۆمۆنیست. لەوێ، کەس ئاگای لەو بابەتە نەبوو. دیارە ئەوە، ئەو شتە بـوو کە ئەوان دەیانگوت. بەڵام لینـا دەیزانی کە ئەوان هەم لەو بابەتە ئـاگادارن و هەم باش دەزانن کـە لیناش دەزانێ کە ئەوان ئاگادارن. لە کومیتەی ناوەندیشەوە ناردیان بۆ وەزارەتی ناوخۆ. لەوێش سەرەڕای دیاریکردنی چەندین ڕێکەوتی چاوپێکەوتن لە ڕێی تەلەفۆنەوە، هەرگیز لینایان نەبینی.

لـە ڕاسـتیدا، کارەکـە ببووە بێنەوبـەرە و یاری پێکردن. بـەڵام لینا، سـەرەڕای ئـەوەش کە دەیزانی هیـچ وەڵامێک وەرناگرێتەوە، لەسـەر بڕیارەکەی خۆی پێداگر و سوور بوو و نەیدەتوانی پێشی خۆی بگرێت و لەگـەڵ ئەوەشـدا کـە هەڵسوکەوتـی مەئموورەکان، بـە درۆ کردن و ئـاکاری لووتبەرزانەیانـەوە بـە جۆرێک سـووکایەتی پێکردن بوو بەرانبەری، لە هاتوچۆ لە نێوان ئەو سـێ دامـەزراوەدا، کۆڵی نەدەدا. حـەزی دەکـرد لێیان بدات، هـاوار بکات و بقیژێنـێ و بەوجۆرە خۆی سـوکنایی بێـت. بەڵام دەشـیزانی کە تەنانەت ئـەوەش دادێک بە حاڵی نادات!

جگەلـەوەش، ئەو دەبوو هەوڵی چارەسـەر کردنـی هەندێ گرفت و کێشـەی دیکەش بـدات کە هەندێکیـان هەر چاریان نەدەهـات، کاتێکی

وایشی بەدەستەوە نەمابوو و زەمەن بە خێرایی تێدەپەڕی. ئەمجارەش دەبوو بە تەنێ شان بداتە بەریان و دەرەقەتیان بێت.

ڕێژیمی کۆمۆنیست دەری کەردن، بەڵام دەستبەسەری نەکردن، تەنانەت ڕێی پێدان کەل و پەلەکانیشیان لەگەڵ خۆیان بەرن. دیارە ئەگەر لە دەرەوەی بابەتەکەوە سەیری بکەین، دەتوانین بگەینە ئەو دەرئەنجامەی کە، لەو ڕووەوە کە ئەوان شارۆمەندی چێکۆسلۆڤاکی نەبوون، ڕێژیم بە شێوەیەکی «شارستانییانە» لە کۆڵ خۆی کردبوونەوە. بە بێ هیچ ئازار و ئەزیەتێک ڕێگەیان دا عەبدولڕەحمان و هەردوو کچەکەی بڕۆنە دەرەوە. بەڵام لێنا کە دوا کەس بوو، دەبوو کاروبارە ئیدارییەکان ڕاپەڕێنێت و بە تەنێ لەگەڵ دام ودەزگای ئیداریی چەوسێنەر و ڕووهەڵماڵراودا ڕووبەڕوو بێتەوە.

هاوڕێکانی لێنا، کەسانێکی زۆر دڵسۆز بوون و هەوڵیان دەدا یارمەتی بدەن و ئەوەش دەبووە هۆی دڵخۆشی لێنا. بەڵام بە گشتی کەشی وڵاتەکە لێنای وەڕەز کردبوو و وەک دەڵێن «نەهامەتی خۆی خراپ نییە، قۆرتەکانی خراپن» مامە فرانتس، مێردی پووری لێناش لەو کاتەدا مرد و لەوە بەدوا، پوورە زێدێنکا دەبوو بە تەنێ بژی. لێناش بۆ ئەوەی نەبێتە هۆی چەرمەسەریی پووری، نەیوێرابوو باسی چارەڕەشییەکانی خۆی بۆ بکات. دوو ساڵ پاش ئەوەی بە تەواوی لە پاریس جێگر بوون، لێنا ڕاستیی کۆچەکەیانی بۆ پووری باس کرد. بە ماوەیەکی کەم پاش ئەوە، پووری لێناش کۆچی دوایی کرد. بە وتەی دوکتورەکان، هیچ نەخۆشییەکی نەبوو و هەرگیزیش هۆکاری مردنەکەی ڕوون نەبووەوە. بەڵام لێنا دەیزانی هۆکاری مردنی پووری بێهیوایی و ناهومێدی لە ژیان بوو و ئەو چیدیکە نەیدەویست بژی. ئەو لە درۆ و شاردنەوەی ڕاستییەکان بێزار بوو و خوشکەزاکەی وەکوو دوایین کەس کە خۆشیدەویست و حیسابی لەسەر دەکرد، درۆی لەگەڵ کردبوو. لێنا ببووە هۆی ناهومێدیی ئەو.

مینا، بە سەرکەوتووییەوە بەکالۆریۆسەکەی وەرگرت. کاتێکیش لێنا

باسی دەرکردنەکەیانی بۆکچەکەی کرد، مینا هیچی نەگوت. چەمەدانەکانی پێچایەوە و لەگەڵ کۆمەڵێکی زۆر لە هاوڕێکانی کە بۆ بەڕێ کردنی هاتبوون، چوو بۆ وێستگەی شەمەندەفەر. لەو کاتەدا کە شەمەندەفەرەکە ئامادەی بەڕێ کەوتن دەبوو، مینا لە بەرهەیوانە بچووکەکەی ڤاگۆنەکە ڕاوەستابوو و بە ڕوانینێکی وشک و بێ هەستەوە سەیری دەکردن، وەک بڵێی ئیتر نایانبینێت. لێناش بە چاوی فرمێسکاوییەوە دەستەکانی بۆ ماڵئاوایی ڕادەوەشاند و سەیری دوورکەوتنەوەی کچەکەی دەکرد و پرسیاری لە خۆی دەکرد : بڵێی کەی بێت کە جارێکی دیکەش یەکتر ببیننەوە؟

هیوا هێشتاش لە براتیسلاوا مابووەوە و سەرقاڵی تاقیکردنەوەکانی ساڵی دووهەمی زانکۆ بوو لە بواری ئابووریدا. ئەویش پاش ئەوەی بە سەرکەوتووییەوە تاقیکردنەوەکانی تێپەڕاند، گەڕایەوە بۆ پراگ. لە براتیسلاوا شێتانە عاشقی پیاوێکی ئۆسلۆڤاکیایی ببوو بە ناوی ئالێکساندێر کە بە شانیۆ (SHanyo) بەناوبانگ بوو. هیوا ئەوی وەکوو پیاوێکی هەڵکەوتوو، سی ساڵان، ڕاستگۆ و خاوەنی گەلێک سیفەتی جوانی دیکە کە سروشت پێی بەخشیوە ناساندبوو. بڕیار وابوو شانیۆ بێت بۆ پراگ.

لێنا چاوەڕوانی دەکرد کە شانیۆ خوازبێنی لە هیوا بکات. بەڵام کاتێک شانیۆ هات و خۆی پێ ناساندن، گەلێک جیاواز بوو لەو شتەی لێنا لە مێشکی خۆیدا وێنای کردبوو. پیاوێکی تەمەن چل ساڵ، زەبەلاح و تا ڕادەیەک کورتەباڵا و بە ڕواڵەتیدا دیار بوو کە وەرزشی لەش جوانی دەکات. هێشتا لێنا خوڵکی نەکردبوو بچێتە ژوورەوە، ئەو لە پڕ بە لووتبەرزییەوە دەستی کرد بە گوتنی زنجیرە زانیارییەک سەبارەت بە چالاکییەکانی خۆی، کە هەرئەوەش لێنای تووشی گومان و دوو دڵی کرد. بەهەرحاڵ، ئەو کەسە نەبوو کە لێنا لە مێشکی خۆیدا وەکوو هاوسەری داهاتووی هیوا لەبەرچاوی گرتبوو. شانیۆ تەنانەت خوازبێنیشی لە هیوا نەکرد. ئەو بابەتە گەلێک لێنای کەیف خۆش کرد و ئارامی کردەوە.

هیـوا هیـچ کام لەو عەیبانەی شـانیۆی نەبینیبوو. ئەو تەنیا ٢١ سـاڵی تەمـەن بوو. دەڵێن عەشـق چـاوی مرۆڤ کوێـر دەکات! لێنا داوای لە هاوڕێکانی کرد سـەبارەت بە شـانیۆ زانیاری کۆبکەنەوە. بەم چەشنە، لێنا ئاگادار کرایەوە کە شانیۆ کارمەندی شیرکەتێکی ئۆسلۆڤاکیاییە کە دەرمان دروسـت دەکەن و هەرگیزیش ناچێتە سـەر کارەکەی. دواجار لێکۆڵینـەوەکان سـەریان لە وەزارەتی ناوخـۆ دەرهێنا و دەرکەوت کە شانیۆ، یەکێک لە مەئموورە نهێنییەکانی ئەو وەزارەتخانەیە بوو.
هیواش چوو بۆ لای مینا لە سۆئێد.

■ ڕۆیشتنی لێنا لە پراگ

پێش ڕۆیشـتن، لێنا بە مەبەسـتی ماڵئاوایی کردن، سەردانی هاوکارە کۆنەکانـی خـۆی لـە قوتابخانەی باڵای ئابـووری کرد. هێشـتا بەڕێ نەکەوتبوو، بیری دەکردن و دەیزانی کە پاش ڕۆیشتنیشی زیاتر بیریان دەکات. لێنا، لەگەڵ ئەوان سـەردەمی خۆشی بەهاری پراگ و هەروەها توندوتیـژی و دڵڕەقییەکانـی سـەردەمی داگیرکاریـی سـاڵی ١٩٦٨ و پاش ئەوەشـی بینیبـوو. لەم سـاڵانەدا، لێنا بەچاوی خـۆی، ئاڵوگۆڕە پێکهاتـووەکان لە بنیاتـە دەوڵەتییەکان و هەروەهـا ئاڵوگۆڕەکانی نێو کۆمەڵـگای بینیبـوو. تەنانەت زمانناسـەکانیش ناچار ببـوون ملکەچی خواستەکانی ڕێژیم بن...

کاتژمێـر ٦ی بەیانیـی ئـەو ڕۆژەی دیاریکـرا بوو بۆ ئـەوەی پراگ بەجێبهێڵـن، لـە دەرکـەی ماڵەکەیـان درا. نوێنەرەکانی خاچی سـوور هاتبـوون بـۆ ئەوەی ماڵەکە داگیر بکەن. لەو ڕووەوە کە هێشـتا چوار کاتژمێـری مابـوو بـۆ کاتـی دیاریکـراو، لێنا لـە مـاڵ دەری کردن و ناچاربـوون لە دەرەوەی ماڵەکە و لە ژێـر پەنجەرەکەدا، ماوەی چوار کاتژمێر چاوەڕوان بن.

کەسـانێکی زۆر بۆ بەڕێ کردنیان هاتبوونە وێستگەی شەمەندەفەر. جگە لە هاوڕێ نیزیکەکانی لێنا، هەندێ ناسیاری دیکەشیان هاتبوون کە

زۆریش لێیانەوە نیزیک نەبوون و ئەوەش، لەو سەردەمە پڕ مەترسییەدا، ببووە هۆی سەرسووڕمانی لێنا. هەندێکیان دیارییان بۆ هێنابوون و هەندێکی دیکەشیان، چەپکە گوڵیان بەدەستەوە بوو. هەندێکیان هیوای بەختەوەرییان بۆ دەخواست و هەندێکی دیکەیان داوایان لێدەکرد نامەیان بۆ بنووسێت. هاوکارێکی بە نێوی فرانتیشک (Frantisek) بتڵێک لیکۆری دەستکردی خۆی بۆ هێنا بوو. خانمی «والاستا»ش (Valasta) کە هەم هاوڕێی بوو و هەم دوکتوری، چەند حەبێکی ئازارشکێنی دایە و گوتی: «ئەمانە بگرە، پێویستت پێیان دەبێ!» کەسێکی دیکە کاغەزێکی نایە گیرفانی کە پەندێکی ئینگلیسیی لەسەر نووسرابوو: «ژیان، ئەم سۆزانییە، بەدوای ئەوەوەیە کە مرۆڤ بۆ تاهەتا بڕوای پێی هەبێت. چ بڕوات بەو بابەتە هەبێت و چ نەتبێت، شتێک هەیە کە نەگۆڕە و ئەوەش ئەوەیە کە بڕوادار بوون بە هەر شتێک یان هەر کەسێک پێویستی بەوە هەیە کە یان خۆت فریو بدەی و یان لە بنەڕەتەوە ساویلکە بیت.»

شەمەندەفەر بەڕێ کەوت. پاش چەندین حەوتوو چالاکیی چڕ و پڕ، لێنا لە پڕ خۆی بە ناچالاکیی بینییەوە، چیدیکە کەس داوای هیچی لێ نەدەکرد، ئەویش هیچی شک نەدەبرد کە داوای بکات، چیدیکە، پێویست نەبوو پەلە بکات و کاتیش بۆ هیچ شتێک درەنگ نەبوو. لە دۆخێکی ئەوتۆدا، لێنا لە پڕ، هەستی بە بۆشاییەک کرد کە دڵی لە ژێڵڵا دەهێنا.

لە کووپەی شەمەندەفەرەکەدا بە تەنیا بوو، سەیری باخەکان و گوندە بچووکەکانی دەکرد. بەخۆی دەگوت کە ڕەنگە ئەمە دواجار بێت! ئەو بەرەوڕووی مۆتەکەیەک ببووەوە. لەسەر سەکۆی وێستگەی شەمەندەفەرەکە، کەسێک کتێبێکی پێدابوو، دەستی بۆ برد بیخوێنێتەوە، بەڵام مەیلی خوێندنەوەی نەبوو. هەستی بە چەشنێک مردوویی لە ناخی خۆیدا دەکرد. نە خۆی بە پێوە ڕادەگرت و نە دەیتوانی دابنیشێت، نە خەوی مابوو و نە مەیلی خوێندنەوە و هاوکات نەیدەزانی چلۆن هێمنی خۆی ڕاگرێت، حەبەکانی والاستای هەڵگرت و بە لیکۆرەکەی فرانتیشکەوە خواردی. بەڵام تێکەڵکردنی دەرمان و لیکۆریش کاریگەرییەکی ئەوتۆی

نەبــوو. لەگەڵ داهاتنی شــەو، لینا لەســەر جانتاکانی خۆی کە لەســەر زەوییەکــە دانرابــوون، ڕاکشــا و دواجار خەوی لێکــەوت. پاش نیوەی شەو، شەمەندەفەرەکە لە پەردەی ئاسنین تێپەڕی و لینا ئیتر وڵاتەکەی خۆی بەجێهێشتبوو.

■ پاریس

لینا لە تاریکیی شــەودا ســەیری دەرەوەی دەکرد. پاریس کە شاری خەونەکانــی ئەو بوو، لەم کاتەدا بۆ ئەو وەبیرهێنەرەوەیەکی ســەیر و نەناسراو بوو. لینا هیواداربوو کە عەبدولڕەحمان لەو دڵەڕاوکێیە تێبگات کــە دەرئەنجامی ژێروژوور بوونــی ژیانەکەی بوو و بۆ خۆگونجاندنی لەگــەڵ وڵاتــە نوێیەکەی زەمەنــی پێویســتی بداتــێ و یارمەتیی بدات بــۆ ئەوەی ژیانەکەی دەســت پێبکاتەوە. چونکوو لینــا ئەوەی هەیبوو، لەدەستی دابوو.

کچەکانی ناچار ببوون لە ســوئێد بژین، خۆیشــی ئیشەکەی لەدەست چووبوو. ئەو ئیشــەی کــە لە باری ئابوورییەوە ســەربەخۆی کردبوو و ئێســتا بە تەواوی لە مێردەکەی دەبەســتراوە، لە هەموو هاوڕێکانی دابڕابوو و لە فەرانســەش کەســی نەدەناســی و چیدیکە، شاری زێدی خۆی، ئەو شــارەی تا ئاســتی پەرستن خۆشی دەویست، نابینێتەوە و.. جگە لەوانەش، دەبوو زمانی فەرانســی فێر بێت و هەروەها دەیویســت بــڕوا بــە بەڵێنەکانی هاوســەرەکەی بکات کە پێی گوتبوو ســەرلەنوێ ژیانێکــی ژن ومێردایەتی ئاســایی بنیات دەنێنەوە. لــەو کاتەدا تەمەنی ٤٣ ســاڵ بوو، تەندروســتی جێگر نەبوو و تا ســەر ئێسقان هەستی بە ماندوویەتــی دەکرد. لەگەڵ ئەوەشــدا، پێی دەنایــە وڵاتێک کە بە وڵاتی هەمــوو ئازادییەکان ناســراو بوو. لەوێ، شــتێکی دەســت دەکەوت کە هەرگیــز، نــە لە زێدی خــۆی و نە لە ئێران، واتە وڵاتــە دووهەمەکەی، نەیناسیبوو و ئەویش بریتی بوو لە ئازادی.

بەڵام، کاتێک هەموو جەســتە و ڕۆحی مرۆڤ شەکەت و داهێزراوی

هــەزاران ئــازار و ژان بێت، چلــۆن دەتوانێت لەو ئازادییــە بەهرەمەند بێت؟

عەبدولڕەحمان لە وێستگەی ڕێگەی ئاسن بەرەو ڕۆژهەڵات، چاوەڕێی بوو. «ماڵەکەیان» کە لە پاریسی ١٦ هەڵکەوتبوو، ژێربیناکەی ٢٨ میتری چوارگۆشە بوو. هەموو شمەکی ماڵەکەیان بریتی بوو لە: مێزێک و چەند کورســی، چرپایەک و تەلەڤیزیۆنێک و دیواری ڕووت و قووت. لینا کە هێشــتاش لەژێر کاریگەریی دەرمانە ئازارشکێنەکاندا بوو، تەنیا حەزی لە نوســتن و بە تایبەتی لەبیرکردنی هەموو شتێک بوو. بە پێچەوانەوە عەبدولڕەحمان دڵخۆش بوو و لەپەستا قسەی دەکرد و هیچ پرسیارێکی لە لینا نەدەکرد کە پاش ڕۆیشتنی عەبدولڕەحمان لە پراگ، چی لێ بەسەر هاتــووە، ئەوە هەمان شــت بوو کە لینا لەو کاتەدا پێویســتی پێی بوو. چونکوو ئەو مۆتەکەیەی کە ئەو تێیپەڕاندبوو، هێشــتاش لەســەری بار بوو. ســیوران دەنووسێت: «نووسین، شفابەخشە»، لیناش لە نەبوونی هاوسەرەکەیدا، هەموو ئەو شــتانەی بەسەری دەهات، دەینووسینەوە. چونکوو غەریبی لە مێژوویەکی ڕاســتەقینە بێبەشــی کردبوو. پێویست بوو شــەپۆلەکانی ژیانی کە بۆنزمترین قووڵاییەکان ڕۆچووبوو، وردە وردە و دواجار هەڵکشێتەوە، ئایا لینا بژاردەیەکی دیکەشی لەبەردەستدا هەبوو؟ ڕاستییەکەی ئەوەیە کە یان دەبوو هەڵکشان هەڵبژێرێت و یان بە قووڵاییە بێگەڕانەوەکاندا ڕۆچێتەوە.

■ فەرانسە ـ ئێران

عەبدولڕەحمان و خومەینی

هاوینی ســاڵی ١٩٧٨بوو. زیاتر لە دوو ســاڵ بەسەر دەرکردنیان لە پراگــدا تێدەپەڕی. هێندەی نەخایاند کە ڕێژیمی پاشــایەتیی ئێران پاش ٢٥٠٠ ســاڵ پاشــایەتی، لە ســاڵی ١٩٧٩دا بەرەو ڕووخان دەڕۆشــت. ئایەتوڵــڵا خومەینی کە لــە عەراقەوە پەنای بردبووە بەر فەرانســە، لە شــوێنی نیشــتەجێ بوونی خۆی لە نۆڤل ـ لو ـ شاتوو (Neauphle – Le

Shateau)، خەڵکی سەردانکەری دەبینی. ڕۆژنامەنووسەکان، ئێرانیەکان و کەسـانی دیکەش، لە باخچە ڤێللاییەکەی شـوێنی مانەوەی خومەینی چـاوەڕوان دەبوون تا لە لایەن «ڕزگارکەرە مەزن»ەکەوە وەربگیرێن. عەبدولڕەحمانیش بەنیاز بوو سەردانی بکات.

لینا بڕوای بەوە هەبوو کە پیاوێکی ئایینی نابێت دەست لە کاروباری حکوومەتـی وەربدات، بڕوای نەدەکرد کە ئایینییەکی پیر شـوێنی شـا بگرێتەوە و ئێرانییەکانیش قبووڵی بکەن. بەڵام ئێرانییەکان بە بۆچوونە جیاوازە سیاسـییەکانیانەوە، خومەینییان بە چاوی ڕزگاریدەری خۆیان لە چنگی دیکتاتۆریی شا سەیر دەکرد. دیارە ئەوەش ڕاستە کە خومەینی ڕایگەیاندبوو کە بە هیچ شـێوەیەک بە نیاز نییە دەسـەڵات بەدەستەوە بگرێت. بەهەرحاڵ، ئەو هەموو جۆش و خرۆشە لە لایەنگریی خومەینیدا، ئەوی بەرەو لاڕێ برد.

لینا بە سـەرنجدان بە لێهاتوویی سیاسی هاوسـەرەکەی، سەرەڕای نـاڕەزا بوونەکەی، قبووڵی کرد کە بە ئۆتۆمبیل هاوسـەرەکەی بەرێتە نۆڤـل ـ لو ـ شـاتو. لەوێ، لینـا لە ئۆتۆمبیلەکەدا مایـەوە و چاوەڕوانی هاوسەرەکەی کرد و لەبەر ئەوەی پێی وابوو گەڕانەوەی هاوسەرەکەی زۆر دەخایەنێـت، دەسـتی کرد بـە خوێندنەوەی کتێب. بـەڵام، هێندەی نەخایاند، عەبدولڕەحمان بە تووڕەییەکی لەڕادەبەدەرەوە گەڕایەوە.

کاتێک خومەینی ناوی عەبدولڕەحمانی بیستبوو، بە سەرسووڕمانەوە دەنگی هەڵێنا بوو و گوتبووی: «کێ ڕێی پێداوە بێتە ژوورەوە! من هیچ قسـەیەکم نییە لەگەڵ ئەم پیاوە بیکەم.» سەرئەنجام، عەبدولڕەحمانیان لـەوێ دەر کردبوو. عەبدولڕەحمان سـواری ئۆتۆمبیلەکە بوو و گوتی: «بڕۆیـن، لێرە بڕۆین!» تووڕەیی هەمـوو ئۆتۆمبیلەکەی تەنیبوو و بە درێژایـی ماوەی گەڕانەوە، عەبدولڕەحمان بە تاقە وشـەیەکیش نەهاتە گۆ.

تووڕەبوونی عەبدولڕەحمان دەگمەن بوو و زۆر زووش دەڕەوییەوە. تەنیـا بـە سـووکایەتی پێکردنێـک، عەبدولڕەحمـان لە مەبەسـتەکەی

پاشگەز نەدەبووەوە. پاش چەند ڕۆژ، سەرلەنوێ بیرۆکەی دیداری ئایەتوڵڵا خومەینی کەوتەوە سەری، ئەمجارەیان، لینا ئامادە نەبوو بە ئۆتۆمبیل بیگەیەنێتە شوێنی مەبەست. باشتر وابوو کە لە ئەگەری شکستێکی دیکەدا، هاوسەرەکەی تەنیا بێت. لە ڕاستیدا، ئەم جارەشیان دەسکەوتێکی بەرچاوتری لە جاری پێشوو نەبوو.

■ چوونی عەبدولڕەحمان بۆ ئێران

عەبدولڕەحمان لە ڕێکەوتی، ٣١ی ئووتی ١٩٧٨، پاریسی بەجێهێشت و لە کاتی بەجێهێشتنی پاریسدا بە لینای گوت: «یان بۆ مانگێک دەڕۆم و یان بۆ هەمیشە» ئەو کەڵکی لە پشێوی تاران وەرگرت و بە یاسایی داخڵی ئێران بوو. لە تارانیشەوە، بەرەو کوردستانی زێدی خۆی بەڕێ کەوت، عەبدولڕەحمان پێنج ساڵ بوو سکرتێری گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بوو و لە ماوەی ئەو پێنج ساڵەدا سەردانی کوردستانی نەکردبوو. لەو ماوەیەدا کە ڕێبەری حیزبی دێموکراتی کوردستان لە کوردستان نەبوو، جەلال تاڵەبانی، ڕێبەری یەکیەتی نیشتمانیی کوردستانی عەراق، شوێنی غایبەکانی گرتبووەوە. تاڵەبانی زۆر چالاک بوو و هەندێ جار دەچوو بۆ کەرەج و ئاقاری تاران و هەندێ جاریش هاتوچۆی کوردستانی عەراق و ئێرانی دەکرد. ساڵی ١٩٧٨، ناوی عەبدولڕەحمان قاسملوو، لە کوردستاندا زۆر ناسراو نەبوو، سەرەڕای ئەوە، ئەو زۆر زوو، حیزبە کوردییەکانی ئێران و عەراقی لە دەربەندی حیزبەکان کۆ کردەوە بۆ ئەوەی بەرنامەیەکی هاوبەش لە سەر بنەمای هاوکاری و یارمەتی و دەستێوەرنەدان لە کاروباری یەکتر دابڕێژن. ئەوەش بووە هۆی ئەوە کە هاوکاری لەسەر بنەمای مافی بەرانبەر لە نێوانیاندا دەست پێبکات. لەم سەردەمەدا، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، تەنیا سەد کەس ئەندامی هەبوو. بەڵام زۆری نەخایاند کە دۆخەکە گۆڕدرا و ڕێژەی ئەندامانی حیزب بە شێوەیەکی موعجیزەئاسا پەرەی سەند، بە شێوەیەک کە بە ماوەیەکی

کورت پاش بەدەسەڵات گەیشتنی خومەینی لەساڵی ١٩٧٩دا، ڕێژەی ئەندامانی حیزب گەیشتبووە زیاتر لە پەنجا هەزار کەس، دەبێت ژمارەی ئەو لایەنگرانەش لەو ڕێژەیە زیاد بکەین کە لە ئێران و عەراق و تورکیە، پشتیوانییان لە بۆچوونەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران دەکرد.

■ دیداری هەیئەتی دەفتەری سیاسی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەگەڵ خومەینی

مەبەستی هەیئەتی دەفتەری سیاسی حیزب، وتوویژ لەگەڵ خومەینی بوو سەبارەت بە خودموختاریی کوردستان. خومەینی هەیئەتی حیزبی بە سەرپەرشتیی عەبدولڕەحمان بینی. ئایا ئەندامانی دەفتەری سیاسیی حیزب هیوادار بوون کە خومەینی ئەمجارەیان بە پێچەوانەی هەڵسوکەوتی جاری پێشووی لەگەڵ عەبدولڕەحمان لە نۆڤل ـ لو ـ شاتو، هەڵسوکەوتێکی باشتر، ئاوەزمەندانەتر، بەخشندەتر و جێی تێگەیشتنی زیاتر بنوێنێ؟ ئایەتوڵڵا ئاماژەگەلێک لە قورعانی بۆ هێنانەوە سەبارەت بەوەیکە، ئێمە هەموومان، بە بێ جیاوازیی ئیتنیکی و شتی وەک ئەوە، ڕۆڵەی یەزدانین و ئەوەیکە جیاکردنەوەی کوردەکان لە یاسا قورعانییەکان جێی باس کردن نییە. لەو ڕووەوە کە حیزبی دێموکرات حیزبێکی لائیک، بەهێز و خۆشەویست بوو، جێی سەرسووڕمان نییە کە ئەندامانی دەفتەری سیاسی بووبێتنە هۆی توورە بوون و غەززەبی ئەو پیرە پیاوە.

ئەمجارەشیان، ئەندامانی دەفتەری سیاسی بە بێ هیچ دەسکەوتێک، بە ڕێگای خۆیاندا گەڕانەوە. بەو حاڵەشەوە، ئەمجارەیان ماوەیەک پاش چاوپێکەوتنەکەیان، خومەینی ئەمری کرد تا شارە کورد نشینەکانی سنە و نەغەدە بۆمباران بکەن. هەموو هەوڵەکانی حیزبی دێموکرات بۆ ڕاگرتنی شەڕ، سەرەڕای پێداگرییان لەسەر ئەوەیکە هیچ کەس بە نیاز نییە کوردستان لە ئێران دابڕێت (ئەمە هەمان بابەت بوو کە

عەبدولڕەحمان بێ بڕانەوە لە ڕادیۆ و ڕۆژنامەکان دووپاتی دەکردەوە) بێئاکام مایەوە. لەگەڵ ئەوەشـــدا، بە پێچەوانەی تۆمەتەکانی خومەینی، حیزبی دێموکرات بۆ کوردەکان، تەنیا داوای مافە سەرەتاییەکان، بریتی لە مافە کۆمەڵایەتی و فەرهەنگییەکانی دەکرد.

■ هەڵبژاردنی مەجلیسی خوبرەگان

سەرەتاکانی مانگی مارسی ١٩٧٩، هەڵبژاردنی مەجلیسی خوبرەگان، لە سەرانسەری ئێراندا دەستی پێکرد. لە کوردستان، عەبدولڕەحمان بە زۆرینـــەی دەنگ هەڵبژێردرا و بڕیار بوو لـــە ڕۆژی دیاریکراودا بچێت بۆ تاران و وەکوو ئەندامی هەڵبژێردراو، خۆی بەو مەجلیسە بناسێنێت. ڕۆژێک پێش ڕۆیشـــتنی عەبدولڕەحمان بۆ تاران، هاوڕێیەکی مەهابادی بـــۆ خواردنـــی ئێوارە لـــە عەبدولڕەحمانـــی گێڕابـــووەوە. لەوکاتەدا کە عەبدولڕەحمـــان پێی نایە ماڵی ئەو هاوڕێیە، ڕێک لەو کاتەدا، خومەینی لـــە تەلەڤزیۆنـــدا لێدوانی دەدا. هێشـــتا چەنـــد ســـاتێک تێنەپەڕیبوو کە عەبدولڕەحمـــان بـــە گوێی خۆی بیســـتی کە خومەینی لـــە دژی ئەو بە تووڕەیی و هەڕەشەوە گوتی: «ئەم قاسملوویە کێیە ئیتر؟ ئەگەر دەستم پێی ڕابگات، دەزانم چلۆن هەڵسوکەوتی لەگەڵ بکەم».

ڕوون و ئاشـــکرا بوو کە خومەینی، بوونی قاســـملوو لە مەجلیســـی ناوبـــراودا قبوڵ نـــاکات، هەموو هەڵبژێردراوانی مەجلیســـی خوبرەگان مەلای موســـولمان بوون، تەنیا دوو کەســـیان لائیک بوون کە یەکێکیان عەبدولڕەحمـــان بوو. هەڕەشـــەکانی خومەینی لـــە دژی عەبدولڕەحمان لەو لێدوانەدا و هەروەها لە دژی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکرات، بـــووە هۆی ئـــەوەی کە عەبدولڕەحمان ڕای خۆی بگۆڕێت و نەچێت بۆ مەجلیسی خوبرەگان.

لـــە کۆتایـــی بەهـــاری ســـاڵی ١٩٧٩دا، خومەینـــی فتـــوای کوشـــتنی عەبدولڕەحمـــان قاســـملوو، ســـکرتێری گشـــتیی حیزبـــی دێموکراتـــی کوردســـتانی ئێرانی دەرکرد و لە مانگی ئووتی هەمان ساڵیشدا، ڕێژیم

لـە دژی خەڵکی کورد شـەڕی دەسـتپێکرد. بەشـێکی زۆری نەتەوەی کورد لەگەڵ حیزبی دێموکرات و حیزبە کوردییەکانی دیکە کەوتن و بە هەموو بوون و توانای خۆیانەوە خەباتیان کرد.

عەبدولڕەحمـان لـە دەفتـەری یادداشـتەکانی خۆیـدا، ڕسـتەیەکی بەناوبانگی «ئاندرێ مالرۆ»ی نووسـیبووەوە: «من شـەڕم کرد بە بێ ئەوەی حەزم لێی بێت.» حیزبی دێموکرات بەشـێکی خاکی کوردستانی لە ناوەندی کوردسـتان ئازاد کرد و لـەو ناوچانە، بە پێی بەرنامەکانی خۆی ڕێکخسـتنی ژیانی خەڵکی کرد و ئاڵوگۆڕی پێویسـتی لە بواری سەقامگیر کردنی ڕێژیمێکی دێموکراتیک پێکهێنا. ئەم ناوچانە لە ماوەی سێ مانگدا بوونە خاوەنی ئازادییەکی تەواو.

هاوکات، ڕێژیم سیاسەتی دوژمنکارانەی خۆی لە سەرانسەری وڵاتدا دەست پێکردبوو و دەستی کردبوو بە لەناوبردنی هەموو ئەو کەسانەی کـە لە چوارچێوەی خواسـت و حەزەکانی خومەینیـدا نەدەگونجان. لە ڕاسـتیدا، ئەوە تەنیا هێزەکانی ئۆپۆزیسیۆن نەبوون کە کەوتبوونە بەر شـاڵاوی ڕاوەدوونان و کوشـتار، بەڵکوو هیچ جیاوازییەکی بۆ ڕێژیم نەبوو کە سـزادراوان سـەر بە هێزەکانی ئۆپۆزیسـیۆن بن یان نەبن، هەمـوو، تەنانەت منداڵان و بەسـاڵاچووانیش کەوتبوونە بەر هێرشـی سیاسەتی پاکتاو کردن. گوتنی گاڵتەیەک لە ئامادەبوونی ئەوپەڕگیرێکی نەناسـراودا بۆخۆی بـە تەنێ بەس بوو بۆ ئەوەی کەسـی خۆنەپارێز تووشـی چارەنووسـێکی شـووم بێت. ژنانیـان ئاخنیە ناو هێشـخانی ماڵەکانەوە و پیاوانی خومەینی سـەرلەنوێ سـەرلەبەری ئیختیاراتیان کەوتەوە دەست. گوللەبارانەکان و لەسێدارەدانەکان، ئیتر ببوونە شتێکی ئاسـایی و ڕەوا.. و خومەینی «موسوڵمانە ڕاسـتەقینە»کانی کردبووە سـیخوڕ و دووزوان و شۆفار بەسەر خەڵکەوە. لە بەرانبەر ئەم دۆخە نائاسـاییەدا کە تـا ئەوکاتە، مەزهەب ڕۆڵی سـازان و هێمن کەرەوەی هەبوو و ئێسـتا ببووە ئامرازێک بۆ بانگەشـەی دڵڕەقی و توندوتیژی، خەڵکێکـی زۆر وڵاتیـان بەجێدەهێشـت و ڕێژەیەک لـە ئێرانییە غەیرە

کوردەکانیــش هاتنــە لای حیزبی دێموکرات و لــەو حیزبەدا خزمەتیان کرد.

■ چوونی لینا بۆ کوردستان

ســەرەتاکانی مانگی مارســی ١٩٨٠ بوو. سەفەری لینا بۆ کوردستان بــەرەوڕووی چەند ڕێگرییــەک دەبوویەوە، وەکوو: «ناوی قاســملوو، سزای دەستبەسەربوونەکەی کە لە کاتی ڕێژیمی شادا بۆی دەرکرابوو و بە دڵنیاییەوە وەکوو خۆی مابووەوە و بوونی شــەڕ لە کوردســتان، کــە نەک هــەر یارمەتیــدەری نەبــوو، بەڵکــوو دۆخەکەی لــێ ئاڵۆزتر کردبوو. لەگەڵ ئەوەشــدا، ئەو پشــێوییەی کە لە ساڵی یەکەمی ڕێژیمی خومەینیــدا کەوتبــووە وڵاتەوە، گەڕانەوە و چالاکــی ئەوی تا ڕادەیەک مســۆگەر دەکرد. لە پاریس، کوردێکی زیرەک و بەئاگا لە دۆخی وڵات، ســەفەرەکەی لینای ڕێکخســت. لینا لە ڕێی ســتۆکهۆڵم و کۆپێنهاگەوە گەیشتە تاران و پاشانیش چوو بۆ کوردستان.

لەوکاتــەوە کــە لینا چووبوو بۆ ئێران و لــەو ماوەیەدا لەگەڵ مێژوو، داب و نەریتــە تۆکمە و جۆراوجۆرەکانی خەڵکی ئەو وڵاتە و هەروەها ڕۆژەڕەشــییە فراوانەکانیان ئاشــنا ببوو، نزیکەی ٣٠ ســاڵ تێپەڕیبوو، خەڵکانێک کە هەرگیز ئازادیخوازییان وەلا نەنابوو و بەردەوام هەوڵیان بۆ دەستەبەرکردنی دەدا. لە کۆتاییەکانی ساڵی ١٩٧٩وە، بنکەی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران گوێزرابووەوە بۆ گوندی «گۆگ تەپە». ئەم گوندە کە لە نزیکەی شاری مەهاباد هەڵکەوتبوو، خانووەکانی چوارگۆشە و بتۆنی بوون. لە کۆتایی تاکە کۆڵانی گوندەکەدا، ماڵێکی تا ڕادەیەک گەورەی لێبوو کە بنکەی ناوەندیی حیزبی دێموکرات بوو.

لە مانگی مارسدا، لەم ناوچەدا خۆرەتاو زۆربەی کاتەکان بزرە، بەفر و باران دەبارێ و بە هۆی توانەوەی بەفرەوە، زەوی شێدار و قوڕاوی و هەواش سارد دەبێت. ئەو ماڵەی کە بنکەی ناوەندیی حیزبی لێ بوو، هیچ کەرەســتەیەکی گەرم کــەرەوەی لێ نەبــوو. جلوبەرگی کوردی، مرۆڤ لە سەرما دەپارێزێ. بەڵام لینا کە جل و بەرگی ئورووپایی لەبەر

کردبوو، لە سەرمادا هەڵدەلەرزی. عەبدولڕەحمان کە بە درێژایی ڕۆژ لە ژووری میوانان سەرقاڵی گرتنی کۆبوونەوە و بینینی خەڵک بوو، شەوان شەکەت و ماندوو دەبوو. هاتنی هاوکارەکانی عەبدولڕەحمان کە بڕیار بوو بێن بۆ ئەوێ و سەبارەت بە ئەرکەکانی داهاتووی لینا لە ئۆرووپا بڕیار بدەن، وەدرەنگ کەوتبوو.

هەربۆیەش، لینا کاتەکانی خۆی بە گەڕان لەو دەوروبەرە پڕ دەکردەوە. دیارە نەدەبوو زۆر لە بنکەی ناوەندیی حیزب دوور بکەوێتەوە، لەو حاڵەتەدا، دەبوو قبووڵی بکات کە پێشمەرگەکان ئاگایان لێی بێت. لە گردە ڕووت و قووتە بێ دار و بنچکەکانی ئاقاری بنکەی ناوەندی، چەوەکان لە بن پێی لینادا هەڵدەخلیسکان. چەوگەلێک لە بەردی رەش، بەردی ڕەنگامە، بەردی خارا، بەردی ئاسن و چەشنەکانی بەردی مەڕمەڕ، لە مەڕمەڕی سپیی و زەردەوە هەتا مەڕمەڕی ڕەگەدار و ...هتد، لینا کە کاپشەنی هاوسەرەکەی پۆشیبوو، گیرفانەکانی پڕ کردبوو لەو چەوانە.

لە خوارووی یەکێک لە گردەکاندا، لینا خۆی لە نێوان پۆلێک پێشمەرگەدا بینییەوە. ئەوان لە دەوری لینا کۆ ببوونەوە و دەیانویست، ئەم تازە هاتووە بناسن. بەڵام لینا، بە مەبەستی دوورکەوتنەوە لە فەرمییاتی تایبەت بە ژنی ڕێبەرێک، چەوەکانی نیشان دان و سەبارەت بەو گەنجینانەی لە بن پێیاندا بوو، قسەی بۆ دەکردن.

یەکێک لە پێشمەرگەکان بە هەڵخرانەوە گوتی: «جا ئەوە خۆ هیچ نییە، ئەم ناوچەیە پڕە لەم بەردانە».

یەکێکی دیکەیان گوتی: «بەو پێیە، کاتێک بە ئازادی بگەین، بە هەڵگرتنەوەی ئەم بەردانەوە ساماندار دەبین».

پێشمەرگەیەکی گەنج بە دەنگی بەرز، گوتی: «لەو کاتەدا ئێمەش عەجەمەکان دەچەوسێنینەوە!»

یەکێکی دیکە لە گەنجەکان پرسیاری کرد: «ئەوسا، چ جیاوازییەک لە نێوان ئێمە و ئەواندا دەبینی؟» ئەو گەنجە وەڵامی دایەوە: «ماوەیەکەی

دوور و درێـژە کـە ئەوان ئێمە دەچەوسـێننەوە و ئێمــەش مافی تۆڵە کردنەوەمان هەیە!»

یەکـی دیکەیان گوتی: «مەگین تۆ بۆ دەسـتەبەرکردنی دێموکراسـی خەبـات ناکەیـت؟ مرۆڤێکی دێموکرات مافی خەڵکـی دیکەش لەبەرچاو دەگرێـت و دادپەروەریـی بـۆ هەمـووان دەوێت. خەباتی تـۆ لە دژی عەجەمەکان، خەباتێکی دادپەروەرانەیە و ئەگەر لەم خەباتەدا سەرکەوی، بە ئازادی دەگەیت. ئایا پاش دەستەبەر کردنی ئازادی، تۆش دەتهەوێ ڕێک وەک عەجەمەکان هەڵسوکەوت بکەیت؟»

پێشـمەرگەیەکی بەتەمـەن گوتـی: «بـاش گـوێ بگرە کـوڕم، ئێمە دێموکراتین و ئەوەش بەو مانایەیە کە ئێمە لەوان باشترین.»

باسـەکە بـەردەوام بوو بەڵام لێنا، لە سـەرمادا هەڵدەلەرزی. لێنا، لە هاوڕێ نوێیەکانی ئیزنی ڕۆیشـتنی وەرگرت. پێشـمەرگە تۆڵەستێنەکە، کەوتـە تەکی و دەیویسـت ئـەوەی گوتوویەتی بۆی ڕوونتـر بکاتەوە. پاشـان بـەردەوام بوو و گوتی: «بـۆ خواردنەوەی چایەک تەشـریف بهێننـە لای ئێمـە! ئەو لێنـای وەک خانمی ڕۆژنامەنووس ناسـاند. لەو ڕووەوە کە ڕۆژنامەنووسـەکان لە هەموو لایەکەوە ڕوویان لە «گۆگ تەپە» دەکرد، ئەو پێشمەرگەیەش وایزانیبوو کە لێناش ڕۆژنامەنووسە. بە چوونەژوورەوەی لێنا، دوو پێشمەرگەی بە تەمەن لە بەری هەستان و وێڕای تۆقە کردن لەگەڵ لێنا، داوایان لێکرد دابنیشـێت. لێنا ئیستکانە چایە گەرمەکەی گرت بە دەسـتەوە و دەسـتە سـڕبووەکانی پێ گەرم دەکردەوە. چەند ساتێک بە هێمنی و بێدەنگی تێپەڕی. پاشان یەکێک لەو پێشـمەرگە بە تەمەنانە کە لە تەنشت لێناوە دانیشتبوو، پرسیاری کرد: «بەڕێـزت میوانی دوکتوری ئێمەیت؟» (بۆ هەمـووان، عەبدولڕەحمان «دوکتور» بوو. لێنا وەڵامی دایەوە: «بەڵێ.»

پیـاوە بەتەمەنەکە پرسـیاری کـرد: «ئەم هەمووە چـەوە بۆچی کۆ دەکەیتەوە؟»

ئەو پێشمەرگە گەنجە، هەموو چەوەکانی لە پێش لێنا، لەسەر زەوییەکە

بڵاو کردبووەوە. لەم کاتەدا، ژوورەکە پڕ ببوو لە پێشـمەرگە و هەموو گوێیان لە باسـەکان ڕاگرتبوو و قسـەیان تێدا دەکرد و سـەبارەت بە کانگا ژێرزەوینییە دەوڵەمەندەکانیان قسەیان دەکرد و ئەوەیکە لە فڵانە شوێن کانگای زێڕی لێیە و لە شوێنێکی دیکە، کانگای زیو و ...هتد.

پاشـان، کەسـێکیان پرسـیاری کرد: «بە نیازیت سـەبارەت بە کانگا ژێرزەوینییەکانی ئێمە بنووسیت؟»

لێنا وەڵامی دایەوە: «بەڵێ، هەروەها سەبارەت بەوەش دەنووسم کە ئێوە چەند وڵاتەکەتان و ئازادیتان خۆش دەوێت!»

یەکێک لەوان، بە بیسـتنی وەڵامەکەی لێنا، گوتی: «باشە، زۆر باشە، دەبێ ڕاسـتییەکان سـەبارەت بە عەجەمەکان و ئەوەیکە ئێمە لە لایەن ئەوانەوە، تەنیا بە هۆی کورد بوونمانەوە و ئەوەیکە لە ماف و شەرەفمان داکۆکی دەکەین، ئەشکەنجە دەدرێین و دەکوژرێین، ئاشکرا بکرێت».

لەم کاتەدا، کەریم، یەکێک لە پێشمەرگە سکۆرتەکانی عەبدولڕەحمان، هاتـە ژوورەوە و گوتـی: «خانم، هەم دوکتور ئیشـی پێتە و هەم ئەو کەسانەی کە بۆ دیداری بەڕێزت هاتوون».

بنکـەی ناوەندیـی حیزبـی دێموکـرات پـڕ بـوو لـە ڕێژەیـەک لـە ڕۆژنامەنووسـان و حەشـیمەتێکی زۆر لە کـوردەکان. عەبدولڕەحمان بە ڕۆژنامەنووسـەکان ڕادەگەیشـت و لێناش بە کـوردەکان. لە نێوان کوردەکاندا، دوو کەس هەبوون بە نێوی ئەبووبەکر و هاوسـەرە زۆر گەنجەکـەی پەروین. یەکەمین خولی هەڵبژاردنی پارلەمان تازە کۆتایی پێهاتبـوو و حیزبـی دێموکرات لـە هەموو شـوێنێک دەنگی زۆرینەی هێنابـووەوە. ئەبووبەکریش بە زۆرینەی دەنگ وەکوو نوێنەری بۆکان دەنگـی هێنابـووەوە. ئەو هەوڵـی دەدا لێنا ڕازی بکات لە کوردسـتان بمێنێتەوە و هۆکارەکەشـی ئـەوە بوو کە لێنا دەتوانـێ کاریگەرییەکی قـووڵ لەسـەر ژنـان دابنێ و بەڵێنـی دەدا کە هـەزاران ژنی کورد کۆ دەکاتـەوە و لێنـاش لێدوانیان بۆ دەدات و.. ڕەنگـە ئەگەر بیزانیبایە کە لێنـا چەنـد وتەبێژێکی خـراپ و نەگونجاوە، وازی بهێنایە. سـەرەڕای

ئەوە، لێناش زۆر حەزی دەکرد لەوێ بمێنێتەوە و لەگەڵ ژنان بکەوێتە چالاکییـــەوە. بەڵام عەبدولڕەحمان بڕوای بەوە هەبوو کە بوونی لێنا لە ئۆرووپا زیاتر بە سوودی کوردەکان دەبێت.

هاوسەری لێنا، کەیف‌خۆش، ڕازی و تەژی لە ئیرادە دەهاتە پێش چاو. بەڵام، ئەو هەڵگری بەرپرســایەتییەکی مەزن بوو. چونکە هاوکارەکانی، بە بێ ئەو هیچ بڕیارێکیان نەدەدا و هەموو بۆ چارەسەری کێشەکانیان دەهاتنــە لای ئــەو. تەنانەت کاتی پێویســتی بۆ نــان خواردنیش نەبوو چونکە لە کاتی نان خواردندا، بە هۆی کاری زۆر و هاتوچۆ و سەردانە بەردەوامەکانەوە، ناچار بوو لە پەســتا لە ســەر مێزی نان خواردنەکە هەستێت و بە کاروبارەکان ڕابگات. هەربۆیەش، لێنا بیری لەوە دەکردەوە کە ئەو هەموو بەرپرسایەتییە بۆ یەک کەس، لەڕادە بەدەرە.

■ مەهاباد

لەبــەر ئــەوەی ئــەو کۆبوونەوەیــەی کــە قــەرار بوو ســەبارەت بە چالاکییەکانــی لێنــا بڕیاری تێدا بدرێت، بەو حــاڵ و دۆخەوە نەدەگیرا، لێنا بڕیاری‌دا ســەردانی مەهاباد، شــاری قارەمان و پێتەختی کۆماری تەمەن کورتی کوردستان بکات. لەوێ لێنایان بۆ بینی بەنداوی مەهاباد و دەوروبەری برد. ئەم بەنداوە جێی شــانازیی خەڵک و ســەیرانگەیان بــوو. لە ئاوی بەنداوەکەشــدا مەلەیان دەکرد، دیــارە تەنیا پیاوەکان و منداڵــەکان بۆیان هەبــوو مەلە بکەن و ژنان لەو مافــە بێبەش بوون و هەڵبەت لەو بوارەدا، ئەوە خودی ژنانی کورد بوون کە دەرسی لێنایان دادەدا! و دەیانگــوت لێــرە، ئەگەر ژنێک دامەنی کــورت لە پێ بکات، بە چــاوی بێحەیا و خراپە ســەیری دەکەن (دەڵێن چ ژنێکــی بێحەیایە کە خــۆی ڕووت دەکاتەوە). لێنا کە جل و بەرگی ئوروپایی لەبەردابوو و تەنوورەکەی هەتا قولاپەی دەهات، بە گاڵتەوە دەیگوت: «هیوادارم بەم قولاپە ڕووتمەوە نەبمە هۆی سەرشۆڕیی پیاوەکان».

لێنــا ژنان و کچانی ڕەزاییەی لە ســاڵی ٢٧دا وەبیر دەهاتەوە. ئەوان

دامەنی کورتیان لە پێ دەکرد و کەسیش پێی سەیر نەبوو. ئەگەر لە مەهاباد لە ساڵی ١٩٨٠دا، لەبەرکردنی دامەن نەگونجاو و دژەباو بوو، بێگومان سەبارەت بە لەبەرکردنی جلو بەرگی تایبەت بە مەلە (مایۆ) هەر نەدەکرا باسیشی بکرێت. ئاڵوگۆڕە ئیسلامییەکان لە دۆخی ژناندا، نەک هەر لە لایەن پیاوانەوە بەو پەڕی مەیلەوە پێشوازی لێکرابوو، بەڵکوو بۆ بەکردەوە کردنیشی، هەموو توانای خۆیان خستبووە گەڕ. لە ڕاستیدا، پاشەکشە بەرەو دواکەوتوویی کۆمەڵایەتی بە خێرایی بە کردەوە کرابوو. ژنان کە مافی هەڵبژاردنیان نەبوو، ناچار بوون ملکەچ بن. سەرەڕای ئەوەش، لەماڵەوە، کچان و ژنان بە پرسیاری بەردەوام دەورەی لینایان دەدا، ئەوەش دژی ئەو بۆچوونەی دەسەلماند کە لەسەرەوە باس کرا: ئەوان پرسیاری سیاسی و هەندێ جاریش ورد سەبارەت بە دۆخی ژنان لە نیزامی کۆمۆنیستیدا، هەڵسوکەوتی پیاوانی دێموکرات بەنیسبەت ژنانەوە، مافەکانی ژنان و چۆنایەتی ڕەچاوکردنی ئەو مافانە لە وڵاتە سوسیالیستییەکان و هەروەها چۆنیەتی دانی مووچە لە بەرانبەر کاری وەک یەکی ژن و پیاو لەو وڵاتانەیان دەهێنایە بەرباس و...هتد.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کە لە ڕیزی بزووتنەوەی چەپدا بوو و تازە لە دۆخی نایاسایی بوون هاتبووە دەرەوە، هێشتا پێگەی خۆی لە کۆمەڵگەی سەرانسەر ئاڵۆزی ئێراندا قایم نەکردبوو، کە لەگەڵ شەڕ ڕووبەڕوو بوویەوە. زۆریەک لە کوردەکان ڕاستگۆیانە باوەڕیان بەوە هەبوو کە کۆمۆنیسم ئازادییان بۆ دەستەبەر دەکات. لینا کە هاوسەری ڕێبەری ئەم بزووتنەوەیە بوو، لە بەرانبەر ئەم پرسیارە ڕاستگۆیانانەدا، هەستی بە سەرلێشێواوی دەکرد. باوەڕ بە ڕاست بوونی ڕێژیمە کۆمۆنیستییەکان، لەمێژ بوو لای لینا کاڵ ببووەوە. چونکە، ئەو بەچاوی خۆی بینیبووی کە چی بەسەر خەڵکانی ژێر دەسەڵاتی ئەم ڕێژیمانەدا هاتووە. خودی لینا چەپ بووە، بەڵام بە تێپەڕینی ساڵەکان، چەپ بوونەکەی ببووە شتێکی شەخسی و ئەویش بریتی

بوو لە پشــتیوانیی هەژاران و ئەوانەی ســووکایەتییان پێکراوە، بە بێ ئەوەی پشــت بە حیزبە سیاسییەکان ببەســتێت، ئەوەش بە سەرنجدان بــەو زانیاری و ئەزموونانە بوو کە لەو حیزبانە بە دەســتی هێنابوون. هەربۆیەش وەڵامدانەوە بەو کچانە و بەو ژنانە زۆریش سانا نەبوو. لە لایەکەوە، ئەو نەدەبوو زەبر لە بزووتنەوەی هاوســەرەکەی بوەشێنێت و ببێتــە هــۆی بریندار کردنی هەســتی ئەو گەنجانەی بــە هەموو مانا ئۆگــری ئەو بزووتنەوەیە بوون. لینا گومانی لە بەردەوامی و مانەوەی ئەو ئازادییە پێڕەوکەیە هەبوو کە لە بەشــێکی کوردستان و ئەویش بە دەڵەمەیی، جێگیر ببوو، لە لایەکی دیکەشــەوە، درۆ کردن لەگەڵ ژنان، بەهــا نەدان بوو بە تێگەیشــتوویی و ئاوەزیــان و بێگومان ڕۆژێک بەو ڕاستییە دەگەیشتن و ئەوەش زەربەی لە متمانە هێنانیان بە دیموکراسی دەدا. هەربۆیەش، لینا وەڵامی پرســیارەکانی بە شــێوەیەکی ڕووکەشی و ناورد دەدایەوە.

ئەم سەردەمە ئاڵۆز و دژوارە، بە بێ ئەوەی بەرچاو بێت، سەرەتای شــکۆ و ناوبانگ دەرکردنی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران بوو. ئەم حیزبە بەرەو ئەوە دەچوو کە لە ساڵانی داهاتوودا، وەکوو هێزێکی دیاریکەر و جێی ڕێز لە بەشێکی گەورەی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستدا ڕۆڵ بگێڕێت.

■ چیرۆکی ژنێک بە نێوی جوان

باســی ڕۆژەڕەشــییەکانی ژنان کرا. لێرەدا وەکوو نموونە، ئاماژە بە دوو نموونــەی زینــدوو دەکرێــت. ڕۆژێکیان، پاش نیــوەڕۆ، لینا جل و بەرگە کوردییەکەی لەبەر کرد بۆ ئەوەی لەگەڵ ژنێکی تەمەن ٣٩ ساڵدا دابنیشــێت. نێوی ئەم ژنە دەنێین جوان کە لە زمانی کوردیدا بە مانای «ژیکەڵــە و لەبــەردڵان»ە، چونکــوو ئەو هەم لــە گەنجییەتیدا جوان و ســەرنجڕاکێش بــووە و هەم لــە کاتی ئەم چاوپێکەوتنەیــدا لەگەڵ لینا، هێشتاش هەر جوان بوو. لینا ئەو ژنەی لەو کاتەوە کە منداڵێکی تەمەن

٩ ســاڵ بوو دەناســی. باوکی بەنیاز بوو جوانی تازە پێگەییو بدات بە ناســیارێکی خۆی کە ژنەکــەی تەڵاق دابوو و دوو کــوڕی هاوتەمەنی جوانــی هەبوو. بەهەرحــاڵ، ڕەنگە ئەو پیاوە، لەو کاتەدا، پیاوێکی زمان لووس و کەشخە بووبێت و ئەو کچە زۆر گەنجەش، توانای هەڵسەنگاندن و جیاوازی دانان لە نێوان پیاوی عاقڵ و پیاوی زمان تەڕی نەبووبێت. هەرچۆنێک بێت ئەو کچە شێتانە عاشقی ئەو پیاوە دەبێت و بەم چەشنە چارەنووسی جوان دەگۆڕێ.

باوکی جوان، ڕای خۆی گۆڕیبوو و چیدیکە ڕێی بە «مەناف» (پیاوی داواکار) نــەدەدا بچێتە ماڵــی. بەڵام جوان بە نهێنــی هاتوچۆی مەنافی دەکــرد. کاتێــک باوکــی بەم کەیــن و بەینەی زانی، ڕێی لــە پەیوەندیی کچەکەی و مەناف گرت. شایانی باسە کە لە کۆمەڵگەیەکی موسوڵماندا، ڕێ بــەو هەڵسوکەوتــەی جوان نادرێت و یاســاغ بوونی ئەو بابەتە لە لایەن باوکەوە، وەک ڕۆن بە ئاگردا بکرێت وابوو. جوانی لاســار ماڵی باوکــی بەجــێ دەهێڵێت و لە ماڵــی مەناف جێگر دەبێــت. دایکی جوان لــەو کردەوەی کچەکەی بەڕادەیــەک زویر دەبێت کە خۆڵەمێش دەکات بە ســەروڕووی خۆیدا و دواجار بنەماڵەکە لەبەریەک هەڵدەوەشێتەوە. بــەڵام جوان لە مافــی خۆی لەســەر هەڵبژاردنی ژیانە هاوبەشــەکەی داکۆکی دەکات. هەربۆیەش باوکی تووکی لێدەکات و لێی ناپرســێتەوە. لــەم چەشــنە کۆمەڵگەیانەدا، پیاوێــک کە بە نیســبەت ژنەکەیەوە ڕێک و پێــک نەبێــت و پەیوەنــدی لەگەڵ ژنانی دیکە دروســت بــکات و یان ژن بێنێتــەوە، وەکــوو پیاوێکی بەهێز، خۆشــڕابوێر و چاوحیز ســەیر دەکرێــت و بە دەگمەن لــە لایەن کۆمەڵگەوە بە تاوانبــار ناوی دەبەن. بەڵام بە پێچەوانەوە، ئەگەر ژنێک ورەی ئەوەی هەبێت کاری وا بکات، دەســتبەجێ بە تاوانبار دەناســرێت و سووکایەتیی پێدەکرێت و قسەی ســارد و ســووکی پێدەگوترێت و هەموو خوازیاری توندترین سزاکان بــۆ ئەو ژنە دەبن. ئەو ژنە دەبێ داوای بەخشــین بــکات و تۆبە بکات. بەڵام جوان کە تەبعێکی سەرکەشی هەبوو، هەرگیز نە داوای بەخشینی

کرد و نە پەشـیمانیی دەربڕی. هەربۆیەش، سـاڵانێکی زۆر لە دۆخێکدا دەژیا کە زۆربەی خەڵک تێی نەدەگەیشـتن. پاشـان شـووی بە مەناف کرد و کچێکیشی لێی بوو. بەڵام هێندەی نەخایاند کە خوو و سروشتی سـووکی مەنـاف سـەری هەڵدایـەوە و جوان بـوو بە کەرەسـتەیەک بـۆ بەتـاڵ کردنەوەی گـرێ دەروونییەکانـی. تەنیا دڵخۆشـیی جوان، کچەکەی بوو. بەڵام گرفتەکە گەیشـتە ئاسـتێک کە جوان ئیتر بڕسـتی لێ برِا و هەربۆیەش، کچەکەی هەڵگرت و ماڵی مێردەکەی بەجێهێشت. دیسـانەوەش کردەوەیەکی لێبڕاوانە لە لایەن ژنێکەوە سەری هەڵدابوو. بـەڵام ئەم کردەوەیە لە لایەن کۆمەڵگەوە ڕەت دەکرایەوە. هەربۆیەش، جارێکی دیکە، هەموو لە دژی جوان هەسـتانەوە. دواجار، برای جوان، لەگەڵ مێردەکەی یەکی خسـتنەوە و بەم شێوەیە پێشی بە ڕیسواییەکە گرت.

لـە بنکـەی ناوەندیی حیزبـی دێموکرات، لینا بـەرەوڕووی «جوان»ێکی چارەڕەش بووەوە. پاش تەڵاق، بە پێی ڕێوشـوێنە قورعانییەکان، مافی سەرپەرەشـتی کردنـی منداڵ بە باوک دەدرێـت و مەنافیش ئەو پیاوە نەبوو دەستبەرداری ئەو مافەی بێت. سەندنەوەی منداڵ لە دایک، سـزادانی ئەو ژنەیە کە ملکەچی مێردەکی نابێت. ڕاسـتە کە بۆ دایکێک، هەڵگرتنەوەی منداڵەکەی لە داوێنی تاقەتپڕووکێنە و ژیانەکەی ئاستەم دەکات، بـەڵام ئایـا ژیان لەگەڵ پیاوێکی ئاوا ئاسـانە؟ لەو وڵاتانەدا کە ژن هیـچ پشـتگیرییەکی یاسـایی لە پشـت نییە، بێبـەش کردنی ژن لە منداڵەکەی، بارتەقای چارەڕەشییەکی هەتاهەتاییە. هەربۆیەش، ئەم ژنە بـە ناعیلاجـی ملکەچی پیاوێکی بێئینسـاف دەبـێ و گوێڕایەڵ بوونی خۆی قبووڵ دەکا.

■ ئێستاش چیرۆکی ئامینە

ڕۆژێکیان لینا لە پشـت پەنجەرەی ماڵێکدا، چاوی بە ژنێک دەکەوێت، بـەرەو درگای ماڵەکـە دەچێت و لـە درگا دەدات. هەندێجـار، ژنەکان

بــە ڕوانینێکی هەڵــە و تەنانــەت دوژمنکارانەوە ســەیریان دەکرد. ئەم بەشــە لە ژنان، ڕاســتگۆیانە هەســتەکانی خۆیان باس دەکرد و لینێاش پێویســتی بەو وتە ڕاشــکاوانانە هەبوو و یەکێک لەو ژنانە، هەمان ژنی پشــت پەنجەرەکە بوو کە ناوی فاتمە بوو. لە حەوشــەیەکی بچکۆلەدا، لەبەر دەرکەکە، دیڵە ســەگێکی گەورە ڕاکشــابوو و تووتکەکانی وەک تۆپەڵە بەفر، تووکن و ســپی تێی ئاڵابوون. ژنەکە بۆ دوورخســتنەوەی تووتکــەکان کە لە نیزیکەی دەرکەکەوە یارییان دەکرد، چەند شــەپێکی بەملاوئەولادا تێگرتن و پاشــان بــە ڕوویەکی گرژ و مۆنەوە ڕووی لە لینا کرد و هۆکاری سەردانەکەی لێ پرسیار کرد.

لینا وەڵامی دایەوە: «هاتووم تۆ ببینم خوشکە».

ئــەو ژنــە، دەســتێکی ڕاوەشــاند و ئاماژەی بــۆ لینا کرد کــە بچێتە ژوورەوە. کابانی ماڵ، ناڕەزایەتیی خۆی لە ســەردانە ناوەختەکەی لینا نەدەشــاردەوە. بەڵام لیناش سوور بوو لەســەر ئەوەی ئەو ژنە بێنێتە قســە. لینا لە زەینی خۆیدا سەرقاڵی ئەوە بوو لە کوێوە دەست پێبکات، ژنێکــی دیکەی لە نێــوان دەرکەیەکی نیوە کــراوەدا بینی و هەربۆیەش پرسیاری کرد: «ئەوە خوشکتە؟»

لینا قسەکانی بە پرسیارێکی باشەوە دەست پێکردبوو. فاتمە وورووژا و چیرۆکی ئامینەی بە تێروتەسەلی بۆ لینا گێڕایەوە.

ئامینــە شــووی بە پیاوێکــی تووڕە و بەدفــەڕ، لە ناوچــەی باکوور کردبوو و دوو منداڵیشــی لێی هەبوو. زۆر جاران کەوتبووە بەر لێدان، ئەشکەنجە و دەستدرێژی و...هتد. لە لایەن هاوسەرەکەیەوە سووکایەتی پێدەکرا و جنێوی پێدەدرا. ئامینە چەندین جار منداڵەکانی هەڵگرتبوو و گەڕابووەوە بۆ ماڵی باوکی. بەڵام، هەرجارە، ماڵی بابی گەڕاندبوویانەوە بۆ لای مێردەکەی. دواجار، بەرگەی ئەو ئازار و ئەشکەنجەیە ناگرێت و ماڵئاوایــی لــە منداڵەکانی دەکات و ماڵی مێردەکەی بەجێ دەهێڵێت. ئەو کە هیچ لایەکی نەبوو پەنای بۆ ببات، ڕێگای باشــووری گرتبووە بەر. لەم ســەردەمی ئاوارەییەدا، ئامینە لە دەرەوە دەنووســت و لای خەڵکی

گوندەکە نانێکی دەخوارد، لە هێڵەکانی شەڕ تێدەپەڕی و.. بەدوای ئیش و کاردا دەگـەڕا. بـەڵام کەس پێویسـتی بە کاری ئـەو نەبوو. لە گۆگ تەپـە، ڕۆژێکیان فاتمە لە بەر دەرکەی ماڵەکـەی خۆی بە نیوەگیانی و نووستوو دەیدۆزێتەوە.

فاتمــە وەکوو یاریدەدەرێک بۆ کاروبـاری ناوماڵی خۆی ڕایدەگرێت و لـەو ڕۆژە بـەدواوە، ئەو دوو ژنە پێکـەوە ئیش و فرمانی ناو ماڵیان ڕێکدەخسـت و ببوونە ئاواڵ. پاش ماوەیەکی کورت، ئامینەش هات بۆ لایان. ژنێکی باڵا بەرز و نێوقەد باریک، بە هێز، بە دوو چاوی ڕەشـی مێهرەبانەوە، لێوی گۆشتن و ڕواڵەتێکی بە بزەوە. فاتمە بە تێروتەسەلی وەڵامی پرسـیارەکانی لێنا سەبارەت بە چارەنووسی ئامینەی دەدایەوە و ئامینەش کە ژنێکی کەمدوو بوو، بە ڕاوەشـاندنی سـەری، گوتەکانی فاتمەی پشتڕاسـت دەکردەوە. بە ڕوونی دیار بوو کە ئامینە لە بوونی خـۆی لـە ماڵی فاتمە ڕازییە. ئەو دوو ژنە هەتا بەردەرکە لێنایان بەڕێ کرد و دڵنیایان کردەوە کە هەرکات بیەوێت سەردانیان بکات، پێشوازیی لێدەکەن.

■ کۆبوونەوەی دەفتەری سیاسی

سـەرئەنجام، کۆبوونەوەی ئەندامانی دەفتەری سیاسی کە بڕیار بوو سـەبارەت بـە چالاکییەکانی حیزب لە ئورووپـا و لەوانە چالاکییەکانی لێنـا بڕیار بـدەن، بەڕێوەچوو. لە کۆبوونەوەکەدا، لێنا دەسـتی کرد بە شـی کردنەوەی ئەو دۆخەی کە پێی وابوو کاریگەریی ئەرێنی لەسـەر چالاکییەکانـی حیزب لـە ئورووپا دادەنێت. پێشـنیاری کرد دەفتەرێکی نوێنەرایەتی لە ناوەندی ئورووپا بکەنەوە (بە بۆچوونی ئەو، پاریس بۆ ئەو مەبەسـتە، گونجاوترین شـوێن بوو). پێرسۆنێلەکەی دەبوو لە ناو کوردە پەنابەرەکان و لە کارامەترینەکانیان هەڵبژێردرێت و دەبوو لەوێ کاروباری پەیوەندییە دەرەکییەکانی حیزب ڕاپەڕێنن. ئەم نوێنەرایەتییە، وەکوو هەر ئیشێکی دیکە، بۆ بەرەوپێشچوونی چالاکییەکانیان، پێویستی

بە ئیمکانات هەبوو.

لــە ســاڵی ١٩٨٠دا، کوردســتان بــەلای ڕای گشــتیی جیهانەوە زۆر ناسراو نەبوو. بۆ ناساندنی زیاتری، پێویست بوو بۆڵتەنێک بە شێوەی ڕێک و پێک بڵاو بێتەوە. بۆ ئامادەکردنی بۆڵتەنێکی ئەوتۆ، کەســانێکی ڕۆژنامەنــووس و نووســەر و هەروەها وەرگرتنــی تەکووزی هەواڵی نوێ و دروست پێویســت بوو، تەنانەت ئەگەر هەواڵەکان سەبارەت بە کوردستان و سەرانسەری ئێران نەرێنیش بن (ئەوان زۆربەی کاتەکان بەوە ڕاهاتبوون کە بڵێن هیچ کێشــەیەک نییە و هەموو شــتێک لە جێی خۆیدایــە). دیارە ئەو کەســەش کە دەبــوو بەرپرســایەتیی پەیوەندییە گشــتییەکان لە ئەستۆ بگرێت، پێویستی بە هەموو ئەو ئیمکاناتە هەبوو. عەبدولڕەحمان وێڕای شی کردنەوە و لێکدانەوەی زیاتر، پشتیوانیی لە پێشنیارەکانی لینا کرد.

هەمــوو ئەندامانی دەفتەری سیاســی کە لــەو کۆبوونەوەیەدا ئامادە بوون، پێشــنیارەکانی لینایــان قبووڵ کرد و داوایــان لێکرد کە جگە لە بەرپرســایەتیی پەیوەندییە گشــتییەکان، سەرپەرشتیاریی پێڕاگەیشتنی کاروبــاری ماڵیــی حیــزب لە بانکەکانــی دەرەوەی ئێرانیش لە ئەســتۆ بگرێت.

لینا بەو مەرجەی کە دوو هاوکاری بۆ دیاری بکەن، بەرپرســایەتیی پەیوەندییــە گشــتییەکانی حیزب لــە دەرەوەی وڵاتی وە ئەســتۆ گرت. ئــەو بــاش دەیزانی کەســێک بە تەنیا بــۆ بەرەوپێشــبردنی کاریگەری ئەم بەرپرســایەتییە بەس نییە (ئەو پێشــتریش ئــەو کارەی کردبوو و دەیزانی باسی چی دەکات)، جگە لەوەش، لە ئەگەری لەناوچوونی لینادا، پێویســتیان بە کەســانێک هەبوو کە لەو بوارەدا ئەزموونی پێویستیان پەیدا کردبێت.

لینــا وێڕای شــی کردنــەوەی ئەوەیکە هیــچ ئەزموونێکــی لە بواری کاروبــاری ماڵیدا نییە، خۆی لە بەرپرســایەتیی کاروباری ماڵیی حیزب لە بانکــەکان دەبوارد. بەڵام عەبدولڕەحمــان پێداگریی دەکرد و بەڵێنی

پێدا کە بۆخۆیشــی لەو بــوارەدا هاوکاری دەکات. ئــەوان پێیان وابوو کە لینا بەرپرســایەتیی دووهەمیشی قبووڵ کردووە، ڕەنگە لەبەر ئەوە بوو بێت کە لە کاتی هێنانە ئارای باســی سەرپەرەشــتیاریی کاروباری ماڵی، لە لایەن دەفتەری سیاسییەوە، لینا پێکەنیبوو، دیارە پێکەنینەکەی لینــا لەبەر ئەوە بوو کە داخوازەکەی ئــەوان جیددی نەبوو. لەو کاتەدا حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران زۆر هەژار بوو و لینا نەیدەزانی کە پاش ماوەیەک دۆخەکە دەگۆڕدرێت و حیسابەکانی حیزب پەرەیەکی بەرچاو دەسێنێت.

لەو ڕۆژەدا، لە لایەن ئەندامانی دەفتەری سیاسییەوە، گەلێک بەڵێنی بە لینا درا . سەرەڕای ئەوەش، ئەزموونەکانی لینا لەگەڵ هاوسەرەکەی و کوردەکانی دیکە، نەیدەهێشت هەست بە دڵخۆشی بکات. لینا لە ئاسمان و زەوی دەپاڕایــەوە کــە ئــەوان، ئەمجارەیان بەڵێنەکانیــان فەرامۆش نەکەن. بەڵام ئەمجارەشــیان ئاســمان گوێی لە نزاکانی نەگرت. دواتر، کاتێــک لینا هەوڵــیدا لە هۆکاری ئەو خەمســاردییە بکۆڵێتەوە، تێگەیی کە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە هۆی ئاڵوگۆڕی دۆخەکەی، ناچــار ببــوو هەموو توانای خۆی لەســەر ڕێکخســتنە نوێیەکەی و بە تایبەتی لەســەر شــەڕ چڕ بکاتەوە. لە ڕاســتیدا چالاکی لە ئوروپا، بۆ حیــزب لە پلــەی دووهەمی گرینگی پێداندا بوو. بــەڵام بۆ لینا، ئوروپا واتە «کرانەوەی پەنجەرەیەک بەرەو جیهان» کە دەیتوانی جێی حیزب لــە نــاو بزووتنــەوە گرینگەکاندا بکاتــەوە و هێزی حیــزب بۆ چالاکیی کاریگــەر و بە کەڵک لە بەرژەوەندیی وڵات بەرز کاتەوە. جگە لەوەش، سەرنج نەدان بەم بابەتە، مەترسیی ئەوەی لێدەکرا کە جارێکی دیکەش حیزب بگەڕێتەوە بۆ دۆخی حیزبێکی لۆکاڵی و بێبایەخ.

لەو ســەردەمەدا، حیزب هێشــتاش چەند ســاڵێکی مابــوو کە وەکوو حیزبێکی خاوەن دەســەڵات و گرینگ دەرکەوێت. ســەرەتاکانی ســاڵی ١٩٨٠، لە ڕاستیدا سەرەتای ئەو دۆخە بوو.

لەو ڕۆژەدا کە لینا لەگەڵ ئەندامانی دەفتەری سیاســی کۆبوونەوەی

هەبـوو، پاسـدارەکان بەرەو مەهابـاد بەڕێ کەوتبـوون و دەوری ١٢ کیلۆمیتریـان مابـوو بگەنـە مەهابـاد. هەربۆیەش، دەفتەری سیاسـی دەیویست کە لینا بە زووترین کات بگەڕێتەوە بۆ ئورووپا.

سـەفەرەکەی لینـا، تێپەڕین بە وڵاتێکـی کاول کراودابوو. ئەویان بە کوێسـتانە ئەمینەکاندا دەبرد کە هیچ خاڵێکی پشـکنینی نیزامیی لەسەر نەبـوو. بـە درێژایی ڕێگاکە، بینـای کاول کراوی کارگـەکان، ناوەندی گەیاندنـی کارەبـا و هەروەها کۆگا کشـتوکاڵییەکان سـەرنجی لینایان ڕادەکێشا...

لە ڕاسـتیدا تەنیا یەک سـاڵ و شـتێک بەسـەر شۆڕشـی ئیسلامیدا تێپەڕیبوو، بەڵام هەر ئەو ماوە کورتە بۆ داڕمانی ئابووریی کوردستان بەس بوو.

خومەینی لە یەکێک لە لێدوانەکانیدا، کە لە فەرانسە لە سەر شریت تۆمار کرابـوو، دەیگوت: «تەنانەت ئەگـەر خەڵکی ئێران، من بۆ بەڕێوەبەریی وڵات هەڵبژێـرن، تەنیا تا ئەو کاتە لەو بەڕێوەبەرییە بەردەوام دەبم کە دڵنیا بم ئەوانەی شوێنم دەگرنەوە، مرۆڤگەلێکی دروستکارن و توانایی دابین کردنی دێموکراسی بۆ هەموو خەڵکی ئێرانیان هەیە».

بەڵام بینیمان کە دێموکراسیی خومەینی بریتی بوو لە پێدانی ئازادی بـە فێناتیکەکان «دەمارگرژەکان». شـەڕ لە دژی کوردەکان و لە دژی عەراق، وڵاتی بەرەوڕووی ڕۆژەڕەشـی و نەهامەتی کردەوە. خومەینی لە هەسـتی مەزهەبیی کوڕانی گەنج کە هێشـتاش منداڵ بوون، کەڵکی وەردەگرت، «کلیلی ئاسمان»ی دەخستە ملیان و بۆ بەرەکانی پێشەوەی شـەڕ بەڕێی دەکردن. پێش ئەوەی هێزە چەکدارە شەڕکەرەکانی بگەنە بەرەکانی شـەڕ، پۆل پۆل دەیناردنە سـەر زەوییە مینڕێژ کراوەکان و ئـەو ناوچانـەی لە مین پێ پـاک دەکردنەوە و پێـی دەگوتن کە ئەگەر کوژران، بەو کلیلانە دەرکەی بەهەشـت بکەنەوە و بڕۆنە بەهەشـت و ...هتد.

کاتێـک ڕەنگەکان، دەنگـەکان و بزووتنەوە جۆراوجـۆرەکان، بە بێ

پێکــدادان و بەریەک کەوتن، تێک دەچڕژێن، وڵاتێکی هەمەجۆر و تەژی لە ئاشتی و هێمنایەتی وێنا دەکەن. لە وڵاتێکی ئەوتۆدا، مرۆڤ هەم خۆی دەژی و هــەم مافــی ژیان بە خەڵکی دیکــەش دەدات. کاتێک لە هەموو ناوچەکانــدا، تەنیــا یەک مەزهــەب یان دین لە باتی دەوڵەت سیاســەت بەڕێــوە ببات، ئەو ڕەنگانە، ئەو دەنگ و بزووتنەوانە لە خۆپەســەندیی خۆیاندا و لەسای دەسەڵاتێکی پاوانخوازدا، ڕەنگ و بۆنی یەکتر دەگرن و ئەوســایە کە ئەو وڵاتە هێزی بیر هێنانەوەی خۆی لەدەســت دەدات و دەبێت بە وڵاتێکی بێڕەنگ، بێچێژ و هەڕەشــەکەر. ئێرانی خومەینی بەهــۆی بێبەزەیــی مەزهەبییــەکان و دەمارگرژیی گشــتییەوە، بەرەو ئیفلیج بوون دەڕۆشت.

بەوحاڵەشەوە، سەرەڕای بوونی ترس و توندوتیژی، هەمیشە پیاوان و ژنانێک هەن کە خاوەنی هەڵوێستن و خۆڕاگری دەکەن. شەڕی نێوان ئێران و عەراق و هەروەها شــەڕ لە کوردســتانیش کۆتایی پێهاتووە. بەرەیەکــی نــوێ لەدایک بــوون و خۆڕاگــری بەرانبەر بیــری تاریکی مەلاکان بەردەوامە.

لە لایەکەوە، بیرکردنەوەی خەڵک لە کوردستان گوڕدراوە، و لە لایەکی دیکەشەوە، بەرنامەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کە لە مافی مــرۆڤ، بە ژن و پیــاوەوە، بەرگــری دەکات، کاریگەریی خۆی داناوە. جگە لەوەش، لە ماوەی ئەو چەند ســاڵەدا کە حیزب بەشــێک لە خاکی کوردســتانی ڕزگار کردبــوو و بەڕێوەبەریی ئەو ناوچانەی وەئەســتۆ گرتبــوو، خەڵک تامی ئازادییان چەشــت و باشــتر بوونــی بارودۆخ لە ســای ئەو ئازادییەیان بە گۆشت و پێســتەوە هەست پێکرد و ئەوەش، شتێک نییە کە بە خێرایی فەرامۆش بکرێت. دەبێت دان بەوەدا بنێین کە بەرنامەی ئەو ئاڵوگۆڕە بەرفراوانانەی کە حیزب و خەڵکی کوردســتان دەســتیان پێکرد، پێویســتی بــە کات و زەمەن بــوو، مەخابن حیزب و خەڵک ئەو دەرفەتەیان بۆ نەڕەخسا.

■ کار کردن لە ئورووپا و کوردستان

لەگـەڵ گەڕانـەوەی بۆ ئورووپـا، لینا بێـکار دانەنیشـت. پاش یەک ســاڵ، کاتێک گەڕایەوە بۆ کوردســتان، ڕاپۆرتی چالاکیەکانی ئەو یەک ســاڵەی بریتی بوو لە: دامەزراندنی ئا. ئێف. کا. (ئەنجومەنی فەرانســە ـ کوردستان بە مەبەستی ئاسانکاری لە کاروباری دەفتەری نوێنەرایەتی حیزب)، دامەزراندنی دەفتەری نوێنەرایەتی، ئەنجامدانی ســەفەرگەلێک بە مەبەســتی کۆکردنەی یارمەتی و هەروەهــا کۆمەڵێک چالاکیی دیکە کە دەسکەوتێکی ئەوتۆی نەبوو. ئەوەش دەرئەنجامی بێئەزموونی لینا و پێش هەرشــتێکیش نەبوونی هــاوکار بوو. دەرئەنجامەکەشــی ئەوە بــوو کــە: لینا ناچار بوو تەنیا پشــت بە خۆی ببەســتێت. پیاوی کورد، لەگەڵ ئەوەدا کە ڕێزی لێدەگرت و هەڵسوکەوتێکی دۆستانەی لەگەڵی هەبوو، کەچی بایەخێکی بۆ کارەکەی دانەدەنا و پێداویستییەکانی ئەوی لــە ڕەوتی کارکردنیــدا دابین نەدەکرد. عەبدولڕەحــان گوێی لە گازندە و گلەییەکانــی لینــا ڕادەگــرت و لەو ڕووەوە کە بۆخۆشــی ئەزموونی هاوشــێوەی ئــەوەی تێپەڕاندبوو، تێدەگەیشــت و بەڵێنیــی هاوکاری و یارمەتیی پێدەدا. بەڵام ئەو هاوکارییانە هەرگیز بە کردەوە نەکران.

بەوحاڵەشــەوە، لینا دیدارەکانــی عەبدولڕەحمانی لەگــەڵ کابینەکان، وەزارەتخانەکان و دەفتەری حیزبە سیاســییەکان ڕێکدەخســت. خودی لینــاش لەگەڵ ڕێکخراوە ناحکوومیەکان دیداری دەکرد و لە فرومەکاندا وەکــوو نوێنەری حیزبی دێموکرات بەشــداریی دەکرد و ســەبارەت بە پرسی کورد قسەی دەکرد و هەر بەو مەبەستەش، سەفەری دەرەوەی فەرانسەشــی دەکرد. بە یارمەتیی عەبدولڕەحمان و ڕاوێژکارانی بانک، بەڕێوەبەریــی کاروباری بانکیــی حیزب فێر دەبــوو و تەنانەت توانیی بگاتــە قۆناغــی دروســت کردنــی داهــات و قازانجیش بۆ حیــزب. لینا هەمیشــە ڕاپۆرتی چالاکییەکانی خۆی ئامادە دەکــرد و دەیناردەوە بۆ دەفتــەری سیاســی حیزب لە کوردســتان. هەرگیز لە لایــەن دەفتەری سیاســییەوە وەڵامــی پێنەدەگیشــتەوە و ئــەوەش بەو مانایــە بوو کە

ئـەوان ڕەخنەیەکیـان لە کاری ئەو نەبوو. عەبدولڕەحمان لە سـاڵدا بە پێـی بەرنامەکانـی خۆی، جارێک یـان دوو جار سـەردانی ئورووپای دەکرد و لێناش ئەو پلان و بەرنامە نوێیانەی بە پێی ویست و خواستی عەبدولڕەحمان دایڕشتبوون، پێشکەش دەکرد.

لە ڕەوتی چالاکییەکانیدا کە زۆرجاران دڵ سـارد و بێهیواش دەکرا، لێنـا هەندێجار تووشـی حاڵەتی سەیروسـەمەرەش دەهـات و غافڵگیر دەبـوو. ڕۆژێکیـان، لێنا لە لۆزانەوە دەگەڕایەوە بۆ فەرانسـە. هۆکاری سـەفەرەکەی بۆ لـۆزان، هەندێ داواکاری و لەوانە داواکردنی شـیری وشک بۆ منداڵە کوردەکان لە ڕێکخراوی ناحکوومیی (Tree Des Hommes) (سـەرزەمینی مرۆڤـەکان) بوو. لێنا، بۆ ئەوەی هیچـی لەبیر نەچێتەوە، بە خەتی خۆی پێرسـتی داواکارییەکانی نووسـیبووەوە. لە سـنووری فەرانسـە ـ سـوویس، مەئموورەکانی گومروک، ئۆتۆمبیلەکەیان ڕاگرت و داوایـان لێکرد لەگەڵیان بچێتە نێو بینای گومروکەوە. لە نێو بیناکەدا، پرسیاری هۆکاری سەفەرەکەی بۆ سوویسیان لێکرد. لێناش بۆ ئەوەی زۆر ڕاینەگـرن، وەڵامی دابووەوە کە وەکوو تووریسـتێک سـەفەری کردووە. پاشان، لێنا لە پەنجەرەکەوە بینی کە یەکێک لە مەئموورەکانی گومروک، چووە نـاو ئۆتۆمبیلەکە و جانتا بچووکەکەی لێنای هەڵگرت. هەمـوو بەڵگەنامەکان و لەوانە پێرسـتی شـتومەکە داواکراوەکەش لە جانتاکـەدا بـوو. مەئموورەکە هاتـە ژوورەوە و پێرسـتەکەی لە پێش چاوی لێنا ڕاوەشـاند و بـە درۆزنی تاوانباری کرد. وتەکەیان ڕاسـت بـوو، لێنا درۆی لەگـەڵ کردبوون. هەربۆیەش بێدەنگ بوو و چاوەڕێی کرد بزانێ چی دەبێت.

پـاش ماوەیەک، پیاوێکی تەمەن چل سـاڵ هاتە ژوورەوە و لەوەیکە لێنـای ڕاگرتـووە، داوای لێبووردنـی کرد. ئـەو پیاوە بەرپرسـی ئەو بازگـە سـنوورییە بوو. لێنا سـەبارەت بـە هەڵسوکەوتـی نەگونجاو و سـەڕەڕۆیانەی مەئموورەکانـی گومـروک ناڕەزایەتـی دەربـڕی و پیاوەکەش داوای لێبووردنی لێکردەوە و شـەرمەزاریی خۆی دەربڕی.

لێنا سەری سووڕ مابوو و لەو کەین و بەینە سەری دەرنەدەکرد. بەڵام، بەرپرسی بازگەکە دەستبەجێ هۆکارەکەی بۆ لێنا ڕوون کردەوە. پاش ئەوەی ناوی لێنای لە پاسپۆرتەکەیدا بینیبوو، حەزی کردبوو لێنا ببینێت و هەربۆیەش داوای لە بندەستەکانی خۆی کردبوو کە هەتا ماوەیەک لێنا ڕاگرن بۆ ئەوەی کارەکانی خۆی تێپەڕێنێت. ئەو پیاوە ئاگای لە دۆخی کوردستان بوو و ڕێزێکی زۆری بۆ عەبدولڕەحمان هەبوو. هەربۆیەش، داوای لە لێنا کرد کە سەبارەت بە شۆڕش و خەباتی کوردەکان زانیاری زیاتری بداتێ. پاشان بە ڕێزەوە داوای لە لێنا کرد لە نووسینگەکەی خۆی دابنیشێت و بە بندەستەکانی خۆیشی گوت کە ئەگەر بەلایانەوە سەرنجڕاکێشە، بێنە ژوورەکەی. هێندەی نەخایاند کە نووسینگەی سەرۆکی گومروک پڕ بوو لە مەئموورەکانی گومروک و پۆلیسی سنووریی سوویس و هەموو گوێیان لە کۆنفرانسی لێنا سەبارەت بە کوردەکان و شەڕی داسەپاوی کۆماری ئیسلامیی ئێران بەسەر کوردەکاندا، ڕاگرت. پاش وتەکانی، لێنا وەڵامی پرسیارە جۆراوجۆرەکانی بەشداربووانی دایەوە. بەڕاستی سوورپڕایزێکی خۆش بوو، بەتایبەتی ئەگەر لەگەڵ ئەزموونە ناخۆشەکانی لێنا لە فڕۆکەخانەی (Heathrow)ی لەندەن و یان هەڵسوکەوتی نەگونجاو و سووکایەتی پێکردن لە سنووری بێرلین بەرانبەر بە لێنا، بەراوردی بکەین، ئەم سوورپرایزە، گەلێک دڵنشین بوو.

لە ١٩٨٠ەوە هەتا ١٩٨٣، حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە ناوچە ئازاد کراوەکانی کوردستان هەندێ پێکهاتەی نوێی بنیات نابوو کە بەرلەوە، ئەو ناوچەیە بەخۆیەوە نەیبینیبوو: پەروەردە و ڕاهێنان بۆ منداڵان بە کوڕ و کچەوە ئیجباری کرا، پەروەردە و ڕاهێنان بە زمانی دایکی واتە کوردی بەڕێوە دەچوو، کتێبی دەرسی بۆ پۆلەکانی یەکەم و دووهەم بە زمانی کوردی داڕێژرا و لەچاپ درا، مامۆستاگەلێک کە تا ئەو کاتە بە فارسی وانەیان گوتبوەوە، خولی تایبەتیان بۆ کرایەوە. ڕادیۆ و ڕۆژنامە بە زمانی کوردی بوون و...

ڕێژەیـەک لـە ئەندامانـی ڕێکخـراوە ناحکومییـەکان، لەوانـە: AMI (یارمەتییە پزیشـکییە نێونەتەوەییەکان)، MSF (پزیشکانی بێ سنوور)، MDM (پزیشـکانی جیهانی) و ...هتد، سـەرقاڵی «کوتان»ی منداڵەکان و هەروەها تیمار و نەشـتەرگەریی نەخۆشـە ئاساییەکان و بریندارانی شـەڕ بـوون و لە ڕادیـۆدا سـەبارەت بە تەندروسـتی و سـەلامەتی منـداڵان بەرنامەیان بڵاو دەکـردەوە و.. دوکتور فرێدریک تیسـۆ (Dr. Fredreic Tisso)، لە پزیشکەکانی AMI، بینای کۆنی ژاندارمێری نۆژەن کردبووەوە و وەکوو نەخۆشخانەیەکی ڕاستەقینە ڕێکی خستبوو.

بـۆ تاوانبـاران و زیندانیەکانـی شـەڕ، زیندانیان دروسـت کردبوو. زیندانەوانەکان بە مەبەستی ڕەچاوکردنی مافی زیندانیانی دوژمن، خولی تایبەتیـان بینیبوو. بڕیـار بوو بۆ ئەم زیندانەوانانـەش پۆلی فێرکاریی خوێندن و نووسین بکرێتەوە.

ئـەو گەمارۆ ئابوورییەی کە ڕێژیم خسـتبوویە سـەر خەڵکی ناوچە ئازاد کراوەکانی کوردسـتان، لەسـەر شـانیان قورسـایی دادابوو. لەم ناوچانـەدا، خەڵـک لەگـەڵ کەمیـی زۆری پێداویسـتییە ڕۆژانەکانیان بەرەوڕوو بوون. عەبدولڕەحمان کە خۆی ئابووریناس بوو، سـەرقاڵی ڕێکخستنی ئابوورییەکی هاوتەریب لەگەڵ ئابووری حکوومەت بوو لەو ناوچانەدا. لە هەمانکاتدا فێری هونەری جەنگیش دەبوو.

■ ژیان لە بنکەی ناوەندیی حیزب

ڕۆژەکان یـەک لـە دوای یـەک تێدەپەڕیـن و هەر ڕۆژێـک هەواڵی تایبـەت بـە خـۆی، بریتی لە بـاش و خراپـی هەبوو و ژێسـتەکان و چالاکییـە ڕۆژانەکان دووپات دەبوونەوە: لینا و هاوسـەرەکەی، ئەگەر هەموو شـتێک باش بڕۆشـتایەتە بەرەوە، پاش نیوەشەو دەنووستن و کاتژمێـر حەوتی بەیانـی ڕادەبوون. عەبدولڕەحمان بەیانیان، سـەرەتا سـەردانی ئەو کەسانەی دەکرد کە بەرپرسایەتیی ڕادیۆ و چاپەمەنییان لـە ئەسـتۆ بـوو، پاشـان کاروبـاری بنکـەی ناوەندیی ڕێکدەخسـت،

کۆبوونـــەوەی دەگـــرت و یـــان دەچوو بـــۆ مەئمووریيەت کـــە زۆربەی جـــارەکان چەنـــد ڕۆژی دەخایانـــد، لێنـــاش بۆ ئـــەوەی دواتـــر بتوانێت شـــاهێدی بۆ ئـــەو ڕووداوانە بدات، بیرەوەرییەکانی دەنووســـییەوە، بە نێومالّدا ڕادەگەییشـــت، جلی دەشووشـــت (دیارە بە دەست) و ئۆتووی دەکـــرد (ئەگەر کارەبـــا هەبووایە)، لەگەڵ دەعباکان کە شـــەوانە خۆیان دەخزاندە نوێنەکانیانەوە ململانێی دەکرد، هەندێک لە دەعباکان تەنانەت لە بەرانبەر دەرمانەکانیشـــدا خۆڕاگرییان دەکرد، لێنا تەنانەت لە ڕووی خوێندنەوەی کاغەزی سەر مەکینەکانەوە، خۆی فێری چاک کردنەوەی مەکینەکانیش دەکرد. لە ڕاســـتیدا، ئەو نووســـراوە ئینگلیســـییەکانی بۆ میکانیکەکان تەرجەمە دەکرد و ئەوانیش کەرەستە پەک کەوتووەکانیان چاک دەکردەوە. خەڵک ســـەردانی لێنایان دەکرد، یان داوای یارمەتییان لێدەکرد، یان هەواڵیان بۆ دەهێنا و یانیش تەنیا ســـەردانێکی ئاســـایی و بۆ بینینی بوو.

زۆربـــەی ئەوانەی لە بنکەی ســـەرەکیی حیزب کاریـــان دەکرد، گەنج بـــوون، ژیانیان، نائاســـایی و بێبەش لە هەموو شـــتێک بـــوو. ئەوان، لە کوێستان و بە دوور لە بنەماڵەکانیان، هەرگیز دڵنیا نەبوون کە سبەینێ زیندوون. ئەوان دەیانتوانی، بە بێ ئەوەی کەس ڕێگرییان لێ بکات، پۆستی بەرپرسایەتییەکەیان بەجێبهێڵن و بگەڕێنەوە بۆلای بنەماڵەکانیان، بەڵام ئەوان بە عەشـــقی ئازادییەوە دەمانەوە. ئیسکۆرتەکانی عەبدولڕەحمان لەو دەستە بوون. عەبدولڕەحمان سەرجەم ١٢ ئیسکۆرتی هەبوو. دیارە ئـــەو ڕێژەیە، هەموو پێکەوە و هاوکات پارێزگارییان لە عەبدولڕەحمان نەدەکرد. لێنا زۆر حەزی دەکرد بزانێت کە پاش کۆتایی شەڕ، ئەوانە چ ڕوانگەیەکیان بۆ داهاتووی خۆیان هەیە. ڕۆژێک لێنا، کە بۆ خواردنەوەی چا بانگێشت کرابوو، دەرفەتەکەی قۆستەوە و پرسیاری لێکردن. ئەوان تەنیا بیریان لە خەبات تا دوا هەناسە دەکردەوە.

لێنا لەو بارەوە، لەگەڵ عەبدولڕەحمانیش قسەی کردبوو. بە بۆچوونی عەبدولڕەحمان، پێشـــمەرگەکان دەیانتوانی تێکەڵ بە پۆلیســـی ناوخۆی

کوردســتانی خودموختــار بن. ڕۆژێک لێنا، پرســیاری لێکــردن ڕاتان چییــە بەرانبەر بــەوەی لە داهاتوودا ببنە پۆلیس؟ و ئەوان، ناڕەزایەتیی خۆیــان دەربــڕی و ڕایانگەیاند: «پۆلیس؟! هەرگیــز!!!» چارەنووس، لە ســووڕانەوەی چەرخێکی ئــازاد دەچێت، ئەمڕۆکە، ئەم پرســیارە ئیتر بێواتــا بــووە، چونکوو ژمارەیەک لەو پێشــمەرگانە لە ژیاندا نەماون و ڕێژەیەکیشیان کۆچیان کردووە و لە هەموو دونیادا بڵاو بوونەتەوە.

لــە بنکــەی ناوەندیــی حیزبــدا، تەنیا کــوردەکان نەدەژیــان، بەڵکوو ئێرانیگەلێکــی دیکەش کە لەدەســت ڕێژیم ڕایانکردبــوو، پەنایان بەوێ هێنابــوو و چاوەڕوان بوون کە حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران، تێپەڕینیان لە ســنوور مســۆگەر بکات. پەڕینەوە لە ســنوور هەندێجار چەنــد حەوتــوو و تەنانەت چەنــد مانگی دەخایاند. لەو مــاوەدا، ئەوانە میوانی بنکەی ناوەندیی حیزب بوون.

لــەوێ، زۆر باســی ئاغای بەنی ســەدر دەکرا. کوردەکان خۆشــیان نەدەویست. چونکوو لە کاتی دەسپێکی شەڕ لە دژی کوردستاندا، بەنی ســەدری کۆماریخواز کە گەیشــتبووە پلەی سەرۆک کۆماریی ڕێژیمی کۆماری ئیســلامی، بە بەرچاوی ڕای گشــتییەوە ڕایگەیاندبوو کە هەتا پاکتــاو کردنــی دوا یاخیبــووی کورد لە کوردســتان، پۆســتاڵەکانیان لــە پێ دەرناهێنــن. ئەویش پاش ئەوەی خومەینــی ڕووی لێ وەرگێڕا، بۆخۆیشی بووە پەنابەری ئورووپا. بەڵام هەر ئەم ئاغای بەنی سەدرە بوو کە پاش تیرۆری سادق شەرەفکەندی (جێگرەوەی عەبدولڕەحمان) ساڵی ١٩٩٢ لە بێرلین، دڵخوازانە ئامادە بوو لە دادگای بێرلین لە دژی ڕێژیمی ئێران و تیرۆریسمە دەوڵەتییەکەی لە بەرژەوەندیی کوردەکان، شاهێدی بۆ کوردەکان بدات.

لێنــا، جاروبــارە سەفەریشــی دەکــرد: ســەردانی نەخۆشــخانەکانی حیــزب، قوتابخانە ســەرەتاییەکان و هەروەها ئەو قوتابخانانەی دەکرد وا گەنجــەکان ڕاهێنانــی نیزامییــان تێــدا دەکــرد. هەندێجاریش، لەگەڵ هاوســەرەکەی لــە کۆبوونــەوەی مامۆســتاکاندا بەشــداریی دەکرد و

سـەردانی ئەو پێشـمەرگانەی دەکرد کە لە گردەکانـی ئەو دەوروبەرە جێگر ببوون و خۆڕاگرییان دەکرد.

■ شنۆ

ڕۆژێکی هاوین، لینا لەگەڵ سادق کە ئەفسەر و یەکێک لە نەوە زۆر و زەوەندەکانی بنەماڵە بوو و هەروەها بە هاوڕێیەتی چەند پێشمەرگەیەکی هێزی پاراستن بە نێوەکانی فارووق، عەلی و عومەر، بەرەو شنۆ بەڕێ کەوت. ئەو بۆ بینینی بنەماڵەی عەبدولڕەحمان سەردانی شنۆی دەکرد. زیاتر لە بیسـت ساڵ بوو نەیبینیبوون. لینا، لەم سەفەرەدا بەرەوڕووی چەرمەسەریی زۆر بوویەوە.

سـێ تەپۆڵکە لەسـەر ڕێگای نێوان بنکەی ناوەندیی حیزب و شاری شـنۆدا هەبوو. لە مەودای نێوانیاندا، دەشتێکی بەرفراوان، پان و بەتاڵ هەبـوو، لە نێوەڕاستەکەشـیدا تەنیا خانوویەکـی تێدا بوو کە هەندێ لە پێشـمەرگەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران تێدا جێگر ببوون و لـە بەرانبـەر پاسـدارەکاندا، بەرگرییان لـە ناوچە ئـازاد کراوەکان دەکرد. ئەو سـێ تەپۆڵکەیە لە لایەن پاسـدارەکانەوە دەسـتی بەسەردا گیرابـووەوە، ناوچە ئازاد کراوەکان، لە پشـت تەپۆڵکەکانەوە دەسـتی پێدەکرد. ئەوان دەبوو بە شـەو لەو دەشـتە بپەڕنەوە، چونکە بە ڕۆژ، موسافیرەکان دەکەوتنە بەر تیرڕەسی پاسدارەکان و ئەوانیش تەقەیان لە هەر شـتێک دەکرد کە جووڵەیەکی لێوە بهاتایە. بە پێچەوانە، دوژمن شـەوان لە ترسی هێرشی کوردەکان، دەخزانە کون و کەلەبەرەکانیان. عەبدولڕەحمان، ڕێژەی ئەو هێزەی دوژمنی کە دەسـتیان بەسـەر ئەو تەپۆڵکانەدا گرتبوو، بە ٣ هەزار کەس مەزەندە دەکرد.

لە خانووەکەدا، ڕێژەیەکی بەرچاو چەک بە دیوارەوە هەڵواسـرا بوو کـە زۆربەیان کلاشـینکۆف بوون. لەو خانووەدا تەنیا ٩ پێشـمەرگەی لـێ بوو. ٩ شۆڕشـگێر لـە دژی دوژمنێکـی ٣ هەزار کەسـی و تەیار بـە چەکـی جۆراوجۆر، لـە عەقڵـدا نەدەگونجا! لە بەرانبەر حەپەسـان

و سەرسوورمانی لێنادا، ئەرخایەنیان کردەوە کە تا سپێدەی بەیان کۆمەڵێکی دیکەش پێشمەرگە دەگەنە لایان. چەند کەس؟ نزیکەی پەنجا کەس.

لێنا: «ئەگەر دوژمن بەمە بزانێت، هەمووتان دەکوژێت!»

کوڕێکی گەنج وەڵامی دایەوە: «نەخێر، ئەوان باش دەزانن کە ئەگەر بێنە پێشەوە چییان بەسەر دێت!»

چاوەکانی ئەو پێشمەرگە گەنجە دەبریسکانەوە و چاوەڕوان بوو کە لێنا بە هۆی ئەزموونە جەنگییەکەیەوە، دەستخۆشی لێبکات. بە دڵنیاییەوە ئەو گەنجە شایانی دەستخۆشی بوو. لێنا دەیزانی کە کوردەکان زیاتر لەوەیکە پشت بە کەل و پەل و کەرەستەی شەڕ و ڕێژەی نەفەرەکان ببەستن، پشت بە تکنیک و ورەی خۆیان دەبەستن.

کاتێک بەڕێ کەوتن، تاریکیی شەو باڵی بەسەر هەموو لایەکدا کێشابوو. چواریەکی مانگ لە پشت کێوەکانەوە حەشاردرابوو و تروسکایی ئەستێرەکانیش زۆر کز بوو. ئەوان دەبوو هەم بێدەنگی ڕەچاو بکەن و هەم هەتا دەوری تەپۆڵکەکان دەدەنەوە، گڵۆپی جیپەکان بکوژێننەوە. بە لێنایان گوتبوو کە ئەو دۆخە ١٥ خولەک دەخایەنێت. پاش ئەوەی لە داوێنی تەپۆڵکەکەدا گەیشتنە جادە ئیسفاڵتەکە، سادق کە شۆفیری دەکرد، خێرایی جیپەکەی کەم کردەوە. لە مەودای نێوان تەپۆڵکەکاندا، تاریکاییەکی نووتەک زاڵ ببوو. عەلی و عومەر لە جیپەکە دابەزین بۆ ئەوەی پێش جیپەکە بکەون و ڕێگاکە بە شۆفیرەکە پیشان بدەن. ئەوان نیو کاتژمێر، کاتژمێرێک و ڕەنگیشە دوو کاتژمێر بە گڵۆپە کوژاوەکانەوە ڕێگایان بڕی.

لێنا سەیری ئەستێرەکانی دەکرد. درێژەی کلکی «ورچی گەورە» لەپێش چاوی خۆی دەنواند. چەن شەوێک لەوەپێش، لێنا و هاوسەرەکەی پێکەوە سەیری ئاسمانیان کردبوو. شەوان، لێرە جوانیی ئاسمان بەڕادەیەکە کە مچورک بە لەشی مرۆڤدا دەهێنێت. هاوسەرەکەی ورچی گەورەی نیشانی لێنا دابوو و پێی گوتبوو کلکەکەی بەرەولای

گەورەترین پایەگای پاسدارەکان لە کوردستان ڕاکێشراوە.

لێنا بە شۆفیرەکەی گوت ڕایگرە. موسافیرەکان خۆیان لەسەر زەوییەکی بەرینی بتۆنی بینییەوە. ئەم حاڵەتە لە زەوییەکانی دەرەوەی شار دەگمەن بوو. هاوڕێکانی لێنا، دواجار دانیان پێدانا کە ئەو شوێنە بۆیان نامۆیە. فەڕۆخ گوتی لەم نزیکانەدا ناسیارێکی هەیە کە ناوچەکە وەک لەپی دەستی دەناسێت. ٣ کەسیان چوون بە دوای ئەو کەسەدا و لێنا و عومەر لە جیپەکەدا مانەوە. عومەر پێش ئەوەی پەیوەست بە ڕیزەکانی پێشمەرگە بێت، وەرزێر بوو و لەسەر زەوی کاری دەکرد. هەردووکیان وەکوو یەک بوون، بێدەنگ بوون و چاوەڕێی فەرمان بوون بۆ ئەوەی چی پێویست و زەروورە، جێبەجێی بکەن. هەردووک ڕاستگۆ، ئەمین، زیرەک و بەوەفا بوون.. لێنا سەیری عومەری کرد و سەرنجی دا ئەویش نیگەرانە. لێنا پارچەیەک شۆکۆلاتی دەرهێنا و کردی بە دوو بەشەوە، عومەر هەمیشە بە بینینی خواردەمەنی دەگەشایەوە.

پاش نزیکەی دوو کاتژمێر، ئەو ٣ کەسە لەگەڵ پیرە پیاوێکی لاواز و کورتەباڵا گەڕانەوە. پیرە پیاو، بە تیزەبزەیەکەوە، بە سەر ئاماژەی بۆ ڕێگاکەی سەر ڕێیان کرد و گوتی: «لەم ڕێگایەوە، پاش چەند خولەک دەگەنە پایەگای پاسدارەکان».

پیرەپیاوەکە لەو ڕێگا پڕمەترسییە دووری خستنەوە و لەگەڵیان کەوت و پاش ماوەیەک پێی گوتن: «ئەم ڕێگایە بگرنە بەر و ڕێک بڕۆن، دەگەنە ئەو شوێنەی کە مەبەستتانە». دواتریش، بە پێ ملی ڕێگای گرتەبەر و ڕۆشت. فەڕۆخ ڕوونی کردەوە کە ئەو پیرەپیاوە بە تەنیا لە ماڵۆچکەیەک لە دەوروبەری گوندەکە دەژی و لە بەپێ ڕۆیشتندا ئازایە و لەبەر ئەوەی گژ و گیا دەرمانییەکان باش دەناسێ قەت نەخۆش ناکەوێ، کەم دووە و زۆر شت دەزانێ.. ئەو پیاوە ئیختیارە کە لایەنگری حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بوو، ئەوانی لە کەوتنە نێو زاری گورگ ڕزگار کردبوو. لای کاتژمێر چواری بەیانی گەیشتنە شنۆ. لێنا چاوەڕوانی دەکرد لەگەڵ شارێکی نووستوو بەڕەوڕوو بێتەوە. بەڵام

بینی کە کۆڵانەکان پڕە لە خەڵک. خەڵک بۆ بەپیرەوە هاتن و پێشوازی لەوان ئەو شەوە نەنووستبوون و هەموو لە دەرەوە بوون و دیارە هیوادار بوون کە لینا لەگەڵ هاوسەرەکەی بێت. سەرەڕای ئەوەش، بێهیوایی و دڵساردبوونەوە بە ڕواڵەتی هیچ کەسەوە دیار نەبوو و زۆر بە گەرمی پێشوازییان لە لینا کرد.

ماڵی زیبا خانمیان بۆ شوێنی حەسانەوەی لینا لەبەرچاو گرتبوو. زیبا خانم هەر ئەو ژنە بوو کە کاتێک لینا لە ساڵی ١٩٥٤دا، لای بنەماڵەی هاوسەرەکەی لە ڕەزاییە دەژیا، ئاگای لە لینا بوو. لەم کاتەدا زیبا شووی بە محەممەد ئاغا لە بنەماڵەی مەزنی زەرزاکان کردبوو کە خزمایەتیشیان لەگەڵ بنەماڵەی قاسملوو هەبوو و دوو منداڵی هەبوو، کچێک و کوڕێک.

لینا کە لە ماندوویەتیدا لە پێ کەوتبوو، دەستبەجێ نوست. لای کاتژمێر پێنجی بەیانی بوو. کاتژمێرێک دوای ئەوە، زیبا ڕایوەشاند و گوتی: «هەستە، میوانت هەیە!» لینا بەسەرسووڕمانەوە پرسیاری کرد: «من میوانم هەیە؟» پاش ئەو سەفەرە تەژی لە جم وجۆڵە، لینا لە شەکەتیدا تووشی خەمساردییەک ببوو. هەربۆیەش بە زیبای گوت: «زیبا گیان وازم لێبێنە با بنووم!»

بەڵام زیبا لەکۆڵی نەبووەوە و گوتی: «هەستە، خانمەکان لە حەوشە چاوەڕێی تۆ دەکەن!» حەوشی خانووەکەی زیبا تەژی بوو لە ژنان و لە نێوانیاندا گوڵاڵە خانم، خوشکی زیبا و دایکی ئەسمەریش دەبینرا. گوڵاڵە خانم هاتبوو بۆ ئەوەی هەواڵێکی لە ئەسمەری کچی کە پێشمەرگە بوو دەست بکەوێت. ئەو ماوەیەکی زۆر بوو کچەکەی نەبینیبوو و تەنیا لە ڕادیۆ «کوردستان»ەوە دەنگی دەبیست.

زۆربەی ئەو ژنانەی لە حەوشی ماڵی زیبا کۆ ببوونەوە بۆ ڕامووسین و بینینی لینا هاتبوون. بەڵام لە نێوانیاندا هەبوون ژنانێکیش کە وەکوو ژنێکی بەهێز سەیری لینایان دەکرد و داواکار بوون لینا کێشەکانیان چارەسەر بکات. لیناش ناو و کێشەکانی دەنووسینەوە و بەڵێنیی

پێدەدان کە کێشەکانیان لەگەڵ سەرۆکی شارەداری باس دەکات، بەڵام ئەوان نەیاندەویست لینا کێشـــەکانیان بەرێتە لای سەرۆکی شارەداری و خوازیار بوون وەکوو خۆی کێشـــەکانیان چارەســـەر بکات. ئەوەش دەبووە هۆی سەرسووڕمانی لینا! هەمان ڕۆژ، لینا سەرۆکی شارەداریی بینی و ســـەبارەت بەو کێشـــانە قســـەی لەگەڵ کرد. ئاغای شارەدار کە تا ڕادەیـــەک دوودڵ دەینواند، دواجار گوتی: «خاتوو نەســـرین، خەڵک پێیان وایە کە دەکرێت کێشـــەکان دەستبەجێ چارەسەر بکرێن. ئێمە لە شـــەڕداین، گرفت و کێشـــەی گرینگترمان هەیە کە دەبێ چارەســـەریان بکەین. ئەم خاتوونانەش کە تۆ باسیان دەکەیت، من هەموویان دەناسم و دەبێ چاوەڕوان بن.»

خەڵکانێکـــی دیکـــەش هەبـــوون کە تەنیا بـــە نیەتی گەیاندنـــی پەیامی بەخێرهاتنی گوندەکەیان هاتبوون. ئەوانە باسی ئۆگریی خۆیان بۆحیزبی دێموکراتـــی کوردســـتانی ئێران و بە تایبەتـــی عەبدولڕەحمانیان دەکرد و هیوای ســـەرکەوتنیان بۆ دەخواســـتن. هیـــوا و متمانەیان بە خەباتی حیزب، لە نیگایاندا دیار بوو و لە وتەکانیان زیاتر خۆی دەنواند.

فـــەڕڕۆخ و عومـــەر گەڕانەوە بۆ بنکەی ســـەرەکیی حیزب. ســـادق و عەلیش سەردانی بنەماڵەکانی خۆیان کرد. لینا بە نیاز بوو ماوەی دوو حەوتوو لە شـــنۆ بمێنێتەوە. دوو پێشـــمەرگەی بەهێز و کەڵەگەتیشیان بـــۆ پارێـــزگاری کردن لە لینا دیاری کردبوو. یەکیان گەنج بوو و ئەوی دیکەیان پیاوێکی تەمەن شەست ساڵ بوو بە نێوی ئیبراهیم ئەحمەدی، بـــەڵام هەموو بە «مـــام برایم» بانگیان دەکرد. مـــام برایمیش لینای بە «دایـــە» بانـــگ دەکـــرد، تەنیا لـــەماڵەکەی زیبـــا خانمدا لینـــای بە تەنیا دەهێشتەوە و جگە لەوێ، لە هەموو شوێنێ لەگەڵی بوو.

لینا و مام برایم زۆر زوو بوونە ئاواڵ. ڕۆژێکیان، مام برایم وێنەیەکی خۆی نیشانی لینا دا کە لە وێنەکەدا سواری ئەسپێک ببوو و گوتی: «من پێشـــمەرگەی قازی محەممەد بووم (لەو کاتەوە ٣٥ ســـاڵ تێدەپەڕی) و لـــەو کاتەوە بێ بڕانـــەوە، لە دژی هەموو ڕێژیمـــەکان خەباتم کردووە،

دایکە، ئەمەش ئەو نامەیە کە سەرۆک کۆمارەکەمان، بۆ دەستخۆشی کردنی خزمەتەکانم، بۆی ناردووم و لەو ڕۆژەوە و بە درێژایی هەموو ئەم ساڵانە، من ئەو نامەیە لەسەر دڵم ڕادەگرم. بیگرە و چی بە باش دەزانی پێی بکە».

لێنا سەیری ئەو کاغەزەی کرد کە بە هۆی تێپەڕینی زەمەنەوە زەرد هەڵگەرابوو و لە شوێنە نووشتاوەکانیەوە پرتووکابوو. نامەکە لە ساڵی ١٩٤٦دا، قازی محەممەد یەکەمین و دواهەمین سەرۆک کۆماری کوردستان، واژۆی کردبوو. دیارییەکی گەلێک ئەنتیکە بوو و لێنا نەیدەزانی چ هەڵوێستێک بنوێنێت. لێنا بینیبووی کە مام برایم نامەکەی لە کیفی پارەی (جنیردان) دەرهێنابوو و بە چ ڕێزێکەوە مامەڵەی لەگەڵ کردبوو، ڕێک وەک ئەوەی لەگەڵ شتێکی پیرۆز هەڵسوکەوت بکات. ئێستا داوای لە لێنا دەکرد ڕایبگرێت. بە گوتنی ڕستەی: «تۆ سەربەستی لەوەی چی لێ دەکەیت»، لە ڕاستیدا داوای لە لێنا دەکرد بەو نامەیە شتی گرینگ بکات.

لە کوردستان بە چاوی کەرەستەیەکی ئەنتیکە سەیری کامێرای وێنە گرتنیان دەکرد. هەربۆیەش، لێنا، کامێراکەی دەرهێنا و وێنەیەکی لە نامەکە گرت و پاشان نامەکەی گێڕایەوە بۆ مام برایمی هاوڕێی و گوتی: «ئەم نامەیە بە جوانی لەسەر دڵت ڕاگرە، ئاوا، هەرکامەمان یەکێک لەو نامەیەمان هەیە».

مام برایم کە هەست و سۆزی وروژابوو، سەرلەنوێ نامەکەی قەد کردەوە، خستیەوە نێو کیفەکەی و کیفەکەشی نایە گیرفانی و لە نزیکی دڵیەوە دایناەوە.

منداڵەکانیش کەوتبوونە ژێر کاریگەریی شۆڕش و خەبات بۆ ئازادی. کوڕێکی منداڵ بە نێوی نادر، خۆی وەکوو پێشمەرگە و پارێزەری لێنا دەناساند. بە باوکی دەگوت کە ناتوانێت لێنا بە تەنیا بهێڵێتەوە، چونکە ژیانی لە مەترسیدایە. هەرچی ڕۆژە دەهات بۆلای لێنا. منداڵێکی جوان و حەوت ساڵان بوو، لێنای دادەنا و لە بەرانبەریدا، شانۆی بەڕێوە

دەبــرد و هاواری دەکرد و دەیگوت: «نەســرین خانم، نەســرین خانم، مــن ئاوا دوژمنەکەم لەپێ دەخەم!» و لینێاش ســەیری جوولە پانتۆمیم ئاساکانی ئەو منداڵەی دەکرد کە بە داریکەوە، وەکوو «چەک» بەکاری دەهێنا. ئــەو ڕۆژەش کە لینا ناچار بوو بەجێیبهێڵێت، نادری بچکۆلانە دەگریا.

یەکێک لە دەوڵەمەندەکانی شار، بە نێوی محەممەد ئەمین، کە پیاوێکی کورتەبــاڵا، ســاماندار، زۆربڵــێ و مێردی ســێ ژن و باوکی ١٩ منداڵ بــوو، داوای لــە لینا دەکرد کە ســەردانی قەلاتــان (گوندێک لە نزیکەی شــاری شــنۆ) بکات و ماڵەکەی ببینێت کە پاش بۆمبارانی گوندەکەیان بــە ناپاڵــم لە لایــەن ڕێژیمەوە، وێران ببــوو و دواتر لــە هەموو دونیا سەبارەت بە کەڵک وەرگرتنی ڕێژیم لە بۆمبی ناپاڵم لە دژی کوردەکان شــاهێدی بــدات. لینا چوو بۆ ئــەو گوندە و بینی کە ئەو پیاوە ڕاســت دەکات و ماڵــی ئەو پیاوە بە بۆمباران وێران ببوو، بەڵام ئاســەوارێکی لــە ناپاڵــم نەدۆزییەوە. بۆ دڵنیا بــوون لەو بابەتە، حیزبــی دێموکراتی کوردســتانی ئێران، پسپۆڕێکی بۆ هەڵسەنگاندنی بابەتەکە ناردە ئەوێ. ئەویش هیچ ئاســەوارێکی لە پاشماوە و لێکەوتەی ناپاڵم لەوێ نەبینی. ڕاستییەکەی ئەوە بوو کە هێزەکانی ڕێژیم لە دژی کوردەکان لە بۆمبی ناپاڵم کەڵکیان وەردەگرت، بەڵام لە گوندی قەلاتان ئەو جۆرە بۆمبەیان بەکارنەهێنابــوو. ئــەوەش محەممــەد ئەمینی بێهیوا کــرد. پاش ئەوە، لینایــان بۆ بینینی شــانۆیەک بانگهێشــت کرد. هۆڵی شــانۆکە پڕ ببوو لــە خەڵــک. بنەماڵــەکان بە گــەورە و بچووکەوە و تەنانــەت بە منداڵی بچووکیشــەوە بەشــدارییان کردبوو. هونەرمەندەکانی ئــەو ناوچە، بە کەمترین ئیمکاناتەوە شــانۆیەکیان ئامادە کردبوو کە تێیدا باس لە بەها مرۆییەکان و خۆشەویســتی و ئۆگریی ئەوان بۆ ئازادی دەکرا، ئەویش ڕێک لەو کاتەدا کە دوژمن وڵاتەکەی وێران کردبوون و هەڕەشــەی لە شارەکەیان دەکرد.

حەوتوویەک پاش ئەوەی گەیشتە شنۆ، ساڵح زەرزا و ئەفسەر خانمی

هاوسەری بۆ نانی نیوەڕۆ لە لینایان گێڕایەوە. پێش نان خواردن، لینا و ئەندامانی بنەماڵە لە باخچەی خانووەکە سەرقاڵی چا خواردنەوە بوون. لای کاتژمێر ١١، مام برایم خۆی گەیاندە لای لینا و بە گوێیدا چرپاندی: «ئەمڕۆ چواردەی گەلاوێژە. نیوەڕۆ دەبێتە تۆفان، بەڵام جێی نیگەرانی نییە، زۆر ناخایەنێت».

هەوا گەرم و دڵنشین بوو، ئاسمان ساماڵ و شین و بێ‌هەور. ئارامییەکی تەواو بەرقەرار بوو، لەو دۆخەدا چلۆن باوەڕ بە قسەی مام برایم بکرێت؟ لینا لەبەر خۆیەوە دەیگوت: «بەلام خۆ مام برایم قەت گاڵتەی وای لەگەڵ نەکردووە و هەربۆیەش پێدەچێت قسەکانی بەڕاست بگەڕێت...» هەربۆیەش لینا بیری مەشغووڵ بوو و سەیری ئاسمانی دەکرد. کاتژمێر ١١:٣٠ خولەک، کەشەکە وەکوو خۆی ئارام مابووەوە و تەنیا جاروبارە بە دەنگی قاقای پێکەنینی ژنان لە چێشتخانەکەوە و هەروەها دەنگ و هەرای وێک کەوتنی قاپ و قاچاخ، بێدەنگییەکە دەشکا، هەم شەڕ و هەم تۆفان زۆر دوور دەهاتنە پێش چاو..

پاش چارەکێک، لە پڕ بایەکی توند هەڵی کرد، وەها کە نەمامەکان چەمانەوە و لق و پۆپیان شکا و گەڵاکانیان، لەگەڵ هەر شتێکی دیکە کە بە شوێنێکەوە گیر نەبوون، بە ئاسمانەوە دەسووڕانەوە. ئەوانەش کە چایان دەخواردەوە، ڕایانکرد و بە شوێن سەرپەنایەکدا دەگەڕان، بەڵام پێش ئەوەی بگەنە سەرپەنا، بە هۆی بارشتەوە سەرتاپا خووسابوون. تۆفانەکە ڕێک پازدە دەقەی خایاند و دامرکایەوە و بەدوای خۆیدا قوڕوچڵپاو و وێرانیی بەجێهێشت. خەڵکی ئەو ناوچەیە، شارەزای ئەو یارییەی سروشت بوون و ئاگایان لە ڕێکەوت و کاتژمێری ڕوودانەکەی هەیە. بەڵام لەو ڕووەوە کە پێشی ڕووداوەکەیان پێ ناگیرێ، بەرانبەری خەمساردن.

ڕووداوە چاوەڕوان نەکراوەکان، بێکۆتایی بوون. لە کاتی نان خواردندا، پێشمەرگەیەک هاتە ژوورەوە و گوتی سپای پاسداران بەرەو شاری شنۆ بەڕێ کەوتوون و تەنیا دە کیلۆمیتریان ماوە بگەنە

ناوشـــار. هەربۆیەش لینا و پێشـــمەرگە پارێزەرەکانـــی ناچار بوون بە پەلــە خانەخوێکەیان بەجێبهێڵن و بە مەبەســـتی گەڕانـــەوە بەڕێکەوتن. ڕێگایەکی ناوبڕیان گرتە بەر کە لە ڕەوتی هاتنەپێشـــی سپا دوور بوو. ئـــەو ڕێگایـــە، باریکە ڕێیەک بوو کە لە کێوەکـــە هەڵقەندرابوو و ڕێگاکە بەســـەر بەردی گەورە گەورەدا تێدەپەڕی. بەردەکان بە هۆی بارانەوە خز ببوون. ئەو جیپەی ئەمان سواری ببوون، وەکوو هەموو جیپەکانی دیکەی حیزب، بەســـەر تایەی سافدا دەڕۆشت. لە پڕ جیپەکە، نەک هەر بەرەو پێشەوە نەڕۆشت، بەڵکوو بە ئارامیی بەسەر بەردەکاندا خلیسکا و بەرەو هەڵدێرەکە ڕۆشـــت. شـــۆفیرەکە هەرچەند زەختی خستە سەر مەکینـــەی جیپەکـــە، کەڵکی نەبـــوو و جیپەکە بـــەرەو هەڵدێرەکە دەخزا. ڕێـــک لەو کاتەدا، شـــتێک ڕوویدا کە لێکدانەوەی قورســـە. دەســـتەیەک پێشمەرگەی نەناسراو، دەرپەڕین و هاواریان کرد: «بێدەنگ بن! وکەس لە جێی خۆی نەجووڵێت!»

ئەو پێشـــمەرگانە، جیپەکەیان لەسەر دەســـت هەڵگرت و لە شوێنێکی ئەمین دایاننا و پاشـــان بە ڕاکردن بەرەو جیپەکەی خۆیان ڕۆیشتن کە ٢٠ میترێک لەولاتر ڕایانگرتبوو، سوار بوون و ڕۆیشتن.

بەڵام لینا و پێشـــمەرگەکانی بە تەنیا لەشـــار دەرکەوتبوون و تا ئەو شوێنەش، هیچ جیپێکیان لەسەر جادەکە نەبینیبوو. ئەوان خۆیان ئامادە دەکـــرد کە وەدوای جیپی ڕزگارکەرەکانیـــان بکەون. بەڵام جیپەکە بزر ببوو و هیچ ئاســـەوارێکی لێ نەمابووەوە. یەکێک لە هاوڕێکانی لینا بە دەنگی بەرز گوتی: «موعجیزەیەک ڕووی داوە».

ڕەنگە. بەڵام ئەی ئەگەر کەسێک بڕوای بە موعجیزە نەبێت چی؟

لــە بنکەی ســـەرەکیی حیزب، هەموویان یارمەتیـــی یەکتریان دەدا کە ئـــەو بابەتە بشـــارنەوە. عەبدولڕەحمان لەســـەر نەخشـــەی فەرماندەیی ئەرتەش کە لە پێشـــی دابنابوو، پلانی هێرشـــی گشتیی دوژمنی نیشانی لینا دا. عەبدولڕەحمان شانازیی بە کاری تیمە ئەمنییەتییەکانی حیزبەوە دەکـــرد. بەڵام لە ڕۆژی دیاریکراودا هیچ ڕووی نەدا. هێزەکانی دوژمن

لــە پادگانەکانــی خۆیاندا مانەوە. ســتراتژییەکانی دوژمن، زۆرجار لەم یــاری مشــک و پشــیلە و چاوشــارکێیەیان لەگەڵ حیزبــی دێموکراتی کوردســتانی ئێران کردبوو. عەبدولڕەحمان دەیگوت: «چ باشــتر، ئەوە دەرفەتێکــی زیاترمان بۆ دەڕەخســێنێت بۆ ئەوەی خۆمــان بۆ خەبات ئامادە بکەین».

ئــەو بە هێمنی قســەی دەکرد، وەک ئەوەی لە شکســتی دوژمنەکەی دڵنیا بێت.

■ پۆلی فێرکاریی زمانی ئینگلیسی

لە نێوان گەنجەکانی بنکەی سەرەکییدا، هیچ کەسێک نەبوو کە بەسەر زمانێکــی بیانیــدا زاڵ بێت. هەربۆیەش، لێنا بڕیــاری دا پۆلی فێرکاریی زمانــی ئینگلیســی بکاتــەوە. کۆنگــرەی پێنجەمی حیزب بڕیــاڕ بوو لە زستاندا بەڕێوە بچێت و لێنا وەکوو وێنەگر بانگهێشتی کۆنگرە کرابوو. لێنــا تا بەســتنی کۆنگرە لە کوردســتان دەمایەوە و پــاش ئەوە دەبوو بگەڕێتەوە بۆ ئورووپا. هاوین گەیشــتبووە چڵەپۆپە و لێنا بۆ فێرکاریی زمانی ئینگلیسی چەندین مانگی لەبەردەستدا هەبوو. ئەندامانی دەفتەری سیاسی و لەوانە هاوسەرەکەی، لەگەڵ بۆچوونەکەی ئەو هاوڕا بوون. لەگەڵ ئەوەشــدا ئامادەکارییە پێویســتەکان، ئاڵۆز و خەمهێنەر بوو. بە خێرایی ٣٦ کەس ناونووســیان کرد. ژوورێکی گەورە و تەختەڕەشێک و تەباشــیری پێویســت بۆلێنــا دابیــن کــرا. بــەڵام حیزب، بــەردەوام، فێرخوازەکانــی داهاتووی لێنــای دەنارده مەئموورییــەت. هەربۆیەش، هەرجــارە ڕێکەوتی کرانــەوەی پۆلەکەی لێنا دوا دەکــەوت. ڕۆژێکیان لێنــا لەو دۆخە قەڵس بوو و دەنگی ناڕەزایەتیی خۆی هەڵبڕی و گوتی: «هەر ئێستا بە من بڵێ، من کەی دەتوانم پۆلەکەم بکەمەوە؟»

ئەمجارەیان، دوکتور سەعید بەرانبەری وەستا بوو.

دوکتور ســەعید: «ئێســتا کە ئەوەنــدە پێداگری دەکەی، هەر ئێســتا دەســتی پێبکە». لێنا لە شــوێنی خۆیدا واق و وڕ ما و چووە بیرەوە و

بە خۆی گوت: «بۆچی هەموو ئەو ماوەیە ئەوەندە بە ڕێزەوە مامەڵەی لەگــەڵ کــردوون و ئەوەنــدە لەســەریان ڕاوەســتاوە؟ ئەگــەر زووتر تــووڕە بوایە و هــاواری بکردایــە، پێدەچوو ئەو وەڵامــەی لەو کاتەدا وەریگرتبووەوە، زووتر وەریبگرتایەتەوە. هەربۆیەش، لەبری خۆشحاڵ بــوون، بە هــۆی هەموو ئەو کاتانەوە کە بەفیڕۆی دابوو، ســەرکۆنەی خۆی دەکرد!

هەربۆیەش، لینا بەنیاز بوو دەستبەجێ خولی فێرکارییەکەی بکاتەوە، بەڵام بەو ســانابیەش نەبــوو: ڕێژەیەکی زۆر لــە فێرخوازەکانی لەوێ نەبوون، تەختە ڕەشەکەی، لەباتی ئەوەی ڕەش بێت، خۆڵەمێشی بوو و نووسین بە تەباشیر لەسەری خوێندنەوەکەی تووشی کێشە دەکرد. لینا بە ئیملای ســادە و سەرەتاییەوە دەســتی پێکرد و سەرنجی دا تەنیا ٣ کەس لە قوتابییەکانی دەزانن بە بێ کێشە بە پیتی لاتینی بنووسن. دیارە ئیملاکەی ئەوانیش پڕ بوو لە هەڵە. لەکاتێکدا کە هەموویان، تەنیا چەند ســاڵێک لەوەبەر دیپلۆمیان گرتبوو و دەیانگوت کە وانەی ئینگلیســییان خوێندووە. هەربۆیەش، پێویست بوو لینا پێش هەموو شتێک ئەلف و بێ و پیتی لاتینیان فێر بکات. جگە لە چەند کەســێک، هەموویان لە ماوەی ٣حەوتوودا فێری بوون. بە سەرنجدان بەوەیکە هەمیشە ڕێژەیەکیان، بە هۆی مەئموورییەتەوە لە پۆلەکان ئامادە نەدەبون و لەگەڵ گەڕانەوەیاندا لینــا ناچار دەبوو وانەکانی دووپــات کاتەوە، دەتوانین بڵێین فێر بوونی ئەلــف و بێی لاتینی بە ســەرکەوتوویی چووە پێــش. پاش ئەوەش، لینا دەیتوانی ڕاهێنانی زمان دەست پێبکات. بەڵام، لینا تەنیا ڕاهێنانی زمانی نەدەگوتەوە. قوتابییە پرســۆکەکانی پرسیاری جۆراوجۆریان دەهێنایە بــەر بــاس. زانیارییەکانیان ســەبارەت بە ژیانی ئورووپــا و بەتایبەتی تێگەیشــتنیان لە دیموکراســی گەلێک تێکەڵ و پێکــەڵ بوو. هەربۆیەش، باس کردن ســەبارەت بەو پرســیارانەش لە کاتەکانی پشــوودا و پاش کاتی پۆلەکە، لە فێرکارییەکەی لینا زیاد دەکرا و بەم چەشنە، فێربوونی زمانی ئینگلیســی لە ژیانی ڕۆژانەی دۆڵی دیموکراتدا وەکوو ڕەوتێکی

ئاسایی لێهاتبوو.

لە مانگی ئۆکتۆبردا، کاروباری ئامادەکاریی کۆنگرە بووە هۆی ئەوە کە قوتابییەکان زیاتر لە جاران بچنە مەئموورییەت. پاش مانگێک، ڕێژەی قوتابییەکان گەیشتبووە ٢٠ کەس. لە نێوەڕاستی مانگی نۆڤامبردا، ڕێکەوتی بەستنی کۆنگرە دیاریکرابوو و بڕیاربوو لە مانگی دێسامبردا بەڕێوە بچێت. دوکتور سەعید بە لینای ڕاگەیاند کە پۆلەکەی پاش حەوتوویەکی دیکە ڕادەگیرێت، چونکە پێویستیان بە هەموو فێرخوازەکان هەبوو. دەرئەنجام، لینا بۆ ئەوانەی هەوڵیان دابوو و لە فێربوونی زمانی ئینگلیسی بەردەوام ببوون، تاقیکردنەوەیەکی کۆتایی بەڕێوەبرد. لە دەرئەنجامی تاقیکردنەوەکەدا، جگە لە دوو کەس هەموو باش بوون و لینا شەهادەی دیپلۆمی سەرەتایی ئینگلیسی بە دەرچووان بەخشی.

ئێوارەخوانێک بە بۆنەی کۆتایی هاتنی وانەی ئینگلیسییەوە ساز درابوو. زۆر کاریگەر و دڵنشین بوو. وتەبێژەکە خۆی بەو پەڕی لێهاتووییەوە کلاسەکەی شرۆڤە کرد و بە و ڕستەیە کۆتایی بە وتەکانی هێنا: «نەسرین خانم زۆر زوو بگەڕێوە بۆلامان!»

■ موجاهیدینی خەڵق

بەسەرنجدان بەو زانیاریانەی کە لە ڕێکخراوی موجاهیدینی خەلقی مەسعوود ڕەجەوی هەمانە، ناکرێت لێرەدا خۆمان لە باس کردنیان ببوێرین. ڕێکخراوی موجاهیدین ڕێکخراوێکی پان ئێرانیستە کە هاوکات پڕوپاگەندە بۆ مارکسیسم و ئیسلام دەکات.

گرووپێکی چل کەسی لە ئەندامانی موجاهیدین پەنایان بە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران هێنابوو. حیزب لە ماڵێکی گەورە جێگیری کردبوون و لە لایەن بنکەی سەرەکیی حیزبەوە نانیان بۆ دەچوو و هەموو چەشنە یارمەتییەک دەدران و ڕێزێکی زۆریان لێ دەگیرا. کەچی لە لایەن موجاهیدینەوە هەڵسوکەوتی هاوشێوە نەدەبینرا و هەڵسوکەوتی

زۆربەی نەفەرەکانی ئەو گرووپە بەرانبەر بە خانەخوێکانیان، بە جۆرێک لووت بەرزی و خۆبەزل زانینی پێوە دیار بوو. عەبدولڕەحمان گاڵتەی بەو هەستەیان دەهات. پاش گەیشتنە بەرەوەی ئەو گرووپە لە موجاهیدین، ڕۆژێک عەبدولڕەحمان بۆ بەخێرهاتنیان سەردانی کردن و وەکوو خوویەکی هەمیشەیی خۆی، لەگەڵ پیاوەکان تەوقەی کردبوو و کاتێک ویستبووی لەگەڵ ژنەکانیش دەست بداتەوە،هەموو ژنەکان، دەستی خۆیان لە پشتەوە شاردەوە. عەبدولڕەحمان بەو کردەوەی ئەوان لە قاقای پێکەنینی دەدا!

حەوتووی جارێک، هەموو ئەو کەسانەی کە لە شوێنی بنکەی سەرەکیی حیزب دەژیان، کۆدەبوونەوە بۆ ئەوەی گوێ لە ڕاپۆرتی یەکێک لە ئەندامانی دەفتەری سیاسی سەبارەت بە هەواڵەکانی کوردستان، ئێران و جیهان بگرن. بەرپرسی موجاهیدینیش سەبارەت بە ئێران قسەی کرد و لە قسەکانیدا باسی باڵادەستیی موجاهیدین بە نیسبەت حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانی کرد.

موجاهیدین سەر بە مەزهەبی شیعەن کە لقێکە لە دینی ئیسلام، بەڵام زۆربەی کوردەکان سوننە مەزهەبن. ژنانی شیعە بۆیان نییە ڕێ بە پیاوان بدەن تەوقەیان لەگەڵ بکەن، ئەگەر ئەندامی بنەماڵەکەی خۆیان نەبن. ئەو ژنانەی گەیشتبوونە بنکەی سەرەکیی حیزب، بە توندی ڕەچاوی ئەو دۆگمەیان دەکرد و ئەوەش لەحاڵێکدا بوو کە لە ئێران، زۆرێک لە ژنانی شیعە مەزهەب خۆیان لە تەنگەبەری ئەو سووکایەتییە ڕزگارکردبوو. لە ڕاستیدا، شیعەکان ژیان زۆر بەجیددی وەردەگرن، کەچی کوردەکان، بریتی لە سوننە و شیعە، خەڵکانێکی شادن. کوردەکان حەزیان لێیە کەڵک لە چێژەکانی ژیان وەربگرن، پێبکەنن و خەریکی گاڵتە و گەپ بن. ئەوان بە ژن و پیاوەوە، موسوڵمان و ناموسوڵمان، هەژار و دەوڵەمەند، گۆرانی دەڵێن و دەست لە دەستی یەکتر هەڵدەپێکن و بە شێوەی بازنەیی هەڵدەپەڕن. ئەوان بڕوایان بە خودایەک هەیە کە نەک هەر خراپەی ئەوانی ناوێ، بەڵکوو سەرتاپا خودای خێرە.

ساڵی ١٩٨١، بە سەرپەرەشتیی مەسعوودی ڕەجەوی، شووڕای نەتەوەیی موقاومەت دامەزرا. ڕێکخراوەکان و حیزبەکان، لەوانە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و هەروەها کەسایەتییە بەناوبانگە دژبەرەکانی ڕێژیمی خومەینی، بە مەبەستی دروست کردنی هێزێکی هاوبەش لە دژی بیری تاریکی مەلاکان، پەیوەست بەو شووڕایە بوون. عەبدولڕەحمان و دوکتور سەعید کە نوێنەری حیزبی دێموکرات لەو شووڕایەدابوون، زۆر زوو تێگەیین کە لە نێوان بەشداربووەکاندا بەرابەری نییە و مافەکانیان ڕەچاو ناکرێت. حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەو شوورایە چووە دەرەوە. بە دوای حیزبدا، ئەندامانی دیکەش نەیاندەتوانی تەحەمولی ملکەچ بوون بۆ ڕەجەوی بکەن و لە شوورا چوونە دەرەوە.

■ ناتەباییەکان، ناڕوونییەکان، تاوانکارییەکان ـ یان پێکەنین

ماوەیەک بوو کە ڕەخنەگرتن لە عەبدولڕەحمان بۆی هەبوو وەکوو هەڵە یان سەربزێوی لێکبدرێتەوە. شەوێک کە لینا لەگەڵ هاوڕێکانی بە نێوی: ئەبوو، ئاراز و ئەسمەر دانیشتبوو. هاوڕێکانی ئازادانە قسەیان دەکرد، لینا سەرنجی دایە کە ئەوان بڕوایان بەوە هەیە کە ئەو دەتوانێت قەناعەت بە هاوسەرەکەی بهێنێت. ئەوان لە هەڵسوکەوتی ئاغایانەی سکرتێرەکەیان بەرانبەر بە هەندێک لە ئەندامانی حیزب نیگەران بوون، لەحاڵێکدا کە بە نیسبەت هەندێکی دیکە، نەرم ونیانتر دەجووڵایەوە و ئەوە بە نیسبەت ئەو کەسانەوە کە دەچوون بۆ شەڕ خراپتریش دەردەکەوت. لینا بەرگری لە ڕێبەرەکەیان کرد، بەڵام ئەوان بەرپەرچیان دایەوە و گوتیان: «تۆ هەرگیز لە جەنگەی شەڕدا نەبوویت و کاتێکیش دوکتور هەستیان بریندار دەکات، ئەوکاتەش لێرە نیت تا بەچاوی خۆت بیبینی!» ڕاستیان دەگوت، ئەو نە شەڕی بینیبوو و نە شاهێدی ئەو ڕووداوانەش بوو.

پاش ماوەیەک، سەری باسەکەی لای هاوسەرەکەی کردەوە. بە

ڕێکـــەوت، ئەبوو و ئارازیـــش لەو دەوروبەرانە بـــوون. عەبدولڕەحمان چـــاوی پێیان کـــەوت و چووە دەرەوە و بەهـــۆی «پڕوپاگەندە لە دژی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران» لۆمەی کردن.

لینا: «ئەم هەڵسوکەوتە، قێزەون و جێی باوەر نییە! لەباتی بیرکردنەوە، تۆ وتەکانی من دەگۆڕیت و ناحەقییان بەرانبەر دەکەیت!»

عەبدولڕەحمان کە بەشـــێوەی کەسی ســـێهەم قسەی دەکرد، وەڵامی لینای دایەوە و گوتی: «ئەوە من نیم کە ژنەکەم چۆنیەتی هەڵسوکەوت لەگەڵ بندەســـتەکانی خۆمم فێر بکات!» بەڵام زۆر بە خێرایی، وتەکەی خۆی ڕاســـت کردەوە و جەختی کردەوە کە مەبەستی تەنیا گاڵتە کردن بووە.

سەرەڕای ئەوەش، عەبدولڕەحمان مرۆڤێکی دڵاوا و تەنانەت بە نیسبەت ماڵی دنیاوە خەمسارد بوو. خزمێکی هەبوو بە نێوی سۆهەیلا، ئەندامی ڕێکخراوی «چریکە فیدائییەکانی خەلقی ئێران» بە ڕێبەریی ئەشـــرەف دێهقان بوو. ئەم ڕێکخراوە لە دۆڵێکی نزیک بە حیزبی دێموکرات جێگر ببوو. ئەشـــرەف هەندێجار سۆهەیلای بۆ وەرگرتنی پێداویستییەکانیان دەنارده لای عەبدولڕەحمان. عەبدولڕەحمان نە ڕێکخراوەکەیانی بەهەند وەردەگرت و نە سۆهەیلاش، بەڵام هەمیشە یارمەتی دەدان. جارێکیان، سۆهەیلا هات و بۆ ڕۆژنامەکەی ئەشرەف دێهقان داوای کاغەزی کرد و دەوری ســـەدان لاپەڕەی وەرگرت. ئەم کاغەزانە بە مەبەســـتی بڵاو کردنەوەی وتارێکی ئەشـــرەف دێهقان کەڵکی لێوەرگیرا، وتارێک تەژی لـــە بوختـــان و تاوان وەپاڵ نانی حیزبی دێموکراتی کوردســـتانی ئێران و ســـکرتێرەکەی، و عەبدولڕەحمـــان لەبەرانبەر ئـــەو کردەوەیاندا تەنیا پێکەنی.

ڕۆژێکیان لە مانگی نۆڤامبردا، عەبدولڕەحمان بە دەنگی نووســـاوەوە گەڕایەوە بۆ ماڵەوە. لە مزگەوت بە هەوای ســـاردەوە وتەی پێشـــکەش کردبوو. هەندێ لە گەنجەکان لە ماڵەوە چاوەڕوانی بوون. عەبدولڕەحمان لە یەکێک لە گەنجەکان توورە بوو، دەنگە گڕ و نووساوەکەی بەڕاستی

جێگای پێکەنین بوو. گەنجەکان بەزۆر خۆیان ڕاگیر دەکرد، لەپڕ، خۆیان پێڕاگیرنەکرا و لە قاقای پێکەنینیان دا. عەبدولڕەحمان مرۆڤێکی زیرەک بوو. پێکەنین کۆتایی بە شاڵاوی لۆمەکانی هێنا و عەبدولڕەحمانیش بە پێکەنینە درمییەکەیەوە تێکەڵ بە گەنجەکان بوو. پێکەنینی گشتی بووە هۆی دامرکاندنەوەی تووڕەییەکەی.

لە هەموو شوێنێک، بەتایبەت بەلای مرۆڤە ساویلکە و سەرەتاییەکانەوە، هەڵدەکەوێ کە ساویلکەیی و کاڵفامی، تاوانی لێبکەوێتەوە. سەنار کە ببووە ئەندامی حیزب، دووجار حیزبی بەجێهێشتبوو. جاری سێهەم، دەیویست بیسەلمێنێت کە ئەوجارەیان بە نییەتێکی جیددییەوە دەگەڕێتەوە. بەو بیرۆکەوە لە مێشکیدا، سەنار یەکێک لە ئەندامانی «تاقمی حەوت کەسی» (ئەو گرووپەی ئینشعابیان لە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کردبوو) بە نێوی «ڕەحمان قادری»ی کوشت و یەکێکی دیکەش لە ئەندامانی ئەو گرووپەی گرتبوو و لە زیندانی خستبوو. هەرکە عەبدولڕەحمان بەو ڕووداوەی زانی، دەستبەجێ ناوبژیکەریی کرد و بووە هۆی ئازاد کردنی زیندانییەکە و سەناری کە لەوکاتەدا لە حیزب چووبووە دەرەوە، هەرگیز لە ڕیزەکانی حیزبدا وەرنەگرتەوە. بەڵام سەبارەت بە ڕەحمان قادری تازە کار لە کار ترازا بوو و عەبدولڕەحمان نەیدەتوانی ڕۆحی بەبەردا بکاتەوە.

ئەگەر کەسێک یان لایەنێک داخوازێکی لێی هەبوایە، عەبدولڕەحمان دریغی نەدەکرد و یارمەتی ئەو کەس یان لایەنەی دەکرد. بەڵام نێوانگیری و ناوبژیوانی کردن لە نێوان لە دوو لایەندا، هەندێجار دەبێتە هۆی ناڕوونی و خراپ تێگەیشتن. دوو کەسی فەرانسەوی کە لە لایەن بەشی نیزامیی حیزبی کۆمۆنیستی عەراقەوە بە بارمتە گیرابوون، گەیشتبوونە بنکەی سەرەکیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران. ئەو دوو کەسە بریتی بوون لە دوو ئەندازیاری سازکردنی بەنداو بۆ ئاوداشتن. ئەوانە کارمەندی کۆمپانیایەکی فەرانسەوی بوون کە لەگەڵ دەوڵەتی عەراق ڕێککەوتنیان واژۆ کردبوو. عەبدولڕەحمان

توانیبووی بەشـی نیزامیی حیزبی کۆمۆنیسـتی عەراق ڕازی بکات کە ئەو دوو فەرانسـەوییە ڕادەستی بنکەی سـەرەکیی حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران بکـەن (دۆخی ژیانـی نهێنیی حیزبی کۆمۆنیسـتی عەراق زۆر سـەخت بـوو، و وەزارەتی کاروباری دەرەوەی فەرانسـە داوای یارمەتیی لە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کردبوو). بەڵام عەبدولڕەحمان ناچار ببوو کە بەڵێن بە حیزبی کۆمۆنیستی عەراق بدات کـە هەتا ئـەو بڕە پارە زۆرەی کە حیزبی کۆمۆنیسـت داوای کردبوو، نەگاتە دەسـتیان، بارمتـەکان ڕادەسـتی دەوڵەتی فەرانسـە نەکاتەوە. عەبدولڕەحمـان بەو گریمانەوە کە بەرپرسـی کۆمپانیاکە دابین کردنی پارەکە وەئەستۆ دەگرێت، مەرجەکەی قبووڵ کردبوو. بەو حاڵەوە، لەو ڕووەوە کە پارەی داواکراو نەدەگەیشـتە دەسـتی، ڕەوتی ئازاد کردنی بارمتەکان وەدوا دەکەوت.

سـکرتێری گشـتی حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران ناچار بوو گفتەکـەی بەرێتەسـەر، ئەگینا پێگـە و متمانەپێکراویی خۆی لەدەسـت دەدا و چیدیکـە نەیدەتوانـی لـە ئەگـەری ڕوودانـی کێشـەی ئەوتـۆ، یارمەتیـی کەسـی دیکە بدات. دەسـا، پـاش چەند مانـگ چاوەڕوانی، دواجـار عەبدولڕەحمان کەسـێکی لە حیزبـی دێموکراتەوە بە بڕە پارە داواکراوەکـەوە نـاردە لای حیزبی کۆمۆنیسـتی عـەراق، بۆ ئەوەی بە نوێنەرایەتیـی حیزبـی دێموکـرات، پارەکەیان ڕادەسـت بـکات و پاش ئـەوەش کە حیزبی دێموکـرات بارمتەکانی ناردەوە بۆ فەرانسـە، زۆر کـەس پێیـان وابوو ئـەو پارەیە لە لایـەن حکوومەتی فەرانسـە و یان بنەماڵەی بەبارمتە گیراوەکانەوە دابین کراوە.

لـە پاریـس، هەنـدێ لـە مەئمـوورە ئیدارییەکانی فەرانسـە، حیزبی دێموکراتیان بە کلاوبەرداری تاوانبار دەکرد.

■ ئامـــادەکاری بـۆ بەڕێوەبردنــی پێنجەمیـن کۆنگـرەی حیزبـی دێموکرات

شـــەوانی ســـارد و بارینی باران پەرەی گرتبـــوو. لای کاتژمێر ١١ی بەیانی، خۆرەتاو مژی چڕی بەربەیانی ڕەواندبووەوە و ســـەهۆڵەکانی دەتوانــدەوە. ڕێگاکان کەڵکی هات وچۆیان نەمابوو و ئاســمانی تاوتاو، ڕێی لە بۆمباران کردنی فڕۆکە شـــەڕکەرەکان دەگرت. دوژمن چیدیکە نەیدەتوانی ئازاریان بدات و کێشـــەیان بۆ بنێتەوە، هەرچەند هێشـــتاش جاروبـــارە فڕۆکـــە شـــەڕکەرە «میـگ»ەکان بـــە ئاســـمانی دۆڵەکـــەدا دەسووڕانەوە.

بـــاران شـــاخەکانی ئەو دەڤـــەرەی تێراو کردبوو و بـــە گرم وهۆڕ بە دۆڵی دێموکراتدا شۆڕ دەبووەوە. قوڕوچڵپاو هەموولایەکی گرتبووەوە. خانووەکان شـــێدار و ســـارد بوون. شـــەڕیش بەرەو خەوێکی زستانە هەنـــگاوی دەنا. دۆڵی دێموکراتەکان لە جۆش وخرۆشـــێکی نائاســـاییدا قوڵتی دەدا. بەرپرســـان، بە مەبەســـتی بەشداری کردن لە پلینۆمی پێش کۆنگرەدا، لە هەموو بەرەکانەوە بەرەو بنکەی ناوەندی کەوتبوونە ڕێ. عەبدولڕەحمان بەهۆی کاری زۆرەوە، کاتی حەسانەوەی بۆ نەمابووەوە. نامەیـــەک، هەواڵی ئەوەی هێنا بوو کە جاشـــەکان بە مەبەســـتی هێرش کردنەســـەر بنکەی ســـەرەکیی حیـــزب کەوتوونەتـــە ڕێ، ڕێژەیان زۆر نەبوو، بەڵام بەهەرحاڵ، دەبوو پێشیان پێ بگیرێت.

چیرۆکـــی ئامادەکاریـــی کۆنگرە، هێندەش ســـانا و ســـاکار نییە. یان ڕەنگـــە، چونکە بە شـــێوازی تایبەتـــی کوردەکانە، پێش هەموو شـــتێک، دەبێ بگوترێت کە ئەوان شـــوێنێکیان نەدۆزییەوە کە بەقەدەر پێویست بەرفراوان بێت و هەموو ئەندامانی کۆنگرە بگرێت. سەرەتا بیریان لەوە کـــردەوە کە باشـــتر وایە لە مزگەوتێک بەڕێوەی بـــەرن، مزگەوتێک کە دەوری ٣٠٠ کـــەس بگرێت. بەڵام هیـــچ مزگەوتێک بەو تایبەتمەندییەوە لەو ناوچەیە نەبوو. دواجار، عەبدولڕەحمان، لە ٢٠ی نۆڤامبردا بڕیاری دا کـــە هۆڵێـــک لە گۆڕەپانـــە بەتـــاڵ و بەرفراوانەکەی دۆڵی قاســـملوو

ســاز بکات. ڕێکەوتــی کرانەوەی کۆنگــرە بۆ ڕۆژی پێنجی دێســامبر دیاری کرابوو. کاری ســازکردنی بیناکە، ڕۆژی ٢٧ی نۆڤامبر دەســتی پێکــرد. عەبدولڕەحمــان داوای لــە ئەندامانــی دەفتەری سیاســی کرد سەرپەرشتیاریی کارەکان بکەن و پاشان خۆی چوو بۆ مەئموورییەت. پــاش دوو ڕۆژ، لــە مەئموورییــەت گەڕایەوە و داوای لــە لینا کرد بۆ بینینی ڕەوتی سازکردنی بینای کۆنگرە لەگەڵی بکەوێت. عەبدولڕەحمان پێی وابوو بیناکە گەیشتووەتە دارەڕا. بەڵام بینیان کە لە هەرچوار لاوە تەنیا یەک میتر دیوارەکە بەرز کرابووەوە.

هەردوو بەنناکەش بە بێکاری و بەتاڵی لەوێ بوون و شــپەرزەیی و ناڕێکی هەمووولایەکــی گرتبووەوە. عەبدولڕەحمان بــە دەنگێکی کپەوە ئەمری بە لینا کرد: «وەرە!»

ئــەوان بەرەوخــوار، بەرەولای گوندی «شــیوەجۆ» بــەڕێ کەوتن. عەبدولڕەحمــان کە هیوادار بوو لەوێ بەرپرســانی دەفتەری سیاســی دەدۆزێتەوە، لەگەڵ ســوورپرایزێکی دیکە بەرەوڕوو بووەوە: ماڵەکانی گوندەکە کە وەکوو هەمیشە بە بەردەوامی لەبەردەم با و بۆراندا بوون، بە دیوارگەلێک پارێزگارییان لێدەکرا کە بەو کەرەســتە بیناســازییانەی بۆ هۆڵی کۆنگرە دابین کرابوون دروســت کرابوون. عەبدولڕەحمان لە تووڕەیی خۆیدا، هاواری دەکرد و فەرمانی دەردەکرد، ڕواڵەتی ســوور و ڕەش هەڵگــەڕا بــوو. هەمــوو، بە پەلە ڕۆیشــتن بــەدوای ئەندامانی دەفتەری سیاسیدا و دواجار ئەوانیش بە پەلە و ڕاکردن خۆیان گەیاندە شوێن و گوێیان بۆ ڕەخنەکان، بێتاقەتی و پرسیارەکانی بەرپرسەکەیان ڕاگرتبوو. لە کۆتایی تۆفانێک لە هات و هاواردا، عەبدولڕەحمان هێشتاش خوازیــاری تــەواو بوونی کاروباری بیناســازیی هۆڵــی کۆنگرە لە ٣٠ نۆڤامبردابوو، واتە ٤ ڕۆژی دیکە. لینا بیری لەوە دەکردەوە کە شتی وا ئیمکانی نییە، چونکوو پێویســت بوو سەرلەنوێ کەرەستەی بیناسازی ئامــادە بکرێت. هێشــتا لینــا دوولێــوەی نەکردبوو کە هاوســەرەکەی هاواری کرد: «ئەمجارەیان خۆم چاوەدێریی هەموو کارەکان لە ئەستۆ

دەگرم»

سروشت لەگەڵیان سازگار نەبوو. بارانێکی سارد و بەردەوام هەموولایەکی کردبووە قوڕ و چڵپاو و لیتە و گەنکاو. پاش نیوەڕۆی ڕۆژی دواتر، عەبدولڕەحمان و لینا پێکەوە بۆ سەردانی کاروبارەکان ڕۆیشتن. عەبدولڕەحمان کە هێور ببووەوە، سەرنجیدا کە بەتەنیایی نەک هەر ناتوانێت کەرەستەکان جێبەجێ بکات، بەڵکوو کرێکاری پێویستیشی بۆ دابین ناکرێت. بەخت ڕووی تێکرد. ئەوان کە بیریان مەشغووڵی کردنەوەی ئەو گرێ کوێرەیە بوو، تووشی ئاغای بەغدادی بوون. ئاغای بەغدادی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی بوو و تازە گەیشتبووە بەرەوە. بەغدادی لەو ناوچەیە هەموو خەڵکەکەی دەناسی، پێشنیاری کرد تەواو کردنی بیناکە بەو بسپێرن و دڵنیای کردنەوە کە ئەوەی پێویست بێت دەیکات بۆ ئەوەی هەتا پێنجی دیسامبر هۆڵەکە ئامادە بێت.

سەرلەبەیانیی ڕۆژی دواتر، لینا بە تەنیا سەردانی شوێنی هۆڵەکەی کرد. قەول و بەڵێنەکانی ئاغای بەغدادی، پەلەی پێوە دیار بوو. دروست کردنی خانوویەکی ڤیلایی بچووک لە ئۆرووپا چەندین مانگی دەخایاند و چۆنە کە لێرە دەکرێت بە چەند ڕۆژ هۆڵێکی گەورە ساز بکرێت؟ بەڵام ئەوەی لینا کاتێک گەیشتە شوێنی هۆڵەکە بینی، جێی باوەڕ نەبوو. ئاغای بەغدادی بەسەر تەلێک خۆڵەوە وەستابوو و کارەکانی سەرپەرشتیاری دەکرد: دیوارەکان بەقەدەر پێویست بەرزکرابوونەوە و بڕیار بوو لەوحەکانیش هەر ئەو ڕۆژە لەسەر بانەکەی داببەسترێت. کەرەستەکان لە شوێنی هۆڵەکە دانرابوون و ئامادەی دەکارکردن بوون.

لە لایەکی دیکەشەوە، ڕێژیمیش بە مەبەستی پێشگیری لە بەستنی کۆنگرە، هەموو هەوڵی خۆی دەدا، تۆپ بارانی گردەکانی دەوروبەریان، بە قورسی دەستی پێکردبووەوە و پادگانی سەردەشت، نزیکترین شار بە دۆڵی دیموکراتەکان، بە هێزێکی کۆماندۆیی پێکهاتوو لە ٧٠٠ «کڵاو

سەوز» بەهێز کرابوو. ئەم هێزە کۆماندۆیە ڕاسپێردرابوو تا یارمەتیی ئەرتەش بکات بۆ ئەوەی ناوچەکە لە خەڵکی سڤیل پاک بکەنەوە و هێرش بکەنە سەر حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران. ڕێژەی پێشمەرگەکان زیاتر کرا و نێردرانە شوێنە گرینگەکان. گوندییەکانی دەوروبەری دۆڵەکەش ڕاسپێردرابوون کە جگە لە میوانانی کۆنگرە ڕێگەی هاتنەژوورەوە و چوونەدەرەوە لە دۆڵەکە، لە هەموو کەسێک بگرن.

ڕۆژی پێنجی دێسامبر، هۆڵێکی گەورە ئامادەی بەکارهێنان بوو، بەڵام هێشتا کەم و کووڕیی هەبوو، پێداویستیگەلێک وەک کارەبا، مایکرۆفۆن، شووشە، پەنجەرە، تریبوونی قسەکردن، زۆپا و... هێشتا مابوون. عەبدولڕەحمان واز لە کەس ناهێنێت، خۆی لە هەموو کارەکان وەردەدا، ڕەخنە لە هەموو کەس و هەموو شتێک دەگرێت، تووڕە دەبێت، دەستوور دەدات، بە کورتی ئەو پێی وایە بە بێ ئەو هیچ کارێک ناچێتە پێش. ڕاستییەکەی ئەوەیە کە بە بێ ئەو سروشتە پێداگرەی عەبدولڕەحمان، ئیمکانی نەبوو ئەو هۆڵە لەو ماوە کەمەدا ساز بکرێت. بەڵام لەو ڕۆژەدا، عەبدولڕەحمان زێدەڕۆیی دەکرد. پیاوێکی باڵابەرز و بێقەڵافەت لەسەر چوارپێچکەیەک وەستابوو، بە گوێی لێنادا چرپاندی: «بۆ خاتری خودا! بیبەرە دەرەوە بۆ ئەوەی برێک پشوو بدات. کاتێک ئەو لێرەیە، پێش بە کارەکەمان دەگرێت!» لێنا: «گیانەکەم، کاتی ڕۆیشتنەوەیە بۆ ماڵەوە».

عەبدولڕەحمان: «بۆچی؟» شێوازی دەربڕینی پرسیارەکەی دۆستانە نەبوو.

لێنا: «تۆ دەبێ بە دەقی وتەکانتدا بچیتەوە و هەندێکیش پشوو بدەیت».

عەبدولڕەحمان: «گرینگ نییە! هێشتا کاتم هەیە»

لێنا: «لێگەڕێ با خەڵک بە کارەکانیان ڕابگەن، تۆ ڕێیان لێدەگری!»

عەبدولڕەحمان: «من ڕێم لە کەس نەگرتووە! چۆنیان پێخۆشە با کار

بکەن!» ئەم ڕستەیەی بە قەڵسیەوە گوت و پاشان گوتی: «بەهەرحاڵ، بە پێی پەتی ناتوانم بۆهیچ کوێ بڕۆم، کەوشەکانمیان بردووە پاکی بکەنەوە».

عەبدولڕەحمان خۆی لە لێناش قەڵس دەکات. لێنا سەیری پێی هاوسەرەکەی دەکات. تەنیا گۆرەوی لە پێدایە. هەربۆیەش، لێنا دەڕوات و پێڵاوەکانی لای بۆیاخچییەکە بۆ دێنێتەوە و دەیباتەوە بۆ ماڵەوە.

■ بەستنی پێنجەمین کۆنگرەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

لە دەرەوەی هۆڵەکە، خەڵکێکی زۆر لە هات و چۆدان. بەشدارانی کۆنگرە لە هەموولایەکەوە هاتوون، پاش ماوەیەکی زۆر دابڕان، چاویان بە یەکتر دەکەوێتەوە، باران، بەفر، سەرما، با و قوڕوچڵپاو بە هەند ناگرن.

ڕۆژی ٦ی دێسامبریش وەکوو ڕۆژی پێشووتر بوو. عەبدولڕەحمان سەردانی هەمووانی دەکرد، بۆ هەموو شتێک ڕێنمایی دەدا، ڕەخنە لە هەموو کەس دەگرێت و دیارە خۆیشی هیلاک دەکات و ڕۆژی ٧ی دێسامبر، ئاسمان بۆ بەستنی کۆنگرە سازگارە: باران دەبارێت، هەورە نزم و تاریکەکان، ڕێ لە فڕینی فڕۆکەکانی دوژمن دەگرن و هەربۆیەش، کۆنگرە بە دوو ڕۆژ دواکەوتنەوە، دواجار دەتوانێت دەست بە کارەکانی بکات.

کۆنگرەی پێنجەمی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، کۆنگرەیەکی تەژی لە مشت ومڕ، تەژی لە ناکۆکی، ڕەخنە، پێشنیار و یان مل نەدان و سەرپێچی کردن بوو، بۆ نموونە: لە کاتی باس کردن لەسەر بەرنامەی حیزب، هەندێ لە نوێنەرەکان پێشنیاریان دا کە وشەی «دێموکراتیک»ی لەسەر هەڵگرن و لەباتی ئەوە وشەی «سوسیالیست» دابنێن. پێشنیارێکی دیکەش ئەوە بوو کە وشەی «ڕاستەقینە» لە سوسیالیسم زیاد بکەن (سوسیالیسمی ڕاستەقینە). پاش چەند ساتێک، عەبدولڕەحمان درێژەی بە باسەکە دا و گوتی: «ئێوە لە وشەی «دێموکراتیک»

دەترســن؟ باشە. لە فۆرموولی: «سوســیالیزم بە سەرنجدان بە دۆخی تایبەتی کوردســتان» کەڵک وەربگرین. زۆربــەی نوێنەرەکان دەنگیان بەو پێشــنیارە دا. لەگەڵ ئەوەشدا، نێوی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران هێچ کات نەگۆڕدرا.

لینا بیری لە «سوسیالیزمی ڕاستەقینە»ی چێکۆسلۆڤاکی دەکردەوە، لە «ئازادی» خەڵک کە لە لایەن «نۆمانکلاتۆر»ەوە بڕیاری لەسەر درابوو و خەم دڵ و دەروونی کرۆشــت. بیری لــەوە دەکردەوە کە کوردەکان چەنــد باوەڕەکانیان بەهێزە، چەند ئازادانە باس لە باوەڕەکانیان دەکەن و چەند ورەبەرزانە بۆ ئازادیی خۆیان خەبات دەکەن. ئازادییە پێشــێل کراوەکان لە وڵاتانی بلۆکی ســۆڤییەت، لە دوورەوە هەست پێ‌نەدەکرا و لە ســاڵی ١٩٨١دا، لە نێوان بەرپرسە کوردەکاندا، هێشتاش کەسانێک هەبوون کە داکۆکییان لە سوسیالیزمی سۆڤیەت دەکرد.

دەنگدان بەشێوەی نهێنی بوو. هەرچەند کە کەمینە بەهێز بوون، بەڵام زۆرینەی کۆنگرە دەنگیان بە بەرنامەی پێشنیار کراو دا. بە سەرنجدان بە بەهێزیی کەمینە، هەم شی کردنەوەی زیاتری بەرنامە و هەم هەندێ دەستکاری کردنی پێویست بوو.

عەبدولڕەحمــان بــۆ جاری چوارەم بــە ســکرتێری هەڵبژێردرایەوە. شــایانی باســە کە ئــەو هەرگیز لــە کۆنگرەکاندا زۆرینــەی دەنگەکانی نەهێنایەوە. لە کۆنفرانسی سێهەمی حیزب کە ئەویان بۆ سکرتێری گشتی پێشنیار کردبوو، محەممەد ئەمین سێراجی زۆرینەی دەنگی هێنایەوە، لە کۆنگرەی سێهەم کەریم حیسامی، لە کۆنگرەی چوارەم غەنی بلووریان و لە کۆنگــرەی پێنجەمیش عەزیزی ماملێ زۆرینەی دەنگیان هێنایەوە. بەڵام ســکرتێری گشــتی لە لایــەن کۆنگــرەوە هەڵنابژێردرێت، بەڵکوو ئەندامانی کومیتەی ناوەندی تازە هەڵبژێردراو، سکرتێر هەڵدەبژێرن.

جەژنــی کۆتایــی کۆنگــرە لە هەمــان ســاڵۆن گیرا. پاش نیوەشــەو، پێشــمەرگەیەک بــە دەنگــی خۆش و بــەرز، گۆرانیی «مەگــری دایکی کوردســتان»ی گوتــەوە، گۆرانییەکــی دوور و درێــژ کــە بــاس لــە

ڕۆژەڕەشـــییەکانی نەتەوەی کـــورد دەکات. هۆڵەکە لـــە بێدەنگیدا نوقم ببـــوو و هەمـــوو بۆ ڕێزگرتـــن و بیرئانینی ئەوانەی وا چارەنووســـێکی وەهایان هەیە، گوێیان لێ گرتبوو.

■ چیرۆکی تۆقێنەری حەسەن شیوەسەڵی

حەســـەن بەرپرســـی نیزامیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و بەرپرســـی پادگانی ڕزگار کراوی مەهاباد بوو. شۆڕشگێڕێکی بەورە و هۆشـــیار کە هەموو خۆشیاندەویست. دوو کەس لە هاوڕێ کۆنەکانی، بەڵێنیـــان پێدابـــوو کە دیوانە شـــیعری شـــاعیریکی گـــەورەی ئێرانی بۆ بنێرن کە حەســـەن زۆر ئۆگری ئەو شـــاعیرە بوو. ڕۆژێک، کارتۆنێکی قورس گەیشـــتە دەســـتی کە پێی وابوو کتێبەکـــەی تێدایە، کارتۆنەکەی کـــردەوە. لەگـــەڵ کردنـــەوەی کارتۆنەکە، دەنگی تەقینەوەیەکی بەســـام کوێســـتانەکەی هەژاند. دەرئەنجامەکەی ئەوە بوو کە حەسەن هەردوو چاوی و هەردوو دەستی لەدەستدا و شوێنگەلێکی دیکەی جەستەشی بریندار بوو. لە نەخۆشخانەی بەغا، پزیشکەکان گوتیان هیوایەکیان پێی نەماوە. بڕیاردرا بینێرن بۆ فەرانسە.

کاتێـــک گەیشـــتە فڕۆکەخانـــەی ئۆرلـــی (Oraly) لە پاریس، حەســـەن وڕێنەی دەکرد و تای لێهاتبوو. لە نەخۆشـــخانەی Creteil، ئەو پزیشکە پســـپۆڕانەی ناوبانگی نێونەتەوەییان هەبوو، گوتەی هاوکارانی خۆیان لە بەغایان پشتڕاست کردەوە و گوتیان: «هیچ هیوایەک بە مانی نییە» بەڵام پێرســـۆنێلی نەخۆشخانەکە دۆخی حەســـەنیان لەبەرچاو گرت و بەدرێژایـــی هەموو ئـــەو مانگانەی لەوێ بوو، ئەوەی لەدەســـتیان هات درێخیـــان نەکـــرد، بۆ ئـــەوەی باری ئـــەو ژیانەی بۆ ئاســـانتر بکەنەوە. حەسن نەمرد. بەڵام چلۆن دەکرا بە مرۆڤێکی بێ چاو و دەست، هێزی ژیان ببەخشیت؟

دەڵێـــن ســـەرچاوەی نەهامەتـــی لـــە کوێســـتان نییـــە، بەڵکـــوو لە ناو خـــودی مرۆڤەکاندایـــە. لە کوردســـتان، حەســـەن دەزگیرانێکی هەبوو.

دەزگیرانەکـەی وازی لێهێنـا. دەڵێن کە چارەنـووس هەندێجار بەرگ دەگۆڕێت. خوشـکی دەزگیرانەکەی حەسـەن، شووی بە حەسەن کرد. بەڵام حەسـەن بە درێژایی سـاڵانێک، بە دوای هۆکارێکەوە بوو کە بە ژیانەوە گرێی بداتەوە. لە سای ئەو خۆشەویستییەی کە هاوسەرەکەی پێـی بەخشـی، ئەو ئێسـتا پیاوێکی بەختـەوەرە و چەندین منداڵیشـی هەیە. دیارە بەکارهێنانی وشـەی بەختەوەر سـەبارەت بە کەسـێک کە چارەنووس بەو قورسییە مامەڵەی لەگەڵ کردبوو، کارێکی ئاسان نییە. پاش ئەوەی حەسـەن لە مەترسیی مردن ڕزگاری بوو، عەبدولڕەحمان وەکوو ڕێبەری شۆڕشـگێڕەکان، باسـی بارودۆخـی ڕۆحیی خۆی بۆ لێنا کرد: «لە سـەرەتاکانی شـەڕدا، لە باری ویژدانییەوە دڵتەنگ بووم، چونکـوو مرۆڤەکانـم دەنـارد بۆ شـەڕ و دەمزانی مردن بۆسـەی بۆ ناونەتەوە. بینینی یەکەم قوربانییەکانی شـەڕ تۆقێنەرە، شـەوان خەوم لێ نەدەکەت،... دواتر مرۆڤ بەوە ڕادێت و ئەمەیە شەڕ».

شـەڕ لـە زاتی خۆیـدا، تاوانکارییەکە کە بەشـێوەی نهێنی لە ڕۆحی ئەو کەسـانەدا کە شەڕەکە هیدایەت دەکەن، ڕۆدەچێت و ڕۆح تووشی گەندەڵـی دەکات و ئیتـر لەکۆڵـی نابێتـەوە. ڕۆحێکـی هەسـتیار بەو دۆخـە ئازار دەکێشـێ، بەڵام ناتوانێت خۆی لە بەرپرسایەتییەکانیشـی بدزێتەوە.

■ چارەنووسی ناوچە ئازادکراوەکانی کوردستان

هێـزە نیزامییەکانـی حیزبـی دێموکراتی کوردسـتانی ئێـران لەگەڵ هێزەچەکدارەکانـی خومەینـی بـەراورد نەدەکران. لـە بەرانبەر چەکە قورسەکانی ڕێژیمدا، هێزەکانی حیزب تەنیا چەکی سووکیان بەدەستەوە بوو. هیچ هێزێک ئامـادە نەبوو یارمەتیان بکات. وڵاتە دێموکراتیکەکان تەنیا لە ئاستی پشتیوانیی مەعنەوی‌دا، پشتگیرییان دەکردن. هەربۆیەش، حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێران تەنیا پشـتی بـە ورە و هێزی مەعنەویی پێشـمەرگەکانی خۆی دەبەسـت، ئەو پێشـمەرگانەی کە لە

ڕەوتــی هاتنەدی ئارمانجــە دادپەروەرانەکاندا، بــە جدییەتی تەواوەوە خەباتیان دەکرد، بەڵام ئیمکانات و کەرەستەی پێویستیان بۆ ئەو خەباتە لەبەردەستدا نەبوو. لە ڕاستیدا هیچکام لەو دوو پێویستییە، بە بێ ئەوی دیکە کاریگەرییان نابێت.

پاش تێپەڕبوونی نزیکەی ٣ ســاڵ لە دەســتپێکی شــەڕێکی جەبهەیی لە دژی هێزەکانی دەوڵەت، بنکەی ناوەندیی حیزب ناچار بوو شــوێنی خۆی بگۆڕێت. گوندی دۆڵی دێموکراتەکان، درایە دەست گوندنشینەکان. تاکتیکــی شــۆڕش لەگەڵ دۆخی نــوێ گونجێندرا و شــەڕی پارتیزانی دەستی پێکرد. ئەندامانی بنکەی سەرەکیش وەکوو پێشمەرگەکان لەژێر خێــوەت و تەنانــەت هەندێجــار لە هەوای ئــازاد و لەژێر ئاســمانی پڕ ئەستێرەدا بەسەریان دەبرد. خەبات بۆ خودموختاریی کوردستان وردە وردە نسـکۆی دەهێنــا و ناوچــە ئازاد کراوەکان بەرە بــەرە کەوتنەوە دەست دوژمن.

لە جەنگەی شــەڕ لــە دژی عەراق و کوردەکانــدا، خومەینی ڕێژیمی خــۆی جێگیــر کــرد و لــە دژی جیابیــران و دژبەرانی خۆی ڕەوشــی ســەرکوتی گرتەبەر. ئایەتەکانی قورعان بە پێی حەز و پێویستییەکانی خومەینــی، ئەم لایەنگرەی پاوانخوازیی مەزهەبی، تەفســیری جیاوازی بۆ دەکرا. خومەینی گڵۆپی ســەوزی بۆ خەڵکانی خۆبەزل زان و پڕ لە گرێــی دەروونی پێکردبوو و لە پلە و پێگەگەلێکدا جێگری کردبوون کە مافی ئەوەی پێدەدان کۆنترۆڵی ژیانی شارۆمەندان بکەن و سەرکوتیان بکــەن. هەموو چیــن و توێژەکان، بە منداڵ و بەســاڵاچووانەوە، ئێعدام دەکران و ڕێژیم شانازیی بەخۆیەوە دەکرد.

لەگەڵ ئەوەشــدا، ئــەو دێموکراســییە پێڕەوکەیەی لــە لایەن حیزبی دێموکراتــی کوردســتانی ئێرانــەوە لــە ناوچــە ئــازاد کراوەکانی ژێر ســەیتەرەی حیــزب دەســتی پێکردبــوو، نەک هــەر لە لایــەن هەموو دانیشــتوانی ئــەم ناوچانــەوە ڕەچاو دەکــرا، بەڵکوو لە لایــەن هەموو خەڵکانی ئێران و لەوەش بەولاوەتر، لە پارچەکانی دیکەی کوردستانیش

لە وڵاتە دراوسێکان ببووە سەمبۆلێک لە ورەبەرزی و شنەیەک لە هیوا هەموو ناوچەکانی گرتبووەوە.

■ دڕدۆنگییەکان

لینا لە ناو کوردەکاندا، هاوڕێی زۆری هەبوو و زۆربەشیان ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بوون. لینا لە کاتی چالاکیدا دەیبینین، گوێی لێ دەگرتن و دەمەتەقەی لەگەڵ دەکردن. مرۆڤ نەیدەتوانی بۆ ساتێکیش گومان لە فیداکارییان لە ڕێی وەدی هاتنی ئامانجی گەلی کورد و حیزبی دێموکرات بکات. بەڵام لینا، وردە وردە هەواڵی دانیشتنی ڕێژەیەک لە هاوڕێیانی لە حیزب، بەرگوێ کەوت و کۆمەڵێک پرسیار لە مێشکیدا بیچمی گرت، وەک ئەوەیکە هۆکاری ئەو ڕاگۆڕینە چییە و چی هەموو ئەو ئۆگرییانەی شکاندووە؟ لینا لە هۆکارەکەی تێنەدەگەیشت. کاتێکیش لەو بارەوە لەگەڵ عەبدولڕەحمان قسەی دەکرد، وەڵامەکەی ئەوە بوو کە ڕۆیشتنی ئەوانە لە حیزب دەبێتە هۆی پاکژ بوونەوەی حیزب لە مرۆڤە ناتەواوەکان و ئەوەیکە ئەوانە هەموو کاروباریان بۆتە ئاژاوەگێڕی لە ڕیزەکانی حیزبدا و حیزب پێویستی بەو گێرەشێوێنیانە نییە.

ئایا، لینا تا ئەو ڕادەیە سەبارەت بەو مرۆڤانەی جێی ڕێزی بوون، بەهەڵەدا چووبوو. ڕەنگە. بەڵام ئەی ئەگەر ئەوانیش هۆکارێکی لۆژیکییان بۆ خۆیان هەبێ و ئەوە هاوسەرەکەی بوو کە نەیدەویست لەوبارەوە لەگەڵ لینا قسە بکات چی؟ لە پەیوەندی لەگەڵ بابەتە حیزبییەکاندا، عەبدولڕەحمان زۆر نهێنی پارێز بوو و لیناش ڕێزی لەو نهێنی پارێزییە دەگرت، بەڵام، هەندێجار، خۆی لە بابەتگەلێک کە بە بۆچوونی هاوسەرەکەی پەیوەندی بەوەوە نەبوو، هەڵدەقوتاند، بەتایبەتی ئەگەر پەیوەندی بە دوورکەوتنەوەی هاوڕێکانی خۆی لە شۆڕشەوە بووایە. ئەو وەڵامانەی لە کاتوساتێکی ئەوتۆدا پێی دەدرایەوە، دڵی دانەدەمرکاند. لینا زانستی سیاسی نەخوێندبوو. هەربۆیەش، نە زۆر پێداگری دەکرد

و نــە هەڵدەچــوو. هەڵبەت تەنیا تــا ئەو کاتە. شــک و گومانەکانی لێنا، لەگەڵ دانیشــتنی سەرپەرشتیاری ســکۆرتەکانی عەبدولڕەحمان ڕەنگ و قورســاییەکی زیاتــری بەخۆیــەوە بینی. پێش ڕۆیشــتنەوەی لێنا بۆ ئورووپــا، ڕۆژێک، خاڵند ســەردانی کرد و لەبەر دەرکەکە ڕاوەســتا و گوتی: «نەســرین خانم دەمهەوێ قســەت لەگەڵ بکەم». خاڵند دوودڵ دەینوانــد، نەیدەزانــی لــە کوێوە دەســت پێبکات. ئــەو پیاوێکی گەنج و فیداکار بوو و بە خاکەڕاییەکی ژێرانەوە کاریگەریی لەسەر لێنا دادەنا.

لێنــا: «ســەبارەت بــە چــی دەتهەوێ قســەم لەگــەڵ بکەیــت؟ وەرە ژوورەوە». خاڵند تەنگاو دەهاتەبەرچاو، گوتی: «نەســرین خانم مەڕۆ، لەگەڵمان بمێنەوە!» لێنا: «بۆچی داواکارییەکی ئاوات هەیە؟»

خاڵند: «تەنیا دەمویست پێت بڵێم کە نابێ بڕۆیت!» داخوازێکی سەیر و جێی تێڕامان بوو. خاڵند دەیزانی کە لێنا دوو ڕۆژی دیکە دەگەڕێتەوە بۆ ئورووپا.

لێنــا: «بــەڵام تۆ دەزانی کــە من لە ئورووپا بۆ ئێــوە چالاکی دەکەم. ئەگەر لێرە بمێنمەوە، چلۆن کاروباری ئەوێ ڕاپەڕێنم؟»

خاڵند خۆی لێ نزیک خستەوە و بە چاوی پڕ لە نیگەرانی و سکاڵاوە سەیری دەکرد، گوتی: «ڕاستە، بەڵام مەڕۆ...».

لەم کاتەدا، دەرکەی ماڵەکە کرایەوە و عەبدولڕەحمان هاتە ژوورەوە. لــە حاڵێکــدا کە تووڕەیی بــە چاو و دەنگییەوە دیار بوو، پرســیاری لە خاڵند کرد: «چی دەکەیت لێرە؟»

لێنا لەباتی خاڵند کە شــڵەژابوو و بەرەو دەرکەی ماڵەکە دەڕۆشــت، وەڵامی دایەوە: «هاتبوو ماڵئاوایی لە من بکات».

کەشێکی ناخۆش بەسەر ماڵەکەدا زاڵ ببوو و هەرچی دەچووە پێش ناخۆشــتریش دەبوو. پاش ڕۆیشــتنی خاڵند، عەبدولڕەحمان سووربوو لەســەر ئەوەی کە لێنــا پێی بڵێت لە نەبوونی ئەودا، ســەبارەت بە چی قسەیان کردووە. لێنا تووڕە بوو و گوتی: «تکایە بە من بڵێ، لە کەیەوە خەڵک بۆیان نییە لەگەڵ من قســە بکەن؟!» دیار بوو ئەو لەوە دەترســا

کە ڕەنگە سکۆرتەکەی شتێکی ئاشکرا کردبێت. لەوساوە، داخوازەکەی خاڵنـد و هەڵس‌وکەوتە تووڕەکەی هاوســەرەکەی، تۆوی نیگەرانییەکی بەئازاری خستە دڵی لینەوە.

پـاش نـۆ مانگ، لینا کـە گەڕابووەوە بـۆ کوردســتان، لەباتی خاڵند، کەریمی برای خاڵندی بینی. کاتێکیش پرســیاری خاڵندی لە کەریم کرد، کەریم وەڵامی نەدایەوە و سەیری خوارەوەی کرد. دواتر، هاوسەرەکەی لینــا، بـۆی بـاس کـرد و گوتی کـە خاڵند دەستبەســەر بـووە و پاش ئەشکەنجەیەکی زۆر، لە یەکێک لە زیندانەکانی ڕێژم ئێعدام کراوە.

لینـا: «ئاخ خودایا! بلـێ، تکایە بۆم باس بکـە هۆکارەکەی چی بوو؟ خـۆ خاڵنـد هەرگیز لە ناوچەکانی ژێر دەســەڵاتی دوژمـن، نەدەچووە مەئموورییەت!»

هاوسەرەکەی: «ماندوو ببوو و نەیدەویست لای من بمێنێتەوە، هیچم لەدەست نەدەهات».

لینا: «خاڵند و ماندوو بوون؟! تۆ باشتر لە هەمووان لەو مەترسییەی لەســەری بـوو ئاگادار بوویت، ســا دەبوو ئـەوەی وەبیـر بێنیتەوە و نەهێڵیت بڕوات!»

لینا لە تووڕەیی خۆیدا گێنگڵی دەدا و دڵی لە سکرتێری گشتی حیزب پـڕ بوو. خاڵند چەند منداڵی هەبـوو و بنەماڵەکەی بەو یارمەتییەوە کە لە پۆستی سکۆرتی وەری دەگرت بەخێو دەکرد. ئەو کە ساڵانێک بوو، ئەمەگدارانــە خزمەتی بە بەرپرســەکەی خۆی کردبـوو، بۆچی کارێکی وەهای کردبوو! شکێکی گوماناوی سەری کردبووە جەرگی لینا و بیری لەوە دەکردەوە کە نەکا دانیشتنەکەی خاڵند پەیوەندیی بە داخوازەکەی ساڵی پاریەوە بووبێت...

شک و دڕدۆنگی ئەگەر نەڕەوێتەوە، وردە وردە گەرای گومان دادەخا و سات بە سات دووقات و چەندقات دەبێتەوە.

هەموو حیزبە سیاســییەکان، ســەبارەت بە هەنـدێ بابەت، لە گوتنی ڕاســتییەکان بــە ئەندامەکانیان خـۆ دەبوێرن، یان بە هێنانەبەرباســی

هۆکارگەلێـک کـە بۆخۆیـان گونجـاوە، دەیگـۆڕن و یان بـە تەواوی دەیشـارنەوە. حیزبـی دێموکراتی کوردسـتانی ئێرانیش لـەو ڕووەوە جیاواز نەبوو. لینا بە سـەرنجدان بە بوونـی بابەتگەلێک وەک دوژمن، شـەڕ، مەترسـیی مردن، کەموکوڕییەکان...ئەو بابەتەی دەرک دەکرد... بـەڵام ڕووداوگەلێکی وەک ئەوەی بەسـەر خاڵنـد هاتبووی پێ قبووڵ نەدەکرا.

■ بڕیار

لینا دەبوو بڕیاری خۆی بدات. ماوەیەکی زۆر بوو کە هاوسەرەکەی دووری لێدەگرت و ژیانی تاکەکەسیی خۆی بە بێ لینا دەبردەسەر. ئەو ئارمانجەی کە هاوسەرەکەی داکۆکی لێدەکرد، بەسەر پەیوەندییەکانیاندا زاڵ ببوو. ئەو مەئموورییەتەی کە هاوسەرەکەی بۆ خۆی هەڵیبژاردبوو، هەموو کاتەکانی بۆ خۆی تەرخان کردبوو و ژیانی تاکەکەسـی، بەلای ئـەوەوە، هیـچ واتایەکی نەمابوو، سـەرەڕای ئەوەش، پێویسـتی بەوە هەبوو کە ئەو کەسانەی کە خۆشیان دەویست، بە دەورییەوە بمێننەوە، تەنانـەت ئەگەر بەتەنیا لەبـەر ئەوەش بووبێت کە بە بوونی خۆیان، بۆ سـاتێکیش بووبێت ببنـە هۆی لەبیرکردن و یان سـووک کردنی باری قورسـی بەرپرسـایەتییەکانی. لینا، هاوسـەری بوو، وەکوو شاهێدێکی دەروەست، چیدیکە لەو دەستەدا جێی نەدەبووەوە.

عەبدولڕەحمان لە لووتکەی ناوبانگ و شـۆڕەتدا بوو و لینا دەیزانی کـە جیابوونەوەیان لە یەکتر، هیچ کاریگەرییەکی خراپ لەسـەر دۆخی عەبدولڕەحمـان دانانێـت. هەربۆیـەش، لینـا داوای جیابوونەوەی کرد. زۆرکەس وایاندەزانی کە ئەوەش فێڵێکە و مەبەستی سیاسی لە پشتە. بەڵام ئەوانە بە تەواوی لە هەڵەدا بوون. ژیانی هاوبەشـی ئەوان ئیدی هیچ مانایەکی نەمابوو.

دیـارە جیابوونـەوە، هیـچ ئاڵوگۆڕێکـی لـە ئۆگریی لینا سـەبارەت بـەو کوردانەی کـە زۆربەی تەمەنی خۆی بۆ خزمـەت بەوان تەرخان

کردبوو، دروست نەکرد. ئەو وەکوو جاران خزمەتی کوردەکانی کرد و تاسـەر، ڕازداری عەبدولڕەحمان مایەوە، جارجارە دیلمانجی بۆ دەکرد و بەرپرسـایەتیی هەنـدێ لە کاروباری حیزبیشـی لە ئەسـتۆی خۆی هێشتەوە.

■ دوایین سەفەری لینا بۆ کوردستانی شەڕلێدراو

هـەر لـە سـەرەتاوە، دوایـین دیـدار لـە کوردسـتانی شـەڕلێدراو چەرمەسـەریی بۆ لینـا پێوەبوو. لینا و مەلا ڕەحمـان، نوێنەری حیزب لـە بەغـا، دەبوو ئەو شـارە بەجێبهێڵن. مەلا ڕەحمان هەتا شـاخەکانی کوردسـتانی عـەراق لەگـەڵ لینـا دەهـات. هەڵبـەت، ئەمجارەیـان لە ئیسکۆرتە هەمیشـەییەکانیش نەهاتبوون بەدوایدا، ئەمجارەیان، بنکەی سـەرەکیی حیزب بە پێچەوانەی جاران، قبووڵیان نەکردبوو پێشمەرگە بۆ پاراستنی بنێرن.

مـەلا ڕەحمـان، هـاوکات کـە ئۆتۆمبیلەکـەی دەئـاژۆت، گلەیـی لە هەڵسوکەوتی بەرپرسـەکەی خۆی دەکرد و لـە گازند نەبووەوە هەتا گەیشتنە باریکە ڕێیەک. لەوێ، بەرپرسی زیندانی حیزب، کاک عەبدوڵڵا کە لەسـەر بەرزاییەک وەسـتابوو، ئەمانی ناسـییەوە و هـاواری کرد: «پێشـمەرگەکانتان لـە کوێن! کۆمەڵە لـە نزیکەی میـراوە (Miraweh)، ڕێگـەی بنکەی ناوەندیی حیزبیـان گرتووە. ئێوە ناتوانـن بە تەنیا بەو ڕێگایەدا بڕۆن».

دوو کەس لە پێشمەرگەکانی کاک عەبدوڵڵا لە کورسیەکانی پشتەوەی جیپەکە سـوار بوون. لـە نزیکەی میـراوە، کۆمەڵەییـەکان جیپەکەیان ڕاگـرت. مەلا ڕەحمان بە لینای گوت: «ئەوان نابێ بزانن تۆ ژنی کێیت. من پێیان دەڵێم تۆ ڕۆژنامەنووسـیت. ئەگەر ئەوان بزانن تۆ هاوسەری دوکتوریت، دەتوانن بە بارمتە بتگرن».

لینا: «بارمتە چ کەڵکێکی بۆ ئەوان هەیە؟»

ڕەحمان: «ئەوان لە بەرانبەردا، داوای ئازاد کردنی نەفەرەکانی خۆیان

دەکەن کە لای ئێمە دەستبەسەر کراون، یان ڕەنگە داوای ئەو شتانە بکەن کە خۆیان کەمیان هەیە،...یان داوای پارە، تەقەمەنی، ئازووخە و شتی ئاوا دەکەن...».

لینا، بیری باسێک کەوتەوە کە ماوەیەک پێش لەوە عەبدولڕەحمان لە پەیوەندی لەگەڵ ئازاد کردنی بارمتە فەرانسەویی و کاناداییەکان لەگەڵی کردبووی. ئەوسا، عەبدولڕەحمان پێی گوتبوو: «تۆ دەبێ زۆر وریا بیت کە بە بارمتە نەگیرێی! ئەگەر بگیرێیت، بۆ ئازاد کردنت هیچم لەدەست نایە».

عەبدولڕەحمان: «دەتوانم بۆ خەڵکانی دیکە ئەو کارە بکەم، بەڵام بۆ ئەندامانی بنەماڵەی خۆم ناتوانم».

لینا: «بەڵام.. بۆچی؟»

عەبدولڕەحمان: «لەبەر ئەوەیکە».

ئەو باسانەی پاش ئەوە کران، لە ڕاستیدا دەمەتەقە نەبوو، بەڵکوو قسەکردنێکی یەک لایەنەی لینا بوو. چونکوو هاوسەرەکەی چیدیکە وەڵامی نەدەدایەوە. ئایا بە بایەخ نەدان بە ئەندامانی بنەماڵەکەی خۆی، هیوادار بوو زاری ئەو کەسانە ببەستێت کە بەوە تاوانباریان دەکرد کە ئیمتیاز بە هەندێک کەس دەدات و هەندێکی دیکەش بەهەند وەرناگرێت؟

نەفەرەکانی کۆمەڵە، پاش پرسیار کردن لە مەلا ڕەحمان و ڕاوێژ کردن لەگەڵ بەرپرسەکانیان، ڕێگەیان پێدان کە بڕۆن. لە ماوەی مانەوەی لینا لە بنکەی ناوەندی، بەرەی شەڕ لە گۆڕاندا بوو و هێزەکانی دوژمن لێیان نزیک دەبوونەوە. زۆر بە خێرایی ناچار بوون بارگە و بنەیان بپێچنەوە و بەرەو دۆڵی «دۆڵەتوو (Dolatou)» بچن. لەوێ، پێشتر خێوەتەکانیان لە لێژێکی ڕژددا هەڵدابوو. لینا و ئەسمەر خێوەتێکیان هەبوو. بەدرێژایی ئەو شەوە، بارانێکی بەخوڕ بەسەر کەمپەکەدا باری و هەموویان ناچار بوون لە پەناگەکانیان بێنە دەرەوە. ئاو دزەی کردبووە ژێرخێوەتەکان و پێچکە و کۆڵەکەکانی تێک دەشکاند. دۆخێکی زۆر ئاڵۆز بوو.

لەم کاتەدا، لینا دەبوو بگەڕێتەوە بۆ ئورووپا. بەڵام دەبوو چاوەڕێی بڕیاری سکرتێری گشتی بێت. ڕۆژەکان تێدەپەڕین و هەرجارە و بێبڕانەوە گەڕانەوەکەی وەدوا دەکەوت. زۆربەی ئەو ڕێگایانەی بەرەو عەراق دەڕۆشتن، گیرابوون و ئەوانەشی کە هێشتا بۆ هاتوچۆ دەبوون، وردە وردە مەترسیدار دەبوون. عەبدولڕەحمان، ڕێگایەکی هەڵبژارد کە بە واواندا (Vavan) تێدەپەڕی. ئەو ڕێگایە لە تیرڕەسی تۆپخانەکانی دوژمندا بوو کە لە لایەکەی دیکەی ڕووباری کەڵوێ (Kalveh) جێگیر ببوو. لەگەڵ ئەوەشدا، بە داهاتنی شەو، ڕێگاکە بۆ هاتوچۆ دەبوو. ڕۆژێکیان، بەیانیی زوو، عەبدولڕەحمان بە لینای ڕاگەیاند کە دەبێ هەر ئەو کاتە بەڕێ بکەوێت. لینا بیری لەوە کردەوە کە «بە دڵنیاییەوە سەفەرێکی دوور و درێژ دەبێت» و ئەوەیکە: «لەگەڵ داهاتنی شەودا دەگاتە شوێنی مەبەست». لینا ئامادە بوو، شۆفێرەکە و سێ پێشمەرگەی پارێزەریش لەوێ ئامادە بوون، جیپێکی کۆن بۆ ئەو ٥ کەسە و جانتاکانی لینا ڕەچاو کرابوو.

ئەوان، پاش تێپەڕین لە دوو شارۆچکەی میراوە و واوان (Miraveh، Vavan) کە بە هۆی بۆمبارانی فڕۆکەشەڕکەرەکانی ڕێژیمەوە کاول ببوون و خەڵکیان تێدا نەمابوو، لای نیوەڕۆ گەیشتنە مەترسیدارترین شوێنی جادەکە. شارەزایی لینا لە جوگرافیای کوردستان، شارەزاییەکی نیوەناچڵ بوو. لەگەڵ ئەوەشدا، هەستی بەوە کرد کە هەندێ زوو گەیشتوونەتە ئەو شوێنە. لینا و هاوڕێکانی خۆیان لە نێوان بنچک و گیاکاندا حەشار دابوو و بیریان لەوە دەکردەوە کە لەو ڕێگەیەوە دەتوانن تێپەڕن یان نە. ڕێک لەو کاتەدا، کۆمەڵە خەڵکێک، لە لای کێوەکەوە دەرکەوتن و سەرسوورماو پرسیاریان لێکردن: «بەم جیپەوە بۆ کوێ دەچن؟!»

کاک فەتحوڵڵا کە لەباتی هەموویان قسەی دەکرد، بە سەر ئاماژەی بە جادە کرد و گوتی: «لەوێوە دەڕۆین بۆ نەخۆشخانە». خەڵکەکە واق و وڕ ماو سەیری فەتحوڵڵایان کرد و گوتیان: «ئەوە دەڵێی چی! ئێوە

ناتوانن لێرەوە بڕۆن، بە سەلامەت دەرباز نابن. باشتر وایە، بۆ هەڵگرتنی جانتاکان گوێدرێژێک بە کرێ بگرن و بە پێ لە ڕێی شاخەکەوە بڕۆن و یان بگەڕێنەوە!» و دواتر ملی ڕێگایان گرتەبەر و ڕۆیشتن.

فەتحوڵڵا بیر بردیەوە و بەرەو بەرزاییەک ڕۆشت کە لێیەوە ڕووبارەکە و بەشێک لە جادە بەردەڵان و تەپ و تۆزاوییەکە دەبینرا و گوتی: «ناتوانین بگەڕێینەوە بۆ بنکەی سەرەکی حیزب وپارەی ئەوەشمان پێنییە گوێدرێژ بەکرێ بگرین». لینا دەیزانی کە هەر ئەو ڕۆژە بنکەی ناوەندیی حیزب شوێنی خۆی دەگۆڕێت و پێیشیان نەگوتبوون کە بۆ کوێ دەچن. هەربۆیەش، ڕووی لە فەتحوڵڵا کرد و پرسیاری لێکرد: «ڕێگاچارەیەکت پێ شک دێت؟»

فەتحوڵڵا وەڕەز و بێتاقەت دەهاتە پێش چاو و وەڵامی دایەوە: «ئێستا، هیچ ڕێگاچارەیەکمان نییە».

لینا بیرۆکەیەکی هەبوو بەڵام نەیدەزانی گونجاوە یان نە، ڕووی لە شۆفێرەکە کرد و پرسیاری لێکرد: «ئەوپەڕی خێرایی لێخوڕینی ئەم جیپە چەندە؟»

شۆفێرکە: «ڕەنگە ٦٠ ...ڕەنگە، بەڵام لەبیرتان بێت کە بارەکەی زۆر قورسە و جادەکەش پڕە لە کەند و قوڵک».

لینا ڕوو لە شۆفێرەکە گوتی: «لە بیرم دەبێ. تۆ دەبێ لە پەستا خێراییەکەت بگۆڕیت، واتە سەرەتا بە خێرایی دەڕۆیت، دواتر خاوی دەکەیتەوە. ئەم کارە ڕێگر دەبێت لە سێرە گرتنی وردی تۆپ هاوێژەکان. باش تێگەیشتی؟ ئایا هەمووتان لە گەڵ من هاوڕان و یان ڕێگاچارەیەکی دیکەتان پێ شک دێت؟»

ڕێگاچارەیەکی دیکەیان نەبوو و هەموو بیرۆکەکەی لینایان پەسەند کرد. هەموویان بۆ خۆشاردنەوە، سەریان نەوی کردبووەوە و شۆفێرەکەش خۆی لە پشت فەرمانەکەوە کۆکردبووەوە و بەحاڵ دیار بوو. تەنیا چەند کیلۆمیترێک ڕێگایان لەبەردەمدا بوو. لە نیوەی ڕێگاکەدا، هاوەنێک ڕێک لە پشت جیپەکەوە تەقییەوە و جیپەکەی بە توندی ڕاوەشاند. بۆ درێژەی

ڕێگاکە، بیرۆکەکەی لینا کاریگەر بوو. نەخۆشــخانەکە لە دۆڵێکی گچکە و لە قەدپاڵی شاخێکی چڕ لە لێڕەوار و تا ڕادەیەک دوور لە تیرڕەسی تۆبخانەکان هەڵکەوتبوو. بۆ گەیشتن بە نەخۆشخانەکە پێویست بوو لەو ڕێگایــەی هاوتەریبی ڕووبارەکە بوو، لابدەن و لــە تووڵەڕێیەکەوە، بە هەورازەکەدا سەرکەون و بەرەو نەخۆشخانەکە بڕۆن. جیپەکە خڕەخڕی پێکەوتبوو و بەگیانەڵڵا سەردەکەوت و نەیدەتوانی خێراییەکەی بگۆڕێت. هاوەنــەکان لەملاوئــەولای جادەکە دەکــەوت و ئاگری لــە لێڕەوارەکە بەردەدا. هەرکە گەیشــتنە نەخۆشــخانەکە، بە پەلە دابەزین و ڕایانکرد و خۆیان شــاردەوە. ئەوان بەسەلامەت دەرچووبوون، بەڵام شۆفێرەکە جیپەکەی لە شوێنێک ڕاگرتبوو کە لەبەر سێرەی تۆپ هاوێژەکاندا بوو و هەربۆیــەش جیپەکە درابووە بــەر ڕێژنەیەک لە هاوەن. بەختەوەرانە نیشانەگرتنەکەیان ورد نەبوو و هاوەنەکان تەنیا ئاگریان لە دارستانەکە بەردەدا. شــۆفێرەکە لە دەرفەتێکی کورتدا کە تۆپخانەکە بێدەنگ ببوو، جیپەکەی بۆ شوێنێکی ئەمین گواستەوە. هەرچوار تەگەرەکەی جیپەکە پەنچــەر ببــوو و نیشــتبووە زەوی. لە درێژەی ســەفەرەکەیاندا، ناچار بوون هــەر بەو ڕێگایەدا بڕۆن، هەربۆیەش چاوەڕوانی داهاتنی شــەو بوون. شۆفێرەکەش لەو دەرفەتەدا تەگەرەکانی پەنچەرگیری کرد.

نەخۆشــخانەکە چۆڵ بوو. نەخۆشخانەکەیان چۆڵ کردبوو. تەنیا ژن و مێردێــک بۆ وەرگرتنی ڕاکــردووان لەوێ مابوونەوە. ئازووخەکەیان تــەواو ببوو و شــتێکی وایــان بۆ خــواردن پێنەمابوو، کــە ئەویش بە زوویی تەواو دەبوو و ئەو ژن و مێردەش ناچار دەبوون ئەو شــوێنە کارەســتبارە بەجێبهێڵن. پێشبینی دەکرا کە ســوپای دوژمن بە زوویی بگاتە ئەو گردەش.

■ بەرپرسێکی نابەرپرس

پاشنیوەڕۆ، دەنگێکی سەیروسەمەرەیان بیست و پاش چەند ساتێک، چوار پێشمەرگە و بەرپرسەکەیان، یەک لە دوای یەک، بازیان دایە بەر

پێی ئەوان. ئەوانە لەو دیوی شـــاخەکەوە دەهاتن و لەکاتی داگەڕانیاندا، کەوتبوونە بەرچاوی تۆپچییەکانی دوژمن و هاوەنیان تێدەگرتن. ئەوان، ڕێک پێش ئەوەی جیپەکەیان بپێکرێت، توانیبوویان گیانی خۆیان دەرباز بکەن. لەو پشـــێوییەی دەرئەنجامی ترس و تۆقینەدا، لە ســـەرەولێژایی شـــاخەکەوە خۆیان گلۆر کردبووەوە و بە نێو بنچکەکاندا هەتا دەوری نەخۆشـــخانەکە کە داری پێوە نەمابوو، تلیان خواردبوو. تەندروست و ساغ بوون و تەنیا جەستەیان لە چەند شوێنەوە بە سووکی داڕووشابوو. بەم شـــێوەیە بوو کە لینا لەگەڵ بەرپرسێکی حیزبی دێموکرات بە نێوی ح.م، ئاشنا بوو.

ئەوەی ئەو ڕۆژە لینا بەچاوی خۆی لەو پیاوە بینی و ئەوەی سەبارەت بەو پیاوە بیســـتی، نـــە بۆ خودی ئەو پیاوە و نـــە بۆحیزبی دێموکراتی کوردســـتانی ئێران جێی شـــانازی نەبوو، ئەو پیاوە هەرکە هەستایەوە ســـەرپێ، داوای کرد ئاوی بۆ گەرم بکەن بۆ ئەوەی ســـەروملی بشوات و خواردنیشـــی بـــۆ ئامادە بکـــەن. ئەو ژنـــەی لەوێ خزمەتـــی دەکرد، وەڵامی دایەوە کە شتێکی وایان بەدەستەوە نەماوە و ئەوەی ماوەتەوە، هەندێ برنج و یەڕەڵماسی و تەماتەیە، ئایا جگە لە برنج، یەڕەڵماسی و تەماتەشی دەوێت...

ئەو پیاوە لەپێش چاوی هەموویان خۆی ڕادەنا و لاســـایی سەرکردە گەورەکانـــی دەکـــردەوە و بـــە بێئەدەبی و بە بێ هیچ ســـپاس کردنێک، خۆی لەسەر هەڵدەسووڕاندن و فەرمایشتی دەفەرموو. پاشان هاوکات کە بەســـووکی تێی دەڕوانین، بـــە لووتبەرزییەوە داوای کرد کە ئەوەی هەیانـــە بـــۆی ئامـــادە بکەن. ئەو ژنە دامـــاوە، ڕووی لە ماڵـــەوە کرد و هـــەرای لـــە مێردەکەی کرد، ئاوەکە گەرم بکات بۆ ســـەرومل شـــتن و خۆیشـــی چووە چێشتخانەکە و بزر بوو. تەنانەت سکرتێری گشتی ئەو حیزبـــەش، مافـــی ئەوەی بە خـــۆی نەدەدا کـــە چاوەڕوانییەکی ئەوتۆی هەبێت و ئاوا لەگەڵ خەڵک بدوێت.

ئاغای ح.م، دوور لە هەموویان وەستا بوو، پێشمەرگەکانیش لەدەوری

یەکتر کۆببونەوە و بێدەنگ بوون. پاش ئەوەیکە ح.م، سەروملی خۆی شوشت، لینا ویستی هەندێ زانیاری لەسەری کۆکاتەوە. هەربۆیەش، پرسیاری کرد: «ئایا ئەو پیاوە هەمیشە ئاوا هەڵسوکەوت دەکات؟»

فەتحوڵلا وەڵامی دایەوە: «بەڵێ و لەوە خراپتریش دەکات». لەم کاتەدا، لینا ڕووی تێکرد و گوتی: «وەکوو چی؟» جەماعەت لە وەڵام دانەوەدا دوودڵ بوون.، سەیری فەتحوڵڵایان کرد و ئەویش بە ئیشارەت تێی گەیاندن کە غەریبەمان لە نێواندا نییە.

ئەوەی ئەوان بە پەلە گێڕایانەوە، عەقڵ نەیدەگرت. بەڵام ئایا دەکرێت بڕوا بە شاهێدیی هەشت کەس نەکەیت؟ ئاغای ح.م، وەکوو بەردەستێکی سووک هەڵسوکەوتی لەگەڵ دەکردن و ئەوەی پێی خۆش بووایە بەسەری دەهێنان. ئەو دەیویست هەمیشە لەبەردەستیدا بن و تەنیا پاشماوەی خۆراکەکەی خۆی دەدانێ، هەموو بەیانییەک پێڵاوەکانیان بۆ بۆیاخ دەکرد و جل و بەرگەکانیان بۆ دەشوشت و ئوتوویان دەکرد. ئەو کە گەلێکش چاوحیز و مێباز بوو، چەندین کاتژمێر لەبەر گەرمای خۆرەتاو و یان لەنێو بەفردا ڕایدەگرتن، کچان و ژنانی گەنجی خەڵکی بە زۆر وەپاڵ خۆی دەخست و بە ڕیشی مێرد و یان باوکەکانیشیان پێدەکەنی و بە زەبری هەڕەشە بێدەنگی دەکردن. چەند کەسێک شکاتیان بردە لای عەبدولڕەحمان و لە دژی ح.م، سکاڵایان کرد، بەڵام ح.م، نکۆڵی لە هەموو شتێک دەکرد، پێدەکەنی و بابەتەکەی بە گاڵتە لە مل خۆی دادەماڵی.

ح.م، نیوەڕووت لە حەمامەکە هاتە دەرەوە، خۆی ئیشک کردەوە و لەبەر چاوی هەمووان جلو بەرگەکەی کردەوە بەری و پاشان دانیشت بە تەنیا دەستی بە نان خواردن کرد. لەپێشیدا، بڕێکی زۆر برنج و یەڕەڵماسی و تەماتە لەسەر مەجومعەیەک دانرابوو کە بەشی پێنج کەسی دەکرد. ئەو ژنە خزمەتکارەش، سەیری ح.م ی دەکرد کە بە تەنیایی سەری کردبووە خواردنەکە. پەنجەکانی خۆی هەڵگلۆفی و چووە ژوورەوە. پێشمەرگەکانی ح.م چاوەڕوان بوون ئەو لە نان خواردن

بکشێتەوە. لەو هەموو خۆراکە، تەنیا بەشی یەک کەسی هێشتەوە.
لـە یەکەمین دەرفەتدا، لێنا لەو بارەوە لەگەڵ هاوسـەرەکەی قسـەی کرد. ئەو ئاگاداری هەموو شـتێک بوو، بەڵام گوتی: «هیچم لەدەسـت نایە! چونکە تەنانەت یەک کەسـی دیکەش شـک نابـات کە وەکوو ئەو شارەزای تۆپۆگرافیای کوردستان بێت!»
لێنا: «ئەی قوربانییەکانی ئەو بەڕێزە چییان بەسەر دێت؟ ئەو زەبرەی بەو هۆیەوە لە حیزب دەوەشێندرێت چی؟»
عەبدولڕەحمان: «هەتا کەسـێکی دیکەمان بەو شـارەزاییەوە دەست کەوێت، دەبێ چاوەڕوان بین. هەربۆیەش ئێستا هیچم لەدەست نایە»
کەسـێکی ئەوتـۆ، هەتا کاتی مردنی عەبدولڕەحمـان و تەنانەت پاش مردنیشـی نەدۆزرایـەوە، دواجار ح.م، کوردسـتانی بەجێهێشـت و لە ئورووپا نیشتەجێ بوو.
تاریکایی شـەو بەهۆی بڵێسـەی ئاگری دارسـتانە سـووتاوەکەوە، چراخانی ببوو. ئەوان دەبوو هەرچیزووترە ئەو جەهەننەمە بەجێبهێڵن. دوژمنیش کە بەجوانی جادەکەی دەبینی، کاتی بەفیڕۆ نەدا و دانیە بەر گوللەهاوەن. بەڵام نیشانەگرتنەکەیان وەکوو پێشوو ڕێک و ورد نەبوو. ڕێژنەیەک لە گوللەهاوەن بەسەریاندا دەباری.
هەرکە گەیشتنە شاخەکە، ڕزگاریان بوو. لەوە بەدوای سەفەرەکەیان بـە بێهیچ گرفتێک تێپەڕی. لینا لە بەغا، ماڵئاوایی لە هاوڕێکانی کرد و بەرەو پاریس ڕۆشت.

■ لە گەڕانەوەدا

پـاش گەڕانـەوە بـۆ پاریـس، لێنا دەسـتی کـردەوە بـە کاروباری پەیوەندییەکانـی حیزب. زۆربەی خەڵک بە خۆشـی و حەزەوە گوێیان بۆ قسـەکانی ڕادەگرت و یان لانیکەم وایان دەنواند. سەرەڕای ئەوەش بابەتێکـی ناخـۆش هاتەئـاراوە. بەرپرسـی نووسـینگەی یەکێـک لـە وەزیرەکان، قسـەکانی پێبڕی و بە لووتبەرزییەوە گوتی کە ئەو نابێت

هەرگیز، هیچ هیوایەکی بەوە هەبێت کە بەڕێز وەزیر، چاوی بە بەرپرسی ئۆپۆزیسـیونێکی ڕێژیمی خومەینی بکەوێـت. لینا پێداگری کرد کە ئەو بەرپرسە لانیکەم گوێ لە قسەکانی بگرێت. بەڵام بەرپرسەکە ڕایگەیاند: «خۆت ماندوو مەکە! بە قاسملوو بڵێ خۆی سەردانم بکات».

لینا، وتەکانی ئەو بەرپرسـەی بە هاوسەرەکەی ڕاگەیاندەوە و لەگەڵ ئەوەشـدا پێی گوت کە ئەمجارەیـان لەگەڵی ناچێت (زۆربەی جارەکان عەبدولڕەحمـان داوای لە لینا دەکرد لـە چاوپێکەوتنەکانی ئامادە بێت). لینا ئامادەنەبووە جارێکی دیکە بەرەوڕووی ئەو پیاوە بێتەوە.

ڕۆژی دیدارەکـە، هاوسـەرەکەی بـە تەنیـا ڕۆشـت و لینـاش لـە کافەیـەک لە بینای شـوێنی چاوپێکەوتنەکە دانیشـت و چاوەڕێی کرد. عەبدولڕەحمـان بەگشـتی مرۆڤێکی هێمن بوو، بەڵام ئـەو ڕۆژە، پاش پێنـج دەقیقە بـە توورەییەکی زۆرەوە گەڕایەوە. ئەو بەرپرسـە چاوی پێـی نەکەوتبوو و هەر لەبەر درگاکەوە گەڕاندبوویەوە. عەبدولڕەحمان توورەییەکەی خۆی بە لینا ڕشـت. لەوکاتەدا، پێویستی بە کەسێک بوو جەوری بکێشێت. لیناش لێیگەڕا خۆی بەتاڵ کاتەوە و چاوەڕوانی کرد هەتا هێور بێتەوە.

ڕاستییەکەی ئەوەیە کە هاوکاری کردنی عەبدولڕەحمان، پێویستی بە دانبەخۆداگرتنێکی زۆر هەبوو. ئەو هەمیشـە وەک قەرزیان بەسەرەوە بێت، سەیری چالاکیی هاوکارەکانی دەکرد و وەکوو شتێکی زۆر ئاسایی دەیڕوانییە کارامەییەکانیان، وەک بڵێی شایانی باس کردنیش نەبێت.

جگـە لـەوەش، عەبدولڕەحمان لـە ئۆرووپا بەهیچ شـێوەیەک خۆی نەدەپاراسـت و سـەرەتاییترین ڕێوشـوێنەکانی خۆپاراسـتنی ڕەچاو نەدەکرد. تەنیا یەک پارێزەر (ئیسکۆرت)ی هەبوو کە تەنانەت چەکیشی پێ نەبوو. زۆربەی کاتەکان بزر دەبوو و پارێزەرە داماوەکەشی کە لە نیگەرانیدا گێنگڵی دەدا لە چاوەڕوانیدا دەهێشـتەوە. هەم ئیسکۆرتەکانی و هـەم کوردەکانی دیکە دەهاتنەلای لینا وداوایـان لێدەکرد لەوبارەوە هۆشداری بداتە مێردەکەی. ئەوان نیگەرانی پاراستنی گیانی عەبدولڕەحمان

بوون. به‌ڵام لێنا زۆرجار ئه‌وبابه‌ته‌ی دووپات ده‌کرده‌وه‌ و پێی ده‌گوت که‌ تۆ به‌رانبه‌ر به‌گه‌لی کورد و پارێزه‌ره‌کانت به‌رپرسیاری، به‌ڵام خۆت ده‌خه‌یته‌ به‌ر هه‌ڕه‌شه‌ و مه‌ترسیی ڕێژیمێک که‌ بۆ کوشتنی تۆ له‌ بچووکترین ده‌رفه‌ت ده‌گه‌ڕێ. لێنا زۆر جار هه‌موو ئه‌و هۆشدارانه‌ی به‌ عه‌بدولڕه‌حمان دابوو. دوایین پارێزه‌ریشی، کاک عه‌بدوڵڵا[٤]، زۆرجار ده‌هاته‌ لای لێنا و له‌وباره‌وه‌ قسه‌ی له‌گه‌ڵ ده‌کرد. جارێکیش، له‌کاتێکدا که‌ عه‌بدوڵڵا ئیسکۆرتی ده‌کرد،گوتی: «نه‌سرین خانم، فه‌رامۆشی مه‌که‌، ئه‌و ڕۆژه‌ی دوکتور ده‌کوژرێت، منیش له‌گه‌ڵی ده‌کوژرێم». هه‌ر وایشی لێهات. ئه‌ویش له‌ ڤییه‌ن له‌گه‌ڵ دوکتور کوژرا.

کاتێک، لێنا سه‌باره‌ت به‌و دڵه‌ڕاوکێ و نیگه‌رانییانه‌ی کورده‌کان سه‌باره‌ت به‌ پاراستنی گیانی قسه‌ی له‌گه‌ڵ ده‌کرد، زۆربه‌ی جاره‌کان یه‌ک وه‌ڵامی وه‌رده‌گرته‌وه‌، ئه‌ویش ئه‌وه‌بوو که‌په‌یوه‌ندیی به‌تۆوه‌ نییه‌.

به‌ڵام، هه‌ندێ جاریش، لۆمه‌کانی لێنا ده‌بووه‌ هۆی له‌خۆباییبوونی، چاوه‌کانی پێده‌که‌نین و لای لێوی ڕاده‌کێشرا. له‌م کاتانه‌دا، ئه‌و زیاترئاماده‌یی ئه‌وه‌ی تێدا بووکه‌ ده‌روونی خۆی بکاته‌وه‌. له‌ساتی ئاوادا، له‌ منداڵێکی هاروهاج ده‌چوو که‌ هه‌ڵه‌یه‌کی کردووه‌، منداڵێکی هاروهاج که‌ بۆخۆیشی ده‌یزانی هه‌ڵه‌ی کردووه‌، به‌ڵام گوێی نه‌ده‌دایه‌ و ته‌نانه‌ت که‌یفخۆشبوو به‌وه‌ی فێڵی له‌ دایک وبابی کردووه‌. ئه‌ونه‌ک هه‌ر لۆمه‌کانی به‌هه‌ند وه‌ر نه‌ده‌گرت، به‌ڵکوو به‌جۆرێکیش که‌یفی پێی سازده‌بوو. عه‌بدولڕه‌حمان که‌ به‌رده‌وام له‌ژێر چاوه‌دێریدا بوو، هه‌ستی به‌ خنکان ده‌کرد. ئه‌و جگه‌ له‌وه‌ی ڕێبه‌ری حیزبێک بوو و له‌ هه‌مان کاتیشدا ڕێبه‌رایه‌تیی شۆڕشێکی چه‌کداریی ده‌کرد له‌ دژی دوژمنێکی به‌هێز و فێڵباز، له‌به‌رپرسایه‌تیی هه‌میشه‌یی بێزار بوو و حه‌زی ده‌کرد ئازادییه‌ تاکه‌ که‌سییه‌کانی بپارێزێت. ئه‌و وته‌یه‌کی له‌ کتێبی ماریاکالاس

٤. کاک عه‌بدوڵڵا قادری ئازه‌ر له‌و کاته‌دا ئه‌ندامی کۆمیته‌ی ناوه‌ندیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بووه‌.

(Maria Callas) هەڵگرتبوو و نووســیبوویەوە: «دەمتوانی بەختەوەر بم. بــەڵام ئازادی وســەربەخۆییم هەڵبژارد. بەگشــتی، بەختەوەری مرۆڤ بەخەڵکانێکی دیکەوە دەبەستێتەوە وئەوەش واتە دەسپێکی کۆتایی».

بــەڵام جێــی پرســیارە کــە ئایــا ڕێبەرێــک، مافــی ئــەوەی هەیە کە وەکوو مرۆڤێکی ئاســایی هەڵسوکەوت بــکات؟ ئایا مافی ئەوەی هەیە بەرپرســایەتییەکانی شۆڕشــگێڕێک لەگەڵ خەمساردیی و بێموبالاتیی مرۆڤێکی ئاسایی تێکەڵ بکات؟

عەبدولڕەحمان شــەڕی دەکرد، بە بێئەوەی حەزی لێی بێت: مرۆڤ زۆر زوو لەو شتەی بە دڵی خۆی نییە ماندوو دەبێت.

پێدەچــێ مــرۆڤ ئــەو کەســە تاوانبــار بــکات بەوەیکە ڕاســتگۆیی ئیدئۆلۆژیکی خۆی لە دەستداوە و یان ئەوەیکە ئاوەزی خۆی لەدەستداوە و هاوســەنگیی مەنتیقــی نەماوە. تەنانەت دەکرێــت واش بۆی بڕوانیت کە دەســەڵاتداری، تووشــی گەندەڵی کردووە و ڕێبەرێکی لووتبەرزی لێدەرچووە. بەڵام ســەبارەت بە عەبدولڕەحمان بەشێکی ئەو ئەگەرانە دروســت نەبــوون. ئیدئۆلــۆژی و لۆژیک بۆ ئەو نەک هەر زانســتێکی نەناســراو و دوورە دەســت نەبون، بەڵکوو پێکهێنــەری بیرۆکەکانی و ڕێنمای بوون لە دیاری کردنی ڕێبازەکانیدا، بەڵام نەیاندەتوانی لە داو و بنبەستەکان ڕزگاری بکەن.

بەسەرنجدان بە پێگەکەی، ئەو دەبوو لە بەرژەوەندیگەلێکی ڕانەهێنراو و تووشــبوو لەگــەڵ دوژمنێکی دڵــڕەق، بڕیار بدات. مــاوەی زەمەنیی نێــوان ئاگادار بوونــەوەی لەبابەتێک و ئەو بڕیــارەی لەو پەیوەندییەدا دەبــوو بیدات، زۆر کورت و تەنانەت هیچ بــوو. لەجەنگدا، دوودڵبوون واتاکەی مردنە. گومان کردن و فەلســەفە هۆنینەوە لە دۆخی ئەوتۆدا، هەم مەترســیدارە و هەم خۆشبژیوییەکی دوورە دەستە. لەم بارەشەوە، ئــەو بەتەنیــا بــوو. تەنیایی، هەندێجــار دەبووە هۆی کەســەر و زۆر جاریش ســارد بوونەوە. جگە لەوەش، ئەو، بەردەوام وەکوو مرۆڤێکی ئاســایی بە بێ پلە و بەرپرســایەتی هەڵسوکەوتی دەکــرد، ئەو ژیانی

خۆشدەویست.

بـەم حاڵـەوە، مەرگ بووە هـۆی زەقبوونـەوەی بابەتگەلێـک کە لە ژیانــی ئەو کۆچکردووەدا بایەخیان هەبوو و لە هەمانکاتدا بووە هۆی لەبیرکردنی ئەو شتانەی کە لە ژیانیدا گرینگ نەبوون.

ڕۆژەڕەشیی نەتەوەی کورد دەرئەنجامی ئەوەیە کە بوونی بە فەرمی نەناسراوە و یان بە دروستی قبووڵ نەکراوە. ئەم نەهامەتییە، هەروەها بــە هۆی ئەو نادادپەروەرییانەوەیە کە بە درێژایی مێژوو دەرحەق بەم گەلە کراوە.

دەســەڵاتەکان، بریتی لە دەســەڵاتە ناوچەیــی و نێونەتەوەییەکان، لە قەرەبــوو کردنەوەی ئــەم نادادپەروەریی و دەســتدرێژییە لەمێژینەیە، هێشتاش خەمساردن. گەلی کورد چاوەڕوانیی ئەوەی لە عەبدولڕەحمان هەبوو کە جارێک و بۆ هەمیشە کۆتایی بەم نادادپەروەرییە بهێنێت.

عەبدولڕەحمــان بە باشــی دەیزانی کە وەهــا چاوەڕوانی و هیوایەک زێدەڕۆییە، سەرەڕای ئەوەش، پاشەکشەی نەدەکرد.

ئەو خودموختارییەی کە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران داوای دەکرد، جگە لە بە فەرمی ناســینی شــوناس و کولتووری کورد نەبوو و عەبدولڕەحمــان بــڕوای بــەوە هەبوو کــە ئەگەر بتوانێــت دەوڵەتی ئێران لەو تایبەتمەندییە ئاشــتیخوازانەیە تێبگەیەنێت، دەکرا هیوایەک بە دەرئەنجامی خەبات و تێکۆشانی حیزبی دێموکرات ببەسترێت.

هیــوا، لەنگەری ئیمانە بــە داهاتوو. عەبدولڕەحمان لەدەســتدانی ئەم لەنگــەرەی بــە خەیاڵیشــدا نەدەهــات. لــەو ڕووەوە کەعەبدولڕەحمان وەڵامی ئارمانجی کوردەکان، کە گەیشــتن بــە ئازادی بووی دەدایەوە، کــوردەکان ئەویــان بــە مایەی شــانازی دەزانی و لە باڵاترین ئاســتدا بایەخیان پێدەدا و لە ســەر بەرزترین کۆڵەکەی شــانازیی نیشــتمانی دایاننــا، ئەویش هەســتی دەکرد با و بــۆران کاری تێناکات، ڕێک وەک ئەوەی زەربە هەڵنەگر بێت! بەڵام بەداخەوە، وا نەبوو!

لــەو کاتەدا کــە حیزبــی دێموکراتــی کوردســتانی ئێران، بەشــێکی

ئازادکراوی خاکی کوردســتانی بەڕێوە دەبرد، عەبدولڕەحمان توانی لە نیشتمانەکەیدا، هیوا و ئۆگریی لەڕادەبەدەر دروست بکات.

ڕۆژێک، لینا لەگەڵ ئیکیپێکی ڕێکخراوە ناحکوومییەکان بە مەبەستی کوتانی منداڵەکان، ســەردانی گوندەکانی کوردســتانی کــرد. لە ڕێگادا، لــە چاخانەیــەک لایاندا، خاوەنی چاخانەکە کە پێیوابــوو لینا دیلمانجە، ئاماژەی بۆ دوو وێنەی گەورە کرد کە بەدیواری چاخانەکەوە هەڵواسرا بوون و پرسیاری کرد: «ئەزانی ئەو دووانە کێن؟»

لینا: «بڵێ براکەم. ئەو دووانە کێن»

خاوەنــی چاخانەکە: «نەفەری لای ڕاســت، قازی محەممەد، یەکەمین و دوایین ســەرۆک کۆمارمان بوو. ســاڵانێک لەوە پێش، ڕێژیمی شا لە ســێدارەی دا. بەڵام ئەوی دووهەم زیندووە! ئەوە دوکتور قاســملووە. ئەو، لەم چارەڕەشییە ڕزگارمان دەکات، دەبینی! ئێستا گوتەکانم بۆ ئەم پیاوە و ئەو ژنە بگێڕەوە!»

ساڵی ١٩٨٤، پاشماوەی ناوچە ئازادکراوەکانی کوردستانیش کەوتەوە دەست هێزەکانی خومەینی. ڕێبەرایەتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێــران لــە ڕووبــاری «زێی بچــووک» پەڕینــەوە و پەنایــان بردەبەر کوردستانی عەراق.

■ تراژێدی

پێش تراژێدییەکە، سەرەتاکانی مانگی دێسامبری ١٩٨٨، عەبدولڕەحمان هــات بۆ پاریــس. بە دووقۆڵی ســەبارەت بە کێشــە و ئاســتەنگەکانی کارەکانیان کەوتنە قسەکردن و لە دووگیان بوونی کچە گەورەکەیان و لەدایک بوونی ســێهەمین منداڵەکەی لەمانگی ژوئەن‌دا ئاگادار بوونەوە. ڕۆژی ١٦ی دێســامبر، عەبدولڕەحمان کە لە لایەن حیزبی کۆمۆنیستی فەرانســەوە بانگهێشــت کرابــوو تا لــە بۆنەی ســەدەمین ســاڵڕۆژی ســروودی ئەنێرناســیۆناڵدا بەشداری بکات، ســەفەری کرد بۆ شاری «لیل»ی فەرانســە. ڕۆژی ٢٢ی دێسامبر، ئەوان پێکەوە جێژنی پەنجاو

هەشـتەمین ساڵڕۆژی لەدایکبوونی عەبدولڕەحمانیان گرت. ڕۆژی٢٧ی هەمان مانگیش، وەک خۆی باسی کرد، سەردانی وڵاتێکی بیانی کرد.

لە ڕاسـتیدا، ئەو چووبوو بۆ ڤییەن، پێتەختی ئۆتریش، بە مەبەسـتی دەسـتپێکردنی دانوسـتان لەگەڵ نێردراوەکانی ڕێژیمی مەلاکان. ئەو نێردراوانە بریتی بوون لە: جەعفەری سەحراڕوودی و حاجی مستەفەوی. ئەوان دەبوو سـەبارەت بە کۆتایی هێنان بە شـەڕ لە کوردستان کە ٩ ساڵ لەوەبەر دەستی پێکردبوو، گفتوگۆ بکەن. شێوازی خودموختاریی کوردسـتان و چۆنیەتـی ڕێککەوتنـەکان لـەو بوارەدا لە دەسـتووری کاری دانوسـتانەکەدابوو. ئـەوان دوو ڕۆژ گفتوگۆیان کرد. پاش ئەوە، نێردراوانـی ڕێژیم گەڕانەوە بۆ تاران بۆ ئـەوەی داخوازەکانی حیزبی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێران بە ئاگاداریی بەرپرسـەکانیان بگەیەنن. لەمانگی ژانوییەی ١٩٨٩دا، ئەوان سەرلەنوێ گەڕانەوە بۆ ڤییەن، بەڵام نەگەیشتنە هیچ ڕێککەوتنێک.

لێنا ئاگای لەو دانوستانانە نەبوو. بەڵام عەبدولڕەحمان هەموو ڕۆژێک تەلەفۆنی بۆ دەکرد. پاشان، لێنا نامەیەکی بچووکی لە عەبدولڕەحمانەوە گەیشتە دەست، ئەوەش وەرگێڕدراوی ئەو نامەیە:

«لێنا گیان، ئازیزم، هیوادارم سـاڵی نوێت بە خۆشی بێت. بەداخەوە، دەرەتانی گەڕانەوە بۆ پاریسم نییە. لێرە سەرقاڵی دانوستانگەلێکی زۆر گرینگم لە گەڵ نوێنەرانی ڕێژیمی ئێراندا. بە دڵنیاییەوە ئەم دانوستانانە، دانوسـتانگەلی کۆتاییـن. هەربۆیەش، هیچکەس جگە لـە تۆ نابێت لێی ئـاگادار بکرێتەوە. عەبدوڵڵام لەگەڵە و بەباشـی نازانـم ئەو بزانێت کە تۆم ئاگادار کردۆتەوە. پاش یەکەمین خولی دانوسـتانەکان، کەمتر پێی خۆشبینم. سـەرەڕای ئەوەش، دانوستانەکان بەردەوامە و هەربۆیەش، پێدەچێت سەرێکیش لە پراگ بدەم...».

عەبدولڕەحمـان، ڕۆژی ٢١ی ژانوییـە گەڕایـەوە بـۆ پاریس و پاش ئـەوەش چوو بـۆ کوردسـتان. لەمانگـی ژووئەنـدا، واتە پێنـج مانگ دواتـر، دووبارە گەڕایەوە بۆ ئوورووپا و لە کۆنگرەی ئەنتێرناسـیۆنال

سووسیالیست لە ستۆکهۆڵم بەشداری کرد. لەو ماوەیەدا لە ماڵی مینای کچی و «ئـۆلا»ی (Ola) زاوایدا مایەوە و هەربۆیەش توانی چوارەمین نـەوەی خـۆی ببینێت و لە ئامێزی بگرێت کە نێـوی ماکس (Max) بوو و تـازە هەشـت ڕۆژ بوو لەدایک ببوو (توانـی ڤێرا (Vera)، منداڵی کچە بچکۆلەکەشـی ببینێـت) و هەروەهـا لەگـەڵ براگەورەترەکانی ماکس، واتە ڕۆبێـرت (Robert) و مارتینیش (Martin) فتبۆڵی کرد. ڕۆژی ٢٦ی ژووئەنیش گەڕایەوە بۆ پاریس.

لەوکاتەدا، لێنا سەرقاڵی کاری دیلمانجی بوو، ناچار بوو بەپەلە دەست لە کارەکەی بکێشـێت. چونکـە عەبدولڕەحمان بۆ هەندێ کاری بە پەلە پێویسـتی پێی بوو. یەکێک لـەو کارانە، پەیوەندیی بە سـەفەرەکەیەوە هەبـوو بۆ ویلایەتـە یەکگرتووەکانی ئەمریکا. ئەو کە لەلایەن سـەنای ئەمریکاوە بانگهێشـت کرابوو، بڕیار بوو ڕۆژی ١٩ی ژوئییە بچێت بۆ ئەو وڵاتە.

ئـەو وتەگەلێکی بە فارسـی بۆ ئەو مەبەسـتە ئامـادە کردبوو و لێنا دەبوو وەریان بگێڕێتەوە سـەر زمانی ئینگلیسـی.. ئـەوان پێکەوە هەتا ڕۆژێک پێش سـەفەرەکەی بۆ ڤییەن کاریان کرد. پێشـبینییان کردبوو کە ڕۆژی ١٦ی ژوییە لە ڤییەن بگەڕێتەوە. لە ڕاسـتیدا، عەبدولڕەحمان و لێنـا، پێکـەوە ئکیپێکی کاری بـوون کە هەندێجار هـاوکاری کاتیی دیکەشیان دەبوو.

عەبدولڕەحمان دوا پاشنیوەڕۆی پێش سەفەرەکەی بۆ ڤییەنی لە ماڵی لێنا بردە سـەر و هەر لەو پاشنیوەڕۆیەشدا بوو کە ڕازی سەفەرەکەی خۆی بۆ ڤییەنی لای لێنا ئاشکرا کرد. بڕوای بەوە هەبوو کە ئێرانییەکان زۆر مەیلیـان لێیە پرسـی کورد لە ئێران چارەسـەر بکرێت و زۆریش متمانـەی بـەو وتەیەی خـۆی هەبوو. بـەڵام لێنا بە ئاسـتەم دەیتوانی بـڕوا بەو گفتوگۆیە بکات، گوتم: «ئێسـتا، بۆ ڕێژیـم گونجاوترین کاتە بـۆ ئەوەی تـۆ لەناو بەرێت. خومەینی مردووە. چارەنووسـی سـمکۆ لەیاد مەکە». (سـمکۆ یەکێـک لە ڕێبەرانی بزووتنـەوەی کورد بوو لە

کوردســتانی ئێران، کــە کەوتە ئەو داوەی کە نێردراوانی ڕێژیمی شــا پاش دەســتپێکردنی دانوســتانەکان بۆیان نابووەوە و لەساڵی ١٩٣٠دا، کوژرا).

عەبدولڕحمان: «من پێم گوتوون کە ئاگاداری ئەوە بن کە من بەقەدەر سمکۆ سادە نیم».

لێنا: «بەڕاســت؟ بلێ بزانم، ئەگەر ڕۆژێک لەناو بچیت، چارەنووسی حیزب چی بەسەر دێت؟ تۆ کە هێشتاش جێگرەوەت نییە».

عەبدولڕەحمان: «لە ئێســتادا دوکتور ســەعیدمان هەیە و لە ســێ تا چوار ساڵی داهاتووشدا چەند کەسێکی دیکەشمان دەبێت».

لێنــا هەســت و بۆچوونێکی باشــی بەرانبەر بەو دانوســتانانە لەگەڵ ڕێژیــم نەبوو. بەڵام عەبدولڕەحمان، بە هــۆی ئەو متمانەپێنەکردنەوە، بە گاڵتەوە سەری دەخستە سەر لێنا.

ئەو ڕۆژی سێشــەممە، ١١ی ژوئییە بە پێی خۆی بە پیری مەرگەوە چــوو. هەر ئەو ڕۆژە و ڕۆژی دواتریــش، تەلەفۆنی بۆ لێنا کرد. بەڵام ڕۆژی ١٣ی ژوئییە، عەبدولڕەحمان تەلەفۆنی بۆ لێنا نەکرد.

■ ڕووداني تراژێدی

هەینــی، ١٤ی ژوئییە، لای کاتژمێر پێنجی بەیانــی، زڕڕەی دڵتەزێنی تەلەفۆن، لێنای لە خەو هەستان. کاک خۆسرۆ، لە دەفتەری نوێنەرایەتیی حیزب لە پاریس، ڕووداني تراژێدییەکی بە لێنا ڕاگەیاند: ڕۆژی پێشوو، واتــە١٣ی ژوئییــە لای کاتژمێــر ٧ی ئێــوارە، عەبدولڕەحمــان و کاک عەبدوڵڵا و فازڵ ڕەسووڵ کوژرا بوون.

لێنــا لــە ئاپارتمانەکەیــدا، بــە چــەپ و ڕاســتدا دەهــات و دەچوو و هەوڵــی‌دەدا باوڕ بهێنێت کە ئەوە مۆتەکەیەکــە و کاتێک بەئاگا بێتەوە، دەڕەوێتــەوە. بــەڵام وردە وردە ناچاربوو ملکەچی ئەو ڕاســتییە بێت. بــە بێ‌ئــەوەی بەرنامەیەکــی دیاریکــراوی هەبێت، چوو بــۆ دەفتەری حیزب. لەوێ هەموو دەگریان. لەزەینی ئەودا هەموو شــتەکان ئاڵۆز و

تێکەڵوپێکــەڵ و تێکچڕژاو بــوو، هەربۆیەش، لەوەیکە دەبوو چی بکات و یــان بیــری لە چی دەکــردەوە، هیچی پێ‌نەدەگوترا. ئەو، ســەرەڕای ئەوەیکە هێشــتاش لە شــۆکدا بــوو، دەبوو «کار»ێک بــکات و ئەوەی لــەو چــاوەڕوان دەکــرا جێبەجێی بکات. لینــا، هەرچەند کە هێشــتاش شــۆک بەری‌نەدابوو، نەبووڕایەوە. تەنانەت خۆی ســەرقاڵی نووســین کرد. نووســین و دەستبردن بۆ قەڵەم، یارمەتی دەدا بەسەر شڵەژان و ئاڵۆزیی مێشکی خۆیدا زاڵ بێتەوە. لۆمەی خۆی دەکرد کە بۆچی باسی مەرگی لەگەڵ عەبدولڕەحمان کردووە، دڵی خۆیشی دەدایەوە کە هەموو دڵنیگەرانییەکانی ئەو بۆ پاراستنی گیانی ئەو بوو. بەهەرحاڵ، دەتوانین بڵێیــن کــە لینا هەر چەند بڕوای بەو ئەندێشــە خورافییــە نەبوو، بەڵام لەوەیکە بەســانایی دان ئێشــەیەک، باسی مردنی لەگەڵ عەبدولڕەحمان کردبوو، زۆر بێتاقەت بوو.

لینا لە شەهید عەبدولڕەحمانیش تووڕە بوو، لەوەیکە خۆی بەکوشت دابوو، لەناخی خۆیدا تاوانباری دەکرد بەرانبەر بەو غەدرەی لە گەلەکەی خــۆی کردبــووی و جێی بەخشــینی نەبوو و بەتونــدی لۆمەی دەکرد. قاتڵەکانی توانیبوویان ســەبارەت بە گرینگیی دانوســتانەکان سەرنجی ڕابکێشن و ئەویش بڕوای بە قسەکانیان کردبوو. قاتڵەکان پێشمەرجیان بۆ دانوستانەکە دانابوو و ئەویش ئەوە بوو کە دانوستانەکان دەبێت بە تەواوی بە نهێنی بمێنێتەوە و عەبدولڕەحمان دەرکی بەوە نەکردبوو کە بە نهێنی هێشــتنەوەی دانوستانەکان، ئاڵقەیەک لە زنجیرە نەخشەیەکی جینایەتکارانەی ئەوانی پێکدەهێنــا. عەبدولڕەحمان داوای لە ئەندامانی حیزب لە ڤییەن نەکردبوو کە پاراســتنی بگرنە ئەستۆ و هەرسێکیان بە پێی خواســتی جینایەتکارەکان جووڵابوونەوە و بە بێ چەک چووبوونە شــوێنی دانوســتان. هەڵبەت ڕێژیمی ئێران، پێش لــەوەش، دووجار لە کوردستان هەوڵی کوشتنی ئەوی داوبوو. بەڵام ئەمجارەیان، نەخشەکەی خۆیان بەوردی و ڕێکوپێک داڕشتبوو.

کاتێــک لینا لەوە ئــاگادار کرایەوە کە عەبدولڕەحمان بە بێ ئاگاداریی

هاوکارەکانی و بەشێوەی نهێنی چووەتە دیداری قاتڵەکانی خۆی، لە تاو خەم و توورەییدا گێنگڵی دەدا. لە ڕاستیدا، پاش شکستی دانوستانەکان لە زســتانی ١٩٨٩دا، دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، بڕیاری دابوو کۆتایی بە دانوســتانەکان بهێنێت. ئەوان گومانیان لە پرۆسەکە کردبوو. لەگەڵ ئەوەشدا، عەبدولڕەحمان بڕیاری دەفتەری سیاسی لەبەرچاو نەگرتبوو و ڕەنگە بیری لەوە کردبێتەوە کە دەتوانێت لەو ڕێگەیەوە بەســەر هاوکارەکانیدا زاڵ بێت. بەڵام لێنا پرســیاری لە خۆی دەکرد، ئەو کە بە تەواویی شارەزای فێڵبازیی مەلاکان بوو، چۆن لەو پلانە تێنەگەیشــتبوو؟ ئــەو کە مرۆڤێکی لۆژیکــی بوو،چلۆن خۆی ودووکەسی دیکەشی خستبووە داوی ئەم چەقەڵانەوە؟

جێگرەوەکانــی خومەینی بەنیازبوون ڕێبەری بزووتنەوەی کورد، کە سەرئێشــەیەکی زۆری بۆ دروست کردبوون، لە ناوبەرن و دواجاریش توانییان ئەوە بکەن کە ویستیان.

پێــش ئــەوە، ڕێژەیەکــی بەرچاو لــە ئێرانییە دژبەرەکانــی ڕێژیم، لە دەرەوەی وڵات، کوژرابوون، سەبارەت بە کوشتنی ئەوان لە بەرزترین ئاســتی دەســەڵاتدارانی حکوومەتــەوە بڕیــار درابوو. بــەڵام لێنا، هیچ نموونەیەک لەو کوشــتنانەی شک نەبرد کە لەسەر مێزی دانوستان بۆ دەستەبەرکردنی ئاشتی کوژرابێتن.

■ پاش ڕوودانی تراژیدی

پۆلیســی ئۆتریــش زۆر بەخێرایــی ڕاســتیی ڕووداوەکەی کەشــف کردبــوو. پیاوکوژەکان لە ڕاســتیدا هەمان ســێ کەســی ئێرانی بوون کــە لە دانوســتانەکاندا بەشــدار بــوون. ڕاگەیەنــە نێونەتەوەییەکان و بەتایبەتــی ڕاگەیاندنی ئۆتریــش، هەواڵەکەیان بڵاو کــردەوە و هەموو لایەک لێی ئاگادار کرانەوە. حکوومەتی ئۆتریش تووشی سەرئێشەیەکی گەورەببوو. تاوانباران بە پاســپۆرتی دیپلۆماتیک سەفەریان کردبوو و دەوڵەتــی ئۆتریــش پەیوەندیی ئابــووری گرینــگ و بەرفراوانی لەگەڵ

ئێــران هەبوو. فشــارێکی زۆر لە لایەن دەســەڵاتدارانی باڵای ئێرانەوە خرابــووە ســەر دەوڵەتی ئۆتریــش. لاوازیی جێی نیگەرانــی و بەژانی دێموکراســی، بە ئاشــکرا خۆی دەردەخســت. حکوومەتەکانی دونیا کە خۆیان بۆ دروستکردنی پەیوەندی لەگەڵ ئێران ئامادە دەکرد، بەباشیان زانی حکوومەتی تیرۆریســتی ئێران لە ڕیسوایی و شەرمەزاری ڕزگار بکــەن. بۆ ئــەم وڵاتانە، تاوانبــار کردنی نەتەوەیەکــی بێدیفاعی وەکوو کــورد ئاســانتر بــوو. هەربۆیەش، ڕاگەیەنــەکان، لەوانــە ڕادیۆ بی بی ســی و ڕادیۆی نێونەتەوەیی فەرانســە، لە شــرۆڤەکانی خۆیاندا، وەها لێکیان‌دایەوە کە کوژرانی ئەو ســێ کوردەی کە لە ئۆتریش ڕوویداوە، دەرئەنجامی پاکانەحیســابەکان بووە و پەنجەی تاوانیان بۆ لای ڕەوتە ڕادیکاڵە کوردەکان ڕاکێشا و ئەوانیان بە دەست هەبوون لەو جینایەتەدا تاوانبــار دەکرد. لە ئۆتریش، ڕاپۆرتی ســەرەتایی و فەرمیی پۆلیس، بە پێی خواستی ڕۆژ، ئاڵوگۆڕی بەسەردا دەهات، دوو کەس لە بکوژەکان کە دەستبەسەر کرابوون و لەژێر چاوەدێریی پۆلیسدا بوون، ئازادکران و توانییــان بگەڕێنــەوە بــۆ ئێران. وەزیــرەکان و بەرپرســانی دیکەی ئۆتریــش، ڕووداوەکەیان دیزەبەدەرخۆنەکرد و وەکوو گەرد وتۆزێکی بێ‌بایەخ کردیان بەژێر فەرشەوە.

لێنا لە بەرانبەر ئەو دەســەڵاتدارە خاوەن هێزانەدا کە دەســتیان لەو ڕووداوەدا هەبــوو، هەســتی بە دەستەوەســتانی دەکــرد. بەڵام بڕوای بەشتێک هەبوو و ئەویش ئەوە بوو کە دەبێ دژکردەوەی هەبێت. بەڵام، لــە چ ڕێگایەکــەوە؟ کاتێک دایکــی کوژرابوو، ئەوتەنیا ٦ ســاڵ تەمەنی بوو. هەربۆیەش، گەورەترەکانی خێزانەکەیان ئەو ئەرکەیان وەئەســتۆ گرتبوو. ئێســتا ئەو خۆی لە گەورەکانی خێزانەکە بوو، دەبوو هەوڵێک بدات. پێویســتی بــەوە هەبوو لە چۆنیەتیی دەســتبەکاربووندا یارمەتی بدەن، نەک ئەوەی ئامۆژگاریی بکەن دەســت لە ســەردەســت دابنێت و هیــچ نەکات! بەلای لێناوە ئــەوکارە دەبوو بە پەلە جێبەجێ بکرێت. ئەو دەبوو دەینی خۆی بەرانبەر بە عەبدولڕەحمان بەجێ‌بێنێت. ڕەنگە بڵێن

چ دەینێک؟

ئـەو دەینـەی کە چارەنووس خسـتبوویە ئەسـتۆی ئـەو، نەک هیچ کەسێکی دیکە: عەبدولڕەحمان، وەسییەتنامەکەی و هەموو ئەو شتانەی لە پاش خۆی بەجێیهێشـتبوو و لێناش بە درێژایی تەمەنی لە بەشێکی گەورەیدا بەشـدار بووە و هەروەها پەیوەندیی لێنا و کوردەکان.. وەک دەڵێـن مرۆڤـەکان لە باری مـاف و کەرامەتی مرۆییـەوە وەکوو یەک لەدایک دەبن. بەڵام ڕاسـتییەکان مرۆڤ ناچار دەکەن کە بڵێت، ڕاسـتی شـتێکی دیکەیە و ئەویش ئەوەیە کە لە ئێسـتادا، مرۆڤەکان وەک یەک لەدایـک نابـن و کەرامەتـی مرۆڤـەکان، لەوانە کەرامـەت و گەورەیی کوردەکان نکۆڵی لێدەکرێت. لێنا پرسیاری لە خۆی دەکرد کە دەبێ چی بکات کە لانیکەم ئەمجارەیان دادپەروەری بەڕێوە بچێت؟

سـادقی شـەرەفکەندی، جێگری دوکتور قاسـملوو، بۆخۆی سەردانی لێنای کرد. حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران لە هیچکوێ بەفەرمی نەناسـرابوو، هەربۆیـەش نەیدەتوانی هیچ هەڵوێسـتێک بگرێت. بەپێی ڕێوشـوێنی دەزگای دادی ئۆتریش، لێنا تەنیا کەس بوو کە بە شـێوەی یاسـایی دەیتوانی سـکاڵا تۆماربکات و داوای دادپەروەری بکات و لە ڕەوتـی لێکۆڵینەوەکاندا یارمەتیدەر بێت. سـادقی شـەرەفکەندی داوای لێکرد ئەو ڕۆڵە بگێڕێت.

لە ڤییـەن، پارێزەرێکی گەنج و ورە بەرز بەنێـوی مانفرێد وایدینگێر (Manferd Weidinger) پارێزەریـی لێنـای وەئەسـتۆ گـرت. وەئەسـتۆ گرتنـی پارێـزەری لـە دۆخێکـی ئەوتـۆدا و ئەنجامدانـی لێکۆڵینـەوە پێویسـتەکان دەیتوانی بـۆ پارێزەرەکە مەترسـیدار بێت. جگە لەوەش، ئەو کە شـارەزای هەموو لایەنەکانی دۆسـییەکە بـوو، هیچ هیوایەکی بـە دەسـکەوتێکی دڵخۆشـکەر نەبوو. هـەم حیزبی دێموکـرات و هەم لێنـا، هەر دووکیان خوازیـاری دادگاییکردن و سـزادانی تاوانبارەکان بوون و خوازیاری ئەوەش بوون کە دەزگای دادی ئۆتریش ڕاشکاوانە تیرۆریزمی دەوڵەتیی حکوومەتی ئیسـلامیی ئێران ئاشکار بکات. بەڵام

لە لایەکیشەوە، بکوژەکان چیدیکە «لەبەردەستدا» نەمابوون و لەلایەکی دیکەشـــەوە، حکوومەتی ئۆتریش و دێموکراســـییەکانی دیکەی ڕۆژئاوا بیریـــان لـــە هەوڵەکانی خۆیـــان دەکردەوە بۆ نزیک بوونـــەوە لە ئێران. هەربۆیەش، هیوایەک نەبوو.

لەگەڵ ئەوەشدا، لێنا بڕیاریدا کە ناوەرۆکی تیرۆریستیی حکوومەتی ئیســـلامیی ئێـــران و سیاســـەتە وشـــترمرییەکەی وڵاتـــە دێموکراتیکـــە ڕۆژئاواییەکان بۆ ڕای گشـــتی ئاشکرا بکات. ڕاگەیەنە نێونەتەوەییەکان و بەتایبەت ڕاگەیەنە ئۆتریشییەکان، لەم بڕگەیەدا، بەشێوەیەکی جیددی دەستبەکاربوون. بە هاوکاریی کوردەکان و داکۆکیکارانی مافی مرۆڤ، لێنا سەفەری بۆ هەموو لایەک دەکرد، پرێس کۆنفرانسی بەڕێوە دەبرد و بەدرێژایی ســـاڵانێکی زۆر، لەهیچ هەوڵێک بۆ ئاگادار کردنەوەی ڕای گشتی لە ئاستی جیهاندا نەپرینگایەوە.

لەو ڕووەوە کە لێکۆڵینەوەکان بە هۆی کارشـــکێنی و ئاستەنگنانەوە لە لایەن بەرزترین بەرپرســـانی ئۆتریشـــەوە بەهێچکوێ نەدەگەیشـــت، چەندین ســـاڵی خایاند. لێنا بڕیاریدا دادخوازیی خۆی بەرێتە ئاستێکی باڵاتر و لە دیوانی باڵای ئەو وڵاتە، ســـکاڵا لەسەر حکوومەتی ئۆتریش تۆمـــار بکات. لـــە کۆتاییدا، دیوانی باڵای ئۆتریش نەک هەر ســـکاڵاکەی لـــەدژی حکوومـــەت ڕەت کردەوە، بەڵکوو، لەوەش زیاتر، ســـزای دانی بڕی هەشتاهەزار شیلینگی ئۆتریشیشی بەنێوی تێچووی بەڕێوەچوونی دادگاییەکەی بەســـەردا سەپاند. کاتێک لێنا لەبڕیاری دیوانی باڵا ئاگادار کرایەوە، نامەیەکی بۆ دیوانی باڵای وڵات نووسی و ئاگاداری کردنەوە کە ئەگەر ناچار بکرێت ئەو تێچووە بدات، ئامادەیە وەکوو قەرزدارێکی کەمدەســـت کـــە توانای دانـــەوەی قەرزەکەی خۆی نییـــە، بچێتەزیندان، بـــەڵام ئامادە نییـــە تەنانـــەت «پەنابات»ێکیش بەدەزگایەکـــی داد بدات کـــە لایەنگری لە تیرۆریزمی دەوڵەتـــی دەکات. لەو ڕۆژە بە دواوە، لێنا هەرگیز بانگ نەکرایەوە بۆ دادگا: ئۆتریشییەکان دواجار، لە ساویلکەیی خۆیان لە پەیوەندیی لەگەڵ بەتاوانبار ناساندنی لێنا تێگەیشتن.

زۆرجار مرۆڤ ئەو شتەی کە ڕاستەوخۆ کاریگەری لەسەری دانانێت، بەسانایی لەبیر دەکات. کەچی، مرۆڤ بە سانایی بیرەوەرییەکانی تەمەنێک ژیانی هەژارانە وپڕ لە نەهامەتی لەبیر ناکات. بەهەرحاڵ، بیرکردنەوە پەیمانێکە کە لەسەرەتای لەدایکبوونەوە دەبەسترێت. ئەگەر مرۆڤ پشت لە ڕابردووی خۆی بکات، هێزی فانتازیای خۆی خاپوور دەکات و مەیل و حەزی ژیان لەدەست دەدات و بە فەرامۆشکردنی ڕابردوو، لەڕاستیدا، هەستی مرۆڤ لەگەڵ بەتاڵی و پووچی بەرەوڕوو دەبێتەوە.

لینا پێویستی بە ١٠ ساڵ زەمەن بوو هەتا دوایین وەسیەتی عەبدولڕەحمان بەجێبهێنێت، بەڵام، «بابەتی کوشتنی قاسملوو» هێشتاش لە چاوەڕوانیی بەڕێوە چوونی دادپەروەریدایە.

■ ئەوەی ماوەتەوە بوترێت

دڵنیام خوێنەر حەزی دەکرد کتێبەکەم ڕەهەندێکی جیاوازی هەبووایە. منیش، حەزم دەکرد وا بووایە. منیش حەزم دەکرد پشتڕاستی بکەمەوە کە دەوڵەتی ئۆتریش وەکوو وڵاتێکی دێموکراتیک، سیاسەتێکی دادپەروەرانە و بێلایەنانەی بردۆتە پێش و بەچاوێکی بەرابەر ڕوانیویەتە مرۆڤەکان. بۆ من گەلێک جێی شانازی دەبوو کە بتوانم بە خوێنەر نیشان بدەم کە دنیا ئازادەکەی ئێمە بە شەهامەتەوە ڕووبەڕووی هەڕەشەکانی وڵاتێکی تیرۆریستی دەبێتەوە و ئەوەیکە دێموکراسی لە زەرەر و زیانی بازرگانی ناپرینگێتەوە، ئەویش زیانی وا کە کاتین، کەچی، لە درێژخایەندا لەباری ئەخلاقییەوە دەسکەوتی زیاتری لێ شین دەبێتەوە. لەگەڵ هەموو ئەمانەشدا، ئەمانە تەنیا ئاواتگەلێکی پیرۆز سەبارەت بە دێموکراسییەکی نوقوستانە. لە ڕاستیدا، ئەمە تەنیا، دەربڕینی هیوایەکە بە نیسبەت دۆخی دەزگای داد لە وڵاتە ئازادەکانی ئێمەدا، دەزگایەک کە سەربەخۆییەکەی لە یاسا بنچینەییەکانی ئەم وڵاتانەدا تۆمارکراوە، بەڵام لە ڕاستیدا بەرانبەر بە «بەرژەوەندیی دەوڵەت و حکوومەت»

لە سەربەخۆیی ڕاستەقینە بێبەشە. سەرەڕای ئەوەش، خواستی من ڕوونکردنەوەی هۆکارێکە کە بووە هۆی ئەوەی من نەتوانم ناوەندە حکوومەتییەکانی ئۆتریش لەوە تێبگەیەنم کە ڕەچاوی دادپەروەری بکەن بە نیسبەت ئەو قوربانییە کوردانەوە کە ساڵی ١٩٨٩ کوژران. لەکاتێکدا کە هەم ئەوانەی فەرمانی کوشتنەکەیان دەرکردبوو و هەم ئەوانەی ئەمرەکەیان جێبەجێ کرد دیار و ناسراو بوون. بەڵام، بۆ نەهامەتی، ئەو پلەبەندییانەی کە بەسەر جیهانی ئێمەدا زاڵن، بڕیاری خۆیان دابوو و ئەویش ئەوە بوو کە دەبێ دەست لەو دۆسیەیە وەردرێت، چونکە مەترسییەکەی بەو چەشنە کەمترە و هەر وەها دەبێت گیراوەکان ئازاد بکرێن، چونکوو ڕاگرتنیان مەترسیدار دەبێت.

ڕووداوی کوشتار لە ئاپارتمانێک لە ڤییەندا، بابەتێکی هەستیاربوو. پێتەختی ئۆتریش ژێر و ڕوو ببوو، ڕۆژنامەنووسەکان، بریتی لە ئۆتریشی و بیانی، لە هەموو شوێنێکەوە، بۆ ڕووماڵکردنی ڕووداوەکە بەپەلە ڕوویان لە ڤییەن کردبوو. بابەتەکە وردە وردە نێونەتەوەیی دەبووەوە. عەبدولڕەحمانی قاسملوو لە پێتەختی ئۆتریش کوژرا بوو. ئەو ڕێبەری بزووتنەوەی کورد لە کوردستانی ئێران بوو، حیزبەکەی و پێشمەرگەکانی ساڵانێکی زۆر بە شەهامەتەوە لە بەرانبەر بۆمباران و هێرشە نیزامییەکانی کۆماری ئیسلامیدا ڕاوەستا بوون. خومەینی هێشتا مابوو کە دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامی پلانیان بۆ سڕینەوەی فیزیکیی سکرتێی گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران داڕشتبوو. دووجار لەکوردستان، پلانەکەیان بۆ لەناوبردنی عەبدولڕەحمان شکستی هێنابوو. بەڵام ئەوان لە ڤییەن لە پلانەکەیاندا سەرکەوتن و دیارە بە شێوازی دیپلۆماتیک دەسەڵاتدارانی ئۆتریشیان تێگەیاند کە دەبێ شارۆمەندە ئێرانییەکان[٥] ئازاد بکەن و لێکۆڵینەوە سەبارەت

---

[٥]. مەبەست ئەو دوو بەکرێگیراوەیە کە بەرپرسانی کۆماری ئیسلامی بە مەبەستی تیرۆرەکە بەڕێی کردبوون و لە لایەن پۆلیسی ئۆتریشەوە دەستبەسەر کرابوون و لەژێر چاوەدێرییدا بوون.

بەو دۆسـیيەیە بەلاڕێدا بـەرن، ئەگینا لەو ڕووەوە کە ئۆتریشـییەکان نەیانتوانیوە گیانی شـارۆمەندانی ئێرانی [٦] لە خاکی خۆیاندا بپارێزن، ئێرانیـش بەرانبـەر بـە پاراسـتنی گیانی شـارۆمەندانی ئۆتریشـی لە خاکی خۆیدا بەرپرسـیار نابێت. واتـە کەڵک وەرگرتن لە پەیوەندییەکی دیپلۆماتیکـی قێـزەون و ئەهریمەنـی، لەوپـەڕی بێویژدانیدا. چەشـنە دیپلۆماسـییەک کە مەلاکان لە بەکارهێنانیدا وەسـتان. بەو حاڵەشەوە، ئـەو هەڕەشـانە بەتەنیا خۆیان، بۆ دژوارکردنی پرسـەکەی ئێمە بەس نەبوو.

لـەو سـەردەمەدا، وڵاتانێک کـە پەیوەندیی دیپلۆماتیـک و هەندێ لە ساتوسەودا بازرگانییەکانی خۆیان لەگەڵ ئێران[٧] ڕاگرتبوو، سەرلەنوێ خەریکـی پەیوەنـدی سـازکردنەوە لەگەڵ ئێـران بـوون. قبووڵکردنی ئەوەیکە کوشـتنی کوردەکان لە ڤییـەن ڕێگربێت لەو نزیک بوونەوەیە، بـۆ ئەو وڵاتانە و لەگەڵ پرۆژەکانیان، گونجـاو نەبوو. لە بەرانبەر ئەو هەڕەشانەدا و لەئارادابوونی هەندێ مەبەستی نێونەتەوەییش، دەوڵەتی ئۆتریـش ملکەچ بوو، بکوژەکان ئازادکران و لێکۆڵینەوەکان سـەبارەت بەو تاوانە وەلانران. پێی بەرژەوەندیی حکوومەت هاتبووە ئاراوە.

کاتێـک گەنج بووم، دێموکراسـی بـەلای منەوە، سـەمبۆلێک بوو لە بەرابەریـی مرۆڤەکان لەبەرانبەر یاسـادا، واتە بنیاتنانی هاوبەشـییەک لـە بیرکردنـەوەی چالاک و دادپەروەرانە لەنێوان کەسـی خاوەن ڕۆڵ و دادپەروەریـی حکوومەتیـدا.. مـن هێشـتاش بـڕوام بـەوە هەیە کە دێموکراسی دەبێ ڕەچاوی ئەو بەهاگەلە بکات، بەڵام بە سەرنجدان بەو شتەی لەماوەی ژیانمدا فێری بووم، باوەڕەکانم تا ڕادەیەک گۆڕدراون. دەگوترێت کە دەبێ ڕابردوو لەبیر بکەیت و گرینگی بە داهاتوو بدەیت.

---

٦. بەجۆرێـک دەوڵەتـی ئۆتریـش بەوە تاوانبار دەکـەن کە نەیان توانیوە گیانی ئـەو دوو کوردە لە خاکی خۆیاندا بپارێزن.

٧. پـاش بـە بارمتـە گرتنـی ئەندامانـی سـەفارەتی ئامریکا لە تـاران، کە لـەو سـەردەمەدا چیدیکە ئازاد کرابوون.

لــە یەکەم ڕوانیندا، بۆچوونێکی جوانە! بەڵام بەڕوونی دەردەکەوێت کە ئەم بیرۆکەیە، دێر یا زوو، درز دەبات، باڵەکانی ماندوو دەبن و دواجار جگە لە چوارچێوەیەکی بەتاڵ و زۆرجار مەترسـیدار، هیچی دیکەی لێ نامێنێتــەوە (ئایا لەبیرکردنی ڕابردوو بۆ ئەو کەســانەی کە ویژدانێکی ناپاکیان هەیە، دەبێتە هۆی سـووک بوونی باری سەر شانیان؟) زەینی مـرۆڤ وەکوو گـۆی زەوی، بەهایەکی بۆ خەلق دەکات کە ڕابردوو بە ئێستاوە و ئێستاش بە داهاتووەوە گرێ دەداتەوە و بەمشێوەیە دەبێتە میراتگـری ئەزموونگەلێک کە مرۆڤ بەدرێژایــی ژیانی تێیپەڕاندوون. زەینــی ئێمەش پارێــزەری ڕابردوویەکە کە بایەخی پاراسـتنی هەیە و جگە لەوش ڕۆڵی هەڵسەنگاندنی ژیانی ئێمە لەم جیهانەدا دەگێڕێ.

جگــە لــەوەش، نابێت ئــەوەش لەبیــر بکەین کە مرۆڤ حــەز دەکات لەو شــتەی بەســەری دێت، ئــاگادار بکریتەوە و تەنانــەت چاوەڕوانی ڕوونبوونەوەیەتــی و ئەگینــا، مــرۆڤ خــۆی لــە بازنــەی بۆشــایی زانیارییەکانــدا دەبینێتــەوە و من تەنیا توانیم گۆشــەیەکی بچووک لەو پەردەیە هەڵبدەمەوە کە ڕاستیی شکست هێنانی هەوڵەکانم بە مەبەستی ناچارکردنی دەزگای داد بە گوتنی ڕاســتییەکان، لە پشــتیەوە حەشــار درابوو. دیموکراســیەکانی ئێمــە، دادپەروەرییــەک دەکار دەکەن کە لە ڕێی ســنوورەکان، یاســا بازرگانییەکان، هەڵبژاردنــی داهاتوو و ترس بەرتەســک کراوەتــەوە. لەگــەڵ ئەوەشــدا و ســەرەڕای هەمــوو ئــەم ڕاستییانە، ئاواتەخوازم ڕۆژێک دابێت کە ئەم کردەوانەی ئەمڕۆ بەسەر دیموکراســییەکانی ئێمەدا زاڵن، هەڵوەشــێنەوە و کۆن بن و کەس لێیان تێنــەگات و دەرکیان پێنەکەن و ئەوســەردەمە نوێیەی دەســتپێدەکات ئاوڕ لەو پاکانە حیسابە مێژووییانەی ئێمە بداتەوە.

هــەر چەنــد کــە لــە دوو دەیەی ڕابــردوودا، کوردســتان کــە لەناو ســنوورەکانی چوار وڵاتدا هەڵکەوتووە، لە هەندێ لایەنەوە گۆڕدراوە، بەلام هێشــتاش لەژێر ئەزیەت و ئازاردایــە و مەخابن، نەتەوەی کورد هێشــتاش لــەو مافــە نەتەوەییانــەی کە مافــی بێئەملاوئــەولای هەر

نەتەوەیەکە، بێبەشن. تەنیا کوردستانی عەراق لە چوار چێوەی دەوڵەتی عەراقـدا نیمچـە خودموختارییەکـی هەیـە و هەرچەند هێشـتا هەموو کێشـەکانیان چارەسـەر نەکراوە و عەراق و کوردسـتان بە قۆناغێکی بەینابەیندا تێدەپەڕن، قۆناغێک کە هێشتا زۆرشت ماوە تێیدا کە پێویستە فێری بن وئەنجامی بدەن، بەڵام لە بوارەگرینگەکاندا پێشکەوتنی بەرچاو دەبینرێت.

لـەلای ڕۆژهەڵاتەوە، عـەراق لەگەڵ ئێران هاوسـنوورە. حکوومەتی ئیسـلامی بە کۆمەڵکوژیی ڕێژەیەکـی بەرچاو لە دژبەرەکانی لە ناوخۆ و دەرەوەی وڵات، ئێستاشـی لەگـەڵ بێـت بـۆ لای «خاشـەبڕکردنی یەکجاریی جیابیران» هەنگاو هەڵدەگرێ.

عەبدولڕەحمـان یەکێـک لـە قوربانییەکانـی ئەم ڕێژیمە بـوو. بەڵام، نموونـەی عەبدولڕەحمـان لـە نموونەکانی دیکـە جیاوازبـوو، چونکە جگـە لە عەبدولڕەحمـان، هیچکام لە دژبەرەکانی ڕێژیم لەسـەر مێزی دانوستان بەمەبەستی ئاشتی لە نێوان دوولایەنی دژبەیەکدا نەکوژراون و ئەمەیـان کردەوەیەکـی دیکەی ئەو ڕێژیمەیە کـە دەبێ لە کارنامەی کردەوە دزێوەکانی لە کوشتاری دژبەرەکانی خۆیدا زیاد بکرێت.

ئێمە کە لـەو ڕۆژانە ماوینەتەوە، لەگەڵ ڕابردوویەک کە تێنەپەڕیوە و تەژییە لە بیرەوەرییە قورسـەکان، چلـۆن ڕووبەڕوودەبینەوە؟ واتە، ئێمەمانـان کە شـاهێدەکانی ڕابردوویەکی تەژی لە شـۆڕش، ململانێ، خەیانـەت، دڵسـارد بوونەوە و هەروەها سـەرکەوتن و شـادکامی...و تراژێـدی بوویـن، چلـۆن بـەرەو ڕووی ئـەو ڕابـردووە دەبینـەوە؟ لێرەدایـە کە بابەتی ژان و خەفەت، ملکەچ بوون و تێگەیشـتن لەوەیکە دەبـێ چیبکرێت بۆ ئەوەی یـاد و بیرەوەریـی گیانبەختکردووەکان بەزیندوویی بمێنێتەوە، دەسـتبەجێ دێتە ئاراوە. چەشنێک لە گفت وگۆ و وتەی خەیاڵاوی بەڵام ڕاستەقینە دێتە کایەوە. تراژێدیگەلێک کە ڕوو دەدەن، ئەگـەر پەیوەندیی بـە خۆتانەوە هەبێ و کاریگەریتان لەسـەر دابنێت، نە دەتوانن فەرامۆشـی بکەن و نە دەتوانن لە مێشـکی خۆتان

بیسڕنەوە.

ئـەو بابەتانە بەدەورتاندا پەرژینێک دروسـت دەکەن کە قورسـایی دەخاتـە سەرجەسـتەتان و هەنگاوەکانتـان شـل دەکاتـەوە و لەپێتان دەخات. ئەوانە ڕێگەتان پێدەدەن کە بژین و لەهەمان کاتیشدا، ناچارتان بکـەن پرسـیار لە خۆتـان بکەن و بەشـوێن ڕێگـەی دەربـاز بووندا بگەڕێـن و ئەوەی کـە چلۆن دەربازبـن؟ و ئـەوەش داوە. هەڵبژاردن و دەرچوون لەو بازنەیەش لەئەسـتۆی ئێوەدایە. سـڕینەوەی بیرگە و فەرامۆشکردنی هەموو بابەتەکان و دۆزینەوەی ئارامیی هزری، هەرگیز نایەتـە دی. مـرۆڤ هەرگیز نەبـوون و لەدەسـتدانی یەکجاری قبووڵ نـاکات. گیانبەختکـردووەکان پێویسـتە بەدەورتانەوە و لـە ناختاندا لـە ژان بـەردەوام بن و بژین و ئەوەش خەمێکی سـاڕێژ نەبووەوەیە، ڕابردوویەکە کە بیرگە ناتوانێت خۆی لێ دەرباز بکات. ڕاسـتییەکە کە لە ژیانی مرۆڤدا نەخش دەبەسـتێت و دەبێ وەکوو ڕاستییەکی ئەبەدی و نەسـڕاوە قبووڵ بکرێت. خەباتێکی هەمیشـەییە کە ڕابردوو بەسـەر ئێستادا دەیسەپێنێ.

تێپـەڕ بوونـی زەمەن پێشـی پـێ ناگیردرێـت. لەژیانـی بنەماڵەیی عەبدولڕەحماندا ئاڵوگۆڕی خۆش و شـادی هێنەر ڕوویداوە. نەوەکانی گـەورە بـوون و دوو کچی بچووک کـە دەبنە نەتیجـەی ئێمە، لەدایک بوون.

بنەماڵە پەرە دەسێنێت و ئەندامەکانی لە شارەکانی ستۆکهۆڵم، پراگ، لەنـدەن و پاریس، بتهـەوێ یان نەتهەوێ، خۆیان لەگەڵ مێژوو و ژیان دەگونجێنێن.

خودی منیش پاش تراژێدییەکە، تەنیا یەکجار چوومەوە بۆ کوردستان. سەفەرەکەم بۆ کوردستان پێش شەڕی دووهەمی خەلیج و سەقامگیریی «ناوچـەی دژە فڕین» لە کوردسـتان بوو. لەوێ، لـە نۆڤامبری ١٩٨٩، نوێنەرانـی حیزبـی دیموکراتی کوردسـتانی ئێرانم لە بنکەی سـەرەکی حیـزب بینـی. پاش ئەوە، وێڕای دڵنیا کردنـەوە و گەرەنتی دان لەلایەن

سادق شەرەفکەندی، سکرتێری گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران (جێگرەوەی عەبدولڕەحمان قاسملوو) و پشتیوانیی ڕێبەرایەتیی حیزب و وەرگرتنی بەڵێنیی دابینکردنی پێداویستیی زەروور بۆ دەستپێکردنەوەی کارەکەم و هەوڵدان بۆ ڕوونکردنەوەی کردەوەی تیرۆریستیی لەدژی عەبدلڕەحمان قاسملوو و عەبدوڵلا قادری ئازەر (کەپێشترلە ڤییەن دەستم پێکردبوو)، گەڕامەوە بۆ پاریس.

منیش بەڵێنمدا کە لە هەوڵەکانم بۆ ئاگادارکردنەوەی ڕای گشتی نێونەتەوەیی لەم کردەوە جینایەتکارانەیە بەردەوام بم. هاوکات، ئەرکی جێبەجێ کردنی وەسیەتنامەکەی عەبدەلڕەحمانیش خرایە ئەستۆی من.

پاش سێ ساڵ، واتە ساڵی ١٩٩٢، دیوانی باڵای ئۆتریش، سکاڵاکانی منی لە دژی حکوومەتی ئۆتریش ڕەت کردەوە و کۆتایی بە پابەندییە یاساییەکانی ئێمە هێنا. پاش ئەوەش، من ساڵانێکی زۆر هەوڵەکانم لەسەر ڕای گشتی چڕ کردەوە و بەردەوام بووم لە ئاگادار کردنەوەی ڕای گشتی لە چۆنیەتی «کارەساتی ڤییەن». هەر چەند کە شوێنی ژیانی خۆمم لە پاریس بەجێهێشتبوو و بە مەبەستی ئارامبوونەوەی فیکر و گەڕانەوەی پارسەنگی ڕۆحیم چووم بۆ گوندێک لە باشووری فەرانسە، دیسانەوەش بە مەبەستی لەقاودانی ئەو کارەساتەی کە ساڵی ١٩٨٩ ڕوویدا بوو، سەفەرم دەکرد. لەو گوندە، تەنانەت سەگێکم بە جەستەیەکی مامناوەندییەوە هەڵبژارد کە بە درێژایی ساڵانێک و تا ئەوکاتەی بەهۆی پیرییەوە مرد، بوو بە هاوڕێم.

زەمەن تێدەپەڕی و بیرۆکەی پەیوەستبوون بە بەشێک لە ئەندامانی بنەماڵەکەم کە لە پراگ، شاری زێدی خۆم دەژیان، بەمێشکمدا هات. هەر بۆیەش، چووم بۆ پراگ و لە نیشتمانی پێشووی خۆم کە لەو کاتەدا کۆمارێکی ئازاد بوو و ببووە ئەندامی یەکیەتی ئۆرووپا، گیرسامەوە. بەڵام، بەرە بەرە هەستی غەریبی و تەریک کەوتنەوە بەسەرمدا زاڵبوو و سەرلەنوێ مێشکم ئارامیی خۆی لەدەست دەدایەوە.. بڕیارمدا بگەڕێمەوە بۆ فەرانسە و دواجار لە دەور وبەری پاریس خانوویەکم

دۆزییەوە و تێیدا دانیشــتم. ئێستا شارۆمەندێکی فەرانسەویم و هەر لە فەرانسەش، پارەکە کتێبی بەسەرهاتی ژیانم چاپ و بڵاو کرایەوە.

ئەگــەر عەبدولڕەحمــان بمایە، چەندمانگی دیکــە، تەمەنی دەبووە ٨٢ ساڵ. هەندێ‌جار، هەوڵدەدەم ئەو کاریگەریانەی کە ئەو دەیتوانی لەسەر ڕووداوەکانی پاش مەرگی لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست دایبنێ، بهێنمە پێش چاوی خۆم و ئەوەیکە کاریگەریی ئەو لەسەر ڕووداوەکانی کوردستان دەکــرا چ جیاوازییەکی هەبوایــە. چونکە بە دڵنیاییــەوە جیاوازیگەلێکی دەبوو. عەبدولڕەحمان دیپلۆماتێکی کارامە و سیاسەتمەدارێکی ڕادیکاڵ بوو، دیارە بەدوور لەخەون و خەیاڵ و دەوەهم کەوتن .

بێگومان، لە ناو ئەو بەرانەی پاش مەرگی عەبدولڕەحمان لەدایکبوون، کەســانێک هــەن کە میراتگری کــردەوە و کاریگەرییەکانی ئەو بن و بە تێپەڕینی زەمەن، ئارمانجەکانی ئەو، بە ســەرنجدان بە پێویســتییەکانی کۆمەڵگەیەکی لەحاڵی ئاڵوگۆڕدا دەبەنە پێش و پەرەی پێ‌دەدەن.

پاش تێپەڕینــی دوو دەیە، گەلی کــورد، عەبدولڕەحمانیان فەرامۆش نەکردووە. ئەو بووە بە ســیمبۆلی خەباتی گەلەکەی لەڕەوتی هاتنەدی مــاف و ئازادییەکانیــان، خەباتێک کە هێشــتاش بەردەوامــە و هەموو ســاڵێ، لەگەڵ ســاڵوەگەڕی مەرگە تەژی لە تونــد و تیژییەکەی، گەلی کورد یادی عەبدولڕەحمان بەرز ڕادەگرێت: بازاڕییەکان دووکانەکانیان دادەخەن،گڵۆپــی ماڵەکانیان دەکوژێننەوە و کوردســتان نوقمی تاریکی دەبێت، چونکە کاتی ئەوە هاتووە کە بیر لەو کەســە بکەنەوە کە گیانی خۆی فیدای خەبات لە پێناوی کوردستاندا کرد.

لــەدەرەوەی وڵاتیش، وەکوو ناوخۆی کوردســتان، ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران و دۆستانی گەلی کورد، لەکۆڕیادەکانی بیرئانینــەوە و ڕێزگرتــن لــە بیرەوەرییەکانــی‌دا، کۆدەبنــەوە و ڕێزی لێدەگرن. نا، عەبدولڕەحمان لەبیر نەکراوە.

هێلێن کرۆلیش ـ قاسملوو

ژوئییەی ٢٠١٢

پاشکۆ

- عەبدولڕەحمان لە ژیاندا
- نووسینی: مارک کراوتس (Marc Kravetz)
- ڕۆژنامەنووس لە ڕۆژنامەی لیبراسیۆن

لە ڕێکەوتی ١٣ی ژوئییەی ١٩٨٩، عەبدولڕەحمان قاسملوو لە ڤییەن کوژرا. سکرتێری گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران ڕۆژێک لەوەبەر، سەفەری بۆ پێتەختی ئۆتریش کردبوو بۆ ئەوەی لەگەڵ نوێنەرانی کۆماری ئیسلامی، خولێکی نوێ لەو دانوستانە نهێنییانەی کە ٦ مانگ لەوە پێش بێئەنجام مابوونەوە، دەست پێبکەنەوە. وتووێژەکانی پێشوو بێئەنجام بوون. عەبدولڕەحمان دەیگوت کە ڕێژیمی تاران، لەگەڵ ئەوەدا کە ئامادەبوو هەندێ ئاڵوگۆڕ لە بەرژەوەندیی کوردەکان پێکبهێنێت، بەڵام وەکوو پێشوو سوور و پێداگربوو لەسەر قبووڵ نەکردنی خودموختاریی کوردستان.

بەڵام، دۆخەکە گۆڕدرابوو. ئایەتوڵڵا خومەینی مردبوو.

پیاوی دەسەڵاتداری نوێی ئێران، هاشمیی ڕەفسنجانی، وەکوو پیاوێکی واقیعبین و کردەوەخواز ناسرابوو. ئەو بوو کە لە سەپاندنی بڕیاڕی کۆتایی هێنان بەشەڕی هەشت ساڵە لەگەڵ عەراق بەسەر خومەینیدا،

ڕۆڵێکی دیاریکەری گێڕابوو.

وڵاتــی ئێران دۆخێکی ئاڵۆزی هەبــوو و ئەوەش بە تەنیاخۆی بەس بوو بۆ ئەوەیکە ڕێژیم، بەدوای ڕێگاچارەیەکدا بگەڕێت بۆ کۆتایی هێنان بە شەڕ لە گەڵ کوردەکان.

عەبدولڕەحمانیــش هــاوکات کــە بزووتنــەوەی خۆڕاگریــی کورد لە دژی «پاســدارانی شــۆڕش»ی ڕێبــەری دەکرد، بەدرێژایی ١٠ ســاڵ خۆڕاگری هەمیشــە بەدوای چارەســەری بابەتەکە لــە ڕێی دیالۆگەوە بوو، ڕەنگە بیری لەوە کردۆتەوە کە ئەمجارەیان بارودۆخەکە لەبارترە و چوارەمین بڕیاری دانیشــتنەکەیان، دواجار دەســکەوتێکی لێ شــین دەبێت. بە هەرحاڵ، ئەمە ئەو شتە بوو کە ئەو چاوەڕوانی دەکرد.

لــە نێــوان کەســانی دەوروبــەری خــۆی و تەنانــەت نزیکتریــن هاوکارەکانیشی‌دا، کەسانێکی زۆر کەم هەبوون کە ئاگایان لە مەبەستی ســەفەری ئەمجــارەی عەبدولڕەحمان بێت. زۆربــەی ئەوانە کاتێک لەو بابەتە ئاگادار بوونەوە کە ئیتر کار لە کار ترازا بوو و هەموو دەیانزانی کە نێردراوانی ڕێژیمی تاران کە بە پاســپۆرتی دیپلۆماتیکەوە هاتبوون، ئیزنــی وتووێژیــان نەبــوو، بەڵکــوو ئیزنی کوشــتنیان هەبــوو و ئەمە ڕاستییەکی سادە و لەهەمان‌کاتدا گەلێک بە ئازار بوو.

چەنــد حەوتوویــەک پێش لــەوە، لە پاریــس، عەبدولڕەحمــان داوای لێکــردم پێکێــک شــەراب پێکــەوە بخۆینــەوە. زیاتر لە ســاڵێک دەبوو یەکترمان نەبینیبوو. بەدەماخ و کەیف‌خۆش هاتەبەرچاوم. تازە لە تاران گەڕابوومەوە. من بە نوێنەرایەتیی ڕۆژنامەی لیبێراســیۆن بە مەبەستی بەدواداچوونــی پرۆگرامەکانــی بەڕێکردن و ئەســپەردەکردنی تەرمی خومەینــی چووبــووم بۆ تاران. هەر ئەم بابەتــەش یەکێک لەو بابەتانە بوو کە باســمان لێوە کرد، عەبدولڕەحمان گوتی: «تۆکاتی گەڕانەوەی بۆتاران لەوێ ئامادە بوویت و ئێستاش شاهێدی ڕۆیشتنەکەی بوویت». وتەیەکی کورت بوو، بەڵام بەجوانی مەبەستەکەی دەگەیاند.

منیش وەبیرم هێنایەوە کە لە ناســینی ئــەودا مەدیوونی خومەینی و

ئەو شەڕەم کە خومەینی لە دژی کوردەکانی ئێران وەڕێیخست. ئەویش وێـڕای پشتڕاسـتکردنەوەی، وەبیری هێنامەوە کـە: «کەواتە ئێمە ١٠ سـاڵە یەکتر دەناسـین». پاشان باسـی بیرەوەرییەکانی مەهاباد و ئەو گوندەمان کرد کە لەوێ یەکترمان ناسـیبوو. لەکاتی قسە کردندا گوتی: «تۆ بڕیارت دابوو کتێبێک بنووسـیت» منیش پرسـیارم کرد: «کتێبێک سەبارەت بە تۆ؟ ئەگەر سەبارەت بە تۆ بێت، زۆر باشە».

وەڵامـی دایـەوە: «نـا، سـەرنجی هیچکـەس ڕاناکێشـێت. بـەڵام، ئەگەر سـەبارەت بە مێژووی کـورد بێت، دەتوانم لەو بـارەوە بابەتی سەرنجڕاکێش بخەمە بەردەستت». پاشان گوتی کە بە نیازە ماوەیەک، لە هاویندا، سـەرلەنوێ بگەڕێتـەوە بۆ پاریس. پاشـان، بەدەم ئەوەوە کە ئامادەی ڕۆیشـتن بۆ دیدارێکـی دیکە دەبوو، گوتی: «بیر لەو کتێبە بکەرەوە».

لـە نێوان گفتوگۆکەدا، پرسـیارم لـە عەبدولڕەحمان کـرد کە ئایا بە بۆچوونـی ئەو، مەرگـی خومەینی دەتوانێ دەسـپێکی ئاڵوگۆڕ لەئێران بێـت، لە بەرژەوەندیی کوردەکان؟ ئەو زۆر بەکورتی وەڵامی دایەوە و گوتی: «دۆخێکی نوێ هاتۆتە ئارا، بەڵام دەسـەڵات هێشتاش بە دەست ئەو کەسانەوەیە، دەبێت هەندێ دان بە خۆماندا بگرین، بزانین چی ڕوو دەدات» و ئێمە، باسـی زۆر شـتی دیکەشمان کرد. بەڵام نازانم کە ئایا لەو کاتەدا بڕیاری دانیشتنەکەی ڤییەن درابوو یان نە. بەڵام هەر چۆنێک بێت، عەبدولڕەحمان باسـی ئەگەری دەست پێکردنەوەی دانوستانەکان لەگەڵ نوێنەرانی ڕێژیمی بەلای منەوە نەکرد. دیارە دیدارەکەی ئێمەش دیدارێکـی کاری نەبـوو. بۆ باسـێکی جیددی، بڕیار بوو لە سـەفەری داهاتوویدا بۆ پاریس، پێکەوە دابنیشـین و بەداخەوە، من نەمدەزانی کە ئـەوە دوا دیدارمان دەبێت و بـە ماوەیەکی کورت پاش ئەوە، لە ڤییەن سەبارەت بە کوشتنەکەی لێکۆڵینەوە دەکەم.

ئەوقاسـملوویەی کە من ناسـیم، سـەر لە نوێ لە گێڕانەوە کاریگەر و دروسـتەکەی هێلێن کرۆلیشدا، دۆزیمەوە. بێگومان لە نێوان هەموو

شاهیدەکان‌دا، هیلێن کە خۆشی و ناخۆشی و سارد و گەرمی ڕۆژگاری لــە گــەڵ تێپەڕانــدووە، پلەی یەکــەم و باڵاترین پێگەی هەیە. لە ســای هیلێن‌دا، ســەرەڕای ڕێبەرێکی سیاســی و نیزامی کە من ناســیبووم و لەڕاســتیدا لەو بوارەشــدا شــتێکی ئەوتــۆم نەدەزانی، لەگــەڵ ڕواڵەتی ڕاســتەقینە و کەسایەتیی قاسملوو ئاشــنا بووم. عەبدولڕەحمان کاتێک ســەبارەت بە ئارمانجــی کوردەکان دەدوا، هیــلاک نەدەبوو. لە ماوەی ١٠ ســاڵدا کــە من ئەوم ناســی، زۆرجاران هەڵکــەوت و هەر جارەش ســەبارەت بە بابەت و بوارە جیاوازەکان کە جێی سەرنجی ئەو بوون، وەک فەلســەفە، ئەدەبیات، شــیعر و شەرابی فەرانسە قسەی دەکرد، بە ڕاستی مامۆستا و شارەزا بوو.

بەڵام لە پەیوەندی لەگەڵ ژیانە شەخســییەکەی، بەگشــتی مرۆڤێکی نهێنی‌پارێز بوو و ڕاســتییەکەی ئەوەیە کــە منیش هەرگیز لەو بوارەدا پرســیارم لێ نەکرد. پاش تێپەڕینی زیاتر لە بیست ساڵ بەسەر مەرگە تراژیکەکەیدا، لە کتێبەکەی هیلێن کرۆلیشدا، هەمان قاسملوو دەدۆزمەوە کە زیندوو بوو و ماڵئاواییمان لە یەکتر کردبوو.

لێرەدا بە پێویســتی دەزانم سوپاسێکی زۆر لە ڕۆژنامەی لیبراسیۆن بکەم کە لەو کاتەدا دەرفەتی پێویستی بە من دا کە لە ڤییەن بمێنمەوە و لێکۆڵینەوە بکەم و پاش ئەوەش، لاپەڕەی پێویســتیان بۆ ڕەچاو کردم. بێگومان ئەوەی من کردم لێکۆڵینەوەیەکی ڕۆژنامەنووســی بوو، بەڵام هــاوکات بەجێهێنانــەوەی ئەو پــەڕی ڕێزم بوو بەرانبــەر بە یەکێک لە بلیمەت‌ترینــی ئەو مرۆڤانەی لە ماوەی کاری ڕۆژنامەنووســیی خۆمدا ناســیبێتم و من خۆم بە ئەمەکداری دەزانی. من لەگەڵ عەبدولڕەحمان و لە ســای ئەودا کوردەکانم ناســی، لەگەڵ توانا بێ‌هاوتاکانی ئەم گەلە لە بواری خۆڕاگری و عەشــقەکەیان بۆ بەئازادی ژیان ئاشــنا بووم و لەوەش باڵاتر، ڕێبەرێکی سیاســیم ناسی کە نموونەی لەسەر ئەم گۆی زەوییــە کەمە، هەربۆیەش حەزدەکەم ئاماژە بە هەندێ لە تایبەتمەندییە بەرچاوەکانی بکەم.

هەموو بە «دوکتور» بانگیان دەکرد. دەبێ دان بەوەدا بنێم کە منیش، کاتێـک بۆ یەکەمینجار دوکتـور عەبدولڕەحمانم لـە ژووری کارەکەی خـۆی لـە مەهاباد بینی، لـەڕووی نیاز پاکییەوە پێموابـوو کە ڕێبەری حیزبـی دێموکراتـی کوردسـتانی ئێـران لـە ژیانی شەخسـیی خۆیدا پزیشـکە. بـەڵام زۆر زوو تێگەیشـتم کە ئەو پلەی دوکتـورای هەیە لە بـواری ئابووری و لقوپۆپەکانیدا. دیارە لەو بـارەوە بەتەنێ نەبووم، بەڵکوو ئەمکردەوە سـاویلکانەیەی من، دەرخەری ڕادەی ئەو بێئاگاییە بوو کە لەو کاتەدا بە زۆری لە هەموو ڕۆژنامەکانی ئێمەدا سەبارەت بە کوردەکان دەبیندرا (لێرەدا نامەوێ پاکانە بۆ خۆم بکەم و ئەو نەزانیی و بێئاگاییە سـەبارەت بە بابەتگەلێکی لەودەسـتە، بە خەمساردییەکی بـاو لە ڕاگەیەنـە گەورەکانی ئێمەدا تۆختر دەبـووەوە و زۆرجاران لە ژێرنێـوی بابەتگەلێکـی ئاڵـۆز، بۆخەڵک شـی دەکرایەوە. لـە زاراوە و دەسـتەواژەیەکی بێشەرمانەی دەستەی نووسەرانەکاندا دەیانگوت کە ئەوبابەتە بۆ «فرۆشتن» نابێت.

لەگـەڵ ئەوەشـدا، ئەگـەر لـە ڕوانگەی ئێرانـەوە سـەیری بابەتەکە بکەیـن، بابەتـەکان هەندێ جیـاواز دەبن. لە هاوینـی ١٩٧٩دا، نزیکەی ٦ مانـگ پاش گەڕانـەوەی خومەینی بۆ وڵات، کـوردەکان لە پڕ بوونە گەرمەباسی ڕۆژ. عەبدولڕەحمانی قاسملوو بۆ نوێنەرایەتیی «مەجلیسی خوبرەگان» هەڵبژێردرابوو، کە لە بنەڕەتدا بڕیار بوو یاسای بنەڕەتیی وڵات داڕێژنـەوە. نوێنەری ناوچەی کوردسـتان تاکـە نوێنەری لائیکی هەڵبژێردراو بوو. ئەو بەهۆکارگەلی جیددی وەک ئەمین نەبوونی گیانی لە تاران، پێی باشـتر بوو لە دانیشتنی کرانەوەی مەجلیسی خوبرەگاندا بەشـداریی نـەکات. لێکدانەوەکـەی ئـەو دروسـت بـوو. خومەینی لە بـەر چاوی ڕای گشـتی داخ و کەسـەری خۆی دەربـڕی و لەبەرانبەر کامێراکاندا گوتی: «بەداخەوەم کە نەهات! ئەگەر بهاتایە، دەستبەسەرم دەکرد و دەسـتبەجێ دەمدا تیربارانی بکەن». ئەم وتانە، وتەی پووچ و بێبنەما نەبوون و هیچکەسیش نەیدەتوانی گومانی لێ بکات.

لەو کاتەدا، ڕۆژێک نەبوو کە مرۆڤگەلێکی زۆر پاش دادگایی کردنێکی چەند خولەکی و تەنانەت بەبێدادگایی کردنیش، تیرباران نەکرێن.

ئەم کردەوە، هاوکات، هێما و سیگناڵی دەسپێکی هێرشێکی هەمەلایەنە لە دژی خەڵکی کوردستان بوو و نووکی ڕمبەکەش ڕووی لە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و ڕێبەرەکەی بوو. خومەینی بە کەڵک وەرگرتن لەنێوی خودا، ئەوانی وەکوو دوژمنی پلە یەکی شۆڕش ڕاگەیاند بوو. لە نێوان هەواڵە ئاساییەکانی ئەو هاوینەدا، دواجار هەواڵێکی جیددی هاتبووە ئاراوە. ڕێژەیەکی کەم لە ڕۆژنامەنووسەکان و نێردراوە تایبەتەکان کە هێشتاش لە تاران مابوونەوە، بە پەلە و بە برە پارەیەکی سەرسووڕ هێنەر، تاکسییان دەگرت و بەرەو کوردستان دەچوون. بەڵام لەو ڕووەوە کە بەکرێ گرتنی تاکسی بۆ بەشیماڵیی ئەو ڕۆژنامەیەی من کارم بۆ دەکردن، نەگونجاو بوو، بڕیارمدا بە پاسی نەفەر هەڵگری شەوانە، کە هەموو ڕۆژێک لە نێوان مەهاباد و تاراندا هاتوچۆی دەکرد، سەفەر بکەم و هەر ئەوەش بووە شانسێک بۆ من.

هێزەکانی ئەرتەش و پاسدارەکان، ئۆتۆمبیلی ڕۆژنامەنووسەکانیان لە پشت وێستگەکانی پشکنینەوە ڕاگرتبوو. پاسدارەکان کە لە ڕاستیدا میلیشیاکانی ڕێژیمە نوێیەکە بوون، بە هێرش کردنەسەر کوردستان لە ڕاستیدا یەکەمین ڕاهێنانی جەنگیی خۆیانیان ئەزموون دەکرد. بە هاوکارەکانی منیان گوتبوو کە لەبەر «پاراستنی گیانیان» چوونە ژوورەوەیان بۆ ناوچەکە یاساغ کراوە. کەسیش نەیزانی کە ڕۆژنامەنوسێکی دیکە بە پاسی نەفەرهەڵگر بەرەو کوردستان بارگەی تێکناوە.

کاتێک پاسەکەی ئێمە گەیشتە وێستگەکە، لەلایەن پیاوە یۆنیفۆڕم پۆشەکانەوە کۆنترۆڵ کرا. بە منیان نەزانی و بەم چەشنە، پاش ١٤ کاتژمێر سەفەر، بەرەبەیانێکی ساماڵ گەیشتمە مەهاباد. سەرەڕای ئەو هەڕەشە دوژمنکارانانەی لە تارانەوە دەهاتە بەرگوێ و لەحاڵێکدا کە

لەمــەودای چەند کیلۆمیتــردا، لە لای ڕۆژهەڵاتی شــارەکە و لەودیوی گردەکانــەوە، هێزەکانــی ڕێژیم تەیــار بە چەکی قــورس کۆببوونەوە، مەهاباد بەشــێوەیەکی سەیر و سەرسووڕهێنەر سیمای شارێکی هێمن و بێدەنگی هەبوو.

جگــە لــە ژمارەیەک پێشــمەرگە کە چەکــی کلاشــینکۆفیان پێبوو و لێرەولەوێ سەرقاڵی پاراستنی هەندێ بینا بوون و چەند قەبزەیەک تۆپی هەوایی کە سیرەیان لە ئاسمانێکی بەتاڵ گرتبووەوە، هیچ جموجۆڵێکی نیزامی بەرچاو نەدەکەوت.

لێرە، هیچ شتێک لە لوبنان و جێگر بوونی میلیشیاکانی ئەو شارە، کە بۆ من حوکمی سەرچاوەی فیکریی ڕێفرێنسی هەبوو، نەدەچوو. لەحاڵێکدا کە دەیانگوت ڕێژەی چەکدارانی حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران، بە هەزاران کەس دەبێت. ئەی لە کوێ بوون؟ بۆمن بووە ناڕوونییەکی سەیر.

لەبیر نەکردنی یەکەمین هەســت بەرانبەر بە بابەتێک، یەکێک لە بنەما ئاڵتوونییەکانە لە پیشەی ڕاپۆرتنێریدا.

بــۆ مرۆڤێکــی تــازەکاری وەک من، بابەتــی هەرە بەرچــاو، هەمان کەشــوهەوای ئارام و بەگەشــە بوو کە لە کووچە و کۆڵانەکاندا لەگەڵی بەرەوڕوو دەبووم. لێرە، پیاوانێکی هێمن و ژنانێکم بینی کە پرچیان بە دەرەوە بوو و چاویان لە چاوی بەرانبەرەکەیان نەدەدزییەوە و ئەوش هەڵسوکەوتێکی زۆر ئاسایی دەینواند. لە حاڵێکدا کە لە تاران دۆخێکی دیکــەم بینیبــوو. لــەوێ، بــە زۆری ڕەگــەزی ژن لە دیمەنی شــارەکە ســڕدرابووەوە و تا ئاستی تارماییەکی ڕەش و بێدەنگ ڕووی لە کزی نابوو و بوونی بیانییەک، دەبووە هۆی نیگایەکی دوژمنکارانە و یان پڕ لە ترس و تۆقین. لە ٦٠٠ کیلۆمیتریی پێتەختدا، وەکوو ئەوە وابوو پێت نابێتە ســەر ئەردێکی دیکە. لە مەهاباد هەســتت دەکــرد کە ئازادییەکی تەواو باڵی بەسەر شارەکەدا کێشاوە.

بەبێئەوەی شــارەزاییەکم لە شــارەکە هەبێت، بەبێگرفت، دەفتەری

حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێرانم دۆزییەوە. سەرەتا، خاوەنی هۆتێلەکە هەندێ ڕێوشوێنی نیشاندام و دواتر بۆدڵنیایی، یەکێک لە بەردەستەکانی خۆی لەگەڵ ناردم. ئەو بەردەستە کە ناونیشانەکەی بەوردی نەدەزانی، لە ڕێگادا، پرسیاری دەکرد. شارەزا نەبوون لە زمان، ڕێگر بوو لەوەی تێبگەم چی لە نێوان بەردەستەکە و بەردەنگەکانیدا ئاڵوویر دەکرێت. تەنیا وشەی «دوکتور» بە گوێم ئاشنا بوو کە بەزۆری لە نێواخنی وتەکانیاندا دووپات دەبووەوە و بە زاردا هاتنی دەبووە هۆی کرانەوەی زمانی بەردەنگەکان. دیاربوو کە نێوی قاسملوو بۆ هەموو ئاشنا بوو و ئەوەیکە بیانییەک هاتووە سەردانی بکات، دەبووە هۆی خۆشحاڵیی بەردەنگەکانمان. زۆریش بە سانایی گەیشتمە ژووری دوکتور. لێرە، کەس داوای کارتی پێناسی لێ‌نەکردم و نەشیان‌پشکنیم. ئەوەش، جیاوازییەکی تەواوی لەگەڵ تاران هەبوو. پاش خۆناساندن و ڕوونکردنەوەکانم سەبارەت بە چۆنیەتی گەیشتنم هەتا نووسینگەکەی، «دوکتور» گوتی: «بەڵێ لێرە هەموو من دەناسن» و بە پێکەنینێکەوە کە من هەستم بە چەشنێک تەنز کرد لە پشتی، گوتی: «ڕاستە، وابزانم چیدیکە هیچ ڕکەبەرێکم نییە» و پاشان پرسیاری کرد: «بارودۆخ لە فەرانسە چۆنە؟» گفتوگۆکانی ئێمە چەند خولەکێک بە ڕواڵەت سەبارەت بە شتی ئاسایی تێپەڕی. لەو کاتانەدا، بەتایبەتی قاسملوو بوو کە پرسیاری دەکرد. دەیویست بزانێ چۆن گەیشتوومەتە مەهاباد. سەفەر کردن بە پاسی نەفەرهەڵگرم بۆ گێڕایەوە. لە قاقای پێکەنینی دا و گوتی: «ئەوان هێشتا بە تەواوی بەسەر دۆخەکەدا زاڵ نین. تۆ شانست هەبووە. هاوکارێکتان لە تارانەوە تەلەفۆنی کرد و گوتی لە نیوەی ڕێگاکەوە گەڕاندوویانەتەوە». پاشان سەبارەت بە دۆخی تاران و ئەوەیکە لەوێ سەبارەت بە کوردەکان و خودی ئەو، بۆچوونەکان چۆنە،پرسیاری لێکردم و گوتی: «ئایا دەزانی کە خومەینی دەیهەوێ تیربارانم بکات؟» لانیکەم، ئاگام لەو بابەتەیان هەبوو و گوتم: «ئەو دەڵێت کە تۆ دژە شۆڕشیت». ئەم وتەیە، سەرلەنوێ هێنایەوە

پێکەنین.

داوام لێکرد بۆم ڕوون بکاتەوە کە بەڕای ئەو، ئەو تاوانە ڕاستەقینانەی کە دژبەرەکانی وەپاڵی دەدەن چین؟ بە گۆڕینی سیمای‌دا، وای بۆچووم کـە دەیهەوێت بڵێت: «بەرنامەیەکی بەرفراوانە». زۆر بە کورتی گوتی: «مـن، هــەم منــم و هەم کــوردم و ئەوەش بــۆ ئەوان بەســە. ئەوەش بــۆ مــن شــانازییەکی گەورەیە». پاشــان بــە هێنانەبەرباســی نەریتی میوانخۆشەویستیی و پێکەوەگونجان و لێبووردەیی گەلی کورد، باسی «جیاوازیی کوردەکان» ی لەگەڵ ئەوانی دیکە کرد و گوتی: «هەر ئەم بابەتەیــە کە ئــەوان پێیان قبووڵ ناکرێت. لە مەهاباد مرۆڤگەلی جیاواز، بریتــی لە جوولەکە، مەســیحی، بەهایی، بێدیــن و زۆر خەڵکی دیکەش کە لە تاران ڕایانکردووە، دەدۆزیتەوە. ڕوانگەی ئێمە لە دینی ئیســلام، لەگــەڵ ڕوانگــەی ئاغای خومەینی چونیەک نییە. کوردەکان باشــتر لە هەرکەسێکی دیکە لە دەردی کەمینەکان دەگەن».

ئەو، باســی ئەو هیوایانەی کرد کە شۆڕشــی گەلانی ئێران دروستی کردبوو، باســی بەشــداریی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانی کرد لەو شۆڕشــەدا و ئەو نرخە قورســەی وەک ئەشــکەنجە و کوشــتاری شۆڕشــگێرەکان لە لایەن ســاواک ـ ڕێکخراوی نهێنی ڕێژیمی ڕابردوو ـ لــەو پەیوەندییەدا داویەتی. گوتی ئێمە یەکەمین کەســەکان بووین کە هەم وەکوو کورد و هەم وەک ئێرانییەک لە دژی ڕێژیمی شا خەباتمان کــرد و تــۆش دەزانی کە دروشــمی ئێمە: «دێموکراســی بــۆ ئێران و خودموختاری بۆ کوردستانە».

بــەڵام هەموو ئــەو هیوایانــە، بە زوویی گــۆڕدران بــە بێ‌هیوایی و کەمینــەکان، بریتی لــە کەمینە نەتەوەیــی و ئاینییەکان، تێگەیشــتن کە لــە کۆمــاری ئیســلامیدا، فرەڕەنگــی و جیاوازییەکان جێیــان نابێتەوە. کــوردەکان یەکەم کەســەکان بــوون بەوەیان زانــی و عەبدولڕەحمان لەوبــارەوە گوتی: «کوردەکان هەرگیز دەســت لــە خەبات بۆ بەرگری کــردن لە مافەکانیان هــەڵ ناگرن. ئێمە لە دژی ڕێژیمی شــا خەباتمان

کــرد و ئەگەر ڕێژیمی نــوێ پێداگربێت لە پێشــێلکردنی مافە ڕەواکانی ئێمــە، لە دژی ئەویش لــە خەباتەکەماندا بەردەوام دەبین. ئازادیخوازی بــووە بە بەشــێک لــە ژێنێتیکــی ئێمە». ئــەم وتانە دەکــرا وەکوو ئەو وتەگەلەی کە ڕێبەرانی «شۆڕشــگێڕ» بە مەبەســتی کەیفخۆشکردنی ڕۆژنامەنووســەکان دەیڵێن، بەراورد بکرێت، وتەگەلێک کە خودی خۆم زۆرجــار لە شــوێنی دیکەش بیســتبووم. بەڵام ئەمجارەیان شــێوازی گوتنەکــەی زۆر جیاواز بوو. وشــەکان ســادە و دوور لــە بریق و باق بوون و شێوازی ڕوونکردنەوەیان پێوە دیاربوو، نەک پڕوپاگەندە.

لــەو کاتــەدا، من توانای شــی کردنــەوەی ئەو بابەتــەم نەبوو. بەڵام ڕاستییەکەی ئەوەیە کە ئەو پیاوەی ئەو قسانەی دەکرد، لە هیچکام لەو ڕێبەرانە نەدەچوو کە پێشتر ناسیبووم. باس و گفتوگۆی ئێمە، لەپەستا بەهــۆی هاتنــە ژوورەوەی خەڵکەکــەوە دەپچڕا. دیالۆگێکــی کورت لە نێوان دوکتور و ئەو کەسانەدا ئاڵوێر دەبوو کە من لێی تێنەدەگەیشتم. بەڵام گومان لەوەدا نەبوو کە قاســملوو بە ڕاســتی ڕێبەرێکی جێی ڕێز و باوڕپێکــراو بوو و هەموو بەقســەیان دەکرد. پاش چوونە دەرەوەی میوانەکان، ئەو سەرلەنوێ بەهێمنی و بەدەم بزەیەکی هەمیشەیی سەر ڕوخسارییەوە درێژەی بە قسەکانی پێشووی دەدا و بە ڕوونی دیار بوو کە مەبەستی لەو قسانە ڕازی کردنی من نییە، بەڵکوو، وەکوو شاهێدێک بۆ ئەندێشەکانی خۆی سەیری من دەکات.

یەکەم کارتێکەری و هەســتێک کە لەو هەمبوو، لە ڕەوتی دیدارەکانی دواترماندا پشتڕاســت کرایەوە. لە دیرۆکی ژیانی شەخســی ئەو هیچم نەدەزانــی. بــەڵام تێگەییــم کە ســکرتێری گشــتی حیزبــی دێموکراتی کوردســتانی ئێــران، بــە واتایەکی دیکــە، ڕێبەری سیاســی و نیزامیی بزووتنەوەیەکــی ڕزگاریــدەری جیهانــی ســێهەم، ئــەو چەمکــەی کە ئەوســا بەکارمان دەهێنا، لەوەیکە وەکوو ڕۆشنبیر حیسابی بۆ بکرێت، ناترسێت.

لەو کاتەوە کە ئەم ڕستەگەلەم دەنووسی، زیاتر لە سێ دەیە تێپەڕیوە،

بـەڵام، یەکـەم دیـدارم لەگەڵ ئەو، لـە ژیانی کارییـمدا، وەکوو کات و سـاتێکی بەرجەسـتە، وەکوو خۆی ماوەتەوە. وێنەکانـی ئەم یەکەمین سـەفەرەم بۆ مەهاباد و بردنەسـەری چەند ڕۆژێک لـە دڵی مێژوویی کوردسـتانی گەمـارۆ دراودا، لەگەڵ بـاس و گفتوگۆکانمان لە ژووری کارەکەی قاسـملوو، تێکدەچڕژێـن. دۆخەکە تایبەت بـوو و لێرەدا بە پێویسـتی نازانم هیـچ لە تایبەتمەندییە دراماتیکەکـەی ئەو هەلومەرجە زیاد بکەم. سەرەڕای ئەوەش، وەکوو بیرەوەرییەکی خۆش، ئەو دۆخەم لـە یادە کە بەدڵنیاییـەوە دەرەنجامی میوانداری جوان و لەوەش زیاتر، دەرەنجامـی هێمنایەتـی پەیوەندی و خۆشمەشـرەبیی پیاوێک بوو کە سـەرەڕای ئەو هەموو بەرپرسـایەتییەی لە ئەسـتۆی بوو و باشتر لە هەر کەسێکی دیکە دەیزانی کە هاکا تۆفانەکە هەڵکات، کەچی خۆی تێک نەدەدا و هێمن بوو.

هەڵکردنی تۆفانەکە، بابەتی چەند ڕۆژ یان چەند کاتژمێری دیکە بوو و خەڵکی شارەکەش ئەوەیان دەزانی. بە هیچ شێوەیەک جێی باوەڕ نەبوو کە خەڵک ئاگایان لەو هێرشە نەبێت کە لەو دیوی دۆڵەکەوە ڕێکدەخرا؟ کەچی واپێدەچوو هیچ شتێک ناتوانێت کاریگەریی لەسەر ڕووگەشی و پێکەنینەکانـی «دوکتور» دابنێت. ئەم پێکەنینە کە بەدەگمەن لە ڕواڵەتی دوور دەکەوتەوە، بە بۆچوونی من پەیامێکی مەزنی پێبوو، خوێندنەوەی منیش لەو پەیامە ئەوە بوو کە کاتێک مرۆڤ تووشـی ئاستەنگ دەبێت، نابێت تووشی سەرلێشێواوی و لەوەش زیاتر بێهیوایی بێت، لەو کاتەدا بوو کە تێگەیشـتم عەبدولڕەحمان مرۆڤێکی خۆشـبین بوو و بەرەبەرە تێگەیشـتم کـە ئاشـتی بۆکوردەکان زیاتر شـتێکی دەگمـەن بوو هەتا بنەمایەک و ئاشـتی لە ئازادیدا، لەوەش دەگمەنتر. هەر بۆیەش دەتوانم بڵێـم کە لەو کاتەدا، هەموومان کات و سـاتێکی گرانباییمان تێدەپەڕاند و زێدەڕۆییـم نەکـردووە ئەگـەر بڵێم بیرەوەرییەکانی ئەو سـەردەمە، هەرگیز فەرامۆش ناکرێن.

بـە خوێندنەوەی بەسـەرهاتی ژیانـی هێلێن کرۆلیش، تێگەیشـتم کە

هاوســەرەکەی لە شــوێنێک، ئەو ڕســتەیەی «ئاندرێ مالرۆ»ی Andre Malraux نووســیوەتەوە کە: «بە بێئەوەی حەزم لە شــەڕ بێت، شەڕم کرد». قاســملوو لە نێــوان گفتوگۆکانمان‌دا، کاتێک پرســیارم لێکرد کە ڕوانگەی ئەو بەرانبەر بە شەڕ چییە، بە بێئەوەی ئاماژە بە سەرچاوەکەی بــکات، ڕێک هەمان ڕســتەی پێگوتم و ئەویش ڕێــک لەو کاتەدا کە لەو دیوی گردەکانەوە، کەسانێکی دیکە خۆیان بۆ شەڕ ڕێکدەخست. خۆیشم بەو پرســیارانەوە کە دەمکردن، هەستم بە ئاسوودەیی نەدەکرد. بەڵام مەگیــن من هەر بۆ ئەو مەبەســتە لە تارانــەوە نەهاتبووم؟ بەهەرحاڵ، پرســیار کردن بەشــێک لە پیشــەکەی من بوو و هەر بۆیەش نیگەرانی ئــەوە نەبووم وەکوو لاشــخۆر ســەیر بکرێــم. داوای لێبوردنم کرد و گوتم: من حەزم لە شــەڕ نییە. قاسملوو وەڵامی دایەوە: «منیش حەزی پێناکــەم. شــەڕ ژیان و ماڵ و حاڵی خەڵــک کاول ئەکات و دەبێتە هۆی کوشتاری مرۆڤەکان. بەڵام دەسەڵاتدارانی ڕێژیم بژاردەیەکی دیکەمان بۆ ناهێڵنەوە و پێشــمەرگەکانی ئێمەش جەنگاوەرانێکی شایســتەن». تا ئەوکاتە، من نەمدەزانی وشەی «پێشمەرگە» بە مانای ئەو کەسەیە کە بەپیریی مەرگەوە دەچێت. پاشــان قاســملوو گوتی: «ئەوانن کە لەدژی ئێمە شەڕدەکەن، ئێمە تەنیا بەرگری دەکەین».

بــە قاســملووم گوت کە هــەر لە یەکــەم ڕوانیندا دیارە کە باڵانســی هێــز لــە بەرژەوەندیی ئێــوە نییە. وەڵامــی دایەوە: «ئەگەر مەبەســتت ئەوەیە کە ئێمە دەبابە و فڕۆکەمان نییە، قسەکەت تەواوە. جگە لەوەش، ئەگەریش هەمانبووایە، بەکارمان نەدەهێنا. ئێمە لەوە باشــترمان هەیە، ئێمــە شــاخەکانمان هەیــە و بە ڕێکوپێکیــش خۆمان ڕێکخســتووە». ئەزموونەکانم فێری کردبووم کە لە هەلومەرجێکی ئەوتۆدا نابێت زۆر پرســیار بکەم، چوونکە کەڵکی نییە و وەڵام وەر ناگریتەوە. ســەرەڕای ئەوەش، ڕیسکم کرد و دوایین پرسیاری خۆم کرد: ئەگەر ئەوانەی لەو لایەی دیکەن، بڕیاری هێرشیاندا، لەمەهاباد چی ڕوو دەدات؟

وەڵامــی دایەوە و گوتی: «ئەوەندەی پێمان بکرێ خۆڕاگری دەکەین،

ئەویش لە دەرەوەی شار. ئەگەریش نەتوانین پێشیان پێبگرین، ڕێگای هاتنەژوورەوەیان بۆ مەهاباد کراوە دەبێت. شۆڕشـگێڕەکانمان لە شار دەبەینە دەرەوە، ئەوە تاکە ڕێگەیە کە مەترسـی و کاولکاری لە خەڵک دوور خەینەوە. ئەوان هەموو کەرەسـتەیەکی پێویستیان بەدەستەوەیە بۆ ئەوەی شـارەکە کاول بکەن و ئێمەش ناتوانین پێش بەو کاولکارییە بگریـن. پێـم گوتی کە خاڵی بەهێـزی ئێمە شـاخەکانمانن. وابزانم ئەم ڕادەیە لەزانیاری بۆ تۆ بەس بێت، وانییە؟»

لە ڕاستیدا، ئەوە پرسیار نەبوو قاسملوو لە منی کرد، بەڵکوو بەڕێزەوە تێی گەیاندم کە ڕێبەری حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، لە ئێستادا کاری گرینگتـر و بە پەلەتری لـە وەڵامدانەوە بـە لێوردبوونەوەکانی نێردراوێکی تایبەتی ڕۆژنامەی لیبراسـیۆن (Liberation) بەدەستەوەیە، تەنانـەت ئەگەر ئەم نێـردراوە تایبەتە، تاکە هەواڵنێر بێت کە لەو کاتەدا لەمەهابـاد ئامادەیە. حەزم دەکرد زانیاری زیاتر بەدەسـت بهێنم. بەڵام هەرکارێـک کاتوسـاتی گونجـاوی خۆی هەیـە. نەمدەتوانـی دڵنیابم لەوەیکـە ئەو گفتوگۆیە، لانیکەم لەو شـوێنە، دوایـین گفتوگۆ دەبێت و چیدیکە، بەو زووانە بنکەی سـەرەکیی حیزبی دێموکراتی کوردسـتانی ئێران لە مەهاباد نابینمەوە.

سـەرلەبەیانیی ڕۆژی دواتر، بەدەنگـی تەقینەوەی یەک لەدوای یەک لەخـەو هەسـتام. دووکەڵێکـی سـپی، وەک هــەور، بنـاری گردەکانی داپۆشیبوو و لەسەربانی هۆتێلەکەوە بەجوانی دیار بوو. هەر لەوکاتەدا، خاوەنـی هۆتێلەکە هـاواری کرد: «فڕۆکـە». هـاوکات، دوو فڕۆکەی شـەڕکەری بۆمب هاوێژ بەئاسـمانی شـارەکەدا تێپەڕی و سەرلەنوێ نزیکـەی ١٠ بۆمبی لە دەور و بەری شـارەکە خسـتە خوارەوە. بەڵام دەنگـی تەقینـەوەی بۆمبەکان هێنـد بەرز بوو کە مـرۆڤ وای دەزانی لـە کۆلانێک ئەولاتـر کەوتۆتە خـوارەوە. پاشـان بێدەنگـی زاڵبووەوە. بێدەنگییەکی وەها بەسام و تۆقێنەر کە دەتگوت لەو شارەدا هیچشتێک ناجووڵێتـەوە. تەنانـەت چۆلەکەکانیش لە جریـوە کەوتبوون. ڕەنگە بە

هۆی ئەوەوە بوو کە تەقینەوەکەوە، گوێی کپ کردبووم.

چەند خولەکێک دۆخەکە هەروا تێپەڕی. من هێشتاش لە سەربان بووم. پاشان بینیم کە ئەندامانی بنەماڵەیەک لە ماڵێکی نزیکی هۆتێلەکە هاتنە دەرەوە، پاش کەمێک، ئەندامانی بنەماڵەی دووهەم و سێهەم.. کاتێکیش لە سەربانی هۆتێلەکە هاتمە خوارەوە و گەیشتمە کۆڵان، خەڵک هەموو لە دەرەوە بوون. خەڵک بە گرووپی بچووک کە بەرەبەرە زیاتر دەبوو، وەکوو ڕووبارێک بەرەو شەقامە سەرەکییەکانی شار بەڕێوە بوون.

بۆ کوێ دەڕۆشتن؟ بۆ من ناڕوون بوو.

لە ماوەی دوو کاتژمێردا،خەڵکی مەهاباد، شاریان بەجێهێشتبوو، ڕێک وەک جەستەیەک کە خوێنی تێدا نەمابێت. کەمێک پێش نیوەڕۆ، دەنگی گرمەی دەبابەکان، هاتنەژوورەوەی هێزی براوەکانی بە شارە چۆڵوهۆڵەکە ڕاگەیاند. تەنانەت فیشەکێکیش نەتەقا بوو [1]. دواتر،

١. سەبارەت بەم کورتە چیرۆکە، پێویستە ڕوونی بکەمەوە کە پێرسۆنێلی هۆتێلەکەش هۆتێلەکەیان بەجێهێشتبوو. کاتێک پاش پیاسەیەکی کورت لە ناوشاردا گەڕامەوە بۆ هۆتێل، بینیم کە خاوەنی هۆتێلەکە Mahabad Innیش خەریکی بار کردنی هەندێ لە کەلوپەلەکانی بۆ نێو ئۆتۆمبیلەکەیەتی. پێش چوونە دەرەوە لە هۆتێل، کلیلی نووسینگەی هۆتێلەکە کە تاکە تەلەفۆنی هۆتێلەکە و چرپایەکی خەویشی تێدا بووی دایە دەستم و پاشان ڕۆشت. بڕیارم دا ئامێری تایپ کردنەکەم بێنمە ئەو ژوورە، بە بێ ئەوەی بیر لە چوونە دەرەوە لەو هۆتێلە بکەمەوە. لەو کاتەدا، گرینگ ترین بابەت، نووسینی وتارێک بوو سەبارەت بە ڕووداوەکانی مەهاباد. دواتر بیرم لەوە کردەوە خۆ من هیچ کەرەستەیەکم لەبەردەستدا نییە بۆ ئەوەی وتارەکەم بگەیەنمە ڕۆژنامەکەم. بەڵام هەڵە بووم، هەرکە تەلەفۆنەکەم هەڵگرت، خاتوونێکی ئۆپێراتۆریس لەوپەڕی هێڵەکەوە وەڵامی دایەوە و بە ئینگلیسیش قسەی دەکرد. بە بێ ئەوەی هیوایەکی ئەوتۆشم هەبێت، پرسیاری چۆنیەتی پەیوەندی گرتن لەگەڵ پاریسم لێ کرد. ئەو خاتوونە بە ئینگلیسی پرسیاری لێ کردم: «چ ژمارەیەک بەڕێز؟» (Which number sir) پاش چەند ساتێک لەگەڵ ڕۆژنامەکەی خۆم لە پاریس قسەم دەکرد. جگە لەوەش، پاش ماوەیەکی کورت، تەلەفۆنەکە زڕەی لێوە هات. لە یەکێک لە ڕادیۆ گرینگەکانی پاریسەوە پەیوەندییان پێوە کردبووم کە دەستبەجێ، ڕاپۆرتێکی خێرام لە ڕووداوەکانی مەهاباد پێدان. پاشان لە نووسینگەی ئاژانسی فرانس پرێس AFP (ئاژانسی هەواڵدەریی فەرانسە) لە تارانەوە پەیوەندییان پێوە کردم. بەڕاستی بابەتی ئەو تەلەفۆنە سەرسووڕهێنەر بوو. پێویستە بۆ خوێنەرانی ئەم سەردەمەی ڕوون بکەمەوە کە لە ساڵی ١٩٨٠دا، ئەو کەرەستە سەرسووڕهێنەرانەی کە ئەمڕۆکە لە پێویستییە گرینگەکانی ئێمەن، هێشتا کەشف نەکرابوون. هەربۆیەش ئێمە بە تەلەفۆن یان تێلێکس پەیوەندیمان دەگرت کە هەم تێچوویەکی زۆری هەبوو و هەم بە ئاستەم وەچنگ دەکەوت. سەرەڕای ئەوەش بەرپرسانی حکومەتی بە توندی کۆنترۆڵیان دەکردن و ئەگەر گومانیان لە پەیوەندییەک هەبوایە دەستبەجێ دەیانبڕی. بۆچی؟ چۆن بوو کە تەلەفۆنی مەهاباد بەو باشییە کاری دەکرد، تەنانەت باشتر لە تارانیش و ئەویش لە کاتێکدا کە شار لە لایەن پاسدارەکانەوە گەمارۆ درابوو؟ ڕاستییەکەی ئەوەیە کە وەکوو خۆم هیچ وەڵامێکم

زانیم کە خەڵکی شار، زۆریش دوور نەکەوتبوونەوە. ئەوان بەشێوەی کاتی بەرەو شاخەکان ڕۆشتبوون و لە دەور و بەری شارەکە گیرسابوونەوە. زۆربەیان، پاش چەند ڕۆژ گەڕانەوە بۆشار. بەو حاڵەشەوە، پاشنیوەڕۆی هەمان ڕۆژ، بێژەری هەواڵەکانی تەلەفزیۆنی حکوومەتی ئێران بەشێوازێکی حەماسییانە «ئازادکردنی» شاری مەهابادی ڕاگەیاند و گوتی سەربازە قارەمانەکان لە سای کەرەمی خودادا «گرووپە دژە شۆڕش»ە کانیان شکستداوە و بە چەپڵەڕێزان و ئاهەنگ گێڕان و شادی و گوڵبارانی خەڵکی شارەکەوە چوونەتە ناوشار. ناوی ڕێبەری ئاژاوەگێڕەکان نەبراو تەنیا گوتیان ئەو خائینە تەنانەت هاوڕێکانی خۆیشی بەجێهێشتووە و ڕایکردووە و زۆر ناخایەنێ کە بەو سزایەی بۆی ڕەچاو کراوە دەگات.

بەڵام ئەوکەسانەی کە ئەم چیرۆکەیان بەڕووەکەی دیکەیدا بینیبوو، بە بیستنی ئەم پڕوپاگەندە درۆیینانە، بە چاوی ڕێزەوە دەیانڕوانیە بزووتنەوەی خۆڕاگریی کوردەکان و ڕێبەرەکەیان و تەنانەت ستایشیان دەکرد.

هەر چەند کە بێژەری تەلەفزیۆن تەنیا دەقێکی تەبلیغیی دەخوێندەوە. بەڵام نیزامییەکانی ڕێژیم کە بۆخۆیان لەو شوێنە بوون، دەیانزانی کە چ کاریگەرییەکی پێچەوانەی دەبێت و هەربۆیەش، ڕاپۆرتیان بۆ سەرەوەتری خۆیان ناردبووەوە. هیچ شەڕێک ڕووی نەدابوو، بۆ پێشوازیی براوەکانیش نە گوڵباران کرابوو و نە شاییولۆغان.

بۆی نییە. دواتر کاتێک عەبدولڕەحمان قاسملووم لەو گوندە بچووکە لە شاخەکانی کوردستان بینییەوە، ئەم چیرۆکەم بۆ گێڕایەوە. ئەو گوتی کە کارمەندەکانی ناوەندی تەلەفۆنی ناوچەکە لە شۆڕشگێڕەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بوون. دیارە من هەرگیز نەمتوانی بەدواداچوون بۆ ئەو وردەکارییانە بکەم، بەڵام ئەوەی ڕوون و ئاشکرا بوو، ئەوە بوو کە سەرکەوتووانی ئەو ڕۆژە، ئاگایان لەو بابەتە نەبوو. جگە لەوەش، تێنەگەیشتم کە چلۆن ژمارە ٢ی مەهاباد، واتە ژمارەی هۆتێلەکە، ڕاستەوخۆ لە دەرەوەوە وەردەگیرا. سەرەڕای ئەوەش دووپاتی دەکەمەوە کە لە ماوەی ٤٨ کاتژمێردا، هەواڵەکانی تایبەت بە شاری داگیرکراوی مەهاباد، بۆ دەرەوە دەگوێزرایەوە، بە بێ ئەوەی کەس لێی ئاگادار بێتەوە. لە پیشەی ڕۆژنامەنووسیدا، هەندێجار پێویستە مرۆڤ بەم موعجیزە بچووکانی ڕازی بێت و زۆریش پرسیار لە خۆی نەکات.

شکســتێکیش لەئارادا نەبوو. پێشمەرگەکان پاشەکشەیان کردبوو. هێزە نیزامییەکان دەستیان بەســەر شارێکی چۆڵوهۆڵدا «گرتبوو». خەڵکی شــارەکە پشــتیان تێکردبوون. بە گیرانی مەهاباد، ئەو شەڕەی ڕێژیم دەســتی پێکردبوو، بە ســەرکەوتنێکی بێدەســکەوت بۆ ڕێژیم کۆتایی پێدەهات. هێزە شۆڕشگێڕەکانی کوردیش بەبێ هیچ خەسارێک، بەرەو شــاخەکانی کوردستان پاشەکشەیان کردبوو. لە ڕاستیدا، هەمووشتێک بە پێــی پێشبینییەکانی ڕێبەری حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران چووبووە پێشەوە.

ئــەم چیرۆکــە ڕەنگــە ببێتــە هــۆی بێهیوایــی لایەنگرانــی چیرۆکــە حیماسییەکان [٢]. ڕووداوەکانی دواتر، تایبەتمەندییەکی بەرچاوی دیکەی عەبدولڕەحمــان قاســملوو وێنــا دەکەن کــە بە بۆچوونی من شــایانی ئەوەیــە لێرەدا باس بکرێــت. لێرە تا «دوایین دڵۆپی خوێن» شــەڕیان نەکردبــوو. ئەو دروشــمە بەناوبانگەی کە من لــە هەلومەرجی دیکەدا زۆرجار بیســتبووم. بێگومان ئەوەم لە قاســملوو نەبیســتبوو. بەڵکوو ڕێک بە پێچەوانەی ئەوەوە دەدوا. سەرەڕای باڵادەستیی ڕێژیم لەباری ڕێژەی هێزی چەکدار، پێشمەرگەکان لە بەرانبەر فڕۆکەی بۆمب هاوێژ و دەبابە و تۆپخانەی قورســەوە هیچ شانســێکیان نەبوو. هەر بۆیەش، بژاردەی ئەوان بەبێ سێودوو، بژاردەیەکی تاکتیکی بوو. بەڵام بابەتەکە تەنیا بە بژاردەیەکی تاکتیکی کورت نەدەکرایەوە.

قاسملوو نەیدەویست خوێنی پێشــمەرگەکانی بڕژێت، لەوەش زیاتر، نیگەرانی چارەنووســی خەڵکی شــارەکە بوو. بەرگریی نیزامی لە شار، کاولکردنی شارەکە و تۆڵە کردنەوەی تۆقێنەری لەو شارە بەدواوە بوو. ئەو هەمیشــە دەیگوت: «ئێمە شەڕ ناکەین، بەرگری دەکەین». جارێکی دیکەش پێداگری دەکەم کە مەبەستی ئەو لەو گوتەیە، دروشمدان نەبوو،

٢. دیارە من لێرەدا تەنیا باســی ڕۆژێک پێش هاتنی پاســدارەکان بۆ مەهاباد دەکەم. لە ڕاســتیدا، گەمارۆی شــاری مەهاباد ١٨ ڕۆژی خایاندبوو و پێشــمەرگەکان، لە دەرەوەی شــار و تا ڕادەیەک دوور لە شار، لە دژی هێزەکانــی ڕێژیمی تاران شــەڕێکی چڕیان دەکــرد. لەو کاتەدا ڕۆژنامەی لیبراســیۆن بە پوختی ئەم ڕووداوانەیان بڵاو کردبووەوە.

بەڵکوو ڕوونکردنەوەی بابەتەکە بوو. لە ڕوانگەی سکرتێری گشتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانەوە، خۆڕاگری و مانەوە، بە مانای ڕژانی خوێن لە پێناو شانازیی بزووتنەوە و ڕێبەرەکەیدا نەبوو. قاسملوو خەونی بە کوردستانێکی ئازادەوە دەبینی و ئەوەی بۆ زیندووەکان دەویست. ناتەبایی ئەم ڕوانگەیە لەگەڵ نەریتی شەهیدپەرەستی لە ئیسلامی شیعەدا، کە لایەنگرانی خومەینی گەیاندبوویانە لووتکە، ئەرز و ئاسمان جیاوازی هەبوو. ڕوانگەی قاسملوو، لە هەموو بارێکەوە، لەگەڵ ڕوانینی «شۆڕشگێڕی» باو لەو سەردەمەشدا جیاوازی هەبوو. من وتەیەکی دیکەی قاسملووشم لەبیرە. ئەو بەو شێوازە تەنزئاسا هەمیشەییەی خۆی، دەیگوت: «Viva Muerte» (بژی مردن) و پاشان دەیگوت: «مەگەر ئەم دروشمە، دروشمی فاشیستەکان نەبوو؟ ئایا بەلای تۆوە سەیر نییە کە ئەمڕۆ بەناوی شۆڕشەوە پەنا بەرنە بەر دروشمێکی ئەوتۆ؟»

خەڵکی بێدیفاع لە تۆڵە سەندنەوەی ڕێژیم بێبەهرە نەمانەوە. لە هەموو شارەکانی کوردستان کە لە لایەن هێزەکانی ڕێژیمی تارانەوە گەمارۆ درابوون، کردەوەی تۆقێنەر ڕوویدا. شێخ «سادق خەڵخاڵی»ی قێزەون کە لە لایەن خومەینییەوە وەکوو «حاکم شەرعی گەڕۆک» دیاریکرابوو، «دادگای شۆڕش»ی خۆی لە هەموو لایەک خستبووە گەڕ و گەلێ دادگایی کردنی دەستبەجێ و بەپەلەی بەڕێوە برد. دادگایی کردنەکان تەنیا چەند خولەکێکی دەخایاند و هەمووشیان بە فتوای مەرگ و تیرباران کردنی دەستبەجێ کۆتاییان پێدەهات. خەڵخاڵی، نەک هەر شانازی بەو کردەوەی خۆیەوە دەکرد، بەڵکوو ئیزنی ئەوەشی دەدا کە لە تیربارانکردنەکان فیلم هەڵگیرێتەوە.

وێنەی یەکێک لەو دیمەنانە، لەو کاتەدا، خەڵاتی پۆلیتزێری (Pulitzer) بردەوە و لە هەموو دنیادا بڵاو کرایەوە. بە دڵنیاییەوە ئەم وێنەیە ڕاچڵەکێنەر بوو، بەڵام نە بەو ڕادەیەی ویژدانە نووستووەکان وەخەبەر بێنێت. چونکوو لەبیرم نایە لەسەر ئەو نیوەیە لەگۆی زەوی کە وڵاتە

ڕۆژئاواییەکانی لەسەرە، سەرکوتی کوردستانی ئێران، بچوکترین ڕێپێوانی لێکەوتبێتەوە (لەشوێنەکانی دیکەش دۆخەکە هەر وەها بوو) تەنانەت نەبووە هۆی نووسینی نووسراوێک بە ناوەرۆکی ناڕەزایەتییەوە لە لایەن ڕۆشنبیرە پێشکەوتووەکانەوە، کە لەم کاتانەدا لانیکەم ئەوان دەستقووچاو و ڕژد نین. وەی لە بێکەسیی کوردەکان! ئەم تەریک کەوتنەوەی کوردەکان بەڕاستی بەئازار بوو.

عەبدولڕەحمان لەو بارەوە زۆریش تووشی سەرسووڕمان نەدەبوو. چونکە باشتر لە هەموو کەسێک ئاگای لەو تەریککەوتنەوە بوو کە خەباتەکەی ئەو تێیدا بەردەوام بوو. ئەو لەم دۆخە، نە ڕەزایەتی دەردەبڕی و نە کەسەر، بەڵکوو دەیگوت: «ئەمە ڕاستییەکە و بۆ بزووتنەوەکەی ئێمە هێمایەکی ڕوون لە لاوازییە. لە هەمانکاتیشدا، خۆناساندن بە هەموو نرخێک و لەڕێی چالاکییە سەیر و سەمەرەکانیشەوە مەبەستی ئێمە نییە». ئەو وتەگەلە دەکرا بە وشەی حەکیمێک بەراورد بکەیت کە لە برانبەر نەهامەتیدا ڕەزایەت دەردەبڕێ، هاوکات دەکرا وەکوو وتەکانی ڕێبەرێکی سیاسی ببینی کە بەو شێوەیە دەردەبڕدرێ. هەمان ڕێبەر کە لە نۆڤامبری ١٩٧٩دا، لە هەمان یەکەم ڕۆژەوە، بارمتەگرتنی دیپلۆمات و کارمەندەکانی سەفارەتی ئامریکا لە تارانی ڕەت کردەوە و مەحکوومی کرد. بەرپرسایەتیی ئەو کردەوەیە، گرووپێکی تا ڕادەیەکی زۆر ناسراو کە ڕاگەیەندراو و بەیاننامەکانی بەنێوی «خوێندکارانی لایەنگری هێڵی ئیمام» واژۆ دەکرد، وەئەستۆی گرت. بەو کردەوەیەش، بۆ ماوەی ٤٤٤ ڕۆژ جیهانی نوقمی نیگەرانی کرد.

عەبدولڕەحمان بێزاریی خۆی لەو شێوازە دەردەبڕی و دەیگوت: «خەبات بۆ ڕزگاریی ئێران لە ژێر کۆت و بەندی ئامریکا شتێکە و بچووک کردنەوەی ئەو خەباتە تا ئاستی شانتاژێکی پڕ لە هەراوزەنا لە دژی ژیانی کۆمەڵە مرۆڤێک و ئەویش بە شێوازێکی وەک خەڵکی هەرچیو پەرچی شتێکی دیکەیە. هەروەک لە بەرنامەی حیزبی دێموکراتدا هاتبوو، ئازاد کردنی جیهانی سێهەم لەژێر کۆت و بەندی

ئیمپێریالیسمی زلهێزەکان، مەبەستی خەباتێکی درێژخایەن بوو و ئەم خەباتە لە ناوخۆ، بە مەبەستی جێگیرکردنی بیرێکی دێموکراتیک لەنێو حیزب و لە کۆمەڵگەدا جیا نەدەکرایەوە. بەلای قاسملووەوە، کاری پەروەردە لەڕەوتی خەباتدا، لەپێش هەموو شتێکەوە بوو. قاسملوو دەیگوت: «فێر بوونی ئازادی دژوارە» و هەربۆیەش، هەمیشە جەختی دەکردەوە کە تەنانەت لە دژوار ترین هەلومەرجەکاندا، نابێ مەبەستە سەرەکییەکانی خەبات بەقوربانی پێویستییە کاتییەکان بکرێت و دەشیگوت کە هیچ مەبەستێک، تەنانەت جوانترینی، نابێت پاساو بۆ بەکارهێنانی هەر ئامرازێک بێت.

ئەو لەتێرۆریسم بێزار بوو. بەردەوام دەیگوت کە گەورەترین شانازیی ئەو ئەوەیە کە توانیویەتی ئارمانجەکانی حیزبەکەی لە ڕێی کارکردن و هەڵسووڕانی ڕۆژانەوە بە خەڵکی دیکە بناسێنێت و دووپاتی دەکردەوە کە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران هەرگیز هەڵسوکەوتی نەگونجاوی لەگەڵ زیندانییەکان نەکردووە، خەڵکی بێدیفاعی ئەزیەت و ئازار نەداوە، فڕۆکەی نەفڕاندووە، بارمتەی مرۆیی نەگرتووە، لەبازاڕ و پاسەکانی ناوشار ودەرەوەی شاردا بۆمبی نەچاندووە. قاسملوو هەرچەند حەزی لە توندوتیژی نەبوو، بەڵام لە توند و تیژیش نەدەپرینگایەوە و بەتەواوی، بەرپرسایەتیی کردەوە نیزامییەکانی خۆی دەگرتە ئەستۆ. هەرچەشنە کردەوەیەک کە بۆنی تێرۆریسمی لێ بهاتبایە، مەحکوومی دەکرد و ئەوەش هم لە بنەماکانی کاری ئەو بوو و هەم شێوازێکی پەروەردە بوو لە خەباتدا و هەڵبژاردەیەکی ئەخلاقی و لە هەمانکاتدا سیاسی، هەژمار دەکرا.

لەم بوارەدا، لە ڕەوتی وتووێژێکدا کە لە ڕۆژنامەی لیبراسیۆنیش بڵاو بووەوە، قاسملوو دەڵێت: «ئێمە نرخەکەی دەدەین. کەمتر سەبارەت بە ئێمە قسە دەکرێت. خەباتەکەی ئێمە سەرنجی ڕاگەیەنەکان ڕاناکێشێت. گرووپێکی بچووک بە بارمتەگرتنی مرۆڤەکان و چاندنی بۆمب لەسەرانسەری دنیادا ناوبانگ دەردەکات. بەڵام ئاوڕ لەو

بزووتنەوە ڕزگاریخوازانە نادرێتەوە کە کردەوەی تیرۆریستی ئەنجام نادەن». پاشان گوتی: «منیش ئەمڕۆ کە ڕێبەرایەتیی بزووتنەوەیەک لە شۆڕشگێڕان دەکەم. بەڵام ئێمە بەرانبەر بە داهاتوو، بەرپرسیاریەتیمان هەیە. سبەی بەو پیاوانەی کە داواکارییەکی وەهامان لێیان هەبووە، دەتوانین چی بڵێین؟ بەوجۆرە پیاوانەوە کۆمەڵگەیەکی چۆن بنیات دەنێین و ئەوانە چۆن دەتوانن ژیانێکی ئاساییان هەبێت؟ ئەگەر ئێمەش هەمان هەڵسوکەوتی دوژمنەکانمان هەبێت، ئەوسا ئێمەش وەک ئەوانمان لێدێت و قسەکانیشمان هەمووی بەدرۆ دەردەچێت».

دوکتور قاسملوو بەمشێوەیە بۆچوونەکانی خۆی دەردەبڕی.

مرۆڤ دەیتوانی بیر لەوە بکاتەوە کە دەربڕینی وتەی ئەوتۆ کە لەو سەردەمەدا و لەو هەلومەرجەدا، دەگمەن بوو، دەبوو ببێتە هۆکاری بایەخدان بە حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و ڕێبەرەکەی لەلایەن هێزە ڕۆژئاواییەکانەوە، بەتایبەتی کە لەو کاتەدا، بزووتنەوەی کورد گرینگترین هێزی خۆڕاگری لەدژی سەرەڕۆیی زاڵی مەلاکان بوو.

پێشتریش گوتوومە کە لە دەرەوە، سەبارەت بە چارەنووسی تراژیکی کوردەکانی ئێران هەڵوێستێکی ئەوتۆ نەدەگیرا. نەک هەر ئارمانجی پێنج میلیۆن کوردی ئێران، بەڵکوو ئارمانجی ٢٥ میلیۆن کورد (ژمارە و ڕێژەکان تایبەت بەو سەردەمەن) کە لەناو پێنج وڵاتدا دابەش بوون، هەرچەند پشتگیریی بەشێکی بەئاگای ڕایگشتی نێونەتەوەیی ڕاکێشابوو، بەڵام لەلایەن دیپلۆماسیی زلهێزەکانەوە سەرنجی پێنەدەرا و لە دێموکراسییە ئورووپاییەکاندا هیچ کاردانەوەیەک بەرانبەری نەدەبینرا. ئەم دێموکراسییانە، پێش لە هەرشتێک بیریان لە بەرژەوندیی تایبەت و لە هەمانکاتدا ناتەبای ناوچەیی دەکردەوە.

تەنانەت کیمیابارانی شاری هەڵەبجە لە کوردستانی عەراق لەلایەن هێزی ئاسمانیی سەدام لە ١٦ی مارچی ١٩٨٨دا و کوژرانی ٥٠٠٠ کەس، هیچ نارەزایەتییەکی فەرمی لێنەکەوتەوە. یەکێک لە یەکەمین کردەوەکانی جۆرج بووش (George Bush) (باوک)، پاش بەدەستەوەگرتنی دەسەڵات،

دژایەتی کردنی بڕیارنامەی کۆنگرە بوو سەبارەت بە پەسەند کردنی سزادانی سەدام، کە لە لایەن سەرۆک کۆمارەوە ویتۆ کرا و پەسەند نەکرا. لەو سەردەمەدا، بابەتی گرینگ بۆ سەرۆک کۆمار ئەوە بوو کە لە بەرانبەر کۆماری ئیسلامیدا کە دوژمنی سەرەکی بوو، دەبوو چاوپۆشی لە ڕێژیمێکی پۆخڵی وەک ڕێژیمی سەدام حوسێن بکرێت. بەرلەوە، کاتێک کە ڕێژیمی بەعسی عەراق دوژمن بوو و شای ئێران دۆست، دۆخەکە جیاواز بوو. هاوپەیمانییەکان و دوژمنایەتییەکان ئاڵوگۆڕیان بەسەردا دەهات. بەڵام کوردەکان هیچ هاوپەیمانێکیان نەبوو و ئەم دۆخەش نەدەگۆڕدرا.

قاسملوو بەجوانی ئاگای لەم بابەتە بوو. ئەو بە بەردەوامی لە ڕەوتی سەفەرەکانی خۆیدا بۆ دەرەوە و بەتایبەتی بۆ ئورووپا، ئەوەی ئەزموون کردبوو. هەرچەند ئەو بەگشتی ڕێزی لێدەگیرا، بەڵام بەدەگمەن لەلایەن کۆبوونەوە و بنیاتە فەرمییەکانەوە وەردەگیرا. لە باشترین حاڵەتدا، بە کەڵک وەرگرتن لە دۆستایەتیی هەندێ لە هاوڕێ کۆنەکانی خۆی و کەڵک وەرگرتن لە پەیوەندیی خۆی لە ئەنتێرناسیۆنال سۆسیالیست، هەندێجار دەیتوانی بۆ گەلەکەی چەند داواکارییەکی مرۆیی هەبێت و یان لەسای مرۆڤێکی دەست ئاوەڵاوە چارەسەری کێشەیەکی دەکرد کە بۆخۆی ئۆگریی پێ هەبوو.

ئاغای ژان ـ فرانسوا دونیو (Jean –Fransois Deniau) لە وەزیرەپێشووەکانی ژیسکار دیستێن (Giscard d/ Estaing) بە خۆشییەوە دەیگێڕایەوە کە لە کاتی وەزیر بوونی ئەودا چلۆن قاسملوو بە مەبەستی وەرگرتنی یارمەتی لە حکوومەتی فەرانسە بۆ چاپی دووبارەی تاکە قامووسی فەرانسەوی ـ کوردی کە لە بازاڕدا نەمابوو، ژووری کارەکەی ئەوی نابوو بەسەریەوە. بابەتی دەگمەنی دیکەش وەکوو خانمی دانییێل میتێران (Daiele Mitterrand) هاوسەری سەرۆک کۆمار، و دوکتور بێرنارد کوشنێریش (Bernard Kouchner) هەبوون. دوکتور کوشنێر هەر لەوکاتەوە کە لەگەڵ پزیشکە فەرانسەوییەکان ناسراو

بــە «French Doctors» کاری دەکــرد، وەکــوو «دۆســتی کوردەکان» ناوبانگی دەرکردبوو. چەند کەســایەتییەکی دیکەش هەبوون کە کەمتر لەوان گرینگ بوون.

کاتێــک لەو بارەوە لەگەڵ قاســملوو قســەم کرد، جگە لــە تەنزێک لە هەڵسوکەوتیــدا کە بەشــێک بوو لە کەســایەتیی ئەو، هەســتم بە هیچ وەڕەز بوونێک نەکرد لە قســەکانیدا. قاسملوو ڕوونی کردەوە: «دەرک کردنی ئێمە، هەمیشەش کارێکی ئاسان نییە. پرسی کوردەکان، پرسێکی ئاڵۆزە. کاتێک تا ئەم ڕادەیە دۆستمان کەمە، دەبێ لەگەڵ دوژمنەکانمان نەرمتــر بین» بەڵێ، لە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاســت پەندێک هەیە کە دەڵێت: دوژمنی دوژمنەکەم ..

لــە پەیوەنــدی لەگــەڵ بزووتنەوەکانــی کــورددا، ئــەم ســەربەندە کۆنوسواوەوەی ڕێئال پۆلیتیک، لە ماوەی شەڕی هەشت ساڵەی نێوان عــەراق و ئێــران، ڕەوتێکی خەماوی بەخۆوە گرتبــوو. جەلال تاڵەبانی، ڕێبــەری یەکێــک لــە دوو حیزبە ســەرەکییەکەی کوردســتانی عەراق پەنای بردبووە بەر تاران و لە لایەن کۆماری ئیســلامییەوە پشــتیوانی دەکــرا. قاســملووش هاتوچــۆی بەغای دەکرد و لە لایەن ســەدامەوە پشــتیوانی دەکــرا. قاســملوو و تاڵەبانی ماوەیەکــی دوور و درێژ بوو هاوڕێ بوون. ئەم دۆخە، دۆخێکی دڵخۆشــکەر نەبوو و قاسملوو زۆر کەم باسی دەکرد. لەو گفتوگۆیانەدا کە ئەو کاتە پێکەوە هەمانبوو، ئەو تەنیا جارێک و ئەویش بە پارێزەوە ســەبارەت بەو بابەتە قســەی کرد و بەتایبەتــی جەختــی لەوە کــردەوە کە کــوردەکان هاوپەیمانی کاتیی دوو لایەنی دژبەیەکن، لانیکەم، بە مەبەستی پێشگیری کردن لە شەڕی براکــوژی لــە هیچ هەوڵێک درێغی ناکەن. لە گەڵ ئەوەشــدا کە ڕێژیمی تاران حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و ڕێبەرەکەی بە «پێکهاتن» لەگەڵ «شــەیتانی گەورە» (لەو کاتەدا ئەم وشــەیە لەلایەن دەسەڵاتی تارانــەوە بە ئامریــکا دەگوترا ـ وەرگێــڕ) تاوانبار دەکرد، واشــینگتۆن هیچ هاودەنگی و ئۆگرییەکی ســەبارەت بە پرســی کوردەکان لە خۆی

نیشـــان نەدەدا. هــەر چەند کە دیپلۆماســـیی ویلایەتــە یەکگرتووەکانی ئامریــکا لە کاتی شــەڕی کوردەکانی عەراق لەگــەڵ ڕێژیمی ئەو وڵاتە (نێوان ســاڵەکانی ١٩٦١-١٩٧٥لەکاتی مســتەفا بارزانی) بەهۆی تێبینییە ژێئۆســتراتێژیکەکان بەشــێوەیەکی تایبــەت چــالاک بــوو و دوکتــور کیسینجێر (Kissinger) ڕاوێژکاری ئەوکاتی پرێزیدێنت نیکسۆن (Nixon) لەبواری تەناهی نەتەوەییدا، لە کتێبی بیرەوەرییەکانی خۆیدا بە دوور و درێژی و بەشــێوەیەکی زۆر بێشەرمانە باسی دەکات، بەڵام هەرگیز لە پەیوەندی لەگەڵ کوردەکانی ئێراندا ئۆگری لەخۆی نیشان نەدا.

دوکتور قاســملوو بەهۆی ئەوەوە کە پێشــتر کۆمۆنیست بوو و یان پێیــان وابوو کە کۆمۆنیســتە، ڕێگــەی پێ‌نەدەدرا بچێتــە ئامریکا و بۆ ماوەی ١٠ ســاڵ واتە هەتا ژوئییەی ١٩٨٩، ئەم دۆخە، واتە ڕێگری لە چوونی بۆ ئەمریکا بەردەوام بوو. لە بەرەبەری سەفەرەکەی بۆ ڤییەن، عەبدولڕەحمــان بــە وردی ئامادەکاریــی بۆ یەکەمین ســەفەری خۆی دەکرد بۆ ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئامریکا، هەرچەند هیوایەکی ئەوتۆی بە دەرئەنجامی سیاسیی سەفەرەکەی نەبوو، بەڵام بۆ ناساندنی پرسی کورد، چاوەڕوانیی زۆری لە سەفەرەکەی هەبوو.

هەرگیز لە چۆنیەتیی و دەسکەوتی ئەو سەفەرە کە قاسملوو بڕیار بوو بۆ ئامریکا بیکات، ئاگادار نابینەوە. چونکە گرووپی بکوژە نێردراوەکان لــە تارانــەوە بڕیارێکی دیکەیان دا. بەڵام دەتوانین بە ئاســانی بیر لەوە بکەینــەوە کە قاســملوو دەیویســت چی بــۆ بەردەنگــە ئامریکاییەکانی ڕوون کاتەوە. دروشــمی حیزبەکەی قاســملوو «دێموکراسی بۆ ئێران و خودموختاری بۆ کوردســتانی ئێران» بەتەنیا درووشمێک نەبوو بۆ ئــەوەی لە کۆنگرەکاندا بدرێت و یان لەســەر لافیتــەکان و دیوارەکانی کوردســتان بنووســرێتەوە، بەڵکــوو دەرئەنجامــی بیرکردنەوەیەکــی واقیع‌بینانــە و درێژخایــەن بــوو. ئــەو زۆرجار بە لێکدانــەوەی ورد و دروست ئەو دروشمەی شی کردبووەوە و بەرگری لێکردبوو.

کۆتایی هاوینی ساڵی ١٩٧٩م بەباشی بیردێتەوە. لەو ڕۆژەدا، قاسملوو

لە گوندێکی بچووک و ونبوو لەنێو شـــاخەکانی کوردســـتاندا، لەبەردەم من و دوو ڕۆژنامەنووس، یەکیان لە هەواڵنێریی فەرانسە (AFP)، ئەوی دیکەیـــان لە ڕۆیتێـــرز (Reuterz)، لەو بـــوارەوە ڕوونکردنەوەی دا. ئەو ڕۆژە، چەنـــد ڕۆژێـــک پاش ئـــەوە بوو کە مەهاباد لـــە لایەن هێزەکانی ڕێژیمەوە دەستی بەسەردا گیرا.

ئەو نەخشـــەیەکی کردبووەوە، بەئاماژەی دەست، نەخشەی هێماییینی (ســـیمبۆلیک) وڵاتێکی لەوپەڕی سنوورەکانی ئێران، عەراق و تورکیەی کێشا و گوتی: «ئەمەکوردستان، نیشتمانی مێژوویی کوردەکانە. لەسەر ئەم گۆی زەوییە، ئێمە پڕحەشـــیمەتترین نەتەوەین کە لە سەرەتاییترین مافەکانـــی بێبەش کـــراوە. بەڵێ، ئێمە نەتەوەیەکین کـــە خاوەنی مێژوو، زمـــان و کولتـــووری تایبەت بە خۆیەتی» پاشـــان، بـــە پەنجە ئاماژەی بـــۆ لووتکـــەی ئـــەو شـــاخانە کرد کـــە بەدەور ئـــەو گونـــدەوە بوون و گوتـــی: «وڵاتی عەراق، لەودیوی ئەم شـــاخانەوەیە. ئـــەو خەڵکەش کە لـــەوێ دەژین هەر کـــوردن. ئەوێش هەر ماڵی ئێمەیە. ئەم ســـنوورانە، سنووری ئێمە نین». تۆزێک وەستا، وەک بیەوێ دەرفەتی بیرکردنەوە ســـەبارەت بەو شـــتانەی گوتبووی بە ئێمە بدات. دواتر دەســـتیکردەوە بە قســـەکردن و گوتـــی: «ئەوەش دەزانم کە چیدیکـــە ناتوانین ئاوا بیر بکەینـــەوە. حکوومەتێکـــی کـــوردی کە لە چوار لاوە گەمـــارۆ درابێت و ڕێگای بەرەو دەریاشـــی نەبێت، ناژی و بـــەردەوام نابێت و بنیات نانی دەوڵەتێکی کوردی کە نەخشـــەی ناوچەکـــە تێکبدات، دەبێتە هۆی ترس و تۆقینـــی هەموو لایەک». ئەو وێـــڕای ڕوونکردنەوەی زیاتر، دەیگوت کـــە لـــەو ســـاڵانەی کۆتایی ســـەدەدا کە یەکێـــک لـــە تایبەتمەندییەکانی سەلماندنی نەتەوەکانە، هیچکەس بیرۆکەی دابەش بوونی سێ دەوڵەت بۆ دروســـتبوونی دەوڵەتی چوارەم» قبووڵ ناکات و پاشـــانیش گوتی: «ڕێگاچارەی دروست و گونجاو بریتییە لە خودموختاری، بەڕێوەبەریی خۆجێیـــی بەدەســـتی خۆمان و پەروەردە و ڕاهێنـــان بە زمانی خۆمان، لەچوارچێـــوەی ئێرانێکـــی دێموکراتیک و لـــە هاوئاهەنگی لەگەڵ دیکەی

گەلانی ئەم وڵاتەدا». لەڕاستیدا قاسملوو دیموکراسی و خودموختاریی بۆ هەموو گەلانی ئێران دەویست و ئەوەی لە بەرژەوەندیی هەمووان دەزانی.

بێگومان ئەوەش، ئەو شتە نەبوو کە ڕێبەرانی کۆماری ئیسلامی بیریان لێدەکردەوە. لە ڕوانگەی خومەینییەوە، کورد، فارس، ئازەری، تورکمەن، بەلووچ و عەرەب بوونی نەبوو، بەڵکوو یەک گەل هەبوو و ئەویش گەلی موسوڵمان بوو. لە ڕوانگەی ئەوەوە، دیموکراسیش ئیدئۆلۆژییەکی پەست، ڕزیو و گەندەڵ بوو کە لە ڕۆژئاواوە بە مەبەستی دروست کردنی جیاکاری لەنێوان خەڵکدا هاوردە کرابوو. لەوەش زیاتر، دژبەرانی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران لە تاران، دروشمی ئەوحیزبەیان بە چەواشەکارانە و سەرپۆشێکی کاڵفامانە بۆ لێکترازانی ئێران دەزانی، کە حزب ورەی ئەوەی نییە ڕاشکاوانە دانی پێدابنێ و ئەوەی کە خودموختاری داواکراوی حیزب، یەکەم هەنگاوە بەرەو خواستی «کوردستانی گەورە»، پێکهاتوو لە کوردەکانی ئێران، عەراق، تورکیە و تەنانەت سورییە و یەکیەتیی سۆڤییەتی سوسیالیستی، و پێویستە پێش لەوەی ئەو ئاژاوە و فیتنەیە پەرەبسێنێت، خاشەکێش بکرێت. لەو بوارەوە تەنانەت «لائیک»ەکانی ڕێژیم، وەک ئەبۆلحەسەن بەنی سەدر ـ کە پاشماوەیەکی کورت وەک یەکەمین سەرۆک کۆماری کۆماری ئیسلامی هەڵبژێردرا و دواتر ئەویش بە نۆبەی خۆی لە لایەن خومەینییەوە وەلانرا ـ یش لەگەڵ «هێڵی ئیمام» هاوڕا بوون. سەبارەت بە دەرکردنی فەتوای مەرگی قاسملووش، هەموویان هاوڕا بوون و ئەم فەتوایە، ١٠ ساڵ دواتر، لەلایەن جێنشینەکانی خومەینییەوە جێبەجێکرا. قاسملوو، وەکوو پرەنسیپێک، لە توندوتیژی بێزار بوو، سەرەڕای ئەوەش، لە توندوتیژی دوورەپەرێز نەبوو. ئەو لەوکاتەدا بزووتنەوەیەکی چەکداریی تا ڕادەیەک بەهێز و بەشێوەیەکی بەرچاو بەدیسیپلینی لە هەلومەرجێکی زۆر سەختدا و بەکردەوە لە دۆخی شەڕێکی بەردەوامدا، ڕێبەری دەکرد، شەڕێک کە سەرەڕای ئاگربەستە

کەم و زۆر درێژخایەنەکان، لە هەر ئان و ساتێکدا ئەگەری هەڵایسانی لێدەکرایــەوە. نهێنی کاری و کۆچکردنە بەردەوامەکان لە شــوێنێکەوە بۆ شوێنێکی دیکە، زۆربەی کاتەکان بەشێک بوون لە ژیانی ئەو. هێلێن کرۆلیــش لە کتێبەکــەی خۆیدا، باس لە ڕێژەیەکــی زۆر لەو جێگۆڕکێ بەردەوامانە دەکات. بەشــێکی گەورە لە لێهاتوویی قاســملوو لە بواری ڕێبەریدا، بۆ ڕێکخستنی بەرگری تەرخان کرابوو.

لەگەڵ ئەوەشــدا، ئەو بڕوای بەوە هەبوو کە پرســی کورد لە ڕێگەی شــەڕی چەکدارییەوە چارەسەر نابێت و هەمیشــە دووپاتی دەکردەوە کــە: «ڕەنگە ســەرکەوتن بەدەســت نەهێنیــن، بەڵام ئەوانیــش ناتوانن بەچۆکماندــدا بهێنن و لەپێمــان بخەن»، بە وتەیەکــی دیکە، حکوومەتی ناوەندی دەیتوانی دەســت بەسەر شارەکانی کوردستاندا بگرێت، بەڵام خەباتی کوردەکان لە شــاخەکان هەرگیز شکســت ناهێنێت و دەیگوت: «مەگــەر ئەوەی ئەوان بتوانن شــاخەکانمان تەخت بکەن و نەیهێڵن». ئــەو بڕوای بــەوە هەبوو کە دەبێ ڕۆژێک لەڕێــی دیالۆگەوە بەئەنجام بگەن و ئەوەی ئەمڕۆکە بەهیچ شێوەیەک قبووڵ ناکرێت، ڕەنگە سبەی، کاتێک دوو لایەنی دژبەر بەو دەرئەنجامە بگەن کە ســازان باشــترە لە شەڕێکی کاولکەر، دەگاتە ئەنجام.

بێگومان، ئەم باوەڕە ڕیشەدار و پتەوەی قاسملوو، لە بەرەکەی خۆیدا کۆدەنگیــی لەگەڵ نەبوو. ڕەخنەگرە میانەڕەوەکان بە «ڕیفۆرمیســت» بوون تاوانباریان دەکرد کە دیارە ئەو تاوانە لە ڕوانگەی قاســملووەوە پێداهەڵگوتن و وەسفکردن بوو، بەڵام لەو بڕگە زەمەنییەدا سووکایەتی پێکردنێکی سیاســی بوو. توندترین ڕەخنــەکان لەلایەن بزووتنەوەکانی دیکە و ئەوکەســایەتییە کوردانەوە کە کەمینە بوون، لە عەبدولڕەحمان دەگیرا. ئەوان تا ئەوڕادەیە زێدەڕۆییان دەکرد کە بە سازشــکار ناویان دەبرد و تەنانەت هەندێ کەس باسی «خەیانەت»یان دەکرد. بیرەوەریی ســتالین، هێشــتاش بەلای ڕێژەیەک لە گرووپە چەپــە ئەوپەڕگیرەکانی ئێرانەوە مابووەوە. ئەم تاوانە گاڵتەجاڕ و ســاویلکانانە کە تێگەیشــتنی

بـۆ خوێنەری ئەمڕۆکە جێی باوەڕ نییە، لەخۆیدا دەرخەری پانتای ئەو کێشـانە بوو کە عەبدولڕەحمان قاسـملوو بۆ ڕێبەرایەتی کردنی حیزب و دوورکەوتنەوە لە شـەڕی براکوژی کە بە گشتی خەساری زۆری بە بزووتنەوەی کورد گەیاندبوو، دەبوو ململانێیان لەگەڵ بکات.

کارێکـی ئاسـان نەبوو، کوردسـتانی ئێران کە لە لایـەن حکوومەتی ناوەندییەوە هیچ ئاوڕێکی لێنەدرابووەوە، ناوچەیەکی پەرەنەسـەندوو بوو و لەو ڕووەوە، کۆماری ئیسـلامیی ئێران باشـتر لە ڕێژیمی پێش خۆی نەبوو. مۆدێرن بوونی ڕێژەیی شاری مەهاباد، لە دەروازەی شار ئەولاتر نەبوو. قاسـملوو دەبوو لەگـەڵ کۆمەڵگەیەکی «دواکەوتوو»ی دابـڕاو لە دونیا، بێبەش لە مافـی بڕیاردان، بێبەش لە خوێندن بەزمانی زگمـاک، هەڵبڕاو لە کولتووری خۆی و لەوەش زیاتر، پشتبەسـتوو بە نەریتەکان و سەرۆک عەشیرەتەکانی خۆی، بسازێت و خۆی بگونجێنێت. بەوحاڵەشەوە، ئەو لەو کۆمەڵگەیەدا هەستی بە نامۆبوون نەدەکرد.

ئـەو بەدەگمـەن، لەشـوێنێکی دیکـە بەقـەدەر ئـەو کاتـەی لەگـەڵ هاونیشتمانەکانی خۆی بوو هەستی بە ئاسوودەیی و ئارامی دەکرد. بۆ نموونە: جارێکیان لە کوێرەدێیەک بەشێوەی کاتی پەنای گرتبوو، بینیم کـە چلۆن لەگەڵ گوندییەکان ڕێک وەکوو ئەندامێکی بنەماڵەکەیان، نانی دەخـوارد و گاڵتە و گەپی لەگەڵ دەکردن. لەو ڕووەوە کە زمانەکەیانم نەدەزانـی، نەمدەتوانـی لە ناوەرۆکـی قسەوباسـەکانیان تێبگەم. بەڵام هەرچـی بوو، ئەوان لـە ناخەوە پێدەکەنین و قاقایـان لێدەدا. دووپات بوونەوەی ئەو دیدارانەش خۆی بوو بە بەشێک لەو ساتانەی فەرامۆش ناکرێن. لە مەودایەکی نزیکی ئێمەوە، هێلیکۆپتێرە شەڕکەرەکانی ئێران کە بە نزمی و نزیک لە زەوی دەسووڕانەوە و بەدوای هێزەکانی ئەودا دەگەڕان، وەبیری دەهێنانەوە کە بەو نزیکانە شـەڕ هەڵدەگیرسێتەوە. ئـەوەش، دەرفەتێکی دیکەی ڕەخسـاند بۆ ئەوەی بەشـێکی دیکەش لە تایبەتمەندییـە بەرچاوەکانی ئەم پیاوە و ئەم ڕێبەرە بناسـم کە ئاماژە بـە هەندێکیان دەکەم. بیرەوەرییەکی دیکەم لەبیـرە کە دەگەڕێتەوە بۆ

زستانی ١٩٨٠. ئەو ڕۆژنامەنووسانەی لەو کاتەدا لە ئێران بوون، لە نێوان تاران و تەورێزدا کە شوێنی پێکدادانە ڕەش و توندوتیژەکانی لایەنگرانی خومەینی و شۆڕشگێڕە ئازەرییە لایەنگرەکانی ئایەتوڵڵا شەریعەتمەداری بوو، لە هاتوچۆدا بوون. لەگەڵ ئاوالێکی هاوپیشەی خۆمدا بەنێوی جاناتان ڕاندال کە نێردراوی ڕۆژنامەی واشینگتۆن پۆست بوو و ڕۆژنامەنووسێکی کارامە و یەکێک لە باشترین کارناسەکانی پرسی کورد لە دونیادایە، پاش بەجێهێشتنی تەورێز بە مەبەستی بینینی عەبدولڕەحمان، ڕێگایەکی پێچەوانەمان هەڵبژارد و گەیشتینە گوندێک لە نزیکەی ورمێ کە نێوەکەیم لەبیر نەماوە. بیرم نایەتەوە کە ڕاندال چلۆن لەڕێی پەیوەندییەکانییەوە توانیبووی پەیوەندی بە قاسملووەوە بگرێت. لەو ڕۆژەدا، قاسملوو لەو گوندە لەگەڵ کەسایەتییە ناوچەیەکان، ڕێژەیەک لە کادرەکانی حیزب و ڕێژەیەکی بەرچاو لە سەرکردەکانی عەشایەرەکان کۆبوونەوەی هەبوو. کاتێک ئێمە گەیشتینە گوندەکە، شەو داهاتبوو، کاتێکیش گەیشتینە هۆڵەکە، کۆبوونەوەکە لە تەواوبووندا بوو. پێش نانی ئێوارە، لەسەر مەجوعمەکان، چایی، ئاومیوە و سۆدا دانرا بوو. میواندارەکەمان (قاسملوو) بە گاڵتەوە گوتی: «کاتی خواردنەوەی ئەو خواردنەوانەیە کە ئیشتیامان دەکاتەوە، بەڵام لێرە کەس مەشرووب ناخواتەوە» پاشان گوتی: «دیارە ئەم بڕیارە بیانییەکان ناگرێتەوە» هێشتا وتەکەی تەواو نەکردبوو کە بتڵێک ویسکییان هێنا. نە جاناتان و نە من، هیچکاممان، حەزمان لە ویسکی نەبوو، بەڵام دیارە ئەوە ڕێزێکی تایبەت بوو کە لە ئێمە نرابوو.

هەرچەند زۆربەی کوردەکان موسوڵمانی «سوننە»ن، بەڵام داب و نەریتە مەزهەبییەکان زۆر بە قورسی وەرناگرن. لەگەڵ ئەوەشدا، ئێمە لە کۆبوونەوەیەکدا بووین کە کەسایەتییە سوننەکان و چەند کەسێکی ئاینییشی لێبوو. هەربۆیەش، بەڕاستی گونجاو نەبوو ڕێوشوێنە ئاینییەکان لەبەرچاو نەگرین. ئەم چیرۆکە، ڕەنگە زۆر ئاسایی بێتە پێشچاو. بەڵام ئەگەر وەبیری بێنینەوە کە لەو کاتەدا پۆلیسی ئیسلامی

و یان شـــتێکی وەک ئەو ناوە، ســـەبارەت بە هەموو شتێک و لە هەموو شـــوێنێک کەشـــێکی تۆقێنـــەری خولقاندبوو و هەرکەســـێک کە گومانی شـــکاندنی ئەو بڕیارە توندئاژۆیانەی لەسەر بوایە، بەتوندی سزا دەدرا، ئەوسا تێدەگەین کە ئەو چیرۆکە لەجێی خۆیدا گرینگە. لە تاران شتێکی وەها نەبوو. لێرە هەبوونی بتڵێک ویسکی، لەڕاستیدا، دەرخەری بەهایەکی پێداگوژیک بوو. قاسملوو، بەو شێوە، دەیویست هەموو لەوە تێبگەیەنێت کە هەر کەســـێک ئازادە، بەپێی ویژدانی خـــۆی هەڵسوکەوت بکات، بە بێئەوەی مافی ئەوەی هەبێت بۆ چوون و یاسای خۆی بەسەر خەڵکی دیکەدا بسەپێنێت. ئەو کردەوە، لە ڕاستیدا، بەجۆرێک وانەیەکی بچووک لە لائیسیتە و تولێرانسی دەنواند و ئەویش بە بێ پەنابردنە بەر هەرا و زەنا و وتاردان و خوتبە دادان. دیارە، مەبەســـتی عەبدولڕەحمان ئەوە نەبوو کە ببێتە هۆی شۆک بوون و بزواندنی کەسایەتییە سوننەکان کە بڕیـــار بوو پێکەوە نان بخۆین. جگە لـــەوەش، گومانی تێدا نەبوو کە لە نێوان ئەو کەســـایەتییانەدا، کەسانێک هەبوون کە «جاش» بوون، واتە هاوکاریـــی ڕێژیمیان دەکرد و زانیارییـــان بۆ دەناردنەوە. هەر بۆیەش، شـــکی تێدا نەبوو کە ڕێژیم لەڕێی ئەم ســـیخوڕ و جاشـــانەوە زانیاری دەســـتدەکەوت کە ڕێبەری کوردەکان بە خۆشـــیی نوێنەرانی شەیتانی گـــەورە و شـــەیتانی بچووک (لەوکاتەدا ڕێژیمی ئێران، نێوی شـــەیتانی گەورەی لە ئامریکا و شەیتانی بچووکی لە فەرانسە نابوو)، خوانی مەی خواردنەوە دەڕازێنێتەوە. قاســـملوو بەم کردەوەی خۆی، دەیویست بە هەموویان و لەوانە، ڕۆژنامەنووسە بیانییەکان نیشان بدات کە «جیاواز بوونـــی کوردەکان» تەنیا دروشـــم نییە و ســـەرەڕۆیی ئیســـلامی لێرە نایبڕێت.

دیـــارە چیرۆکـــی مـــەی خواردنەوە، تەنیـــا نمونەیەکی بچـــووک بوو. ڕێبەری حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەگەڵ ئاریشەی جیددیتر وەکـــوو دابونەریتی کۆنوســـواو، قورســـایی نەریتە عەشـــیرەییەکان، پێگـــەی ژنان لـــە کۆمەڵگەدا و...هتد لـــە ململانێدا بـــوو. بێگومان ئەو لە

ڕێکخستنی حیزبەکەیدا ئەو بابەتانەی لەبەرچاو بوو، بەڵام هەرگیز ئەو ئاریشــەگەلەی نەدەکردە دەســتەچیلەی کردەوەیەک کە لەگەڵ باوەڕە ڕاگەیەندراوەکانی خۆی لە دژایەتیدا بن.

ئەو هەرگیز لەو زمانە دووفاقیەی کە لە تاران و لەناو ئەم ڕێبەرانەی تــازە لــە تاراوگە گەڕابوونەوە و بــە تایبەتی لەنــاو «لائیکەکانی هێڵی ئیمام»دا باو بوو، کەڵکی وەر نەدەگرت، زمانێک کە ڕێبەرانی نوێی تاران بــە کەڵک وەرگرتن لەوە، ڕاگەیەنــدراوە بەناو دێموکراتیکەکانی خۆیان دەرخواردی خەڵک دەدا و بەتایبەت فێڵیان لە بەردەنگە ئوروپاییەکانیان دەکرد و بەنێوی «شۆڕش» پاساویان بۆ دڕندانەترین سەرکوتەکانیان دەهێنایەوە.

لەکاتــی گەڕانــەوە لە کوردســتان، یەکێک لەم ڕێبــەرە نوێیانە کە لە کۆنــەوە لە پاریس دەمناســی، بانگــی کردم بۆ ئەوەی ســەبارەت بەو شــتەی کە لە بارەی شــەڕ و هەڵسوکەوتی هێزەکانی ڕێژیم، بەتایبەت «دادگاکانــی شــۆڕش» نووســیبووم، ناڕەزایەتیی خــۆی دەرببڕێت و لۆمەم بکات. ئەو دەیگوت کە من لە دەرئەنجامی ڕوانگەی بەرتەســکی ڕۆژئاوا سەبارەت بە مافی مرۆڤ گومڕا کراوم»و توانای تێگەیشتن لە «ڕیشــە گەلییەکانی شۆڕش»م نەبووە و ئەوەش کە «تۆ لە ئێران هیچ تێنەگەیشــتوویت» و دواجاریش ئەوە کە «(حاکمی «گەڕۆک» سادقی خەڵخاڵی) بۆ گەلی ئێمە وێناکەری غەززەبی خودایە».

ئەگەر بڵێم کە قاسملوو لەو جۆرە مرۆڤانە نەبوو، کەمم گوتووە. لانیکەم سەبارەت بەو نموونەیەی کە بۆ خۆم شاهێدی بووم و هەروەها لەسەر بنەمای گێڕانەوە ویکچووە بەراورد کراوەکان کە لەو ســەردەمەدا کۆم کردبووەوە، دەتوانم شــاهێدی بدەم کە بیرم نایە لەلایەن کوردەکانەوە هیچ چەشــنە ســەرکوت و یان ئێعدامێکی دەســتبەجێ لەدژی زیندانیی دوژمنەکانیــان و یــان لەدژی ئەو کەســانەی کە هاوکاریــی دوژمنیان دەکــرد، ئەنجــام درابێــت. قاســملوو ئــەوەی ڕاگەیاندبــوو و بۆخۆی چاوەدێــری دەکــرد. ئەم بابەتــە پێگە و کەرامەتی ئــەو بزووتنەوەیەی

دەبــردە ژێر پرســیار کە ئەو ڕێبەریی دەکرد. چونکــە مرۆڤ ناتوانێت لەلایەکــەوە بۆ دەســتەبەرکردنی ئارمانجێک خەبات بــکات و لەلایەکی دیکەشەوە، بەنێوی پێویستی خەبات، چاوپۆشی لە لادان و هەڵەی ئاوا بکات.

بەرنامــەی حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران لــە خودموختاریدا کــورت نەدەکرایەوە. ئــەم بەرنامەیــە کۆمەڵێک لە ئامانجــە ئابووری، کۆمەڵایەتــی و فەرهەنگییەکانی لەخۆ دەگرت کــە بەرابەریی نێوان ژن و پیاو، پەروەردە و بارهێنانی زۆرەملی بۆ هەمووان، ئازادی سیاســی و مەزهەبی، جیاکردنەوەی دین لە دەوڵەت و ســەربەخۆیی دەســەڵاتی دادوەری لەوانــە بوون. ئــەم ئامانجانە، درێژخایەن و لــە هەمان‌کاتدا، هەڵگری بەهاگەلێک بوون کە بە باوەڕی قاســملوو دەبوو لە ئێستاشــدا بەکردەوە بکرێن. قاسملوو بە جوانی دەیزانی کە ئەو داب‌ونەریتانەی بە درێژایی تەمەنی بەرەکان جێگیر بوون و هەروەها ئەو چەوســانەوەی کە دەرحەق بە ژنان و کچان دەکرێت، بە نووکی خامە ناســڕدرێنەوە، بەڵام هاوکات، هەمیشە ڕێگاچارە و ئیمکاناتێک هەن کە مرۆڤ دەتوانێ لەرێی ئەوانەوە نیشــانی بدات کە دیاردەکان ئەگەری گۆڕینیان هەیە و نەریتە چەند سەد ساڵەکان، یاساگەلێکی هەرماو و نەگۆڕ نین.

بەهەرحاڵ، قاســملوو لە هەر دەرفەتێکــی گونجاو کەڵکی وەرگرت و لــە هیچ هەوڵێــک بۆ جێگیرکردنی ئەو بەهاگەلە دەســتی نەدەگێڕایەوە. لەبیرمە کە ڕۆژێک لەهەمان گوندی بچووک، قاسملووم بینی کە لەسەر کێشە شەخسی و نهێنییەکانیان سەرقاڵی ناوبژیوانیی لە نێو خەڵکەکەدا بوو. من تەنیا هەستم بە ئاڵۆز بوونی بابەتەکە دەکرد، چونکە باسەکان تێکەڵ بە هەراوزەنا و قەرەباڵغی بوون. بە وردی نەمدەزانی سەبارەت بــە چی قســە دەکەن، بەڵام ئەوەندەی تێگەیشــتم، کێشــەی نێوان دوو بنەماڵە بوو لەســەر بابەتگەلێک وەک هاوســەرگیری یان جیابوونەوە. بەڵام لەو ڕووەوە کە دیلمانجی لێ نەبوو، لەوە زیاتر هیچ تێ‌نەگەیشتم. بێگومان بابەتەکە ببووە هۆی هەڵچوونی کەسانی تێوەگلاو لەو کێشەیە.

قاســملوو بە سەبر و تاقەتەوە گوێی بۆ قسەی هەموویان شل کردبوو و تەنانــەت داوای لــەو کەســانەش کە تــا ئەوکاتە قســەیان نەکردبوو دەکرد قسەی خۆیان بکەن، لەوانە ژنێک هەبوو کە قسەکانی بە ئاشکرا دەبووە هۆی بێزاریی بەشــێکی زۆری ئامادە بووان، بەڵام ناچاربوون هەتاکۆتایــی گوێ لە قســەکانی بگرن. کاتێک ســەبارەت بەو ڕووداوە پرســیارم لە قاســملووکرد، بەگاڵتەوە وەڵامی دایەوە: «دەڵێن شۆڕش لــە وڵاتێکــدا هەرگیز ڕوونادات. من بەوەش ڕازیم کە ئەو شۆڕشــە لە گوندێکــی بچووکدا تاقی بکەمەوە. ئێــوە بینیتان کە ژنانی ئێمە خاوەنی چ تواناگەلێکن».

قاســملوو لە هەموو بوارێکەوە کەسایەتییەکی دەگمەن و هەڵکەوتوو بــوو، هەم وەکــوو ڕێبەری یەکێک لــە لەمێژینەتریــن و جێگرتووترین بزووتنــەوە ڕزگاریخوازانــەکان لە نێــوان گەلەکەیدا و هــەم لە بواری هەڵکەوتوویی خۆیەوە، بەرفراوانی ڕوانگە نێونەتەوەییەکان و ئەو توانا دەگمەنەی کــە هەیبوو. ئەم تایبەتمەندییانە ڕێگەی پێدەدا کە وێناکەری نەریتــەکان و بەهــا لەمێژینەکانی گەلەکــەی لەناو بەهــا جیهانییەکانی کۆتایــی ســـەدە، واتە ئــازادی و دێموکراســی و جیهانگەرایی بێت. ئەو بــۆ هەمــوو خەڵکەکە، کەمتر ناســراو بوو و خەڵکێکــی زۆر تەنیا پاش مەرگەکەی لەبوونی کەسایەتییەکی ئاوا ئاگادار بوونەوە.

دیارە ئەوە، بەو مانایە نییە کە ئەو پیاوێکی گۆشــەگیر و پڕ لە ڕەمز و ڕاز بــوو. ســکرتێری گشــتی حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێران، زیاتــر لەوەیکە ڕێبەرێکی شــەڕکەر بێت، ڕێبەرێکی سیاســی بوو. ئەو پیاوی تێکەڵبوون و دیالۆگ بوو. ئەو بۆ دەستەبەرکردنی ئارمانجەکەی، سەرتاسەری دونیای ژێر و ژوور دەکرد. هەرگیز بەقەدەر ئەوکاتانەی کــە لەگــەڵ پێشــمەرگەکانی لــە کوخێکی گڵینــە و لەقووڵایــی دۆڵێکی دوورەدەست لە ناوچە سنوورییەکانی ئێران و عەراق دەژیا، کەیفی ساز نەبوو. لەم ناوچانەدا زۆرتر لەلایەکەوە بۆ لایەکی دیکە شــوێنەگۆڕکێی دەکرد، بەڵام هەمیشــە کتێبخانەکەی لەگەڵ خۆی بۆ شــوێنە نوێیەکەی

دەگواستەوە.

قاســملوو عاشــقی کتێبی چاک و شــەرابی چاک بوو، بەڵام هەمیشە یەکەمەکەی بەلاوە گرینگتر بوو. ئەو چ لە پشت مێزی نان خواردن بوایە لە بەرهەیوانێکی پاریس و چ خواردنێکی ســادەی لە بەردەستدا بووایە لە زســتانێکی تووشی شــوێنێکی دوورەدەستی شاخەکانی کوردستان، بە یەک ڕادە هەســتی بە ئاســوودەیی و ئارامی دەکرد. ئەو لە تەمەنی ٥٩ ســاڵدا ـ ٢٢ی دیســامبری ١٩٨٩، تەمەنی دەبووە ٥٩ ساڵ ـ ئارامیی بیرمەندێکــی ڕۆژهەڵاتــی، جووڵــە و زیندوویەتــی لاوێک، پرســۆکیی زانستنامەنووســێک و ئیشــتیای مرۆڤێکی شــادمان و ســەرزیندووی پێکــەوە هەبوو. قاســملوو لە پەیوەنــدی لەگەڵ باوەڕەکانیــدا، نەرمیی نەدەنواند و لەسەرپەرەشتی کردنی شۆڕشگێڕەکانیدا پراگماتیست بوو، وادیار بوو کە بە ئاســانی، ئەو سەرســەختییانەی لە خەباتی سیاسی ـ نیزامیــدا، پێویســتین، بە دڵەڕاوکێ وردەکانی مامۆســتایەکی زانکۆوە (پیشەی پێشووی) گرێ دەداتەوە.

ئــەو کە پلەی دوکتــورای هەبوو لە بواری ئابووریدا، عاشــقی تاریخ و ئــەدەب بــوو و شــارەزاییەکی وردبینانەشــی لە شــیعری کوردی و عەرەبیــدا هەبوو. هاوکات، بەحەزەوە بــە هێنانەوەی، وتە و بورهان و شاهێد، باسی هۆگۆ (Hugo)، بوودلێر (Baudelaire)، واڵت وایتمەن (Walt Whitman) و تووماس ئێلیۆتی (Thomas Eliot) دەکرد. قاسملوو مرۆڤێکی خاکەڕا، ڕۆشــنبیر، بە بیــری کراوە و ئامــادەی خزمەتکردن بە خەڵک بــوو. ئەو لە کەڵک وەرگرتن لە تەنــز و گاڵتەدا، وەکوو لێهاتووییەکەی لە بەکارهێنانی شــەش زماندا، وەکوو زمانی قســە پێکردن و نووسین، کارامە بوو. هەموو ئەو کەســانەی کە ڕۆژێک لە ڕۆژان قاســملوویان بینیبێت، بەم دەســتەواژانەوە قســەی لەســەر دەکەن. هەموو، بریتی لە لایەنگرەکانی ئەو بزووتنەوەیەی کە ئەو ڕێبەریی دەکرد، ڕۆشنبیرەکان، پزیشکەکان، سەفیرەکان، وەزیرەکان و سیاسەتمەدارەکانی حیزبەکان، بە چەپ و ڕاســتەوە، هەرکە گفتوگۆیەکی تەنانەت دووریشــیان لەگەڵ

ئــەو وەبیر بێتــەوە، دان بەوەدا دەنێن کــە کەوتوونەتە ژێر کاریگەریی قاسملووەوە. لەم سەدەیەدا (سەدەی بیستەم) کەمتر کەسێک دەتوانێت بڵێت کۆدەنگییەکی ئاوا لەســەری هەیە. زیاتر لە بیســت ســاڵ بەســەر کوشــتارەکەی ڤییەندا تێپەڕیوە. هێشتاش جینایەتەکە بێسزا ماوەتەوە. بێگومان، دوکتور قاسملوو مەبەستی سەرەکی ئەم جینایەتە بوو. بەڵام ئــەو تاکــە قوربانی نەبوو. هــەردوو هاوڕێکەی، واتــە عەبدوڵڵا قادری ئــازەر، نوێنەری حیزبی دێموکراتی کوردســتانی ئێــران لە ئۆرووپا و پرۆفســیۆر فازڵ ڕەســووڵیش، کــوردی عەراقیی دانیشــتووی ڤییەن، کە لە ڕێکخســتنی ئــەو دیدارەدا ڕۆڵــی هەبووە کوژران. بە کوشــتنی شــاهێدەکان، بکوژەکان دەیانویســت جینایەتێک ئەنجــام بدەن کە هیچ بەڵگەیەکی لەدوا بەجێ نەمێنێ. جگە لە بەشــداربووانی ئەو دانوســتانە، هیچ کەســێکی دیکــە لەشــوێنی کۆبوونەوەکە ئــاگادار نەبــوو. ئەگەر یەکێــک لە ئێرانییــەکان بەهۆی دەســتەپاچەیی و شــڵەژانی خۆیانەوە برینــدار نەبووایــە، کەشــف کردنی ئــەو جینایەتە چەندیــن کاتژمێری دەخایاند و بەو شــێوەیە، جینایەتکارەکان کاتی پێویستیان لەبەردەستدا دەبــوو بۆ ئەوەی بەبێکێشــە ئەو وڵاتە بەجێبهێڵــن. بەڵام وەک دەڵێن، زیخێــک لە پێڵاوەکــەدا مابووەوە و پاش ڕێکخســتنەوەی ئەو دۆخەی کە کوشــتارەکە تێیدا ڕوویدا بوو، ناســینەوەی شوناســی بکوژەکان و پشتڕاست کردنەوەی ئەوەیکە گومانی تێدا نییە کە ئەو جینایەتە لەلایەن دەوڵەتێکــەوە ئەنجامــدراوە، بە بێکات بەفیڕۆدان و بێکێشــە جێبەجێ کرا.

پۆلیســی ئۆتریش، پــاش خاوەخاو کردن و خۆ لــەکار دزینەوەیەکی درێژخایــەن، دواجــار لە مانگــی نۆڤامبــری ســاڵی١٩٨٩دا، واتە پاش چوارمانگ، ســزای دەستبەســەرکردنی نێونەتەوەیی لە دژی ئەندامانی باندی بەشــدار بوو لــەو کۆبوونەوەدای ڕاگەیاند. ئەم ســزایە هەرگیز جێبەجێ نەکرا. بکوژەکان لەمێژ بوو گەڕابوونەوە بۆ ئێران. سەرپەرەشتی بانــدی بکــوژەکان، پلــەی بەرزکرایــەوە و پۆســتی باڵای پێــدرا. پێش

لەوەش، دەســەڵاتی ســەرەڕۆی ئێــران پێرســتێکی دوور و درێژی لە کوشــتنی دژبەرەکانی خۆی لە دەرەوەی وڵات، لە کارنامە ڕەشــەکەی خۆیدا تۆمار کردبوو و کوشتنی قاسملووش دواهەمینی نەبوو. لە١٧ی ســێپتامبری١٩٩٢دا، دوکتور سادقی شەرەفکەندی، جێگرەوەی دوکتور قاســملوو، لە ڕێســتوورانتێک لــە بێرلینی ئاڵمان کــوژرا. گۆڤاری تایم، ســاڵی ١٩٩٤ وێڕای بڵاو کردنەوەی لێکۆڵینەوەگەلێک ئاشکرای کرد کە لــە ســاڵی ١٩٧٩وە تا ئەوکاتە، زیاتر لە ٦٠ دژبــەری ڕێژیمی ئێران، لە دەرەوەی سنوورەکانی ئێران کوژرا بوون.

کاتێک دەڵێم جینایەتی دەوڵەتی، مرۆڤ دەستبەجێ بیری بەلای سود و بەرژەوەنــدی و هــۆکارە دەوڵەتییەکاندا دەچێــت. بێگومان کۆماری ئیســلامیش لەو وڵاتانــەدا کە نێــردراوە جینایەتکارەکانــی، جینایەتیان خولقانــد، هــۆکاری پتەویان بــۆ ڕازیکردنی ئــەو وڵاتانە بەدەســتەوە بووە، چونکە بەگشــتی، نە بەدواداچوونیان بۆکرا و نەدادگایی کردنێک هاتــە ئاراوە و ئەگەریش بە دەگمەن دادگایــی کردنێک وەک ئەوەی لە بێرلین کرا بەڕێوەچوو و بکەرەکانی جینایەتەکان دادگایی کران، لایەنی ســکالاکەر، هەرگیز نەیانتوانی ئەو کارگێڕ و شــاهێدانەی کە بە فەرمی دەوڵەتی ئێرانیان تاوانبار دەکرد بەوەیکە دەستیان لەو جینایەتەدا هەیە، لەســەر کورسیی شاهێد دانیشــێنن. لە هەموو ئەو وڵاتانەدا، سەرەڕای ئەوەیکە دەزگای دادوەرییەکەیان ناوبانگی ســەربەخۆییان دەرکردووە و تەنانەت هەندێجاریش دادوەرێک یان ســەردۆزگەرێکی (دادســتان) چاوقایــم هەڵدەکەوت کــە بۆ جێبەجــێ کردنی دادپــەروەری پێداگری دەکرد، بەڵام هەمیشــە بێئاکام دەمایەوە و سزا نەدان وەکوو بنەمایەک ڕەچاو دەکرا.

کوشــتنی دوکتــور قاســملوو بــەرەوڕووی خەمســاردی نەبووەوە. لەگەڵ ئەوەشــدا، نەبووە هۆی نیشاندانی هەڵوێســتێکی چاوەڕوانکراو و شایســتەی کەســایەتیی دوکتــور قاســملوو لەلایــەن بنیاتەکانی نێو دێموکراســییەکەی ئێمە. ئەوانەیکە بە ســەرنجدان بە جێگەوپێگەکەیان،

دەبوو بیزانن، دەیانزانی. بەڵام ئەو ڕۆژە، جگە لە دۆستانی قاسملوو و ئارمانجی کوردەکان و هەروەها کۆمەڵێک ڕۆژنامەنووس کە بابەتەکە بەلایانەوە گرینگ بوو، کەس ئەوی لەبیر نەبوو. لەو ڕۆژەدا دۆستەکانیان لەدەوری تابووتی شەهیدەکانی ڤییەن کۆبوونەوە و لە گۆڕستانی پێرلاشێز وەکوو دوا ماڵئاوایی، ڕێزیان لێگرتن. بەڵام لە دەرەوەی گۆڕستانی پێرلاشێز، بێدەنگییەکی بەرفراوان زاڵ ببوو و ناکرێت بە بیانووی ترس لە تووڕەیی ڕێژیمی مەلاکان پاساوی بۆ بدرێت. ئەم هەڵسوکەوتە لەوپەڕی شوورەییدا دەتوانێ ڕاچڵەکێنەر بێت، بەڵام هەرچۆنێک بێت ئەوە ڕاستییە و شتێکی نوێش نەبوو.

جارێکی دیکەش لە دەرئەنجامی ڕووداوێکی تراژیکدا، چەشنێک بنەمای ئاسنینی جێی پەسەندی هەمووان لە کۆڕ و کۆمەڵە سیاسی ـ دیپلۆماتیکە نێونەتەوەییەکاندا پشتڕاست دەکرایەوە و ئەویش ئەوەیە کە هەرچی کەمتر سەبارەت بە کوردەکان قسە بکەی، زەرەر و زیانی کەمترت بەردەکەوێ. قاسملوو لەکاتی ژیانی خۆیدا بەرەوڕووی ئەم مێتۆدەی دوورەپەرێزی لە کوردەکان بووەوە، مێتۆدێک کە تەنانەت مەرگەکەشی تێکی نەدا. بەدڵنیاییەوە، ئەوە بابەتێکی شەخسی نەبوو ـ قاسملوو دەیزانی کە دەتوانێت حیساب لەسەر دۆستانێکی زۆر، تەنانەت لە ناوەندەکانی دەسەڵاتیشدا بکات ـ و بینیشمان کە چلۆن، شارەزایی ئەو لەمێژوو، بووە هۆی پوختەبوونی ئەندێشە سیاسییەکانی. بۆ قاسملوو، تەریک کەوتنەوەی کوردەکان دۆخێکی ستراتژیک بوو و هەربۆیەش، خواستی خودموختاری بۆ کوردەکان لە ئێرانێکی دێموکراتیکیشدا خواستێکی تاکتیکی نەبوو و ئەم خواستە سەبارەت بە ٢٥ میلیۆن کوردیش وەڕاست دەگەڕا (ئەم ژمارانە، تایبەت بەو سەردەمەن. ئەمڕۆکە حەشیمەتی کوردەکان نزیکەی ٣٠ میلیۆن کەسە).

ڕۆژێکیان قاسملوو بەشێوەیەکی دیکە ئەو بابەتەی فۆرموولە کردبوو. من ئەمڕۆکە دەقاودەقی وتەکانی ئەوم بیر نایەتەوە، بەڵام لە ناوەرۆکەکەی دڵنیام. قاسملوو لەبەر چاوی ڕای گشتی دەیگوت

کـە کـوردەکان بـۆ هەمـوو کێشـەن و ئـەوە خـودی کوردەکانن کە دەتوانن کێشـەکە چارەسـەر بکەن. بە گوتەیەکی دیکە لە ڕۆژهەڵاتێکی نێوەڕاسـتی دیموکراتیـک و تـەژی لـە ئاشـتەواییدا، گەلـی کورد کە وڵاتەکـەی سـنوورەکانی چەنـد وڵات دەگرێتـە خۆی، ئەگـەر ڕێز لە کولتـوور و زمانەکەی بگیرێت و وەکوو هەمـوو کەمینە نەتەوەییەکان چارەنووسی خۆیان بەدەستەوە بگرن، لەو حاڵەتەدا، گەلی کورد وەکوو هۆکارێکی بەهێز لە هاوکێشەکاندا ڕۆڵ دەگێڕێت و دەبێتە هۆی ئاشتی و گەشـەکردنی ناوچەکـە و لەم بـوارەدا، ئوروپا وەبیـر دێنێتەوە. لە ئێسـتادا، ئێمە هێشـتا زۆر لەو ڕێگاچارەیە دوورین، بەڵام کێ دەزانێ، ڕەنگە ڕۆژێک..

Une Européenne au pays des Kurdes

Nasrin Qasemlou
Tr: Nahid Hosaini